PEDANIUS
DIOSCORIDIS

PEDANII DIOSCO-RIDIS ANAZARBEI DE MEDICINALI MATERIA LIBRI SEX, IOANNE RVELLIO SVESSIONENSI interprete.

Singulis cùm stirpium, tum animantium historijs, ac æmulationem expressis imaginibus, seu uiuis picturis, *narium numerum adiectis: non sine multiplici peregrinatione, summo, studio atque diligentia singulari, ex diuersis regionibus conquisitis. Additis etiam Annotationibus siue Scholijs breuissimis quidem, quæ tamen de medicinali materia omnem controuersiam facilè tollant.* Per GVALTHERVM H. RYFF, *Argentinum, Medicum, & Chirurgum,*

omnia ex doctissimorum uirorum lucubrationibus iamprimùm concinnata, & in lucem ædita.

Cum Indice quintuplici, copiosissimo: quorum primus omnium ferè simplicium, quibus passim utuntur Medici, nomenclaturas Græcas: alter Latinas: tertius Officinis, Herbarijs, & Arabum familiæ uulgares: quartus Germanicas: quintus Gallicas, miro ordine complectitur.

CCESSERE IN EVNDEM AVTOREM *Scholia noua, cum nomenclaturis Græcis, Latinis, Hebraicis & Germanicis,* IOANNE LONICERO *autore.*

Cum Gratia & Priuilegio Imperiali.

FRANC. Apud Chr. Egenolphum.

1549

CLARISSIMO AC PRVDENTISSIMO SENATVI FRANCOFORDIANO GVALTHERVS Riuius, Argentinus, Medicus, & Chirurgus, S. D. P.

QVVM SVMMVS RERVM OPIFEX DEVS, homini nihil præstabilius mente, ratione atq; intelligentia dederit, mirum uideri non debet, si nonnulli & ij quidem sapientissimi uiri, tantũ studij, laboris ac uigiliarum cõtulerint ad eam partem excolendam & informandam, qua sola & reliquis animãtibus & ipsis hominibus antecellerent. Quã Pythagoricus Epicharmus tantopere est admiratus, ut hãc unam dominam atq; reginam, lucem lumenq; uitæ diceret, ac huius solius nobis demandatam curam, quũ alia tum stupida tum cœca cẽseret: Νοῦς, inquit, ὁρᾷ καὶ νοῦς ἀκούει, τὰ δὲ ἄλλα κωφὰ καὶ τυφλά: in hac tamẽ ipsa ratione uel animo expoliendo, non eandem uidentur pleriq; propositam habuisse uiam, aut ad eundem tendisse finem. Nam fuerunt apud priscos philosophos, atq; etiamnum sunt, qui cognitionem contemplationemq; naturæ ita consectati sunt, ut etiam in ea consenescere & iucundum & pulchrum existimauerint: quorum ego institutũ, Clarissimi atq; Amplissimi uiri, etsi improbandum non suscepi (quod hoc interim agere quàm turpi ocio sese dedere maluerint) nunquam tamen tanti feci, ut non potius mancum quodammodo, atq; uixdum inchoatũ iudicauerim, si nulla rerum actio adiuncta consequutaq; fuisset: & quum sapientiam (nimirũ qua diuinarum humanarumq; continetur scientia) ut rem maximam admirari soleo, tum eam partem quæ nobis à communitate dicta, profert officia, longè præstantissimam putaui. Eam, inquam, quæ in hac generis humani domestica consuetudine, societati ac hominũ tuendis commodis illustrior apparere solet, qua uel sola agnoscamus necesse est, nos nobis ipsis non tantùm natos, sed patriæ, sed amicis. Summoq; conatu enitendum nobis, ut è nostris studijs ad proximum q̃ uberrimus redundet fructus. Id cùm ita sit, facilè in animũ induco meũ, æquiores rerũ æstimatores maximi facere mecum præclarissimum tum artiũ tum facultatum omniũ, quibus mens atq; ipsa ratio expoliuntur, Medicinæ studiũ, atq; id salutiferum pernecessariumq; præ cæteris humanæ saluti iudicare, maximè cùm cogitauerint, qua parte rerum humanarum medica facultas existat, & quæ necessitas eius disciplinæ sit, atque utilitas, quæ propè id uinculum tenet, quo homo qua cœlestis, & qua terrenus est, copulatur. Item qua in usum & commercium rerum extra se positarum utiliter et salubriter exit. Nec enim (ut corporea taceã) diutius cœlestis hic spiritus & consuetudinem sui præbere nobis potest, postq̃ à modulo naturæ discessit corpus, nec afferre præsidij quæ extrà sunt ope Medici salutifera destitutus, quicquam potest. Credo igitur si uel mens rectè sese reputet, uel quæ mente carent consilijs humanis uti possent, nihil tam enixè flagitatura quàm eius rei domesticam facultatem, usum atque conditionem, cuius beneficio frui omnibus istis naturæ muneribus licet. Quid enim admirabilius q̃ cùm morborum & sanitatis uis penitissimè intra ipsa corporis uiscera peragatur, Medicum ingressum mẽte dispicere, decernere, uenientem morbum præsagire, ingruentem auertere? superantem mitigare, reprimere, tollere? eum qui animam agebat, quem desperabant amici, uelut ab orco, breui spacio reuocare? Vt mihi præclarissimè dixisse uidetur sapientissimus Poeta, Ἰατρὸς ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων. Et uox diuina uni artium omnium clarissimum testimonium, non abs re exhibuisse uidetur: Honorandum medicum, necessitati hominum creatum. Sed iam ueram spectemus utilitatem. Primum enim quæ disciplina uel animi tenebras,

uel incommoda eius corporis omnia, uel mentis nebulas diſcutere melius poteſt? Deniq;, quod uerè præclarum eſt, quæ diſciplina ad mentis incommoda, quæ omnia à corpore ſunt extirpanda, propius unquam penetrauit? Quæ eius domicilij, in quo animus noſter reſidet, unde ſeſe comparat, unde mores induit, per quod ueluti portas, omnis notitiarum lux uenit, tanquam ædilis quidam curandi poteſtatem habet ſummam. Certè iucundiſſima ſanitati ſi corpus uniuerſum, eadem & nitidiſſimæ reginæ menti, & ad omnem uſum accommodatiſſimæ ueluti aulam inhabitandam parabit; aut ſi id mauis, inſtructam adeſſe genus negociorum officinam menti ſuppetet, quæ quidem res quos poſt ſe fructus trahat, difficile explicatu. Videre hic mihi uideor uirtutum & philoſophiæ totius partem. Certè enim compoſitum pulchrè ad naturæ fragilitatem corpus (cuius rei facultas uel nuſquam, uel penus medicum eſt) mentis tranquillitas conſequatur oportet. Quæ quid aliud eſt, ꝙ ille quem omnium uirtutum congreſſu quęrimus, felix mentis ſtatus. Cæterùm quæ corpus magis ſpectare uidentur Medicina uitæ & rerum omnium condimentum præbet, ſine quo nihil iucundum, nec precioſum, nec admirabile, nihil deniq; gratum eſſe in uita quicquam poteſt. Quid magnifica te domus iuuet, quid ſplendida ſupellex, quid aureæ ueſtes, qd aurum ipſum congeſtum, ſi inopem te, egenum miſerabiliter deſtituat? Imò nihil obſtat prorſus, quin iſta omnia quibus, cùm abundè ſuppetant, frui non potes, ſupplicia ſint & cruciatus. Quid potentia? quid amplitudo? etiam ſi ſuſpiciant, uenerentur omnes? ſi te morbus ſic lecto affixum tenet, ſic omnem potentiam impotentiam reddit, ut iſtam autoritatem tuam uniuerſam commutare cum uno ſanitatis momento ardentiſſimè cupias. Quid animus ipſe uirtutibus licet pulcherrimis & innumerabilibus præditus intra fœdum, morbidum, & peſtilens domicilium concluſus, uel ſublime conari, uel ſolatij cæterarum ſpectaculo habere poteſt? Ergo ueluti nox quædam, & caligo denſiſſima morbus, optima hominis bona obſcurat, contegit, & apparere non ſinit, quæ reddita ſanitas, uelut è magna tempeſtate iucundiſſimus ſolis aſpectus, inenarrabili effectu omnia reducit. Vt rectè uox illa & ſapienter iudicet, ut quę nullo precio æſtimabilem eſſe ſanitatem dicit: quam tum mortales intelligunt eſſe ueram, cùm morbos experiuntur, diſcuntq; in illius ſinu bonarum rerum omnium uſum & fructum & gratiam conſtare. Hæc autem omnino ſe ita habere, nemo eſt, arbitror, tam planè nullius iudicij, qui non uideat & agnoſcat, & meritò artis huius præſtantiam tum miracula neceſſariò admiretur, uel ſumma eius beneficia erga mortales unicè cõmendet, ac inde conatum illorum optimum, ſtudium atq; ſedulitatem, qui artem hanc præclariſſimam primo diuinitus acceptam ratione atq; ingenio excoluerunt, nobiſq; quoquomodo abſoluendam tradiderunt, magnifaciat; atque hos deniq; diis ſimiles ſummis laudibus efferendos, & permaximis honoribus dignos eſſe cenſeat, qui hanc diuinam artem illuſtrando, prouehendo, ornando, atque ab omni iniuria uindicando, omnem, quod aiunt, lapidẽ mouere tentent. Cęterũ cùm pręclariſſimam hanc artem, quam ſolam libero ingenio excolendo dignam iudicamus eſſe, duarum rerum cognitione potiſſimum conſtare in confeſſo ſit, ſubiecti ſcilicet, atque eorum quibus ueluti inſtrumentis utitur, quorum cognitionem tam neceſſariam eſſe ſcimus Medico, ut ſine hac dextrè medicari, aut medicinæ fructibus uberrimis frui nemo queat. Sunt autem ea quæ ſimplicia medicamenta uocamus, uerbi gratia, quæ terra rerum benigna parens ædit, ſtirpes, animalia & metallica, harumq; uariæ partes. Cùm uero harum rerum exactam atque rectam cognitionem Medico adeò neceſſariam hactenus turbarint tam miſerè quorundam tam pertinaces lites, perpetuæq; diſcoridæ, atq; contendendi libido (barbarorum errores craſſiſſimos tacere lubet) ut hinc ipſam demum pręclaram medendi artem de incertitudine atq; inconſtantia non parum notandam, an

ſam ali-

ſam aliquem haud leuem, imprudentiores accipere poſſent. Hanc fortunam mi-
ſerti nos, huic tam intolerabili malo, cùm latiùs indies ſerpere uideremus, reſiſtẽ-
dũ putauimus, atq; Medicinæ nobiliſſimę, alumnæ noſtrę chariſſ. cui hac parte
maximę fiunt iniuriæ, ſuppetias ferre, atq; dignis copijs ſuccurrere cùm omnino
ſtatuiſſemus, Pedanij Dioſcoridis Anazarbei, tanq; Corýphei palmamq; feren-
tis, qui unicè huic malo, tãquam alter Aeſculapius ſiue Apollo, mederi poſſet, de
Medicinali materia libros ſex in manus ſumpſimus: hoc enim feliciùs medicam
materiam nemo tractauit, ut Medicorum princeps Galenus teſtatur. Quamuis
enim de ſimplicibus medicamentis ab antiquis tum Gręcis tum Latinis uaria
ſcripta extent, non infeliciter exarata, tamen ὑπὲρ ἁπάντων οὗτος οὐδενί. Quare
hunc tanquam limpidiſſimum fontem, ex quo harum rerum cognitionem ue-
ram rectamq; unicè petendam hauriendamq; eſſe cenſent uno ore omnes docti
Medici, præ cæteris omnibus puriorem, magiſq; fide dignum delegimus, in hũc
commentariolum ſiue ſcholia aut annotationes breuiſſimas quidem, quibus ta-
men omnis de ſimplici medicina ſiue medicinali materia, controuerſia facilè tol-
litur, ut hæc Medicinæ pars priſtino ſuo candori reſtituatur, cudere inſtitui-
mus, ac locos aliquot repurgare: & quod ſummè neceſſarium putauimus, hacte-
nus uerò nulli tentatum, cùm ſtirpium tum animalium, quorum hic autor memi-
nit, aut alioqui in re Medica uſus increbuit, uiuas imagines ſingulis capitibus adij-
cere curauimus, ad naturę æmulationem quàm artificioſiſſimè expreſſas, quibus
clarior dilucidiorq; fieret Dioſcoridis lectio, ut quæ iamdiu caligine obducta
fuerat, iamdiuq; obſcurata aliquid lucis reciperet, atq; adeò altius infigeret animo
ea quę nudis uerbis exponit hiſtoria, artificioſa pictura. Hanc uerò prouinci-
am, ſi rem attentius exactiuſq; perpendimus, non ſatis ſcio an humeris noſtris
parem aſſumpſerimus, id tamen audendum cenſuimus, ubi hoc animaduertimus
futurum gratum pleriſque ſtudioſorum: perſuaſum enim habebam, ſi quid lucis
huic autori accederet hoc noſtro labore, atque hac parte, ſcilicet in re herbaria,
rectaq;, atq; exacta Medicinalis materiæ cognitione, Medicinæ præclariſſi-
mum ſtudium aliquid ſubſidij caperet, id enixim ab omnibus naturæ rerum ſtu-
dioſis expeti. Quamuis me non lateret uiros cùm ſingulari tum exactiſſima
doctrina, in hac re ſummum ſtudium impendiſſe, in quorum albo Hermolaus
Barbarus, Marcellus Virgilius, Leonicenus, Manardus, Ruellius, Iac. Syluius,
Anth. Muſa, & ex noſtris, his nullo modo inferiores, Cornarius, Cordus uter-
que, pater & filius, Brunsfelſius, mihi olim præceptor chariſſimus, plurimumq;
obſeruãdus, & Hieronymus Tragus, homo in dijudicandis, explorandis, exami-
nandiſq; ſimplicium, maximè ſtirpium differentijs, extra omnem (quod de Ci-
cerone dictum eſt) ingenij aleam poſitus. poſt quorum luculentas conceptiones
rem paulò auctiorem facere inſtitui, nec id fore citra communem utilitatem pu-
tans. Quamuis ſciam non defuturos, qui uel argumentum, uel me hominem na-
ris (ut ſic dixero) obeſæ inceſſent: hi profectò ſunt qui in omnes ſibi iudicium ſu-
munt, qui lingua prurientes nimis quàm licenter in alienam irruere famam nulla
non hora permittunt ſibi, etiam ſi ſæpe uelut alba deprehenduntur linea, Qui ue-
lut ſcorpionis ictu, optimum quenque lancinarint, ac fiſtulato uulnere (ut Hiero-
nymi utar uerbis) uiam aperuerint, mox latius ueneni peſtiferam uim fundũt, A-
tra, ut Plinius inquit, ceu ſerpentum eorum lingua, uenenum uibrat, tabeſq; ani-
mi cõtrectata omnia adurit, culpãtium omnia, ac dirarum alitum modo, tenebris
quoq; & ipſarum noctium quieti inuidentes, gemitu, quę ſola uox eorũ eſt, ut in-
auſpicatorum animantium uice, obuij quoque uetent agere aut prodeſſe uitę, nec
ullum tamen abominati ſpiritus precium nouere quàm odiſſe, culpare atque car-
pere omnia. Quorum ego uirulentiam, dum peſtilenti ſpiritu optimum quenque
afflatum uolunt, impudentiorem putaui, quàm ut eis reſpondendum haberem.

Bonorum tantùm ego iudicium reformido, quibus utinam ipsis ita libeat expor-recta fronte hunc nostrum laborem excipere, ut nullius odio aut offensione ad-ducti ad scribendum accessimus. Quòd uerò nostram lucubrationem uestro no-mini dicandam, nuncupandamq; percensui, Clarissimi Prudentissimiq; uiri, in causa fuit incredibilis uestra uirtus, uitæ integritas, & eruditio singularis: summa denique omnibus in rebus prudentia, unde uestra Respub. uirtute honesta, religi-one ac pietate integra, iure ac legibus æqua, opibus firma, copijs locuples, & glo-ria semper ampla fuerit. nec me parum denique commouit, aduersus bonos, stu-diosos atque eruditos uiros cùm amor tum beneuolentia singularis, ut uestri no-minis famæq; atque dignitatis splendoribus hic labor noster illustratus, uestris auspicijs semper tutus, meæ quoque erga uos obseruantię perenne monumentũ, non longis tantùm seculorum spacijs, uerùm omnino, si fieri possit, inuersis natu-ræ legibus, sempiterni & continentis æui diuturnitate donatus uiuat, floreat, elu-cescat. Vos igitur amplissimi prudentissimiq; uiri, pro uestra humanitate, mu-nusculum huiusmodi benignè (ut soletis) suscipiatis, putetisq; omnem meam operam, studium, industriam, quicquid est in me uel in-genij uel uirium, uestræ amplitudini esse paratissimum.

Francoforti apud Mœnum, prid. Cal. Se-ptemb. Anno Domini M. D. XLIII.

IN COMMENTARIVM VALERII Cordi, Præfatio.

CVM hos Dioscoridis libros de materia Medica penè absoluisse-mus, amice Lector, fortè fortuna incidimus in Annotationes Va-lerij Cordi, quas ille iam olim in Academia Vuitembergensi non-nullis Medicinæ studiosis dictauerat. perlegimus cupidè totum li-bellum, rati uidelicet, id quod res erat, diuinitùs nobis oblatam occa-sionem, qua Dioscorides illustrior exiret, & maiore cum fructu posthac in mani-bus studiosorum uersaretur. Verùm ne nobis nimium fideremus, explorauimus & aliorum doctorum hominum de libello Cordi iudicia. Visus est omnino di-gnus, qui in publicum quàmprimum emitteretur, indignus qui iam annis ali-quot intra paucorum scrinia delituisset. Etsi autem fata non permiserunt autori, ultimam manum huic atq; alijs operibus quæ inchoauerat, imponere, tamen res ipsa indicat, has Valerij primitias multis magnis ac perfectis (ut uideri uolũt) mo-numentis aliorum longè præstare: quod nemo non fatebitur, postquam has An-notationes cum scriptis aliorum contulerit. Fuit enim in hoc Valerio Cordo, (ut obiter de autore nonnihil dicamus) cùm in uniuersa Medicina perdiscenda, tum uerò præcipuè cognoscendi Simplicia, ut uocant, incredibile studium, ad quod illum parens Euricius Medicus idemq; poëta clarissimus, & autoritate & exemplo inflãmauit, qui filium ab incunabulis inter ipsas herbas ac flores educa-ri uoluit. Accessit ad optimam institutionem, ingenium acre, & rara naturæ feli-citas, cui nihil arduum aut inaccessum esse posset. ad hæc, mirabilis industria atq; assiduitas in inquirendis rebus, Insuper & perceptorum fidissima custos, memo-ria, qua ita excellebat hic Cordus, ut integras descriptiones singularum rerum ac diuersorum autorum secum ubiq; animo circunferret, ac expromeret, ubi o-pus esset. His dotibus breui tempore eò progressus est, ut excellentes Medici ac senes discendi gratia adolescentem frequentes accederent. Subinde etiam uarias peregrinationes suscepit, quò certiùs & exactiùs omnia suis ipsius oculis subie-cta cognosceret, neue aliorum narrationibus (quod pluribus accidisse uidebat,) deciperetur. Ac primò quidem perlustrauit omnem ferè Germaniam, ac uicinas

Septen-

Septentrionales regiones, Intrauit horrentes saltus, superauit æditissima montium iuga, demisit se in profundissimos specus, & pleraq; summa diligentia peruestigauit, quæ in his partibus gignuntur, paucis huc usq; nota. At quoniam bona pars medicamentorum exoticis constat, ne illa parum cognita haberet, conuertit se ab Aquilone ad alteram mundi plagam, adscitoq; uno atq; altero comite peruenit in Italiam, ubi breui nouus ille hospes, propter ingenij præstantiam, multis admirationi esse cœpit. Sed, quæ est humanarum rerum fragilitas, in ipso studiorũ cursu è medio sublatus est, magno cum dolore omnium doctorum, & inæstimabili iactura totius Medicinæ. Non est dubium, quin unus Valerius omnes in hac parte Medicos longo interuallo post se relinquere potuerit, si diutius superfuisset, & habituri eramus certi aliquid, quod in tanta caligine rerum tutò sequi licuisset, qui nunc nouis subinde opinionum præstigijs circunducimur, dum nobis quilibet suas coniecturas, deum immortalem, quàm friuolas sæpe & inanes, obtrudit: nullus non de herbis sua somnia prodit. Lugeat itaq; Germania, lugeat orbis, egregij casum iuuenis, & spem Medicinæ reflorescentis interceptam. Sed omittamus querimoniam, atq; hoc potius agamus: Quoniam fata nobis inuiderunt speratos fructus, quos dare ingenium Cordi poterat, fruamur interim his primitijs, easq; grato animo amplectamur, Ac si quid, ut in opere non absoluto, desiderari fortè queat, id iniuriæ fortunæ imputemus, quæ non passa fuit nascentem fœtum omnibus numeris absolui, non persequamur neuos, quibus ferè nullum corpus quantumuis insigne carere potuit. Neq; enim inficiamur, etiam Valerium maiore rerum experientia edoctum, quædam mutaturum fuisse, si uita ei lõgior contigisset. Verùm certent alij adijcere, quod huic deesse iudicauerint, Id erit multo laudabilius, quàm si bene meritum de cõmuni hominũ uita, obtrectationibus impugnẽt. Cæterũm ut Medicinæ studiosis etiã amplius gratificaremur, subiunximus huic Commentario Valeriano, Epitomen Botanologici Euricij Cordi, propter autorum & materiæ cognationem, unde & utilitatis plurimum, nec minus uoluptatis ad amantes Medicinæ rediturum esse speramus. Tu fruere lector his omnibus, ac bene uale.

GRAECARVM DI-
ctionum huius Operis
INDEX.

Ισάτις

ὄρυζα

LATI-

LATINARVM NOmenclationum Index.

A.

Chryſolae

I N D E X.

Onobrychis

Sparganium

GERMANICARVM uocum Index.

Meſpeln

Spicā

T.

V.

W.

INDEX DICTIOnum *Linguæ Brabanticæ & Saxonicæ.*

PEDANII DIOSCORIDIS ANAZARBEI, IN DE MEDICINALI MATERIA LIBRVM PRIMVM

Præfatio, Ioanne Ruellio Suessionensi interprete.

QVANQVAM amicissime Aree, complures non ueterum modò, sed recentiorum quoq; de medicamentorum compositione, uiribus atq; probatione cõmentati sunt: nobis tamen nec uanum, nec à ratione abhorrentem impetum animi ad hoc opus incessisse, tibi ostendere tentabimus: quòd eorum nonnulli absolutum nihil ædiderunt, alij quàm plurima, quæ auditu percunctando didicerant, scriptis tradiderunt. Siquidem Bithynus Iolas & Heraclides Tarentinus, omissa prorsus herbarum tractatione, rem sanè quàm paucis perstrinxerunt. Neq; uerò omnes illi de metallicis quicquam rebus aut odoramentis memoriæ prodiderunt. Crateuas autem herbarius, & Andreas medicus, qui cæteris diligentiùs hac in parte uersati uidentur, radices multas apprimè utileis, herbasq; haudquaquam adnotatas, reliquerunt. Veruntamen priscorum subscribere oportet sententijs: quos, etsi pauca ipsis referantur accepta, magnam tamen impendisse diligentiam cõstat. Iunioribus minus assentiendum: è quibus Iulius Cassius, & Niceratus, & Petronius Niger, & Diodorus, Asclepiadæ omnes, medicinalem materiam uernaculam cognitamq; uulgo, dignam censuerunt quæ ab ipsis literis exactè mandaretur: & medicamentorum uires probationesq; cursim complexi, sic nullo experimento eorum effectus colligentes, inani uerò reddendarum causarum studio uerba fundentes, alia pro alijs scriptitando, rem in aceruum congeriemq; controuersiarum extulerunt. Siquidem qui inter eos egregius habetur Niger, euphorbium, nascentis in Italia, chamelææ succum esse contendit: androsæmonq; eandem herbam cum hyperico esse: quinetiam aloën in Iudæa fossilem nasci, & pleraq; his similia exponit, reclamante euidentia, quæ prorsus ueritati refragantur. Quibus coniectura colligi potest, ea non oculata fide, sed narratione potius ab alijs accepisse. In ordine ijdem ipsi aberrarunt, partim eorum discrepanteis nullaq; cognatione coniunctas uireis collidentes: partim per elementa literarum scripta in ordinem digerentes, quò facilius memoriæ mandarentur, genera & eorum effectus à sua cognitione disiungentes. Nos uerò ab ineunte, ut ita dicam, iuuenta, iugi desiderio cognoscendæ materiæ allecti, permultis regionibus peragratis (nec enim nescis nos militarem uitam exegisse) tuo hortatu commentationem in sex libros contulimus, quod opus tibi dicamus, Aree, animi gratitudine obsequentes, ob eum quo nos prosequeris affectum. Etenim natura cùm in omneis eruditione excultos, tum uerò in eos quibus cum tibi eiusdem artis necessitudo intercedit, pronus ad amicitiam esse soles: in nos etiam aliquanto peculiarius. Enimuero non paruum præbet tuę probitatis argumentum, optimi uiri Licinij Bassi singularis erga te amicitia: quam unà nobiscum degentes nouimus, cùm mutuam inter uos beneuolentiam æmulatione dignam intueremur. Admonitum autem te uelim, eosq; qui in hosce commentarios incident, ne in uerbis facultatem nostram æstimetis, sed potius adhibitam rebus cum peritia curam. Etenim plurima uisu ipsi exactissimè cognouimus: quædam etiam ex ea, de qua inter omnes conuenit, historia, percunctationeq; rerum apud singulos uernacularum diligenter accepimus. Dabimus igitur operam, ut differenti ab alijs ordine tradito, genera medicinarum uiresq; describantur. Quòd autem necessaria sit medicamentorum ratio, nemo est fermè qui ignoret, quòd ea & toti coniuncta sit, uniuersisq; eius partibus efficax admini-

administret auxilium. Quare per medicamentorum compositiones atque mistu-ras, & facta in morbis pericula extendi, & incrementum capessere potest, quàm plurimum conferente singulorum medicaminum cognitione. Quinetiam uer-naculam familiaremque materiam complectemur, ut perfecta sit quæ à nobis re-linquetur doctrina. Verùm imprimis curam impendere oportet, ut suis tempo-ribus singula & demetantur & recondantur, certè pro horum ratione aut ualent uiribus, aut euanido nulloque munere funguntur. Serena igitur cœli constitutio-ne demetenda sunt. Magni siquidem refert inter colligendum, si uel squalores uel imbres infesti sint: quemadmodum si loca, in quibus prodeunt, cliuosa, & uentis exposita sint & perflata, frigidaque & aquis carentia: in his enim locis uires eorum longè ualidiores intelliguntur. Contrà, quæ in campestribus, riguis, & opacis, cæterisque locis à uento silentibus enascuntur, plerunque degenerant, & mi nus uiribus ualent: multoque magis, si non suo tempore nec oportunè colligan-tur, aut si per imbecillitatem intabuerint. Neque ignorandum, sæpe pro peculiari loci natura, aut anni clementia, maturius aut serius adolescere. Nonnulla propria ui, hyeme florent & folia pariunt: quædam bis anno florifera. Quare cui in ani-mo est horum peritiam assequi, necesse est eum prima germinatione solo emer-gentibus, adultis & senescentibus, adesse. Nam qui pullulanti herbæ duntaxat adstiterit, adultam cognoscere non potest, neque qui adultam tantùm inspexerit, nuper erumpentem noscet. Quo fit, ut propter mutatam foliorum faciem, cauli-um proceritates, florum seminisque magnitudinem, & id genus alias peculiares notas, nonnulli qui olim has rerum uarietates non perspexerunt, magno in er-rore uersentur. Quæ causa etiam nonnullis scriptoribus imposuit, qui herbas quasdam, uerbi gratia, gramen, quinquefolium, & tussilaginem emittere florem, fructum & caulem, negant. Ergo qui sæpius ad uisendas herbas & earum nata-les se contulerit, earum cognitionem maximè consequetur. Scire etiamnum con-uenit, sola ex herbaceis medicaminibus ueratri genera, nigrum, inquam, & can-didum multis edurare annis: reliqua à trimatu inutilia. Quæ uerò fruticosa sunt, sicut stœchas, trixago, polium, abrotonum, seriphium, absinthium, hyssopum, & alia id genus semine prægnantia, demetantur, flores quoque antea, quàm sponte sua decidant: fructus autem, ut maturi decerpantur necesse est: & semina, ubi siccari cœperint, priusquàm defluant. Herbarum succus & foliorum elici de-bet, germinantibus tum primùm cauliculis. Lac & Lachrymæ excipiantur, in-ciso per summum adolescentiæ uigorem caule. Radices, & liquamenta, corticesque ut recondantur, eximere conuenit, cùm herbæ suis folijs exuuntur. Siccantur etiam expurgatæ inibi, locis asperginem non redolentibus: sed quæ luto aut puluere sunt obsitæ, aqua elui debent. Flores & omnia quę iucundum odorem efflant, arculis tiliaceis, nullo situ obductis, reponantur. Nonnunquam chartà aut folijs semina, ut perennent, aptè inuoluuntur. Liquidis medicaminibus densior materia, argentea, uitrea, aut cornea conuenit. Fictilis etiam, si modò rara non sit, accommodatur: & lignea, præsertim è buxo: sed ænea uasa ocularijs medicamentis liquidisque, & omnibus ijs quæ aceto, pice liquida, aut cedria componuntur. Adipem autem & medullas stagneis uasis recondi con-uenit.

CVRATIONVM MORBORVM, HOC DIOSCORIDIS OPERE contentarum, Index.

A.

B.

C.

D.

Dentitio-

I.

L.

M.

174 a

83b

T.

V.

Indicis Curatiui Finis.

PEDANII DIOSCORIDIS ANAZARBEI, DE MEDICINALI MATERIA LIBER PRIMVS, IOANNE RVELLIO SVESSIONENSI INTERPRETE.

A

Singulis stirpium historijs, uiuis, & ad naturæ æmulationem expressis imaginibus seu picturis adiectis: ut ea quæ nudis uerbis exponit historia, rectius exprimeret, atq; adeò altius animo infigeret artificiosa pictura. Additis etiam annotationibus breuissimis quidem, quæ tamen omnem controuersiam de medicinali materia facilè tollunt. Ex doctissimorum uirorum lucubrationibus summo studio concinnatæ.

IRIS. CAPVT I.

Iris Florentina.

Iris Germanica.

B

IRIS à cœlestis arcus similitudine nomen accepit. Folia fert gladioli, sed maiora, latiora, & pinguiora. * Flores à caule æqualibus inter se spacijs distant uarij: siquidem candidi, pallentes, lutei, purpurei, aut cœrulei conspiciuntur, qua diuersi coloris specie, quædam cœlestis arcus imago repræsentari uidetur. Radices subiacent geniculatæ, duræ, odoratæ: quæ frustatim dissectæ, in umbra siccantur, & traiectæ lino reconduntur. Melior est Illyrica, & Macedonica: & inter has laudatissima, quæ pumila ferè

* *Alij legunt: Flores alternis semper caulicu lis inflexi,*

A & densa constat radice, frangenti contumax, subrufo colore, gustu amaro; * odore perquàm syncero, ita ut nullum prorsus situm redoleat. quæ dum tunditur, sternutamenta mouet. Secundum locum habet Africana, candicans, gustuq; amara. Teredines in uetustate sentiunt, tunc tamen odoratiores reddi solent. Vis omnibus excalfactoria, extenuans, contra tussim efficax. humorum, qui ægrè reijciuntur, crassitiem digerunt. bilem crassamq; pituitam ex hydromelite drachmis septem epotæ purgant. somnum conciliant. lachrymas ciunt. torminibus medentur. Eædem potæ ex aceto auxiliantur serpentium ictibus, lienosis, conuulsis, perfrictionibus, horroribus, & quibus genitura effluit. menses ex uino potæ pellunt. Decoctum earum, fœminarum fotibus utiliter imponitur, ad emolliendos locos, laxandaq; in eis uenarum spiracula. ischiadicis infunditur. fistulas ac sinus carne explet. Radices ex melle glandis modo subditæ, partus extrahunt. quin etiam coctæ & illitæ, strumas, ueteresq; duritias emolliunt. Siccæ quoq; ulcera replent, & cum melle purgant. nudata ossa corpore operiunt. doloribus capitis, cum aceto & rosaceo magna utilitate illinuntur. Admotæ cum albo ueratro & duabus mellis partibus, lentigines & uitia cutis in facie à sole contracta emaculat. pessis, malagmatis, & acopis inferũtur. In uniuersum, magni ad omnia usus.

* Alij feruido.

NOMINA ET EXPLICATIO.

ΙΡΙΣ, Græcis. Latinis Iris. Germanis, Himelschwertel/ Blaw lilien/ & Violwurtz. Brabantis, Lis ouer Zee. Gallis, desflambes, à foliorum similitudine, quæ flammæ linguas referunt, dicta. Quinetiam nonnulli gladiolum appellauere eadem ratione: unde in quibusdam Galliæ partibus nomen adhuc retinet: uocant enim, du glaiz. Officinis proprium nomen retinuit.

Gal. lib. 1. Anti. *Iridis radix laudatior parua, densa, frangi contumax, subrufa, amara, sternutamenta dum tunditur ciens, odorata, qualis ex Illiride mediterranea Dioscoridi, Galeno, cæteris omnibus prædicatur; ob id eam Illiridem* Gale. lib. 6. & 9. cõ. ph. p. *uocare consueuit Andromachus. Elige autem in Illiricæ genere odoratiorem: nam unumquodq; est præstantissimum, quod generis sui odorem habet ualentissimum. Iris autem quæ ex Libya magna Romam affertur, tan-* B *tum ab Illirica differt, quantum corpus mortuum à uiuo. Quæ autem in alijs regionibus crescit, non ita mul-* Gal. li. 1. Antid. *tum deficit: unde Iris Gallica alba purgata usurpatur lib. 8. comp. pharm. part. & hodie passim pro Illirica,* Lib. 9. c. ph. p. *Florentina nobis obtruditur.*

Iris coquit, tenuat, calfacit, pituitam crassam & bilem purgat, humorem ex pulmone crassum expectorat.

Acorum. Caput II.

Acorum folia iridis habet, anguſtiora tamen; radices non dissimiles, complicatas, non in rectum sed obliquum actas, & summo cespite sparsas geniculis interceptas, albicantes, gustu acres, odore non ingratas. Optimum est densum, candidum, plenum carie, non exesum, odoratum, cuiusmodi Colchidicum & Galaticũ, quod asplenion dicunt. Radici uis calfactoria. Decoctum potu urinam cit. prodest lateris doloribus, & iecinoris atq; thoracis: item torminibus, uulsis, ruptis: lienem absumit. urinæ stillicidio, & serpentum ictibus auxiliatur, insidentibus ad muliebres affectus iridis modo utiliter imponitur. oculorum caligines succo discutit. antidotis radix magno usu commiscetur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

ΑΚΟΡΟΝ & Aphrodisiam Græci uocant. Aphrodisiam uerò à Venere, quàm Ἀφροδίτην uocant, & hos Latini etiam imitati Veneream appellauerunt, & radicem nauticam, eò quòd plurimum secus amnes & in aquosis natales suos habeat, licet etiam in alijs locis nascatur: sed primæ habentur, suntq; in prima bonitatis æstimatione acori radices, quæ in aquosis nascuntur, autore Plinio lib. 25.

Acorus gustu acri, & modicè amaro, odore iucundo, tenui consistentia, calidus, siccus ordine tertio. Is nobis esse uidetur quibusdam Calamus aromaticus, alijs potius Galanga. Quibus repugnat Actuarius in antidoto aurea Alexandri, in qua γαλάγγαν (sic enim cum Arabibus uocat) & multis interiectis, acorum, eodem pondere, ad finem uerò calamum aromaticum, diuerso pondere, misceri scribit.

Acorus

Galingale or ye sweet smelling Flag, some take it for Gladiolus.

Acorum.

Acorum, quo hodie Officinæ falsò utuntur. A
Germanis, Ackerwurtzel. Geel schwertel. Drachen wurtzel. Geel wasser Lilien.

B

Acorus omnino uerus, magnitudine ireos, Galanga maior hodie Officinis. Gallis Galange grosse, ou grande Galange. Germanis, Groß Galgant wurtzel/ dictus. Ignotus tamen quibus adhuc est, eius loco galangam minorem magno successu miscuerint, interdum calamum odoratum. Qui uerò nobis frequens ostenditur, palustris acorus est, & aliqua saltem acori species, insipidus, inodorus, substantia crassa, frigidus, siccus, à xiri planta acri diuersißimus: quadripartito tamen sectus, & sole siccatus, triennio seruatur: non utendus hic, nisi medicus imperauerit. Veri autem prouentus nunc uberrimus ubiq; conuehitur ex India, Lusitanorum (ut audio) nauigationibus.

Meum. Caput III.

MEon, quod Athamanticum uocant, in Macedonia & Hispania plurimum gignitur, anetho * folijs & caule simile, sed eo crassius. binûm fermè cubitorum altitudine attollitur, sparsis in obliquum rectumq; radicibus, longis, tenuibus, odoratis, linguam excalfacientibus. Quæ feruefactæ ex aqua, uel tritæ citra coctionem, præclusorum renum uesicæq; farctæ uitia potu leniunt. urinę difficultati medentur, stomachi inflationes discutiunt. Torminibus, affectæ uuluæ, articulorum doloribus, atq; fluxionibus pectoris, tritæ cum melle in eclegmate auxiliantur. sanguinem per menstrua pellunt, desessionibus feruefactæ. infantibus autem illitæ imo uentri, urinas mouent. quòd si plus quàm deceat ex his bibatur, caput dolore afficiunt.

* *Alij aniso.*

Mew or Spignell.

Meum.

A

B

Cyperus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis μῆον ἀθαμαντικόν. Meu ſeu Meon Latinis.

Officinis anethum ſylueſtre hodie uocant.

Germanis, Beerwurtz.

Gallis uulgo feniculus tortuoſus dicitur. apud Allobroges montanos, Curach.

MEVM, nobis frequens, Dioſcoridis picturam explet, tamen præſtantius Macedonicum, aut Hiſpanicum: ſed Athamanticum laudat Andromachus minor, in ſua Theriace.

Galen. libro 1. Antido. Galen. lib. 9. comp. ph. p. & lib. 7. Simp.

Calidum eſt ordine tertio, ſiccum ſecundo: urinas & menſes mouet, ut aſarum, ſed largo uſu cephalalgicum eſt.

Marcellus Vergilius Florentinus hîc perperam & falſò legit, tum apud Plinium, tum apud Dioſcoridem: caule folijſq; aniſo ſimilibus: cùm hæc herba, quam hic meon, ille meu uocat, caule & folijs anetho ſimilis ſit. Et ſic etiã meon interpretantur Medici recentiores, dicentes, id eſſe agreſte anethum.

Herbam, Germanis Beerwurtz dictam, quidã non malè Tordylon ſiue Seſeli Creticum affirmant.

Cyperus. Cap. IIII.

CYperus, quem aliqui eryſiſceptrum, ut aſpalathum appellant, folia fert porraceis proxima, ſed longiora & exiliora: caulem odorati iunci, cubitalem aut maiorem, anguloſum, in cuius acumine minuta folia cum ſemine exoriuntur: radices, quarum in medicina eſt uſus, cohærentes inter ſe, oleis oblongis ſimiles, aut rotundæ, nigro colore, ſuaui odore, amaro guſtu. In lacunoſis, paluſtribus & cultis enaſcitur. Optima eſt grauiſsima, denſa, fractu contumax, plena & aſpera, odoris cum quadam acrimonia iucundi, qualis eſt Cilicia, Syriaca, & quæ à Cycladibus inſulis petitur. Huic calida uis ineſt. Venarum ſpiracula laxat. urinam ciet, ad calculos, aquamq; ſubter cutem utiliſsimè bibitur, aduerſus ſcorpionum ictus remedio eſt. perfrictionibus uuluç, & præcluſionibus, fotu prodeſt. pellit menſes. Contra ulcera oris, etiam ſi depaſcant uorentq;, farina eius efficax eſt. Malagmatis calfacientibus, & unguentorum ſpiſſamentis bene adijci ſolet. Aliud cyperi genus tradunt in India naſci, gingiberis effigie, quod manducatum croci uim reddit, guſtu amaro ſentitur, & illitum præſentem pſilothri uim exhibet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

GRAECIS κύπηρος ἢ κύπειρος· οἱ δὲ ἐρυσίσκηπτρον.

Cyperus & Cypirus Latinis dicitur.

Officinæ Latinum nomen adhuc retinent.

Germani uocant, Wilde galgen/ Feldkircher Galgant, ubi magna copia prouenit, etiam locis incultis.

Gallis, ſonchet & galange ſauuage.

Eryſiſceptri nomen etiam peculiare & commune eſt aſpalatho & uerbenacæ, à calathis & uirgis.

Nam

Nam Græci ἔρυσον calathum uocant, & sportam, σκῆπτρον uerò sceptrum & uirgam. A
Sicq; dictæ sunt, eo quòd caules & uirgæ ipsorum uirides lentore suo in calathos, sportas, tegetes, & id genus alia texi, & in nexus circumagi poßint.

Cyperis seu radix cyperi calefacit, siccat sine morsu, subastringit, incidit, ulcera præhumida cicatrice claudit, calculos frangit, urinam & menses mouet, oris halitum commendat, ut lignum aloës uerum.

Cyperus Indicus inter zingibris radices inuentus, Curcuma Venetijs, In Gallia uulgo terra merita dicitur. Galen. libro 1. comp. ph. p.

The common Galingale,

Curcuma.

Cyperus Babylonicus.

Ad odoris gratiam cypirus additur tenuantibus capillos. A figura caulis, iuncus triangularis Plinio: quadratus Celso. licet rarò hic quadrangulus: angulosus Dioscoridi, non definito angulorum numero.

Cyperus Babylonicus galanga quibusdam dicitur, uulgaris scilicet ac minor, nam maior, acorus esse dicta prius est. Est autem Actuario, Barbaros in multis imitato, radix subrubra, geniculata, intorta, grauis, sapore acerrimo linguam admodum uellicante, calida, sicca tertio gradu, odore & figura quadam cyperi. Coctionem iuuat, flatus dißipat, oris halitum commendat, uenerem excitat etiam ore retēta, cerebrum roborat naribus indita, cordis palpitationi prodest. Germanis Galgant wurtzel. Gallis galange dicitur. Serapio. B

A Grain of paradice,

Cardamomum. Caput V.

Cardamomum optimum est quod ex Comagene, Armenia, Bosphoroq; deuehitur. In India quoq; & Arabia prouenit. Eligi debet plenum, frangenti contumax, occlusum, farctumq; (quod enim huiusmodi non est, exoletum iudicatur) & gustu acre, subamarum, & odore caput tentans. Excalfactoriam uim habet, potumq; ex aqua facit ad comitiales, ischiadicos, tusses, neruorum resolutionem: item ad rupta, uulsa, tormina. latas uentris tineas excutit. Ex uino autem potum, renibus, difficultati urinæ, à scorpione ictis, neq; non omnibus uenenum uibrantibus, auxilio est. Cum cortice radicis lauri epota drachma calculos comminuit. partus suffitu enecat. scabiem ex aceto illitum adimit. Et ad unguentorum spissamēta additur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis καρδάμωμον. Officinæ Latinum nomen retinuerunt.

Germanicè Cardamömlin. Cardamomum maius, minus uerò Paris körner nuncupant, quemadmodum & officinæ distinguere solent.

Galli melegette, grains de paradiß. Cardamomum minus, maius uerò Latino nomine & officinis usitato nominant.

Iacobus Syluius nostra tempestate doctißimus medicus, contendit Cardamomum Serapionis utrumq; tam maius, quod Granum paradisi & mellegetam uocatum putant plerīq;, quàm minus, nihil habere commune

A cum uero, id est, Dioſcoridis & Galeni Cardamomo. Sed Valerius Cordus, eximiæ eruditionis iuuenis, paternis ueſtigijs inſiſtens, incredibili reſtaurandæ medicinæ ſtudio amoreq; flagrans, contrarium aſſerit, ſcilicet nos uerum Cardamomum hodie nō deſiderare, cùm Dioſcorides fructum frangenti contumacem, non ſemen, intellexerit. Habet enim ſemen quaſi in capſulis, unde Græcis capſicon nuncupatur. Vnde apud Galenum legitur: καρδάμωμον ἐξεντερισμένον, non quòd ab internis purgatum eſt, & interiore ſua parte euacuatur, albo uidelicet eiecto, ſed cui exterior cortex capſulæ detractus eſt, durus & frangenti contumax.

Cardamomum nigrum, lib. 9. comp. ph. part. & 1. antido. & in theriaca, ad Piſonem.

Manardus Ferrarienſis inter tria Cardamomi genera ſolam amaritudinem deſiderat.

Spikanard,

Nardum. Caput VI.

DVo nardi genera: unum Indicum, alterū Syriacum appellatur, non quòd in Syria proueniat, ſed quòd mōtis, in quo oritur, pars una ad Syrios, pars altera ad Indos flectitur. Ex hoc Syriaci genere præcipuum eſt recens & leue, largam gerēs comam, flauum colore, perquàm odoratum, ac cyperum redolens, breui ſpica, amaro ſapore linguam ſiccante, quod diu in ſua odoris gratia permaneat. Ex Indicis autem nardum quoddam Gangitis uocatur, à fluuio Gange, apud quem enaſcitur, montem præterfluente. quod genus ob multam loci, in quo prodit, uliginem, uiribus infirmius eſt, atq; procerius adoleſcit, plures ferens ſpicas ab unica radice comoſas, unaq; conuolutas, ac grauiter olentes. Montanum autem odoratius, ſpica breui ac mutila, odore cypero uicino: cæteras habens Syriaci dotes. Eſt & genus quoddam cui Sampharitico nomen locus indidit, frutice breui, in magnas ſe ſpargens ſpicas, candidiore interim medio caule, hircorum uirus ſupra modum redolente, quod improbatur. Madefactū uendi ſolet, quod uitium ex eo deprehenditur, quòd candida ſit ſpica, & ſqualida, nulloq; puluere obſita. Adulteratur ſtibio cum aqua, aut palmeo uino, inſpiſſationis ponderiſq; cauſa inſpirato. Intueri autem oportet, ſi lutum radicibus inſideat, & in cerniculo puluerem excutere, eluendis manibus utilem. Vim habent excalfactoriam & exiccantem. Vrinam mouent: aluum potu ſiſtunt, uuluæ profluuia, ſaniemq; appoſita ſupprimunt. Nauſeæ ex aqua frigida auxiliantur, & ſtomachi roſionibus, inflationi, iecinori, regio morbo, renum uitijs. Aquæ autem incoctæ fotu ad inſeſſum, uuluæ inflammationibus medentur. ad glabras oculorum genas ualent: ſiquidem eas ad denſiorem pilum reducunt. perfuſis humore corporibus inſparguntur. Miſcentur antidotis, & in fictili non picato ad ocularia medicamenta recondun tur, trita in farinam, & cum uino in paſtillos coacta.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Νάρδος Græcè. Spica nardi, & nardus Latinè nominatur. Officinæ Latino nomine uocant. Germanis, Edel frembd wolriechende Spicken nardt. Latino ferè nomine. Gallicè, Aſpic doultre mer.

Galen. libr. 8. ſimpli. Nardi ſpica & radix, calida exceſſu primo, ſicca ſecundo: aſtringit, ſubacris, & leuiter amara, iecur & ſtomachum roborat, ſumpta & admota, urinam ciet, fluxiones inteſtinorum, capitis, thoracis ſiccat.

Lib. 6. & 8. c. ph. p. Nardus igitur eſt miſtæ ſubſtantiæ & facultatis tum digerentis, tum repellentis, & roborantis. Nardus præterea uim habet non exiguam coquendi omnes frigidas diſpoſitiones. Ea eſt multiplex, præſtantiſſima eſt

Indica, secundo loco Gallica, pòst Cretica, & quæ apud nos montana ex Cilicia, & nardina herba potius A
quàm nardus uocatur. Radix nardi Indicæ, & apud nos montanæ, modicè astringit. Nardus Indica quan- Lib.9.c.ph.p.
quàm radix est, tamen etiam νάρδου στάχυς, seu cum Actuario & Hera. lib.6. comp. pharm. part. in diabe- Lib.6.c.ph.p.
sasa ναρδόσταχυς, id est spica nardi, à similitudine formæ cum spica. Tamen Philo in sua antidoto Creticam Lib.1. Anti.
nardum, uel ut alij eius ænigma interpretantur, Indicam, radicis falso nomine dici autumat, quoniam spica
nardi nuncupatur. Nardus etiam Syriaca usurpatur in arteriace. 12. Andro. sed imbecillior est quàm Lib. 9.c.ph.p.
Indica. Gale. lib.7. ph.

Fugienda nardus quæ ἔκπλυτος, id est, elota dicitur, & eligenda quæ ὄμφαξ, lingua Barbarorum, di- par.
citur. Lib.1. Anti.

Spica uulgaris, odoris & saporis gratiam illam non habet, imò inter coquendum odoris est grauissimi, & Iac. Syl.
ægros lædit: estq; uerius pseudonardus, quàm uera nardus.

valeriana species

Nardum Celticum. Caput VII.

CElticum nardum nascitur in Liguriæ Alpibus, saliunca patrio nomine appellatum, prouenitque in Istria. Exiguè frutificat, & cum radicibus in manuales fasciculos componitur. Folia habet oblonga, colore in flauum languido, florem luteum. Cauliculorum & radicum duntaxat usus est, & odoris suauitas. unde pridie fasciculos aqua abluere expedit, & exempta terra pauito solo atque humenti subiecta charta reponere, postridie repurgare. siquidem utile, cum acerosо alienoque propter humoris uim non excutitur. Adulteratur imposita herba simili, quæ hirculus uocatur, ab odoris grauitate: sed facilis cognitio. nanque herba candidior est, sine cauliculo, minoribus folijs, radice neque amara, neque odorata, uti uerum nardum est. Itaque radices atq; cauliculi, abiectis folijs triti secernuntur, uino excipiuntur,
digeruntúrq; in pastillos, & ita fictili nouo diligenter oper- B
to asseruari debent. Laudatur maximè recens, iucundi odoris, radice numerosa cohærens, plenum, nec fragile. Ad eadem quæ Syriacum pollet: sed uehementiùs urinam cit, & stomacho utilius est. Inflammationibus iecinoris, & felle suffusis auxiliatur. Contra stomachi inflationes, cum absinthij decocto bibitur: item aduersus lienem, renum & uesicæ uitia, & uenenatos ictus, ex uino. Additur in malagmata, potiones, & calfacientia unguenta.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis κελτικὴ νάρδος.

Latinis, qui Græcam appellationem imitantur, Celticum nardum. Officinis Spica celtica, & nardum Gallicum.

Germanis Marien Magdalenen blůmlin.

Gallis patrio nomine, ut Dioscorides tradit, Saliunca nominatur.

Nardi Gallicæ cum radicibus & terra circundata, fasciculum unum cum alijs ad columellas laxatas adhi- Gal.lib.c.phar.
bet Archigenes: astringit enim & digerit nardus Gallica, ambo mediocriter. Nardi Celticæ flores usurpan- Lib.6.co.ph.
tur apud Galenum in tertio Andromachi medicamento. Nardus autem Gallica seu Galatica, seu Celtica dici- Ibidem.
tur: nam gentem eandem Gallos, Galatas, & familiarius Celtas appellant. In Liguriæ Alpibus ea nascitur Lib.1.Antido.
Dioscoridi. Radice igitur utilior apparet ex initio lib.8. simpl. spica tamen non inutilis. Laudatur enim recens, leuis, larga coma, spica breui, flaua, odoratissima, cyperum redolente, diuq; in sua odoris gratia permanens, amara, linguam mordens.

Montanum Nardum. Caput VIII.

MOntanum nardum, quod ab aliquibus thylacitis & niris appellatur, in Cilicia & Syria nascitur, surculo & folijs eryngio similibus, minoribus, minimè ta-

men spinosis asperisq;. Radicibus binis nititur, aut pluribus, nigris, odoratis, ceu hastulę regię, sed longè gracilioribus, & longè minoribus. Neq; caulem, neq; fructum, neq; florem profert. Ad eadem ad quę Celticum efficax.

A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis ὀρεινὴ νάρδος. *Latinis montanum nardum dicitur. Hodie hoc omnino caremus.*

Fole-foot or wild spiknard.

Asarum. Caput IX.

ASarum, quod & ipsum aliqui syluestre nardum appellant, hederę folijs, minoribus * multò, rotũdioribusq;, floribus cytini, hyoscyami, purpureis: inter folia proximè radicem emicantibus, odoratis; in quibus semen acinosum. (* Cauliculos habet angulosos, asperos & molles) radices numerosas, geniculatas, tenues, obliquas, gramini non dissimiles, longè tamen graciliores, odoratas, excalfacientes, & quę linguam uehementer mordent. Excalfactoriam uim habet. urinam cit, hydropicis & uetusto coxendicum dolori prodest. Radices senis drachmis ex aqua mulsa potæ, menses trahunt, & ueratri albi modo purgant. In unguenta additur. Vmbrosis montibus prouenit, sed plurimũ in Ponto, Phrygia, Illirico, & Italiæ Iustiniensi * agro.

** Alij densioribus.*

** Abundat hæc clausula.*

** Iustiniensi, uidetur abundare, cùm hic autor longè ante Iustinum Cæsa. scripserit.*

NOMINA ET explicatio.

ΑΣΑΡΟΝ *Græcis.*

Asarum Latinis. Officinæ genuinum nomen retinuerunt.

B *Germanis* Haselwurtz. *Brabantis,* Mansooren. *Gallis* Duca*baret appellatur, syllabarũ methatesi. Bachar enim uocabant olim.*

Asarum ualet folijs, flore, semine, sed efficacißimum est radice, ellebori albi modo purgatoria, Dioscor. Galenus tamen in hierapicra etiam asarum recipiente, solam aloën purgatoriã uim habere scribit, asarum uerò humores malos ad urinas deducere, uires habere radices acori, sed ualentiores.

Iac. Syl.

Fodienda est cùm folia mittere incipit, & in sole siccanda (nisi recens utenda sit) quia in umbra situm celeriter trahit & senescit, præcipuè ex locis riguis: Ex macris autem & sitientibus (quæ imprimis amat) minus est putredini obnoxia.

Galen. lib. 12. comp.ph. p. & lib. 6. Simp.

Great Set-wall or Capon's tail.

Phu. Caput X.

Valeriana.

PHu,quod & aliqui fylueftre nardum appellant,nafcitur in Ponto, folio olufa- A
tri,aut elaphobofci,caule cubitali,aut altiore, leui,cauo,molli,in purpuram uergente,geniculis intercepto, florib. narciffo proximis,maioribus, * teneris, & ex al- * Alij minorib.
bicante purpureis: radice fuperius ad digiti minoris crafsitudinem,ex obliquo uillofa in nigri ueratri aut iunci odorati modum: capillamentis inuicem contextis,flauefcentibus,odoratis,cum quadam odoris grauitate nardum æmulantibus. Excalfacit,urinam mouet,fi ficca potui detur. Decoctum eadem præftare poteft. ad lateris etiam dolorem efficax. menfes cit. antidotis inferitur. Adulteratur radice rufci ammifta: fed maleficium deprehenditur: quoniam hæc dura eft, & frangenti contumax,fine ulla odoris gratia.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græci, Φοῦ. *Latini Phu, & Nardum fyluestrem uocant. Officinæ illius loco Valeriana utuntur. Germani,* Wild Calmus/ Groß Baldrian/ & Tiriacs kraut *appellant. Valerianam autem* Katzenkraut/ Klein Denmarck, & Klein Baldrian/ Valerian.

PHV *Diofcoridis, & cæterorum Græcorum, noftra Valeriana, quam Germani, ut diximus,* Denmarck & Baldrian *appellant, plurimum exprimit, nifi florum, qui in mufcario pufilli funt, magnitudo defideretur, quare aliam herbam, priorem fcilicet, quam Galli fimul & Germani maiorem Valerianam nominant, uerum effe Diofcoridis Phu, nemo fanæ mentis negabit, cùm defcriptioni per omnia refpondeat.*

Malabathrum. Caput XI.

Folium Indi, quo hodie utuntur Officinæ, Mauritanis Tembulum appellatum.

MAlabathrum arbitrantur aliqui effe Indici nardi folium, falfi quadam odoris cognatione: permulta enim nardum olent, quemadmodum phu, afarum, iris. fecus autem res fe habet. Nanq; Malabathrum folium fui generis eft, quod Indicæ gignunt paludes, lentis paluftris modo innatans aquis, fine radice. Id B
collectum ftatim lino tranffluitur, & ficcatum reconditur. Tradunt ficcatis æftiuo feruore aquis, humum aridis fruticibus uri: quod ubi non euenerit, ne amplius quidem renafci. Laudatur recens, ex candido nigricans, integrum, nec fragile, odore caput feriens: quod diu in fuaui odore permaneat, & nardū fapore imitetur, nullo falis guftu. Infirmum uerò & minus tim cōtufum, præfertim fi cariofum uirus olet, uitiofum eft. Eafdem nardo fortitur uires, fed efficacius omnia præftat. Vrinam uehementius ciet, ac ftomacho magis prodeft malabathri uis. Lippitudinibus inflammationibusq; tritū & in uino feruefactum commodè illinitur: fubditum linguæ, oris halitum & fuauitatem commēdat. Veftium quoq; odorem interpofitum feruat, & ab erofione tuetur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

φύλλον ἰνδικὸν, καὶ φύλλον μαλαβάθρου, *& fimpliciter* φύλλον *Græcè.*

Latinis, folium Indum, & folium Malabathri.

Officinæ amiffa & deperdita re nomen genuinum retinuerunt. Germanis, Negel bletter.

Galli Latinum nomen, quemadmodum & Germani uerbum uerbo reddentes, feulet de Inde, & feulet de Malabathre, appellant.

Malabathrum fui generis folium, Indicæ nardo, ut odore & fapore, fic uiribus fimillimum, fed nardo efficatius. Laudatur recens ex candido nigricans, contumax frangi, integrum, odore uegeto nares feriente, & qui folio femoto perfiftat. Id nunc defijt, à quo tamen unguentum foliatum, diuitibus Romanis mulieribus frequens, eft dictum. Defijt & folium Syriacæ arboris, Plinio celebratum. In horum locum Mauri inuexerunt folium laurino proximum, fed maius, & neruis tribus folium intercurfantibus diftinctum, odore iucundo.

A *iucundo. Primum illud folium Indum dicitur Serapioni: tamen Actuarius in hedichroomagmate, folium Indicum, & folium Malabathri, ceu diuersa miscet: φύλλον ab his diuersissimum Dioscoridi describitur, uulgo Italis folium syluestre dictum. Hermol.*

Casia. Caput XII.

CAsia, cuius complura sunt genera, iuxta odoriferam Arabiam gignitur, crassi corticis sarmento, folijs piperis. Eligenda est fuluescens, pulchri coloris, coralli æmula, perquàm angusta, longa, crassa, & fistulosa, gustu mordens, & cum aliquanto feruore adstringens, aromatica, uinoso odore, cuiusmodi est, quę ab incolis achy appellatur, ab Alexandriæ negociatoribus daphnitis. Huic præfertur crassa, purpurea, & nigricans, Zigir cognomine, quæ rosam odore imitatur, præcipui in medicina usus. Secundum locum tenet antedicta. Tertia, cui Museletico blasto, id est, germini cognomen est. Reliquæ uiles, & quæ aphemum * dicitur, nigra, insuauis, cortice tenui, ac rimoso: & quæ darca & citto uocitatur barbaro nomine. Similior huic est pseudocasia, quàm ut explicari posSit, quæ gustu coarguitur, cùm nec acris, nec odorata sit, hærentemq; medullæ corticem habeat. Inuenitur etiam lata quædam fistula, mollis, leuis, surculosa, quæ antedictę præfertur. Damnatur candicans, scabra, hircinum uirus redolens, & quæ tenui fistula & scabra cute sit. Vim obtinet calfaciendi, urinam ciendi, siccandi, & leuiter astringendi. Conuenit ad medicamenta oculorum, quæ præstandæ claritatis gratia concinnantur, & ad malagmata. Lentigines tollit cum melle illita, menses trahit, contra uiperarum ictus pota auxiliatur: aduersus intestinas inflammationes omneis, & renum uitia, pota proficit. Fœminis in folio desidentibus, aut suffimentis, prodest ad dilatationem uuluæ. Ea duplo pondere medicamentis mixta, cinamomi uicem supplet, si ipsum desit: nam eosdem effectus præbet, ad plurima perquàm utilis.

* Al. asyphemu.

NOMINA ET EXPLICATIO.

B Κασία Græcè.

Caßia lignea & aromatica, Latinè (est autem nostra Canella) Officinæ nomen legitimum retinuerunt.

Caßia uerò genere proxima cinamomo est, quin ipsa nonnunquam ex æmulatione euadit cinamomum, ut totum quidem ueluti exacta arbor, Casia uideatur: surculi autem in ea quidem cinamomi, ramis casiæ proximi reperiantur. Optima casia in cinamomum degenerat. Vidit enim sæpe Galenus casiæ sublimis & ramosæ ac fruticis æmulæ in magnitudine surculos cinamomi surculis omnino similes, corticis tenuitate, & firmißimis cinamomi notis in odore & gustu deprehensis.

Lib. 1. Antido. *Casia sæpe imponit, nisi sis in dijudicando expertus: pseudocasia enim ueræ est persimilis, sed odore mi-*
Gal. in theriacæ *nus est grato, & corticem medullæ adhærentem habet. Optima autem laudatißimaq; est rufa, rosam spi-*
ad Pisonem. *rans, & uinum olens, gustum dulcem præferens, fistulosa, & aromatum modo uehementer odora. Casiæ cor-*
Lib. 4. & 7. *tex Actuario etiam dicitur σύριγξ τῆς κασίας idem, Casia Aegyptia idem, in asyneritico Casia cathartica,*
c. ph. p. κασία *id est, purgatrix quibusdam dicitur. ἡ σύριγξ τῆς κασίας, lib. 1. Antidotorum in compositione theriaces. Ca-*
δαφνίτις. *sia σύριγξ, id est, fistula, & κίῤῥα, id est, rufa dicitur in arteriacis Andromachi: πυῤῥὰ uerò bis lib. 6. e-*
Lib. 9. c. ph. p. *iusdem. μελαίνα autem in fine lib. 7. bis, & lib. 8. eiusdem. ῥοδίζουσα deniq;, id est, rosam spirans, lib. 8. ξυ-*
Lib. 1. Antido. *λοκασία eadem Actuario, & Arabum alumnis casia lignea; Casiam fistulam cum Andromacho minore ad Galeni ætatem omnes theriacæ miscebant: hæc autem omnibus nota est, & comparatu facillima. Corticem uerò exteriorem (quem & fistulam dicunt) odoratu & gustatu ualentem habet: quod autem intus est, maxi-*
Lib. 8. c. pha. p. *mè imbecillum, ob id inutile. Aduersus putria, deleteria, uenena, proxima post cinamomum casia, quæ o-*
Lib. 4. c. ph. p. *ptima est. atq; illi cognata ualet: aromataq; cætera, nardus, iuncus odoratus, calamus, aspalathus, myrrha, crocus, eandem habent facultatem: sed Cinamomum digerit, Casia uerò & malabathri folium, & amomum astrictionem participant, Casia, crocus, costus, amomus, nardus astringunt quidem, sed magis digerunt, præsertim costus.*

Cinamomum. Caput XIII.

CInamomi genera plura, patrium sibi nomen uendicantia. Præfertur tamen Mosyliticum, quòd casiæ, cui Mosyliti nomen est, aliquam conferat effigiem. Sed in eo genere recens, nigrum, ex uinoso in cinereum uergens, leue, tenuibus ramulis,

ac

ac frequentibus nodis cinctum, perquàm iucundè olens. Optimi ferè indicium, iucundi odoris proprietate constat. Inuenitur enim cum optimo, eoq; quod peculiare est. (* odor rutæ aut cardamomo proximus). Insuper acre, mordens, & cum calfactione quadantenus salsum, quod non citò confricanti asperum, aut frianti lanuginosum, leuibus tamen internodijs appareat. Si certior fieri uoles, uellito ab radice surculum. facilis est huiuscemodi probatio, namq; fragmenta miscellanea quædam esse uidentur. Quæ autem melius spirant, suo halitu cùm nares primùm consuluntur, olfactum explentia, deterioris dignotionem impediunt. Est etiamnum montanum, crassum, pumilum, fuluescens admodum. Tertium à Mosylitico, perquàm suauiter olet, nigrum, fruticosum, paucis intercedentibus geniculis. Quartum, fungosum, candicans, aspectu tuberosum, uile, ac friabile, magnam habens radicem, quę casiam planè repræsentat. Quintum genus, odore nares feriens, subrufum, & cortice fuluæ casiæ simile, tangenti firmum, minus neruosum, densa radice firmatum. Iis quæ thuris, casiæ, myrti, aut amomi odorem spirant, minus suauitatis inest. Deligito scabrum, album, rugosum: at leue, & lignosum circa radicem, ut inutile, reijcito. Est etiamnum simile aliud, cui pseudocinnamomo cognomen est, uile, inualidi odoris, solutarumq; uirium. Vocatur etiam Zingiber, cùm tamen sit xylocinnamomũ, præbens quandam cinnamomi faciem. Est autem lignosum cinnamomum, sarmenta longa *robustaq; ferens, odore longè cinamomo inferiore. Sunt qui xylocinamomum, à cinamomo genere differre dicant, quòd à natura eius abhorreat. Cinnamomum omne excalfacit, emollit, & concoquit, urinam ciet, tam menses quàm partus potum aut ex myrrha impositum pellit, contra bestias quæ uirus eiaculantur, uenenaq; conuenit. caliginem pupillis oculorum obuersantem discutit, crassitiem extenuat, lentigines & uitia cutis in facie ex melle illitum detergit. cõtra tusses, defluxiones aquam subter cutem fusam, renum uitia, & urinæ difficultatem efficax est, unguẽtis preciosis inseri solet. & in summa, magni ad omnia usus. Tritum uino excipitur, umbraq; siccatum, quò diutius eduret, reconditur. Est & quoddam cinnamomum, quod aliqui pseudocinnamomum appellant, perquàm denso atq; crasso sarmento, longè tamen inualidius cinnamomo, & odore & gustu.

A · B

* Additum uidetur Galeno.

* Alij parua, μικρὰς pro μακρὰς.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Κιννάμωμον Græcis.

Cinnamomum Latinis & Officinis (est autem uera Græcorum Casia)

Germanicè, Zimentrörlin. Gallicè, de la Canelle, appellatur.

Cinnamomum, arbor lauro, folijs & baccis similis, & eius ramorum, non trunci, tertio quoq; anno delibratorum cortex. — Ludouicus Romanus Patricius.

Cinnamomum calidum tertio ordine, siccat autem & digerit super omnia æquè calida, propter summam essentiæ partium tenuitatem: propter hæc dispositionibus scirrhosis mederi solet. Idem cunctas corrigit putridas & uenenatas uires ichorum, & humorum, & lethalium pharmacorum, & ueneni uirulentarum bestiarum. Idem sua facilitate altercatrice & digerente, & odoris gratia, præsidium est non paruum aduersus omnes prauas dispositiones, & casia, & pleraq; alia aromatum materia. — Galen. libr. 7. simpli. Lib. 6. c. ph. p. in diabesasa.

Cinnamomum quia tenuissimarum est partium, uentriculi meatus aperit, quia humores crassi & lenti inhæserunt, tenuat & terget, ob id commodè hyeræ miscetur. Cinamomi autem facultas qualis initio adest, integra seruari nequit ad annos trigınta, multò minus ad centum, uel etiam ducentos, ut quibusdam uisum est, Cinamomum senij expers putantibus. Nam id seruatum uasculis ligneis ab Imperatoribus uarijs, Traiano, Hadriano, Antonino, Commodo, Scuero, imbecillius tanto est expertus Galenus, Seuero theriacen componens, quanto uetustius: contrà tanto ualentius, quanto recentius. Nam Seuero Imperatori theriacam parare iussus, qualem Antonino Imperatori parauerat, coactus Cinamomum capere ex Traiani & Hadriani temporibus relictum, cùm nondum triginta anni præterijssent, multò inualidius expertus est. Arborem enim totam primi generis cinamomi ex Barbaria in scriniolo cubitos quatuor & semissem longo ad Antoninum allatã uidit Romæ Galenus, ex eaq; theriacen paratam alijs longè præstantiorem expertus est, ut ea etiam ante duos menses Antonino uti licuerit, non expectata medicamenti coctione. — Lib. 7. c. ph. p. Lib. 8. c. pha. p. Ibidem.

Cinnamomum optimum, ijs qui id crebrò uiderunt omnium facillimè dignoscitur: & cùm principum cinamomorum sex sint differentiæ generales, optimi tamen supra deterrimum insignis est excessus, ut in Casijs, quarum tamen optima parum à prauissimo Cinamomo abest. Id autem Cinamomum est odoratissimum,

A *ac indicibilem quandam odoris gratiam ſuper alia omnia refert, guſtatu admodum calidum eſt. non tamen adeò, ut moleſtè rodat: color illi eſt lacteus, cum φοίνῳ, id eſt, glutino & cum cyaneo miſtus.*

Gal. lib. 5. phar. Lib. 1. Antido. *Cinamomum quantò Caſia ſit præſtantius, docet Galenus lib. 5. comp. ph. part. in dentifricio: Quod ſi odorum facere uis, miſce caſiæ aut amomi drachmas duas: ſi regi paras, Cinamomi drachmam unam, ubi non ſolùm caſiæ pondus duplat, ſed etiam mediocribus dicat Cinamomum regibus. Ob id penuria Cinnamomi duplum caſiæ miſcendum, omnes propemodum ueteres ſcripſerunt, uti quod pondus aliquis robuſtus ferre conſueuit, eo abſente ferant duo imbecilli. Quintus autem penuria Cinamomi multum, uti duplum, carpeſij miſcebat. Cinamomo miſcet caſiam duplicatam Actua. in paſtillo, adylioſos. Pſeudocinamomum uerò eſt ſimile, ob id facilè nobis imponit, ſed guſtu & odore longè eſt inferius. Xilocinamomum lignoſum eſt, ualida habet uirgulta, nec ſimilem habet ſuaueolentiam. Cinamomum omnium præſtantiſsimum eſt cinericium colore, uirgultis gracilibus, nodis frequentibus, odoratum uehementer: idq; odore longè optimo & ſuauiſsimo, guſtu acri, & admodum mordaci, & quod manſum, πηγανίζειν, id eſt, rutam olere uideatur, leue, confringi facile: Addit ibidem ueri cinamomi genera aliquot. Vero igitur Cinamomo nos caremus, noſtra autē canella, quàm uulgo Zimentrörlin, & officinæ Cinamomum appellant, aut Caſia eſt, aut pſeudocinamomi ſpecies. Λεπτοκινάμωμον Actuario pro optimo uſurpatur.*

...he Herb Jerusalem or ladies rose, but ye botanists have come to no certain agreement about this Herb.

Amomum. Caput XIIII.

AMomum exiguè frutificat, ex ligno ſe cõuoluens in racemi modum, flore, ceu candidæ uiolæ, paruo: folijs uitis albæ ſimilibus. Laudatur quàmmaximè Armeniacum, fuluo auri colore, ligno ſubrufo, ualde odorato. Medicum, quoniam in campeſtribus & aquoſis enaſcitur, infirmius eſſe conſtat. Eſt autem magnum, ſubuiride, tactu tenerum, frutice uenoſo, odore origani. Ponticum uerò ſubrufum, paruum, fragile, racemoſum, fructu turgens, & odore nares feriens. Deligito recens, cādidum uel ſubrubrum, quod nec aſtrictum cohæreat, nec conuoluatur, ſed ſolutum diffundatur, ſeminis plenum, uuis paruis ſimile, graue, odoratum, modò cariem non contraxerit, acre, guſtu mordens, ſimplici colore noneuariante. Vim habet calfaciendi, aſtringendi, exiccādi. Somnum allicit, & illitum fronti, doloris ſenſum aufert,
B inflammationes & meliceridas concoquit, diſcutitq;, iuuat quos ſcorpius percuſsit, ex ocimo illitum, & podagricis confert, inflammationes oculorum uiſcerumq; lenit ex uua paſſa. ad uuluarum uitia in peſsis, aut inſeſsionibus utile eſt. decoctum iecinori, renibus, podagræ, potu conuenit. Antidotis immiſcetur, & precioſiſsimis unguentis. Adulteratur herba amomo ſimili, quæ amomis uocatur, ſed ſine odore, ſine fructu. naſcitur in Armenia, flore origani. Quare in huiuſcemodi probationibus fragmenta fugienda ſunt: eligenda autem, quæ ab una radice integros ſurculos emittunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Lib. 8. c. ph. p. *Amomi uua ſæpe Galeno & Actuario ob id dicitur, quòd racematim uelut in uua cohæreat. Laudatur Amomum Scythicum, lib. 8. comp. ph. part. Non eſſe uerò roſam Hierichuntis, Hieroſolymitanam uulgo dictam (aut hic depictam) apertè conuincit utriuſq; hiſtoria. Hodie paſsim deſideratur, nam quod oſtendunt officinæ, inodorum eſt. Iacobus Syluius ſcribit ſe habere fuluum, paruum, oblongum, anguloſum, odoris dum fricatur iucundiſsimi.*

Coſtus. Caput XV.

PRæcellit Arabicus, candidus, leuis, eximia odoris ſuauitate. Secundum locum ſibi uendicat Indicus, leuis, uber, ut ferula niger. Tertius eſt Syriacus, grauis, colore buxeus, & odore feriens. Optimus eſt recens, albus, abundè plenus, denſus, aridus, à teredinibus non eroſus, ſine graueolentia, guſtu calidus ac mordens. Vis ei excalfactoria. urinam ciet, menſes pellit, uitijs quæ uuluam male habent, tam impoſitu quàm fotu & ſuffitu auxiliatur. Contra uiperarum morſus ſextantem

sextantem * bibere prodest: item aduersus pectoris dolores, conuulsa, inflationesq; ex uino & absinthio. uenerem ex mulso stimulat, latas uentris tineas ex aqua pellit, horroribus ex oleo, ante febrium accessiones, & neruorum resolutionibus obliniturː uitia cutis in facie, cum aqua uel melle illitus, emendat. Additur in antidota & malagmata. Sunt qui admistis helenij Comageni praeduris radicibus, adulterent, quod deprehensu facile est, siquidem neq; gustu feruet helenium, neq; ualidum odorem uibrat, ut caput tentare possit. A

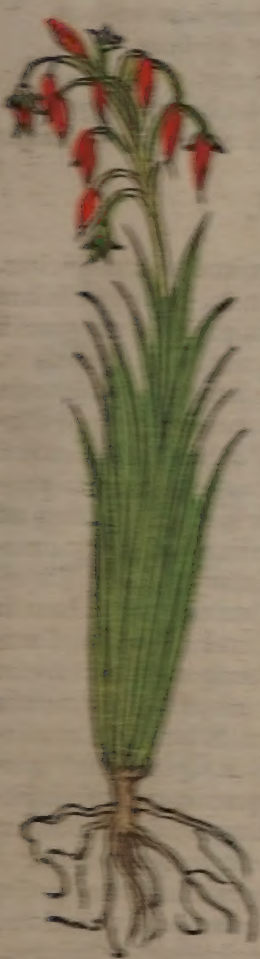
* Sextantem, quibusdam abundat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Costus [illegible], modicè astringit, acer ideò & calidus ut ulceret. D. Iac. Syl. Lugduno missus à Carolo Beludino (eius artis iure medica primario, si Hieronymum Montuum nulli eruditione secundum exceperis.) Costus praecellit Arabicus, candidus, leuis, [illegible] odoris gratia, recens, abunde plenus, densus, siccus à tineolinis non erosus. Secundus est Indicus, uber, leuis, niger. Tertius Syriacus, grauis, colore buxeus, odore feriens.

Costus autem hortensis, herba amara est, magis piperitis aut Siliquastrum Plinij.

Odoratus iuncus. Caput XVI.

ODoratus iuncus, in Africa, & Arabia nascitur. Laudatissimus ex Nabathea: proximus Arabicus, quem aliqui Babylonium cognominant, alij teuchitin: pessimus ex Africa. Eligendus est rufus, recens, floribus refertus, tenuis, rubentibus fragmentis, qui manibus confricando rosae odorem emittit, igneae mordacitatis ad linguam. Floris, culmorum, radicisq; est usus. Vim urinae ciendę habet, menses pellit, discutit inflationes, caput aggrauat, modicè astringit, comminuit, excoquit, ac uenarum spiracula laxat. Flos eius in potu utilis sanguinem reijcientibus, doloribus stomachi, pulmonis, iecinoris, & renum, miscetur antidotis. Radix astringentior est, ideo fastidijs stomachi, hydropicis, conuulsis, drachma una cum pari pondere piperis, per dies aliquot datur. Decoctum uuluae inflammationibus, ad desidentium fotus, utile est. B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Σχοῖνος Graecis dicitur, quamuis omnem iunci speciem hoc nomine significent: at absolute positum, hunc per excellentiam significat.

Iuncus odoratus & rotundus Latinis, ad differentiam palustris.

Camelshew Germanis.

Gallis pasture de chameaulx, hoc est, pastum Camelorum nominatur.

Officinis, nomine depravato, Squinantum dicitur.

Hippocrates Schoenum [illegible], at Galenus libello quem uocabulis Hippocratis dicauit, id est, [illegible] nominat.

Σχοῖνος, id est, iuncus absolute scriptus, iuncus odoratus, Arabicus, Libycus, seu cum Cesso [illegible], à triangulari cypero eum separante. Nescio autem qua causa à uulgo [illegible] dicitur, cum rarò sua eius ad nos deferatur, scilicet [illegible], eius parte superiore à camelis erosa. Eum enim in Arabia ubi copiosissime crescentem, ob id parui precij, libentissime cameli pascuntur. [illegible] Actuarius, uulgus Schoenantum: modicè calfacit, & modicè astringit, est [illegible] tenuium partium, ob id mediocriter digerit, & mediocriter repellit: radix astringentior, flos calidior urinas ac menses ciet, sumptum & situ adhibitum, iecoris, stomachi, uentriculi phlegmonas iuuat, haemoptoicis, id est, sanguinem screantibus cum alijs prodest. [illegible] odoratus [illegible]: nam odoris illius gratia celeriter senescit.

Gal. li. 1. Antid.

Lib. 8. simp. &

Lib. 6. coph. 9.

Lib. 1. Antido.

Calamus odoratus. Caput XVII.

the sweet smelling cane or flag.

A

CAlamus odoratus in India nascitur. melior est fuluus, densè geniculatus, & qui assulosè frangitur, plena araneorum fistula, albicans, lentus in mandendo, & astringens, ac cum aliquanta acrimonia amarus*. Vrinam potu ciet, quare cum graminis aut apij semine recoctus, in aquæ subtercutem fusæ morbo, renum uitijs, stillicidio urinæ, ruptisq; commodè bibitur, menses & potu & appositu pellit. tussi suffitu medetur per se, aut ex resina terebinthina, hausto per arundinem fumo, ad mulierbres insessus decoquitur, & clysteribus imponitur. Suffitionibus, malagmatisq; odoris gratia commiscetur.

* Hæc uox alijs deest.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Calamus aromaticus Græcis, Dioscor. & Galeno. Vnguentarius Hippocrati. Arabicus Plutarcho. Alexandrinus Celso.

Officinæ omnes Calamum aromaticum nominant.

Germanis Calmus wurtzel *appellatur.*

Galli Latinum nomen retinuerunt.

Gal. lib. 7. simp. *Calidus, siccus, ordine secundo: leuiter astringit, minimum acer est, partium nonnihil tenuium: remedijs uentriculi & hepatis calidis misceri potest, ac menses mouentibus.*

Balsamum. Caput XVIII.

BAlsamum, arbor albæ uiolæ, lycij, siue pyracanthę magnitudine conspicitur. Folium rutæ proximum, longè candidius, perpetuò uirens. In Iudæa solùm B quadã ualle & Aegypto nascens: his differẽs modis, scabritia, proceritate, gracilitate. Quod igitur tenui & capillacea coma est, theristum *uocant, quasi demessile, fortassis quoniam ob gracilitatem facilè demetatur. Aestiuis sub ortu Canis ardoribus, arbos unguibus ferreis inciditur, manatq; è plaga succus, quem Opobalsamum uocant: sed tam exiguo stillatu, ut annis singulis, ne plures quidem quàm seni septémue congij cogantur, inibiq; pondus duplo rependitur argento. Succi probatio est, ut sit recens, ualidi odoris, syncerus, non ad acorem uergens, dilui facilis*, leuis, astringens, ac modicè mordens gustu. Sed uariè uitiatur, misto ab aliquibus terebinthi, cypri, lentisci, balani unguento: item susino, metopio, melle, aut Cypria cera liquida, quod maleficium facilè deprehenditur. Namq; merus in laneam uestem fusus, neq; maculam facit, neq; si eluatur, notam relinquit: uitiatus autem inhæret, & lac instillatus coagulat, quod adulteratus non efficit. Quinetiam syncerus in aqua aut lacte celerrimè liquatur, coloreq; lactescit: uitiatus uerò olei modo innatat, se cõuoluens, aut in stellæ modum diffundens. Syncerus senescens crassescit, deteriorq; redditur. Hallucinantur, qui aqua concretum * pessum ire, & ad ima sidere arbitrantur, postea dissipatum * supernatare. E ligni genere, quod xylobalsamum uocant, probatur recens, sarmento tenui, fuluum, odoratum, quadam tenus opobalsamum spirans. Necessarius etiam seminis erumpit usus, quare eligatur flauum, plenũ, grande, ponderosum, mordens gustu, feruens in ore, modicè opobalsamũ olens. Adulteratur semine hyperico simili, quod à Petra oppido defertur. Sed coarguitur magnitudine, inanitate, uiriũ ignauia, sapore piperis. Efficacissima uis inest succo, & quã maximè calfaciens, abstergit quæ tenebras oculorum pupillis offundunt, medetur perfrictionibus uuluæ, cũ rosaceo cerato appositus, menses quoq;, secũdas, & partus extrahit.

Balsamum.

* Alij Eutheristum.

* Alij, qui facilè penetret.

* Alij, Instillatum, ἐπισαγέντα.

* Alij, minimè fusum, ἀδιάχυτον.

horrores

horrores illitu discutit, ulcera sordida expurgat, & cruda concoquit, urinam potu cie t, ægrè spirantibus prodest: datur in lacte contra aconitum haustum, aut serpentium ictus, miscetur acopis, malagmatis, & antidotis. In summa, præcipua autoritas succo, secunda semini, minima ligno. Semen commodè potui datur doloribus lateris, pulmonum uitijs, tussi, ischiadicis, comitialibus, uertiginosis, orthopnoicis, urinæ difficultati, torminibus ac serpentum morsibus: ad muliebres suffitus perquàm utile est: uuluam aperit in desessionibus balnearum decoctum, & humorem euocat. Lignum easdem habet uires, aliquanto minores, ex aqua potum cruditatibus, torminosis, uulsis, uenenatorum ictibus opitulatur, urinam cit, ad capitis uulnera cum sicca Iri conuenit, squammas ossium extrahit, & ad unguentorum spissamenta additur. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Balsamo planta secundo excessu calida sicca, tenuium partium: & carpobalsamo & xylobalsamo liquor est tenuior, minus tamen calidus quàm quidam existimant, tenuitate partium decepti. Sæpe enim expertus sum, non iuuisse dispositionem calfactione egentem. Opobalsamo igitur (quod & βαλσαμέλαιον uocari dicit Simeon) syncero, dilui facili, leui, astringenti, non acido, linguam modicè mordenti, est præcipua inter has plantæ huius autoritas, & uis efficacissima. Laudatissimum autem est Syriacum, siue Iudaicum, siue ex Syria palæstina, ac præcipuè Sigadinum, à loco Palestinæ, in quo copiosissimum & optimum gignitur. Opobalsamum sit Syriacum, tenue, perspicuum, substantia non crassum, quale in fundum uasis subdere solet, quale item fit uetustate. Opobalsamum uarijs adulteratur modis, ut ægrè possit, etiam ab exercitatissimis, cognosci: alias uerò Opobalsami notas ex Dioscoride requiras. hodie propemodum desijt uideri. Galen, libr. 7. simpli. Gal. lib. 2. c. ph. par. Lib. 1. Antido. Lib. 1. Anti.

Carpobalsamum adulterari non potest, si Galeno credimus.

Box-thorn.

Aspalathus. Caput XIX.

ASpalathus, alijs crysisceptron, frutex est surculosus, multis spinis horrens, nascitur in Istro, Nisyro, Syria, & Rhodiorum insula, quo ad unguentorum spissamenta pigmentarij utuntur. Optimus est grauis, detracto cortice rubens, aut in purpuram uergens, densus, odoratus, gustatu amarus. Est & alterum genus candidum, lignosum, sine odore, quod deterius habetur. Vim calfaciendi cum astrictione obtinet: unde decoctum cum uino ad tetra oris ulcera colluenda conuenit, ad nomas genitalium, & sordida ulcera * infunditur. subiectum in pesso, partum extrahit, aluū sistit eius decoctum: & sanguinis reiectionem potu cohibet, urinæ difficultatem inflationesq; discutit. B

* *Alij addunt, ozænas.*

NOMINA ET EXPLICATIO.

Asportatur ad nos aspalathus è Rhodiorum insulis, inde Rhodij ligni appellationem declinauit. Quin & de flore fruticeq; toto ad Rhodios negociatores retulimus, qui florem ei rosæ tribuebant, prædicabantq; humilem arbusculam, fruticémue lignosum, crebris spinis aculeatum. Ea igitur, quæ fideli narratione accepimus, & ipsius ligni pericula, quæ unusquisq; facere potest, in hanc traxerunt opinionem, ut Rhodium hoc lignum sit idem, quod à ueteribus aspalathus diceretur. Accedunt etiam nostræ nimirum sententiæ, qui diligenter hæc scrutari, & singulas notas disquirere uoluerunt. Ioan. Ruell.

Galenus gustu acrem aspalathum, astringentemq; deprehendit, cuius iudicio lingua satis subscribit. Vide plura in historia Agalochi.

Muscus. Cap. XX.

BRyon, id est, muscus, à quibusdam splachnon appellatur: in cedro arbore, populo alba, & quercu inuenitur. Optimum est cedrinum: proximum populeum: in quo genere candidum & odoratius præstat, nigricans improbatur. Astringendi uim habet. Decoctum insidentium uuluis utile: unguento balanino, oleisq; inspissandi gratia inferitur: thymiamatum, acoporumq; compositionibus conueniens.

A **Muſcus.**

NOMINA ET EXPLICATIO.

ΒΡΥΟΝ *Græcis.*

Muſcus arborũ, cani ſcilicet uilli, quales in ſeneſcente quercu maximè uidemus, Latinis.

Officinis & Arabum familiæ Vſnea nominatur.

Germani, Gemöß von bäumen/ *uocant.*

Ian. Cor. Zuic. *Muſcus arboreus, non ſplanchnon & bryon tantùm, ſed etiam hypnon ac ſphagnon appellatur ab Aëtio ſerm. 12. ca. 44. in oleo gleucino. Item ſerm. 13. ca. 117. ſphagnum ſiue hypnum habet, ac rurſus cap. 118. eiuſdem ſermonis quid ſit hypnon exponit, inquiens: Hypni canalicula eſt parua, ex arbore Damaſcena & Rhodacinea exorta. Quare apparet muſcum hunc non tantùm ſupradictis arboribus innaſci, ſed etiam alijs, uelut hic Aëtius Damaſceneæ & Rhodacineæ dicit. de quibus arboribus ſuo loco dicetur.*

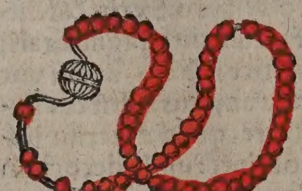
Plinius canos arborum uillos ſphagnon appellat.

Hodie aliud genus Muſci pharmacopolijs in uſu eſt, qui animalis potius ſanguis aut ſanies eſſe à Serapione traditur: uehementer odorifera res: qui tamen tempore Dioſcoridis, Galeni, & cæterorum Græcorum incognitus fuit. Aëtium tamen eum nouiſſe putandum eſt, qui quum alibi, tum ſerm. 12. cap. 46. in medicamento purgatiuo ex hermodactylis, μόσχου κεράτιον, α habet, id eſt, muſci ſiliquam unam, id quod de nullo alio muſco intelligi poteſt.

Eſt autem & tertium adhuc muſci genus, quod item bryon Græcis appellatur, itemq́; lichen, ſed hic in pe-
Gal. lib. 6. Simp. *tris roſcidis naſcitur in mari, de quo ſuo loco plura, &c. Vim habet aſtringentem, inualidam. Nec enim multum eſt frigidum, ſed proximè fermè medijs. qui uidelicet & digerendi & emolliendi facultatis eſt particeps, maximè quod in Cedrinis lignis reperitur.*

Agallochum. Caput XXI.

B

AGallochum, lignum eſt quod ex India atq; Arabia deportatur, thyiæ ligno ſimile, maculatum, odoratum, guſtu aſtringens, cum quadam amaritudine, cute uerius quàm cortice ueſtitur, aliquantulum uerſicolore. Manditur, aut decocto os colluitur, commendandi halitus gratia. Sudores arcet toto corpori inſparſum: pro thure ad ſuffimenta ſubſtituitur: radix epota drachmæ unius pondere, humida ſtomachi uitia, & imbecillitatem, feruoremq́; mulcet, ſi lateris, iecinoris ue dolor excruciat, ſi dyſenteriæ, aut tormina infeſtant, ex aqua bibere prodeſt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Iac. Syl. *Arborum huius triplicem ſcribit Ludouicus Roma. Patricius in tractu Indico uideri, Calampat perfectiſſimam, Bochor uiliſſimam, Iubam mediam. Xyloaloë Aëtio & Actuario dicitur, id eſt, lignum aloës arboris, non herbæ. Rhodijs militibus eſt frequens in corollis precarijs. Quod uerò oſtendunt Officinæ, uerius eſt aſpalathum acre, & auſterum. Galen. lib. 6. ſimpl. quod aroma apud ſuos naſci idem Galen. ſcribit lib. 8. comp. phar. part. & in Syria & Rhodo Dioſcorides: graue, detracto cortice, rubens aut purpuraſcens, denſum, odoratum, amarum, aſtringens: alterum deterius, candidum, lignoſum, inodorum. Verum Agallochum Germani,* Des heiligen Creutzes holtz/ *hoc eſt, lignum ſanctæ crucis appellant. Aſpalathum uerò* Paradiß vnd Aloes holtz.

Narcaphthum. Caput XXII.

NArcaphthum ex India defertur, corticoſum, ſimile ſycomori libro, quod iucundi odoris gratia ſuffitur. Miſcetur thymiamatis compoſitis, conſtrictionibus uuluæ ſuffitu prodeſt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Ioan. Ruel. Sueß. *Serapio Arabs Nabach uocat. quid ſit nondum comperi. Narcaphthum, quod & ab alijs naſcaphthum uocatur.*

uocatur, olim ex India deportabatur, corticoſum natura, & putaminibus arboris mori: Prætermiſſum à Plinio, ut arbitror, conſultò, quia incerta eſſet eius facies, ut aliorum quoq; plurium, quæ noſtro orbi tantùm nominibus cognita ſunt. Paulus lacaphthi meminit inter ea, quæ in magno cyphi, quod cognominant heliacum, adijciuntur, & corticem Piceæ, uel alterius arboris exiſtimat: ego lacaphthum cum naſcaphtho idem eſſe reor, & noſtro ſeculo planè ignotum. A

Cancamum. Caput XXIII.

CAncamum Arabici ligni lachryma eſt, myrrhæ quodammodo ſimilis, uiroſi* guſtus, quam ad ſuffimenta uſurpant. Veſtes eo ex ſtyrace & myrrha ſuffiuntur. Vim proditur obtinere extenuandi obeſos, ſi ternûm obolorum pondere ex aqua, aut mulſo aceto pluſculos dies ebibatur: lienoſis datur, comitialibus, & ſuſpirioſis, menſes cum aqua mulſa pellit, oculorum cicatrices confeſtim emendat: uino madefactum medetur eorundem hebetudinibus: aduerſus gingiuas humore prægnanteis, doloresq; dentium, non aliud efficacius. * Alij, odori.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis κάγκαμον. Cancamum Latinis. Officinis Cacca nominatur.

Lachan ſæpe Actuario dicitur paßim, ac præcipuè in duplici deſcriptione dia lachan, ubi ſcribit λάχαν κεκαθαρισμένον purgatum.

Cancamum ex confinio caſiæ cinamiq; deuchitur, ſed per Nabatheos & Troglodit as, qui conſedere ex Nabathæis. Paulus arboris Arabæ odoratam eſſe lachrymam tradit, myrrhæ non dißimilem, quæ ſuffimentis uſurpetur. Addit uim obtinere extenuandi præpingues, & obeſos. Cæterùm non ſum neſcius, à Barbaris, qui Dioſcoridis & Pauli citarunt teſtimonium, id laccam dici, quod Dioſcorides & Paulus cancamum appellarunt, idemq; plurimis recentiorum Græcorum compoſitionibus hoc nomine dicatum. An tamen lacca ſit Gummi illud quod hodie paßim oſtendunt Officinæ, de quo agitur, Cancamum, non ſatis habeo compertum. Quòd ſi genus hoc myrrhæ referat ſpeciem, tamen uacare mihi uidetur odore, qui poßit ad ſuffimenta dari, ſapore uiroſo. Adiecere Mauritani rubram eſſe laccam, tinctoribus expetitam, roris modo ſupra ſurculos arborum inſidentem, præſertim meſpili, & coaleſcentem in gummi. Infectores floccorum purpuræ, eam macerant, ut colorem ebibant lanæ, & quod remanſerit, laccā eſſe dicitur, cùm uetus inodorum & fæcem potius cancami, quàm cancamum aut lacca dici oporteret. Scito autem tria hoc nomine lacca nuncupari, Vnum eſt uerum Dioſcoridis cancamum. Alterum grana quædam arte facta, quæ Venetijs uirgino parantur, aut cocco, & alijs nonnullis: hac pictores utuntur. Eſt & tertia lacca, ex qua ruber color fit, qui uulgo carmeſinus appellatur. Ex his omnis error detegitur, &c. Ioan. Ruel. Sueß. B Ant. Muſ.

Cyphi. Caput XXIIII.

CYphi thymiamatis compoſitio eſt, dicata dijs; qua abundè Aegyptij ſacerdotes utuntur. In antidota miſceri ſolet. ſuſpirioſis datur in potu. Permultæ componendi rationes, quarum una hæc eſt: Sumito cyperi dimidiū ſextarium, cum pari baccarum iuniperi adultæ modo: uuæ paſſæ pinguis, exemptis uinaceis, minas duodecim: reſinæ repurgatæ minas quinq;: calami & iunci odoratorum, & aſpalathi, ſingulorum minam: myrrhę duodecim: uini ueteris ſextarios nouem, cum duabus mellis minis: uuam paſſam detractis uinaceis tuſam, cum uino & myrrha ſubigito: cætera tuſa & cribrata adijcito: die uno humorem combibere ſinito. dein mel coquito, dum ſibi glutinis aſciſcat craſsitudinem: eliquatam reſinam accuratè permiſceto cum reliquis diligenter contritis, & in fictile uas recondito.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cypheos compoſitio à Democrate hæc deſcribitur: σαφίδος, id eſt, uuæ paſſæ pinguißimæ (à qua cortex & ſemen totum ſint exempta) carnis leuigatæ probè, terebinthinæ uſtæ, ana drachmæ Atticæ 24. Myrrhæ, ſchœnu anthus, ſeu iunci rotundi, ana drachmæ 12. Cinnamomi drachmæ quatuor, Bdellij lachrymæ, ſpicæ nardi, caßiæ bonæ & puræ, cyperi, baccarum iuniperi grandium & pinguium, calami odorati ana drachmæ tres.

A *Aſpalathi drachmæ duæ & dimidia.Croci drachma una. Mellis & uini modus mediocris. Bdellium, myrrham, uinum in mortario tere ad mellis liquidi craßitiem, melle ſuperaddito uuam cum alijs tere. Omnia ubi erunt leuia, fac cyclos paruos.*

Paulus Aegineta.

His Aegyptij ſacerdotes dijs ſuis propitiandis ſuffitu utuntur. Sic Rufus uir optimus, & in arte exercitatus, parandum prodidit. Permultæ enim eius compoſitiones etiam Dioſcoridi, quarum unam deſcribit ab hac diuerſißimam, tamen quam in antidota quoq; miſceri ait. Paulus quoq; lib. 7. deſcribit cyphi magnum ἡλιακὸν, id eſt, ſolare dictum, ex rebus 36. confectum: & σεληνιακὸν, id eſt, lunare, quod ex rebus 28. conſtat: utrumq; ab hoc maximè differens: tamen etiam ad conciliandos Deos odore grato compoſitum, & naribus noſtris admouendum, ut diſtillationes à capite in partes ſubiectas concoquat, & grauedine, obſtructione q; nos liberet, & cerebri uentriculos purget, & peſtilentibus morbis reſiſtat. Per os etiam cyphi ſumitur tum ad hæc, tum ad ea quæ pectori inhærent coquenda, nec non ad frigidos hepatis affectus. Miſcetur medicamentis præcipuè epithematibus & antidotis, quæ inde Cyphoidea uocantur. Paulus lib. 7. Etiam officinis hodie in uſu eſt cypheos compoſitio, ſub nomine tı ochiſcorum Kokion, à uera compoſitione non longè diuerſa, ſed admodum deprauata.

Crocum. Caput XXV.

CRocum, optimum in medendi uſu Coryceum, recens, & boni coloris, paulùm candidi gerens in capreolo, oblongum, omnibus ſuis partibus conſtans, non fragile, plenum, à quo detractum eſt nihil, quod madefactum manus inficit, nec ſitum redolet, aut cariem ſentit, ſubacre. ſin huius generis non eſt, aut uetus, aut humore perfuſum creditur. Secundus locus datur Coryceo, è tractu Lyciæ contermino. Tertius Lycio è monte Olympo. dein ex Aegibus Aetoliç. Cyrenaicũ & Centuripinum inter Sicilica omnia uiribus infirmius eſt. Omnium natura oleracea. Itali tamen ob ſucci copiam, & coloris uenuſtatem, tingendis mortarijs dicauerunt. quibus de cauſis magno uenditur. Vtiliſsimum in medicina quod antè deſcripſimus. Adulteratur immiſto crocomagmate tuſo, atq; etiam ſapę ſublitu: contrita, quò pondus adijciatur, ſimul argenti ſpuma, aut plumbagine. ſed maleficium declarat inſidens puluis, præſertim ſi defrutum in odorando ſubolet. Theſſalus ipſum tantùm odoratum eſſe uoluit *, Alij exitioſum, tribus drachmis ex aqua potis. Proculdubio uim coquẽdi, emolliendi, atq; ſubſtringendi habet. urinam cit. Elegantem colorem præſtat. qui ex paſſo biberint, crapulam non ſentient. oculorum fluxiones illitum cum humano lacte, cohibet. additur in potiones, quæ in teraneorum cauſa temperantur. ad uuluæ etiam ſedisq; cataplaſmata, utiliter inditur. uenerem ſtimulat. uergentes ad ignẽ ſacrum inflammationes mulcet. auricularijs collectionibus utile. Quò facilius conteratur, in calido fictili ſole ſiccari oportet, celeriterq; uerſari. Vrinam mouet radix ex paſſo pota. Fit etiam expreſsis unguenti crocini odoramentis, & in formas digeſtis, quod crocomagma uocant. Optimum eſt odoratum, modicè myrrham olens, graue, nigrum, ligni expers, leue, ſubamarum *, quod madefactum croci colorem reddit, guſtatũq; uehementer dentes ac linguam inficit, multis durans annis: quale eſt quod à Syria defertur. Habet ſuas uires ad delenda quæ caliginem oculis obuerſant: urinam cit, calfacit, coquit, & emollit. uires croci pro portione quadãtenus repræſentat, quandoquidem plurimam croci partem ſibi crocomagma uendicat.

B

* *Alij, Theſſali uolunt.*

* *Alij, ſubruſum.*

NOMINA ET EXPLICATIO.

ΚΡΟΚΟΣ *Græcis.* *Crocus Latinis appellatur.*

Officinæ antiquum & genuinum nomen retinuerunt.

Germani Saffran/Zyment Saffran/ort Saffran/zamer Saffran.

Galli

Galli du saffran uocant.

A Crocus calidus ordine secundo, siccus primo, parum ac mediocriter astringit, qua facultate cor & partes alias roborat, ut suo calore moderato coquit ac digerit, & siccando modicè dispositiones pectoris phthisicas iuuat, putredines corrigit. Galen. lib. comph. p. 4. 7. 8. Lib. 1. Antido.

Crocus Coryceus à Coryceo antro, in quo nascitur, ueteribus atq; adeò Poëtis prater cæteros celebratus: alijs sanè procerior, non tamen alijs robore odoris aut diurnitate est præstantior. Eligendus uerò est non procerior, sed odoratißimus, & flauißimus, & longo tempore in suo uigore persistens. Præstantißimum igitur aliquem crocū apto quodam ædium loco repositum obserua sæpe, ut pernoscas: nam id colorem odoremq; pristinum diu seruabit: Adulterati uerò odor & color celeriter uanescit. Crocus Cilicius etiam laudatur. Nunc paßim & in Germania seritur, uerùm nullibi uegetior quàm in Viennensi agro.

Elecampane.

Helenium. Caput XXVI.

HElenium folia habet uerbasci angustioris folij, asperiora, oblonga: caulē quibusdam in locis non emittit: radicem subalbidam, interdum subrufam, odoratam, subacrem, uegetam, magnam, ex qua agnatæ propagines liliorum autari modo feruntur. Montibus in umbrosis, siccoq; solo prouenit. Foditur æstate radix, particulatimq; dissecta siccatur. Potum radicis decoctum menses & urinas ciet, ipsaq; in eclegmate ex melle prodest tussi, orthopnϾæ, ruptis, conuulsis, inflationibus, & serpentium morsibus. In summa excalfaciens. Folia ex uino cocta utiliter ischiadicis illinuntur. Helenium stomacho utile in passo conditum: siquidem salgamarij paululum siccatam radicem, mox decoctam, & frigida aqua madefactam, in sapam conijciunt, & ad usus recondunt. trita potaq; ad cruentas excreationes efficax est. Alterum Helenij genus in Aegypto gigni Crateuas tradit: herba est cubitalibus ramulis, serpylli modo per humum repentibus, folijs lenticulæ circa ramos, sed longioribus crebrisq;, radice pallida, digiti minoris crassitudine, per ima tenui, supernè crassa, cortice nigro. Nascitur in maritimis collibusq;. Radix una in uino epota, contra serpentium ictus auxiliatur. B

NOMINA ET EXPLICATIO.

ΕΛΕΝΙΟΝ Græcis. Helenium, Elenium, & Inula Latinis.

Officinis Enula campana dicitur. Germani, Alantwurtzel.

Galli Champaigne uocant. ἑλένιον λευκὸν, καὶ ἐρυθρὸν Actuarius appellat.

Elenij radix odorata, subacris, amara, calfacit non primo statim occursu, siccatq; non exactè ob humorem in se recrementitium. tandem uerò etiam rubrificat, ischiadas & affectus alios diuturnos ac frigidos: eclegmate cum melle, crassa & lenta ex pulmone & thorace expectorat, serpentium morsibus prodest. Ex montibus & sicco solo præstantior, legitur æstate, particulatimq; dissecta siccatur, uel melle aut saccharo condita seruatur.

The oyl made of such Olives.

A

Omphacinum, oleumq́;. Caput XXVII.

OLeum quod ex immaturis oliuis exprimitur, ad multos usus rectè ualentibus accommodatissimum, omphacinum id appellatur. Præstat recens, odoratum, quod non mordeat. Tale unguentorum compositionibus idoneum intelligitur. Stomacho utile est, quòd astringat. gingiuas contrahit. dentes firmat, si contineatur in ore. sudores cohibet. & quò uetustius ac pinguius, eò ad medicamenta aptius est. Et, ut reliqua in commune dicantur, omne oleum calfacit. emollit uentrem. à perfrictionibus corpus tuetur, ipsumq́; promptius ad obeunda munera reddit. aluum emollit. ulcerantium uenenorum uires permistum hebetat. contra uenena datur, assiduè potum redditumq́; uomitionibus. soluit aluum heminæ mensura cum pari ptisanæ succo aut aqua potum. ad tormina calidum simul decocta ruta tribus sextarijs in potu datur. uentris animalia pellit. idem maximè ilei intestini morbo laborantibus infunditur, uetus magis calfacit & uehementius discutit. oculorum claritati sublitum confert. Si uetusti non sit occasio, in uase decoquitur ad mellis crassitudinem, ut uetustatem repræsentet.

B

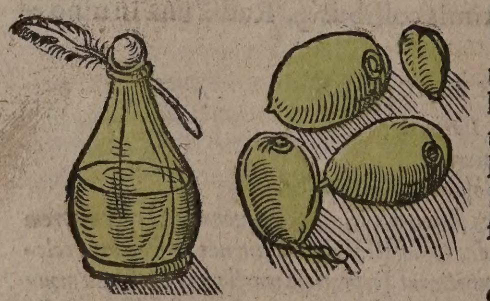
NOMINA ET EXPLICATIO.

Ga. lib. 7. Simp. & lib. 2. comp. ph. gene.

Oleum proprijssimo nomine appellatur, quod ex oliuis exprimitur. Germanis, Baumöl. Gallis uerò Huyle d'oliue appellatum: maturis quidem dulcissimum, calidum, moderatè humidum, uel dum est recens, frigidum humidum. ex crudis autem & immaturis omotribes & omphacinum quantũ astringit, tantum refrigerat: illud ueteratum calidius fit, & potentius digerit: hoc autem si dulcescit uetustate, dulcis uires induit, quas sapore explorabis. Tenue est purum, translucidum, & cuti affusum eius modicum, latissimè per eam extenditur, continuum sibi manens, & citò à cute combibitur: idemq́; optimum æstimatur, quale in Italia Sabinum.

Oleum habet uim mitigandi & laxandi.

Oleum syluestris oliuæ. Caput XXVIII.

OLeum quod syluestres oliuæ fundũt, uehementer adstringit, & ad sanorũ usus secundum sibi locum uendicat. In doloribus capitis utiliter pro rosaceo substituitur. sudores arcet. defluentes capillos inhibet. furfures, ulcera capitis manantia, scabiem, leprasq́; abstergit. tardius canitiem sentiunt, qui eo quotidie perunguntur. Candidum oleum fit hoc modo: Albũ colore, nec anniculo uetustius, in nouum fictile oris patuli funditur, centum heminarum mensura, & sub solem media quaq; die concha refunditur, ex altoq; demittitur, ut assidua deuolutione, ictuq; agitatum respumet:

respumet: octaua die fœnum græcum mundum quinquaginta denariorum ponde- A re, calida aqua madefactum donec emollescat, in supradictum oleum deijcitur, ita ne extillet aqua. postea tedæ præpinguis piceæ, assulatim cæsæ æquale pondus adijcitur, & transactis octo diebus, oleum concha mouetur. Vbi candorem contraxerit, in uas nouum uetere uino affusum recondi debet, substratis fertulæ Campanæ corollis drachmas undecim pendentibus, cum pari iridis pondere: sin minus, rursus soli mandandum, & idem munus obeundum, usq; dum inalbescat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Oleaster Græcis catmòs, dicitur syluestris olea, fœcundior satiua, quod ferè syluestres habent, ceu cura fertilitatem minuente. Oleum tamen acrius atq; magis astringens, &c.

Oleum album siue elotum, morsu omni caret. Lauandi modum docet Galenus in lib. de comp. phar. gene.

Sicyonium. Caput XXIX.

Sicyonij componendi ratio hæc est: In lebetem oris lati stanno inductum, funditur olei albi, quod crudæ oliuæ reddiderunt, congius unus, aquæ semicongius. leui id igne coquitur. leniter mouendo. at ubi bis efferbuit, & subtracto igne refrixit, innatans oleum concha decapulatur, & adiecta noua aqua conferuescit, & reliquis ut diximus peractis, reponitur. In Sicyonia maximè fieri cõsueuit, Sicyonij inde accepto cognomine Calfactoriam ad quendam usq; modum uim habet, Febri ac neruorum uitijs prodest. fœminę ad commendandum faciei nitorem eo utuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sicyonium oleum maximè in Sicyonia parari scribit Dioscorides, ut patriam appellationem inde habeat, Ian. Corn.
docetq; eius faciendi modum ex oleo albo, ita ut dimidium eius aquæ affundatur, cum qua bis efferuescat, nulla mentione facta cucumeris, ex quo incocto fiat, & unde alij Sicyonium appellatum putant, ἀπὸ σικύου uidelicet, hoc est, à cucumere appellatione ducta. Paulus namq; lib. 3. ca. 77. Sicyonium oleum ex elaterio, ipso uidelicet cucumeris syluestris succo, aut eiusdem radicibus componi tradit. Aëtius autem ser. 9. cap. 27. non B
quidem Sicyonij mentionem facit, sed aliàs olei in quo syluestris cucumeris radix sit incocta, Indicauitq; Sicyonium simplex, quod ex incoctis oleo radicibus cucumeris syluestris fiebat, Paulus uerò tum compositum Sicyonium oleum, tum quod ex elaterij succo itidem compositum est, significat, quorum omnium descriptiones Paulus lib. 1. cap. 20. habet.

Sicyonium oleum & cicinum, raphaninum, sesaminum, amygdalinum, caryinum, sinapinum, & alia plurima, ex fructibus & seminibus expressa & parata rerum, ex quibus extrahuntur & componuntur, naturã sequuntur. Quo pacto autem olea medica & factitia fiant, rerumq; uirtutibus inficiantur, non abs re fuerit adposuisse ex Galeni De sanitate tuenda lib. quarto. Sunt enim qui per infusionem illa tantùm cõficiant, Sunt & qui per coctionem. Vbi uerò per infusionem fiunt, res quæ infunduntur, contundi prius debent antequàm in oleum inijciantur, Sic enim qualitate & ui sua oleum citius inficient, quæ postquàm maceratæ fuerint, quòd quadraginta & plurium dierum spacio fiet, abijciuntur, humidum uerò linteo percolatur & usui seruatur. Qui uerò diutinam macerationem illam rerum ferre non possunt, eos partim in oleo percoquere coguntur, igni certè lento, qualis prunarum est, quæ tamen nec ipsæ multæ esse debent, partim aquæ uiniue tantulum inijcere, quantum coquendo totum uanescet. Is modus erit, si quadruplum eius aut quintuplum oleum sit. Vinum autem ad affectus podagricos & articulares, aqua uerò ad alios utilior est. Et sic cautiores operantur, quo nec iniecta torreantur, nec oleum ustionem odore referat. Verùm qui his magis sunt curiosi, in duplicibus uasis coquunt: quod fit cùm in lebete, in quo fit aqua feruens, inseritur exiguum uasculum, in quod fundi oleum debet. Et hic commodior coquendi est modus.

Strigmenta balnearum. Caput XXX.

Strigmenta à balneis calfaciunt, molliunt, discutiunt. ad sedis rimas & condylomata illinuntur. Illa uerò quæ ex palestris puluerẽ sibi asciuerunt, in sordis speciem redacta, articulorum

A culorum nodos imposita adiuuant. ischiadicis in fotus aut malagmatis locum, calida commodè sufficiuntur. derasæ gymnasiorum parietibus simulacrisq; sordes calfaciunt. tubercula, quæ ægrè ad coctionem perducuntur, dissipant. desquammatis & ulceribus senum prosunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Strigmenta Archigenes γλοιὸν dixit. Dioscorid. & Galen. & alij medici Græci etiam ῥύπον appellare solent. Sunt autem trium generum strigmenta, balneorum, palestræ, & parietum atq; statuarum gymnasiorum. Balneorum ex sudore, oleo, & sordibus in balneo defrictis ab hominibus constant. Palestræ ex ijsdem rebus componuntur, accedente insuper puluere, qui partim ab olei illitione luctaturis inspergebatur ac affricabatur, partim à luctantibus in arena mutuo manibus ingestus, itemq; ex lucta excitatus, corporibus inhærebat. Prior sanè puluis πάττος, & Atticis κονίσαλος uocabatur, autore Galeno: eiusq; affrictus aliquando solus, aliquando præmissa olei illitione, densandi ac corroborandi corporis per oleum emolliti gratia fiebat, uelut secundo & tertio ὑγιεινῶν Galenus tradit. Quanquam & ob emendandam gracilitatem, crura puluere conspergere eiusdem operis libro 5 doceat. & affuso oleo confricare, sed ita ut is plus tenuis & pinguis sit, κόνιν λιπαρὰν appellat, in quo uidelicet nihil asperi, neq; acris insit. Extenuant enim magis quàm incarnant, qui pumicosa asperitudine, aut nitrosa acredine participant. Quin & refrigerandi & sudoris reprimendi causa idem puluis adhibebatur, qui uim habeat obducendi meatus, refrigerandiq; ac repellendi, uelut 8. simp. phar. Galenus testatur. At uerò tertium genus Strigmentorum est parietum atq; statuarum in Gymnasijs, quæ sordes sunt ex oleo magna sui parte constantes, quæ ex materia, cui inhærent, aliquid assumunt, uelut æruginem ex statuis æreis. His enim itemq; parietibus oleum quo se oblinebant palestritæ, inter illinendum inspergebatur, quanquam etiam statuas quasdam fuisse in gymnasijs, itemq; uasa ærea, quæ oleum ipsum, quo se luctaturi oblinerent, continerent, ex Pauli ac Galeni uerbis apparet. Ait enim Paulus lib. 7. Sordes ex æreis statuis ac uasis, in quibus largum oleum remanet, quod & æruginis quippiam contrahit, discussoriæ sunt, & resiccantes moderatè ac mollientes, quare tubercula cruda discutiunt.

Ioan. Cor. zuic.

Gale. lib. 2. & 7. de tuenda san.

Elæomeli. Caput XXXI.

B IN Palmyris Syriæ, quod elæomeli uocant, ex quodam caudice manat oleum, melle crassius, sapore dulci. Bilem, cruditatesq; detrahit, sextario cum una aquæ hemina dato. sed qui sumpsere, torpescunt, & uiribus deficiuntur: quod minimè uereri oportet, uerùm crebrò excitare, ne ueterno pressi somnos captent. Fit & oleum è pinguitudine surculorum oleæ. optimum uetus, crassum, pingue, non turbidum. calfacit. Priuatim caliginibus oculorum illinitur. lepras, neruorumq; dolores illitum emendat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Elæomeli, uel Oleomel, nostro seculo incognitum.

Magno implicantur errore, qui mannam putant elæomeli ueteribus fuisse, quorum error facilè explodi- tur. Nam elæomeli constat resinæ genus quoddã esse, Palmyris familiare, quod è caudicibus profluebat, perinde quasi apud nos ex annosis Betulis liquor, qui linctus ualde turbat uentrem, sapore dulci.

Cicinum oleum. Caput XXXII.

CIcinum oleum hoc modo temperatur: Maturi ricini quã uoles quantitate torrido sole flaccescunt, & uuarum more instrati tantisper insolantur, dum uestiens cortex fractus decidat. caro colligitur, & coniecta in pilam diligenter tunditur. postea in lebetem stanno illitum, qui aquam habeat, demittitur, subiectoq; igni feruescunt. & ubi insitum prorsus humorem reddiderunt, sublato ab igni uase, innatans oleum concha tollitur & reconditur. Sed in Aegypto, ubi largior increbuit usus, longè secus fieri solet. Nam repurgatos ricinos molæ mandant, & accuratè molitos per sportulam torculo exprimunt. Tum quidem ematuruerunt ricini, cum continentibus orbiculis exuuntur. Ad psoras, & ulcera capitis manantia ualet, prodest sedis inflammationibus. uuluis conuersis atq; prælapsis: item indecoris cicatricibus, & aurium doloribus emplastra efficaciora reddit additum. potu aquam aluo extrahit, uentris animalia pellit.

NOMINA

NOMINA ET EXPLICATIO. A

Cicinum oleum, est quod ex fructu Ricini, quem Græci κίκι uocant, conficitur. quid autem sit Cici seu Ricinus, & quæ eius forma, facultas & temperamentum, libro 4. cap. 145. luculenter demonstrabimus. Hoc oleum, ut hîc Dioscorides tradit, aliter Aegyptij, aliter alij cõficiebant. Poterit hodie ijsdem planè rationibus parari, quamuis eius nullus sit in officinis usus, cùm paßim nunc in hortis proueniat. Est hoc oleum admodũ tenue, ob id ad discutiendum potens.

Oyl of Bitter Almonds.

Amygdalinum. Caput XXXIII.

AMygdalinum oleum, quod aliqui metopiũ uocant, hoc fit modo: Semodius *ex amaris nucibus repurgatis siccatisq́; in pila ligneo pistillo leniter tunditur in offas, aquæ quæ ferbuerit sextarius adijcitur, & ubi dimidia hora humorem hauserit, uehementius quàm antea tunditur, mox tabellis premitur, & quod digitis hæsit, concha excipitur. Preßsis nucibus rursum hemina aquæ inspergitur, & postquàm ebiberint, idem opus prosequendum. Singulas heminas reddunt singuli modij. Contra uuluarum dolores, strangulatus, conuersiones, & eorundem locorum inflammationes efficax est: uitijs renum, calculosis, difficili urinæ, suspiriosis, lienosisq́; proficit. dolores capitis, grauitatem auditus, sonos incertos, tinnitusq́; discutit. maculas & uitia cutis tollit è facie, & eam erugat cum melle, radice lilij, & Cypria cera, aut rosaceo cerato. & oculorum hebetudines emendat. ulcera capitis manantia, & furfures cum uino abstergit.

*hoc est, Sextarij tres.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Amygdali summariam considerationem quære infrà cap. 139. Μετώπιον dicitur oleum amygdalinum, propter Galbanum, quod recipit. Vocatur & μετώπιον, patrio nomine, Aegyptiacum quoddam unguentum, propter Galbani mixtionem. Nam lignum, in quo Galbanum, aut, ut alijs placet Amoniacum, nascitur, Metopion quoq; uocatur. Habet prædominatricem amaritudinem, adiuncta quadam ui densandi, & uirtute stiptica. B

Balaninum. Caput XXXIIII.

SImili modo fit balaninum oleum, quod repurgat maculas, lentigines, uaros, & cicatrices nigras. aluum soluit. stomacho aduersatur. contra aurium dolorem, sonos, & tinnitus auxilio est, cum anserino adipe instillatum. Similis sesamini ratio. Fit etiam è nuce iuglande oleum, quod cariynum uocant. Eandem uim habet quam balaninum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Βάλανος μυρεψική, id est, glans unguentaria, Myrabolanus quoque Plinio dicta, ex Barbarica regione allata, Ben Arabibus dicta, hodie frequens, stomacho aduersatur, cum hydromelite pota carnis huius drachma una est uomitoria: cum oxicrato autem iecur & lienem purgat, cum aceto item (quo maximè gaudet ad agendum) lepras, psoras, lentes, uitiligines, pruritum extergit: lieni & hepati indurato illinitur cum farina aliqua siccante, ut erui, lolij: Lieni etiam prodesse scribit Galenus. Carnis huius succo calida utuntur aromatarij: id enim inodorum cùm sit, omnibus suscipiendis odoribus est aptißimum, ut insipidum saporibus, & coloris expers coloribus. Id oleum Balaninum hîc Dioscoridi dicitur. Oleo expresso, quod reliquum est magma terreum & amarum, incidit, tergit, contrahit, stipat, ad prædicta etiam efficax, sed minus. Id autem uidetur esse μυροβαλάνου πίεσμα, id est, expressum, quod cataplasmatis miscet Galenus.

Gal. in ther. ad Pisonem.

Sesaminum oleum fit ex semine sesami, de quo lib. 2. cap. 91. Sesamon non parum in se continet uiscosum & pingue: quare emplasticum est, & emolliens ac modicè calidum. Eiusmodi facultatis est quod conficitur oleum; & herbæ quoq; decoctum similem uim habet.

Lib. 11. & lib. 13. metho. & bis lib. 9. co. ph. g. in nace

A

Gal.lib.8 ſimp.

Ga.lib.7.ſimp.

In nuce iuglande id quod edendo eſt, oleoſum eſt, & tenue, itaq; etiam facilè exprimitur: & quò diutius reconditum fuerit, magis tale efficitur. Quamobrem oleum ex eo inueterato exprimere liceat. Tũc ſanè admodum fit per halitum euaporatorium. Itaq; quidam eo gangrenas & carbunculos, & ægilopas ſanant, ac nonnulli ad neurotrota, hoc eſt, neruorum uulnera utuntur. Cæterum ſi recens ſit, aſtringentis nonnihil qualitatis etiam obtinet.

Hyoſcyaminum. Caput XXXV.

HYoſcyaminum ſic fit: Semen candidum, recens ac ſiccum tunditur, & calida aſpergitur aqua, ut in amygdalino diximus. dumq; inſolatur, ſiccatę, quæ ſub manu ſunt, partes cum reliqua maſſa permiſceantur. hoc autem fieri oportet dum nigreſcat & grauiter oleat. mox preſſum atq; excolatum reconditur.

Oleum è grano gnidio. Ad aurium dolores efficax eſt, peſsis miſcetur. ad emolliendum utile. Fit & è grano gnidio purgato & tuſo. Vis ei aluum ſoluere potu. Non ſecus cnicinum oleum

Cnicinum. temperatur, cui facultas eadem eſt quæ facto è gnidio grano, uerùm inualidior.

Rhaphaninum. Rhaphaninum è rhaphani ſemine fieri ſolet, cæterorum more. Phthiriaſes mala

Melanthinum. ualetudine contractas tollit. Scabrities cutis in facie emendat. Ad obſonia utuntur

Sinapis. Aegyptij. Melanthinum idem quod rhaphaninum poteſt. Tritum ſinapis ſemen, et calida aqua madefactum, adiecto poſtea oleo exprimitur. Id ad diuturnos dolores efficax eſt. transfert humores qui in aliqua parte concreuerunt.

EXPLICATIO.

Hoc oleum à ſemine Apollinaris herbæ denominatur, quam & hyoſcyamium, id eſt, fabam porcinam

B *appellant. eius hiſtoriam & picturam quære lib.4.cap.59.*

Vſus ſeminis & per ſe, & ſemine expreſſo ſtuporem gignit, atq; adeo inſaniam.

Falluntur qui granum gnidium è chamelæa naſci autumant, ſimilitudine filiorum decepti, ut fuſius dicemus cùm tractabitur eius hiſtoria lib.4.cap.154.

Oleum ex gnidio grano ſtrictum eandem uim habere quam cicinum, Plinius affirmat. Habet hoc oleum magnam uim, præter ea quæ à Dioſcoride dicuntur, in aluo lenienda, ſi umbilico admoueatur.

Gal.lib 2. ſimp. cap. 5. & lib.5. ſanita. tu.

Cicini ſemen calidum, ordine tertio, purgat pituitam. Officinæ ſemen carthami appellant. Oleum ſeminis lac cogit, & aſtrictam aluum ſoluit. in hiſtoria plantæ certius lib.4.cap.168. de eo agetur.

Rhaphaninum oleum Galenus ait cicino oleo calidius eſſe, aliàs ſimile.

Gal.lib.6.ſimp.

Melanthium unde melanthinum oleum, eſt Gith, & officinarum Nigella.

Sinapinum oleum fit ex ſemine madefacto in oleo expreſſoq;, quo utuntur ad neruorum rigores, lumborumq; & coxendicum perfrictiones.

Myrteum. Caput XXXVI.

MYrtei faciundi ratio eſt: E myrto nigra ſylueſtri, aut ſatiua, foliorum molliſsima quæq; tuſa premuntur. ſucco pares omphacini olei portiones adijciuntur, ſubiectis'q; carbonibus inferueſcunt donec concoquantur. innatans oleum deraditur. Sed longè facilior hæc compoſitio: Tenera folia contuſa coquuntur in oleo & aqua, & quod innatat eximitur. Priuatim alij deiecta in oleũ folia in ſole macerant: alij prius oleum inſpiſſant malicorio, cupreſſo, cypero, & iunco odorato. Efficacius eſt amarum guſtu, & oleoſum, uiride, tranſlucens, & olens myrtum. Aſtringit & indurat, ideo medicamentis miſcetur, quę cicatricem obducũt. prodeſt ulceribus in capite manantibus, ambuſtis igni, & papularum eruptionibus. Facit ad attrita & furfures, ſedis rimas, condylomata, articulos laxatos, corporis ſudores

res compeſcit, & omnia quæ adſtrictionem inſpiſſationemq́ʒ deſiderant. A

Hodie utimur oleo myrtino in uentris fluxibus: uehementer enim exiccat. Myrti picturam & ſummariam conſiderationem quære cap. 128.

Laurinum. Caput XXXVII.

LAurinum fit hoc modo: Lauri baccæ cùm maturæ ſunt, in aqua coquuntur: ſiquidem ex obducto cortice quandam pinguitudinem reddunt, quæ manibus ſubacta concha excipitur. Alij omphacinum prius oleum cypero, iunco odorato, & calamo inſpiſſant, deinde tenera lauri folia concoquunt. alij etiam baccas, donec oleum odorem contraxerit. alij ſtyracem & myrtum * addunt. Optima laurus ad id latifolia & montana. Oleum laurinum utilius quò recentius, quóque uiridius colore, amariſsimum, & acre. Vis ei excalfactoria, emolliens. uenarum ſpiracula aperit. laſsitudines diſcutit. omnibus neruorum uitijs, algoribus, deſtillationibus, aurium doloribus, malis renum frigore contractis, illitum, non aliud iuuantius; attamen potum nauſeam parit. * Alij, myrrha.

Laurinum oleum quidam è baccis exprimunt tantùm: alij folijs modò: alij folia & corticem necnon ſtyracem addunt, aliosq́ʒ odores. Excalfacit uehementer, & emollit: ita ut ij, qui ſcabie ſcatent, & aſperis impetiginibus obſidentur, illiti in balineo, perſanentur. Sed eo conuenit abſtinere, lichenibus & pſoris, inflammationem minantibus: in calidis quoq́ʒ temperaturis & bilioſis: ſiquidem frigidis corporibus, humidis & pituitoſis congruit: item ijs, quorum articuli algoribus, aut perfrictione affliguntur: iſchiadicis ſubſidio eſt: uermes & pediculos enecat, furfures capitis emendat: alopecias & ophiaſes corrigit, uſus eius in lauachro nitri: poſtea detergere oportet uino & melle, & fœnigræci farina: ſed cauendum eſt, ne capiti dolorem ſentienti, laurinum hoc oleum admoueatur.

Lentiſcinum. Caput XXXVIII.

SImilis lentiſcini ratio. Nam è maturo fructu temperatur, fractis prius ſpiſſamentis, ut in laurino diximus. hoc ſcabiem iumentorum canumq́ʒ ſanat. utiliſsimum peſsis, acopis, & leprarum medicamentis. ſudores cohibet. Nec ſecus terebinthinum fieri ſolet. quod refrigerat & aſtringit. B

Gingiuis ex inflammatione laborantibus optimum pharmacum eſt oleum lentiſcinum caliditate temperatum ore retentum: ſit autem recens, nam uetuſtius tanto recentiore peius eſt, quanto ætate antecellit. Imponatur autem uaſculum in quo calfit lentiſcinum, in aliud maius uas, quod aquam calidam multam complectatur. Maximoperè itaq́ʒ inflammationi gingiuarum hoc conducit. Nec uerò minus etiam ſi iuxta aliam quandam partem, tum pelliculæ linguam ambientis cùm ſuccingentis totum os, aliquis dolor ob inflammationem oriatur, dolorem ſedat lentiſcinum. Repellit enim citra moleſtiam & abſq́ʒ aſperitate, quam pleraq́ʒ auſterorum habent, diſcutitq́ʒ citra mordacitatem, cuius rei inflammatis præcipuus uſus exiſtit.

Maſtichinum. Caput XXXIX.

MAſtichinum è trita fit maſtiche. quod contra omnia uuluæ mala efficax eſt. mediocriter calfacit, aſtringit, & emollit. aduerſus prominentes ſtomachi duritias, cœliacorum, dyſentericorumq́ʒ cruciatus utile. faciem emaculat, & colorem nitidum facit. optimum in Chio inſula componitur.

Reſinarum iure præſtantiſſimum eſt Lentiſcina, id eſt, Maſtiche. huius oleum corfortat ſtomachum, neruos, hepar & iuncturas, lenit apoſtemata dura, & ſedat dolores.

Μαςίχινον ἁπλούστατον, & ποικιλώτερον conficit Paulus, ſimpliciſſimum ſcilicet & magis uarium. Vltimum accipit olei ſext. 50. libras elenij 5. xylobalſami lb. 10. ſchœnoanthos lb. 5. cardamomi lb. 7. maſtiches lb. 5. xylomaſtiches lb. 8. terebinthinæ lb. 3. comæ abſinthij libram unam, uini odorati ſext. quinq́ʒ, aquæ ſextarios decem. Res ſiccæ in uino madefiant per tres dies, miſceantur oleo & aqua, & coquantur horas ſex, & tunc maſtiche & terebinthina additur, & exactè commixta & infrigidata depurantur. In ſimpliciſſimo, pro oleo ſeſamino Paulus accipit omphacinum, & non niſi unciam unam maſtiches: dicitq́ʒ aliquos addere abſinthij & ſtyracis ana unciam unam. Paulus Aegineta.

A **Vnguentorum compositio. Caput XL.**

DE ratione unguentorum consequenter tractandum existimauimus, quandoquidem ea in nonnullis corporum uitijs, aut medicamentis mista, aut corpori perfusa, aut naribus obiecta, plurimum prosunt. in quorum probationibus consulere nares oportet, an ea oleant ex quibus temperantur: optimum huiuscemodi iudicium, quod in quibusdam planè obseruari non potest, propter ea quæ admiscentur odore cæteris prævalentia: ut in amaracino & crocino, telino, & plerisq; alijs, quæ crebra circa hæc meditatione experiri conueniet.

EXPLICATIO.

Vnguenta quandoq; fiunt ex floribus, ut Rosaceum, Leucoium, Susinum. Aut ex folijs, ut Myrthinum: aut ex radicibus, ut nardinum, &c. Vnguentis porrò ueteres multis modis usi sunt. Ad salubritatem, ut natantes, & lauantes. Ad neceßitatem, ut certantes Ceromate ungebantur. Ad luxuriam, ut delicati causa Veneris & mensarum. Græci mixtum unguento uinum bibere non erubescebant, quod dicebatur Myrites. Bathilli populi unguentis madent. Huius luxuriæ inuentum Persis refertur acceptum. Vnde Horatius: Persicos odi puer apparatus. Eius rei fidem facit scrinium unguentorum laudatißimorum, quod expugnatis Darij castris repperit Alexander. Cyprij quoque Cyziceni, & Corinthij eadem mollitie effœminati sunt. Constat B *usum unguentorum aliarumq; rerum ad delitias repertarum, usque ad Iulij Cæsaris tempora Belgis fuisse ignotum. Imperator Belgas fortißimos dicit, quòd ad eos non commeent, qui quæ ad effœminandos animos pertinent, illuc comportent. Inuasit hic luxus totam paulatim Italiam, adeò ut M. Otho Neroni monstrauerit uestigia pedum unguentis tingi, hisq; balnearum parietes quandoque aspersi sunt. Caium quoque principem ferunt unguento solitum lauari. Anno post urbem conditam, 565. P. Lucinius Crassus, & Iulius Cæsar censores edixerunt, ne quis uenderet unguenta exotica. L. Plotius, Plotij bis Consulis frater proscriptus à Triumuiris in Salernitana latebra unguenti odore proditus est. In confesso est Heliogabalum Imperatorem triclinia quandoque, lectos & porticus omni florum genere strauisse, ut lilijs, uiolis, hyacinthis, & narcißis, ac per eos ambulasse, seq; unguentis omnium fragrantißimis nudum sæpenumerò perunxisse. Quem secuti Imperatores propè nullam mollitiem sibi non permiserunt. Quod ego in Romanis principibus, quamuis damnem plurimum, non tamen admodum miror, quum etiam apud eos abiectißimi homunculi, idem sibi indulserint.*

Vnguenta hæc ad uoluptatem tantùm & suaueolentiam inuenta & ad delitias, ad curam uerò corporis non adeò, planè interierunt: etiamsi hodie unguentorum nomine ueniant alia medicamina, quorum usus est ad ulcera & tumores corporis consummandos, &c.

Oyl of Roses.

Rosaceum. Caput XLI.

ROsaceum sic fit: Iunci odorati quinq; libras & bessem tundito, & subactas aqua in uiginti olei libris & quincunce subinde mouendo, coquito. dumq; percolaueris, in olei libras uiginti, & quincuncem, adijcito rosas non madefactas numero mille, & manibus melle perunctis identidem moueto: interdiu * premens, finito nocte tota macerari; postea exprimito, & ubi recrementum pessum ierit, mutato uase, in craterem melle illitũ recondito. Cæterùm rosas quæ antea pressæ fuerunt, in labellum demittito, & affusis octo libris & quadrante spissati olei, iterum premito, eritq; secundarium oleum. Quòd si tertias usque, quartasue perfu-

* *Aliàs, sensim.*

perfusiones infundens exprimere uoles, secundarium fiet, tertiarium, & quartarium unguentum. Sed quoties id feceris, uasa melle oblini debent. Si uerò secundam infusionem instituere libet, in expressum oleum, numero pari recentes rosas, nullo humore imbutas inijcito, manibus melle præmadefactis, agitans premito. & iterum, tertio & quarto. simili modo exprimens facito. totiesq; recenteis rosas detractis unguibus immittito. fietenim ita oleum multò ualidius. nam septies oleum rosarum infusionem admittit, nec ampliùs. prælum melle perungatur. oleum à succo diligenter secerni oportet, nam si minimum quid relinquatur, unguentum corrumpet. Alij autem detractis unguibus, rosas tantùm oleo macerant in sole, hoc modo: Rosæ quæ selibram pondere æquant, in sextario olei diebus octo madescunt, & usq; tertiam perfusionem quadraginta diebus insolantur, & sic oleum reconditur. Alij calamo, aut aspalatho prius olei spissamenta faciunt. Alij coloris caussa anchusam admiscent, & salem, quo minus oleat *. Vim astringendi & refrigerandi obtinet. Fomentis & cataplasmatibus utile. Potum soluit aluum, stomachi ardorem restringit. ulcera caua replet, & mulcet, quæ cacoëthe uocantur. ulceribus in capite manantibus, atq; feruidis eruptionibus illinitur. caput dolens eo perfunditur. dentes inter initia doloris colluti prodest. ad genarum duritias illitum efficax est. ad lacessita interanea & concitatas uuluas utilissimè subijcitur.

A

*Alij, corrumpatur.

EXPLICATIO.

Paulus Rosaceum sic construit: Rosarum rubearum exungulatarum per diem unam naturalem exiccatarum unc. 3. Olei omphacini sextarium unum: obstrue diligenter uas ne expiret, expone Soli per quadraginta dies; reponeq; non super pauimento, sed tabula. Alij non soli exponunt, sed in puteo ponunt: alij fodiunt sub terra quadraginta dies. Arabum modus in huius olei compositione hodie officinis usitatus mihi melior uidetur. Habet uirtutem frigidam & stipticam, & ideò ad dolores capitis ex febre seu ex calore solis optimum est.

Elatinum. Caput XLIII.

B

Fracta elate tusa & scarificata, in labellum deijcitur. omphacinum oleum triduo infunditur, mox per sportulã exprimitur. uerùm pares esse debent utriusq; portiones. dein mundo uase ad usus reconditur. Viribus rosaceo proportione respondet. aluum tamen non mollit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Ἐλάτη, tenellum palmæ germen, secundum Galenum, iuxta Dioscor. ipsum fructus tegumentum. Secundum Hisichium, prima palmæ germinatio. De eo longius & certius in historia Palmæ, paulò pòst.

Oyle of the blossome of apples or Quinces.

Melinum. Caput XLIIII.

Melinum hoc modo temperatur: Olei congius, decem aquæ sextarijs admiscetur. Adijcitur elatæ palmarum fractæ quadrãs, & iunci odorati uncia, quæ die uno macerata coquuntur, mox in uas oris patuli oleum excolatur, & indita arundinacea crate, aut uetusta tegete, cotonea mala superponuntur, & uestimentis operta tantisper inibi resident, dum malorum uires ad se oleum alliciat. Aliqui cotonea, decem dierum spacio operimentis inuoluunt, ut contineatur odoris suauitas, nec euanescat. postea biduo macerata oleo exprimuntur, oleumq; reconditur. Id uim refrigeratoriam & astringentem habet. Contra scabiosa ulcera & quæ serpunt, ac furfures, perniunculosq; effectum præbet. exulceratis uuluis infunditur. citatam urinam sistit infusum. sudores cohibet; contra cantharidas, buprestim, pinorum erucas, bibitur. Laudatur maximè quod cotonea mala olet.

A *Magni usus est hoc in uentris fluxibus. Paulus μήλινον uocat, & in hunc modum componit: Cydoniorum bene detersorum, & cum suis corticibus incisorum accipit unc. tres, olei omphacini sextarium unum, exponit soli diebus quadraginta.*

Oenanthini compositio. Caput XLV.

OEnanthe è labrusca, optimè olens postquam emarcuit, deiecta in omphacinum oleum mouetur, uoluiturq;, & cùm biduo manserit, exprimitur, et reconditur. Astringit, proximum rosaceo effectũ præbens: sed aluum non resoluit, aut mollit. Probatissimum est quod odore œnanthen refert.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Oenanthe uitium syluestrium germen unà cum floribus Galeno appellatur, ex quo succedentibus diebus uua fit: plura in ipsius Oenanthes historia & pictura.

Teleni componendi ratio. Caput XLVI.

FOeni græci libræ quinq;, calami libra una, cypiri libræ duæ, olei libris nouem, septenis diebus macerantur, quotidie ter mouentur, postea premuntur, & reponuntur. Aliqui pro calamo cardamomum substituunt, & cypiri loco xylobalsamum macerant. Alij oleo antea his odoribus spissato fœnumgræcum macerantes exprimunt. Hoc telinum abscessus emollit, & concoquit. omnibus uuluarum duritijs magnoperè conuenit. fœminis difficilè parientibus subijcitur, ubi præ excretis humoribus loci siccitatem cõtraxerunt. sedis inflammationes lenit. tenesmo subB ditum prodest. ulcera capitis manantia furfuresq; expurgat. ambustis & pernionibus addita cera proficit: uitia cutis in facie emendat. pigmentis ad conciliandum faciei nitorem inseritur. Eligi oportet recens, quod non uehementer fœnigræci odorem præ se ferat, & manus abstergat, sapore ex dulci in amarũ inclinato: tale enim optimum iudicatur.

Hoc unguentum à Silicula, id est, fœnugræco nomen habet, in Telo insula etiam Menandri temporibus celeberrimum.

Sampsuchini compositio. Caput XLVII.

SErpylli, casiæ, abrotani, florum sisymbrij, frondium myrti, sampsuchi singulæ portiones, quadam pro uiribus ipsorum coniectatione, unà tunduntur, atque is omphacini olei modus adijcitur, qui madentium uires non euincat. hæc post quatriduum exprimuntur, denuò noua alia, simili mensura & æquali tempore macerata premuntur, ita enim ualidius reddi solet. Eligi oportet sampsuchum colore ex atro uiridi, plurimum redolens, mediocriter acre. Vim habet acrem, calfactoriam, extenuantem. aduersus uuluæ præclusiones, conuersionesq; efficax est. menses & secundas & partus extrahit. uuluæ strangulatus recreat. lumborum inguinumq; dolores lenit. sed cum melle uti eo præstat, quandoquidẽ uehementi astrictione locos indurat. lassitudines illitum discutit. in opisthotonicorum, uulsorumq; cataplasmata utilissimè additur.

Maiorana, Amaracus, Sampsuchus, Dioscoridi, Theophrasto, Plinio eadem sunt herba: unguentum tamen antercinum à Sampsuchino cur diuersum sit Dioscoridi, doctè mihi Musa coniectare uidetur, ex plantæ huius appellatione consueta utriq; regioni, in qua utrumq; id unguentum fiebat laudatissimum.

Ocimini compositio. Caput XLVIII.

Ociminum

OCiminum oleum fit ut cyprinum : Ocimi folia decerpta librarum undecim A
& besśis pōdo, dienoctúq; uiginti olei libris macerato, premito, colato, cumq; exhauseris quallum, rursus parem olei modum fundito, & exprimito. Vocatur autem id secundarium, nam tertiæ persusionis non est capax. Deinde recens ocimum æquali pondere, ut in rosaceo diximus, rursus maceratur, & cùm tãto temporis spacio maduerit, exprimitur, & oleum reconditur. quod si in animo fuerit ter aut quater madefacere, semper ocimum recens addes. Potest ex omphacino confici, sed illo modo melius. Idem quod sampsuchinum potest, sed inefficacius.

Ociminum oleum fit ex ocimo, aut si mauis, ozimo, ab ὄζειν, quod redolere significat, herba odora, quæ nunc Basilicon dicitur. Germanicè Basilien.

Abrotonini compositio. Caput XLIX.

OLei cyprini odoribus imbuti libris nouem & quincũce, foliorum abrotoni libras octo die noctúq; madefactas, premito: quòd si in longum tempus oleum uelis asseruari, eiectis prioribus folijs, noua appones, & macerata exprimes. Calfacit, ad uuluæ duritias præclusionesq́; efficax est, menstrua & secundas pellit.

Abrotoninum oleum corpori infricatum, rigores circuitu remeantes persanat. Abrotani historiam & picturam quære lib. 3, cap. 25.

Anethini compositio. Caput L.

OLei libris octo & dodrante, florum anethi libras undecim & bessem, maceratas in oleo die una, manibus premito, & recondito : quod si iterum perfundere uelis, recentes anethi flores consimiliter madefacito. Vuluarum duritias emollit, uenarum spiracula laxat, contra horrores febrium circuitu redeuntes auxiliatur. calfacit enim, & lassitudines discutit: prodest articulorum doloribus.

Hic Dioscorides pro lb. 8. & unc. 9. olei, ponit florum lb. 11. unc. 8. exponit soli diem unum. deinde exprimit et reponit. Ego tamen non uideo, quo pacto olei illa mensura tot florum sit capax, Præsertim cùm Paulus accipiat comæ siccatæ per unum diem unc. 1. pro Sextario. B

Susinum. Caput LI.

SVsinum, quod alij lilinum appellant, fit temperatur : Olei libræ nouem cũ quincunce, calami libri quinq; & quadrans, myrrhæ unciæ quinq;, permixto odorifero uino decoquuntur, & colato oleo, cardamomi tusi & cœlesti aqua madefacti libræ tres & semis macerantur, premunturq́; tres libræ cum semisse spissati olei assumuntur, mille lilia decerptis folijs, in latum, nõ tamen profundum, labellum demittuntur : iniectum oleum, manibus melle perunctis agitatur : die noctúq; conquiescunt, & in pyxidem matutinis exprimuntur, quod defluet oleũ; protinus ab aqua, quæ simul expressa fuerat, colo incerni oportet, non enim, ut rosaceum, moram tolerat, nam concalfactum feruet & computrescit : quare sæpius decapulandum, uasa melle illinenda, tenuis sal inspargendus, & si quã sordes uasis faucibus hæsit, eximẽda. Odoramentis iam expressis ex quasillo in labellum transfusis, rursum olei prius odoribus imbuendi, quod primum pondus æquet, & cardamomi tusi drachmæ decem conijciuntur. Hæc manibus scitè pressa, interiecta breui mora exprimuntur: quod profluit, repurgatur : tertio eadem infunduntur, adiecto cardamomo & sale, & manibus melle madefactis. Longè optimum erit quod prius exprimitur, secundum quod sequitur : tertium locum sibi uendicat quod nouissimum prodit, denuò in mille lilia euulsis folijs expressum primò oleum infunditur : tum eadẽ ratione prosequendum, idemq́; faciendum ut prius, addito cardamomo, dein expresso : & quò frequentius recentia lilia maceraueris, eò ualidius unguentum efficies. Deniq; cùm factum abundè uidebitur, singulis compositionibus miscere conuenit myrrhæ quã optimæ duas & septuaginta drachmas, & croci decẽ, cardamomi quinq; & septuaginta : croci uerò & cinnamomi pares portiones tunduntur, & cribratæ in lutrãm

A cum aqua demittuntur,expressumq; primò unguentum infunditur, & paulò post excipiuntur uasculis siccis,myrrha aut gummi antea perfusis,& croco, melle & aqua madefactis.eadem fiunt in altera aut tertia expressione: aliqui simplex ex balanino,alióue oleo,& lilijs componunt.Optimum esse constat in Phœnice, mox Aegypto factum.Sed cumprimis laudatur quod lilia redolet. Excalfacit,emollit,uuluæ præclusiones,& collectiones aperit,utilissimum ad muliebria mala,ulcera in capite manantia,feruidas eruptiones,uaros, furfuresq; emendat, uibices cicatricesq; celerrimè ad colorem reducit,ita ut sæpe fallant. in summa extenuat, potum bilem per aluum extrahit,urinam ciet,sed stomacho alienum est,& nauseam parit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Susinum, quod σούσινον & κρίνινον Græci uocant, diuersum ab eo est, quod lilinum officinæ nominant, quum præter lilia & oleum multa alia eius compositionem constituant. Σούσινον σύνθετον, hoc est compositum, sic conficit Paulus: Olei sext.3.Calami aromatici lb.quinq;,myrrhæ unc.1 Cardamomi lb.3. πετάλων lilij exungulatorum & diem unum expansorum, lb.10 Cinamomi unc.3.croci semiunc. Primò infunde in uino myrrham & calamum per dies quinq;,mouendo ter in die: pòst coque cum oleo donec uinũ ferè consumptum sit. Secundo cardamomum aqua infunditur, & ter in die mouetur, & similiter coquitur per horam unam cum oleo. Postea auferentes cardamomum, oleo puro imponimus tertiam partem liliorum, & post tres dies, priore ablata, addatur alia tertia liliorum pars, & interim post tres dies hac amota, additur ultima tertia pars cum croco resoluto, & post tres dies oleo puro addimus cinamomum contusum, & reponitur. Idem Paulus in compositione simplicis Susini accipit unc. 2. foliorum, & sextarium olei, ut in Rhodino, & exactè obturat ut non respiret, perq; tres dies exponit soli. abiectis dehinc folijs alias unc. duas apponit, & iterum exponit soli per alias tres dies.

Narcissinum. Caput LII.

NArcissini olei spissamenta ita fiunt: Sex libræ asphalathi cum sextante tunduntur,olei eloti libræ septuaginta cum uncijs quinq; assumuntur. Asphalathus aquæ madefactus in tertia olei parte coquitur: quo exempto, calamus quinq; libris & besse adijcitur,cum myrrhæ gleba contunditur, cribrataq; ac uino ueteri odorato immista decoquitur,simulac autem cum ijs efferbuerit,eximitur, refrigeratum oleum excolatur,cuius portio in labellum mittitur,flores narcissi quàmplurimi coniiciuntur,qui bidui spacio,ut in susino dictum est, permoti exprimuntur. Oleum subinde decapulandum,siquidem celerrimè putredinem sentit. Valet hoc ad emolliendas uuluæ duritias,præclusionesq;,sed capitis dolores facit.

B

Plinius lib.21.cap.5.& 19.item Dioscorides lib.4.cap.142. narcissi duo genera faciunt,licet à Theophrasto & Apuleio non nisi unum genus constituatur: nisi ex floris diuersitate duplex eius genus facere uoluerint. Est autem planta narcissus,congener aut saltem similis lilio: quare quidam ipsum non minus quàm lilium lirion uocant,ut tradit Dioscorides lib.4.cap.142.ubi de narcisso plura.

Crocinum. Caput LIII.

CVm crocinum componere uoles, prius olei,ut in susino diximus, spissamenta facies,eisdem ponderibus & mensuris,cuius olei libras treis & semissem, croci unciam unam assumes,identidem quotidie moueto, & sexta die quàm hoc assiduò peregeris,oleum à crococolis incernito: eidem croco parem olei modum adijcito, mouetriduo*, dein contusæ myrrhæ atq; cribratæ drachmas quadraginta permisceto,& in pilo agitatum recondito. Aliqui oleo aromatibus ad cyprinum imbuto in crocini compositione utuntur. Optimum est quod abundè crocum spirat,in medendi usu expeditum. Proximum quod myrrham refert. Calfacit,somnum allicit: quare persæpe phreniticis subuenit, perfusum, aut naribus admotum, aut illitum, pus mouet,ulcera purgat,contra uuluæ duritias atq; præclusiones,& ulcera quæ cacoëthe uocantur,prodest,cum croco,cera,medulla,duplicato olei pondere: concoquit enim,emollit,humectat,& permulcet:ad oculorum glaucitates ex aqua illinitur. Huic autem proportione respondent butyrinum, onychinum & styracinum, quæ etsi nominibus distant,uiribus & compositione cognata sunt.

* Alij,dieb.tredecim cōtinuis.

EXPLI-

EXPLICATIO. A

Crocinum oleum hodie neglectum, quamuis ab autore Luminis inter uulgata & commoda olea recenseatur. diuersum tamen ab hoc, quia alia arte utitur quàm hic.

Ex unguento crocino fit crocomagma, expreßis aromatibus & in massam coactis, quare uiribus inter se non multum distant.

Cyprini spissamentum. Caput LIIII.

OLei omphacini eloti pars una, aquæ cœlestis tantundem cum semisse, cuius una parte oleum diluitur, altera adijciendis odoramentis admiscetur: dein assumptis asphalathi libris quinq; & semisse, calami libris sex & semisse, myrrhæ libra una, cardamomi libris tribus & dodrante, olei libris nouem, & uncijs quinq;. Asphalathus tusus & aqua affusus decoquitur in oleo, donec cõferuescat. myrrha autem uino uetere odorifero subacta, contusisq; simul calamus, digeruntur in offulas, quæ exempto asphalatho immittuntur, & ubi efferbuerint, sublato aheno, oleũ percolatur. Cardamomum tusum reliqua aqua aspersum infunditur, spatha agitatur, nulla, dũ refrixerit, interpellatione. Post hæc colato oleo, in uigintiocto libras olei, floris ligustri, quod cyprium uocant, sex & quadraginta libræ cum besse instillantur, quæ sufficienter madefactæ per sportulam exprimuntur. quòd si copiosius desideretur, idem recentium florum pondus iniectum simili modo prematur. & iterum aut tertio, si quis uelit, madefacere poterit, & ita reddetur efficacius. Eligi oportet bonum, quod cum odoris suauitate nares feriat. Aliqui cinnamomũ addũt. Calfacit, emollit, ora uenarũ adaperit, uuluæ neruorumq; uitijs conuenit: pleuriticis, fractisq; per se uel cerato immistũ. malagmatis imponi solet, quæ opisthotonicis, angina laborantibus, inflãmationiq; inguinũ opitulãtur. itẽ in acopa adijcitur.

Cyprinum oleum Arabes oleum de Alcanna uocant, quod enim Græcis Cyprus, Arabibus Alcanna est, ut Manardo placet: hodie non conficitur. Poßidonius alio modo parabat, ut tradit Paulus Aegneta.

B

Irini spissamentum. Caput LV.

SPathæ quàm minutissimè contusæ sex libras cum besse. in tribus & septuaginta libris & quincunce olei, æreo uase, additis decem aquæ heminis incoquito, quoad odorem acceperit. postea in capulam melle oblitam colato, ex eo aromatibus imbuto oleo, irinum primò temperatur, iride ex oleo inspissato macerata, ut scripsimus. Sed alia est componendi ratio: In olei septuaginta libris & quincunce, xylobalsami, ut dictum est, contusi, libras quinq; & sextantem excoquito. postea detracto xylobalsamo nouem libras & dextantem adijcito, & myrrhæ glebam uetere uino odorato perfusam, & in olei ita odoribus imbuti quatuordecim libris, totidẽ tusæ iridis, binis diebus ac noctibus madefacito, strenuè & uehementer adstringito. quòd si uis ualidius fieri, par pondus iterum ac tertio similiter maceratum exprimito. Longè optimum est quod solam irin olet, quale est in Perga Pamphiliæ, & Elide Achaiæ natum. Vim habet calfactoriam atq; emollientẽ, crustas adimit, sordida ulcera & putrida purgat. confert fœminis uuluæ causarijs. item inflammationibus eiusdem atq; præclusionibus. partus eijcit, hæmorrhoidas recludit, contra aurium sonitus ex aceto, ruta & amaris nucibus, prodest, diuturnis destillationibus, naribus illitum, & contra graueolentia earum ulcera, quas ozænas uocant, auxiliatur, aluum purgat cyathus epotus. facit ad ilei cruciatus. urinam mouet. difficiles uomitiones adiuuat, perunctis eo digitis & immissis, uel ijs quæ ad uomitum cienduminduntur. anginæ etiã illinitur, aut ex aqua mulsa gargarizatur. itẽ contra arteriæ scabritiam datur ijs, qui cicutã, coriandrum, aut uenena fungorũ hauserunt.

Alio modo nunc parant officinæ: esset nunc magnarum uirium si bene pararetur, ut Dioscor. tradit.

Gleucinum. Caput LVI.

GLeucinum absolutè constat omphacino oleo, iunco odorato, calamo, celticã nardo, spatho, aspalatho, sertula cãpana, costo, & musto, circũdatis, interim

A uinaceis uasi, quod aromata, uinum & oleum conceperat. Tricenis diebus, bis in die mouetur, postea expressum oleum reconditur. Calfacit, emollit, remittit, horroribus & neruorum uuluæq; uitijs auxiliatur, omni acopo iuuantius, quippe quod emolliat.

EXPLICATIO.

Γλεύκινον Latinis sonat musteum, hodie exoletum. Eius constructionem monstrat Galenus lib. 7. comp. medic. κατὰ γένη. Calfacit & quouis acopo ad emolliendum utilius. Galenus proprium Gleucinum, quo usus est, habuit, cuius descriptionem uide loco iam citato.

Amaracinum. Caput LVII.

Amaracinum longè optimum in Cyzico fieri solet ex omphacino & balanino, spissamentis e xylobalsamo, iunco odorato, & calamo factis, conditisq; amaraci, costi, amomi, nardi, casiæ, carpobalsami & myrrhæ odoribus. Aliqui, quò preciosius fiat, cinnamomum addunt. Mel autem & uinum assumuntur: hoc in uasorum illitionem, illud ad cogendas tusorum aromatum offas. Amaracinum calfacit, soporem mouet, uenarum spiracula aperit, emollit, feruorem excitat, urinam cit, putrilaginibus ac fistulis perquàm utile: necnon humentibus hernijs, postquã medica manus operam suam impenderit: crustas, & tetra ulcera, quæ theriomata uocant, rumpit: difficili urinæ, illita sede, & eius inflãmationibus auxiliatur: hæmorrhoidas illitũ soluit; uuluæ subditum menstruos cursus euocat, duritias, ac uuluæ tumores discutit; uulneratis neruis, musculis confert, laneo centunculo modicè madefactum & impositum.

Ex hoc loco quidam probare uolunt, amaracum & Sumpsychum diuersas esse herbas, quandoquidem de Sampsuchino & Amaracino unguento seorsim scribit Dioscor. sed falluntur; Dioscorides enim, distincta fecit capita, quòd non sit eadem compositio, sed diuersa.

B Megalinum. Caput LVIII.

Factitabatur olim Megalinum, sed nunc compositio exoleuit & prorsus oblitterata est: cuius ad historiæ complementum meminisse non fuit alienum. Mistura cum amaracino eadem erat, sed resina exuperabat, hac tantùm ratione differens. Quare leuiter emollit. Resina unguentis, neq; tutelæ neq; uoluptatis gratia adijcitur, sed coloris crassamentiq; causa. Ea tantisper coquitur, dum desinat olere: cuius coquendæ ratio declarabitur, dum de resina differemus.

Hedychroum. Caput LIX.

Quod hedychröon uocant, in Co fieri solet: eisdem præditum uiribus & misturis, quibus amaracinum, sed suauius spirat.

EXPLICATIO.

Hedychroi descriptionem, quam Dioscorides hic reliquit, inquiens eandem eius uim ac præparationem esse, quæ amaracini est unguenti. Galenus habet tum lib. 1. de Antidotis, ex Andromachi uersibus, tum ad Pisonem ex Magni traditione. Habet autem & eam Aëtius, 13. cap. 89. & Paulus 7. cap. 11. uariantibus tamen paululum inter se descriptionibus. Apparet itaq; hedychroi usum non solùm in Theriaca quondam fuisse, sed etiam unguenti loco usurpatum esse, & ozænis odoris gratia illitum à Galeno, Sicut etiam pulmonis per odorem resiccandi gratia, cuidam se idem exhibuisse refert locorum affectorum 4. fine. Qua gratia etiam medicamentis ad fumum comparatis inditum fuit.

Metopium. Caput LX.

Fit in Aegypto unguentum, quod metopion patrio nomine appellatur, propter galbani mistionem: nam lignum in quo galbanum enascitur, metopion uocãt: constat amaris nucibus, omphacino oleo, cardamomo, odorato iunco, calamo, melle, uino, myrrha, balsami semine, galbano & resina: probatur pingue, graui odore, quod

quod magis cardamomum & myrrham, quàm galbanum resipiat: Calfacit uehe- A
menter, & adurit, atq; extrahit, ora uenarum aperit, ulcera purgat, extrahitq;: ad præcisos neruos, & musculos, ad hernias humore contractas, cum erodentibus medicamentis efficax est, ceratis & malagmatis inferitur: horroribus, conuulsisq; præsertim quibus ceruix in scapulas deiecta, & retrorsum contracta est, utile habetur. sudores ciet, uuluæ spiracula recludit, & eiusdem duritias laxat. in summa, molliendi naturam habet.

Metopium ex Galbano unguentum, ut Dioscorides ipse testatur, sic dictum ab ligno ex quo desudat. de lachryma metopij uide plura lib. 3. cap. 79.

Mendesium. Caput LXI.

MEndesium constat balalino oleo, myrrha, casia, & resina. Aliqui tamen post singulorum pondera, cinnamomi exiguum addunt, nullo compendio, nam quæ simul excocta * non fuere, uim nullam exhibent. Similem metopio uim obtinet, sed inferiorem multò. * Alij, confecta.

EXPLICATIO.

Mendesium unguentum quo modo fieret, docet hic Dioscorides, & Paulus lib. 7. ca. 18. meminit eius etiam Plinius. Mendesium dictum est, quòd in præfectura Mendesiorum in Aegypto inuentum esset, & laudatissimum fieret, atq; hoc est quod Paulus lib. 7. cap. 18. ait: εἴρηται διὰ τὸ ἐν αἰγύπτῳ εὑρεθῆναι ἔνθα καὶ ὁ μένδης τρέφεται. Id est, dictum est Mendesium, propterea quòd in Aegypto inuentū sit, ubi etiam Mendes nutritur. Quanquam ego pro τρέφεται legendum putem σέβεται, id est, colitur. Est autem Mendes hircus, itemq; Pan deus, Aegyptia uoce ac lingua uocatus, quem hirci effigie Mendesij uenerabantur, ut etiam ipsi inde appellationem inuenerint, uelut apparet. Hippocrates porrò uinum. Mendæum sæpe probat, quod non à Mendesijs in Aegypto, sed Thraciæ urbe Mendæ appellata nomen inuenit. At uerò Galenus lib. 2. ca. 2. de comp. pharm. part. Mendesium etiam Megaleum uocari dicit, utroq; cognomine à Megalo accepto, qui scilicet Mendesius patria fuerit. Sed & Aegyptium idem à tota regione appellatum est. Dioscorides Megaleum suo tempore defecisse suprà dixit, & aliud à Mendesio fecit, B

Stacte. Caput LXII.

STacte uocatur pinguitudo recentis myrrhæ, cum exigua aqua tusæ, & origano expressæ. Ea perquàm odorata, ac preciosa est: atq; unguentum per se facit, quod stacte nominatur. Maximè probatur quæ nullam olei mistionem admisit, cuius minima portio compos est uirium plurimarum. Vim calfactoriam myrrhæ & calidis unguentis respondentem habet.

Officinæ styracem liquidam uocant, Huius fex styrax rubra dicitur Arabum familiæ.

Cinnamominum. Caput LXIII.

CInnamominum confit è balanino oleo, & xylobalsami, calami, iunci odorati spissamentis, atq; cinnamomi, & seminis balsamini suauitate conditur, quadruplaq; myrrhæ ad cinnamomum portione: mel ad cogenda omnia adijcitur. Laudatur non acre, molli odore, planè myrrham redolens, crassum, odoratum, gustu perquàm amaro. Id non à resina, sed myrrha, crassitudinem obtinuit. resina enim neq; amaritudinem præbet, neq; ullam odoris gratiam adijcit: uim habet admodū acrem, amaram, & calfacientem. Itaq; ora uenarum aperit, calfacit, discutit, diffundit, humores & spiritus attrahit, caput aggrauat, cōtra uuluæ uitia cum duplo oleo, cera, & medulla efficax est: ita enim ferè multum acrimoniæ exolescit, & quædam emolliendi uis contrahitur, alioqui adurit, & præ omnibus crassis unguentis induerat. facit mirum in modum ad fistulas & ulcera, quæ putredinis uitium senserunt: itē ad hernias humidiores, carbunculos, febrium horrores, tremores, gangrænasq; cū cardamomo: aduersus serpentium morsus illinitur, scorpionum & phalangiorum ictibus cum tritis grossis imponitur.

A Cinnamomi unguenti Dioscorides hic sanè elegantem præparationem ostendit: quam tamen facere non possumus, quum uero cinnamomo careamus. Sed si etiam cum uulgari paretur, erit satis utile.

Nardinum. Caput LXIIII.

RAtio nardini faciundi uariat. Nam aut malabathrino folio, aut sine eo fit: plerunq; autem balanino oleo, aut omphacino, iuncus odoratus spissamenti gratia adijcitur: sicuti propter odoris suauitatem, costus, amomum, nardum, myrrha, balsamum. Laudatur tenue, non acre, nardi aridæ aut amomi odorem referens. Vis ei extenuans, acris: expurgat, excalfacit, absterget humores, rarefacit. Hoc liquidũ est, nec habet strigmenti crassitudinem, nisi resinam recipiat. Fit etiam simplex ex omphacino oleo, iunco, calamo, costo & nardo.

EXPLICATIO.

Foliatum unguentum ex malabathri folio, quod ipsum etiam peculiariter folium appellatur, compositum fuisse atq; appellatum, satis constat ex Dioscoride, qui diuersa capita facit, quanquam Plinius lib. 13. Nardinum & foliatum appellet. Cuius rei causa ex hoc loco Dioscoridis elici potest, ex eo scilicet quòd nardinũ unguentum tum cum folio, tum citra folium malabathri apparari scribit, & mox capite sequenti de malabathrino unguento prodit eadem esse eius spissamenta quæ nardini, nisi quòd plus myrrhæ in ipsum additur. Porrò spicatum, à spica nardi quoq; nominatum, ex eaq; compositum fuisse nemo dubitat. Fuerant itaq; diuersa unguenta, Nardinum ex optima nardo, spicatum ex nardi spica, & foliatum ex Malabathro, quorum ingentia precia Romæ tempore Galeni fuerunt, sicut etiam apud Plinium uidere est indicatum. Cæterùm Galenus unguentum nardinum lib. 1. cap. 2. de comp. ph. part. ter simpliciter nardum uocat, atq; id etiam genere fœminino, habet enim: μετὰ νάρδου τῆς ἀρίστης, id est, cũ optimo nardo: & mox, τηχθέντος μετὰ νάρδου: id est, liquefacto cum nardino. & rursus, καὶ χρῆσθαι μετὰ μυρσίνου ἢ μετὰ νάρδου, id est, cum myrtho aut nardino uti: quem modum loquendi etiam hic Dioscorides usurpauit de nardino unguento, ita loquẽs: δύναμις δὲ αὐτῆς λεπτωτικὴ δριμεῖα, & cæt. Et mox, ὑγρὸν δὲ ἐστι καὶ οὐ γλοιῶδης, id est, liquidum est, & non strigmentosum. Nam de ipsa nardo hoc intelligi non potest. & Tibullus poëta:

Iamdudum Syrio madefactus tempora nardo, Hoc est nardino unguento. & Horat.

B *Nardo uina merebere. Nardi paruus onyx elucet cadum.*

Malabathrinum. Caput LXV.

MAlabathrinum spissamenta nardini habet: insuper myrrhæ plusculum addi tur, qua de causa calfacit, crocino, aut amaricino uiribus respondens.

Malabathrinum siue foliatum dictum à Malabathro. uel potius nardus pistica illa, cuius Euangelistæ meminerunt, si Barbaro credimus, hodie peregrinum & exoletum.

Iasminum. Caput LXVI.

Hoc caput non putatur esse Dioscorid.

APud Persas fit, quod Iasminum cognominatur, ex albis floribus uiolæ: quorum sextans, in Italicum sextarium sesamini olei demittitur, uiolis, ut in lilino diximus, uicissim permutatis. Apud Persas inter epulandum usurpatur odoris causa. Nam toti corpori conuenit, præsertim cùm in balneas descensum est. Sed his opitulatur corporibus, quæ calfactionem, laxationemq; desiderant. grauius enim spirat, quàm ut libenter à plerisq; recipiatur.

EXPLICATIO.

Iasminum, iasme, ueliosma, frutex topiarius in Galliæ hortis colitur. Græcum nomen subolet, licet ueteribus ignotum fuisse uideatur, ut Anthonio Musæ placet, quia Serapion in cap. de Zambac, siue Sambac, siue Iasmin, autores Græcos non citat, quod argumenti genus tamen ualidum non est, quum quandoq; ille idem autor de aliquo simplici medicamento commemorat, de quo antiquiores quidem Græci mentionem habuerunt, tamen eos ut illius rei ignaros præterit: quandoq; uerò illos citat, cùm tamen nulla sit in eorum, quæ apud nos sunt, commentarijs, memoria. citius igitur æstimandum est Iasminum uiolam Dioscoridi innotuisse, cùm hic Iesminum siue Iasminum unguentum describat, ab ea uiola sic cognominatum, quemadmodum etiam Hermolaus annotauit: tametsi nonnullas esse sciam antiquorum compositiones, quæ ab aliquo simplici

ſimplici medicamento cognominari uidentur,in quas tamen nullum huiuſmodi immittitur. de hac re plura in A
ſequentibus.

Myrrha. Caput LXVII.

MYrrha lachryma eſt arboris,quæ in Arabia gignitur, Ae-
gyptiæ ſpinæ non diſsimilis, è cuius uulnere defluit la-
chryma in ſubiectas tegetes: alia circum caudicem concreſcit.
Dicitur ex his aliqua pediaſimos,prœpinguis,qua expreſſa, ſta-
cte emittitur: alia gabirea pinguiſsima, læto & pingui ſolo na-
ſcens,ea copioſam ſudat ſtacten.Omnium prima eſt quæ troglo-
ditica appellatur,accepto cognomine à loco, in quo prouenit,
ſplendens,ſubuiridis,ac mordens quinetiã legitur tenuis * quæ- * Alij, alba.
dam,quæ à trogloditica ſecunda eſt,bdellij modo mollis,uerùm odore grauiuſcu-
la,apricis naſcens.Alia caucalis cognominatur,præter modum exoleta,nigra,& re
torrida.Omnium deterrima quæ ergaſima dicitur:pingui carens , cano ſitu obdu-
cta,acris,ad gummis imaginem uergens,& uiribus eius proxima,improbatur ami-
nea cognomine,ex ijs paſtilli fiunt,ſed è pinguibus pingues, & odorati: è ſicciori-
bus haud quaquam pingues,& inodorati minus odore* pollet,quæ oleum non ad- * Alij,uirib.
miſit,cùm in paſtillos digerebatur.Adulteratur macerato gummi aqua,in qua myr-
rha maduerit.Eligenda eſt recens,ſqualore obſita,leuis,undique concolor,quæ con
fracta uenas unguium modo candidas & leues oſtendat,minutis glebis, amara, a-
cris,odorata,calfaciens:ſuperuacua & inutilis eſt ponderoſa, coloris picei. Calfa-
cit,cohibet,ſoporem gignit,glutinat,ſiccat,aſtringit,uuluam emollit,& præcluſam
aperit,menſes & partus celeriter extrahit,cum abſinthio,lupinorum cremore, uel
ſucco rutæ admota.tuberculo fabæ deuoratur in uetere tuſsi,orthopnœa,in laterũ
pectoriſq; dolorib.in alui profluuio,& dyſenteria.horrores diſcutit, duabus ho-
ris ante febrium acceſsiones,fabæ magnitudine pota cum pipere & aqua. ſubdita
linguæ liquataq;,ſcabritiem arteriæ expolit, obtuſam uocem expedit, uentris ti-
neas enecat,contra grauem oris halitum manditur,& aduerſus alarum tædia, cum B
liquido alumine illinitur,gingiuas & dentes ſtabilit,colluto cum uino & oleo ore.
uulnera capitis illitu glutinat. medetur fractis auribus, ac oſsibus nudatis,perun-
cta cum cochleæ carnibus.item purulentis auribus inflammatiſq; cum meconio, ca-
ſtorio,& glaucio: ad uaros autem cum caſia & melle illinitur.impetigines ex aceto
purgat,defluentes capillos cum ladano & uino myrteo illita, firmat. diuturnas de-
ſtillationes lenit,illitis penna naribus, oculorum ulcera complet,albugines tollit,
caliginem diſcutit,ſcabritiem læuigat.Fit è myrrha,perinde atq; thure,fuligo,&,ut
poſtea oſtendemus,ad eadem conueniens.Bœotica myrrha,diſſecta radix eſt arbo-
ris cuiuſdam in Bœotia naſcentis.Melior eſt quæ myrrham odore repręſentat:uis
ei calfactoria ineſt.emollit,diſcutitq;,ſuffimentis commodiſsimè inſeritur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè σμύρνα,μύῤῥα. *Latinè Myrrha appellatur.*
Officinis nomen retinet. Germani, Mirrhen. *Galli Myrrhe uocant.*
Myrrha eſt arboris Arabicæ lachryma,calida ſicca ordine ſecundo,tenuis eſſentiæ, multa amaritudine, Lib.5.Simp.
terget potenter,tamen ſine exaſperatione,imò lenit: digerit non ignauiter,ſed citra roſionem, ſiccat ualde,
tamen ſine aſtrictione: coquit modicè etiam prauos humores , & præter naturam habentes: qua ratione
ſtomachicis in id malum compoſitis miſcetur,ſed pauca,& cuius qualitatis medicamentoſæ abſurditas odo-
riferis ſuperetur,tamen ea tutius auferri poteſt. Myrrha rubra Actüario, σμύρνα ἀληθινὴ, *Myrrha ue-*
rax eidem.Eligenda recens,ſqualore & ſitu obducta,læuis,tota concolor, & quæ confracta candidas un-
guium modo uenas,& leues oſtendat,glebis minutis,amara,acris,odorata, ut Dioſcoridi placet . Qua-
propter colicæ Paccij Antiochi pauca myrrha miſcetur, quæ odorem tantummodo præſtet . Improbatur Lib.9. c.ph.p.
ἀμιννέα *nomine Dioſcoridi: Galeno autem eligitur Troglotytis,quæ & Minea dicitur, à regione ubi præ*
ſtantiſsimam gigni affirmant. Ea gratiſsimi ſit odoris,& nullo uiciata liquore (ubi Minea,uel ut bis lib.9.
comp.ph.part.legitur, μιννᾶια, *uidetur eadem quæ Dioſcoridi Aminea improbatur) adulteratur enim gum* Lib.6. c.ph.p.
mi macerato aqua,in qua myrrha maduerit,ut Dioſcorid. tradit.Vera enim eſt rara inuentu, præcipuè ſyn & lib.1. Antid.
cera: nam in optima myrrha opocalpaſon inuenitur,ab optima myrrha diuerſum, ut in Galbano Sagapenũ,
in caſia

A *in casia cinnamomum, & horum aliquid medium, quæ à se inuicem discernere is solus potest, qui sæpe ea obseruarit, adeò ut ex una sæpe sola nota internoscat. Nam Sagapenum ex Galbano odoris hircini speciem retinet: non habet autem proprietatem odoris cuiusdam, ut propriè dictum Sagapenum. Tamen in hoc Sagapeno & congenere Galbano parua est differentia ad medicamenti compositionem. Ambo enim conueniunt, qui aduersantur uirulentis & deleterijs: sed Galbanum minus Sagapeno. At opocalpason lethale est intra corpus sumptum: ob id sua ætate multos perijsse scribit Galenus usu myrrhæ, quæ opocalpason habebat, à nonnullis de industria mistum myrrhæ, ut eam redderent laudatißimam. Nam sic mista, collirijsq; indita, pus citra rosionem discutit, ac interdum suffusionem incipientem substantia tenuem, siue ceratum, siue emplastrum, siue aliud medicamentum myrrham opocalpaso mistam recipiens oculo inijcias. Myrrhæ igitur officinarum omnino adulteratæ parum tutus est usus in sumendis.*

Hactenus Galc. Lib.1.Antido.

Styrax. Caput LXVIII.

STyrax lachryma est arboris malo cotoneæ similis. Præfertur sordescens, flauus, resinosus, albicantibus grumis, quàmplurimum in sua odoris gratia permanens: qui dum mollitur, melleum liquorem reddit, qualis è Catabalis, Pisidia, & Cilicia deuehitur. Deterior niger, furfurosus, friabilis, canoq; situ obductus. Cæterùm lachryma inuenitur gummium similitudine, perlucida, & myrrhæ æmula, uerùm per pauca manat. Adulteratur ligni scobe, quam uermiculi erodentes excusserunt, melle, & iridis sedimento, & quibusdam alijs. Alij ceram aut adipem odoribus imbutũ, flagrantissimis solibus cum styrace subigunt, & per laxa cribri foramina in frigida aqua uermiculos exprimunt, uenundantq; Styracem hunc, quoniam in uermiculorum speciem contrahatur, scoleciten cognominant, quem tanquam syncerum imperiti approbant, non animaduertentes ad præcipuam odoris fragrantiam: siquidem acer admodum est, qui adulterationis uitio caret. Styrax calfacit, emollit, & concoquit, medetur tussi, destillationibus, raucedini, grauedini, & interceptæ uoci, uuluæ præclusæ duritiaue laboranti conuenit, cit menses potu appositúq;, aluũ leuiter mollit, si exiguum cum resina terebinthina catapotij modo deuoretur. misceetur utiliter discutientibus malagmatis, acopisq;. adoletur autem & igni torretur, ut fiat ex eo, uelut ex thure, fuligo, ad eadem conueniens ad quæ thuris fuligo: ex eo etiam in Syria styracinum oleum componitur, quod calfacit uehementer, & emollit, uerùm caput dolore afficit adgrauatq;, & soporem adfert.

B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Στύραξ. Latini Græcum nomen retinuere.

Officinæ perperam uocant storacem calamitam.

Lib.8.simp. *Styrax lachryma est arboris Syriacæ, calfacit, mollit, coquit, tusses, catharros, coryzas, branchos: menses autem mouet sumptus & admotus. Styracis drachmam unam miscet Andromachus arteriacæ 13.lib.7. comp.pharm.part.*

Lib.1.Anti. *Adulteratur multis modis Dioscoridi: sed ab eo præscriptis notis dolus deprehenditur.*

Styrax calamites. *Styrax inijciendus theriacæ, qui ex Pamphilia in arundinibus affertur, hic autem paucißimus est, & tanto discrimine à copioso hoc Styrace uariat, quantùm falernum uinum ab eo, quod in tabernis uenditur. Tamen illius penuria, huius accipe quod calidißimum & odore & gustu ualidißimum est.*

Lib.5.simp. ca. 18. *Styrax, ut crocus, myrrha, quantitate sunt deleteria: nam largius pota quædam dementant, quædã mentem auferunt, sed mensura apta alijs mista iuuant.*

Στύραξ σπάνιον, id est, Hispanum, cognominatur Actuario in Trochisco Neapolitæ.

Bdellium. Caput LXIX.

* Quidam Scythicæ, aut Arabicæ.

BDellium, alij bolchon appellant, alij madelcon, lachryma est saracenicæ * arboris. Probatur gustu amarum, translucidum, taurini glutinis in morem, intus pingue, liquescens facilè, ligni ac sordis expers, suffitu odoratum, ungui simile. Est etiamnum bdellij genus sordidum, nigrum, uberioribus glebis in offas conuolutum, aspalathi odore, ex India aduectum. defertur etiam à Petra oppido siccum, resinosum, liuescens, sed facultate secundum. Adulteratur gummi: sed ita uitiatum non perinde gustui amaritudinem repræsentat, nec usqueadeò suffitionibus odoratum,

ratum,calfacit & emollit duritias, & turgentia guttura, humidasq; hernias discutit,cum ieiuna saliua dilutum, uuluæ spiracula laxat apposito & suffitu. & partus humiditatesq; omneis extrahit,calculos potu comminuit.urinam mouet,tussientibus,à serpente percussis,utilissimè datur:ualet ad rupta,uulsa, laterum dolores, & discursantes spiritus:malagmatis inseritur,quæ contra duritias & neruorum nodos prosunt:contusum resoluitur affuso uino aut aqua calida. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græci Βδέλλιον. *Latini bdellium arborem & ipsius lachrymam uocant, Græca appellatione: quo nomine & Germanis & Gallis cognita lachryma.*

Bdellium lachryma est arboris Sarracenicæ,calfacit,mollit & coquit,discutit mediocriter. Scythicum est acrius.resinosius ad emolliendum efficacius.Arabicum autem è petra delatum resinosum, liuescens,dilucidius, magis siccans quàm emolliens,nisi recens & humidum sit,& quod tundēdo facilè mollescat, id enim idem pollet quod Scythicum.Tertium Indicum addit Diosco. sordidum,nigrum,grandioribus glebis in offas conuolutum.Optimum uerò est,ligno,cortice,sordibus carens,ut taurinum gluten translucens, ob id bdellium clarum dicitur lib.8.comp.phar.part.quo libro Democrates in quarto malagmate Bdellium onycha appellat,optimum bdellium,& quod incensum ac suffitum onychis Indicis conchilij testæ odorem referat. tale hîc Dioscorides optimum esse dicit.In hodierno pharmacopoliorum bdellio nulla similitudo ad unguem conspicitur,ad onychem uerò aromaticam Indici conchilij testam,bdellium accensum odoris similitudinem habere libentius crediderim, & eius rei periculum etiam facere poßimus,si onychen aromaticum haberemus. Nam quæ Blattæ Bysantiæ uulgo appellantur,ut infrà audies,dubium apud me est, an ueri onyches existant, qui apud Dioscorid.libro sequenti describuntur: sicut poßibile est etiam bdellium officinarum non esse sincerum,ut certum ex suffitu utriusq; experimentum facere non queamus.

Thus. Caput LXX.

THus in ea gignitur Arabia,quæ thurifera cognominatur.Primatum tenet in eo genere masculum,stagonias appellatum,suapte natura rotundum. tale autem indiuiduum est,candidum cùm frangitur,intus pingue, in suffitu statim ardens. Indicum uerò fuluescit,& colore liuet,sed rotundum industria factitant: nam in quadrangulares formas dissectum fictilibus uersant,donec rotunditatem cōtrahat. uerùm huiusmodi thus tempore flauescit, quod atamū aut syagrum appellant Secundum locum habet Arabicum, & in Smilo nascens,quod aliqui copiscum uocant,minus multò & fuluius.Est & genus aliud,cui amomitæ cognomen est,alioqui candidum : quod dum mollitur,mastiches more digitis cedit. Adulteratur in itinere,pini resina & gummis, quòd facilè deprehendi potest, siquidem suffitum gummi flammam non eiaculatur,& resina in fumum euanescit, thus uerò statim ardet:idem maleficium odor prodit. Ad calfaciendum & astringendum pollet.oculorum caliginem discutit.caua ulcera complet,& ad cicatricem perducit,cruenta uulnera glutinat,infrenatq; cunctas sanguinis eruptiones, etiamsi cerebri membranis effluat.ulcera quæ cacoëthe uocantur,& sedis & reliquarum partium permulcet tritum cum eo & lacte linamentum. formicantes uerrucas inter initia,impetiginesq;,ex aceto & pice illitum,tollit.ambusta igni,pernionesq; cū suillo adipe aut anserino,& ulcera in capite manantia cum nitro,si infricetur,sanat.paronychijs cum melle, auribus fractis cum pice,medetur.ad reliquos aurium dolores cum dulci uino infunditur.inflammatæ à partu mammæ cū cimolia & rosaceo magna utilitate perungitur.additur ad arteriæ uiscerumq; medicamenta.prodest sanguinis excreationi potum. sed in secunda ualetudine haustum insaniam mouet,& largius cum uino potum interficit.In fictili mundo thus crematur,flagrante glebula succensum à lucerna,donec exuratur. post perfectam ustionem operire oportet usq; dum restinguatur,sic enim in cineres non redigitur. Aliqui ollulam æneo uase cauo circa medium perforato cingunt ad excipiendam fuliginem,ut in eius mentione mox ostendemus. alij crudo fictili luto oblito,& in fornacem indito,cremant. Fictili etiam nouo uiuacibus prunis torretur,dum non amplius bullet, aut pinguedinem uaporemue emittat: facilè enim comminuitur quod perustum non est. B

NOMINA ET EXPLICATIO.

A Græcè λίβανος. Latinè thus arbor lachrymam sibi cognominem fundens. In Officinis Latinam appellationem seruauit.

Germanis, Weirauch. Gallis Encens & labre dencens, dicitur.

Thus est lachryma Arabicæ arboris, calidum ordine secundo, siccum primo; modicè astringit, tergit imbecilliter, coquit phlegmonas, acrodynon est & sarcoticum, cicatricem remoratur; emplastri temperaturam iuuat, acribus mistum uehementiam illorum obtundit, pus mouet, quia calidum emplasticum, nullam eminentem astringendi uim sortitum, præcipuè pinguius & albius. Nam flauius siccat magis.

Primatum tenet in thuris genere masculum, quod λίβανον ἄῤῥεν Actuario dicitur, suapte natura rotundum, indiuiduum, candidum, cùm frangitur intus pingue, in suffitu statim ardens. Dicit autem Dioscorides naturaliter rotundum, quod Galenus lib. 5. cap. 10. comp. pharma. ἄτομον uocat in quodam Aristarchi medicamento, nam sectum de industria rotundum fit, nimirum cum quadrangulari figura sectum ac in figulinũ coniectum, tamdiu obuoluitur, donec rotundum fiat, atq; hoc γύτομον appellatur, illo deterius, ut contrariæ appellationis. Dicuntur hæc genera etiam τμητὸν & ἄτμητον.

Thuris cortex. Caput LXXI.

PRæfertur thuris cortex crassus, pinguis, odoratus, recens, leuis, minimè scaber, sine membranis. Adulteratur admisto pini aut nucis eius cortice. sed horum index ignis est: siquidem reliqui cortices suffiti nequaquam incenduntur, sed sine odore fumum eructant. thuris uerò cortex ardet, & cum odoris fragrantia uaporem eiaculatur. thuris modo uritur, & uis eadem quæ thuri, sed ualidior astringentiorq;. Quare potu cruentis excreationibus, uuluis fluxione laborantibus, in pesso confert. ad cicatrices oculorum, & caua sordesq; efficax est. tostus scabris lippitudinibus auxiliatur.

Cortex thuris insigniter astringit, siccat ordine secundo, crassiorum est partium quàm thus, minimam habet acrimoniam, ardet igni cum odoris fragrantia.

B Manna thuris. Caput LXXII.

MAnna thuris probatur candore, micarum frequentia, & puritate. Vim habet eandem quam & thus, sed inualidiusculam. Sunt qui cribrata pini resina, ac polline, aut cortice thuris contusi adulterant. sed hæc igne deprehenduntur. Neq; enim æquè suffitu aërium uaporem, sed fuliginosum & impurum expuit, & permistum suaueolentiæ halitus uirus habet.

EXPLICATIO.

Mannam, seu mannum thuris (ut lib. 9. comp. pha. part. bis leges) propriè micas thuris ex magnis fasciculis concussu elisas, à thure leuigato diuersas. Nam fragmenta quædam exigua corticis thuris ei mannæ inhærent, à quibus exiguum quiddam astrictionis assumpsit, qua differt à thure, quippe quo magis astringit, tamen etiam coquit, ut Galenus lib. 1. comp. pharm. part. & lib. 13. Meth. Dioscorides hic mannam albam puram & granulosam probat. Sorbonius Largus mannam thuris sæpenumero pollinem thuris appellat. Paulus uerò lib. 3. cap. 22. de cicatricibus & albuginibus oculorum μάνναν appellat etiam μαμνηρὰν, atq; ita etiam Aëtius uocat serm. 12. cap. 44. in fine.

Thuris fuligo. Caput LXXIII.

FVliginem thuris sic facito: Forcipicula, lucernis accensas singulatim thuris glebas, in nouam fictilem ollam concauam imponito, & æreo uase in medio perforato, detersa diligenter sorde, obtegito. alteram admoueto, ex altera eius parte aut utraq;, subiectis quaternûm digitorum altitudine lapillis, quò facilius perspici queat, si urantur, & qua locus capax fuerit, glebulas alias supponito, & antea quàm prorsus prior gleba restinguatur, aliam imponito, donec sufficientem fuliginem uideatis coëgisse. Continuò tamen externæ æramenti partes spongia, aqua frigida madefacta, abstergantur: ita enim temperato æris feruore, fuligo omnis inhærebit, quæ alioqui per leuitatem decidua, thuris cineribus admiscetur. Derasa itaq; fuligine, cinis cremati thuris seorsum subtrahendus est. idem opus, quoad satisfactũ tibi

tibi uidebitur, obeundum. Oculorũ inflammationes mitigat, fluxiones suspendit. ulcera purgat. caua explet. carcinomata sistit. Simili modo è myrrha, resina, styrace, reliquisq; lachrymis, fuligo excipitur, ad eadem conueniens. A

Alium modum quærendi thuris fuliginem, uide apud Vitruuium de architectura. nescio tamen an aliquibus hodie in usu sit. Plura in annotationibus nostris in cap. 80. huius libri de fuligne liquidæ picis.

Picea & Pinus. Caput LXXIIII.

Nux pini. Pine-apple. Nux pini.

Pinus & Picea generi eidem ascribũtur, sed quandam flagitant specierum distinctionem. arbores uulgo cognitæ: quarum cortex astringit. prodest tritus & illitus intertrigini, ulceribus summum corpus occupantibus, ambustisq;, cum spuma argenti & manna. ulcera delicatulorum acrimoniam recusantium, cerato myrtino exceptus, ad cicatricem perducit. tritus cum sutorio atramento serpentia cohibet. suffitu partus & secundas eijcit. potus aluum sistit. urinam mouet. Folia eorum trita & illita inflammationes leniunt, uulnera ab inflammatione uindicant. trita autem & decocta in aceto, feruenti collutione, dentiũ dolores mulcent. hepaticis utilia sunt, drachmæ pondere in aqua aut mulsa pota. Pineæ nucis cortex & folia potu idem præstant. Teda earum particulatim secta, si in aceto coquatur, & decocto dens colluatur, dolores leuat. ex his etiam fit spata acoporum pessorumq; compositionibus idonea. quinetiam earum crematarum fuligo ad librarij atramenti confectionem excipitur. ea circumlitionibus efficacissimè imponitur, quibus palpebras ornant, coloremq; mentiuntur. calliblephara Græci uocant. arrosis oculorum angulis, callosis glabrisq; genis, & collachrymationibus opitulatur. Pityides appellantur pinorum piceæq; fructus, qui in conis inueniuntur. Vim astrictoriam * habent, & aliquantum excalfacientem. tussi & pectoris uitijs auxiliantur, per se, aut ex melle sumpti. Nuces pineæ cùm repurgatæ manduntur; aut cum passo aut cucumeris semine bibuntur, urinam cient, acrimonias in renibus & uesica hebetant. stomachi rosiones leniunt. datæ cum portulacæ succo, uirium infirmitatem roborant. corruptorum quoq; humorum labem obtundunt. Pineæ nuces integræ recenter arboribus decerptæ in passo franguntur, & decoctæ, uetusti tussi ac tabitudini conferunt, si quotidie ex eo liquore terni cyathi bibantur. B

* Alij, coquendi.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Pinus Græcè πεύκη. Germanicè, Ein forchen/Arben/bringt frucht zuessen/so man Pineen kernen nennet. Gallicè ung pin uocatur.

Piceam Græci πίτυν. Germani, Rot dannen, ut quibusdam uidetur, alijs Ein Fichtdannen. Galli ung abre du genre du pin appellant.

Pinus arbor uulgo nota, non nisi à uertice ramosa. folio pectinum modo dissecto promissoq;, ac mucrone aculeato, conis lignosis, frequenti nucamento in turbinatam effigiem compactilibus, in quibus nuclei singulis cameratis toris inclusæ. Officinæ pineas. Germani, Pineen kernen. Galli corix au pomes de pin, appellant. Sunt magni usus in Officinis.

Picea uerò larici simillima est, folio breui, sete proximo, craßiore tamen duroq;, ut cupreßis, immortali uigore: ad laricis uerò comam colliso, rariore, sicciore, tenuiorq; ac magis algenti: rami statim à radice modici, uelut brachia lateribus inhærent, materie abieti proxima, frequens in Alpibus Cottijs uisitur, fundens resinam thuri usq; eo similem, ut pro eo sæpe fallat, & odor adest non ingratus. Galli du garipot nocant.

A *Nuces pineis ſimiles, ſed minores, ut & arbor tota pinu humilior graciliorq́;.*

Pinus & Picea, ut ſcribit Dioſcorides, eidem adſcribuntur generi: ſed quandam flagitant ſpecierum diſtinctionem: ſic autem differt à pinu picea, quòd pinguior ac tenuior folio eſt, quodq́; minus alta, minusq́; rectа quàm pinus adſurgit: præterea & conum minorem ac magis algentem, nucleos quoq; reſina perfuſos obtinet. Vtriq; folium capillamenti modo prætenue, ac breui ſeta uilloſum, craßiore, duraq́; ceu cypreßis. materies candida & abieti ſimilior. Pinus uſtis radicibus non repullulat. Picea repullulat, ut in Leſbo accidiſſe Theophraſtus ſcribit, incenſo Pyrrhei montis nemore, quod pinis ſcatebat.

Mastick-tree,

Lentiſcus. Caput LXXV.

LEntiſcus nota arbor eſt, cuiuis ineſt aſtringendi. ſemini enim, folio, ramo, cortici, radicibusq; cognatæ inſunt uires. Liquamentum autem ita fieri ſolet: Folia, cortex & radix in aqua coquuntur, & ubi abundè cocta refrigerataq; ſunt, folia abijciuntur. aqua denuò coquitur, donec mellis habeat craſsitudinem. Lentiſcus ſua adſtringendi dote, ualet aduerſus ſanguinis reiectiones, alui profluuia, & dyſenterias in potu. item contra eruptionem ſanguinis è uulua, & eiuſdem aut ſedis procidentia. In totum acaciæ & hypociſthidis uicem repræſentat. idem facit ſuccus è tritis folijs. Decoctum fotu caua explet, & fracta oſſa ferruminat. uuluæ fluxiones ſiſtit. nomas arcet. urinam pellit. motus
B dentium collutione ſtabilit. Virentes ſurculi calamulorum uice dentibus repurgandis affricantur. Fit è ſemine oleum, quod prodeſt cùm quid aſtringi opus eſt. Lentiſcus reſinam gignit, quæ lentiſcina cognominatur, & ab aliquibus maſtiche. Pota utilis eſt ſanguinem reijcientibus, & tuſsi ueteri. ſtomacho auxiliatur, ſed ructum mouet. additur in dentifricia & illitiones faciei, ad nitorem cuti conciliandum. palpebras oculis incommodas replicat. manducata halitum oris commendat. gingiuas contrahit. Optima & copioſiſsima in inſula Chio prouenit. Præfertur (nitedulæ modo) reſplendeſcens, & candore Tyrrhenicæ ceræ ſimilis, adulta, retorrida, friabilis, odorata, ſtridorem ædens. Viridis autem inferior eſt. Adulteratur thuris, reſinæq́; pineæ nucis miſtura.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Σχῖνος. *Latinè Lentiſcus. Officinis incognita. In Germania non prouenit.*

Galli Lentiſq; & Reſtringe Monſpeſſuli uocant.

Arbor eſt roboris magnitudine, ſorbi folio, terebinthi odore, acinis ſylueſtris punicæ rubentibus, ubi maturuerint nigris, tantiſper dum coquuntur rufis. Fertur & alia iunipero ſimilis.

Lentiſci baccas Schinides appellauit Hippocrates.

Reſinam lentiſcus ubiq; ſudat, maſtichem uerò dictam in Chio tantùm inſula ferè. Officinis Græco & Latino nomine cognita, Germanis & Gallis maſtix appellata. Parum aſtringit, ſiccat ſine morſu, calida & ſicca ordine ſecundo, minimum eſt acris, tenuium maximè partium, ſtomachi inteſtinorum, hepatis imbecillitati & phlegmoni prodeſt. Laudatißima & copioſißima è Chio inſula (unde Galeno Maſtiche Chia paßim dicitur) affertur.

Terebinthus.

The Turpentine Tree.

Terebinthus. Caput LXXVI.

A TErebinthus cognita arbor eſt, cuius folia, & ſemen,& cortex aſtringunt, & ad eadẽ ad quæ lentiſcus conueniunt, ſimili parata modo ſumptaq́ꝫ. Fructus eſui aptus eſt, ſed ſtomacho aduerſatur. excalfacit. urinam mouet. uenerem excitat. contra phalangiorum morſus cõuenienter in uino bibitur. Reſina eius ex Arabia petræa defertur. Prouenit etiam in Iudea, Syria, Cypro, Aphrica & Cycladibus inſulis. ſed præualet candida, perlucida, uitreo colore,& in cæruleum uergente, odorata, terebinthum olens. Terebinthina reſinas omnes antecedit. proxima lentiſcina,& è pinu,& abiete. has ſequitur è picea & pineis nucibus reſina. Natura omnibus calfacere, mollire, diſcutere, expurgare. tuſsi ac tabi conueniunt per ſe, aut in eclegmate ex melle. uitia pectoris expurgant. urinam cient. cruda concoquunt. uentrẽ emolliunt. palpebras commodiſſimè replicant, lepras tollunt, cum ærugine ac ſutorio atramento, nitroq́ꝫ: auribus ſaniem emanãtibus cum melle & oleo, item in pruritu genitalium utiles. malagmatis, acopisq́ꝫ admiſcentur. laterum doloribus per ſe, illitu & appoſitu auxilio ſunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Τέρμινθος. Latinè Terebinthus.

Officinæ ueram Terebinthinam non habent, nam ea qua hodie paßim utuntur, reſina eſt Piceæ ac Tedæ. Germanis quoq; & Gallis hodie incognita, uulgarẽ Terpentin & Gloriet, Galli Termentini appellãt. Terebinthus arbor, cuius picturam damus, iuxta Monſpeſſulum naſcitur, Pudis appellata.

B *Terminthos arbor circa Idam Macedoniamq́ꝫ, breuis, fruticoſa & contorta: in Syria uerò magna & copioſa, decoraq́ꝫ materie, lenta, nigra, lauri penè folio, oleæ flore, ſed puniceo, baccis primùm herbaceis, mox rubris, & tandem maturitate nigrantibus, magnitudine fabæ, reſinoſis, ſulphuroſis, & radice ualida in profundum acta. Fert & folliculos emittentes quædam animalia ceu culices, lentoremq́ꝫ reſinoſum, qui ex cortice erumpit, Ρητίνη Τερμινθινὴ Græcis dicta, hoc eſt, Terebinthi reſina, cæterarum præſtantißima, aſtringit manifeſtè, ſed minus quàm maſtiche: emollit autem magis, coquit, digerit. qualitate ſubamara, & partium tenuitate terget anguſtos meatus uaſorum, & in eis oſculorum obſtructiones liberat. ob id putredinem prohibet, aut finit: & hepaticis probè miſcetur, è profundo potentius trahit quàm cæteræ reſinæ. Hæc aluum citra noxam ſoluit, & uiſcera omnia: iecur, lienem, renes, pulmonem abſtergit. Terebinthina Reſina omnis ex Chio inſula eſt præſtantiß. & odore & guſtu cæteris præcellit. Chia igitur ſemper utenda, ſi haberi poteſt. Huius penuria Libyca, Pontica, & ex alijs regionibus optima eſt miſcenda theriacæ & alijs medicamentis: non autem Libyca, tanquam omnium præſtantißima cum Andromacho. Præſtantior eſt alba, uel cœrulea, uel colore uitri, perlucida, odorata, & Terebinthum plus referens, qualis quæ ex inſulis Cycladibus affertur: ob id Chiam quoq; Terebinthinam laudat Galenus. Minus laudata Cypria, Syriaca, Iudaica, Arabica, Aphrica, Libycam tamen, ut dixi, laudat Andromachus. Nunc Cypria Venetijs commendatur. Quæ autem pro Terebinthina reſina uenditur, aut Lauricea eſt, aut Abietina, ut ſuprà monuimus.*

Reſinæ aliæ. Caput LXXVII.

LIquida reſina è pinu & picea, à Gallia & Hetruria conuehi ſolet: atq; olim à Colophone petebatur: hinc Colophoniæ ſibi cognomentum uendicauit. A Gallia quoq; ſubalpina, quam uernaculo nomine laricem appellant incolæ. Ea in linctu,& per ſe, magnoperè prodeſt tuſsi ueteri. Colore inter ſe diſtant, ſiquidem alia candida eſt, alia oleoſa, alia mellei liquoris ſimilitudine, ut larigna. Cupreſſus etiã liquidam fundit reſinam, quæ ad eadem pollet. Quæ uerò aridarum generi aſcribũtur, quædam ex pineis nucibus, aliæ abiete, aliæ picea & pinu exierunt. Eligi debet longè omnium odoratiſsima, tranſlucens, non retorrida, neq; diluta, quandam ce-

A

Larix.

ræ faciem præbens,& friabilis. E picea & ab iete refinæ cæteras antecedūt: odoratæ enim funt,atq; thus odore imitantur. Præftantiores à Pityufa infula deferuntur, quæ fecundum Hifpaniam fita eft. Sed quæ è picea, nucibus pineis & cupreffo manarunt, nihil ad illas, nec tantis uiribus potiuntur. Veruntamen eorundem gratia quorum & illæ fumi folent. Lentifcina terebinthinæ refpondet. Vritur refina omnis liquida in uafe quadruplæ capacitatis ad humorem qui infunditur. itaq; refinæ cōgius,in duobus aquæ pluuiæ coquitur,fubiectis leuibus prunis: refina afsiduè mouetur,donec omnis odor aboleatur, & friabilis & retorrida reddatur, ac digitis cedat: cæterùm ubi refrixit,in fictile non picatum, quod aconitum uocant,id eft,non illitum, reconditur. Fiet etiam eximij candoris,fi refina omnis eliquata prçcoletur, quò fæculenta fordes excernatur. Vruntur quoque fine aqua,primùm lento igne,& ubi coire cœperunt, maior carbonum ftrues fupponitur, & triduo citra intermifsionem difcoquuntur, ufquedum antèdictas naturæ fuæ notas exuerint. mox ut dictum eft, reponuntur. Aridas unius diei fpacio decoxiffe fatis eft. Vftæ odoratis malagmatibus,& acopis,& unguentorum co-
B lorationibus magnoperè utiles funt. E refina perinde atque thure fuligo excipitur,ad circumlitiones idonea, quibus palpebras fucant, & colorem mentiuntur. prodeft glabris genis, collachrymationibus, erofisq; oculorum angulis, ex ea fit atramentum fcriptorium.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Refinæ inferiores Terebinthina in digerendo & attrahendo ficut pinea. Hartz von Forhen/ *Strobilina,* Hartz von Zirlin baum/ *Picea,* Von rot Dannen oder Fichten/ *Abietina,* Dennhartz. *Laricea,* von Lerchdannen. *Cyparißina,* von Cypreßbaum.

Refinarum mitißimæ funt Terebinthina, Venedifcher Terpentin (*noftra Laricina & Abietina officinis, fed infinitis partibus præftantior*) *Larix,* Vnfer gemeyner Terpentin / oder Hartz von Lerchdannen.

Refinæ Terebinthinæ larix propemodum fimilis eft, ob id illius penuria hac utendum; illa autem per omnia eft melior quàm Colophonia, & quæ Phrycte dicitur.

Refinæ fiue larix fiue Terebinthina uocatæ, aduerfus ulcera maligniora magis ualent.

Strobilina refinarum longè calidißima, & celerrimè ficcans omnium moderatißima eft, utraq; qualitate Terebinthina.

Pityinon, Phyfema priuatim dictum, genere etiam refina eft, multò minus calida & ficca, quàm ftrobilina, media harum calore Abietina, liquida tamen diu durat, ut Colophonia, thus redolens, odore fuaui ut abietina mediocri, quæ à nonnullis fola dicitur Colophonia, nafcitur admodum modica, ob id eft preciofa.

Refinæ ficcatæ pinguis experte fiunt: ob id emplaftra bene adhærentia conficere non poffunt, ut uifcofæ & liquidæ.

Humidißima eft Larix altera: eft enim Refina Larix dicta duplex. una Terebinthinæ omnino fimilis, altera calidior, liquidior, odoratu grauior & ingratior, guftu amarior, acrior, mordacior.

Quare fatis eft Terebinthinum omnibus medicamentis ulcera rectè curaturis mifcere, in quibus curandis præcipuus eft fcopus non mordere.

Τερμινθινὴ πεφρυγμένα, retorrida Lib.8.comp.ph.part.

Arborum partibus præfertim truncis à germinatu incifis & fcarificatis refinas elicimus.

Pix liquida. Caput LXXVIII.

PIx liquida,quam alij conum uocant,è pinguiſsimis pini piceæq; lignis congregatur. A Optima eſt ſplendens,ſyncera,leuis. Contra uenena,phthiſin, purulentam excreationem,tuſſes,ſuſpiria,& pectoris humores,qui difficilè extuſsiũtur,efficax eſt,eclegmate cyathi menſura cum melle dato. tonſillarum & uuæ inflammationes,anginæq; utiliter perunguntur. purulentis auribus infunditur cum roſaceo, & illinitur cum trito ſale ſerpentium morſibus. adiecta uerò pari cera ſcabros ungues extricat,impetiginesq; emendat. uuluę duritias ac ſedis tubercula diſcutit: cum farinaq; hordeacea & pueri impubis urina decocta,ſtrumas rumpit. cohibet ulcera quæ ſerpunt,cum pineo cortice,aut ſulphure,aut furfuribus illita. cæterùm cũ thuris manna & cerato profundos ulcerum ſinus conglutinat. rimis ſedis & pedum, magno auxilio illinitur,ulcera replet,& cum melle purgat. quin & cum uua paſſa & melle carbunculos,& putrida ulcera emarginat,diſrumpitq; erodentibus medicamentis,quas ſeptas uocant,probè immiſcetur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Κῶνον Gaza Conum transfert. Marcellus uerò nucem pineã interpretatur,ut accipit Dioſcorides,*aliiq; ueteres Græci. Galenus autem Conon arborem appellat,fructum eius, hoc eſt nucem,κόκκαλον, & ϛρόβιλον. atq; hoc pacto apud Paulum accipi debet.*

Accenſis arboribus reſinoſis,ut pina,picea,larice,terebintho,teda,cedro,ex reſinoſa ſubſtantia igni parum ſiccata fit pix liquida,cui pòſt ſupernatat piſſanthum tenui conſiſtentia,& facultate eſt aſtringente, ob id caniciem ſine ulla noxa tardat. Vt piſſæleon,id eſt,pix liquida cum oleo miſta.

Germanicè, Schiffbech/ Dörr.

Picinum oleum. Caput LXXIX.

E Pice fit quod piſſelæon appellant,ſeparato liquore aquoſo,qui ſupernatat pici,ſicut ſerum lacti. Nam expanſa,quandiu pix coquitur,ſupra cortinam uellera pura madeſcunt,acceptoq; halitu eius exprimuntur in uas. Quas pix liquida,præbet utilitates. alopecias capillo replet cum farina hordeacea illitum: quibus pix medetur. iumentorum ulcera ſcabiemq; emendat. B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Piſſæleon,hoc eſt,oleum picatum,Galenus uocari in Aſia dicit oleum cum liquida pice permixtum,quod ipſum neq; hîc Dioſcorides,*neq; Paulus, neq; Plinius,ubi de piſſæleo agunt,uolunt: ſed piſſæleon ſeu oleum picinum uocant id quod in pice liquida ſeroſum ſuperſtat,& quod dum pix coquitur,pura ſupra tenſa lana excipitur ex ſublato uapore. Verùm hoc ipſum Galenus ad ſuperioris differentiam,non piſſæleon uocari dicit,ſed piſſanthos,hoc eſt,picis florem. & Paulus lib.3. cap.74. ὀῤῥόπισσαν idem appellat,hoc eſt,picis ſerum. Scribonius autem largus cap.40. ait: picis florem,quod piſſæleon appellant.*

Fuligo liquidæ picis. Caput LXXX.

FIt hoc modo è liquida pice fuligo: In lucerna noua quæ ellychnium habeat,nõnihil picis incendito,lucernamq; fictili uaſe in clibani ſpeciem conformato,ſuperius in anguſtum fornicato,inferius perforato, ut clibani eſſe ſolent: operito, & adoleri ſinito,conſumptoq; liquore nouum infundito, quoad ſufficientem uſui fuliginem collegeris. Vis ei aſtringens,acriſq;. uſui eſt ad pigmenta quibus palpebras linunt & uenuſtant,& ad circumlitiones,item ubi glabris pilos reſtitui oportet, ad imbecilles lachrymoſoſq; oculos: inſuper ad eorundem ulcera non inutilis eſt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè λιγνύς. Latinè fuligo. Officinæ latinum nomen uſurpant. Germanicè Ruß.

Fuligo omnis exiccatoria eſt,ac perinde terreſtris eſt eſſentiæ, habens quaſdam etiam ignis,qui materiam combuſſit,reliquias,ſed id puſillum eſt. Porrò tota natura terrena eſt, tenuium partium. Sed quæ ſpeciatim in ea differentiæ ſunt,eæ pro uſta materia eueniunt: ex acriore & calidiore, tali etiam proueniente fuligine, ex dulciore ſimili quoq; & hinc fuligne proueniente. Primùm enim thuris fuligine utuntur in ocularias medicinas miſta, eas uidelicet quæ ad oculos etiamnum phlegmone tentatos accommodantur,atque etiam cum fluxione uexantur,& ulcera habent: nam & illa expurgat,& carne implet. Ad hæc uſurpant quoq; eam ad facultates quas uocant calliblepharas. Præterea Terebinthinæ myrrhæq; fuligo moleſtia caret

A *non aliter quàm thuris: sed styracis quodammodo uiolentior est: magis etiam picis liquidæ, qua etiam magis cedri. Porrò acrioribus utuntur ad uitia superciliorum, uocata ptila, & erosos oculorum angulos humidosq; citra phlegmonem. At mollioribus mitioribusq; tum ad hæc, tum ad ea ad quæ competere paulò superiùs diximus, thuris fulignem.*

Pix arida. Caput LXXXI.

Liquida pix decocta in spissam coit, quam uocant aliqui palimpissam. quo in genere quædam uisci modo lentescit, boscas cognominata. altera sicca est. Probatur pura, pinguis, odorata, subrufa, resinosa. Talis Brutia & Lycia, picis resinæq; simul naturam habentes. Calfactoriam uim habet. dura emollit. pus mouet. tubercula panosq; discutit. ulcera replet. uulnerarijs medicaminibus commodè permiscetur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Si pix iterum coctione siccetur, Palimpissa dicitur ueteribus Græcis, sicca adeò, ut puluerizari posit: qualis est Græca, etiam Colophonia, & Hispana, & Gallica dicta πίσσα βρυτία lib. 8. comp. phar. p. & hic Dioscoridi probatur & Lycia. Est etiam Dioscoridi ex ijsdem arboribus resina liquida & sicca.

Pix arida, Germanicè Griechisch bech/Spiegelhartz/Geigenhartz/gesotte Hartz/ *uulgo dicitur.*

Zopissa. Caput LXXXII.

Zopissam aliqui aiunt derasam nauibus resinam cum cera, quam alij apochyma appellant. Ea dissipandi naturam habet: quoniam marino sale macerata sit. Alij pineam resinam hoc nomine uocauerunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Zopissa uocatur, ut Dioscorides quoq; testatur, derasa nauibus maritimis pix, efficatior omni pice & resina traditur: ad omnia quibus illæ prosunt, uidelicet adiecto salis callo. Optima à tyrocinio nauium eraditur cera nauibus, marino sale macerata. Additur in malagmata ad discutiendas collectiones.

B

Bitumen. Caput LXXXIII.

Bitumen Iudaicum cæteris anteponitur. Cuius probatio est, ut purpuræ modo splendeat, sitq; ponderosum, ac ualidum odorem uibret. nigrum autem & sordidum, uitiosum est. adulteratur pice. Gignitur in Phœnice, Babylone, Zacyntho, & Sydone. Liquidum inuenitur in Agragantino Siciliæ, fontibus innatans, quo utuntur ad lucernarum lumina, olei uice: Hallucinantur qui id Sicilicum oleum nominant: nanque liquidi bituminis genus esse constat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Asphaltos hic aut hæc, lib. 1. Antidorum Galeni, id est, Bitumen, uerum est nigrum splendescens: dū aquis innatat, molle: cùm siccatum est, pice sicca durius efficitur. calfacit, siccat ordine secundo. Optimum est ex mari mortuo, stagno salso in Cœlosyria.

Vero asphalto, id est, bitumine in officinis caremus. Possumus autem ipsa mumia loco ipsius uti. Nam in Syria pauperes mortui bitumine implentur, uenduntur q; postea. Diuites autem Myrrha, aloë, croco, balsamo, alijsq; id genus condiuntur. Sed cùm propter illam hominum partem quæ secum admiscetur, inualidius necessariò, ac deterius multò reddatur, longè melius nobis fuerit, eo omisso, aut pice sicca uti, cùm eisdē ferè polleant facultatibus, aut petroleo, quod ex agro Siculo ad nos importatur, hoc enim inter Bituminis genera hic quoq; connumerat Dioscorides, quam Arabum Mumia, quæ licet ex bitumine, & alijs rebus confecta sit: credendum tamen est uitium potius attraxisse ab humani corporis situ, & putrefactione, & proprias uires, aut omnino, aut multum earum perdidisse, quàm nouas ex eo & ad medicinam præstantiores acquisiuisse, neque ita potentem esse ut antea, in exiccando.

Pissasphaltum. Caput LXXXIIII.

Nascitur in Apolloniatarum agro circa Epidaurum, quæ pissasphaltos appellatur. Ea Ceraunijs montibus deuoluta, impetu fluminis rapitur, æstuq; in littus expuitur, illic coacta in glebas, mistam bitumini picem redolet.

Pissasphaltus est Mumia Serapionis.

Naphtha.

Naphtha. Caput LXXXV.

A

NAphtham uocant Babylonij, bituminis colamē, colore candidum. inuenitur etiam nigrum. Vis ei ignium rapax, ita ut ex ſpacio protinus in eam tranſiliant. Ad ſuffuſiones oculorum, & albugines utilis. Bitumen omne diſcutit, glutinat, emollit, ab inflammatione tuetur. uuluarum procidentia, ſtrangulationesq́; olfactu, ſuffitu, impoſitu emendat. comitiales morbos ſuffitum deprehendit, gagatæ lapidis more purgationes mulierum cum uino & caſtorio potum elicit. tuſsim ueterem, & anhelitum adiuuat. ſerpentium morſibus, coxendicum laterumq́; doloribus auxiliatur. datur cœliacis in catapotio deuorandum cum aceto potum. diſcutit ſanguinem concretum. dyſentericis cum ptiſana liquatum infunditur. deſtillationibus ſuffitione medetur. mitigat dentium dolores oblitum. cæterùm pilos incommodos ſiccum replicat, ſpecillo impoſitum. concalfactum autem & cum farina hordeacea, nitro & cera illitum, podagris, articulorum doloribus, lethargicisq́; prodeſt. Piſſaſphaltos eadem, quæ pix & bitumen, ſi miſceantur, poteſt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Plutarchus in geſtis Alexandri Magni ſcribit: Peragrata uictaq́; omni Babylone, quæ armis & imperio eius ſinè labore ſubito ceſſerat, nihil æquè eum regem admiratum fuiſſe, quàm in Ecbatanis: ſic enim regionis eius pars quædam uocitatur, ubi ſcatet naphtha, Scribit in hunc ſenſum: In Ecbatanis autem admiratus præcipuè eſt ignis ueluti ex fonte continuè emergentis hiatum, & Naphthæ ex eò fluxum, qui non procul ab hiatuillo tanta eructatur copia, ut paludem faciat, cuius adeò ad trahendos ad ſe ignes tam facilis natura ſit, ut ex interuallo &c. De naphtha Strabo lib. 15. meminit, cuius uerba adijciam: Liquidum bitumen, quod uocant naphtham, admirabilem habet naturam. Nam adiunctam ignem ilico corripit, & ſi corpus co illitum igni admoueris, deflagrat, nec aqua ullo pacto extingui poteſt, ſed magis ardet, niſi ualde multam ſuperinfuderis: cœno, & aceto, & alumine, & uiſco oppreſſum extinguitur. Vnde Alexandrum tradunt, experientiæ gratia, puero cuidam balneo Naphtham inſperſiſſe, ac lucernam admouiſſe, ut puer totus deflagraſſet, niſi circumſtantes multa aqua flammas eiiciſſent.

Cupreſſus. Caput LXXXVI.

B

CVpreſſus refrigerat, & aſtringit. Cuius folia ex paſſo & exiguo myrrhæ pota, ueſicæ rheumatiſmis, & urinæ difficultati auxiliantur. pilulæ autem ex uino tuſæ in dyſenteria, alui fluxione, tuſsi, & orthopnœa, aut ſi reijciatur ſanguis, conuenientiſsimè bibuntur. earum decoctum eoſdem præbet effectus. tuſæ cum fico duritias emolliunt, nariumq́; polypo medentur. in aceto coctæ & cum lupinis detritæ ſcabros ungues eijciunt. hernias inteſtinorum prolapſu erumpentes illitu reprimunt. Folia eadem præſtant. Pilulæ cum arboris coma ſuffitæ, culices abigere exiſtimantur. folia trita & impoſita, uulnera conglutinant. ſanguinem ſupprimūt. capillum ex aceto tingunt. illinuntur per ſe aut cum polenta ignibus ſacris, ulceribus quæ ſerpunt, carbunculis & oculorum inflammationibus. admota cum cerato ſtomachum corroborant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, κυπάρισσος. Latinè Cupreſſus.

Officinis Pilæ ſiue fructus cupreßi, nomine nucis cypreßi tantummodo cognitus. Germanicè Cypreſſen nuß.

Galli Cyprez appellant arborem, fructum uerò noyx de cyprez.

Didymus cupreſſos duplici nomine uocari ſolitas memoriæ prodidit: charitas, quòd oblectamento nobis ſint, & cypariſſos à partu parilium ramulorum & fructuum, ἀπὸ κύειν παρίσους, hoc eſt, quòd ex æqua & ramos & fructus creat.

A *Cupressus procera arbor est, caudice oblongo ac tereti, folio pini, sed carnosiore, amaro, nec ita pungenti. Fronde indecidua, odore uehementi. Semen conis innascitur prætenue, exile, & quasi laricis fructui proximum, quod pilula sua fatiscente labitur. rara materie & macilenta: radice per summa cespitum uagante.*

Cupreßi pilulæ, quæ etiam Coni quibusdam dicuntur, unde Coniferæ Cyparißi, Verg. siccant ualenter sine insigni calore aut acrimonia: ob id hæ molles & recentes ulcera magna in duris corporibus glutinant, enterocelas iuuant.

Chamæcypariſſus.

Resina è Cupressu manat, quæ cùm res sunt unctæ, à carice uindicantur.

Est & coactæ breuitatis frutex, quem chamæcyparisson, quasi pumilam cupressum uocant, hortis familiarem. hunc ab odore formaq; foliorum eiusdem nominis claturæ arboris, Cypressen, uulgo nominamus, quòd in genere sit pumilionum, & quasi Cupreßi uideretur abortus, folio incano & perenni. Sunt qui Chamæpytin, alij uerò qui adonium esse putent, quasi abrothoni speciem: tametsi Nasonis flos adonij purpureus est, huic uerò aureus. Pollet aduersum omnium serpentium scorpionumq; uenena, ex uino potum. sed de ea alio loco in sequentibus amplius.

Iuniperus. Cap. LXXXVII.

IVniperi genera duo. altera maior, altera minor. utraq; acris est. excalfacit, & urinam mouet. accensa serpentes fugat. Baccarum nonnullæ nucis iuglandis magnitudine nonnunquam grandescere, aliæ nucem Ponticam æquare inueniuntur, rotundæ, odoratæ, in mandendo dulces, subamaræ, quæ arceuthides etiam, id est, baccæ iuniperi, nominantur. Modicè calfaciunt & astringunt, stomacho utiles. contra pectoris uitia, tussim, inflationes, tormina, & serpentium ictus efficacissimè bibũtur. urinam cient, unde ruptis, conuulsis, & uuluæ strangulatui subueniunt. folia acrimoniam habent, ideo tam ipsa quàm eorum succus ex uino contra uiperarum morsus illini aut bibi prodest. Corticis cinis cum aqua illitus lepras eximit. ramenta ligni deuorata interficiunt.

B

Iuniperus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Ἄρκευθος, ἡ ἀρκευθίς. Latinè Iuniperus uocatur. Officinæ Latinam appellationem retinuerunt.

Germanicè, Wecholter/Krametbeer, id est, turdorum grana uocantur, quòd fructibus eius turdi pinguescant. Brabantis, Geneuer boom/Geneuer.

Galli arborem Geneure, baccas uerò, grain de geneure appellant.

Iuniperus Latinè dici uidetur, quòd iuniores & nouellos fructus pariat: sola enim ferè arborum fœtus suos in biennium prorogat, qui ne maturescunt quidem, nouis superuenientibus.

Iuniperi fructus calidus ordine tertio, siue primo: sed folia calida sicca gradu tertio.

Iuniperi gummi nec Dioscorides, nec Galenus memorant, fortè quòd ad

ad nihil sit utile, ut Actuarius, Plinius. Subit uerò mirari, cur medicis hodie Arabas secutis, Sandaracha uocetur, & suffitibus propè omnibus misceant, fluxiones à capite prohibentibus, cùm sit calidum, & plantæ ipsa etiam umbra, non solo uapore sit grauis. A

Vernigo dicitur Hermolao, uernix uulgo, quòd rore uerno magis concrescat. Scriptoribus in usu est multo & pictoribus. the Herb Savin.

Herba Sabina. Caput LXXXVIII.

SAbina duorum generum est. Vna folijs cupresso similis, spinis horridior, grauiter olens, acris & feruens. arbor est coactæ breuitatis, quæ sese magis in latitudinem fundit. huius folijs nonnulli pro suffitu utuntur. Altera tamarici folio similis est. Vtriusq; folia nomas sistunt. collectiones illitu mitigant, & cum melle nigritias sordesq; repurgant. carbunculos cum uino pota rumpunt. sanguinem per urinam eliciunt. partus apposita extrahunt, & suffitu idem præstant. unguentis calfacientibus immiscentur, & priuatim gleucino.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Βραθὺς καὶ βάρυθρον.

Latinè, Sabina uel Sauina.

Officinæ Latinum nomen seruant. Germanis, Seuenbaum/ Palmbaum/ Seuenpalmen. Inferiori Germaniæ, Sauelboom.

Gallis, Sauimera & du sauier, dicitur.

Passim in hortis nascitur. Tertij est ordinis excalfacientium & desiccantium, & ex numero eorum, quæ uel maximè tenuium sunt partium.

Cedrus. Caput LXXXIX. B

CEdrus arbor magna est, ex qua picem colligunt, quæ credria uocatur. iuniperi modo baccas parit, baccarum magnitudine, rotundas. Cedria optima myrti est crassa, perlucida, grauis odoris, quæ dum effunditur, guttatim non dissipata coit. Cui ea uis inest, ut defuncta corpora conseruet, & uiuentia corrumpat. qua ex causa mortuorum uitam, aliqui appellauere. uestimenta quoque & pelles eximia calfaciendi & siccandi dote, corrumpit. magni ad ocularia medicamenta usus. quippe illita oculis claritatem affert. albugines cicatricesq; detergit. instillata autem cum aceto, uermes aurium necat. cum hyssopi decocto infusa, sonitus sibilosq; sedat: cauis dentium indita eos frangit, & dolores leuat. idem facit cùm ex aceto colluitur. peruncto ante coitum genitali abortiuum fieri constat. anginæ ea perunguntur. tonsillarum inflammationibus auxilio est. lendes pediculosq; illitu enecat. cerastæ morsibus cum sale imposita subuenit. contra hausta leporis marini uenena, in passo sumpta, auxiliatur. in elephantia, aut linctu, aut perunctione proficit. pulmonum ulcera purgat, & si cyathus eius sorbeatur, persanat. uermes & tineas subterindita necat: & partus extrahit. Fit & oleum, à cedria separatum, dum coquitur, uelleribus supra halitum eius expansis, ut in pice, eiusdem ad omnia usus. priuatim uehementer perunctum scabiem quadrupedum, canum, boumq; persanat: inhærentes ricinos enecat. ulcera quæ ex tonsura acceperunt, ad cicatrices perducit. Cedrides cedri fructus uocantur. Calfactoriam uim habent. stomacho aduersantur. auxilio sunt tussi, conuulsis, ruptis, stranguriæ. menses ciunt. ex polline piperis poti. contra haustum leporem marinum in uino sumuntur. serpentes fugantur, peruncto ex adipe ceruino, aut medulla, corpore. in antidota adduntur. Fuliginem, quomodo ex pice, cogeri oportet, quæ eandem quam picea fuligo uim præbet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, κέδρος. Latinè Cedrus. Officinis incognita.

Germanicè, Ein Zederbaum, omnino peregrina arbor. Gallis Cedre.

Cedrus

A *Cedrus præterquàm nomine, omnino ferè ignota est, utpote alibi quàm trans maria nasci fastidiens. Optima claßibus, nauigijs, & triremibus, neq; non domorum tectis: quippe cùm ipsi insit æternitas.*

Plurima in Cylicia, Syriaq; prosilit: sed laudatißima in Creta, Aphrica, & Syriæ mõtibus, quæ inibi usq; eò crassescit (si Theophrasto credimus) ut quinq; hominum complexu cingi nequeat.

Dioscorides & Plinius Cedri usum damnant propter ancipitem naturam uiuentia corrumpendi, & defuncta conseruandi: cùm uitam auferat spirantibus, defunctisq; pro uita sit. ob hoc non censent interius sumendum. Huius tamen diuersitatis rationem perpulchrè Galenus innuit: quia tametsi adurat, ita ut ordine quarto calfacientium censeri meruerit, inter omnia tamen erodentia medicamenta, quæ Græci & septica & septas cognominant, infirmißimum esse constat. proinde uiuentibus admotum uitali calore adiuncto, adsumit uires & quasi accenditur, atq; ita iugulat: sed defunctis additum, putrilaginem exterit, & uitiosos humores depascit, quibus detractis corpora à labe corruptionis asserit.

The Bay Tree

Laurus. Caput XC.

LAurus quædam tenui folio constat: altera latiore. Vtraq; excalfactoriam naturam habet, & emollientem. unde decoctum earum in muliebres insessus additum, uuluæ & uesicæ uitijs conuenit. uirentia folia sensim substringũt. illita quoq; ac trita uesparum apiumq; ictibus opitulantur. eadem cum polenta & pane illita inflammationem omnẽ mitigant. sed pota stomachum effundũt, & uomitiones mouent. Lauri baccæ magis quàm folia calfaciunt. ergo in eclegmate tritę cum melle uel passo prosunt B abi, orthopnϾæ, & omnibus thoracis rheumatismis. contra scorpionum ictus ex uino bibuntur. uitiligines emaculãt. succus baccarum utilissimè aurium dolori & grauitati instillatur, cum uino uetere, & rosaceo. in medicamenta autem adijciuntur, quæ neruorum lassitudines reficiunt, acopa uocant: & ad unguenta quæ calfaciunt & discutiunt. Cortex radicis calculos rumpit. partus necat. hepaticis prodest, tribus obolis in uino odorato potus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Laurus arbor, Græcè Δάφνη. *Lauri bacca* δαφνίς.

Latinè Laurus arbor, & Lauri baccæ.

Officinæ Latinum nomen retinuerunt.

Germanicè, Lorberbaum/ *arbor: baccæ uerò,* Lorberen.

Gallis ung Laurier & le fruct d' ung laurier, dicitur.

Lauri folia & fructus calfaciunt, & siccant uehementer, sed hæ magis quàm illa: leuiter astringere hic addit Dioscorides, quam uim & amaritudinem soli radicis cortici tribuit Galenus, qua calculos confringit.

Platanus. Caput XCI.

TEnerrima platani folia in uino decocta, mox illita, oculorũ fluxiones sistunt. tumores & inflammationes leuant. Decoctus cortex in aceto, dentes in dolore colluit. uirides pilulæ in uino potæ, serpentium morsibus auxiliantur. exceptæ autem adipe, igni ambusta sanant. insidens foliorum pilularumq; lanugo, oculos & aures offendit.

Græcè,

Græcè, πλάτανος. Latinè Platanus, à latitudine foliorum dicta.
Germanicè, Ahorn. Gallicè Plaine, dicitur. Officinis peregrina & incognita.
Platanus cùm adoleuit cubitorum est sexdecim, cortice crasso, fronde uitignea, longo rubroq; pediculo, flosculo pallido, pilulis scabris, lanuginosis, minutis.

The Ash Tree

The Poplar Tree

Fraxinus. Caput XCII.

FRaxinus arbor nota est, cuius foliorum succus, & ipsa peruncta, aut ex uino pota, uiperarum ictibus auxiliantur. corticis cinis ex aqua illitus lepras eximit. ligni ramenta scobemq; potu perniciem afferre tradunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Μελία. Latinè, Fraxinus.
Officinæ Latinum nomen seruant.
Germanicè, Ein äschbaum.
Gallicè Fraisne, dicitur.

Fraxinus arbor est procera, caudice tereti, leui cortice spisso, tenui, rubro, ramis utrinq; pinnatis, folijs lauri, per ambitum leniter serratis, non sine quodam marginis uel cacuminis aculeato callo, porracei coloris, semine minuto folijs ipsis incluso, amaro: radice multa, crassa & sublimi.

Actu facillima fraxinus: semen reddit post uindemiam & arcturum.

Populus. Caput XCIII.

POtus albæ populi cortex unciæ unius pondere, ischiadicis ac urinæ stillicidio prodest. Abortiuum fieri tradunt, si cum mulino rene bibatur. folia quoq; cum uino post purgationes pota, idem præstare produntur. tepens foliorum succus utiliter aurium dolori instillatur. pilulæ quæ primo foliorum partu exiliunt, illitæ cum melle, oculorum hebetudini medentur. Memoriæ prodiderunt, corticem albæ populi & nigræ, particulatim cæsum, & sulcis stercoratis mandatum, omni tempore anni edules fungos proferre. Populi nigræ folia cum aceto illita magna utilitate podagricis doloribus illinuntur. Resinam populus fundit, quæ in malagmata additur. Semen potum ex aceto comitialibus utile est. Lachrymam populorum commemorant, quæ in Padum amnem defluat, durari, ac coire in succinum, quod electrum uocant, alij chrysophorum. id attritu iucundum odorem spirat, & aurum colore imitatur. tritum potumq; stomachi uentrisq; fluxiones sistit. B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, λεύκη.
Latinis populus alba.
Germanis, Sarbachbaum/mit weissen blettern vnden. Gallis, ung Peuplier.
Populus nigra, Græcè Αἴγειρος. Germanicè, Sarbachsbaum/Poplenbaum/Alberbaum.
Gallicè, du tremble & peuplier, dicitur.

Populus, ut Dioscorides tradit, duplex: λεύκη, id est, alba, & αἴγειρος Galenus, αἴγειρος Dioscorides, id est, nigra, ægyri ἄνθη, id est, flores, seu σφαίρια, id est, pilulæ, primo foliorum partu exilientia. Offi-

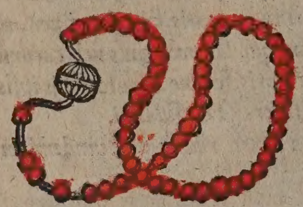
Oculi populi.

Neutra populus florere uidetur Hermolao.

A cinis oculi populi. Germanis Alberſproß dicuntur, calida primo à temperatis receſſu: nam ἐκ τῆς πρώτης ἀποστάσεως, Paulus & Manardus in Galeno legunt: licet ἐκ τῆς τρίτης, id eſt, in tertia habeat codex Aldinus, & ita legerit in Arabibus, unde uertit uetus interpres: & Oribaſius Græcus medicus libro ſecundo ad Eunaptum, & libro 15. ad Iulianum Cæſarem. Paulo ſicciora, quàm quòd humido & ſicco eſt temperatum: tenuium partium potius quàm craſſarum. Folia floribus ſunt ſimilia, ſed imbecilliora: & Reſina eius exigua floribus ſimilem habet facultatem, ſed calidiorem: ſemen floribus & reſinæ ſiccius, non multò calidius, ſed partium eſt tenuium. Folia λεύκης, id eſt, populi albæ media ſunt inter folia lauri calidiſſima, & folia ἀκίνου herbæ refrigerantis Dioſcoridi, ſic enim libro ſecundo comp. pharma. legendum cenſuerim potius quàm ἄγνου, qui libro ſexto ſimplic. dictus eſt calidus ordine tertio, etiam ſi uetus interpres ex Arabibus eo loco habet agni caſti. λεύκης καρπὸς, id eſt, populi albæ fructus digerentis eſt facultatis, ibidem paulò antè.

Guſtanti Manardo populum nigram & communem, uiſa eſt modicè aſtringere, poſtea minimum amara, odore non inſuaui, ſed languido. Ex eius igitur floribus Myracopum ſiue unguentum populeum refrigerat, cùm præter adipem & populi oculos modicè calida, cætera habeat frigida, etiam magna parte ad ſupremos uſq; ordines.

Populus alba temperata ex aquæ tepida ſubſtantia, & terrea tenuata terget: eius flores multum acres nobis ſunt, ex hiſq; uulgò fit unguentum populeum: licet acopum Διαιγύρου apud Galenum & Paulum legatur, non διὰ λεύκης.

Succinum ſeu ſuccina gutta, à ſucco dicta, Græcis ἤλεκτρον, eſſe lachryma populi albæ, uel etiam nigræ quibuſdam uidetur, ab eiuſdem arboris reſina Dioſcoridi & Galeno dicta, differens & ἁρπαγοφόρος, id eſt, paleas trahens, quoq; uocatur: quam uim ei quoq; Galenus tribuit lib. 1. facultat. natura. quid tamen eſſe cenſuerit, nondum in ea legi. Plinius uerò lib. 37. cap. 9. Succinum ſcribit à quibuſdam pinei generis arboribus, ut gummi à ceraſis excidere autumno, & largum mitti ex Germania ſeptentrionali, & inſulis maris Germanici, quod hodie nobis eſt compertiſſimum: ad hæc liquata igni ualentiore, quia à frigido intenſiore concreuit. pineam apertè olet, calidum primo gradu, ſiccum ſecundo, ſtomachum roborat, uomitum, nauſeam arcet: cordis palpitationi prodeſt. prauorum humorum ge-
B nerationem prohibet.

Germani, Weiß vnd gelb Agſteyn / & Bernſteyn.

Galli ambra uocant: uulgo in corollis precarijs frequens.

Macer. Caput XCIIII.

MAcer ex Barbaria aduehitur, cortex flaueſcens, craſſus, guſtu perquàm aſtringens, qui contra cruentas excreationes, dyſenterias, & alui fluxiones bibitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Macer hoc loco Dioſcoridi eſt cortex flaueſcens, ſeu cum Plinio, rubens, radicis magnæ, nomine ſuæ arboris nobis incognitæ, craſſus guſtu, perquàm aſtringens, ex Barbaria allatus.

Galeno autem eſt cortex guſtu multum acerbo, cum leui quadam acrimonia, odorem iucundum redolens, ut pleraq; aromata. ſiccat ordine tertio, calore & frigore eſt temperatus. Ex Iudæa uerò affertur. Macis autem Arabum, cuius picturam damus, membrana eſt extima nucem Moſchatam propè totam ueſtiens, tenuis, rufa, aut flaua, interdum nigricans, aromatica, odore ſuaui, ſapore ſubacri, & minimum amaro, tenuium partium: calida ſicca tertio gradu, uentriculum roborat, coctionem iuuat. Ex quibus liquet, Macis & Macer res planè diuerſas, licet odore, colore quadantenus conueniant: & temperamento tamen differunt, niſi contendas in Dioſcoride & Galeni ſimplicibus mendam eſſe, quod uix queas demonſtrare. Quòd ſi res ſunt diuerſæ, ut ex Plinio apertè patet, Marcer hodie eſt incognitum: tamen pro Nicolai Macis Actuarius Μάκερ reponit.

Vlmus. Caput XCV.

VLmi & folia & cortex & rami, uim habent ſpiſſandi. Folia trita ex aceto ad lepras efficaciter illinuntur, uulnera glutinant, ſed multò magis corticis tilia, ſi faſcia

An Elm Tree.

Vlmus.

si fasciæ loco intorqueatur: nam in lori morem flecti potest. crassior cortex in uino aut aqua frigida unciatim potus, pituitas trahit. fracta ossa celerius solidescunt, si decocto foliorum corticis aut radicis foueantur. humor in folliculis enascens, prima germinis eruptione, cuti illitus nitorem inducit, faciem'que splendidiorem præstat. qui dum siccatur, in animalia abit, quæ culicum formam gerunt. folia cùm tenerescunt cocta olerum more ad obsonia usurpantur. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Πτελέα.

Latinis Vlmus.

Germanis, Ulmerbaum/Rüstbaum/Rystenbaum/Ulmen/Lindbast.

Gallis Orme appellatur.

Procera est arbor, folio indiuiduo, lente cremato, scabro, oblongiore quàm pyro, semen racemosum. in foliolis & petiolis gummi producit, & quoddam bestiolarum genus quod carpis dicunt, materia flaua, robusta, neruata, deformi, & quæ nihil præter cor habeat, uiridis, cæsu facilis, sicca difficilis, apud aquas facilis incrementi. B

Lignorum marcor. Caput XCVI.

EX caudicibus lignis'que ueteribus caries congeritur, quæ farinæ modo illita, ulcera purgat, & ad cicatricem perducit. serpentia cohibet, si cum pari aniso & uino subacta, linteis'que imposita, illinatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Lignorum caries, præsertim ulmi, tumentia purgat ulcera, & explet, Germanicè Wurm meel/ *appellatur.*

Harundo. Caput XCVII.

IN harundinũ genere quædam nastos, id est, farctior uocatur, ex qua sagittæ factitari solẽt. alia fœmina, qua tibiarum ligulas efficiunt. alia quòd fistulis addicta sit, syringias: cui multum inest carnis, crebris cincta geniculis, ad librorũ conscriptionem accommodata. alia crassa, concaua,

A apud amnes nascens. quæ à quibusdam cypria, ab alijs donax appellatur. alia phragmites, seu uallatoria, gracilis, candicans, uulgo cognita: cuius trita radix per se, aut cum bulbis suis illita, spicula aculeosq; corpore extrahit. luxata, lumborumq; dolores cum aceto mulcet. uirentia folia tusa & imposita ignibus sacris, medentur, & cæteris inflammationibus. corticis cinere perunctæ cum aceto alopeciæ sanantur. paniculæ lanugo si aures intrauerit, exurdat. Eundem effectum implet harundo, quæ cypria dicitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis κάλαμος. *Latinis harundo, siue arundo appellatur.*

Officinæ Latinum nomen seruarunt. *Germani, Ror.* *Galli ung roseau uocant.*

Arundo principatum in aquaticis fruticibus tenet: Caule consurgit geniculato, tereti ac fistuloso, qui mox senescens fissili inarescit ligno, in leue fastigium cacuminato, circa quod densius excrescit tomentum, ad faciendas culcitras non inutile: folia ex articulis alterno laterum gradu emergentia, membraneo calamum uestiunt cortice usq; ad medium internodium: hinc enim à cauo alarum sinu resupinantur, procumbente languido promissiore comæ uel paniculæ ponduscule. Radix quoq; multis geniculatur articulis, fœcunda stirpe, ut quæ etiam uel adusta uel recisa lætius numerosiusq; reuirescat.

Papyrus. Caput XCVIII.

PApyrus qua chartæ fiunt, nullis non cognita, præcipuæ in medicina utilitatis ad laxandas fistulas, madefacta lino inuoluitur, usq; dum inaruerit: constricta enim atq; immissa in hiatum, humore completur, & in tumescendo fistulas aperit. Habet nescio quid alimenti radix: itaq; Aegyptij eam mandunt, succum tantum deuorantes, & mansam expuunt. ipsis radicibus pro ligno utuntur. Crematæ papyri cinis depascentia ulcera cùm omnium partium, tum oris maximè, cohibet. uerùm melius id combusta charta præstat.

EXPLICATIO.

Papyrus nascitur in palustribus Aegypti, aut quiescentibus Nili aquis ubi euagatæ stagnum, duo cubita
B *non excedunt gurgitum altitudine, brachiali radicis obliquæ crassitudine, triangulis lateribus, decem non amplius cubitorum longitudine, in gracilitatem fastigiatum thyrsi modo cacumen includens, &c. Plura de papyro uide apud Theophrast. lib. 4. cap. 9.*

Fiebat apud ueteres è papyro charta, cuius ut in Europa nunc euanuit usus, ita nomen remansit. Etenim quam ex contritis hodie linteolis chartam passim conficiunt, iisdem quibus & illa cõmendata dotibus, quippe tenuitate, candore, læuore, densitate Niloticæ nostra charta non cedit, quam etiam uulgus illius imitatione papyrum uocat.

Non papyro hodie, qui nobis ignotus & peregrinus, sed spongia utimur ad laxandas quæ præclusæ sunt fistulas, & intumescendo ad introitum medicamentorum aperiendas.

Myrica. Caput XCIX.

MYrica seu tamarix, arbor uulgò cognita est, cùm apud nigras & stagnantes aquas enascatur, fructum quasi florem ferens compage muscosum. Aegyptus Syriaq; alteram gignunt mitiorem, syluestri cætera similem. fructum parit gallæ proximum, inæqualiter astringentem gustu, quo conuenienter utimur uice gallæ in medicaminibus oculorum orisq;: datur cruentæ excreationi in potu, & cœliacis, & contra profluuia fœminarum, regium morbum, & phalangiorum morsus. illitus tumores inhibet. Cortex in eosdem usus adhibetur. Decoctum foliorum cum uino potum, lienem absumit. ad dolorem dentium in collutionibus salutare & mulieribus fluxioni uuluæ opportunis in desessionibus. pthiriasi lendibusq; circumfusum prodest. abundantiam fœminarum sistit impositus arboris cinis. potorios calices è caudice lienosis moliuntur, quò datus in his potus proficiat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis, Μυρίκη. *Latinis, Myrice & Tamarix.* *Officinis Tamariscus.*

Germanis & Gallis Tamarisc nominatur.

Tamarix seu Myrica, fructu, radice, folijs, extremis ramulis tergit, incidit sine manifesta siccatione, parum astringit; tenuium partium, lieni indurato cum aceto aut uino coctis prodest: fructus & cortex

Myrica. or Tamarisk-Tree

ualentius astringunt : fructum tamen & succum, & non radicem, adhibet spleneticis remedijs Galen. lib. 9. comp. pharma. part. Quin etiam trunco in uascula uel potoria, uel escaria cauato, lienem arcano quodam odio suibus & hominibus longo usu absumit. A

Plinius contra Dioscoridem & Galenum, nullum fructum ferre dicit libro 16. cap. 26. his uerbis: Fructum arborum solæ nullum ferunt, hoc est, ne semen quidem, tamarix scopis tantùm nascens, populus, alnus, ulmus, &c. quod itaq; Dioscorides dixit : καρπὸν ὥσπερ ἄνθος φέρουσα βρυώδες κατὰ τὴν σύστασιν, idipsum Plin. tum semen, tum fructum esse aut dici posse non putauit. Porrò calices fieri, ut suprà quoq; monuimus, ex trunco myricæ arboris solitos, qui spleneticis essent in usu commodi, Dioscorides prodit. Sed ea gratia hodie uina ex tamarisci uirgultis concinnantur in superiori Germania cisrhenana, quæ spleneticis utiliter bibuntur, Tamariscina uulgo appellata : quod ut nouitium inuentum adscribere uolui, quum facticij huius uini Dioscorides inter tot genera, non meminerit. & Democritus apud Constantinum Cæsarem libro decimonono, capite septimo, ad eandem rem uinum prunis Myricæ superfusum, & sic potatum magis probet. B

Erica. or Heath

Erica. Caput C.

ERica fruticosa arbor, myricæ similis, longè minor, cuius flore apes reprobum mel efficiunt. tam flos quàm coma serpentium ictibus illitu medetur.

Græcis ἐρείκη. *Latinis* Erica. *Officinis inusitata.*
Germanis, Heyd. *Gallis,* Brugere.

Quidam esse putant, quam Galli rosmarinum aculeatum, uel potius iomarinum appellant.

Ericæ digerentis plantæ flore potissimùm ac folijs utendum: semen etiam adhibetur apud Galenum lib. 6. comp. pharm. par. Ericæ dictus sæpè lib. 9. comp. pharm. part. in spleneticis.

Acacalis. Caput CI.

ACacalis fructus est nascentis in Aegypto fruticis, seminis myricæ quadam tenus similis, cuius aqua in

A qua maduerit, ad collyria additur, quæ ad excitandam oculorum aciem conueniunt.

Hodie planè incognita: nomen frutici à nympha datum crediderim Acacali.

Rhamnus. Caput CII.

Rhamnus. or Buckthorn. *Vua criſpa.* or Gooseberry.

B RHamnus fruticat in ſepibus, ramos ferens rectos, & aculeos in acutæ ſpinæ modum, folijs paruis, oblongis, ſuppinguibus, teneris. Alterum ei genus candidius. tertium nigrioribus latioribusq; folijs conſtat, & quadam tenus rubentibus, cuius rami quinûm cubitorum longitudinem implent, ſpinoſiores quidem, ſed infirmioribus minusq; rigentibus aculeis. Fructum ædit latum, cādidum, tenuem, follicularij ſpecie, uerticillo ſimilem. Omnium folia igni ſacro, & ſerpentibus ulceribus, efficaciter illinuntur. Fama eſt, ramos huius ualuis feneſtrísue impoſitos, ueneficia depellere.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Rhamnus frutex ſpinoſus, apud ueteres tria habet faſtigia. Ego Rhamni unum genus hoc puto, quod Galli burgam ſpinam, uel Neprum uocant fructu myrti, foris nigro, intus uiridi, ob id ad colorem cum tingentibus idoneo. Germani, Creutzbeer/ Wäcberbeer/ Ferbkörner/ Ferbbeer/ appellant. Cortex arbori ſubniger, & nitidus quaſi ceraſo, intus uirens, pòſt luteus, lignum extrà candidum, interiore medulla rubet: eo ualidos arcus noſtri fabricant. Audio etiam adhuc hodie Italis ſpinum ceruinum uocari, nam & ab iiſdem Dioſcorides ſpinam cerualem dici teſtatur.

Rhamni faſtigijs genus aliud annumerandum in afflatu maris naſcens, frutice nonnunquam arboreſcente, prælongis ramulis, qui rigidis armantur ſpinis aculei mucrone ſæuientibus, folijs tamen æmula facie liguſtrum exprimentibus, ut pro illis fallant, bacca folliculari ſpecie, uerticillata, primum candida, poſt maturitatem rubefactæ foris flaccida, intus rimoſa, quam paſtores pecorum pabulo decutiunt.

Sunt qui primum Rhamni genus arbitrantur hoc, quod officinæ uuam criſpam, Germani Kreuſelbeer. Galli uerò groſſelles uocant. fruticoſi namq; generis eſt, ramulis uietis, rectè ſpinarum mucrone horridus, flore ex herbido candicante, in frutetis & ſepibus naſcens: folia tamen non reſpondent, quæ circinatæ rotunditatis conſpiciuntur, apij modo diſſecta, frutice aculeato, acinis candidis, & à maturitate dulcibus, granoſis, tranſlucidis, ciborum condimentis expeditis.

Halimus. Caput CIII.

Halimus

HAlimus frutex eſt ſepimentis idoneus, ſimilis rhamno, ſine ſpinis, folijs oleæ, ſed latioribus. naſcitur in ſepibus & maritimis. Folia decoquuntur ciborum gratia. radix conuulſa, rupta, torminaq́; mitigat, drachmæ pondere in aqua mulſa pota. eadem lactis ubertatem facit. A

Halimus in magno nominum ambitu eſt. Ruellius arbitratur fruticem eum qui in Gallia uiuis ſepibus frequens, blanceputa uulgo appellatur, Halimum eſſe, guſtu ſubacerbo in ſalſilaginem tendente, quare menſis folia cùm tenereſcunt non eſſent ingrata, tamen non eſſe edendo, cùm propè nimia habeantur olera.

Christthorn.

Paliurus. Caput CIIII.

PAliurus frutex cognoſcitur aculeatus, durus, cuius ſemen pingue & fuliginoſum inuenitur. quod potum tuſsi opitulatur. ueſicæ calculos comminuit. ſerpentium ictibus aduerſatur. Folia & radix aſtrictoriam uim habent. quorum decoctum potu aluum ſiſtit, urinam trahit. contra uenena & ſerpentium morſus auxiliatur. Radix recentia tubercula, tumoresq́; omneis diſcutit, trita & impoſita.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Παλίουρος. *Latinè, Paliurus.*

Officinis inuſitata. *Germanicè*, Weelberin.

Gallicè aubepin, appellatur. aut ſaltem paliuri ſpecies eſt.

Apud nos paucis antea annis frutex inuenitur, qui etiam arboreſcere poßit, folio per ambitum laciniatim ſinuato, rotundo, molli, ramis ſpini, quem album cognominant, modo maculatis baccis, rotundis, rubris, myrteis. longè maioribus, guſtu iucundo, qui & uinum ſuauitate ſua commendet. Condiuntur & grato ori cibo. Cœpit mea memoria propagari inſita, quantum reor, albo ſpino. Qui colunt in hortis, uelut alienigenam & aduenam arborem, Myribalanum appellant, Hanc eſſe putauerim, nullis ferè notis reclamantibus paliurum Africanam, eam præſertim quæ non ſiliquetur. Ruellius Paliuri genus eſſe conijcit fruticem aculeoſum, uulgo Weelberin, Gallis Aubepinum, id eſt, album ſpinum. Fertur enim farina è fructu olim in fame quæſita, unde Germanicum nomen habet, quod ſanè etiam de Paliuro tradunt ueteres. Item fruticem quendam rura Galliæ iuncum marinam, uel potius Iomarinum appellant, cui aliquantulum fauere delineatio uidetur, an tamen Paliurus ſit, non auſim affirmare, quòd ei ſpina pro folio ſit. B

Burberies

Acuta ſpina. Cap. CV.

ACuta ſpina, quam pyrinam aut pityanthen aliqui uocant, arbor eſt pyraſto ſimilis, ſpinoſa ualde, & minor. baccas profert myrti, plenas, rubras, fragiles, & intus nucleum: radicē multifidam, altè deſcendentem. Huius baccæ potu aut cibo, alui profluuium, et abundantiam fœminarum ſiſtunt. radix illita aculeos & ſpicula extrahit. abortū fieri tradunt, ſi ter radice uenter, aut ſenſim feriatur, aut perungatur.

A Ribes.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ὀξυάκανθος, καὶ ὀξυάκανθος. Latinè acuta ſpina.

Officinis Berberis, & Bugia.

Germanicè, Erbſelen/Saurauch/Weinleglin, uocatur.

Galli, quòd huius acinis uinum exprimatur, ſpiniui netam appellant, alij qui acrem ſpinam.

Oxiacanthæ uel Oxiacanthi racemoſæ bacculæ, dum maturuerunt rubentes, aſtringunt: uis eadem folijs, ſed languidior. E baccis uinum exprimitur eodem ferè uſu, quo uinum ex malo punico. Conduntur etiam uel melle uel ſacharo ad reſtringendam ſitim, depellendamq; febricitantium maliciā. quorum moroſum nimis palatum cibum ferre quemcunq; reſpuit. Elangueſcens appetentia grato huius acore recreatur.

Frutex Arabibus Ribes dictus, huic planè congener, racemoſus, acidus, acerbus, frigidus ſiccus ſecundo gradu, ſitim extinguit, uomitū & fluorem aluē bilioſum ſiſtit, morbillis & uariolis, quas uocant, ſaluber: frutex à nobis poterium rubrum dicitur. Germanis dicitur S. Johans treublin. Inferiori Germaniæ, Aelbeſien/S. Jans beſykens/ offt Druyſkens. Quid ſit, frutex an herba, & quæ, ambigit Serapio in ſuis teſtimonijs. Succus ex his expreſſus, cum ſaccharo cydoniati modo coctus, eſt delicatiſſimus.

Ribes Damaſcenus Muſæ additur, folijs rotundis, & magnis ijſdem.

Rubus canis. Caput CVI.

FRutex eſt arboris inſtar, rubo longè maior. folia multò latiora myrto, firmis circa ramos ſpinis, flore candido, fructu oblongo, nucleo oliuæ ſimili, qui per maturitatē fulueſcit, & flocculos intus continet. Fructus exemptis interioribus floccis arefactus, aluum ſiſtit: ferueſacti enim ij in uino, mox poti, arteriam infeſtant.

B Rubus canis.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, κυνόσβατος. Latinè, Rubus canis. Officinæ cum ſylueſtri Roſa confundunt. Germanicè, Hanbutten/Wickdorn/Strauch.

Gallicè ung eglantier ſans odeur, in differentiā roſæ ſylueſtris, appellatur.

Rubi, ſeu ſentis, Græcè βάτου genera Theophraſto tria ſunt: magnus ſeu rectus, humilis, & medius, qui ſuo loco declarabuntur. Batus magnus ſeu rectus, eſt Dioſcoridis & Galeni κυνόσβατος, fructu oblongo per maturitatem rubente, cytino ſimili, quo ceu lanæ flocci arteriam ſi deuorentur infeſtant: huic folijs, fructu, roſa ſimilis eſt cynoſrhoda, Englentier Gallis dicta: & roſa frutex omnis, niſi quòd ferè gerit folia florū magis multiplicia & maiora, arte opinor adiuta: ſed Cynoſbatos ſpinis hamatis horridior, rectior, et altior aſſurgit, odore caret, quē Cynoſrhoda tota habet præſtantiſſimum: roſa uerò frutex flore ſolo eſt odorata, nunc albo, nunc rubro, nunc amborum medio (incarnatum Galli, Germaniq; Leibfarb uocant) nunc etiam muſchbatum.

Liguſtrum.

Liguſtrum. Cap. CVII.

LIguſtrum arbor eſt oliuæ folijs circū ramos, latioribus, mollioribus, & uirentioribus: flore candido, muſcoſo, odorato: ſemine ſambuci, nigro. Optimū naſcitur in Canope & Aſcalone. Folia aſtrictoriam uim habent: quare commanducata ulceribus oris medētur. illita feruidis inflammationibus, carbunculiſq; proſunt. de-

cocto eorundem igni ambusta fouentur. capillum rufant trita folia, quæ in radiculæ succo maduerint. flos ex aceto fronti illitus capitis dolorem sedat. Cyprinum oleum quod ex eo fit odoratum, excalfacit, emollit neruos, si quæ feruenti natura prædita sint, assumat. A

Philyrea. or Mock-privet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Ligustrum Plinij aliorumq; Latinorum, cuius picturam damus, omnes ferè hactenus Dioscoridis Cyprum interpretati sunt: sed illos nuper redarguit doctißimus uir Franciscus Massarius Venetus. Φιλυρέαν quidem tiliam esse demonstrans, ligustrum autem Φιλυρέαν, non cyprum. ut sequenti capite fusius.

Philyrea. Caput CVIII.

PHilyrea arbor est ligustri magnitudine, folijs oleæ, nigrioribus & latioribus, fructu lentisci, nigro, subdulci, racematim cohærente, asperis nascitur. Huius folia astringunt. ad eadem utilia ad quæ oleaster, cùm astrictione est opus: maximè ad oris ulcera, commanducata, aut si decocto colluantur. pota urinam ac menses cient.

Græcis φιλυρέα.
Plinio alijsq; Latinis Ligustrum.
Officinis saltem Germanico nomine cognita.
Germanis, Beynhöltzlin/Mundtholtz/Hartrigel/ Reinweiden/Kerngert. *Inferiori Germaniæ,* Wonthout/Rijngwilghe. B
Gallis Du troesne dicitur.

Philyra. Line or linden-tree.

φίλυρα Græcis. Tilia Latinis & Officinis. Germanis Linden/*appellatur, alia ab hac, est arbor quæ hic Dioscoridi* φιλυρέα *uocatur, quod non animaduertentes uiri etiam nonnulli doctißimi, utrasq; arbores magno errore confundunt, quòd forma admodum discrepent, ut è Dioscoride & Theophrasto lib. 3. de plantarum historia cap. 10 inuicem collatis abundè constabit. Differunt itaq; inter se Philyra, quæ Tilia est, & Phillyrea, de qua in præsenti capite Dioscorides agit, neq; una uoce utraq; arbor significatur, sed diuersæ, quemadmodum ostendit nuper doctißimus uir Franciscus Massarius, ut suprà monuimus.*

Cistus. Cap. CIX.

CIstus, quem aliqui citharon, aut cissaron uocant, ramosus frutex est, sed improcerus, foliosus, saxosis locis nascens, folijs rotundis, acerbis, hirsutis, flos masculo ut mali punice, fœminæ albet: Vis astringens, unde flores in uino austero bis in die poti, prosunt dysentericis. & nomas per se illiti cohibent. uetustati ulcerũ, & igni ambustis cum cerato medentur. Hypocistis, erythranon*, aut cytinus nonnullis cognominata, iuxta cisti radices nascitur, floris punici similitudine. quedã flaua, altera uirens; tertia candida. Liquatur acaciæ modo. Aliqui tamen exiccant, fractam'q; macerant, & incoquunt, reliquaq; ut in Lycio prosequuntur. uires acaciæ habet, uerùm aliquantò magis siccat, & astringit. prodest dysentericis,

* *Alij, orobethron.*

A ricis,cœliacis,sanguinem excreantibus,fœminarum profluuio, & pota & indita.

EXPLICATIO.

Cistus frutex Germanis peregrinus. In quibusdam Galliæ montibus, & (ut aiunt) Patauinis hypocistim uidere licet, & fruticem sub qua nascitur, ocymi folio, flore candido, quasi syluestris rosæ, radice lignosa, prædura, è cuius ferè medio hypocistis uelut infixa pullulat, cuius officinis succus est notior, quàm ut explicari mereatur.

Hypocisthis succus, & Hypocisthidis succus passim dicitur in lib. comp. phar. part. Hypocisthidis succo addita γλυκέως, id est, passi parte, macerat, gummi, tragacantham, myrrham, thus, lib. 7. comp. phar. part.

Ladanum. Caput CX.

EST & alterum cisti genus, ledon à nonnullis appellatum, frutex simili modo nascens, longioribus folijs, & nigrioribus. quæ uerno tempore quiddam contrahunt pingue. foliorum uis astringens, atq; effectus cisti præbens. Fit ex eo quod ladanum dicitur: Siquidem cum cisti frondes pascuntur capræ, hircíq;, pinguetudinē conspicuè barba carpunt, & suo lentore uillosis cruribus adhærescentem reportant: quam depectentes in colę, colantesq́;, coguntin offas, & ita recondunt. Alij uerò attractis funiculis, insidentem fruticibus lentorem abstergunt, conglomerantq; in ladanum. Maximè probatur odoratum, subuiride, facilè mollescens, pingue, quod arenas non collegit, nec squalore obsitum est, resinosum, quale in Cypro gignitur. Arabicum uerò Libycumq; uilius. Natura ei spissandi, calfaciendi, molliendi: ora uenarum patefacit. capillum fluentem continet, addito uino, myrrha, & myrteo oleo. cicatricibus decorem reddit, cum uino illitum, medetur aurium doloribus, cū hydromelite aut rosaceo infusum. suffitu secundas eijcit. pessis immistum, uuluæ duritiem sanat, in medicamenta quæ dolorem tussimq; finiunt, & malagmata utiliter inseritur. aluum sistit cum uino uetere potum. & urinam ciet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cisthos, quæ alio nomine Lada & Ledon appellatur, frutex is est, unde capræ & hirci folia decerpentes,
B *barbas ac uillos laterum succo eorum imbuunt, unde postea homines depectunt, quod Ladanum uocatur, offi-*
Plinij error. *cinis optimè notum. Verùm Plinius haud in paruum errorem delapsus est, qui ob uocum cisti & cisthi uicinitatem, cisthum hunc hederæ speciem existimauit. At uerò Ladanum non tantùm ex barbis hircorum depecti, ut ueteres tradiderunt, sed alijs etiam modis inde colligi, apertè ostendit Galenus lib. 1. cap. 1. de com. phar. part. quum dicit non manifestum esse, an hoc solum Ladanum, quod ex hircorum barbis depectitur, in illud medicamentum, quod tradit, adhiberi uelit: & possibile esse per hanc speciem totum Ladani genus designari. Sed tamen nullum certum modum neq; hic, neq; alibi quod sciam, eius colligendi prodit. Dioscorides certè hic unum aliquem amplius colligendi Ladani modum præscribit, qui funibus per forfices tractis contingit, ut scilicet eo modo glutinata pinguitudo postea ex ipsis funibus deradatur: quem modum etiam Plinius lib. 12. cap. 17. tradit. Quin & tertium quendam modum eius colligendi Plinius lib. 26. cap. 8. habet. per neruos in arcu lanis circundatos, atq; id fieri in Syria atq; Africa, unde etiam toxicum appellatur. Toxon enim arcum Græcis significat. Rufus porrò apud Erembos populos Ladanum illud prouenire dicit. Sunt autem Erembi Aethiopiæ populi, qui & Troglodytæ, utroq; simili nominis etymo appellantur. Galenus lib. 7. simpl. pharma. Cisthum qui & Ladanum, in calidioribus regionibus nasci dicit, non alterius generis ab eo qui in Asia prouenit, sed ob regionis proprietatem, illud discussoriam habere caliditatem. & in hoc ab Asiano differre, quòd non solùm frigiditatem deposuerit, sed caliditatem assumpserit. Plinius lib. 12. cap. 17. apud Nabatæos Arabas hoc fieri scripsit, atq; mox uerum Ladanum Cypro insulæ attribuit, quæ sub illius fide relinquo.*

Ebenus. Caput CXI.

EBenus optima habetur Aethiopica & nigra, nullos habens uenarum discursus, factitij cornus læuore. cùm frangitur densa apparet, mordens gustu, atque astringens. suffitur iucundo odore supra carbones sine fumi tædio. recens autem ad ignem prolata, ob pinguitudinem accenditur, & trita ad cotem flauescit. Altera est Indica, internatis segmentis candicantibus, & modicè fuluis, item frequentibus maculis. cæterùm prior, bonitate antecedit. Apud quosdam sesamina, aut spinea ligna * consimilia pro ebeno uæneunt: quod discernitur ex eo, quòd fungosa sunt, et in purpureas assulas resoluuntur, nihil mordacitatis in gustu, nec redolentiæ in suffitu

** Alij, Sycamini- na, aut spina Indica.*

Ebenus.

suffitu præferentia. Caliginem oculorum absterget. ad ueteres destillationes, pustulasq; mirum in modum pollet. si quispiam facta ex eo coticula collyrijs utatur, melius proficiet. ad oculorum medicamenta efficax est, si scobes ramentáue uino Chio die noctuq; macerata, in collyria digerantur. nonnulli prætrita ipsa excolant, reliquaq; eundē in modum peragunt. alij pro uino aqua utuntur. Vritur in fictili nouo, donec in carbones redigatur. lauatur plumbi usti modo, & ita siccis scabrisq; lippitudinibus conducit. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Lignum, quod ea gens Barbara, quæ nobis transmittit, uernacula lingua Guaiacum appellat, ab Hispanis & Italis Sanctum, à Germanis Frantzosen holtz / Blaterholtz. Gallis Guaiac, dictum, Latinis uerò Indicum lignum appellatum. Ego cum aliquot doctis medicis Ebenum esse puto, uel omnino aliquam eius speciem: namq; per omnia descriptioni, quam de Ebeno hic Dioscorides ponit, conuenire uidetur: præter enim soliditatem & renitentem duritiem, aquæ non supersidet: sed innata plurima terrestri substantia fundum petit, quod Ebeno tantùm præ cæteris arboribus attribuit Aristoteles. Triplex eius genus esse dicunt, & quod ex Aethiopia uenit, probatissimum esse & in Pompeij Mithridatico triumpho, primùm Romanæ urbi spolium gratissimum & admirandum fuisse narrant. Radicem magis terra exertam, nigro colore, scribit Dioscorides, nihilominus tamen pleriq; neotericorum, à Theophrasto non dissidentes, apud Indos in altitudinem mediocrem arborescere, eorum qui ab India ueniunt, relatu adfirmant, crassicie corporis hominis, folijs plantaginis, sed minoribus paulò & rigidioribus, glandibus ad modum quercuum, & ueluti oliuis, ramorum extremitatibus inhiantibus. Et ex eo optimum censetur, quod recens satis, neq; admodum uetus & cariosum existit: tale etenim igni superimpositum, ob resinaceos fauos, quibus interius nigrum meditullium discriminatur, citius accenditur, & flammam agit: quo solo ligni bonitatem ab adulterato probare solent: laudatur item quod subcitrino & buxeo est colore, quale est nostrum, quod passim in officinis diuenditur: & post detractum corticem, colore ad liuidum uergente: item quod in gustu præter astringentem saporem, etiam leniter linguam erosione mordicet. Lignum est satis calidum, morbis omnibus ex humore, præsertim frigido natis, salubre: nam acrimonia & amaritudine incidit, tenuat, terget, uacuat. De huius facultate mira doctissimus Anthonij Galli medici commentarius, his diebus paucis in lucem æditus, facit, ne mihi de hoc pluribus sit agendum: ut interim taceam Huttenum, Mathcolum, Massam, & alios quàmplurimos, qui uerbosissimè uires eius nobis inculcarunt, potissimùm in curanda lue Hispanica, siue potius Gallica: sed tamen etiam morbis alijs, præsertim frigidis, conferre, adeò est hodie persuasum, ut certatim eo etiam magnates uti gestiant. B

Rosa. Caput CXII.

Rosa.

A ROſa refrigerat & aſtringit, ſed ſicca multò magis. Succus recentibus folijs exprimitur, deſectis forfice unguibus (ſic appellantur candidæ foliorum partes) reliquum in pila premi & teri debet in umbra, donec cogatur, & ita ad oculorum circumlitiones recondi. Siccantur etiamnum folia roſarum, continuò uerſata, ne muceāt, néue ſitus in ijs inſideat. Aridis roſis & in uino decoctis expreſſus liquor, facit ad dolores capitis, aurium, oculorum, gingiuarum, ſedis, recti inteſtini, ac uuluæ, pinna illitus aut infuſus. eadem ſine expreſsione tuſa, præcordiorum inflammationibus, humidis ſtomachi uitijs, igni ſacro illini prodeſt. ſiccis ac tritis femina * aſperguntur. miſceri ſolent uulnerarijs antidotis, atq; compoſitionibus, quas antheras uocant. Folia uruntur in calliblephara. Flos qui in medijs roſis inuenitur, ſiccatus, gingiuarum fluxionibus efficaciter inſpergitur. Capita pota citam aluum, & cruentas reiectiones ſiſtunt.

* *Aliàs, femorũ intertrigines.*

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ῥόδον. Latinè & Officinis Roſa. Germanis, Roſen.
Gallicè une Roſe, appellatur.

Rhodon autem Græcis, Plutarcho teſte, nominatur, quòd largum odoris effluuium emittat.]

Roſa omnis amara eſt atq; aſtringens, præcipuè rubra, à qua ſubſtantia refrigerat, ſiccat: flos autem eius aſtringit magis, proinde etiam ſiccat ualentius. Roſarum flores potius quàm roſas, quia imbecillam aſtrictionem habent, in Diabeſaſa ponit Herac. lib. 6. comp. pharm. part. Gale. & Andromachus in ſtomachicis, lib. eodem. Flos autem eſt pars interior, in qua ſemen eſt & capillus. Id ſemen uulgus Antheram uocat, cùm Anthera compoſitio ſit Græcis, roſas ſiccas & alia recipiens: quin & ſine roſarum flore Anthera medicamentum eſt. lib. 6. comp. pharma. part. Roſæ præſtantiſsimæ ſunt, quæ longè omnium ſunt ſuauiſsimæ, et alijs rubicundiores. Siccandæ uerò ſunt loco ſublimi meridiano, quo ſolis radij penetrent, roſas tamen non tangant. Roſarum ſuccus eſſentiæ eſt tenuiſsimæ, nam celeriter aceſcit, & lentore caret, & unguentorum omnino odores exoluit & obſcurat. Ex Roſis calidiſsimæ uidentur Moſchatæ: poſt has roſeo colore inſignes, incarnatæ nobis dictæ, Germanicè Leibfarb Roſen, quæ & cerebrum ualenter feriunt, paulò minus albæ.

B

Roſei paſtilli. Caput CXIII.

PAſtilli, quos rhodides uocant, hac ratione conficiuntur: Roſarum uiridium, quæ nullo antea humore madefactæ extabuerint, drachmæ quadraginta, Indicæ nardi drachmæ decem, myrrhæ drachmæ ſex, tritæ digeruntur in paſtillos, qui trium obolorum pondus æquent, ſiccatiq; in umbra, in fictili non picato, atq; obturato reconduntur. Alij adijciunt coſti drachmas duas, iridis Illyricæ totidem, & uinum Chium cum melle miſcent. Mulieribus monilium uice collo circumdato uſui ſunt, ad retundendum graue ſudoris uirus: tritis etiam utuntur ad illitiones & diapaſmata, quæ fiunt ad ſudores coërcendos, ita ut à balneis inareſcant corpora, dein frigida aqua abluantur.

EXPLICATIO.

Officinæ ſub nomine trochiſcorum diarhodu alio modo parant, ab hoc non multum diuerſo. ualidiores autem ſunt omnibus his trochiſcis, qui à roſis nomen acceperunt, qui à Meſue traduntur ſub nomine trochiſcorum de Roſis & Eupatorio.

Lycium. Caput CXIIII.

LYcium, quod aliqui pyxacanthan uocant, arbor eſt ſpinoſa, ramis trium cubitorum, aut longioribus, folijs buxi, denſis, fructu piperis, nigro. læui, amaro, denſoq;, cortice pallido. nõ diſsimili lycio madefacto, radicibus multis, obliquis *, lignoſis. Naſcitur plurimum in Cappadocia, Lycia, & pleriſq; alijs locis. aſpera loca amat. Succi extrahendi ratio hæc eſt: Rami cum radiculis tuſi, & ante permultos dies macerati coquuntur, tum abiectis lignis itidem liquor, donec mellis craſsitudo fiat. Adulteratur id lycium, adiecta decoctioni amurca, aut abſinthij ſucco, aut felle bubulo. Innatans ſpuma inter coquendum exempta, oculorum medicamentis additur. reliquo ad alia utuntur. Simili modo fit lycium, ſemine expreſso & inſolato. Optimum quod uri poteſt, reſtinctumq; rubentem ſpumam oſtendit. glebis extrinſecus nigris, intus cùm fregeris rufis, odore minimè uiroſo, cum amaritudine aſtringens.

*Alij, latis.

gens,crocino colore,cuiuſmodi Indicum eſt,cæteris præſtantius.Lycium aſtringit. A caliginem oculorum diſcutit.genarũ ſcabiem.pruritus, ueteresq́ꝫ fluxiones ſanat. facit ad purulentas aureis, exulceratas gingiuas,tonſillas,labiorum fiſſuras,ſedis rimas,attritusq́ꝫ illitum:cœliacis,dyſentericis,potum inditumq́ꝫ cõuenit.datur ſanguinem excreãtibus & tuſsi,ex aqua.cõtra rabioſi canis morſus in catapotio deuoratur,aut in aqua bibitur.flauos facit pilos.reduuijs,ulceribus quæ ſerpunt aut putrent,medetur.fœminarum profluuia appoſitũ ſiſtit.rabioſorum ictibus ex melle * potum,aut uice catapotij deuoratum,auxiliatur. Tradunt Indicum fieri lycium,ex frutice lonchitide appellato,ea ſpinarum generi aſcribitur, ramos rectos habens, ternûm cubitorum lõgitudine,maioresue,rubo craſsiores,à radice numeroſos,fractus cortex rubeſcit.folia oleæ ſimilia. Herba in aceto decocta proditur lienis inflãmationibus & regio morbo mederi : & fœminarum purgationes elicere. aſſeuerãt etiam crudam in potu,eoſdem effectus præſtare : ſemen cyatho dimidio potum pituitam expurgare : uenenis quoq; auxilio eſſe.

* Alij, lacte.

EXPLICATIO.

Lycium à Lycia regione dictum,& delatum, hic ſuccus eſt Pyxiacanthæ Dioſcoridi & Galeno liquidus,quo utebantur ad ſugillata,Phlegmonas oris & ſedis,herpetas,putredines,ulcera contumacia,aures purulentas ſiccat,& digerit ordine ſecundo,aſtringit,terget,Calore ſymmetris eſt proximum.Copioſum etiam eſt in Cappadocia: Indicum autem ad omnia eſt ualentius. Hæmarrhagiam à naribus Lycium ſiſtit,linamento impoſitum.Gal.lib.2.comp.phar.par.Lycium coquit,digerit,ut caſtorium. Indicum autem dico,nõ quod apud noſtros gentes naſcitur lib.4.comp.phar.part.Lycium etiam Afrum dicitur lib.3.com.phar par. Spumam lycij appellat ex Solone,lib.eodem.Succo ex baccis Peryclimeni Lycium mentiuntur. Modus alius eſt in lib.de dynamibus, qui Galeno adſcribitur.

Pruna ſylueſtria. or Bullice-Tree,

Acacia. Cap. CXV.

ACacia in Aegypto naſcit, ſpina inſtar arboris fruticoſa, non ſe in rectum attollens. B florem habet candidum,& ſemen lupino ſimile in folliculis: ex quo ſuccus expreſſus ſiccatur in umbra,niger ex maturo ſemine, ſubrufus ex uiridi. Eligatur modicè rufus & odoratus, ut in hac arbore eſſe poteſt. aliqui exprimunt ex folijs & ſemine ſuccum. Manat & gũmi ex ea ſpina.uis ei ad ſpiſſandum, refrigerãdumq́ꝫ efficax. Succus oculorum medicamentis utilis.ualet ad ignem ſacrum, ulcera quæ ſerpunt,perniones,pterygia,& oris ulcera. procidentes oculos reprimit,menſium abundantiam ſiſtit. prociduam uuluã cohibet. citam aluum ſupprimit, aut potus aut ſubter inditus. capillos denigrat. lauatur oculorũ medicamentis,trito in aqua, mox effuſo quod concreuerat, donec pura extet aqua, & ita cogitur in paſtillos. uritur etiam in cruda fidelia, donec fictile fornacibus percoquatur: torreturq́ꝫ in carbonum halitu perflata. Spinæ decoctum ſolutos artus fotu cõmittit.

A Præfertur eius ſpinæ gummi, quod in uermiculorum ſpeciem contrahatur, & uitri modo perluceat, ligni expers. proximum eſt candidum, ſordidum uerò ac reſinoſum inutile. Cutis meatus obſtruit, & medicamentorum, quibus admiſcetur, acrimoniam hebetat. ambuſtis ex ouo illitum, puſtulas non patitur erumpere. Alterū acaciæ genus in Cappadocia Pontoq; prouenit, Aegyptiæ ſpinæ ſimilitudine, longè minus, tenerius, humile, aculeorum uallo munitur, folia habens rutæ. ſemen lenticula minus fert autumno, in loculis connexis, ternûm quaternûmue capacibus. Succus eius aſtringit. uiribus inferior, & ocularibus medicamentis inutilis.

EXPLICATIO.

Acacia ueterum ſuccus ex fructu ſeu ſemine, interdum & folijs ſpinæ Aegyptiæ expreſſus, in umbra ſiccatus, ſiccat ordine tertio, refrigerat primo: ſecundo autem, ſi lotione leuem ſuam acrimoniam depoſuerit. Acacia κίῤῥα, lib. 7. comp. pharma. part. in dyacodio Heræ. Hæc tamen humidior uſurpari poteſt, ut in theriace leges apud Galenum.

Eligenda modicè rufa & odorata, quatenus illi datum eſt. Eius loco ex bacculis prunorum agreſtium coctis ſuccum expreſſum teſſellatim confectum inſolatumq; uſurpamus minimo errore, quia refrigerat, ſiccat, aſtringit ut ueterum acacia.

Ex hac Acacia Aegypti ſpina, ex cuius ſemine aut fructu ſuccum exprimi antè diximus, manat gummi in uermiculorum ſpeciem contractum, uitri modo perlucidum, purum, refrigerat, denſat.

Huius non meminit Galenus in Acacia lib. 6. ſimp. uti nec Acaciæ nomen facit paulò pòſt in Acantha Aegyptia ſeu Arabica (quo nomine ſolo Dioſcoridi uocatur) unde colligas licet, Accaciam & Acantham Aegyptiam ſeu Arabicam diuerſas eſſe in Aegypto ſpinas arbores. Tamen in libro comp. phar. frequenter legit κόμμι abſolutè tragachantæ coniunctum pro gummi Arabico, quod κόμμι θιβαϊκὸν uocat lib. 7. comp. pha. part. à Thebis opinor Aegypti centiforibus. uti etiam Babylonicum quibuſdam dicitur, à Babylone Aegypti Arabiam attingentis, κομμίδιον ἀραβικὸν perſæpe Actuarius uocat.

Chast-Tree. Vitex. Caput CXVI.

B Vitex ſiue lygos, frutex eſt in arborem aſſurgẽs. naſcitur in fluminum ripis, aſperisq; locis, ac torrentium alueis. ramos gerit prælongos, fractu peruicaces, folia oliuæ, ſed molliora. Duo genera eius. una harum album florem mittit cum purpureo: altera tantū purpureum, & ſemen, ut piper. Excalfactorias uires habet, & adſtrictorias. ſemen eius potum uenenatis ictibus, aquæ quæ cutem ſubijt, lienoſisq; auxiliatur. lac euocat. menſes ciet, drachmę pondere in uino potum. genituram exſoluit. caput tentat, & ſoporem affert. decoctū herbæ & ſeminis in defeſsione, mulieribus uuluæ malo opportunis opitulatur. item inflammationibus. purgationes mouet ſemen cum pulegio potum, etiam ſuffitu uel appoſitu. capitis dolorem diſſoluit illitum. inſtillatur cū aceto & oleo capiti in lethargo & phrenitide. folia ſuffitu aut ſubſtratu fugant uenenata. illita quoq; ſerpentium morſibus auxiliantur. teſtium duritias cum butyro & folijs uitium emolliunt. rimas ſedis ſemen cum aqua illitū mitigat: & cum folijs medetur luxatis, uulneribuſq;. uirgam qui manu teneat dū iter facit, negatur intertriginem ſentire. Agnum, quaſi dicas caſtum, uocant Græci, quoniā matronæ in theſmophorijs Athenienſium caſtitatem cuſtodientes, folijs huius cubitus ſibi ſternunt. & lygon quaſi uimen, propter inuictam ferè ramorum flexitatem.

NOMINA

A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἄγνος. Latinè, Vitex. Officinis Agnus castus.

Germanicè, Abrahamsbaum/Keuschbaum/Schaffmülle.

Ἄγνος, id est, castus, quòd ad castitatem conferat, folijs & floribus sumptis & substractis, & semine frixo, uel non frixo: id enim sumptum, ut semen rutæ, nocturnas ueneris imaginationes cohibet. Galen. lib. 6. simp. & lib. 6. sanitatis tuendæ. Calfacit, siccat ordine tertio, acris est ac astringens, & substantiæ multum tenuis, flatus omnium maximè discutit. Ob id lege libro primo alimentorum, calfacit, non cum Græcis exemplaribus & ueteri interprete, refrigerat, quod effecta illis adscripta indicant. Agnus castus.

Item lib. 2. comp. phar. part. de cephalalgia ab æstu, ubi Agnum inter refrigerantia commemorat: & paulò pòst ubi Archigenis dicta distinguit, folia lauri calidißima: Agni uerò mediocriter refrigerant. Legerem non ἄγνου, sed ἀκίνου, quæ planta Dioscoridi refrigerat, & astringit, etiamsi Galenus fortè alibi nusquam ea herba sit usus. Neq; enim placet clusio, quòd per accidens refrigerat: id enim etiam folijs Lauri & calidis omnibus commune est.

Salix. Caput CXVII.

SAlix uulgò nota est. Cuius semen, folia, cortex & succus spissandi uim habent. trita folia cum exiguo pipere & uino pota, iliosis subueniunt. sumpta per se & cum aqua, præstant mulieribus ne concipiant. salignum semẽ in potu sanguinem expuentibus prodest. cortex eosdem præbet effectus. corticis cinis admisto aceto maceratus, illitu clauos & callos tollit. ex folijs & cortice succus cũ rosaceo in calyce punici calfactus, aurium doloribus auxiliatur. decocto eorum podagras foueri utilissimum. furfures purgat in corpore. Excipitur succus qui manat ex ea, cùm floret, exciso cortice. in plaga enim concretus humor inuenitur, qui ad purganda, quæ obstant oculis, suam uim præbet. B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis, ἰτέα. Latinis Salix.

Officinæ Latinum nomen seruarunt. Germanis, Weiden.

Gallis, Saulge, appellatur.

Salix uerò à saliendo dicta est, quòd ea celeritate crescat, ut quasi salire uideatur. Sic etiam Iteam quasi salicem uocauerunt Græci. Plura uide apud Theophrastum, per nos in alium atq; commodiorem ordinem redactum.

Syluestris olea. Caput CXVIII.

SYluestris oleæ, quam aliqui oleastrum appellant, alij Aethiopicam oliuam, folia astringunt. trita autem & imposita ignem sacrum, ulcera quæ serpunt, epinyctidas, carbunculos, reduuias, nomasq; cohibent, crustas emarginant cum melle illita. quinetiam sordida ulcera repurgant. inflãmationes panosq;, cũ melle imposita discutiunt. cutem à capite uulsam conglutinant. oris ulceribus & priuatim infantium, commanducata medentur. Succus & decoctum eosdem habent effectus. sanguinis eruptiones, ac muliebre profluuium, admotus succus inhibet. uuæ oculorum, pustulisq; prodest. ulcera & ueteres defluxiones sistit: quapropter in collyria additur: ad genarum erosiones perquàm utilis. Exprimitur succus tusis folijs, affuso uino aut aqua, siccatusq; sole in pastillos digeritur. sed longè ualidior ad recondendum succus habetur, qui cum uino, quàm cum aqua expressus est. auribus subuenit, siue ulcerentur, siue pus effluat. Folia conuenienter cœliacis cum farina hordeacea illinuntur. uruntur cum floribus folia, ut spodij uicem cinis præstet. in cruda olla, oblito ore luto, usq; dum figlinum percoquatur: restinctaq; uino & rursus subacta, eodem modo uruntur. postremò cerusæ modo elota coguntur in pastillos. Huiusce modi cinerem in medicamentis oculorum constat spodio non cedere, sed eisdem

A

Sylueſtris olea.

uiribus preditum eſſe putandum eſt. Foliorum ſatiuæ oleæ eadem uis intelligitur, ſed aliquanto inferior: unde ocularibus medicamentis ob ſuam mitiorem uim conuenientior eſt. Sudor ligno uirenti accenſo manans, illitu ſanat lichenas, furfures & ſcabiem. Oleaginum ſemen illitum medetur furfuribus, & ulceribus, quæ depaſcunt uorantq́ꝫ. quod autem intra nucleum eſt, ex adipe & farina ſcabros ungues excutit. Colymbades tritæ & ambuſtis illitæ, puſtulas gigni prohibent. ſordida ulcera purgant. muriæ ſuccus collutas gingiuas contrahit, & motus dentium firmat. Oliua flaua & recens ſtomacho utilior eſt, uentri difficilis. nigra autem & matura corruptioni opportuna eſt, ſtomacho aduerſatur. oculis non conuenit, capitis dolorem mouet. arefacta illitu depaſcentia ulcera ſiſtit, & carbunculos emarginat. Oleum ſylueſtris oliuę gingiuis putri uligine laborantibus colluitur. dentium mobilitates ſtabilit. calfacti fotus, gingiuis fluxione laborãtibus utilis eſt. lanam enim ſpecillo circunligatam oleo madefacere oportet, & gingiuis admouere, donec albæ ſpectentur.

B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Κότινος, ἢ ἀγριέλαιος.

Latinè, Oleaſter & ſylueſtris olea. Officinis Latinum nomen retinet.

Germanicè, Wilder ölbaum. Gallicè, Oliuier ſauuage, dicitur.

Sylueſtris olea fœcundior ſatiua, quod ferè ſylueſtres habent, ceu cura fertilitatem minuente. Oleaſtro uita longior quàm oleæ, ſed olympiæ longißima. Sylueſtris olea ex ſatiuæ nucleo naſcitur. Manſueſcere hanc denſis curataleis, aut omnino translatione mitem fieri, uix poteſt adduci Theophraſtus ut credat.

Lachryma æthiopicæ oleę. Caput CXIX.

LAchryma quam æthiopica olea ſtillat, ſcammoniæ ſimilis quadantenus eſt, fulua, ſtillis exilibus conſtans, mordax. quæ autem ammoniaci, aut gummi ſimilitudinem refert, colore nigricans, nec guſtu mordens, ſuperuacua eſt. Noſtrates oleæ, oleaſtriq́ꝫ, ſimilem lachrymam ſudant, quæ commodè ad oculorum hebetudines illinitur. cicatrices albuginesq́ꝫ illitu emendat. urinam & menſes ciet. cauis dentium impreſſa, ad dolores efficax eſt. inter uenena ſcribitur. partus pellit. lepras & impetigines ſanat. Appellatur autem æthiopica & agreſtis olea.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Gummi Elemi ab elæa, uel corruptè & enhæmum.

Ex elæa, id eſt, olea Aethiopica & noſtrate, inquit Dioſcorides, & Italica Plinius, & oleaſtro lachryma funditur ſcammonio ſimilis, fulua, ſtillis exilibus conſtans, mordax. Similis autem hammoniaco, uel gummi, colore nigricans, morſus expers, inutilis. Explora an uerum ſit Officinis.

Amurca. Caput CXX.

AMurca expreſſæ oliuæ recrementum eſt. decocta in cupreo uaſe ad craſsitudinem mellis aſtringit, cæteros præbens lycij effectus. inſuper dentium dolori & uulneribus, cum aceto, uino aut mulſo cõmodè illinitur. additur in medicamenta

ocularia,

ocularia, & meatus inductu suo obstruentia. uetustate meliorem fieri constat. utiliter infunditur sedis, genitalium, ac uuluæ exulcerationi. si uerò cum omphacino recoquatur ad mellis crassitudinem, cariosos dentes extrahit. iumentorum scabiem decocto lupini & chamæleonte illitu sanat. cruda & recenti amurca podagras articulariosq; dolores foueri utilissimum. peruncta in uillosa pelle, & hydropicis imposita, tumoris molem reprimit. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Amurcam Græci ἀμόργην *appellant: nos amurcam aut sedimentum olei.* Germanicè, öl heffen/ drůb öl.

Quercus, Glans, Fagus, Ilex. Caput CXXI.

Viscum quercinum. or missel to,

B

Fagus. or The Beech-tree,

Ilex, or the Holme-tree,

QVercus omnis adstrictoriam uim habet, præsertim liber qui cortici & ligno intercedit: quinetiam tunica putamini glandis subiecta. decoctum ex ijs datur dysentericis, cœliacis, sanguinem excreantibus. trita in pesso, fœminis fluxione uuluæ laborantibus subijcitur. Glandes eosdem effectus exhibent. urinam ciũt. capitis dolorem & flatus in cibum sumptæ pariunt. resistunt esitatæ uenenatorum ictibus. decoctum earũ & corticis cum lacte uaccino potum prodest contra toxica. intritæ crudæ, inflammationes illitu leniunt. ad duritias quas cacoëthe uocant, & malefica ulcera cum

A salsa axungia conueniunt. Ilignea glandes uiribus quernas antecellunt. Fagus & ilex quercus generi assignantur, & consimile munus obeunt. Ilignea radicis cortex cum aqua coctus dum mollitus intabescat, & tota nocte illitus, denigrat capillos, prius cimolia terra purgatos. Folia omnium tusa & trita tumoribus prosunt, & imbecillas membrorum partes corroborant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Quercus Græcis Δρῦς. *Officinis Latinum nomen seruauit.* *Germanis,* Eychbaum.

ἡμερίς. *Gallis une chesne, appellatur. Existimatur dicta ueteribus etiam Hemeris, id est, placida. Notissima arbor est, procera, crassiori & asperiori caudice, ramosa, folijs profundè laciniatis. Glandes producit optimas, & maximas, gallas item & uiscum.*

Græcis Ἰξὸς. *Latinis & Officinis uiscum.* *Germanis,* Mystel / & Affolter.

Gallis du guy, appellant. Calfacit cum acrimonia: plurima enim aërea & aquea, paucissima terrena constat. Igitur acrimonia in eo amaritudinem excellit.

Fagus Latinis. *Græcis* φηγὸς. *Germanis,* Büchbaum.

Gallis, Fau uocatur, expuncta litera g.

Fagus glandiferis arboribus annumeratur: tametsi fructu nihil glandi simillimum habeat. assurgit caudice crasso, & in orbem comoso, neq; ita procero: folio tenui & leuissimo, populo simili, celerrimè flauescente: & media plurimum parte supra hoc paruula gignitur bacca uiridis, fastigio aculeata. Glans eius dulcissima nucleis haud absimilis, triangula cute includitur, & parte postrema utrinq; lapidescit in duritiam, si uirilis sexus fuerit.

Ilex glandifera Græcis ὁ πρῖνος dicta, apud nos peregrina arbor est. Ilex uerò quæ aquifolia cognominatur, duplex existimatur: altera coccũ tinctorium ferens, officinis notissima, paruo frutice: altera magna, fructu inutili. Germanis, Stechend palmen. *Gallis, hous & housson appellata, cuius picturam damus, &c.*

The Chesnut-tree.

Castaneæ. Caput CXXII.

B Sardianæ glandes, quas aliqui castaneas, aut lopima, aut glandes Iouis appellant, adstringunt, similesq; effectus præbent, præsertim tunica quæ carnem et corticem media intercursat. caro his qui ephemerum biberunt, conueniens est.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis, Καστανὰ, ἢ Διὸς βάλανος, ἢ λόπιμον.

Latinis Castanea, glans Sardiana, Iouis glans, appellatur.

Officinæ nucem Castaneam. *Germani,* Kesten / Kastani.

Galli, Chastaignes & marrons, uocant.

Castaneæ autem à Castana Magnesiæ oppido, unde primùm aduectæ sunt, nominatas esse constat. Sardianæ uerò glandes, quoniam in Sardinia optimè nascantur.

Adstringit & exiccat Castanea, haud secus quàm aliæ glandes. Calida uerò & sicca est primo ordine.

Castaneas inter cæteras appellationes Sardianas glandes & λόπιμα Græcis dici, hoc capite ostendit Dioscorides. & Galenus libro 2. de alimentis τὰ καστανὰ ἔνιοι καὶ λοπίμους ὀνομάζουσιν, *inquit. Earum itaq; hispidum corticem in usum assumit Galenus lib. 1. ca. de comp. phar. part uocatq;* πώγωνα λοπίμου, *id est, barbam castaneæ, id quod Plinius echinatum calicem dixit. Neq; alius quàm castaneæ cortex est, quem Aëtius* βαλάνου καστανοῦ φλοιὸν *appellat, sermone 8. cap. 73.*

Galla. Caput CXXIII.

Galla fructus est quercus. Aliqua omphacitis appellatur, parua quidem, sed tuberosa, solida, nullo foramine peruia: altera plena, leuis, perforata. Eligi debet omphacitis, quæ efficacior est. Vtriusq; uis uehementer astringere. tritæ excrescentia in carne, fluxiones gingiuarum & uuæ, atq; oris ulcerationem cohibent. nucleus dentium cauernis inditus dolorem sedat. crematæ carbonibus donec igne flagrent,

Galla.

grent,& uino aut aceto aut acida muria extinctæ, sanguinem supprimunt. decoctum quibus insidere expedit, efficax est, & cõtra uuluas procidentes, fluxionesq́; capillos denigrant, aceto aut aqua maceratæ. dysentericis cœliacisq́; cũ uino aut aqua tritę conuenienter illinuntur, aut bibuntur. obsonijs addi debent, aut integræ in aqua præcoqui, in qua nonnihil excoquendum est, quod his affectibus conferat. in summa, his utendum ad astringenda, aut siccãda quæ opus sunt. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Κηκίς. *Latinè & Officinis* Galla.

Germanicè, Gallöpffel.

Gallis, noix de galle, appellatur.

Galli tria gallæ genera ostendunt: primum periate gallè, alterum galle de romaine, tertium galle legere, appellant.

Gallarum genera hoc cap. Dioscorid. duo facit his uerbis: Altera ex his omphacitis appellatur, parua, nodosa, solida, non perforata. Altera uerò glabra, leuis & perforata. Galenus autem lib. 7. simpl. pharma. alteram simpliciter omphacitim appellari ait, alteram uerò flauam, & laxam ac magnam describit, & siccare quidem ut priorem tradit, sed tantò minus, quantò acerbæ qualitatis minus quàm prior complectitur. Ex quibus sanè uerbis plerique omnes qui omphacitin Gallam apud Græcos Medicos, Galenum, Dioscoridem, Paulum, ac alios legunt, nobis immaturam uertunt, tanquam sanè ea ipsa uoce ὀμφακῖτιδος*, significetur, quum aliàs* ὄμφαξ *uua itemq́; oliua immatura, &* ὀμφάκινον *ex oliuis immaturis oleum appelletur.*

Verùm nos non temerè ita uertimus, sed semper omphacitim diximus, ut qui non per hanc uocem immaturam Dioscoridi & Galeno ac Paulo dictum putamus, sed certum quoddam genus, quod Dioscorides ac Galenus alterum ex eis faciunt, quum immaturæ appellatio de utroq; genere intelligi posit, quod non ad iustam maturitatem peruenit, atq; ita accipio à Plinio dictum lib. 24. cap. 8. Immaturæ ex his ex aceto potæ lienem consumunt. Eædem crematæ & aceto salso extinctæ menses sistunt, uuluasq́; procidentes fotu. Neque enim aliud est quod Dioscorides & Galenus de utroq; genere dixerunt, quod uidelicet ἴσχαιμα *fiunt, si ignitis prunis urantur, & aceto aut uino, aut oxalmæ extinguantur. Quando igitur utraq; Galla suo tempore immatura est, & dicitur, minimè hæc certa alterius generis differentia putanda est, minimeq́; pro omphacitide primo gallarum genere immatura accipienda. Inquirendum itaq; est, quod genus gallarum sit omphacitis appellatum, alterum enim genus nemini non est notum, atq; id conabimur ex descriptione quam Dioscorides habet eruere, singulis eius uerbis æstimatis.* ὀμφακῖτις, *inquit,* καλεῖται μικρὰ καὶ κονδυλώδης, στιβαρὰ, ἄτρυπητος. *Paruam itaq; primùm dicit, mox nodosam, Solidam deinde, & nõ perforatam tradit, ut planè hæ differentiæ sint, quas Plinius dixit. Nimirum alteram solidam, alteram perforatam, illam minorem, hanc maiorem. Nam albæ & nigræ differentiam Dioscorides non habet, & Galenus alterum genus, magnum scilicet, fuluum esse dicit, quòd fortasse primum candidius iuxta Plinium fuit. Sicut contrà appellationis Omphacitidis differentiam Plinius nusquàm habet. Habemus itaq; non Gallam omphacitim esse paruam, nodosam, solidam, non perforatam: quæ certè immatura dici Latinis non potest, sicut neq; etiam est, sed in suo genere perfecta. Quæ igitur talis est? Ego sanè omphacitim gallam esse & appellari à Galeno, ac describi à Dioscoride puto, id quod cauum primum ex quercu enascitur, ex quo postea ipsa glans prodit, eiq́; innascitur, quanquam id non perpetuò contingat, ut ex eo glans proueniat. atq; in hanc opinionem induxit me Paulus, qui libro 3. cap. de dysent. apertis uerbis docet,* ὀμφακῖτιν*, id esse quod dixi. Est autem, inquit, cauum illud, ex quo glans quercina enascitur, quo coriarij utuntur. Euidens est descriptio rei quàm uelit, & quum hoc amplius addat, eo coriarios uti, planè hoc indicat, quod hodie etiam usu uenire uidemus, quanquam utraq; galla à tinctoribus expetatur.* B

Vtraq; Galla refrigerat ordine secundo, siccat tertio, crassæ est essentiæ, astringit.

Rhus. Caput CXXIIII.

RHus quæ obsonijs aspergitur, ab aliquibus erythros appellata, semen est coriarij fruticis, sic uocati, quoniam coriorum infectores eo utãtur ad inspissandas pelles, arbuscula in petris nascens, binûm cubitorum altitudine, folijs oblõgis,

A Rhus. Sumach.

subrubentibus,in ambitu serratis, acino uuarum gracilium denso, magnitudine terebinthi,quadã tenus lato.Cuius corticosa tunica perquàm utilis est.folia uim habent astringendi, & acaciæ effectus præbent.decoctum capillos denigrat. dysentericis infunditur, & in potus eorũ insessusq; adijcitur.instillatur auribus purulentis. gangrænas & pterygia cohibent folia,ex aceto aut melle illita.Liquamentum fit ex aridis folijs, ad crassitudinem mellis in aqua decoctis, ad eadem, ut lycium,cõueniens. Semen eosdem effectus exhibet. cœliacorum, dysentericorumq; obsonijs inspergitur.fracta,desquammata,liuidaq;,illitum ex aqua,ab inflammatione uindicat.linguæ asperitates cum melle abstergit.candida fœminarum profluuia sistit.hemorrhoidas sanat,cum querno carbone intrito admotum.aqua in qua semen maduit decocta, cogitur coitq; efficacior ipso semine. Gummi defert,quod dentium cauis imprimitur,ad dolores finiendos.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis ῥοῦς ἐρυθρὸς καὶ μαγειρικός. Latinis Rhus erythros & Magiricus,quod obsonijs aspergeretur. Officinæ nomen à barbaris mendicatum,Sumach usurpant.

Rhus hic aut hæc,est fructus racemosus, cortice acido,astringente,repellente, nunc medicamentarius tantùm,olim etiam culinarius,pro sale obsonijs aspergebatur,stomacho ualde idoneus: alter uerò & coriarius densandis pellibus applicabatur.Ille etiam Syriacus & ruber,lib.3.& lib.6.comp.pharma.part.uterq; tamen musto austero incoctus stomachicum est medicamentum optimum,lib.6.comp.pharm. part. Eius succus omphacij uice est in Gallia Narbonensi,in hortis Guilelmi Pelliserij,Episcopi Montispessulani longè omni-
B *um doctißimi & optimi.*

Rhus erythros differt à byrsodepsico,quandoquidem utrunq; in pastillũ, pantolmion dictum, Medici diuersis ponderibus contra dysentericos & cruenta reijcientes requirunt.

Palma. Caput CXXV.

PAlma in Aegypto gignitur. Ea medio maturitatis uigore,autumno decerpi solet,Arabici myrobalani similis,pomatis cognomine, colore uiridi, & odore mali cotonei. quod si ad maturitatem peruenire sinatur,phœnicobalanus fiet. Palma acerba est & adstringens. contra alui fœminarumq; profluuia,in uino austero bibitur. hæmorrhoidas sistit.uulnera glutinat illitu. Phœnicobalani recentes plus siccis adstringunt,capitis dolorem afferunt. copiosiores in cibo inebriant. ficciores sanguinem excreantibus, stomachicis & dysentericis utiles in cibo.illinuntur cum cotoneo & cerato œnanthino uesicæ uitijs. Cariotæ, præsertim esu,faucium asperitati medentur. Thebaicarum decoctum potu æstuationem sedat. uires recreat cum hydromelite ueteri sumptum. cibo idem faciũt. Fit ex eis uinum ad eadem conueniens.Decoctum per se potu & gargarizatione magnoperè astringit,& cohibet.Nuclei palmarum,cæterorum more,cremati in crudo fictili,& uino restincti,cinere loto, spodij uicẽ efficiunt,miscenturq; in calliblephara.quòd si non iustam ustionem acceperint,denuò cremandi. Vim adstringendi habent, & spiracula cutis obductu suo claudunt. contra oculorum uuam & pustulas, palpebrarum defluuia, cum nardo effectum præbent.

præbent. corporis excrescentias cum uino reprimunt. ulcera ad cicatricem perducunt. Sed inter primas utiles ex palmis humilibus Aegyptiæ. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, φοῖνιξ. *Latinè, Palma arbor.*
Germanicè, Dattelbaum. *Gallicè arbre de dattes, appellatur.*
Fructus Palmæ, Græcis Δάκτυλος. *Latinis palmula.*
Officinis Dactyli. Germanis, Dattlen.
Gallis, dattes & figue royalle, dicuntur.

Ex palmulis caryotides celebrantur cibis, harum genera tria sunt: Nicolai, sorores Græcis adelphides, Patri sunt & Eunuchi Aristoteli genus Palmulæ, quod alij enorchos uocant, quasi testiculares ac spadonias. Sunt & Magarides autore Plinio, palmæ breues, candidæ, rotundæ, acinis quàm balanis similiores: quare à margaritis nomen accepere.

φοῖνιξ, *ut hoc loco Dioscorides tradit, in Aegypto nascitur, uiridi colore, odore mali cotonei, medio maturitatis uigore per autumnum decerpi solet. Arabici Myrabolani similia, sine osse, quã Myrabolanum quoque uocari Hermolaus affirmat.* Γᾶδμα *autem &* ἄδιψος *etiam Dioscoridi uocatur, quòd ex hoc fructu palmæ Aegyptiæ humidiore, acerbo, astringente, expresso, potus fit sitim sedans, Solino autore, qualis nobis ex pomis, pyris, sorbis. Hic autem fructus si usque ad maturitatem in arbore sinatur, solibus nigricat, &* φοινικοβάλανος *uocatur.*

φοῖνιξ *uerò palmæ ipsius fructus, præsertim dulcis, non paucam obtinet caliditatem: tamen desiccat, roborat, contrahit, stipat, densat, sumptus & admotus.*

Hic autem fructus à palmæ Aegyptiæ fructu ex osse differt: nam hic os habet magnum & longum & durissimum, in quo semen, uel ustum & tritum ualenter digerit, lib. 6. comp. pharm. part. Dactylus à digitorum forma dicitur. ὀξυφοῖνιξ *uerò dictus Actuario & alijs quibusdam Græcis recentioribus ab acido sapore, palmæ syluestris fructus, Tamar Indus, id est, Dactylus indus Barbaris. Germanis uerò* Tamarinden/ *&* saur Datteln *uocatus: quamuis cholagogus sit comprimendo, ut palmæ Aegyptiæ fructus Phœnicobalanus, tamen os habet quod satũ arborem nobis produxit, alijs multis conueniunt & differunt, ut mox audies: sed Oxyphœnix ueteribus indictus, cùm phœnicobalanus in his frequens sit. Oxyphœnix subniger, lucidus, tener, uillis tanquàm radicibus mistus, recens, pinguis, acido sapore. Quibus notis apparet, quantum conueniat cum Phœnicobalano, & quantum discrepet: ad hæc osse ut diximus, & usu hic recentiorum tantùm: ille etiam ueterum. Si frigidus est ueteratus, oxyphœnici debet misceri mastiche uel macis uel spica nardi. Rarò per se datur, picrocholis saluberrimum ad uncias quatuor dari potest: annis 10. seruatur.*

Oxiphœnix. Tamar Indus: Phœnicobalanus.

B

Palma, elate. Caput CXXVI.

PAlma, quam aliqui elaten aut spatham appellant, fructus palmarum adhuc florentium, inuolucrum est calyxque, quo in spissamenta unguentarij utũtur. Optima habetur odorata, astringens, ponderosa, præclusa, intus pinguis. uis ei adstrictoria. sistit ulcera quæ depascunt. laxatos artus committit. trita miscetur cataplasmatis & malagmatis. prodest præcordijs, imbecilli stomacho, & iecinori affecto, mista conferentibus cataplasmatis. Eius decoctum subinde detersum, capillos denigrat, datur bibendum congruè, renum, uesicæ, & uiscerum uitijs. uuluæ ac uentris fluxiones sistit, scabiem cum resina & cera sanat, si uiginti diebus recens apponatur. Inuolutusque in ea elate fructus, quem suo amplexu fouet, elate etiam uocari solet, & ab aliquibus borassus. Adstringit, & spathæ effectus præstat, non sic unguentis expetitus. Alba medulla caudicis recens in cibo, aut decocta, eadem facit quæ borassus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Non solùm summus cortex palmulæ (ut quibusdam placet) ἐλάτη *appellatur, sed ipsum adeo recens palmulæ fructus germen, ut Galenus ait. Idem hic Dioscorides indicat,* καὶ ὁ περιεχόμενος δὲ ὑπὸ αὐτοῖς καρπὸς ἐλάτη καλεῖται, *hoc est, contentus in ipso cortice fructus itidem elate dicitur. Cæterùm quod à Galeno* ἐγκέφαλος *in eadem palmula dicitur, id ab eodem 2. de alimentis, uertex & summitas palmæ appellatur. At uerò quod hic à Dioscoride* ἐγκάρδιον *uocatur, omnino aliud est, medium uidelicet in eius ligno, tertium à cortice.* ἐγκάρδιον *enim uocabulo etiam aliàs medium alicuius rei, & quasi corculum aut medullam appellant, quomodo Græci Medici etiam* ἐγκάρδιον τῆς σκίλλης, *scillæ internam partem uocant. Ipse autem Plinius palmulæ* ἐγκέφαλον, *cerebrum dixit.*

Malum

Pomegranate

A

Malum punicum. Caput CXXVII.

MAlum punicum omne boni ſucci eſt, ſtomacho utile, perexiguum ſufficiens alimentum. Dulcia ſtomacho utiliora habentur, ſed aliquantulum in eo calorem gignunt. inflationes pariunt, unde in febri abdicantur. Acida adſtringunt. æſtuanti ſtomacho auxiliantur. & multò magis cõtrahunt, ac urinam cient. ora gingiuasq; lædunt. Vinoſa uerò mediam ſortiuntur naturam. Nuclei acinorum acidi punici in ſole ſiccati & obſonijs inſparſi, concoctiue, fluentem aluum ſtomachumq; ſiſtunt. cœleſti aqua madeſcunt, bibunturq; commodè ſanguinem excreantibus: ad deſeſſus dyſentericorum, fœminarumq; fluxione uuluæ laborantium utiles ſunt. expreſſus nucleorũ ſuccus coquitur cum melle, ad oris, uirilitatis, & ſedis ulcera, nomas, reduuias, & ea quæ in corpore extuberant, aurium dolores & narium uitia, præſertim acidorum. Huius flores cytini uocantur, qui adſtringunt, ſiccant, cohibent. ſanguinolenta glutinant. quas punicum, præſtant utilitates, humida gingiuarum uitia mobileſq; dentes decocto colluuntur. herniam prolapſu inteſtini erumpentem cataplaſmate repellunt. memoriæ tradunt, qui tres quàm minimos cytinos deuorauerit, nullam eo anno lippitudinem paſſurum. eliquatur hypociſtidis exemplo. Malicorium, aſperum eſt mali punici putamen, quod aliqui ſidion appellant. Id ſpiſſandi uim habet, &, quos cytini, præbet uſus. decoctum radicis potu latas uentris tineas pellit, et eaſdem euocat. Balauſtium ſylueſtris punici flos eſt, cytino ſimilis. cuius complura genera reperiuntur, candidum, fuluum, colore roſaceo. ſuccus ex eo exprimitur, hypociſtidis modo, cui adſtrictoria uis ineſt, eadẽ faciens quæ hypociſtis & cytinus.

Cytinus. *Malicorium.* *Balauſtium.*

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ῥοιὰ ἡ, apud nonnullos σίδη. Latinè, Mala punica. Officinis Granata.
Germanicè, Granatbaum/arbor. Granatöpffel/fructus.
Gallis arbor ung pomeir de granade, fructus pomier de granade, & Mygrenes, appellatur.

B *Malum granatum ſeu punicum triplex: dulce, acidum, & acidodulce, ſcilicet ſucco, ſaporis naturam uiribus refert: omnium tamen flos, cortex, nucleus aſtringit, ſed acidi & acerbi magis, dulcis multò minus: medij horum mediocriter. malicorium, id eſt, cortex nondum adulterum ſed perfectum propinquorum eſt melior ad aſtringendum in ore affectus ex fluxione naſcentes.*

Balauſtiæ.

Balauſtium ſylueſtris punicæ flos, cytinus ſatiuæ & domeſticæ Dioſcoridi & Galeno, primogenita punica. Nã quando arbor florere deſinit, fructus ipſius apparet in mali Punici ſpeciem figuratus. Hi in fine ueris gignuntur, & meliores ſunt ex granatis acidis & acerbis, quia magis aſtringunt, Ibidem. Ambo tamen inſigniter aſtringunt, refrigerant, ſiccant, craſſæ ſunt ſubſtantiæ: ambo etiam hodie à medicis cũ Plinio Balauſtia, Germanis, Granat blůet. Gallis fluer de pome granade uocatur.

Myrtus. Caput CXXVIII.

MYrtus ſatiua nigra utilior eſt medicinæ, quàm candida, & in hoc genere multò magis montana. ſemen tamen imbecillius parit. Vis & myrti & ſeminis adſtringit. ſemen uiride aut aridum in cibo datur ſanguinem excreantibus, & ueſicæ eroſionibus. ſuccus uirentibus baccis expreſſus, eoſdem effectus exhibet. ſtomacho utilis. urinam cit. prodeſt contra phalangij morſum, & ſcorpionis ictus in merò. ſeminis decoctum capillum tingit. ius decocti in uino ulcera in extremis membris nata ſanat. oculorum inflammationes illitum cum polline polentæ lenit. contrà ægilopas illinitur. crapulam arcet præſumptum uinum, quod feruefacto aliquantũ eius ſemine exprimatur, aliàs enim acorem

Myrtus. or Myrtle=tree

acorem contraheret. præstat idem feminis A
effectus. utile procidentię uuluarum in desef-
sionibus, sedis uitijs, & fœminis fluxione uul
uæ laborantibus purgat furfures, ulcera capi
tis manantia, atq; eruptiones papularum flu-
entes continet. additur quoq; in medicamen-
ta, quas libaras uocant, uti oleum quod ex fo-
lijs eius factum est. decoctum foliorum ad de
sessiones balnearum conuenit, & contra laxa
tos artus, & malè solidescentes. eo fracta fer-
ruminationi repugnantia utilissimè fouen-
tur. uitiliginem emendat. purulentis auribus
infunditur, & capillos denigrat. Succus eadē
efficit. Trita folia & ex aqua illita humidis ul-
ceribus & partibus omnibus fluxione laborā
tibus, cœliacisq; prosunt. & admisto ompha-
cino oleo, aut exiguo rosaceo cum uino, ad ul
cera serpentia, ignem sacrum, testium inflam-
mationes, opinyctidas, & condylomata. aren
tium foliorum farina utiliter inspargitur pa
ronychijs, pterygijs, & contra alarum femi-
numq; perfusiones. cardiacorum sudores cō
hibet. folia cruda seu cremata cum cerato, am-
bustis, paronychijs, pterygijsq; medentur.
Exprimitur folijs succus adfuso uetere uino
aut aqua cœlesti, cuius recentis usus est, nam
exiccatus planè cariem sentit, & uires amittit.
Myrtidanum dicitur, adnatum inæquabile,
uerrucosum intumescensq;, & cōcolor, quod B
perinde quasi manus myrti caudicem ample-
ctitur. magis quàm myrtus astringit. tusum addito auste-
ro uino reponitur, coactumq; in pastillos siccatur in um-
bra: multò efficacius & folio & semine, cerato, pessis, in-
sessionibus, cataplasmatis admistum, ubi astringendum
aliquid est.

Myrtus Officinarum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis, Μυῤῥίνη, uel Μυρσίνη. Latinis, Myrtus.
Officinis grana Myrti, Myrtilli.
Germanis, Welsch oder frembd Heydelbeer.
Gallis, Grain de Meurte, appellatur.

Myrtus Italiæ nota arbor, Duæ potissimùm eius species, nigra & alba: nigra folia habet, quæ in uiriditatem quandā intensam, & ferè subobscurā tendunt, quæ nigredinem quandam præ se ferre uidentur: alba uerò uiriditatem habent magis apertam, quæ respectu intensæ uiriditatis albedo dici potest. In genere autem omnia ex myrto, quæ in usum medicorum ueniunt, feliciora & efficaciora in nigra sunt, quàm in alba.

Myrti utriusq; germina, folia, baccæ, succus constant substantia calida, tenui, & contraria illi frigida terrea, astringente magis syluestris quàm satiua. Bacca Catoni Myrta, Murta Varroni. Myrtilli, Officinis, uulgo Welsch Heydelbeer.

Myrtus alba & nigra passim dicitur Galeno in comp. pharma. part.

Cerasia. Caput CXXIX.

CErasia aluo utilia sunt, si uiridia sumantur. eadem siccata illam sistunt. Gummi quod cerasi resudarūt,

cum

A

Cerasus.

Cerasia.

cum uino diluto tuſsi uetuſtę medetur. colorem commendat. uiſum exacuit. appetentiam inuitat. idem ex uino potum calculoſis auxilio eſt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis, Κεράσις, κεράσιον.
Latinis, Ceraſus & Ceraſum fructus.
Germanis, Kirſchbaum/ Kirſen.
Gallis, Ceriſier : fructus, une ceriſe.

Ceraſia dicta ſunt à ciuitate Ponti Ceraſunte, unde primùm ea attulit L. Lucullus, ut autor eſt libro 15. Plinius, qui ait: Ceraſi ante uictoriam Mithridaticam L. Luculli non fuere in Italia. At urbis anno ſexcenteſimo octogeſimo, is primùm uexit è Ponto. Plura eorum genera inter quæ Aproniana maximè rubent. Nigerrima ſunt Acti. Ceciliana uerò & rotunda. Iulianis gratus ſapor, ſed penè tantùm ſub arbore ſua, adeò teneres, ut geſtatum non tolerent. Principatus Duracinis, quæ Campania Plinius appellat. Sunt & alia quæ tamen omnia alij ſapore diſcernentes in tria genera contrahunt & diſcriminant, dulcia, auſtera, & acida: quorum dulcia uentrem molliunt & citißimè dilabuntur, maximè recentia, quæ quia lubricos ac putridos gignunt humores, ſtomacho minus utilia ſunt. Auſtera ſtomacho utiliora, adſtringentia. Acida pituitoſos & uiſcidos ſtomachi humores incidunt, & ipſum confirmant, ſitim ſedant, & appetentiam excitant. In uniuerſum, ut & hoc loco Dioſcorides teſtatur, bonam faciunt aluum recentia, ſiccata ſiſtunt. Et Plinius libro 23. idem tradens ait: Ceraſa aluum molliunt, ſtomacho inutilia. Eadem ſiccata, aluum ſiſtunt: Vrinam ciunt. Inuenio apud autores ſi quis matutino roſcida deuoret cum ſuis nucleis, in tantum leuari aluum, ut pedes morbo liberentur. Siccantur ſole aut furnis, Saccharo ac melle condiuntur, ut quotannis apud nos fieri ſolet: quare uiderit Palladius quid dicat, cùm in Octobri menſe ait: Ceraſa non aliter quàm in ſole uſq; ad rugas ſiccata ſeruantur. Sed fortè hic ſeruandi modus tantùm ſuo æuo in uſu conſuetus fuit.

Ceraſiorum plura genera.

B

Siliquæ. Caput CXXX.

Siliquæ recentes ſtomacho aduerſantur. aluum ſoluunt. eædem ſiccatæ ſiſtunt, ſtomachoq; utiliores fiunt. urinam ciunt: ſed præcipuè, quæ uinaceis condiuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Κερατία, κερατωνία, ξυλοκεράτα. Latinis arbor ſiliqua. fructus xylocerata.
Officinis fructus corrupto uocabulo xylocaracta. Germanis, S. Johans brot.
Gallis, Carouge, appellatur.

Quod ad medicinam pertinet ferè nullo in uſu ſunt Siliquæ, ſoluunt tamen uirides, utpote humectiores aluum, quam reſiccatæ ſiſtunt, & tum quoq; ſtomacho utiliores eſſe ait, & urinam cientes Dioſcorides, maximè eas quæ reiectis acinis ſiue internis granis ipſarum edantur, ita enim exiſtimo legendum, tametſi citra exemplaris uetuſtioris fidem id non aſſeuerantius aſtruam, nempè pro eo quod habetur in uulgatis exemplaribus omnibus, τὰ ἐκ τῶν σεμφύλων συντιθέμενα, quæ uerba nullam certam ſententiam exhibent: τὰ ἐκτὸς τῶν σεμφύλων ἐσθιόμενα, ut ſit id quod Plinius lib. 15. cap. 28. dixit. Quum in pluribus ſemina placeant, in ſiliqua damnantur. σέμφυλα porrò grana eius, ſicut uinaceas dici opinor, quanquam etiam ſolida

Siliquæ. or Carob tree

retrimenta uuæ in torculari expreſſa, Galenus 2. de alimentis στέμφυλα uocet, & alios radices uuarum ex ſarmentis enaſcentes ita appellare tradat. ſed στέμφυλα pro oliuarum nucleis ſiue oßiculis accipiuntur, Conſtantino Cæſare de agricultu. libro ſexto capit. 11. teſte. Galenus tamen loco iam citato, στέμφυλα quidem oliuarum etiam dici fatetur oßicula, ſed oleo iam expreſſo reliqua. A

Porrò quum in ſolidis illis uuæ retrimentis στεμφύλοις appellatis, tum ipſæ uuæ ollares dictæ ſternantur, uelut alio loco declaraui, tum etiam oliuæ ipſæ componantur, ita ut antequam exprimantur uicißim in uaſe cum oliuis reponantur, uelut idem Conſtã. Cæſar libro nono de agricultu. cap. 32.

Videtur mihi omnino fieri poſſe, ut eodem planè modo uelut oliuæ, etiam ipſæ ſiliquæ componantur ac adſeruentur, eaſq; ipſas τὰ ἐκ τῶν στεμφύλων συντεθειμένα, Dioſcorides appellauit, hoc eſt, Siliquas in retrimentis uuarum compoſitas & adſeruatas, atq; hæc ſententia mihi præ ſuperiore probatur.

Mala. Caput CXXXI.

Folia, flores & germina cùm omnis mali, tum maximè cotoneæ, adſtringunt. Pomis acerbis adſtringendi uis ineſt, maturis uerò longè ſecus. Ex ijs uerna bilem gignunt. neruos omneis lædunt. inflationes pariunt. Cotonea ſtomacho utilia. B urinam cient. uerùm toſta mitiora habentur. proſunt cœliacis, dyſentericis, purulenta extuſsientibus, cholericis, præſertim cruda. maceratorum liquor, commodè in ſtomachi aut uentris fluxionibus potui datur. Succus crudorum aſſumptus orthopnoicis ſalutaris eſt. decocto fouentur uuluæ & ſedes ſi procidant. Cotonea quæ melle condiuntur, urinam mouent. mel autem ſibi conſtringentem illorum uim & inſpiſſantem aſciſcit. quæ cum melle coquuntur, ſtomacho atque ori gratiora ſunt, ſed minus inſpiſſant. cruda cataplaſmatis adijciuntur, ad cohibendam aluum, aut ſi ſtomachus æſtuet, aut in uomitiones effundatur, ad mammarum inflammationes, præduros lienes, & condylomata. Fit uinum ex ipſis tuſis expreſſisq; : ſed quò perduret, quindecim ſextarijs ſucci unus mellis adiungitur, alioquin in acorem degenerat. Prodeſt ad omnia quæ dicta ſunt. Fit & oleum ex ijs, quod melinum uocauimus, quo utimur quoties aſtringenti oleo eſt opus. Eligi oportet uera, quæ ſanè ſunt rotunda, & parua & odorata: quæ uerò ſtruthia dicuntur, magna quidem ſunt, ſed minus utilia. Flos & uiridis & ſiccus cataplaſmatis imponitur, ijs conueniens quæ aſtrictionem deſiderant, inflammationibus oculorum, reiectionibus ſanguinis contra citam aluum, & menſium impetus, in uino bibitur. Melimela uentrem molliunt, & ab eo animalia expellunt. ſtomacho negotium exhibent, æſtuoſa. Ea multis dulcia mala uocantur. Epirotica mala, quæ Latinè orbiculata dicuntur, ſtomacho utilia. ſiſtunt aluum. urinas euocant. malis tamen cotoneis inualidiora. Sylueſtria mala ſimilia ſunt uernis, & adſtringunt. ſanè in hunc uſum immatura omnia opus ſunt. Perſica poma matura tam ſtomacho quàm uentri utilia ſunt: acerba aluum cohibent, ſed ſicca uehementius. decoctum è ſiccis alui ſtomachiq; fluxiones ſiſtit. Armeniaca, quæ à Latinis præcocia dicuntur, minora ſunt ſupradictis, & ſtomacho utiliora. Medica mala aut cedromela, quæ Latini citria uocant, nemini non cognita. Arbor ipſa omnibus anni temporibus po-

A

Mala Cydonia. Quincetree

Mala.

Melimela.

B

Epirotica.

mifera, aliis deciduis, aliis subnascentibus. malum oblongum est, rugosum, colore aurum imitans, cum grauitate odoratum. semen habet pyri. Id in uino potum uenenis resistit. aluum mouet. oris suauitatem commendat, decocto eius colluto, aut succo. estur in malacia mulieribus. uestiariis impositum ab erosionis uitio uestes uindicare existimatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis, Μηλέα arbor, fructus μῆλον. *Latinis, Malus, Malum.*

Germanis, ein Apffelbaum/ ein Apffel. *Gallis, une pome, & ung pomier dicitur.*

Malorum, sicut & pyrorum, infinita sunt genera, quorum copiosè meminit Plinius lib. 15.

Mala cydonia, quæ & cotonea dicuntur, mala sunt ex Creta insula aducta, à cuius ciuitate Cydone dicta sunt Cydonia. Q. Serenus: Aut quæ poma Cydon Creteis mittit ab oris. Horum plura sunt genera. Nam sunt Chrysomela, quæ aurea mala interpretantur, à colore aureo, quem referunt. Sunt deinde minora & odoratius fragrantia, quæ Struthea uocantur. sunt item quæ à melleo sapore Melimela, & eadem à nascendi maturescendiq; celeritate uocantur mustea, uulgo uerò ab arborum paruitate, quòd pomiliæ sunt in quibus nascuntur, Nana appellatur &c. quæ genera lib. 15. à Plinio describuntur. Fit & uinum, mel & oleũ è cydoniis,

& con-

& condimentum Cotoneatum, uulgo Quitten Latwerg. Gallis uerò contingnat, appellatum. Cæterùm cotonea cocta suauiora in cibo: Cruda & matura prosunt sanguinem excreantibus ac dysentericis, cholericis, cœliacis, ut Dioscorides testatur. A

Persica.

Persica nota sunt poma, uulgo Pfersich, Gallis de pesches dicta, è Persia ad nos translata, unde nomen habent. Nec unum eorum genus est, è quibus tamen ante alia in precio sunt, à duricie & soliditate dicta duracina, quibus corpus ligno adhæret auelliq; nequit, in reliquis facilè separatur. Plinius lib. 15 cap. 12. Persicorum palma duracinis. Nationum habent cognomen Gallica & Asiatica. Post autumnum maturescunt, Aestate præcocia Germanis S. Johans Pfersich. Gallis abricot dicta, intra xxx. annos reperta tempore Plinij, & primò denarijs singula uenundata. Supernatia è Sabinis ueniunt, popularia undiq;. Pomum innocuum, expetitur ægris, nec aliud fugacius: longißimæ enim decerpto bidui mora est, cogitq; se uenundari. Paulus Aegineta lib. 1. Persica, inquit, mali succi sunt, acescunt & facilè corrumpuntur, ideoq; in prima mensa sumenda, quo deijciantur protinus, neq; propter moram in uentriculo corrumpantur. Præcocia uerò & rhodacina & Armenia, persicis meliora sunt, neq; enim acescunt, neq; similiter corrumpuntur, ac sunt etiam delectabiliora. Ex quibus illud etiam intelligi potest, quod Celsus lib. 2. tradit. Non quicquid boni succi est, protinus stomacho conuenire: neq; quicquid stomacho conuenit, protinus boni succi esse. Nec illud omittendum, uidelicet. Armeniaca non inter Persica à Palladio & alijs, sed pruna numerari à Plinio & Columella.

Citria mala, quæ Dioscorides capite præsenti, Persica quoq; & Medica & Citromala, Plinius Assyria appellari dicit. Quorum uaria sunt genera, magnitudine potius quàm genere differentia, & ijsdem quasi uiribus dotata, odoratißima & uenenis aduersantia, præcipuè quòd priuatim & peculiariter Latinè Citrum. Germanicè, Judenapffel / Citrinat. Gallicè ung Citron uocatur, de quo Virgilius intellexit, cùm ait:

Citrum.

Felicis mali, quo non præstantius ullum,
Pocula si quando sæuæ infecere nouercæ
Miscueruntq; herbis & non innoxia uerba. B

Estq; hoc pomum grande, & ut hîc Dioscorides illud describit, oblongum, rugosum, colore ad aurum inclinato, cum grauitate odoratum. Habentq; arborem toto anno fœcundam & superfœtatem, ut à Palladio etiam in Martio men se traditur, ubi ait: Quod ego in Sardinia, & in territorio Neapolitano in fundis meis comperi (quibus solum & cœlum tepidum est, & humor exundans) per gradus quosdam sibi semper poma succedere cum maturis se acerba substituant, acerborum uerò ætatem florentia consequantur, orbem quendam continuæ fœcunditatis sibi ministrante natura. Quæ omnia ferè etiam à Plinio

Pomerantzen.

Limonen.

A traduntur lib. 12. cap. 3. Verùm diuersis citri partibus, diuersæ insunt uires. Cortices enim calidi sunt: qui intus est succus semiacidus: semen item calidum, autore Auicenna. sed Paulus Aegineta lib. 7. dicit esse frigidum, & carnem eius crassum generare humorem, & pituitam adaugere, atq; refrigerare, & lib. 1. ait: Citrei mali extima pars acris est, quæ uerò ueluti carnis speciem præ se fert, licet esui sit idonea, uix tamen concoquitur. Id uerò quod intus continetur, siue acidum siue aqueum fuerit, uehementer infrigidat. Sunt prætereà in citriorum & Medicorum censu minora quæ Auirantia ab aureo colore, Germanis Pomerantzen. Gallis aurenges uocantur, duplici sapore prædita, dulci & acri. Sunt & citrigenum generis, quos Limones dicunt, Germani Limonen, Galli Limons, de quibus omnibus eadem ferè dici possunt, & de quorum utilitate eleganter & copiosè satis scribit poëta percelebris Iouianus Pontanus lib. 2. de hortis Hesperidum.

Pyra. Caput CXXXII.

PYrorum multa genera, quæ tamen omnia astringũt: proinde adduntur conuenienter in repellentia cataplasmata, decoctum è siccis & cruda ipsa aluum sistunt. ieiunos esitata lædunt. Achras pyrastri genus est, quod tardissimè maturescit. Vim pyro astringentiorem habet, & ad eadem cõuenit. stringunt etiam eius folia. Ligni pyrorum cinis efficaciter his auxiliatur, quos fungi strangulant. Aiunt fungos, si syluestria pyra cum eis coquantur, innoxios fieri.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis pyrus arbor ὄχνη, ἄπιος. fructus ἄπιον, ὄχνη, uel ὄγχνη: Etsi hæc duo posteriora de syluestri potius dici uelint, παρὰ τὸ ἄγχειν.

Latinis Pyrus arbor. Pyrum fructus. Germanis, Byrbaum/Byr.

Gallis ung poirier, & une poire, dicitur.

Pyrorum innumera sunt genera, quæ copiosius à Plinio tractantur lib. 15. Cæterùm pyrorum omnium cibus etiam ualentibus onerosus, ægris quoq; uini modo negatur, ut lib. 23. scribit Plinius: Decocta eadem mirè salubria & grata, Quæcunq; uerò cum melle decocta stomachum adiuuant, ipsa aduersantur boletis atque

B fungis, pelluntq; pondere & pugnante succo.

Pyrum syluestre tardissimè maturescit. Comeditur, suspensumq; siccatur ad sistendam aluum, quod & decoctum eius potum præstat. Decoquuntur & folia cum pomo ad eosdem usus. Pyrorum ligni cinis contra fungos etiam nunc efficacius proficit.

The Medlar-tree. Mespilus. Caput CXXXIII.

MEspilus, quę à nonnullis aronia uocatur, spinosa arbor est, folio acutę spinæ. fert pomum suaue, exiguum, tribus intus ossiculis, qua ex causa id nõnulli tricoccon appellauere. tardè maturescit, esu astringit, stomacho gratum est, aluumq; supprimit. Alterum mespili genus in Italia nascitur, quod aliqui setanium, alij epimelida uocant. arbor folijs mali, sed minoribus. pomum fert rotundum, esui aptum, umbilico latiore: quod astringit, seroq; maturescit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis, Μέσπιλον, ἡ μεσπίλη.

Latinis Mespilus. Legitur & Mespila, fœm. gene.

Germanis, Nespelbaum/Nespel.

Gallis ung nesplier, meslier, appellatur.

Theophrastus Ideorum secutus obseruationem, tria Mespili tradit fastigia, Dioscorides duplici genere contentus est, ita ut alia quã Theophrasto & Plinio mespili distinctio repræsentata est, & sanè qua dubitat, an Mespilum cum sorbo ueteres confuderint, quandoquidem altissimis connumerant, quod certè sorbo quàm mespilo nunc uocatæ, magis conuenit, nisi quis nostratem Mespilum chamæmespilum appellandam fortasse censeat.

Epimelis frequentissima est hodie ad syluam Hirciniam, fructus eius unedo, uulgo Erzbeer/appellatur. Hippocrates autem γυναικεῖον. α. ἀμαμαλίδας uocat, uelut Galenus in glossis eiusdem testatur.

Lotus

Lotus arbor. Caput CXXXIIII. A

LOtus arbor eſt uaſtæ magnitudinis, ferens baccam pipere maiorem, dulcem, cibis gratam, ſtomacho facilem. Aluum ſiſtit baccis. ramentorum ligni decoctũ ſiue potu, ſiue infuſione, dyſentericis ac fœminis fluxione uuluæ laborantibus auxilio eſt. rufat capillos. citam aluum cohibet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græci, Λωτὸς δένδρον, Aphri, celtin. Latini fabam Græcam appellãt. Italia hodie tum Amarenum, tũ pongeracum, tum uiſciculum: quidam acrifolium, alij ciceragnem. Veteres fabam Syriacam, unde forſan Padi accolæ baccam Syriacam adhuc uocant: Romæ pultem Syriacam, Conomani hodie Calamum. Germanis hoc tempore incognita arbor. Faba Græca.

Λωτοῦ ῥίνημα, id eſt, ſcobs Loti, ad ſanguinis ſputum uſurpatur Actuario in δίᾳ ἠλέκτρου: Galeno autem ad muliebre profluuium, dyſenteriam, cœliacos affectus. Huius fructus etiam ualenter aſtringit.

In Galliæ partibus uulgo Aliſa dicitur, & arbor ipſa Aliſer.

The Cornelian cherry tree Cornus. Caput CXXXV.

Cornus ſylueſtris.

B

COrnus dura arbor eſt, baccas ferens oliuæ modo oblongas, quæ primùm uirent, dein per maturitatem rubeſcunt, aut ceræ colorem repræſentant. in cibo aſtringũt. profluuio alui atq; dyſenteriæ ſalutares, ſiue in edulio, ſiue in defruto exhibeantur. Muria, ut oliuæ, condiuntur. Sanies, quam uirentia folia torrendo reſudarunt, impetigini conuenienter illinitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Κρανία. Latinè, Cornus.

Germanicè, Welſch Kirſen / Cornelbaum / Kurberbaum / Thierlin baum.

Gallicè, Cornier, ou carmier, arbor: fructus, corne ou corme.

Cornus arbor nota eſt Germanis. Nam & apud Heluetios & Alſatas naſcitur, & alijs etiam ad Herciniam ſyluam locis, & fructus eius ab illis, inſtar oliuæ, muria conditur, quod etiam Dioſcorides fieri hoc loco tradidit, & Columella.

Cornus fœmina, quam etiam ſylueſtrem cornum appellant Græcis Θηλυκρανεία. Germanis, Spindelholtz *&* Faulbeer/ *dicitur, coriarijs expetitus frutex. Theophraſto, caudice fungoſo & inutili aſſurgit, ob id Germanicam appellationem* Faulholtz/ *ſortita eſt, uirgulis inſtar amerinæ fruticat, autumnalibus baccis perquàm acerbis, & cunctis animantibus guſtu intactis.*

Sorba. Caput CXXXVI.

The Service or Sorb Tree

A Sorba colorem luteum referentia prius quàm maturescant, dissecta & sole siccata mandũtur, ut aluum sistant. eadem est functio molitorum farinę, si polentæ loco sumatur. quod & decoctum eorum in potu præstat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ὄα, uel ὄη arbor, fructus ὄυον.

Latinè sorbus arbor, sorbum fructus.

Germanis, Aschrößlin/Speierling/Spörbyren/Arlesber.

Gallis corma uel sorba, cormes, sed arbor cormier.

Sorba sunt fructus, malorũ pyrorumq́; generi iure annumeranda, quibus quadruplex differentia, ut lib. 15. ca. 21. tradit Plinius. Alijs enim eorum rotunditas mali, alijs turbinatio pyri: alijs ouata species, ceu malorum aliquibus. Hæc obnoxia acri odore & suauitate iucunda. Cæteris uini sapor. Generosissima aliquibus circa pediculos folia. Quartum genus Torminale appellant, remedio tantùm probabile, assiduum prouentu, minimumq́; pomo, arbore dissimili, folijs penè platani. Non ferunt ante trimatum ex ullo genere. Cato & sorba sæpe condi iubet. Seruantur etiam diu hoc genere. ut in Ianuario tradit Palladius, lecta duriora, ac posita, ubi mitescere cœperint, fictilibus usq; ad plenum conduntur urceolis, gypso desuper tectis & bipedanea scrobe loco suo sub sole merguntur ore peruerso, & desuper spissius terra calcatur. Item secta per partes siccantur in sole, ut hoc loco Dioscorides tradit, & seruantur in uasculis in hybernum. Cùm uoluerimus uti, aqua feruenti macerata reuirescunt sapore iucundo. Aliqui cum pediculis suis uiridia lecta suspendunt locis opacis & siccis. Celsus sorba stomacho aptissima tradit, & aluum astringere, magisq́; ea quæ torminalia uocantur. Martialis item sorborum uim astringentem & naturam exprimit hoc disticho;

B *Sorba sumus molles durantia uentres,*
Aptius hæc puero quàm tibi poma damus.

Et Q. Serenus uentris solutioni mederi docens, ait:
Proderit & pueris, quos dentis origo fatigat,
Castaneas coxisse nuces, & sorba uetusta.

The Plum tree

Prunus. Caput CXXXVII.

PRunus arbor est nota, cuius pomum estur, sed stomachum malè habet. aluum mollit. Syriaca pruna & pręcipuè quæ Damasci gignuntur, exiccata stomacho utilia sunt. aluum astringunt. Folia pruni in uino decocta collutione & gargarizatu uuam, gingiuas, & tonsillas fluxione laboranteis reprimunt. præstant idem syluestrium prunorum baccæ, post maturitatem exiccatæ. cum sapa uerò decoctæ, stomacho utiliores reddũtur, aluumq́; magis astringunt. Gummi prunorum agglutinat. potum in uino calculos comminuit. ex aceto quoq; illitum, lichenas infantium sanat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, κοκκυμηλέα arbor: κοκκύμηλον fructus.

Latinè, prunus arbor: fructus prunum.

Officinæ Latinum nomen seruant.

Germanicè, Pflaumen/Kriechen.

Gallicè, prunier arbor, fructus une prune dicitur.

Ingens est, inquit lib. 15. Plinius, turba prunorum: uersicolor, nigra, candicans. Hordeacea appellata à comitatu frugis eius. Asinina cognominata à uilitate. Nec non ab externa gente Armeniaca, quæ sola & odore commendantur.

mendantur. Damaſcena à Syriæ Damaſco cognominata. In uniuerſum Pruna aluum molliunt. Stomacho utiliſſimæ, ſed breui momento, ut ait Plinius. Dioſcorides hîc uerò ſtomacho nocere dicit, & Damaſcena ſiccata ſtomacho accommodata eſſe, ſed aluum cohibere, cùm manifeſtè & hæc ſoluant, licet minus quàm alia, ut Paulus Aegineta lib. 7. tradit. Martialis: Pruna peregrinæ carie rugoſa ſenectæ Sume, ſolent duri ſoluere uentris onus. Et Serenus: Sæpe cibi ſpecie, uitio uel corporis ipſo, Potibus aut duris reſtricta morabitur aluus. Vincitur talis mora gramine Mercuriali: Prunaq́; conueniunt, quæ mittit clara Damaſcus. Sunt autem talia cæteris præſtantiora & ſalubriora. Seruantur etiam pruna ſole uel furnis ſiccata, & aliter. Palladius in Nouembri menſe, Pruna, inquit, ſiccantur in ſole per crates loco ſicciore diſpoſita. Hæc ſunt quæ Damaſcena dicuntur. Alij in aqua marina uel in muria feruente recenter lecta pruna demergunt, & inde ſublata, aut in furno tepido faciunt, aut in ſole ſiccari. A

Strawberry-tree.

Arbutus. Caput CXXXVIII.

ARbutus ſiue unedo, arbor eſt cotoneæ malo non diſsimilis, tenui folio, cuius fructus pruni magnitudinem implet, nullo intus nucleo. huic memæcylo cognomen eſt. maturus aut flauet, aut rubeſcit. in cibu aceroſus. ſtomacho aduerſatur, capitisq́; dolorē mouet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis, ἡ κόμαρος. Latinis Arbutus.
Germanis incognita. Gallis arbouces, dicitur.

Arbutus κόμαρος Græcis eſt. quæ arbor unà cum fructu ſuo, Memecylo Græcis appellato, acerbæ qualitatis eſt, & ſtomacho incommodat, ac capitis dolorem inducit, ut Galenus 7. ſimpl. phar. de ea prodit, & Dioſc. cap. præſenti: quod ipſum etiam de comp. phar. part. de ipſo fructu Galenus perhibet, eaq́; propter in capitis dolore febrili uitandū cenſet. Verùm Plinius lib. 15. cap. 24. ait: Vnedo pomum inhonorū, ut cui nomen ex argumento ſit unum tantùm edendi, duobus tamen hoc nominibus appellant Græci, Comarum & Memecylon, ex quo apparet totidem eſſe genera et apud nos: alio nomine arbutus uocatur. Quibus uerbis Plinius quatuor uoces, Vnedonem, Comarum, Memecylon, & arbutum, uni arbori ac fructui tradit, cuius tamen duo genera eſſe putat, atq; ita etiam librò 23. cap. 8. ſentit. Arbutus, inquit, ſiue unedo, fructum fert difficilem concoctioni & ſtomacho inutilem. At uerò κόμαρον & arbutum eandem arborem eſſe, eiusq́; fructum Memecylon uocari, ex ſuprà citatis Galeni ac Dioſcoridis præſenti capite clarum eſt. Vnedonem autem alium eſſe fructum, & non Comari ſiue arbuti, ſed arboris Epimelidis appellatæ ſuperius cap. 133. ex eodem Galeno oſtendemus, Sexto namq; ſimplicium phar. de Epimelide, ἐπιμηλὶς inquit, acerba planta eſt, & ut dicere poſſis ſylueſtris malus: appellatur autem à ruralibus in Italia οὐνεδών, hoc eſt unedo, ac plurimum in Calabria naſcitur. fructus eius acerbus. ſtomacho incommodus, & capitis dolorem inducens, nam peregrina qualitas quædam eſt ammixta. Quæ uerba ex Galeno etiam Paulus tranſcripſit, ut dubitari non debeat quin alia arbor ſit ἐπιμηλὶς, quæ unà cum fructu ſuo in Italia unedo appellatur, & alia arbutus, cuius fructus Memecylon Græcis dicitur. atq; hoc propterea quòd diuerſis locis eorundem mentio fiat, & hoc ab his autoribus, qui æquè ut Plinius in Italia uixerunt: quanquam Plinius innuat potius quàm exprimat, duo unedonis genera eſſe, ut uidelicet alterum de Memecylo, alterum de unedone accipi poſſit, Sed tamen mox leuiter ſatis dictum confundit, cùm ait: alio nomine arbutus uocatur. Quare certum eſt ipſum exiſtimaſſe arbutum & unedonem Latinis eſſe, quod Comarus & Memecylon Græcis, atq; id, ut opinor, ob ſimilem uim, quæ de Memecylo & unedone proditur. Verùm ex Galeni uerbis oſtenditur, unedonem epimelidis fructum eſſe, Memecylon autem arbuti. Neq; refert fructuum & arborum appellationes ſingulatim inter ſe in ſuo genere confundi. Quin & libro 2. de alimentis idem Galenus manifeſtè inter comarum arborem, cuius fructus Memecylon appellatur. & inter arbuſtum aut ſentem potius, quæ Epimelidas fert, & in Italia unedo appellatur, diſtinguit, ut certum ſit duo diuerſa genera unedonem & Memecylon eſſe, quorum αὐτόπτην Galenum fuiſſe credo, Plinium uerò, ut non adeò circa has res curioſum, ex Græcis tantùm tranſcripſiſſe, & in his, uelut multis alijs, eos non aſſequutum eſſe. Porrò Dioſcorides ſuprà cap. 133. alterum genus Meſpili in Italia naſci prodit, ſed ab aliquibus ἐπιμηλὶς uocetur; ut ex eius uerbis Epimelis & unedo ex Meſpilorum genere ſint. Arbutus uerò & Comarus ac Memecylon ſui generis, & ab eis diuerſi exiſtunt, ut ſuprà oſtendimus cap. iam citato.

A Amygdalæ. Caput CXXXIX.

AMygdalæ amaræ radicum tritarum decoctum, uitia cutis in facie corrigit. illitæ nuces idem munus præstãt. menses admotæ ciunt, capitis dolori auxiliantur, illitu fronti aut temporibus cum aceto uel rosaceo. epinyctidas sanant, ex uino item putrescentia ulcera, & quæ serpunt. & morsus canum cũ melle. earum autem esu dolores finiuntur. aluum emolliũt, somnum faciunt. urinam cient. cõtra sanguinis reiectiones cum amylo assumuntur. renum uitijs & pulmonum inflammationibus ex aqua in potu aut eclegmate cũ resina terebinthina dantur: calculosis difficiliq́; urinæ in passo auxiliantur, & illinctu cum melle & lacte, hepaticis, tussi, & inflationibus coli, nucis auellanæ magnitudine. quinis septenísue præsumptis ebrietatem non sentiunt potores. uulpes si cum quadã esca eas uorauerint, emoriuntur. Gummi eius calfacit & astringit. reijcientibus sanguinẽ, potum auxilio est. impetigines quæ summum corpus occuparunt, illitum cum aceto tollit. tussi uetustæ cum diluto uino potũ medetur. calculosis cum passo bibere prodest. E nucibus Græcis, dulces cibo idoneę: sed multò minus ualent in remedijs, quàm amaræ: attamen extenuant, urinam ciunt. recentium esu cum suò putamine, stomachi uitia emendantur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

B *Græcè, ἀμυγδάλη. Latinè, Amygdala. Officinæ Latinum nomen seruarunt. Germani, Mandelbaum/Mandelkern. Galli des amandes appellant. Amygdala amara incidunt, tenuant, tergunt, digerunt sine morsu: ob id ex pulmone excreationem crassorum & lentorum promouent, obstructum hepar, lienem, renem, colum à crassis & lentis humoribus expediunt. Amygdala dulcia sunt moderatè calida, leuiculã tamen amaritudinem habent, sed à dulcedine occultatam, quæ tamen temporis spacio fit manifesta.*

Pistacia. Caput CXL.

Pistacio nuts.

Pistacia Germanica.

Pistacia.

PIstacia, quę constat in Syria gigni, pineis nucibus similia sunt, & stomacho amica. trita cum uino contra serpentium ictus prosunt, siue edantur, siue bibantur. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, πιστάκια. Latinè pistacea, uel pistacia. Nicander Psittacia. Posidonius listacia uocauit.

Officinæ Fistici.

Germani, Welsch Bimpernüßlin.

Pistacia in Syria prouenit, ut Galenus quoq; scribit, à pineis nucibus non absimilia: stomacho accommodata. Galenus exiguum præstare alimentum pistacia tradit, confirmando dilatandoq; iecori haud inutilia: infractos enim humores excernunt: stomacho ne prosit Galenus incertum reliquit: Serapion Dioscoridis monitu tantùm recenset stomacho conuenire, atq; auellana magis excalfacere: quare & amygdalis calorificis amplius: Auicenna uerò phisticos hæc eadem nominans duobus integris numeris calere testatur, calidiores amygdala ac ipsa nuce: uerùm putauerim ego nucem auellanam Auicennam concepisse, etenim iuglandem tertio ordine calorificam scripsit, quod erroneum cùm sit, deprauatum de iuglande scribentem Auicennam uerisimile est: addidit ille, perexiguum nutrire pistacia, iecori peramica, stomachum non parum iuuare, quem nauseantem confirmant & muniunt.

Eam arborem, quam nomine pistaciorum Germanicorum adpinximus, omnino eam esse existimo, quæ Plinio Staphylodendros dicitur, arbor, ut ipse tradit, trans alpes, simillima aceri, alba in materia, siliquas ferens, & in ijs nucleos sapore nucis auellanæ. Germanis, Bimpernüßlin dicti. & figura & sapore parum à pistacijs differentes. B

Nux iuglans. Caput CXLI.

NVces iuglandes, quas nonnulli Persicas uocant, sunt difficiles concoctu, stomacho inutiles, biliosæ, capitis dolorem inferentes, tussientibus inimicæ, &

uomituris

A uomituris ieiunis in cibo aptæ, cum ruta uerò & ficis præsumptæ, & à summo cibo, uenenis resistũt. nec minus si à ueneni haustu comedantur. largius esitatæ tineas latas pellũt. illinuntur mammarum inflammationi, abscessibus, luxatisq́; cum mellis exiguo & ruta. cum cepa autem, sale & melle, canis hominisq́; morsui proficiunt. tormina, cum calyce suo perustæ, & umbilico admotæ, sedant. Putamen cõbustum tritumq́; in oleo & uino, infantium capite perunċto, nutrit capillum. alopecias replet. Sistunt menses nuclei usti, si triti ex uino admoueantur. ijdem è ueteribus, illiti carbunculis, gangrænis, & ægilopijs medentur. alopecijs commanducati & impositi præsenti sunt remedio. Nucibus tusis oleum exprimitur. Recentes stomacho innocentiores sunt, utpote suauiores. itaq; alio mistæ eximunt acrimoniam. liuores in corpore illitu tollunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Καρυὸν βασιλικὸν, ἢ ἐυβοϊκὸν κάρυα, καὶ περσικά.
Latinè, *Nux Basilica, iuglans, Persica.* *Germanicè*, Baum nuß / Welsch nuß.
Gallicè, *Vne noix.*

Nux iuglans seu regia, nucleo est tenuium partium, ubi inaruit, siccante etiam sine morsu, ex quo inueterato oleum ualenter digerit.

Nux Indica. Nutmeg.

B

Nux Indica Actuario in diasatyrio & diaromato. Veteres huius non meminerunt.

the Filberd or Hazelnut

Nuces auellanæ. Caput CXLII.

NVces auellanæ, quas & leptocarya uocant, stomacho infestæ sunt. ipsæ tamen tritæ, & in aqua mulsa potæ, tussi ueteri medentur, tostæ & cum exiguo piperis potæ, destillationem concoquunt. crematarum cinis cum axungia aut adipe ursi perunctus alopecijs capillum reddit. Aiunt nonnulli usta earum putamina, & in cineris speciem redacta, cum oleo, cæsiorum oculorum pupillas infantibus denigrare, perfuso sincipite.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Λεπτοκάρυον, id est, nux tenuis, Pontica, Prænestina. Auellana, à locis ubi luxuriat, Ponto, Præneste, Auellis, dicitur.

Germanicè, Haselnuß. *Gallicè Noysette, ou melline. Plus habet terreæ & frigidæ substantiæ, ob id austerior iuglande. Nuces teneræ, rancidæ, ustæ, cinere digerunt & astringunt. Gale. lib. 6. part.*

Morus. Caput CXLIII.

Morus

Morus arbor nota est. cuius fructus aluum soluit. stomacho inutilis est, & facilè corruptionem sentit. Hoc idem præstat mori succus: decoctus autem æreo uase atq; insolatus, adstringentior redditur. facit ad fluxiones, nomas, & tonsillarum inflammationes, addito mellis exiguo. Sed insolescit uis eius, adiecto scissili alumine, galla, croco, & myrrha: item myricæ semine, iri, & thure. Immatura mori poma siccantur, tusaq; acinorum rhois uice obsonijs miscentur, ut cœliacos iuuēt. Radicis cortex decoctus in aqua & potus aluum resoluit. latas uentris tineas excutit. his quoq; auxiliatur, qui aconitum hauserūt. Folia trita ex aceto illita, ambustis igni medentur, tinguntq; capillum, uitium & fici nigræ frondibus simul coctis in aqua cœlesti. Succus foliorum cyathi mensura potus contra phalangiorū morsus auxilio est. Feruefacti corticis & foliorū iure dentes aptissimè in dolore colluuntur. Radix circiter messem incisa, facto in ambitu scrobe. succum emittit, qui postridie concretus inueniri solet. Is in dolore dentium efficax est. tubercula discutit, & aluum purgat. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἡ μορέα, ἡ συκάμινος arbor, fructus uerò Συκάμινον. Latinè, Morus arbor: Morum fructus. Officinæ Latinum nomen seruauerunt. Germanis, Maulber / & Maulberbaum. Gallis ung meurier, & une meure dicitur.

Morum album Græcis ueteribus indictum uidetur & Latinis, præterquàm Ouidio, fortè quia per insitionem in populo albo gignitur: nigrum cantatißimum, & arbor, cuius folijs bombices pasti sericum nent pulchrius & splendidius, Mori tamen albæ folium ad hos alendos est mollius, eoq; hodie tota Italia utitur. B

Mori fructus ab eo quòd in stomachica pharmaca commodus est, apud nostrates nomen inuenit, Maulber / appellatus.

Sycomorus. Caput CXLIIII.

Sycomorum aliqui etiam sycaminum, id est, morum, uocant, cuius fructus sycomorum etiam propter inefficacem gustum appellatur. arbor est magna, fico similis, frondosa, multo lacte abundans, folijs mori. pomum ter aut quater anno fert, nō ramis, ut ficus, sed caudice ipso: caprifico non dissimile, dulcius grossis, sine granis interioribus, quod non maturescit, nisi ungue aut ferro scalpatur. Nascitur plurimum in Caria, Rhodo, locisq; non multi tritici feracibus, ubi prouentu fœcundo re stibiliq; iuuamentum adfert, cùm annonæ caritas premit. Pomum aliō utile est, sed perquàm exilem præbet alimoniam. Stomacho aduersatur. Succus primo uere tenera arbore, antequàm fructum ferat, eximitur, lapidis ictu summo cortice desquāmato. si enim altiore plaga uioletur cortex, nihil effluet. Spongia aut uellere lachryma excipitur, quæ siccata & in pastillos coacta fictili uase reponitur. Vis succi emollit. uulnera conglutinat. discutit collectiones coctioni repugnantes. bibitur etiam aut illinitur contra serpentium morsus, duratos lienes, stomachi dolores, & perfrictiones. celerrimè teredinem sentit. Gignitur & in Cypro arbor genere distans, quę cùm sit ulmus, prædita tamen est folijs sycomori, fructu pruni magnitudine, multò dulciore, supradictis cætera similis.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sycomora eadem non sunt cum sycaminis siue moris appellatis, quanquàm Dioscorides hoc loco quosdā etiam ipsam sycamorum sycaminum appellare prodat: Sycomorum enim Galenus, plantam unà cum fructu se in Alexandria uidisse dicit, fructum quidem consimilem ficui paruæ albæ, eumq; in medio mororum & ficuum locari posse ait, unde etiam nomen sit adeptus, à similitudine uidelicet, quam ad utrumq; fructum habet.

A habet. Amplius autem ridiculos esse ait eos, qui sycomora dicta putent, quòd fatuis ficubus, hoc est, τοῖς μωροειδέσι σύκοις similes existant, per quæ uerba palàm est ab eo Dioscoridem notari, qui præsenti capite ait: καλεῖται δὲ καὶ ὁ ἀπ' αὐτῆς καρπὸς συκόμωρα, διὰ τὸ ἄτονον τῆς γεύσεως. Videtur enim sentire Dioscorides ob debilem saporem sycomorum quasi fatuum ficum esse dictum. Sed & aliud mirum de hac arbore eodem loco Galenus prodit. Nempe generationem eius diuersam esse à reliquis arborum fructibus. Neq; ex uirgultis ac germinibus, sed ex ipsis ramis magnis ac stipite siue trunco enascitur. Sed in Græco exemplari corruptè legitur ἀκρεμνόνων pro πρέμνων. Meminit huius arboris itemq; fructus eius, etiam Plinius, sed non sycomorum appellat, uerùm ficum Aegyptiam, libro decimotertio, capite septimo: Arbor inquit, moro similis folio, magnitudine, aspectu. Pomum fert nõ ramis, sed caudice ipso. idq; ipsum est ficus prædulcis, &c. & paulò pòst: Huic similis quadantenus quæ uocatur Cypria ficus in Creta. Nam & illa in caudice fert pomum & ramis, quum in craßitudinem adolcuere.

Fici. Caput CXLV.

Fici maturæ recentes stomachum lædunt. aluum soluunt. sed facilè contracta ab eis fluxio sistitur. sudorem euocant papulasq;. sitim sedant, calorem restinguũt.

Ficus.

siccis natura excalfaciendi. uires alunt, sed sitim magis stimulant. aluo utiles, rheumatismis uentris & stomachi contraria. gutturi autem, arteriæ, renibus, uesicæ, & ijs quos longa ualetudo decolorauit, anhelatoribus, hydropicis, comitialibus aptissimæ. feruefactæ cum hyssopo & potæ, thoracẽ purgant. tussi ueteri, diuturnisq; pulmonum uitijs conueniunt. aluum molliunt tuso cũ nitro & cnico*, dein manducatæ. decoctum arteriæ & tonsillarum inflãmationibus gargarizatu prodest. cum hordeacea farina cataplasmatis miscentur, & in muliebres fotus cum fœnugræco & ptisana. cęterùm cum ruta coctæ torminibus infunduntur. coctæ illitæq; duritias discutiunt. parotidas & furunculos emolliunt. panos ad maturationem perducunt, maximè nitro, iri aut calce addita. crudæ si cum antedictis tundantur, eadem efficiunt. cum mali corio, pterygia purgant. cum atramento sutorio, deploratis uerè tibiarũ fluxionibus, & cacoëthicis ulceribus medentur. quin & cum uino decoctæ addito absinthio & hordeacea farina, utilissimè hydropicis illinuntur. crematæ cum cerato sanant perniones, prurigines, sonitusq; si crudę terantur, & sinapi liquoreq; aliquo exceptę auribus

B

* Al. Croco.

auribus instillentur. Tam syluestris quàm satiuæ fici lacteus succus coaguli modo lac contrahit, concretumq; dissoluit, ut acetum. exulcerat corpora, meatus aperit. soluit aluum. uuluam recludit cum detrita nuce græca potus. menstrua ciet cum luteo oui appositus, aut Tyrrhenica cera. podagricorum cataplasmatis cum farina fœnigræci & aceto utilis. lepras, lichenas, uitiligines, uitia cutis in facie, psoras, ulcera in capite manantia, cum polenta expurgat. instillatus plagæ, percussis à scorpione, uenenatorum ictibus & rabiosi canis morsibus auxiliatur. prodest dentium dolori lana exceptus, & cauis eorum additus, uerrucarum informicationes tollit cum adipe, circunlita in ambitu carne. Hoc idem præstat succus è teneris ramis syluestris fici, qui lacte prægnantes, silente adhuc oculo, tusi exprimuntur, & siccatus in umbra reponitur. Et lac & succus imponuntur exulceratorijs medicamentis. Decocti cum bubulis carnibus ramuli ficulni, facilem afferunt decoctionem. lac efficiunt quod magis soluat, si inter coquendum ficulneo surculo spathæ loco moueatur. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Συκῆ.
Latinè & Officinis ficus.
Germanis, Feigenbaum.
Gallis ung figuier.

Ficuum plura traduntur genera, de quibus Plinius partim libro decimo tertio, partim 15. agit. Inter quæ sunt mariscæ uocatæ, grandiores & insipidiores, de quibus Martialis extat distichon hoc: *Mariscæ ficus.*

Infanti melimela dato, fatuasq; mariscas,
Nam mihi quæ nouit pungere, Chia sapit.

De qua chia eiusdem etiam est alterum distichon hoc:

Chia seni similis Baccho, quam Setia misit,
Ipsa merum secum portat, & ipsa salem.

Sunt deinde à locis etiam dictæ Coctana, de quibus etiam apud Martialem est distichon tale:

Hæc quæ torta tibi uenerunt condita mentha,
Si maiora forent Coctana ficus erat. B

Item Caricæ, quiq; conscendenti nauim aduersus Parthos omen fecere M. Crasso uenales prædicantis uoce Caunea. Quæ omnia in Albense rus è Syria intulit L. Vitellius, qui postea censor fuit, cùm legatus esset in ea prouincia nouissimis Tiberij Cæsaris temporibus. Inter quas iam nominatas Caricæ optimè siccantur: Vnde quidam siccas ficus Caricas nominant. Sicut item Aphricanæ à prouincia dictæ, quæ Romanis delendæ Carthagini occasionem dederunt, libro 15. tradente Plinio. Cato nanq; perniciali odio Carthaginis flagrans, nepotum securitatis anxius, cùm clamaret in omni Senatu Carthaginem delendam, attulit quodam die in curia præcocem ex ea prouincia ficum, ostendensq; patribus: Interrogo uos, inquit, quando hoc pomum demptum putatis ex arbore? Cùm inter omnem recens esse constaret. Atqui tertium, inquit, ante diem scitote decerptum Carthagine, tam propè à muris habemus hostem. Statimq; sumptum est Punicum tertium bellum, quo Carthago deleta est: & unius pomi argumento euersa. Sunt præterea à prouentu eædem serotinæ & præcones, bifera, alba ac nigra cum messe uindemiaq; maturescentes. Serotinæ sunt, & à corio appellatæ duro, duricoriæ. Grossi demum dicuntur fici antequàm maturescant. Sed de generalibus earum ad præsens satis. Ficis mollis omnibus tactus. Maturis frumenta intus. Succus maturescentibus lactis, percoctis mellis. Senescunt in arbore, anusq; distillant gummi modo lachrymam, siccanturq;. Panis simul & obsonij uicem siccatæ implent. Cæterùm quantum ad naturam earum attinet, Ficus multi alimenti sunt. Sedalienæ stomacho, inflant & aluum mouent, autore Celso. Maturæ recentesq; stomacho, testante Dioscoride, noxiæ sunt, Sanguinem malum generant, unde si multùm comedantur, pedunculos procreant, autore Paulo Aegineta & Oribasio.

Grossi. Caput CXLVI.

GRossi, quæ erinei nonnullis uocantur, coctæ, illitæ, strumas nodosq; omneis emolliunt. crudæ formicas, uerrucas & thymos, nitro farinaq; additis, tollunt. Folia eadem possunt. illita cum sale & aceto ulcera in capite manantia, epinyctidas & furfures sanant. ijs ficosæ extuberationes, & genarum scabritiæ perfricantur, Nigræ ficus folijs cauliculisq; candidæ uitiligines perunguntur, faciunt ad ca-

A

num morſus,& ulcera quæ ceria,id eſt,fauos,uocant.Grosſi cum ſylueſtris papaueris folijs oſſa extrahunt.furunculos cum cera diſcutiunt. contra muris aranei morſus,& ſcolopendræ uenena,cum eruo & uino illitæ,auxiliantur. Fit ex cinere ficus tam ſylueſtris quàm ſatiuæ lixiuium, crematis ramorum cauliculis, quod ſubinde macerari opus eſt & inueteraſcere: ſiquidem inter cauſtica intelligitur. Gangrænis prodeſt: nanq; expurgat & conſumit quæ excreſcunt. eoq; ſic utendum eſt: Spongia aſsiduè hoc lixiuio imbuta ſuperponitur.Interdum dyſentericis, & in fluxiones uetuſtas,& ſinus cuniculatim exedentes,magnosq;,inſtillari conueniet.Etenim purgat,conglutinat,carne replet,& oras committit,non ſecus atq; emplaſtra quæ cruentis uulneribus inijciuntur: enæma uocant. bibitur ad diſcutiendum ſanguinem concretum,& contra præcipitationes,rupta,conuulſa,cum cyatho aquæ recenter colatum,addito olei exiguo.cœliacis,dyſentericis per ſe cyathus datus prodeſt neruorum uitijs,conuulſionibus commodè illinitur ex oleo,utpotè quod ſudores moueat.aduerſus gypſi potum & phalangiorum morſus bibitur. Hæc eadem præſtant reliqua lixiuia,præſertim quernum.omnia tamen adſtringunt.

B NOMINA ET EXPLICATIO.

Grosſi dicuntur fici,qui non maturuerunt. Germanicè, Vnzeitig Feigen.

Perſea. Caput CXLVII.

PErſea arbor eſt in Aegypto, fructum ferens cibo idoneum,ſtomacho utilem,in quo phalangia cranocolapta nomine inueniuntur,præſertim in Thebaide. Arida folia in farinam redacta,illitu ſanguinis eruptiones ſiſtunt. Arborem hanc prodiderunt aliqui in Perſide exitioſam eſſe,tranſlatamq; in Aegyptum,mutata natura in cibos receptam.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sunt qui ex Nicandri interprete uulgaris pomi perſici arborem eandem eſſe uelint,quæ tum perſica,tum perſea dicitur,& pomum ipſum uenenatum cum cruciatu gigni in Perſia, in Aegyptum deinde translatum factum fuiſſe mitius & eſui aptum.Quod & Columella in carmine innuit, his uerſiculis:

Stipantur calathi pomis,quæ barbara Perſis
Miſerat (ut fama eſt) patrijs armata uenenis,
At nunc expoſiti paruo diſcrimine leti,
Ambroſios præbent ſuccos,oblita nocendi.

Verùm hoc falſum eſſe,& non de Perſici,cuius mentionem ſuprà fecimus,ſed Perſeæ arboris fructu, intelligi debere,oſtendit Plinius lib. 15. cap. 13. Vbi ſic ſcribit: In totum quidem Perſica peregrina etiam Aſiæ Græciæq; eſſe ex nomine ipſo apparet,atq; ex Perſide aduecta.Nam Perſicæ arbores ſerò & cum difficultate tranſiere,ut quæ in Rhodo nihil ferant,quòd primùm ab Aegypto earum fuerat hoſpitium. Falſum eſt uenenata cum cruciatu in Perſe gigni,& pœnarum cauſſa à regibus translata in Aegyptum,& terra mitigata.Id enim de perſea diligentiores tradunt,in quæ totum alia eſt: mixis rubeſcentibus ſimilis,nec extra orientem naſci uoluit.Eam quoq; eruditiores negauerunt ex Perſide propter ſupplicia translatam,ſed à Perſeo Memphi ſatum.Idem de perſeæ,& non perſici fructu teſtatur etiam hoc loco Dioſcorides, & Galenus lib. ſimpl. pharma. &c.

Iberis.

Iberis. Caput CXLVII. A

IBeris siue cardamantica, folia habet nasturtij, uere uirentiora: caulem cubitalem, aut minorem. in incultis nascitur. æstate lacteum florem promit, quo tempore efficacior est. Radices duas nasturtio similes habet, calfacientes & adurentes. ipsę enim ischiadicis cum salsa axungia emplastri modo utiles, quaternis horis alligatæ, ut deinin balneas descendatur, & postea oleo cum lana locus perungatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Ἰβερὶς, ἢ καρδαμαντικὴ, ἢ ἀγριοκάρδαμον Græcis. Galeno & Paulo Lepidium minus.

Latinis Hiberis. Nasturtium agreste.

Germanis, Gauchblům / Wild kressen / Steynkressen.

Iberis herba, à regione Iberia nomen inuenit, & uelut Galenus testatur, eadem est quæ Lepidion Græcis appellatur. Quo magis mirum est Dioscoridem hoc loco seorsim de Iberide tradere, & in 2. lib. seorsim de Lepidio, ut herba in ciborum usum ueniente: quanquàm sanè de Lepidij folijs testetur, eorum esse uim acrem & exulceratoriā, ut ea gratia ischiadicis commodum cataplasma exhibeatur. De Iberidis autem radicibus prodit planè auxilium Galen. lib. 10. de comp. pharma. part. à Damocrate præscriptum, quod uidelicet cum adipe suillo tusæ, Ischiadicis impositæ conducant. Paulus tamen Aegneta lib. 2. cap. 77. Iberidem & Lepidium, & agriocardamon, pro eadem herba agnoscens, item foliorū usum ischiadicis præscribit; & si eo tempore, quo usus eius expetitur, folia non sint, tū demum corticem radicis, cum axungia ad emplastri formam tusum, imponendum Ischiadicis dicit. Damocrates autem foliorum Iberidis in hunc usum non meminit, sicut neq; Aëtius duodecimo, cap. 2. qui uersus Damocratis, sed tamen lege carminis soluta prodit, & Iberidem etiam Cardamum appellari dicit, propterea quòd odorem, & saporem, & figuram cardami, hoc est, nasturtij habeat. Id quod etiam Galenus lib. 7. simp. pha. de Lepidio testatur. Quare eadem est herba, Lepidion, Iberis, Cardamina & agriocardamon, siue nasturtium syluestre appellata. In Dioscoride tamen hoc loco ἴβηρις ἤτοι καρδαμαντικὴ, pro καρδάμινη, falsò legitur. Sicut descriptio quoq; corrupta est, μῆκος δὲ ὅσον πηχιαῖον ἢ ἔλαττον. Deest enim καυλοῦ uox, & πλέον: ut sic legatur, μῆκος δὲ καυλοῦ ὅσον πηχιαῖον πλέον ἢ ἔλαττον, & sic sententia uersuum Damocratis, qui sic habent: καυλὸς δ᾽ αὐτῷ ὀνθμήκος πῆχυς. μακρὸς τ᾽ ἔλαττον καὶ πάλιν μακρὸς πλέον. Id est, Caulem cubitalis longitudinis gerit. Paulò maiorē aut rursus ampliorem &c. Nam & Aëtius sic describit. Sed & quod ad finem huius capitis habetur, καὶ ἔλαιον μετ᾽ ἰοῦ τοῖς τόποις ἐπιχριέσθω, corruptè legitur, pro καὶ ἔλαιον μετ᾽ οἶνον τοῖς τόποις ἐπιχριέσθω, hoc est, oleum cum uino locis illinatur. Sic enim faciendum apertè docet Damocrates loco superius citato, & Aëtius quoq;. Sed & Plinius libro 25. cap. 8. postea oleo & uino corpus perungatur dixit.

Lepidion.

B

Finis Libri Primi.

A PEDANII DIOSCORIDIS ANAZARBEI, DE MEDICINALI MATERIA, LIBER SECVNDVS. IOANNE RVELLIO SVESSIONENSI INterprete, cum figurarum debita appoſitione, & annotationibus, in ſingula capita, Per Gualtherum H. Ryff. Argentinum, Medicum, ex doctiſs. uirorum lucubrationibus adiectis.

PRAEFATIO.

IN PRIMO, chariſsime Aræe, Libro, quem de medicinali materia condidimus, de aromatibus, oleis, unguentis, arboribus, & naſcentibus ex eis ſuccis, lachrymis, ſeminibusq; diſſeruimus. In hoc autem Secundo de animantibus, melle, lacte, adipe, frugibus, atq; oleribus explicabimus, ſubnexis herbaceis, quæ acri prædita ſunt facultate, utpote quę cum ipſis cognatione iuncta ſint: qualia allium, cepa, ſinapi, intelliguntur. idq; ideo, ne cognatorum uires diſiunxiſſe uideamur.

Echinus, ſiue Erinaceus. Caput I.

Erinaceus marinus.

Hiſtrix.

B

Erinaceus terreſtris.

MArinus echinus ſtomacho uentriq; utilis eſt. urinam cit. huius teſta cruda inaſſata, commodè medicamentis admiſcetur, quæ pſoras abſtergunt. crematę uerò cinis ſordida ulcera expurgat. luxuriantem carnem reprimit. Terreſtris erinacei corium combuſtum alopecijs cum pice liquida aptiſsimè illinitur. aſsiccatũ corpus, & aceto mulſo potum, renũ uitijs auxilio eſt. item aquę quæ cutem ſubijt, cõuulſionibus, elephantiæ & malè habitis, quos cachectos uocant. uiſcerum fluxiones exiccat. eiuſdem iecur fictili ſolibus excocto arefactum, ad eoſdem uſus utiliſsimè reconditur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Echinus inter uarias ſignificationes ſuas ſignificat etiam animal marinum, & piſcem è teſtaceorum genere, erinaceus uulgo dictus: forma orbicularis, ſpinis circumuallatus, quibus pro pedibus utitur in orbem ſeſe uoluendo, nec aliter ingreditur. Caro illi intus nulla, idq; illi peculiare, ſed nigra quædam in omnibus uice carnis ſpectantur. Meminit echini huius Martialis, hoc diſticho:

Iſte licet digitos teſtudine pungat acuta,
Cortice depoſita mollis echinus erit.

Verùm de Echinis, quorum etiam non unum genus eſt, autore lib. 4. de hiſt. ani. Ariſtotele: Plinius li. 9. ubi de ſanguine carentibus agit piſcibus, ait: Ex eodem genere ſunt Echini, quibus ſpinæ pro pedibus. Ingredi eſt his in orbem uolui: itaq; detritis ſæpe aculeis inueniuntur. Ex his echinometræ appellantur, quorum ſpinæ longiſsimæ, calices minimi. Nec omnibus idem uitreus color. Circa toronem candidi naſcuntur, ſpina parua. Oua omnium amara, quina numero. Ora in medio corpore in terram uerſa. Tradunt ſæuitiã maris præſagire eos, correptiſq; operiri lapillis, mobilitatemq; pondere ſtabilientes, nolunt uolutatione ſpinas atterere.

Quod

Quod ubi uidere nautici, statim pluribus anchoris nauigia infrenant. Echinus marinus stomacho accommodatus est, autore Dioscoride. Celsus quoq; aluum mouere testatur. Et Plinius lib. 32. ait: Echini ad calculos in cibis prosunt. Est & Echinus terrestre animal, cuniculi magnitudine, sed specie porcina, aculeis uallatus quemadmodum histrix est: ubi uerò sensit uenantem, contracto ore pedibusq;, ac parte omni inferiore, qua raram & innocuam habet lanuginem, conuoluitur in formam pilæ, ne quid comprehendi possit præter aculeos: in desperatione uerò urinam ex se reddit tabicam, tergori suo spinisq; noxiam, propter hoc se capi gnarus. cute cuius expoliuntur lina, & uulgo ericium, Germanicè, Ein hechel appellant. Echinus Germanicè, Ein Ygel, tam aquatilis quàm terrestris: Græca uox est, à Latinis erinaceus appellatus: quanquàm Theodorus echinum marinum ubiq; in Aristotele non aliter quàm echinum interpretatus est, Plinium fortè imitatus: attamen qui terrestris, Erinaceum conuertit. Histrix Erinaceo similis est. A

Hippocampus. Caput II.

HIppocampus marinum animal est exiguum. cuius cremati cinis exceptus, cũ liquida pice aut axungia seu amaracino unguento illitus, alopecias replet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Breuem paruumq; hunc piscem Dioscorides ait esse, & nihilominus magnitudinis notam illi coniunctã: Quod enim Græci Hippo, multis in natura adijciunt, grande significat. Sed id sic intelligendum est, ut comparatum id animal olerum, aut arborum erucis, grande sit: marinis uerò beluis & piscibus, breue & paruum.

Purpura, buccina, eorumq; uolutæ. Caput III.

Purpura.

Buccina.

B

Voluta.

PVrpura usta exiccat. dentes abstergit. excrescentias in carne cohibet. ulcera purgat, & ad cicatricem perducit. Eadem præstant concremata buccina, sed uehementius urunt. si quis salis plena, fictili crudo adurat, dentifricio conueniunt. ambustis utiliter illinuntur, quibus solui medicamentum non oportet. nam posteaquàm uulnus cicatricem duxerit, ipsum in testæ modum induratum, sponte sua decidet. Fit etiam calx è buccinis, ut in eius mentione demonstrabimus. Cionia uocantur purpurarum buccinorumq; mediæ partes, circa quas testæ uolumen clauiculatim intorquetur, cremata simili modo, maiorem purpuris buccinisq; facultatem urendi consequuntur, quoniam apprimendi naturam obtinent. Buccinorum carnes origratæ sunt, & stomacho utiles. sed aluum non molliunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Purpura Græcis porphyra uocata, Concha est è turbinatorum genere, aculeis clauata, lingua digitali, firina, torosa & ualida, duritia tanta ut conchas possit perforare, flore purpureo, qui nigrantis rosæ splendore sublucet, colorum omnium gratissimo, tingendis uestibus maximè expetito. Purpuram diu multumq; considerau, cùm aliam concham tandiu mordicus premeret, quoad suffocata hisceret. Conficiendi purpurei coloris rationem nostri homines ignorare putantur. Olim purpurarum testas confringebant, & carnes ad tincturam condiebant, & aqua dilutas, & sordibus expurgatas, succensis ignibus in lebete coquebant, harum sanguis ab igne incalescens, fluebat, & efflorescebat, partimq; flauescebat, partim Cyaneo colore fiebat, partim in alium colorem conuertebatur, ac nimirum quid imponebatur, commutabatur in illius colorem. Maßilienses hanc, & Murices, & Buccinos uocant Bios. Petrus Gillius.

A *Ceryx à Plinio Latinè Murex, & Buccinum appellatiuè: Concha est clauiculatim intorta, & turbinata, scabra, sine aculeis, magnitudine purpuris inferior, Buccino turbinato, quo sonus editur, similis, excepto ore rotundo in margine inciso. Ergo eadem erit Buccini descriptio: nam est è genere turbinatorum Concha, sine aculeis, Buccino Concharum generi, quo sonus editur, similis; nisi rotundo ore differret, in margine inciso: Buccinum enim quo sonus editur, non est incisum. Ligures Buccinos nunc uulgo Cornetos nominant: Maßilienses Bios Cornetos: Græci quidem hac ætate Strophilidas. Speusippus dicit similes esse κηρύκας, καὶ πορφύρας, καὶ στραβηλὸς, siue ἀστροβηλὸς: Dercitus dicit, commodos esse ad reddendum sonum. Officinæ hæc Concharum genera corrupto nomine Entale & Dentale appellant.*

Ceryx. Murex. Entale & Dentale.

Mituli. Caput IIII.

MItuli laudatißimi in Ponto. Cremati eundem buccinis effectum præbent. priuatim plumbi more eloti, oculorum medicamentis cum melle utiles habentur. genarum crassitudines absumunt. albugines purgant, & cætera quæ oculis caliginem offundunt. carnes eorum ad canis morsus utilißimè imponuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Myes. *Myes à Theodoro uertuntur Mituli, sed quàm rectè, iudicare nondum audeo. Plautus tamen Myes in Rudente musculos uidetur appellare: & Cornelius Celsus inter ea quæ aluum mouent, salsamenta ponit Ostrea, Pelorides, Echinos, Musculos, & omnes ferè Conchulas. Equidem cum Græcis hominibus eos quos uulgò Veneti uocant Musculos, & Cuniculos ostenderem, dixerunt esse Mydia, hoc est, Musculos. Athenæus tradit sua ætate Tellinas, & Romanis Mitulos nominatos fuisse.*

Tellinæ. Caput V.

REcentes tellinæ aluo utiles, sed maximè ius earum. salitæ uruntur, tritæque in cinerem & cum cedria instillatæ, auulsos pilos renasci non patiuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Athenæus dicit Romanos sua ætate Tellinam nominasse Mytulum. Marcellus, Dioscoridis interpres, B *Tellinas opinatur conchulas esse, quas memoria nostra Tellinas Romani uocant. Sed Aristophanes grammaticus Tellinas patellis dicit similes esse, eisdemque pueros pro cornibus uti solitos fuisse: à quibus longè diuersæ sole clarius uidentur eæ, quæ uulgo Telline uocantur.*

Chamæ. Caput VI.

CHamarum conchularumque in exigua aqua decoctarum ius, aluum ciet. id cum uino assumitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Chamæ marinæ & uariæ & multiplices sunt, nam aliæ asperæ, aliæ leues: & hæ quidem digitorum compressu confringuntur, illæ uerò uel ægerrime saxo conteruntur. Quædam ipsarum nigerrimæ sunt, nonnullæ argentei coloris: ac quemadmodum est earum uarium & multiplex genus, sic multas & diuersas sedes habent. Quædam enim in littoribus dispersæ, iacent in arena, nonnullæ sub algam subijciuntur, aliæ in humo commorantur, aliæ in saxis & stabulantur, & præfulciuntur, &c.

Vnguis odoratus. Caput VII.

Purpura.

VNguis siue onyx conchilij tegumentum est, ei simile quo purpura integitur, quod in Indiæ nardiferis lacubus inuenitur: suauem ideo spirans odorem, quòd conchylia inibi nardi pabulo uescantur. Colligitur postea quàm stagnantes aquæ æstiuis squalloribus inaruerunt. Laudatißimus qui à rubro mari defertur, candicans, pinguis. Babylonicus nigrescit, atque minor conspicitur. Ambo odoris

odoris gratia suffiuntur. sed aliquatenus castoreum olent. ijdem suffitu excitant fœminas uuluæ strangulatu oppressas, comitialesq́;. poti uentrem molliunt. Crematum conchylium eadem efficit, quæ purpura & buccinum. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Galenus unguem odoratum, qui hoc loco Dioscoridi ὄνυξ *quoq; dicitur, Officinis uerò* Arabica, *aut certè barbara uoce, blattæ* Bysantiæ, *inter ostraca ac testes purpurarum ac muricarum generatim comprehendit, eorundem enim uim habet, & præterea suffitu ab utero strangulatas fœminas, & comitiali apprehensos morbo excitat, quod tamen etiam de purpurarum testis* Galenus *11. simp. pharma. tradit. Meminit eius onychis* Plinius *quoq; 22. cap. 2. quum ait: Inuenio apud quosdam ostracium, quod aliqui onychem uocant, hoc suffitum uuluæ pœnis mirè resistere.*

Βλάττος & βλάττιον βύζαντος, *appellatur* Actuario *in aurea* Alexandrina, *diamargarito calido,* Vnguis odoratus *uel aromaticus, lib. 1. comp. pharm. part.*

Cochleæ. Capur VIII.

Cochleæ terrestres.

Cochleæ marinæ.

B

TErrestres cochleæ stomacho utiles sunt. & non facilè corrumpuntur. Optimæ Sardonicæ, Aphricanæ, Astypaleicæ, & quæ in Sicylia ac Chio gignuntur & quæ in Liguriæ alpibus, pomatiæ, id est, operculares, cognominatæ. Marina stomacho idonea, & facilè aluo excernitur. fluuiatilis uirus olet: quæ uerò uepribus frutetisq́; glutinata cohæret, quam uocant nonnulli sesilon, uentrem & stomachum turbat, uomitiones excitat. Crematæ omnium testæ excalfaciendi & urendi

A

Conchæ margaritiferæ.

naturam sortiuntur. purgant lepras, uitiligines, dentesq; emendant oculorum cicatrices, & uitia cutis in facie, albugines, ac uisus hebetudines, si cum carne sua ustę tritæq; ex melle illinantur. crudæ cum tegumentis impositæ. aquæ inter cutem tumores exugunt. sed non antè soluantur, quàm omnis hauriatur humor. podagricas inflammationes leniunt. impactos corpori aculeos illitæ euocant. menses tritæ & admotæ ciunt. Carnes earum cum thure & myrrha illitæ, cùm uulnera alia, tum maximè quę nerui acceperunt, conglutinant. tritæ in aceto, sanguinem naribus erumpentem infrenant. uiuæ corpus, & præsertim Aphricanæ, cum aceto deuoratum, stomachi dolores mitigat. trita cum testa, uino & myrrha, si exiguum inde bibatur, coli uesicæq; cruciatus sanat. Terrestris pilos incommodos replicat, si quis abraso acu lentore eius, pilum attingat.

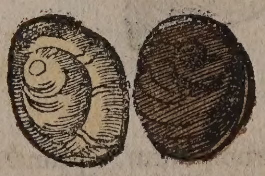
NOMINA ET EXPLICATIO.

B *Duo cochlearum genera sunt. Aliæ namq; Aquatiles, quas Græci scombros, Latini turbines communi alio nomine uocant, quòd ex amplo in tenue deficiant in uertiginem tori. Aliæ sunt terrestres, quæ per hyemem terra delitescunt, uere prodeuntes, Græcè cochleæ & cochlia appellantur, testa clauiculatim intorta: qua ut domicilio utuntur, quo se exerentes, quoniã oculis carent, bina cornicula prætentandi iter caussa protendunt, & si quid obstaculi sentiunt, resiliunt. Plinius libro nono ubi de crustatorum sanguine carentium genere agit: In eodem genere inquit, sunt cochleæ, aquatiles, terrestresq;, exerentes se domicilio: binaq; ceu cornua protendentes contrahentesq;, oculis carent, ideoq; corniculis prætentant iter. Ait uerò, ceu cornua, quoniam hæc non propriè cornua, sed similitudinariè tantùm dicuntur. Nam, ut idem lib. 11. dicit, Cornua multis quidem & aquatilium & marinorum & serpentium uarijs data sunt modis: sed quæ iure cornua intelliguntur quadrupedi tantùm generi.*

Cochleæ Germanis, Schnecken. Gallis escargotz, appellantur.

Limaces marinas uulgo aquatiles cochleas Maßilienses nuncupant, itemq; Cochlon Aristoteles animal testaceum aliud à limace tradit, quod Theodorus Vmbilicum conuertit, fortè hoc quod Officinæ ostendunt nomine umbilici marini, cuius pictura hæc est.

Vmbilici marini.

Germanis faba marina à similitudine, id est, Meer bonen/appellatur.

Petrus Gyllius scribit, se uidisse cochleam marinam, quæ ad eam magnitudinem accederet, ut tantum uini caperet, quantum piscator exiccare uno prandio posset.

Cochleæ in cibo sumptæ aluum mouent, autore Celso, boni succi & stomacho idoneæ. Paulus Aegineta tamen mali succi esse dicit, eius libro 1. uerba sunt hæc: Ius omnium quæ testis includuntur aluũ ducit: hanc ob caussam terrestres quoq; cochleæ uentrem soluunt.

At uerò duræ carnis & coctu difficilis sunt, quæ licet nutriat, mali tamen succi est, quapropter nonnulli ius cum garo & oleo condiunt, atque sic uentrem subducunt. Item ethicis prosunt: pectori & pulmoni ac iecori auxiliares.

Cancri. Caput IX.

Cancrorum

CAncrorum fluuiatilium exustorum cinis, qui duo cochlearia expleat, adiecto dimidio radicis gentianæ modo, triduo potus cum uino, magnoperè prodest canis rabiosi morsibus. rimas pedum, sedisq́;, perniunculos, & carcinomata, cum decocto melle lenit. triti crudi, potiq́; ex asinino lacte, auxiliantur contra serpentium phalangiorumq́; morsus, atque scorpionum ictus: decocti autem & cum iure esitati, ijs prosunt qui tabe conficiuntur, aut leporem marinum hauserunt. necant scorpiones triti, & cum ocimo admoti. Possunt eadem marini, uerùm inefficacius omnia præstant. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cancri ueris principio senectutem anguium modo exuunt, renouatione tergorum. His uita longa, pedes octoni omnibus in obliquum flexi. Fœminæ primus pes duplex, mari simplex. Praeterea bina brachia, denticu-

Locusta marina.

Cancer marinus.

B

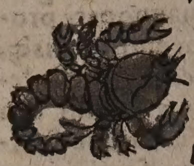
latis forcipibus, superior pars in primoribus his mouetur, inferiore immobili. Dextrum brachium omnibus maius. In pauore retrorsum pari uelocitate repunt. Autumno & Vere pinguescunt, & plenilunio magis. Aristot. lib. 4. de histo. ani. cancros uidetur appellare eos tantùm, quibus corpus rotundum est, cùm locustis, squillisq́; longum sit.

Cæterùm cancri difficilis concoctionis sunt, cocti uerò asthmaticis & phthisicis prosunt: præstantq́; ad isicia fouenda materiam, euacuata testa, ipsorum carne ex cauda & chelis tusa: & per se quoq; mensis conueniunt, cocti ex uino & pipere, seu ex aqua, aceto & sale, aut ablata testa in oleo butyró ue fricti in sartagine, & præsertim parui aut teneri, qui senectutem iam primùm exuerunt. Germanis, Meusser dicti.

Terrestris.

A

Terrestris scorpio. Caput X.

TErrestris scorpio tritus & impositus, suæ plagæ remediū est. quin estur assatus, ad eadem.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Aelianus, libro uariæ historiæ, plura Scorpionum genera esse scriptum reliquit: album, fuluum, nigrum, fumi colore, uiride, flammeum, quod omnium pessimum, uentrosum, caninicide, uolatile. In India enim uolatiles Megasthenes esse prodit, in uniuersum non coitu, sed humore ac calore concipiunt, singulis cauda sese complectentibus, nec oua, sed animal pariunt.

Oleum ex Scorpionibus paratum mirandarum uirium est, contra uenena omnia & pestilentia: de hoc oleo scribit Manardus se scire hominem hoc solo munitum, quantumuis sæuam pestilentiam nihili facere. sed cum & seruos suos unà secum uisentes pestilentia affectos, incolumes seruari: & sola unctione quosdam à sæuissimis uenenis potis liberatos. Duplici modo in officinis ex doctrina Mesue fieri solet. Prius ob scorpiones frigidum est: posterius ob aromata calidum & efficacius, non ob horum calorem & essentiæ tenuitatē (quibus aperit, incidit, tenuat, terget, perrumpit) sed etiam totius substantiæ scorpionum proprietate, & ut loquuntur forma specifica, qua utrunq; calculum renum & uesicæ frangit, illitum tantùm lumbis, si in renibus est: si uerò in uesica, pubi, perinæo, & iniecta etiam tum pauca in meatum urinarium. Modum parandi docet Mesue & Nicolaus. Syluius.

De Scorpione plura in sequentibus.

Marinus scorpio. Caput XI.

MArini scorpionis fel conuenit ad suffusiones oculorum, albugines & hebetudines.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cùm Scorpio & Scorpena eiusdem generis sint, multum tamen & colore & bonitate differunt. Nam scorpio ruffus & pelagius est, Scorpena nigra & littoralis, & suauitate longè Scorpione inferior: quod ipsum non modò ex antiquorum conscriptione accepi, sed certè palati sapientia expertus sum. Iam porrò non nullæ regiones Italiæ utrunq; Scorpenem appellant: & Græci à uero nomine aberrarunt, nam utrunq; Scorpium appellant: Maßilienses ut nondum cessant rectè Scorpenam appellare, ita parum Maßilicè Scorpium Rascassam nominant. Secundum Pastinacam & Draconem nihil in mari uenenatius: etenim in dorso & brachijs bene acutos robustos habet aculeos, quos si Sypontinus uidisset, non à similitudine terrestrium nomen duxisse scripsisset, sed ex eo potius, quòd quemadmodum terrenorum aculei, sic horum perniciosi sint, nuncupatos esse. Petrus Gillius. B

Draco marinus. Caput XII.

DRaco marinus dissectus & apertus impositusq;, ictus spinæ suæ qua ferit, medela est.

NOMINA

NOMINA ET EXPLICATIO. A

Plinius lib.32. Draconem à Dracunculo distinguit, huncq; dicit similem Gracculo esse, atq; in branchijs ad caudam spectantes aculeos habere, eiusq; ictum uenenatum esse. Hunc Dracunculum Aristoteles & Oppianus uocant draconem, & similiter Plinius ipse, cùm inquit libro 32. Draco marinus ad spinæ suæ, qua ferit uenenum, impositus prodest: quod idem hoc loco testatur Dioscorides.

Ab Ephippo uocatur Dracænis: ipsum arbitror esse, quem Ligures, & Maßilienses, & Plinius ipse alio loco Araneum uocat. Hac ætate Græci Draconem, Sicuti & Neapolitani, Tragınam appellant, corruptè, quasi Dracenam. Secundum Pastinacam nihil in mari uenenatius: acutißimos in dorso habet aculeos, quos piscatores ab hoc capto statim abscindunt. Aculeos quoq; in branchijs habet ad caudam spectantes. Iam porrò eum qui ab Aristotele Araneus uocatur, multi Græci autores uenenatum esse tradunt: hunc uerò omnes scriptores, atq; ætatis nostræ piscatores cùm à Pastinaca discesserunt, omnium marinorum uenenatißimum esse asseuerant, &c. plura apud Petrum Gyllium.

Scolopendra. Caput XIII.

Scolopendra in oleo decocta si illinatur, auellit capillos. sed contactu pruritus facit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Scolopendra marina, terrestri perquàm similis est, quam primùm ut homo contigerit, statim pruritu mordetur, & simili atque is qui ab urtica terrestri pungitur, doloris sensu afficitur. Scolopendræ marinæ tactio piscatoribus quoq; infestißima est: postea enim quàm hamum hæc contigerit, nullus piscis ad hamatam escā accedit, quod huius tetro odore procul pellatur.

Scolopendra terrestris Germanis est, ein Nossel/ fuluum animalculum, sub lapidibus delitescens, multipes, ac uenenosum.

Torpedo piscis. Caput XIIII.

Marina torpedo diuturnis capitis doloribus admota, cruciatus uehementiam mulcet. eadem apposita euersam sedem prociduamq; coërcet. B

EXPLICATIO.

Torpedinis piscis plani & cartilaginei torporem manus suæ tactione se periclitatum esse scribit Petrus Gyllius, mihi fide dignis. nec tantoperè sibi manum obtorpuisse quàm scriptores decantant, Torporemq; non modò letalem non esse, sed non ita multò pòst euanescere. Venetijs, Ianuæ, Maßiliæ, ac ubiq; putat gentium comedi. Maßilienses Turpilliam corruptè uocant: Ligures, Tremorizam.

Viperæ. Caput XV.

Viperinæ carnes si coctæ edantur, claritatem oculis afferunt, neruorum uitijs auxiliantur, increscentes strumas reprimunt. detracta autem cute, caput caudaq;, quoniam carne uacant, amputari debent: quippe cōmentitium est, quòd præcipitur, certam utrinq; mensuram præcidi oportere. reliquum uerò corpus exemptis interaneis totum dissectumq; discoquitur cum oleo, uino, salis exiguo, & anetho. Aiunt ijs qui uiperas esitent, pediculos procreari, quod planè à ueritate abhorret. adijciunt aliqui longam senectutem agere, qui eo cibo uescuntur. Sal ex eis ad eadē conficitur, sed inefficacior est. uiua autem uipera in fictile nouum demittitur, adijciuntur salis caricumq; tritarum, singulatim quinq; sextarij, mellis cyathi sex: mox fictilis operculum luto oblinitur, & fornacibus inassatur, donec sal in carbones redigatur, qui postea tritus in pulueris faciem, reconditur. Plerunq;, ut ori gratior fiat, immiscetur nardi spica, aut folium, aut malabathri momentum.

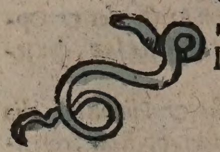
NOMINA ET EXPLICATIO.

Græci Θηρίαι. Latini uiperas. Itali Marassas. Germani Brantschlangen & Vncken/ appellant. apud quos tamen raròreperiuntur: carò earum siccat, ualenter digerit, mediocriter calfacit. Vis eius ad cutem properat, & ad eam expellit corporis excrementa, à quibus in multum cacochymis ingens numerus pediculorum prouenit, ut Galenus testatur contra mentem Dioscoridis lib.11. simpl. De his plura apud Iacobum Sylium hac tempestate medicum præclarißimum, in præparatione Theriaces.

Senecta

A

Senecta anguium. Caput XVI.

SEnectus anguium in uino decocta dolori aurium, infusu, & dentium collutione, auxilio est. addunt eam in medicamenta oculorum, sed præcipuè uiperinam.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Serpentis pellem Græci uocant senectam anguis. Plinius autem uernationem appellat, quòd tempore ueris senectutem depellat, ac nouam induat pellem. Germanis, ein Schlangen balck.

Lepus. Caput XVII.

Lepus.

Cuniculus.

LEpus marinus loligini paruę similis est. qui per sese tritus, aut cum urtica marina illitus, capillos euellit. Terrestris leporis inassatum cerebrum manditur, iuuandis tremoribus qui ualetudine contracti sunt. affrictu aut cibo facilem infantibus dentitionem præstat. exustum caput & cum adipe ursino aut aceto illitum, alopeciarum inanitatibus medetur. Leporinum coagulum post triduum à concubitu potum, conceptum adimere, partusq; spem intercipere proditur. uuluæ & alui fluorem sistit. comitiales iuuat. contra uenena ex aceto bibitur, præsertim aduersus concretum lac, & uiperarum morsus. Sanguis eius si calidus illinatur, uitia cutis in facie, uitiliginem, lentiginesq; sanat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Lepus marinus in cœno gignitur, & sæpè unà cum Apicis capitur specie cochleæ, tegmine caudatæ cernitur. Magni maris lepus (nam qui in alio mari nascitur antè dixi) ex omni parte ad terrenum similitudinem accedit, præter pilos: nam terrestris pili & molles sunt, & ad tactum haud quaquàm resistentes. Contrà il-

B *lius spinosi & erecti: hunc qui contigerit, læditur. sed de marino Lepore plura in seqentibus. Terrestris Leporis caro in cibis non paruæ laudis est etiam apud ueteres habita, ut Martialis distichon testatur:*

Inter aues turdus, si quis me iudice certet,
Inter quadrupedes gloria prima Lepus.

Leporum tria genera ferè sunt, ut tradit Varro lib. de Re rust. 3. Vnum pedibus primis humilibus, posterioribus altis, superiore parte pulca, uentre albo, auribus longis. Qui Latinis lepus, Germanis, Ein Hase. Gallis ung lieure, dicitur. Alterius generis sunt, qui hoc ferè mutant, quòd toti candidi sunt. Tertij generis est, quod in Hispania nascitur, simile lepori ex quadam parte, sed humile, quod Latini Cuniculum, Germani, Ein Kunglin. Galli ung connin appellant. Lucius Belius putabat ab eo dictum leporem à celeritudine, quòd leuipes esset. Ego arbitror à Græco uocabulo antiquo, quòd cum Aëoles Bœotij leporem appellabant. Cuniculi dicti ab eo, quòd sub terra cuniculos ipsi facere soleant, ubi lateant in agris. Martialis:

Gaudet in effoßis habitare cuniculus antris,
Monstrauit tacitas hostibus ille uias.

De leporibus plura Plin. lib. 8. Leporum caro craßi succi est, sed in hoc à bobus & ouibus uincitur, autore Paulo Aegineta. Verùm quæ cuniculorum est, melius & facilius alit. Hippocrates ait: Caro leporina siccat, sistitq;, sed lotium mouet. Celsus leporem in media materia numerari debere dicit, & boni succi esse, aluum adstringere, & urinam mouere.

Coagulum quod Germani Lyp & Keß lyp/uocant, uiscerum pars est, qua ad densandum lac utimur, substantia & mucilago quædam superflua lacti coagulato quodammodo similis in uentribus, & certis animalium uesicis genita & appensa. habent autem ungula omnia ruminantia, & inter dentata utrinq; lepus. Quò uetustius coagulum est, eò præstantius. Tale profluuio alui mederi præcipuè potest, &c. Plin. uerò libro 11. cap. 41. Dasipodis coagulo hoc tantum asserit, inquiens: Coagulum inutile leporis, hœdi laudatum, præcipuè tamen dasipodis, quod & proflunio alij medetur, unius utrinq; dentatorum.

Pastinaca marina. Caput XVIII.

MArinæ pastinacæ radius, qui eius cauda enatus aduersis squammis reflectitur, dentium dolorem mitigat: nam eos frangit & euocat.

NOMINA

Pastinaca marina. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Pastinaca piscis planus cartilagineus, radium digiti, interdum semipedis longitudine, ad similitudinem serræ dentatum, dentibus reflexis, in cauda habet: quo nihil usquam pestilentius mare generat. Ligures uocant Ferrasam: Maßilienses Glorinum: Siculi Bastonacam corruptè, quasi Pastinacam: detracto radio in littore Ligustico ac Gallico comeditur. Aliàs Germanis uocatur ein Roch.

Sepia. Caput XIX.

Sepiæ coctæ dum estur atramentum, ægrè concoquitur. aluum mollit. collyrijs è testa factis conuenienter genarum scabritiæ perfricantur. ustum in sua testa donec id quod crustosum est abscedat, postea tritum expurgat uitiligines, furfures, dentes, & uitia cutis in facie. elotum in medicamenta oculorum addi solet. contra albugines, oculis iumentorum efficaciter inspiratur. pterygia oculorum absumit, cum sale tritum & iniectum. B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sepia è piscium sanguine carentium & mollium genere est, eiusdem similitudinis cum loligine, octonis pedibus, solidum intus quoddam insertum continens, quod Sepium uocant. Sepiarum generis mares, ut Plinius scribit, uarij & nigriores, constantiæq; maioris: percussæ tridente fœminæ auxiliantur, At fœmina icto mare fugit. Ambo autem ubi sensere se apprehendi, effuso atramento, quod pro sanguine his est, infuscata aqua absconduntur, quod & Oppianus testatur Halieuticon lib. 3. cùm ait:

Sepia.

Quin & natiua fœcunda est sepia fraude.
Est liquor in tumida concretus turbidus aluo,
Qui fiscus piceam superat caligine massam:
Conditus hic humor nutritur corpore, præsens
Auxilium miseræ, subita formidine capta
Atras emittit guttas, & polluit æquor,
Obscuratq; uias ponti tenebrosa cruore
Permixto sanies piscantis lumina turbans,
Auertit uisum, & prospectum surripit omnem.
Hæc facili cursu per tinctas æquoris undas,
Effugit horrendos pisces, hominemq; sagacem.
Loligo atq; alij, qui findunt aëra pisces,
Tales inueniunt artes: non est liquor ater:
Illi purpureos potius de corpore fundunt
Humores: sed fraude pares astuq; putantur.

Cæterùm Sepiæ atramentum, autore Celso, uentrem mouet. Ipsa elixa sepia mollis est & suauis, & facilè concoquitur, & bonam aluum facit. Succus uerò ipsius sanguinem extenuat & mouet per hæmorrhoidas, ut autor est Diphilus, referente Massario. Paulus tamen Aegineta difficilis coctionis esse tradit, inquiens: Molles pisces, ut polypi, sepiæ, loligines duri sunt, coctioniq; renituntur, præsertim polypi. atq; salsum quodammodo habent humorem. Si uerò coctione uincantur, haud parum alimenti corpori præbent. Sepiam aliqui uocant ein Blacfisch.

A *Falco marinus.*

Est & aliud marini piscis genus, à similitudine, falco marinus, Germanicè, Meer oder Seefalck / nominatum, consimile testudini, aculeatum quasi scutum tergore gerens, in uentre fuluum. alas unà cum capite rubras habet, rostro cæruleo. uenter unà cum cruribus pallidè rubens. In tantam excrescit magnitudinem, ut duo homines terra uix attollere poterunt. Supinè iacens ægrè consurgit. Et natat, & uolat desuper aquas.

Mullus piscis. Cap. XX.

MVllorum asiduo cibo aciem oculorum hebetari constat. Is marini draconis, aranei, ac scorpionis morsibus medetur, si crudus atq; dissectus admoueatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Mullus piscis est magnitudine modica, gemina barba inferiore labro insignitus, à qua uulgo barbonem, & M. Varro Rei Rusticæ lib. ultimo ad finem, barbatum mullum, & Græci gneatida. quòd uerò ter pariat in anno, Triglen uocant. Olim etiam in precio habitus. De quo plura apud Plinium in libro 9. & 31. cap. 8. Is etsi piscis est, haud quaquam in uulgus ignotus, tamen in sermone Latino ignotius esset nihil, nisi Ausonius suo carmine, quod Mosellam inscripsit, illustrasset:

Tuq; per obliqui fauces uexate Saraui,
Qua bis terna fremunt scopulosis ostia pilis,
Cùm defluxisti famæ maioris in amnem
Liberior, laxos exerces Barbe natatus.
B *Tu melior peiore æuo: tibi contigit omni*
Spirantum ex numero non illaudata senectus.

Hippopotamus. Caput XXI.

HIppopotami testes exiccati ac triti, contra serpentium morsus bibuntur.

Hippopotami, qui & Hippocampi quibusdam dicuntur. Capite & collo equino, & rostro oblongo sunt, ab eorumq; fronte tanquam equorum coma propendet, & eo loco quo equi iubam habent, pilis diffluunt horum. cauda draconis speciem similitudinemq; gerit.

Ligures & Maßilienses uocant Caballos marinos.

Fiber. Caput XXII.

FIber ancipitis uitæ animal, plerunq; cum piscibus & cancris ex aqua uictum capessit. Huius testes serpentium uenenis aduersantur, sternutamenta mouent; & in uniuersum uarios obtinent usus. siquidem menses ac partus ciunt, duabus drachmis cum pulegio poti. partus secundasq; eijciunt. contra inflationes, tormina, singultus, uenena, ixiamq; ex aceto bibuntur. lethargicos, & utcunq; ueterno obdormiscentes excitant infusi. cum aceto autem & rosaceo, olfactu & odoris suffitu, idem faciunt. poti & illiti prosunt tremulis, conuulsionibus, & omnibus neruorum uitijs. in summa, calfactoriam uim habent. Eligi debent testes qui ex uno ortu connexi sunt (fieri enim non potest, ut gemini folliculi in una membrana coniuncti reperiantur) liquore intus ueluti ceroso, odore graui, & uirus redolente, gustu acri, mordente, ac friabili, naturalibus tunicis circundato. Quem fraude aliqui corrumpunt, conijcientes in follem gummi, aut ammoniacũ cum sanguine & castorio subactũ, & ita exiccãtes. Vanũ est quod traditur, testes ab ipsis euelli, & à sese abijci, cũ

Fiber.

Lutra.

uenatu

uenatu urgentur: siquidem tangi nequeunt, ita, ut in sue, substricti. Operæ autem precium est, diuisa pelle melleum liquorem cum euestiente tunica assumere, & siccatum potui dare. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Testes Castoris, seu castorium, calfacit, siccat, est tenuium ualde partium, coquit dispositiones cõtumaces & scirrosas. Eligendi qui ex uno principio committuntur, & quibus est intus liquor cerosus, friabilis, odore grauis & uirus olente, gustu acri & mordaci. Ex quibus duobus suspicari poßis, substantia nobis esse aduersißimos, nulli autem uel admotum uel sumptum est perniciosum castoreum. Pontici Castores sunt præstantißimi, quod & Virgilius meminit lib. 7. Georg.

Nec inepti qui ad Matronam, uulgo la Merne, Galliæ fluuium, crebrò capiuntur, mirabili spectaculo animalia, cauda piscosa, soleæ æmula, pilo supernè canino, alibi lutræ, pedibus anterioribus anseris, sed uncatis, simiæ posterioribus, auribus minimis, rotundis, dente ualidißimo, adunco, prælongo, seta oris cornea, architectura in fossa sua mirabili.

Castoreum nigrum, fœtidum, rancidum, die uno necare affirmat Auicenna. Castoreum è Perside fermè ad nos defertur: syncerum enim tanta ui odoris est præditum, ut olfacienti uesicam castorij, sanguinem è naribus eliciat. Seruatur annis decem.

Germanis, Ein Byber. Gallis Biure. Fiber metathesi dictus.

Lutræ animalis fibro similis testes idem pollere addit Hermol.

Mustela. Caput XXIII.

MVstela quæ in domibus nostris oberrat, ambusta exenteratur, & inueterata sale, in umbra siccatur. Ea binis drachmis cum uino pota aduersus omnia serpentium uenena præsentaneo est remedio. toxico, simili sumpta modo, resistit. eius uentriculus coriandro farctus inueteratusq́, percussis à serpente, & comitialibus potu auxiliatur. cremata in fictili podagricis confert, cinere ex aceto illito. sanguine perunctæ strumæ iuuantur. comitialibus etiam prodest.

Wisel. Iltis. Marder. B

Mustela nomen πολύσημον est, quæ πολυσημία magni nominis uiros decepit. Plinius appellatione Mustelæ, & Galen. ictida complectitur. Nam quod Aristoteles scribit, ἡ γαλῆ ὅταν ὄφει μάχηται ἐπεσθίει πήγανον, hoc Plinius penè ad uerbum transtulit, cùm ait: Mustella cum serpentibus dimicatura, rutam ore gerit. & lib. 29. cap. 4. quas Aristoteles ictidas uocauit, has ipse quoq; Mustellas uocat. Ita enim scribit: Mustellarum duo genera, alterum syluestre. distant magnitudine. Græci uocant ictidas. Ex his locis iam citatis, satis liquet Mustellam esse Plinio generale nomen, & Latinis Mustellam dici animal, quod Græcis γαλῆ & ἴκτις dicitur. Mustellas uerò illas quas Græci Galas uocant, opinor à uulgo appellari Vuisellas, Herminas, seu Hermellas. Galli penè eodem nomine dicunt Herminas, Vuisellas autem fouinos appellant seu Marturellos, à quibus etiam Frettæ intra Galas ponuntur. Nam Frettæ sunt opinor illa animalia, quæ Galli Furones uocant, & Latini uiuerras. Pueri uiuerris utuntur ad extrahendas de parietum nidis auiculas. Immittuntur & in caua arborum, & inde auiculas unguibus referunt. Præterea in uenatione cuniculorum utuntur Viuerris, ut Plinius refert, qui ita scribit: Magna propter uenatum eorum Viuerris gratia est, immittunt eas in specus, qui sunt multiformes in terra. Vnde & nomen animali, scilicet cuniculo. Galæ igitur genus esse constat. Vuissella, Hermella, & Viuerra Galorum species, sed Vuisellæ sunt domesticæ Galæ, Hermellæ uerò & uiuerræ syluestres. Cæterùm ictidum duo genera sunt: alterum Galli pariter Germanis uocant Mardram, alterum genus Germani Iltis dicunt, uoce ni fallor à Græco nomine deriuata, Ictis, conuerso c. in l. fit Iltis, & Galli hoc genus uulgari lingua uocant ung putois, quòd uidelicet hoc animal puteat. Quòd uerò Mustellæ nomen tam latè pateat, ex etymologia uocabuli accidisse puto. Nam apparet Mustellam esse nomen cõpositum ex nomine Μῦς, id est, mus, & στέλλω. inde ἀποστέλλω, id est, surripio, ut dicatur mustella, quasi murium fur, seu raptor. Germanicè, ein Meußdieb. Mustella quoq; uocatur auis quæ mures uenatur, & mustella piscis est, quem Græcè γαλεὸν, uulgo Lampetram & Lampredam corruptè uocant, quia perinde, atq; gale serpentes persequitur, ita & galeus piscis uenenatum piscem Pastinacam dictum persequitur, Et

Carolus Figulus.

Hermella.

A quidam recentiores uiri, citra controuersiam doctißimi, mustellam pro fele usurparunt, inter quos est Marcellus Virgilius, Dioscoridis interpres & commentator, is enim scribens in caput præsens, satis indicat se per Mustellam domesticam, intelligere feles seu cattos, cùm totum hoc caput non πϱὶ τῆς αἰλούϱου, ἀλλὰ πϱὶ τῆς γαλῆς, intelligi debeat. Quòd autem Virgilius Marcellus Mustellam & felem promiscuè usurpauit, indicio esse poterunt ipsius annotationes in caput de lychnide. Nam inibi multa narrat de felibus, & postea addit se de felibus copiosius scripsisse in hoc secundo uolumine, præsenti capite, ubi de Mustellis agitur. Idem in capite de Ruta uertit, ut debuit, αἰλούϱους, feles. At Aristoteles ait, Aeluros & galas esse diuersi generis animãtia. hic uerò tam fœdus error ex eo manauit, quòd pleriq; arbitrati fuerint γαλᾶς esse feles seu cattos, & cùm legebant præsens caput in Dioscoride de domestica Mustella, imaginabantur esse felem siue cattum. Et Erasmus multis in locis γαλῆν uertit felem, utpote in prouerbio: γαλῆ ταϱτησσία, id est, feles Tartesßia. Et in prouerbio: γαλῇ κϱοκωτὸν. Feli crocoton. Ipse tamen ingenuè fatetur, se dubitare an rectè uerterit. Verba Erasmi sunt hæc in prouerbio suprà citato. Porrò uox hæc γαλῆ, felémne significet an Mustellã, an quem uulgo cattum appellant, quoniam inter eruditos controuersum est, relinquo alijs indicandũ. Hîc Erasmus uidetur innuere aliud esse felem, aliud esse Mustellam, & aliud esse cattũ, & sequitur fortasse hac in re Columellam, cui felis est bellua illa quam suprà diximus Fouinum appellari, mustellam autem forsitan capit pro ictide. Nec dubium est, quin felis sit animal quod Græci αἴλουϱον, & quod uulgo ab astu, catum nominant, &c. Sit igitur catum posthac, Galem & ictida esse mustellam, & ælurum esse felem seu cattum, uulgo ein Meuser/oder Katz.

Ranæ. Caput XXIIII.

Contra omnium serpentium uenena pro antidoto sunt ranæ, si ex sale & oleo decoctæ edantur, iusq; earum itidem sorbeatur. contra inueteratos tendinum rigores pollent. illitus earum cinis, profluentis sanguinis impetus sistit. explendis alopeciarum inanitatibus ex liquida pice illinitur. uiridium ranarum cruor auulsos genis pilos renasci prohibet, in uestigia euulsorum instillatus. decoctæ in aceto & aqua, dentium dolores collutione leniũt.

B NOMINA ET EXPLICATIO.

Ranarum plura genera: alia est rana quæ dicitur phrynos, hoc est rubeta: perniciosa item chersidros, cunctarum grandißima. Buffo quibusdam dicta, Germanis ein Krott & Pogg. Apocynon quoque dicunt, quòd canum impetus cohibeat: aliud genus dictũ Calamites. Est & palustris rana, dicta elobatrachon Græcis. Germanis, ein Frosch. Gallis une raine, & une grenoille. Aristoteles, ranas omnes telmaticos dicit, aut lymnæos.

Hodie paßim ex ranis palustribus oleum parant officinæ. Podagræ calenti admouerunt quidam, sed nullo fructu. Neq; enim frigiditas in eo magna esse potest à ranarum capitibus, coquendo coctione tam longa, & ea in oleo sesamino, alteratis. Rectius meo iudicio ranæ uirides in syluis crebræ, unguibus reptantes in altißimas quasq; arbores, & sub noctem brexantes (uox enim earum unica est, brex) oleo uiolato, uel omphacino, ad hos usus incoquerentur. Quas manibus uiuas hodie ex more tenent ad refrigerium febre acuta aliqua ardentes. croisser Gallis. Germanis, Laubfrösch/dictas, quarum meminisse uidetur Galenus lib. 10. simpl.

Silurus. Caput XXV.

Silurus recens in cibo nutrit, & facilem præbet aluum. sale uerò conditus, minimum suppeditat alimentum. arteriam expurgat, & uocem expedit. illita saliti caro, aculeos & infixa corpori spicula extrahit. muria eius incipientibus dysenterijs prodest, si in desidentium fotus adijciatur: fluxiones siquidem ad summa cutis elicit. ischiadicis infusa medetur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Silurus piscis in fluminibus, priuatimq; in Nylo, thynnos, in mari præcipua magnitudine æquans. Hunc quidam Sturionem, Germanis, ein Stör, dictum esse putarunt, sed falsò. Silurus enim maleficus & dentatus est, cùm sturio neq; dentatus neq; maleficus sit. Pli. lib. 9. ait: Silurus grassatur ubicunq; est, omne animal appetens, equos innatantes sæpe demergens, præcipuè in Mæno Germaniæ amne prope Lisboum. in cibo aluũ mollit silurus è iure eodem Plinio autore lib. 32. Item cùm cæteri omnes mares suis fœminis sint præstantiores, Silurus fœmina præstat suo mari.

Smarides,

Smarides. Caput XXVI. A

SMaridis piſcis caput exuſtum, excreſcentes ulcerum oras puluillosq́; reprimit. nomas cohibet. thymos clauosq́; abſumit. carò non ſecus atq; ſalſamentũ prodeſt à ſcorpione percuſsis, aut à cane demorſis.

EXPLICATIO.

Vide annotationes noſtras ex Petro Gyllio, in cap. 27. proximè ſequens.

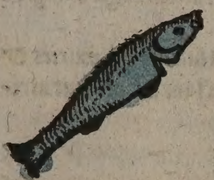
Mænæ. Caput XXVII.

MEenarum ex capitibus cinis ſi illinatur, calloſas ſedis rimas abolet. eius etiam garum oris putrilagines collutione ſedat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Mæna piſciculus, hyberno tempore candidus, æſtiuo cerulea uarietate pictus. Ligures Mænulum, Maſſilienſes Medolam uocant, neq; modò ſpeciei uerumetiam generis nomen eſſe ex eo conijcio, quòd uarium & multiplex eſt earum genus, aliæ in utroq; latere nigram maculam orbiculatam habent, quas ij qui Adriaticum ſinum accolunt, uulgo Mænas Selanas appellant: aliæ Leucomændes, hoc eſt, albæ Mænæ, à Græcis Smaridas uocant. Maſſilienſes, Gerres: Neopolitani Cerres, per c. quos Theodorus ſecutus Smarides cerros uidetur conuertiſſe, non Gerres. de quibus Martialis, ueluti uilibus piſcibus, ita ait: Fuiſſe Gerres, aut inutiles Mænas. Theodorus Mænidas, in Ariſtotele Mænas & Alces, & Mænidia, id eſt, Mænas paruulas Aleculas appellat, ut Alecula nomen generis ſit, hoc idem Latinè ſignificans, quod Græcè, ut Hermolaus putat, Anthracides, hoc eſt, piſces qui ſuccenſis carbonibus commodè coqui poßint, cuiuſmodi ſunt Smarides & Mænæ: Equidem ipſe generatim piſciculos ignobiles ſignificari, ex Columella arbitror, qui Aleculas riuales piſciculos, ignobiles uocauit, atq; alios piſces ſale exeſos, Arencos nuncupatos, Thryßis ſimiles: itemq́; ſunt Mænæ Boopes appellatæ, quas Græci adhuc rectè Boopas uocant. Ligures & Maßilienſes, Bogas corruptè nominant.

Alec.

Gobius. Caput XXVIII. B

GObius recens in ſuillum uentrem coniectus, ſi conſuta rima in duodecim aquæ ſextarijs, donec duo ſuperſint, decoquatur, excolatus & ſub diuo refrigeratus, potui detur, aluus ſine moleſtia deijcitur: illitus contra ſerpentium canumq́; morſus auxilio eſt.

Gobiorum multiplex eſt genus: alij paluſtres, alij ſaxatiles, uulgo Goacæ uocati, quos Cothonas, ſicut Nicander inquit, Siculi appellant: quoſdam alios Gobioni ſaxatili propemodum ſimiles, Ariſtoteles Cortos nominat, quos adhuc nonnulli Coranos nuncupant.

Thunnus. Caput XXIX.

COnditanei thunni caro, quam omotarichon uocãt, ſumpta ijs auxiliatur, quos uipera, nomine preſter, momorderit. ſed oportet uinum quàmplurimum ſubinde cogantur haurire, ita ut uomitione reddatur. contra acrimonias eſitatorum maximè ualet. canum morſibus utiliſsimè illinitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Thynni pelamidum generis eſſe uidentur, nam ut Ariſtoteles lib. 6. de Hiſtoria animalium ait, Limarijs Thunni prouectiore ætate, anno eſſe putantur uno. Et Plinius lib. 9. Pelamides, inquit, cùm annuum exceſſere tempus, Thynni uocantur. quod falſum eſſe, nec ex Pelamidibus unquam fieri Thinnos, ſibi piſcatores Ligures & Maßilienſes apertè oſtendiſſe ſcribit Petrus Gyllius, harum rerum peritißimus, quarum rationes in aliud tempus reijcit, lib. de Gallicis nominibus piſcium. Eſt item thynnorum generis, qui uocatur pompylus, hunc Maßilienſes piſcatores haud ignorantes, corruptè Pampalum uocant.

Garum. Caput XXX.

GArum omne, quod ex piſcibus carnibusq́; ſale maceratis liquamen eſt, ſi ex eo fotus fiat, depaſcentia ulcera ſiſtit. morſis à cane medetur. dyſentericis atque iſchiadicis infunditur: nonnullis, ut exulcerata adurat: alijs autem, ad laceſſenda quæ ulcera non ſenſerunt.

A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Quid sit garus siue garũ, docet nos Plinius naturalis historiæ lib. 31. cap. 7. ubi inquit: Aliud etiamnũ liquoris exquisiti genus est, quod garon uocauere, quæ intestinis piscium cæterisq;, abijcienda essent, sale maceratis, ut sit illa putrescentium sanies. Hoc olim conficiebatur ex pisce, quem Græci garon uocabant, Nunc à scombro pisce laudatissimum in finibus Carthaginis, Spartariæ & Cetarijs, sociorum appellatur. Nec liquor ullus penè præter unguenta maiore in precio esse cœpit, nobilitatis etiam gentibus: fiebat etiam ex alijs piscibus, ut plura apud Plinium loco iam citato. Sunt item qui coctorum piscium ius garum uocant, & ita, ut in uetusto quodam manuscripto codice, sed incerto autore, reperi, confici præcipitur.

Gari confectio. *Confectio gari: Sume pisces minores salsos, aut si salsi non fuerint, saliuntur pauco sale, & mitte ex illis sextarium unum, & de bono uino sextarios tres, & coque in æreo uase, usq; dum duæ partes consumantur, & tertia remaneat, tum cola per saccum usq; ad claritatem, & refrigeratum mitte in uitream ampullam, & utere. Cæterùm ex siluro pisce aliquando etiam fieri solitum, testatum reliquit Cælius Aurelianus medicus, Chronicωn, siue tardarũ passionum lib. 2. cap. 1. de paralysi, cùm ait: Garum quod appellamus liquamen ex pisce siluro confectum. Deinum quamuis liquaminis uocabulo garum intelligit Apicius, Latino tamen nomine aliquando caruisse testis est Ausonius in epistola ad Paulinum, his uerbis: Scis autem me ad nomen muriæ, quod in usu uulgi est, nec solere, nec posse dicere, cùm scientissimi ueterum, & Græca uocabula fastidientes, Latinum in gari appellatione non habeant, sed quocunq; nomine loquar, liquor iste sociorum appellatur. Quod reliquum est, non modò ex piscibus, & eorum extis, sed ex animalibus salsis fiebat garum, liquor scilicet ex salsura eorum exudatus fluens, & aquæ modo supernatans, ut hoc loco Dioscorides tradit. Differt autem ab Alece garum, quòd alex imperfecta nec colata fex est. Horatius: Quo fece primus & alex.*

Halme. *Differt item ab Halme, id est, muria: quòd garum sanies intestinorum piscium est: Halme uerò muries & salsugo piscium inueteratorum, hoc est, ius salsum, in quo seruantur, Germanis Lac dictum. Meminit utriusq; Martialis, muriæ quidem hoc disticho:*

Antipolitani, fateor, sum filia Thynni,
Essem si Scombri, non tibi missa forem.

Gari uerò sociorum hoc altero:

Expirantis adhuc Scombri de sanguine primo
Accipe serosum munera chara garum.

B

Ius piscium. Caput XXXI.

RECentium piscium ius, modò per se, modò ex uino potum, aluum subducit. priuatim ad hunc usum conficitur è phycidibus & scorpionibus, & iulide, è percis, & recentibus alijs saxatilibus, nec uirus resipientibus, simpliciter cum aqua, oleo & anetho.

Zomos, id est, piscium ius, conficitur apud Paulum lib. 7. ex his qui testacea cute integuntur. tellinis, hiatulis, & conchulis, ius quoq; ueteris galli (apud eundem) cum sale diutissimè excocti, uentrem subducit. è contrario gallinæ ius comprimit.

Cimices lectularij. Caput XXXII.

CImices, qui in cubilibus enascuntur, cauis fabarum inclusi, si ante febrium significationes septeni deuorentur, quartanis auxilio sunt. & citra fabas sumpti, percussis ab aspide prosunt. uuluarum exanimationes olfactu reuocant. poti cum uino aut aceto, adhærentes sanguisugas abigunt. triti & urinariæ fistulæ impositi, urinæ angustias leuant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cimices Germanis Wantzen. Gallis à tetro odore, punaises dicuntur. fœdissimum animal, hostis nocturnus, nam in lectis quietem dormituris adimit, & putridum odorem ingenerat tangentibus eum. Etsi tamen fœdissimum animal sit, non tamen ui medica caret, ut apud Plin. lib. 29. cap. 4. traditur.

Millepeda. Caput XXXIII.

MIllepedæ, quæ sub aquario uase stabulantur, animalia sunt multis pedibus nitentia, quæ contacta manu contrahuntur in orbem. hæ ex uino potæ difficili urinæ, & regio morbo auxiliantur. millepedas illini anginis cum melle utilissimum. tritæ, & in cortice mali punici

punici calfactæ, doloribus aurium, addito rosaceo, conuenienter instillantur. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Animalia quæ Græcis ὄνοι, & ἴνισκοι, & πολύποδες, hoc est, aselli, & Latinis millepedæ ac multipeda, Germanis Esel, *appellantur, satis nota sunt; ut quæ non solùm sub hydrijs & aquarijs uasis, uelut hic ait, nascuntur, sed ubiq; in locis humectis, uelut cellariorum parietibus & fenestris, pluuia aut tempestate madefactis proueniunt, itemq; in sterquilinijs generantur, & ad contactum mares se in globum contrahunt, coloris aliàs fusci & ad gryseum declinantes, Dioscorides etiam hoc loco* κανθαρίδας *appellat, Galenus* κυάμους, *id est, fabas à similitudine Asianas uocari dicit. Marcellus uerò Cutiones, ob cutis, ut uidetur, duritiam & soliditatem, cap. 8. & 9. nominat. Et Plinius 29. cap. ult. Millepeda, ab alijs centipeda aut multipeda dicta, animal est è uermibus terræ, pilosum, multis pedibus armatum, repens, tactuq; contrahens se, oniscum Græci uocant, alij tilon. Quare manifestarium incurrunt errorē, qui ὀνίσκους uermes terrenos esse credunt, quòd hi in Italia Nisculi, quasi corrupta ex Græca uoce, uulgo appellantur, quum uermes terreni longè alia animalia sint, &c. de his plura infrà cap. 59.* Onisci.

Blatta pistrinaria. Caput XXXIIII.

BLattæ eius quæ in pistrinis inuenitur, interanea trita aut cū oleo decocta, aurium dolores instillatu mitigant.

Plin. lib. 29. cap. ult. blattarū tria genera facit, his uerbis: Hoc quoq; *animal inter pudēda est, inquit, sed propter admirationem naturæ, priscorumq; curæ, totum in hoc loco explicandum. Plura earum genera ferunt.* Molles *quas in oleo decoctas, uerrucis efficaciter illini experti sunt. Alterum genus* Mylocion *appellauere, circa molas ferè nascens. Has capite detracto attritas, lepras sanasse, Musa & Picton in exemplis reliquerunt. Tertium genus & odoris tædio inuisum, exacuta clune, cum piscaleo sanare ulcera aliàs insanabilia, &c. Germani,* Gryllen *&* Heymichen, *appellant.*

Pulmones. Caput XXXV.

POdagras pernionesq; emendat pulmo marinus recens tritus & illitus. Suillus & agninus ursinusq; pulmo impositu, attritus à calceamentis contractos, ab inflammatione tuetur. B Vulpinus uerò si arefactus bibatur, suspiriosos adiuuat. adeps quoq; liquefactus, infususq;, auris dolorem finit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Pulmones marini sua sponte nascuntur, cùm natant, Cirros ex imo, more polypi, emittunt: quòd autem speciem quandam mulieris uuluæ repræsentant, tota iccirco Italia eos turpibus nominibus appellat, ut nulla ratione scriptis honestè mandari queant. Ligures nominant, Capellos marinos: Maßilienses, Carneos pileos: cùm iacent omaso similes sunt: cùm eriguntur, pulmones uidentur: Adeò omnino lucidi & uitrei sunt, ut sine sectione interiora omnia uidere poßis: ac quamuis fluctibus in littus expulsi, nullo negotio capiūtur: tamen cùm non sint esculenti, à prætereuntibus præclarè contemnuntur.

Pulmonem uulpis siccatum potumq; asthmaticis Galenus, phthisicis uerò ob eandem totius substantiæ familiaritatem saluberrimum, omnes propè practici inculcant.

Genitale cerui. Caput XXXVI.

GEnitale cerui tritum & in uino potum, à uipera demorsis auxiliatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cerui genitale, Asininum iecur, ungula asini, lichenes equorum (Germanicè, Der Ramp*) ungulæ caprarum, iecur caprinum, apri, canis rabiosi, ueteres soleæ ueteramentariorum, nota omnia nulla explicatione opus habent.*

Vngula asini. Cap. XXXVII.

VNgularum asini cinis per dies multos binis cochlearibus potus, proditur comitiales adiuuare. eædem oleo subactæ strumas discutiunt, & illitæ pernionibus medentur. Caprinarum cinere perunctæ ex aceto alopeciæ sanantur.

A

Lichenes equorum. Caput XXXVIII.

κατ' ἐπιγναφὴν, non ἐπιγραφήν.

LIchenes sunt in equorũ genibus, & * super ungulas in flexu hãrum partium indurati calli. qui triti & in aceto poti, comitialibus mederi traduntur.

Iocinera. Caput XXXIX.

ASini iecur inassatum esu comitialibus prodest. ueruntamen ieiunis edendum præcipitur. Capræ uerò inassati decidua sanie, inungi luscios os prodest, & dũ coquitur, apertos oculos hãlitu eius uaporari. prodest in cibo tostum ad eadem. Tradunt hircini iecinoris cibo comitiales deprehendi.

Aprinum recens si arefactum teratur, ex uino potum contra serpentium uolucrumq; morsus auxilio est. Iecur canis, qui rabie exagitatur, tostum & in cibo ab emorsis sumptum, ne tententur metu aquæ tueri creditur. Vtuntur autem ad arcendos aquæ pauores dente eo, qui caninus dicitur. hunc à cane qui momordit exemptum, & folliculo inditum, pro amuleto brachio adnectunt. Inueteratum autem fæ se mergi iecur, ex hydromelite binis ligulis potum secundas pellit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Caput extorum iecur est, dextra in parte situm. Aegrè concoquitur, crassos generat humores, appetentiam tollit, lactentium tamen iocinera minus insalubria putantur, & adhuc minus gallinacea & anserina, anatumq; & porcina. Paulus Aegineta: Cor & iecur craßi succi sunt, coctu difficilia, & tardè transmittuntur. Sed suillum iecur bonitate cæteris præstat. Celsus tamen libro secundo, omne iecur boni succi esse dicit. Paulus lib. 1.

Iecur lupi in medicamentum ex eupatorio hepaticum sæpe indidi, nec multò efficacius ob id comperi. Hepaticos tamen ipsum tota substantia iuuare, sufficientem se habere experientiam scribit libro octauo compo. pharma. part. Gale. Puluerem quoq; ex eo in hydrope cum uino albo in dies aliquot manè potum, inter secreta quædam remedia reponunt nonnulli. Hepar tamen uulpis aridum ex oxymelite potum, splenicis imponit Archigenes apud Galenum lib. 9. compo. pharma. part. Hepati calido sicco salubre existimo hepar raiæ, cithari, id est, rousfctæ, & hepati, id est, aquilæ maris, & si qua sunt alia in piscibus similia.

B

Coria ueteramentaria. Caput XL.

VEteris corij cremati illitus cinis ambusta igni, intertrigines, necnon calceamẽtorum attritus sanat.

Gallinæ. Caput XLI.

Gallus. Gallina. Caput.

DIffectæ gallinę, & adhuc calentes appositæ, serpentium morsibus auxiliantur. sed identidem alias sufficere oportet. Earum cerebellum in uino bibendum datur contra serpentium morsus. sanguinem à cerebri membrana profluentem sistit. Quæ interiore uentriculi galli sinu residet membrana, secti in laminas cornus specie similis (ea uerò inter coquendum abijci solet) siccatur, tritaq; in uino conuenientissimè stomachicis datur in potu. Ius è uetere gallinaceo aluum deijcit. abiectis itaq; interaneis salem conijci oportet, & consuto uentre decoqui in uiginti sextarijs aquæ, donec ad tres heminas redigantur. totum id refrigeratum sub diuo, datur. Aliqui incoquunt olus marinum, mercurialem, cnicum, aut filiculam. Crudos humores crassosq;, atram bilem, & strigmenta elicit. prodest longis febribus, suspirijs, articularijs morbis, & inflationibus stomachi.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Varro Rei rusticæ libro 3.cap.9.ait, è gallinarum generibus proprio nomine uocantur fœminæ, quæ sunt uillaticæ Gallinæ, Germanicè, Hennen. Gallicè geline : mares Galli. Germa. uerò ein Han. Gallicè ung coq : capi semimares, quòd sunt castrati, German. ein Capaun, Gallicè ung chapou. Et Columella libro octauo, capite secundo ait : Cohortales fœminæ propriè appellantur gallinæ : mares autem galli : semimares capi, qui hoc nomine uocantur, cùm sint castrati, libidinis abolendæ causa, nec tamen id patiuntur amissis genitalibus, sed ferro candente calcaribus inustis, quæ cum ignea ui consumpta sunt, facta ulcera dum cōsanescant, figulina creta liniuntur. Capi caro laudabilis est, temperata, boni alimenti, & sanguinis generatiua. Horum testiculi nunquam improbantur, cùm aliorum animalium sint indigestibiles & cacochymi, digesti autem benè nutrientes. Gallorum autem optimi, præsertim saginatorum, qui & suaues sunt, & probum alimentum corpori præbent, autore Paulo Aegineta. A

Ouorum natura. Caput XLII.

OVum molliculum plus alit sorbili, & durum plus molli. Luteum oui, contra oculorum dolores utile est. inassatū sedis inflammationibus prodest, cum croco & rosaceo: & cōndylomatis, cum meliloto. cum uua autem fruticis eius, quem rhoa dicunt, aut galla, in patinis frigitur, ut cibo aluos sistat, per se etiam offerri solet. Candidum oui crudum refrigerat. spiramenta cutis occludit. inflammationes oculorum infusum lenit. ambusta, si statim eo perungatur, pustulas non sentiunt. faciem à solis adustione tuetur. fronti impositum cum thure fluxiones arcet, auertitq;. inflammationes oculorum lana exceptum, addito rosaceo, melle & uino, mitigat. utiliter contra hęmorrhoidis serpentis morsus crudum sorbetur. summè tepidum, prodest uesicæ rosionibus, renum exulcerationibus, gutturis scabritiæ, reiectionibus sanguinis, destillationibus, & thoracis rheumatismis.

EXPLICATIO.

Dum de ouis loquimur, gallinarum oua potissimùm intelligimus, quæ gratioris saporis in communi ciborum usu sunt, & de quorum ad ganeam delectu sic præcipit Horatius : B

Longa quibus facies ouis erit, illa memento
Vt succi melioris, & ut magis alba rotundis
Ponere : namq; marem cohibent callosa uitellum.

Cibos quot modis iuuent, notum est. Nullus alius cibus, ait Plinius, qui in ægritudine plus alat, neq; oneret : simulq; uini usum & cibi habeat. Ouum durum, inquit Celsus, ualentissimæ materiæ est : molle uerò uel sorbile, imbecillissimæ.

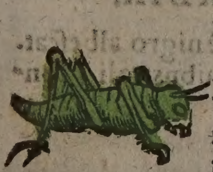
Et Dioscorides quoq; hoc loco molle magis nutrire quàm sorbile testatur, & molli rursum quod durum est. Sed de ouis quid sentiat Paulus, uide lib. 1. Seruari oua in tomento, aut hyeme in paleis, æstate in furfuribus utilissimum tradit Plinius. Sale exinaniri creduntur. Et inter alios custodiendi modos dicit Columella nonnullos solida, multos etiam fresa faba coaggerare. Germani ouum ein Ey. Galli ung ocuf, appellant.

Cicadæ. Caput XLIII.

CIcadæ quæ inassatæ manduntur, uesicæ doloribus prosunt.

Cicadæ nostræ Germaniæ peregrina ac incognita animalia, hæ unæ omnino in animalium genere ore carent. prolixum quiddam compactum, indiuisumq; gerunt, simile ei quod linguæ speciem refert, in ijs quibus aculeis in ore, eoq; ipso rorem hauriunt, alimentum unum & peculiare. Excrementum cicadis nullum in aluo reperitur. Plura earum sunt genera, quæ magnitudinis modo differunt, ut Aristoteles lib. de historia animalium copiosius tradit. Cordus ait in Italia reperiri in ficuum arboribus.

Locustæ. Caput XLIIII.

LOcustæ odoris suffitu urinæ difficultates adiuuant. præsertim quæ fœminas malè habent. earum carnes nullo sunt in usu. Est & quoddam genus locustæ, quæ asiracos aut onos dicitur, sine pennis, prælongis cruribus. exiccata autem si ex uino bibatur, contra scorpionis morsus magnoperè proderit, hac abundè uescuntur Aphri, qui Leptin incolunt.

A Locustæ Germanis, Hewschrecken. Gallis saulterelles dicuntur.

Locusta est insecti generis, uolucre animal. Italis uulgo Caballeta dicta, quæ pedes ultimos habet longissimos, & cætera.

Ossifragus. Caput XLV.

VEnter eius auis quam Latini ossifragum appellant, particulatim potus, calculos cum lotio pellere proditur.

Ossifraga auis ex genere aquilarum, Germaniæ peregrina est, hanc quoque uim quam illi Dioscorides attribuit, nostri medici motacillæ adscribunt.

Galerita. Caput XLVI.

GAlerita auicula est parua, apicem in uertice, pauonis modo, gestans. quæ assa in cibo sumpta, cœliacos adiuuat.

Alauda. *Galeritam alij alaudam, Germani uerò, Ein Waldlerch uocant, hæc auis Romanæ legioni nomen dedit: nam apud Romanos alauda dicta est. Galli galeam siue galeritam, alaudam uocant, quare milites galeati à Romanis dicti alaudæ. Itaq; cùm Cæsar ex Gallis conscriberet legionem, alaudam appellauit. Omnia uerò quæ hoc capite Dioscorides de alauda scribit, illud falsò attribuit Serapion Arabs upupæ.*

Hirundines. Caput XLVII.

DIssectis crescente luna pullis hirundinis, qui primo partu exclusi sunt, in uentre eorum lapillos offendes: è quibus duos, unum colore uarium, alterum purum eximes. ij priusquã terram attigerint, in iuuecæ corio, aut ceruina pelle brachio aut collo adalligati, comitialibus proderunt, & sæpe prorsus eos recreabunt. Hirundines, uti ficedulæ, in cibo, aciei uisus medica-

I mentum præbent. tam pullorum quàm matrum in fictili olla crematarum cinis cũ melle oblitus, oculis claritatem adfert. anginæ eo commodè perunguntur. uuæ & tonsillarum inflammationibus hoc cinere succurritur. & ipsę & pulli exiccati, si drachmæ pondere ex aqua bibantur, hos iuuant qui anginæ morbo conflictantur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cinis recens hirundinum in diabesasa recipitur. Pulli hirundinum cum primis in fictili super prunas usti, diachelidonium stomachicũ ad Anginas Andromacho faciunt, apud Galenum. Hirundinum stercus acre, & digerens, ut aliorum animalium magis, minus.

Aristoteles ait in Samo albam nasci Hirundinem, cuius oculos si quis pupugerit, statim quidem excæcatur, pòst uerò uisum recipit, & sicut ille dicit, sic acutè quemadmodum à principio uidet.

Cinis pullorum hirundinum medetur anginæ, ut hoc loco Dioscorides testatur, & Celsus lib. 4. scriptum reliquit. Hirundinis cerebrum ex melle illitum ad suffusiones facit.

Hirundo Germanis, ein Schwalb/ dicitur.

Ebur. Caput XLVIII.

EBoris scobe illito paronychia sanantur. Vim adstringẽdi ebur obtinet.

Ebur tota substantia cor roborare, & conceptum iuuare, practicis scribitur, frigidũ siccum primo gradu. Germanis, Helffantbeyn.

Suillus talus. Cap. XLIX.

SVis talus comburitur, dum è nigro albescat. qui tritus & potus inflationibus coli, longisq; torminibus medetur.

Ceruinum cornu. Caput L.

CEruini cornus cinis elotus, binis ligulis epotus prodest dysentericis, excreantibus sanguinem, cœliacis, regio morbo, & uesicæ doloribus cũ tragacantha. fœminis fluxione uuluæ laborantibus, cum liquore huic rei ac commodato. Cerui cornu contusum, crudo fictili luto circumlito, & in furnum indito: uritur donec albescat. id cadmiæ modo elotum, ulceribus oculorum & defluxionibus salutare est, infrictum dentes expurgat. crudi cornus suffiti nidore serpentes fugantur. feruefactum in aceto, si eo gingiuæ colluantur, maxillarum à dentitione dolorem adimit. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cornibus cerui & capræ ustis, & (si opus est) lotis utimur ad dentium candorem, gingiuas mollitie fluidas, dysenteriam, fluxiones in oculos, oculorum ulcera, quia tergent sine rosione: tamen nec dolorem leniunt, nec coquunt, quia frigida sicca.

Ceruinum cornu, Germanis Hirtzhorn. *Gallis corne de cerf.*

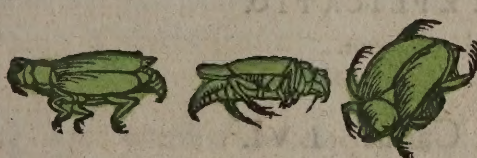
Eruca. Caput LI.

ERucis quæ in oleribus gignuntur, cum oleo peruncti, à uenenatis bestijs feriri negantur.

EXPLICATIO.

Erucæ uermes sunt frõdes arborum erodentes, quare ab erodendo erucas dictas uolunt: aliqui Græcorum erucam Chryselidem uocant. Germani ein Raup/ *&* Holtzwurm.

Cantharides. Caput LII.

E Frumentis cõgestæ cantharides ad recondendum idoneæ sunt. quæ fictili uase non picato conduntur, & raro linteo obligato ore, & deorsum conuerso suspenduntur super aceti feruentis quàm acerrimi halitum, donec æstu exanimentur, postea lino transfixæ reponuntur. Potentissimæ omnes uariæ, luteis lineis, quas in pennis transuersas habent, promissoq; corpore crassæ, ac blattarum modo perpingues. sed inertes ac imbecillæ, quæ unius sunt coloris. B

EXPLICATIO.

Totis utitur Galenus ad psoras, lepras. Hippocrates caput & pedes aufert, lib. de fœminarum morbis. Hæ uesicam ulcerant solæ, ureticis autem salubriter miscentur.

Buprestes, & pinorum erucæ. Caput LIII.

SImili modo reconduntur buprestes, genera quædam cantharidum, & pinorum erucæ, quæ supra cribrum suspensum feruenti cinere paulisper intostæ, reponuntur. uis omnium communis erodere, ulcerare, calorem elicere. qua de causa admiscentur medicamentis, quæ lepras, ferasq; lichenas & carcinomata sanant. menses ciunt pessis emollientibus additæ. Aliqui cantharidas antidotis impositas, aquæ subter cutem auxiliari prodiderunt: argumento, quòd urinam moueant. Alij pennas pedesq; contra potarum ueneficia remedio esse tradiderunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Buprestes uulgo ein Knölster/ *quòd boues rumpantur hoc animante, sic dictæ. Pini erucæ,* Die würm von Fichten/ *appellatæ, non ut cæteræ, pini frondes, sed ipsum lignum sub cortice erodunt. Luscinijs gratissimus cibus.*

Salamandra.

A

Salamandra. Caput LIIII.

SAlamandra lacertæ genus est, iners, uarium, quod frustra creditum est ignibus non uri. Vim habet erodentem, calfactoriam, exulcerantem. additur, ut cantharis, in medicamenta, quorum uis est exesse, & lepras abolere, similiq; modo reconditur. liquefacta * in oleo pilos euellit. exenterata, detractis pedibus & capite in melle seruatur ad eundem usum.

* Alij, cremata cinis.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Salamandra non continuò, nec semper in igne uiuit, ut hoc loco Dioscorides quoq; testatur, sed aliquantulum in eo durare potest, nec est adeò ignotum animans: Imò illud, quod Germanicè ein Olm, *uel* Moll, *cuius picturam damus, appellatur. Et falsum est ex eius pilis, quos nullos habet, inextinguibilem telam fieri. Nam huiusmodi materia est uel ex Amiantho lapide, uel ex quodam apud Plinium lini genere, si non & id Amiantho lapidi idem fuerit.*

Araneus. Caput LV.

ARaneus, quem holcum, alij lycon, id est, lupum uocant, subactus cum splenio, & linteo illitus, prolatusq; utrisq; temporibus aut fronti, tertianos circuitus persanat. tela eius imposita sanguinem sistit. uulnera quę summam cutem occuparunt, ab inflammationis iniuria uindicat. Est & alterum aranei genus, qui candidam, tenuem, densamq; telam orditur: quem in aluta ligatum, & lacerto appensum, quartanis circuitibus mederi narrant. decoctus ex rosaceo & infusus, aurium doloribus auxiliatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

B *Græcè, Ἀράχνη. Latinè, Araneus. Germanicè,* ein Spinn.
Araneorum plura genera uide apud Hermolaum Barbarum, in Coroll.

Lacerta. Caput LVI.

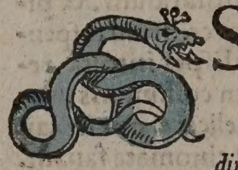
LAcertæ caput intritum & appositum, aculeos & omnia corpori infixa extrahit. uaros*, formicantes uerrucas, & pensiles, quas acrochordonas uocāt, tollit. iecur exesis dentibus cōiectum dolores finit. si diuulsa admoueatur, ictis à scorpione leuamentum præstat.

* Alij, clauos.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Lacertum & lacerta, utroq; genere dicitur. Iuuamenta eius lege apud Plinium lib. 8. cap. 39. Græcè σαῦρα. Germanicè, ein Eydechs, *dicitur. Quanquàm est & genus herbæ Saura Plutoni sacra, de qua in Nicandro.*

Seps. Caput LVII.

SEps, quam aliqui lacertam chalcidicam uocarunt, in uino pota morsus suos sanat.

EXPLICATIO.

Seps ideo etiam Chalcis appellatur, quòd à quibusdam lineis, æris speciem, similitudinemq; gerentibus, eius dorsum distinguatur. Itemq; ad octo palmorum longitudinem accedit, tum in Syria, & Libya, & Cypro nascitur, in saxis domesticam sedem solet habere.

Scincus. Caput LVIII.

SCincus aut Aegypti, aut Indiæ, aut rubri maris alumnus, quamuis inueniatur in Lydia Mauritaniæ. Est autem terrestris crocodilus sui generis. Sale inueteratus cum nasturtio. aiunt carnes, quæ renes amplectātur, id sibi uirium uendicasse, ut si drachmæ pondere bibantur, uenerem accēdant. uerùm decocto lentis cum melle

aut

aut semine lactucæ cum aqua poto, ueneris cupiditates inhibentur. additur in antidota. A

Scincus, siue Crocodilus terrestris.

Stinci Officinarum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Recens scincorum, crocodilorum terrestrium, tanquàm pudendum ad uenerem intendentes quidam bibunt: alij sumen quoque & caudam assumunt: unde compositio est Actuario diascincu. Officinæ corruptè stincum marinum uocant, & aliud genus lacertæ ostendunt in paludibus & cœno uiuens, à uero crocodilo longè diuersum.

Terreni uermes. Caput LIX.

TErreni uermes impositi, præcisos neruos glutinant, tertianas discutiunt: decocti cum anserino adipe, infusi, affectis auribus medentur. cum oleo autem decocti, si in contrariam aurem instillentur, dentium doloribus præstant auxilium. triti in potu ex passo urinam ciunt. B

NOMINA ET EXPLICATIO.

γῆς ἔντερα, hoc est, intestina terræ, Græcis. Plinio autem & Latinis uermes terreni. Germanis Regen würm *dicuntur. similes sunt lumbricis, qui aluo & intestinis innascuntur, ἕλμινθες στρογγύλαι, id est, rotundi Græcis appellati, quare permiserunt sibi etiam uermes terrenos lumbricos appellare, magno errore si quis in rei medicæ usu, pro uerme terreno lumbricum ex aluo humano adsumat, quum uermes terreni exigendis ex aluo lumbricis, in potu ab Aëtio præbeantur.*

Mus araneus. Caput LX.

MVs araneus dissectus & impositus, sui morsus ueneficia luit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Mus araneus, qui Germanicè Ein Zyßmauß/ *dicitur, si in orbitam inciderit, tanquam uinculis capitur, ac moritur: ei qui ab eo sit morsus remedio est, ut Dioscorides tradit, terra ex orbitarum transitu sumpta, eáq; simul ut uulnus aspersum sit, statim sanatur.*

Mures. Caput LXI.

MVres, qui in domibus oberrant, concisos scorpionum plagis utilissimè imponi, in confesso est. si inassatos infantes ederint, oris saliuam exiccari promittunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

A *Plura eſſe murium genera liquet,ut Pontici,alpini,herinacei pungentibus pilis. Omnium autem naturæ murium Ariſtot.ſexto naturæ animalium meminit his: Murium mirabilis eſt præter cætera animalia, cùm numero,tum celeritate.Iam enim fœmina prægnante in uaſe milliario aliquando occupata,paulò pòſt reſerato uaſe,muſculi numero uiginti & centum reperti ſunt.Hæc ille,& multa id genus:qui plura uolet, locum habet quem adeat.*

Murium capitum caudarumq́; cinere ex melle inunctis,claritatē uiſus reſtitui dicunt,multoq́; magis gliris aut muris ſylueſtris cinere.

Lac. Caput LXII.

LAc generatim omne boni ſucci eſt.corpus alit. aluũ emollit. ſtomachum & inteſtina inflatione uexat.uernum tamen dilutius æſtiuo habetur. & è uiridi pabulo aluum magis emollit. Probatur autem candidum,æquali craſsitudine,quod ungui inſtillatum cogitur. aluũ minus tentat caprinum,quoniam pecus hoc adſtringentibus pabulis,robore,lentiſco, & oleaginis frondibus,& terebintho magna ex parte ueſcitur,inde ſtomacho accommodatiſsimum reddi ſolet. ouillum autem dulce,craſſum,& pręingue, non uſq;adeò utile ſtomacho.Bubulum tamen,aſininum,& equinum,uentri magis idonea, ſed ipſum turbant.Quibus in locis pecora ſcammoniam,ueratrum,clematidem, aut mercurialem paſcuntur,lac omne uentrem & ſtomachum ſubuertit:quale in Iuſtinis* montibus eſſe,à nobis proditum eſt.Siquidem capræ quibus candidum ueratrum pabulo fuerit,primo foliorum partu euomunt,& eorum lac hauſtum nauſeam creat,& ſtomachum in uomitiones effundit.uentrem adſtringit lac omne decoctũ, præcipueq́; candentibus calculis marinis exuſtũ: & in ſumma,omnibus auxiliatur internis exulcerationibus,præſertim faucium,pulmonis,interaneorum,ueſicæ & renum:foris

*De hoc ſuprà lib.1.cap.9.

B uerò contra pruritum cutis,eruptiones papularum, & uitiatos corporis ſuccos, recens cum melle crudo,addito ſale,datur exigua aqua dilutũ.minus inflat quodcunq; ſemel feruefactum.decoctũ cum calculis marinis ad dimidias,ulceroſas uentris fluxiones adiuuat.Lac quodcunq; ſerum continet implicitum: quod ubi diſceſsit,à lacte,multò potentiſsimũ ad purgationes redditur.datur quibus ſine acrimonia uolumus deiectionem moliri,ut melancholicis,comitialibus,lepris,elephantijs,& erũpentibus toto corpore papulis.Ex omni lacte fit,quod ſchiſtum,id eſt,ſciſsile,appellant.Lac autem fictili nouo feruet,ramoq́; ficulneo recenti mouetur,inſparſis,poſtquàm bis aut ter efferbuerit,totidem aceti mulſi cyathis,quot ſunt heminę lactis.ita enim ſereſcens liquidum ab eo diuiditur,quod in caſeum concreuit.ſed cùm feruet, ne ſuperfundatur,conueniet ſpongia ex frigida continuò fictilis labrum detergere, ſextariumq́; argenteum frigidæ aquæ plenum demittere.Bibitur heminis per interualla ſingulis,uſq; ad quinas,ità ut intercedentibus ſpacijs potantes ambulent.Lac autem recens efficax eſt contra roſiones uſtionesq́;,ab exitialibus medicamentis factas,uti à cantharidibus,aut ſalamãdra,bupreſte,aut pinorum eruca, hyoſcyamo, dorycnio,aconito,aut ephemero:præſertim bubulum ad id eximiè confert.gargarizatur autem exulceratis faucibus,tonſillisq́;. Aſininum peculiariter collutos dentes gingiuasq́; ſtabilit.fluxiones alui,ſi ulcera ſentiantur,teneſmosq́;,ouillum,bubulũ aut caprinum cum marinis lapillis decoctum,ſiſtit per ſe autem & cum hordeaceo, ptiſana aut halicaceo cremore infuſum magnoperè inteſtinorum roſiones mitigat. exulceratæ uuluæ immittitur.Humanum lac dulciſsimum eſt,& maximè alit. mammis autem exuctum,prodeſt tabi,& ſtomachi roſionibus. contra hauſtum leporem marinum præſidio eſt.oculis cruore ex ictu ſuffuſis, cum thuris polline inſtillatur: podagricis utile eſt cum meconio & cerato illitum.Lac omne reſpuendum ſplenicis, hepaticis,comitialibus,uertiginoſis, & neruorum uitio laborantibus, febriculoſis, & capite dolentibus: niſi ſi quis interdum purgationis gratia,ut oſtendimus,ſchiſtum præbeat.Primiparæ canis lacte perunctos narrant glabreſcere. potum contra uenena antidoti uicem obtinet,abortus mortuos expellit.

NOMINA

NOMINA ET EXPLICATIO. A

Lac lauat,terget sero emplasticum est butyro & caseo: ob hæc acres & mordaces fluxiones obtundit,recens utendum.

Caseus. Caput LXIII.

CAseus recens sine sale sumptus alit. stomacho utilis est,& facilè in membra delegatur,corpus auget, aluum modicè emollit.alius tamen alio præstantior,pro natura lactis à quo cōficitur.decoctus autem & expressus, deinde inassatus, aluum sistit,illitus, oculorum inflammationibus & sugillatis prodest. Qui uerò recens salitus est,minus alimenti præbet, corpus aptè minuit,stomacho aduersatur,negotium uentri interaneisq; exhibet. uetustiore sistitur aluus.Sero quod à caseo manauit,quamoptimè canes aluntur. Quod hippacen uocant,caseus est equinus.ea uirus redolet,magnoperè alit, bubuloq; proportione respondet.Nec desunt qui hippacen,equinum coagulum appellarint.

Caseus recens refrigerat,repellit,siccat,uulnera etiam magna glutinat.Ex uetustate uerò acer,cùm pernæ decocto subactus,tophos eliquat & aperit.

Butyrum,& eius fuligo. Caput LXIIII.

E Lacte pinguissimo probatum fit butyrum, quale ouillum est. fit & ex caprino,agitato in uasis lacte, donec pingue separetur. Butyrum natura oleosum est & molliens*; unde largius epotum,uentrem resoluit.prodest,ubi oleū non adfuerit,contra uenena. cum melle si infricetur, dentitiones adiuuat. gingiuarum pruritus,& oris ulcera infantibus emēdat. illitum foris capaciora alimentorum facit corpora, & ab albidis pustulis per summa scatentibus asserit contra inflammationes & duritias uuluæ, quod nec uirus resipit. nec B uetustatem sentit,butyrum efficax est dysentericis,& coli ex ulcerationibus infunditur.in medicamenta addi solet quæ pus mouent, utile præsertim cùm nerui,aut cerebri membranæ,uesicæ ceruix,uulnera acceperint. id autē purgat,replet,carnem creat.ab aspide percussis utilissimè imponitur. recens obsonijs additum olei uicem pensat.& adipis uice fungitur in bellarijs. Colligendæ ex eo fuliginis ratio hæc est: Butyrum in lucernam nouam ingestum accenditur, fictiliq; operculato quod supernè in siphunculi speciem desinat, & infima parte cuniculos clibani modo habeat,crematur, & subinde aliud in absumpti locum sufficitur,dum coaceruetur fuliginis modus,quem facere institueris. penna pòst deraditur ad usus.Eius effectus est in medicamentis oculorum,exiccare & adstringere. fluxiones cohibet,& ulcera celeriter ad cicatricem perducit.

*Aliâs,lactis facultate præditum.

Butyrum Germanis Butter/& Ancken. Gallis buyre. Hispanis manteca dicta,minimum terget, ut decoctum Glycyrhizæ: coquit item & digerit,bubonas,parotydes,oris phlegmonas in pueris & mulieribus,gingiuas puerorum cum dolore dentientium crebro illitu tenuat,quantum mel: idem lacti canino, & leporis cerebello tribuit Archigenes.Expuitionem Butyrum promouet (maximè cum melle aut Sacchаro) in pleuritide & peripneumonia,quos affectus etiam coquit.

In unguentis potißimum fuliginis usus est. Fumi par est, quæ parieti inhæret: quippe fuliginem fumum craßiorem condensatum uocamus,Germani Rûß.

Medicina lanarum. Caput LXV.

SVccidæ lanæ molles,è collo fœminibusq; laudatissimę habentur.Subueniunt inter initia uulneribus,percussis,desquāmatis,liuidis,ossibus fractis,aceto,oleo aut uino imbutæ.siquidem facilè succos combibunt quibus immerguntur.& ob pecudum sordem,sicenim œsypum uocant,emolliūt.capitis,stomachi,aliarumq; partium doloribus,cum aceto & rosaceo efficaciter imponuntur. Crematarum lanarum cinis crustas obducit,excrescentias in carne cohibet,& ulcera ad cicatricem

A

perducit. Mundæ autem & carptæ, in fictili crudo, cæterorũ more, uruntur. Nec secus fimbriati marinarum purpurarum flocculi cremari solent. Aliqui cum sordibus lanas carpunt, & melle irrigant, eodemq; modo urunt. Alij in fictili oris pa tuli, uerucula inter se distantia componunt, & concerptas car minatasq; lanas oleo ita suffusas, ut ne stillare quidẽ possint, assulis tedæ subiectis, & eisdem lanisq; permutatim interstra tis, leuiter succendunt, & ustas tollunt. quòd si è teda pix, pin guitudóue ulla profluxit, collecta reconditur. Lauatur ad oculorum medicamenta. cinerem in labellis, aqua addita, manibus confricant, & considere patiuntur: idq; sæpius, mutantes aquam donec linguam adstringat, nec mordeat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Conferunt humano generi lanæ, tùm ad tuendum corpus à frigore, tum ad sanitatem ualent, potißimùm succidæ: quas ita describit Varro libro Rei rusticæ, cap. ult. Tonsuræ tempus inter æquinoctium ad uernũ & solstitium, cùm sudare inceperint oues, à quo sudore recens lana tonsa, succida est appellata, Germanicè Schmutzig wollen/rohe vngewäschen wollen/ *&c. Lanæ igitur huiusmodi plurima præstant reme- dia ex oleo uinoq; aut aceto, prout quæq; mulceri, moderari opus sit, & astringi laxariue.*

Lana succida & sordida contusis utilis ob œsypum: lota uerò est uice linamenti capiti: usta autẽ acris, calida sicca, tenuium partium.

Oesypum. Caput LXVI.

OEsypum uocant Græci, succidarum lanarum pinguitudinem, Cuius parandi ratio hæc est: Succidæ molles, radicula nõ curatæ, calida aqua lauantur, & qui- buscunq; sordibus expressis, & in labellum oris ampli coniectis, aqua infunditur, magnoq; impetu ligula, uti respumet, agitatur, aut lignea rude ualidiusculè contur B batur, quò largius sordida spuma colligi possit. deinde marina respergitur. & consi dente pingui quod supernatabat, collectoq; in altero fictili uase, denuò aqua in la- bellum fusa agitatur. spuma iterum mari perfunditur, & demum eximitur. hoc tan tisper fieri solet, dum consumpta pinguitudine nihil prorsus spumæ extet, collectũ œsypum manibus emollitur, & si qua insedit spurcitia, confestim demitur: exclu- saq; sensim omni aqua, recentiq; affusa, manibus miscetur, donec admotum linguę œsypum, astringat leuiter, nec mordeat, atq; pingue candidumq; spectetur, tum in fictili uase conditur. Verùm omnia feruido sole fiant. Nonnulli excolatum pin- gue frigida aqua eluunt, & manibus, non secus atq; ceratum mulieres, confricant: ita enim candidius redditur. Alij eloris lanis & sordibus quibuscunq; exemptis, ac lento igni in æneo uase ex aqua decoctis, pingue quod supernatat collectũ, aqua, ut diximus, lauant: colatumq; in fictilem patellam, quæ calidam aquam contineat, linteo operiunt, atq; soli mandant, donec candidum fiat, & satis crassum. Alij bidui spacio aquam effundunt, nouamq; adijciunt. Melius est lęue, radicula non curatum, quod succidarum uirus oleat, & si manu in concha fricetur cum aqua frigida, albe- scat, nihil in se duri aut concreti habens, ueluti quod cerato aut adipe adulteratur. Oesypum excalfacit, explet ulcera, & emollit, præsertim sedis ac uuluæ, cum melilo to & butyro, in uellere appositum, menses & partus euocat. ulcera non aurium mo- dò sanat, sed & genitalium cum anserino adipe. contra erosos angulos oculorum, scabiososq;. genas quæ occalluerunt, & ciliorum defluuia, efficax est. In testa noua torretur, donec redactum in cinerem pinguitudinem amittat. Ex eo etiã fuligo col- ligitur, uti demonstrauimus, quæ in oculorum medicamenta commodè addi solet.

Oesypus est succidarum lanarum pinguetudo, ut Dioscorides præsenti capite docet: ὑόσωπον, *&* ὑόσω- πον ὑγρὸν *apud Paulum aliquoties legitur, unde opinor practicis consuetudo appellandi hyssopum humidũ, pro œsypum, nolentibus ab hyssopo herba separare:* ὕσσωπος *autem Galeno cum Dioscoride semper di- citur.*

Coagulum. Caput LXVII.

Leporis

LEporis coagulum tribus obolis ex uino,uenenatorum morfibus,cœliacis,dyfentericis,& fœminis fluxione uuluæ laborantibus, ac reiectionibus à pectore,auxiliatur.fanguinem in grumos concretum difcutit. poft menftruas purgationes appofitum uuluæ cum butyro, præftat mulieribus ut concipiant.potum uerò partus enecat,& à puerperio,pariendi fpem adimit. Equi coagulum,quam hippacen aliqui uocant,priuatim cœliacis dyfentericisq; conuenit. Hœdi, agni,hinnuli, capreæ laticornis, & dorci,apri,cerui,uituli,bubaliq; coagula fimiles naturas fortiuntur.contra aconiti potum in uino,& concretum lac in aceto,conuenienter affumuntur.Hinnuli priuatim triduo à purgationibus admotum, partus fpem intercipit.Vituli marini,caftorei uires repræfentat.comitialibus,ftrangulatis uuluis,potu cõferre exiftimatur.Sed fi fit uituli marini, hoc experimentum eft: aqua infpergitur,qua paulifper cum alterius ....mantis,tum præcipuè agni coagulum, maduerit.nam fi erit fyncerum,ftatim liquefcit in aquam: fin minus, confimile permanet. Excipitur autem catulis,qui nondum natare poffunt. in fumma, coagulum omne difsipata cogit,& coacta diffoluit. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Coagulum omne,Germanis Rymm/lypp/*&* Kaß lypp,*appellatum, ex lactis in uentriculo primo corruptione acre,digerit,ficcat. Lac aut fanguinem in uentriculo coagulatum diffoluit: leporinum omnium eft præftantißimum. Qui igitur menfes immodicos cum Practicis & Medicorum uulgo queat fiftere, cùm calidum fit uitandum,ubi fanguine fluit,aut fluxurus eft?*

Adeps. Caput LXVIII.

ADeps anferinus aut gallinaceus recens & fine fale conditus, ad uuluæ uitia proficit.fale inueteratus,& qui temporis fpacio acrimoniam cõcepit, uuluę inimicus eft. Recens exemptis membranis in fictilem ollam demiffus, quæ altero tãtoperè capacior fit,quantus fit modus adipis,quem curare inftitueris,obftructo diligenter uafe,flagrantifsimo foli exponitur,eliquefcens inde humor in fictile alterum excolatur,donec adeps omnis abfumatur,mox loco uehementer frigido recõditur,& ad ufus digeritur. Alij fictile fulciunt fuper aquam calidam, aut tenuem & elanguidam prunam, quæ folis uicem penfet. Eft & alia curandi ratio: Exemptis membranis teritur, coniectusq; in ollam eliquatur, adiecto minuti falis momento, mox lineo colo transfufus reponitur. Vtiliter in medicamenta additur,quæ lafsitudines & fatigationes leuant.Suillus adeps & urfinus hoc curantur modo: Recens, præpinguis,renibus potifsimùm detractus,in largiore aqua cœlefti & quàm frigidifsima,exemptis tunicis,diligentifsimè manibus confricatur, & exprimendo ferme ficcatur, fubindeq; noua aqua abluitur. cæterùm fictili capacitatis duplę inditus,in aquam demergitur,& fubditis leuibus prunis fpatha mouetur, eliquatusq;, colo transfunditur in aquam: ubi uerò refrixit, & guttatim aquam omnem exclufit,in prælotum fictile demittitur,& infufa aqua leniter eliquari debet,& manu deprimi,quò facilius fæculentum uirus peffum eat: poftea in pilam fpongia madefactam transfunditur: ubi coire cœpit,refidens in imo fordes eximitur. tertiò citra aquam eliquatur,repurgatusq;,fictili bene operculato,perquàm frigidis locis reponitur.Hircinum feuum,ouillum,ceruinumq; ita curato: Elotum ex his quodcunq;, tunicis,ut in fuilli mentione dictum eft,exemptis, pilæ emolliendum tradito,ac manibus fricato,affufa paulatim aqua, donec ne amplius quidem cruentum uirus excernatur,aut pingue aliquod innatet,fed nitida fpectetur. deinde in ollam fictilem conijcito,& adiecta aqua ut fupereminet,leui pruna liquefacito,& moueto, atq; in aquam colato: cumq; refrixerit,iterum in loto fictili eliquato,& quæ antè diximus facito.tertiò fine aqua liquefactum,in perfufam liquore pilam colato, refrigeratũq;, ut in fuilli ratione diximus,recondito. Bubulum autem feuum, renibus maximè detractum,exemptis membranis,aqua marina ex alto petita eluendum eft,mox in pila tundendum diligenter,affufa maris aqua: cùm uerò diffolutum fuerit,in fictilem ollam conijciendum,& marina aqua,quæ non minus dodrante fupereminеat, proluendum: decoquendum donec omnis aboleatur odor,additis ad fingulas feui Atticas minas,quaternis Tyrrhenicæ ceræ drachmis; excolatumq;,detractis quę pef- B

A fum ierant fordibus,in nouo fictili reponendum, opertumq; soli interdiu credendum,ut ad candorem reducatur,& odoris uirus euanefcat. Priuatim taurorum pingue fic curari debet: Renibus euulfum pingue profluente amnis aqua abluito, detractisq; tunicis,fictili nouo poftquàm exiguum falem infperferis,liquefacito, dein in nitentem aquam excolato,& ubi concrefcere cœpit, manibus iterum confricando uehementer lauato,aqua fæpius infufa,refufaq; donec quamoptimè elotũ uideatur. rurfus in olla cum pari modo uini odorati decoquito, & cùm iterum efferbuerit,dempto ab igni uafe,ibidem finito pernoctare. poftridie fi grauiter adhuc oleat, noua olla repetitum,uino odorato perfundatur. eadem quę prius fiant,dum omne uirus euanefcat. Colliquatur & fine fale, præfertim affectionum earum caufa, quibus fal aduerfari folet,fed ita paratum non magnoperè albefcit. Eodem modo pardorum ac leonum* pinguia curari oportet. Taurinum autem & uitulinum pingue, necnon ceruinum,atq; etiam huius animalis medulla, odoramentis imbuitur hac ratione: Pingue quod odoratum reddi debet, demptis,quo diximus modo, mẽbranis,elotum & uino quàm odoratifsimo,nulla maris aqua diluto,feruefactum, pernoctare finitur: alterum id genus uinum eadem menfura infunditur,colliquatur,& exquifitè colatur,nouemq; eius heminis,iunci Arabici feptem drachmæ adijciuntur. Quòd fi ipfum odoris fragrantioris fieri uoles,quadraginta floris eiufdem drachmæ,cum paribus palmæ,calami,& cafiæ modis adduntur,& xylobalfami,afpalathi fingulæ drachmæ,cinnamomi,cardamomi,& nardi,fingulæ unciæ. omnia exactius tunduntur,& affufo uino odorato,in uafe operto,quod fupra carbones firmiter collocatum fit ter efferuefcũt,& femoto ab igni uafe inibi pernoctant. poftridie uinum effunditur,aliudq; generis eiufdem adijcitur ter fimili modo bene cõferuefcat,deinde matutinis exempto adipe uinũ effundatur, & abluto uafe, fi quid imo fubfidens hæfit,detergatur: poftremò eliquatum pingue & excolatum, ad ufus reconditur. Hoc autem modo odoramentis imbuitur,quod antea curatum eft,uerùm antè dicta prius infpiffari folent,quò facilius fibi odoramentorum uires adfcifcãt. Itaq; affumens quodcunq; horum uoles,cum uino feruefacito,impofitis unà myrti

* Quidam addunt: fuis agrestis,camelorum, equorum, & fi mulia.

B ramulis,ferpyllo,cypero,item afpalatho plenius tufo. aliqui tamen ad hunc ufum, uno duntaxat horum contenti funt. cùm autem ter efferbuit,exemptũ leniter,& linteo colatum,aromatis,uti expofitum eft,imbuitur. Adipibus fpiffamenta fic fiunt (quemcunq; acceperis, oportet ut recens tundatur) Syncerus & fanguinis expers adeps,reliquas habens notas,quas fæpe retulimus,in ollam nouam demittitur,infufo uino albo,uetere,odorato,quod femipedis altitudinem fuperet. lento igni feruefcat,dum uernaculus odor aboleatur. planeq; uinum redoleat. at ubi depofito uafe refrixit,duæ adipis minæ in ollam mittuntur,& duo uini eiufdem fextarij, & feminis Loti, eius inquam,cuius è ligno ludicræ tibiæ factitantur,tufi minæ quatuor adijciuntur,lento igni fubinde mifcendo decoquũtur,cumq; odoris uirus euanuerit, excolatusq; adeps refrixerit,una contufi afpalathi mina,cum amaracini floris minis quatuor,& uetere uino fubigitur. nocte una hæc odorem rapiunt,combibũntue. poftridie in fictilem ollam tricõgialem ea omnia cum adipe iniecta,additis fextarijs tribus uini unà feruefcunt,quoufq; & uim & odorem fpiffamentorum adeps ipfe contraxerit,qui eliquefcens colatur,& reponitur. Quòd fi maiorem odoris fragrantiam efflagites,drachmas octo quã pinguifsimæ myrrhæ uino maceratę, quod multos in annos afferuatum eft,mifceto. Gallinaceus anferinusq; fic odoribus imbui folent: Cuiufuis eorum percurati fextarij duo fictili olla excipiuntur. eryfifceptri,xylobalfami,palmæ elatæ,& calami planè contufi, fingulorum fefcuncia admifcetur. uini Lesbij ueteris cyathus unus adijcitur,ea ter efferuefcunt prunis,mox uafe fublato ab igne,die noctuq; refrigerantur. poftridie liquata per linteum craffum, mundum,in uas excolantur. ubi uerò adeps coierit,concha excipitur,fictiliq; nouo dẽfius aperto perfrigidis locis reponitur. Hyberno tempore id inftituere oportet, æftate fiquidem pinguia non coguntur. Nec defunt qui Tyrrhenicæ ceræ momentum adijciunt,quò facilius in unum corpus omnia coalefcãt. Eadem ratione fuillus adeps & urfinus, cæteriq; id genus, odoramentis imbuuntur. Verùm fampfuchi odorem adeps ipfe repræfentabit hoc modo: Curati quamoptimè adipis, præsertim taurini,mina una,tempeftiuiq; fampfuchi exquifitè confracti fefquimina mifcentur,

ſcentur,& inſperſo largiore uino digeruntur in offas,quæ in uaſe cooperto nocte A
quieſcunt. matutinis in fictili olla leuiuſculo igni, affuſa aqua, leuiter coquuntur,
dumq; ſuum adeps odorem exuerit,defæcatus ac bene opertus, nocte tota perma-
net: poſtero die deterſa ſorde quæ peſſum ierat,ſampſuchi,ut dictum eſt, cõtuſi ite
rum ſeſquimina priori paſtillo adijcitur,eodemq; modo in offas cogitur: alijs quę
diximus peractis,decoquitur & colatur,& ſi qua fundo hæſit ſpurcitia, deraditur,
& rigido loco reconditur.Si quis tamen incuratum adipem anſerinum,gallinaceũ,
aut uitulinum,à putredine tueri uelit,ita faciundum eſt: Quemuis adipem diligen
ter elotum & ſiccatum in umbra ſuper cribrum, per lintea munda manibus uehe-
menter exprimat,linoq; conſutum umbroſo in loco ſuſpendat,& poſt multos dies
noua charta inuolutum,frigido loco recondat. Pinguia autem indito melle uindi-
cantur à putredinis uitio.uis omnium eſt excalfacere,mollire, rarefacere. Taurinus
adeps,bubulus & uitulinus aliquantum adſtringunt.earundem uiriũ compos leo-
ninus,nam reſiſtere eum aiunt ijs, qui inſidias moliũtur.ceruino,elephantinoq; per
unctos,ſerpentes fugiunt.adſtringentior eſt caprinus,qua ex cauſa decoctus cũ po-
lenta,rhoë & caſeo,dyſentericis datur,& cũ ptiſanæ ſucco infunditur. ius decocti
phthiſicis in ſorbitionibus prodeſt.datur quoq; utiliter ijs,qui cantharidum uene-
na hauſeruut.hircinus,ut ualidiſsimè diſcutiat,podagricis auxiliatur, cum fimo ca
præ & croco impoſitus.huic proportione reſpondet ouillus. Suillus uerò contra
uuluæ & ſedis uitia idoneus eſt.ambuſtis igni medetur.è ſue uetuſtiſsimus quiſq; ſa
le conditus excalfacit,& emollit,elotus uino pleuriticis prodeſt.cinere aut calce ex
ceptus inflammationibus,fiſtulis,ac tumoribus ſuccurrit. aſininum tradunt cicatri
ces corpori concolores reddere. anſerinus gallinaceuſq; conueniunt muliebribus
malis,& ad labiorũ rimas,ad mangonizandam faciem, & contra aurium dolores.
urſinũ conſtat raptos uitio alopeciæ capillos reſtituere,pernionibus ſubuenire.uul-
pinus medetur aurium doloribus. Fluuiatilium piſcium pinguia perunctis oculis
claritatem afferunt,ſi in ſole liqueſcant,& melli admiſceantur.uiperæ adeps contra
oculorum hebetudines ſuffuſioneſq; efficax eſt,addita cedria,melle Attico,& pari
oleo uetere.pilos alis euulſos perunctis radicibus recẽs & per ſe illitus obliterat, B
atq; renaſci non patitur.

Adeps ſeu pinguedo,Germanis Feyſt/fettigkeyt/& ſchmaltz. Gallis de la greſſe appellata,calefacit, humectat magis uel minus,pro uaria animalium natura. Leoninus calidiß ſiccißimus, id eſt, minimum humidus,potentißimè omnium digerit,ob acrem multamq; caliditatem,& partium tenuitatem,ob id ſcirrhis et inueteratis tumoribus tantùm aptus. Pardinus ei proximus,pardino urſinus,taurinus urſino uicinus,ſed tãto quàm ſuillus calidior ſiccior,quanto minus leonino eſt calidius ſiccius: ab utroq; enim ex æquo diſtat,in amborum medio conſtitutus.

Suillus autem omnium propè humidißimus. Caprinus,præcipuè hircinus, craßior taurino,ob id celerrimè concreſcit.

Inter taurinum & ſuillum fuerint uulpinus alopecias ſanans,caninus,melinus,felinus, cuniculinus,equinus,uaccinus,camelinus,uitulinus.

Anſerinus maximè tenuium partium, ob id in uolucrum genere præſtat ad ſcirrhi curationem: Gallinaceus illi proximus. Adeps humanus omnium eſt temperatißimus. Iidem uetuſtate calidiores & ſicciores euadunt ut oleum,mel,uinum.

Reponitur aũt incuratus,lotus,ſiccatus in umbra,uel exemptis pelliculis fuſus ſole uel igni in uaſe duplici. Adeps cerui nullo medicamentorum mollientium eſt inferior.

Medulla. Caput LXIX.

LAudatiſsima eſt ceruina,mox uitulina,poſt hanc taurina,dein caprina, & ouilla.Colliguntur æſtatis exitu,cùm appetit autumnus: quippe cum alijs anni temporibus concrementum ſanguinis,& ueluti caro friabilis,in oſsibus inueniatur.nec facilè cognoſci poteſt,ni quis eam oſsibus extrahat & recondat.Omnes medullæ molliunt,calfaciunt,rarefaciunt, ulcera explent. ceruina perunctos uenenata fugiunt.Curantur recentes,adipis modo,aquæ reſperſu ſubactæ,ſelectiſq; oſsibus tantiſper elotæ,& in linteum expreſſæ,donec aqua ſyncera emanet: & deterſa forde pinna,ſi qua innatet,liquatæ in duplicato uaſe in pilam exprimuntur,& ubi coie re,omni fece,quę ad ima ſidit,deraſa,fictili nouo reponũtur.quòd ſi libet incuratas

A reponere,facito omnia quæ de anſerum & gallinarum adipe demonſtrauimus.

Medulla Germanis Marck. Gallis de la moelle dicitur:calfacit,rarefacit, emollit ſcirrhos quarumuis partium,præcipuè ceruina,& poſt hanc uitulina. Taurina,hircina acrior & ſiccior eſt.Loco ſicco & edito ſeptentrionem ſpectanti reponitur,cum folijs lauri ſiccis,ne putreſcant, aut ſitum ducant : quæ iniuria in locis humidis meridiem ſpectantibus eis accidit:ſunt qui reponant bifariam adipum modo.

Fel. Caput LXX.

FEl omne curatur hòc modo : Recens præligato ore folliculi lino tandiu demiſſum in feruentem aquam,dum quis ſpacium trium ſtadiorum percurſaret,mox exemptum ſiccatur umbroſo loco,aſperginem non redolente. Sed quod ad oculorum medicamenta adijci ſolet,ligatum lino in uitreum uas,quod mel habeat,immittitur.circunuoluto ad os uaſis lini principio,& aperto uaſe reconditur : eſt enim uis omnium acris & ex calfaciens.Intenſis tamen & remiſsis uiribus differunt.ſiquidem præſtantius in effectu eſſe uidetur uel marini ſcorpionis, & piſcis qui callionymus appellatur,marinæ teſtudinis,hyænæq́;,item perdicis,aquilæ,gallinę candidę,& ſylueſtris capræ,quod priuatim prodeſt contra ſuffuſiones incipientes,& oculorum caligines,argemas,& genarum ſcabritias,ouillo,ſuillo,hircino,atq; urſino,taurinum multò efficacius.Felle omni perfacilem,præſertim infantibus,deiectionem quis molietur,ſi intinctum eo tomentum aut fimbriam ſedi ſubijciat. priuatim taurino anginæ cum melle perunguntur.ſedis ulcera ſanat,& ad cicatricem uſq; perducit.idem auribus fractis & purulētis cum muliebri lacte aut caprino inſtillatum medetur.& ſibilo earundem ex porri ſucco.admiſceri inſueuit,uulnerarijs emplaſtris & circũlinitionibus,quæ contra uenenata parantur.phagedænicis ulceribus,colis & ſcroti doloribus,ex melle prodeſt,lepras,furfures cum nitro & terra cimolia quàm optimè purgat.ouillum & urſinum contra eadē pollent, uerùm inefficacius hæc præſtant.urſinum eclegmate comitiales adiuuat.fel teſtudinum anginis, & in ore infantium nomis,prodeſt.naribus inditum comitiales erigit.ſylueſtrium caprarum felle peculiariter peruncti luſcioſi ſanantur.hircinum idem obit munus.thymia

B aboler,& luxuriantes elephanticorum extuberationes illitu reprimit.ſuillum autem contra aurium ulcera,reliquaq́; omnia,magno uſu aſſumitur.

Felle animalium, ob acrimoniã & calorem, ſolo uix utimur, præterquàm ad aperiendas hæmorrhoidas, ſed collyrijs, trochiſcis,alijsq́; remedijs miſcemus.

Lib. Tobiæ. *Fella piſcium oculis ſunt tutiora,ut eorundem hepata ſicco hepati ſalubriora.*

Sanguis. Caput LXXI.

SAnguis anſeris, anatis & hœdi,utiliſsimè in antidota miſcentur.Palumbi autem, turturis & columbæ, necnon perdicis,oculis cruore ſuffuſis,& recētibus eorum uulneribus,luſcioſisq́; illinuntur. peculiariter columbę ſanguis,cruorem membranis cerebri erumpentem inhibet.Hirci,capræ,cerui & leporis ſanguis inaſſatus ſartagine, dyſenterias & cœliacorum profluuia ſiſtit.in uino potus contra toxica efficax eſt. Leporinus ſanguis ita ut tepet illitus , uitia cutis in facie, lentigineſq; emaculat.Caninus commodè ab his bibitur,quos efferata in rabiem beſtia momorderit:contra epotum toxicum auxilio eſt.Teſtudinis terreſtris ſanguinem epotum tradunt prodeſſe comitialibus. marinæ autem teſtudinis cum uino & leporis coagulo cuminoq́; contra ſerpentium morſus, & hauſta rubetæ uenena,conuenienter bibitur. Taurinus cum polenta illitus,duritias diſcutit,emollitq́;.Sanguis equarum* quæ admiſſuram expertæ ſunt,in medicamenta additur quæ erodunt,ſeptica uocant,Sanguine chamæleonis genarum palpebras euelli creditum eſt.Hoc enim uiridium ranarum ſanguine præſtatur. Menſtrua ſanguis fœminarum,circunlitu conceptum inhibere exiſtimatur : aut ſi omnino mulier menſtrua ſupergrediatur.Leuat podagræ dolores, & ignem ſacrum illitus.

* Alij, equorum admiſſariorum.

Sanguis hirci quadrimi,bene habiti,aliquandiu nutriti uino albo,fœniculo,ſeſeli,lauro,& ceteris,calcu-

lum

lum frangentibus, Augusto menſe iugulati, medius effluens (nam primus tenuior , poſtremus craßior puta- A
tur) uaſe uitreo receptus, tectus linteo raro, ſole ſiccatus, etiam cum myrrha, folijs lauri, & ſimilibus, calcu-
lum potenter frangere dicitur Tralliano, Auicennæ, & *cæteris practicis. Huic quandiu ab animali calet co-*
quendi abſceſſus uim tantùm tribuit Galen. lib. 10. *ſimp. qualem caprino, taurino, & cæteris calidis humidis*
modicè.

Quòd ſi hircinus ſanguis adamantem frangit, ſed calidus tantùm ab animali: ſic lapidem calidus tantùm
epotus fregerit. Quod & ſanguinem uulpinum ex uena ſecta potum præſtare audio. Ne autem coaguletur,
Xenocratis exemplo, miſcere poßis acetum ferueſactum, aut coagulum.

Hirci quoq;, capri, cerui, leporis, ſanguinem ſartagine frixum, dyſentericorum & cœliacorum profluuiũ
ſiſtere tantùm hoc capite docet Dioſcorides, *non addit calculum frangere, quæ uis tenuibus conuenit, cum di*
ctorum animalium ſanguis ſubſtantia craſſa & terrea, & cum calore ſiccatorio, dyſenterias ſanet.

Sanguis ex ſecta uena ſiniſtra profluens lieni affecto infricatur Archigeni, lib. 9. comp. phar. part.

Antidotum de ſanguinibus quomodo parari debeat, uide apud Manardum.

Fimum. Caput LXXII.

ARmentariæ bouis fimum ſi recens admoueatur, uulnerum inflammationes
mitigat, folijs autem inuoluitur, & calfactum cinere feruenti ſuperponitur
coxendicis cruciatus fotu compeſcit. illitum ex aceto duritias, panos & ſtrumas di
ſcutit. priuatim ſuffitu fimi, quod à maſculo boue redditum eſt, procidentes uuluæ
reprimuntur, accenſi nidore culices abiguntur. Fimum caprarum, præſertim in mõ
tibus degentium, potum in uino, regium morbum emendat. menſes cit cum odora-
mentis hauſtum. & partus euocat. tritum in farinam, & impoſitum lanis cum thu-
re, fœminarum profluuia ſiſtit. cæterosq; ſanguinis impetus ex aceto cohibet. mede
tur alopecijs exuſtum, & cum aceto aut oxymelite illitum. cum axungia uerò impo-
ſitum, his qui podagra tentantur, auxilio eſt. Caprillum in aceto decoctum imponi
tur ſerpentium morſibus, ulceribus quæ ſerpunt, igni ſacro, & parotidibus. Vtilem
iſchiadici uſtionem hunc in modum accipiunt: In eo interſtitio ubi pollex brachia
li committitur, caua ueluti lacuna ſubſidet, in qua lana oleo imbuta ſubſternitur, de B
inde ſigillatim feruentes ſtercoris caprini pilulæ imponuntur, dum uapor per bra-
chium ad coxam ſentiatur peruenire. & coxendicis dolorem mitigare. aduſtio id
genus Arabica appellatur. Ouillum illitum ſanat epinyctidas, clauos, penſiles uerru
cas, thymos. & ambuſta ex aceto igni, roſaceo cerato exceptum. Fimum ſuis ſylue-
ſtris aridum, in aqua aut uino potum, reiectiones ſanguinis ſiſtit. uetuſtũ lateris do-
lorem mulcet. ad rupta & conuulſa ex aceto bibitur. luxatis cum cerato roſaceo me
detur. Tam aſinorum quàm equorum fimum ſiue crudum ſiue crematũ, addito ace-
to, ſanguinis eruptiones cohibet. armentarij, qui herba paſcitur, ſiccum fimum li-
quatum in uino, mox potum, contra ſcorpionum ictus magnoperè auxiliatur. Co-
lumbinum uehementiùs & excalfacit & urit. cum hordeaca farina mixtum ſtrumas
ex aceto diſcutit. carbunculos emarginat, tritum cum melle, lini ſemine & oleo. am
buſtis igni medetur. Gallinaceum uerò omnia eadem, ſed efficacius præſtat. priua-
tim tamen contra uenena fungorum, & coli cruciatus ex aceto aut uino bibitur. Ci-
coniæ fimum, ſi ex aqua hauriatur, comitialibus prodeſſe credunt. Vulturini fimi ni
dore partus excuti produntur. Murinum detritum cum aceto, & illitum, alopecijs
medetur. cum thure & mulſo calculos expellit. ſubditæ infantibus muſcerdę, alui de
iectionem promouent. Caninum quod flagrantiſsimo canis ſydere fuerit exceptũ,
cum uino aut aqua potum, ſiſtit aluum. Humanum ſtercus illitum, uulnera ab inflã-
matione uindicat, & obiter intumeſcere non patitur, ſed ea ſtatim glutinat. ſicco ex
melle anginæ perungi commodiſsimè traduntur. Terreſtris crocodili fimum, croco
dileam uocant, quæ mulieribus colorem nutrit in facie, nitoremq; ſeruat. Optima
eſt candidiſsima & friabilis, amyli modo, minimè ponderoſa, in humore ſtatim eli-
queſcens, quæ cùm teritur, fermenti acorem quadamtenus refert. Adulterant eã ſtur
norum fimo, quos captos oryza paſcunt, ipſumq; non diſsimile uendunt. Alij amy-
lum aut cimoliam miſcent, & adſcito anchuſæ colore per rarum cribrum paulatim
exprimunt, ut ſe contrahat in uermiculorum ſpeciem: qui ſiccati pro crocodilea ue
neunt. Inter omnes conuenire inuenio, humanum ſtercus caninumq; gutturi impoſi
tum, anginis auxiliari.

A *Tria genera fimi Columella secundo libro memoriæ mandauit esse: quod ex auibus, quod ex hominibus, quod ex pecudibus fit, ubi de hac re plura. Item apud Plinium lib. 17. cap. 10.*

Vrina. Caput LXXIII.

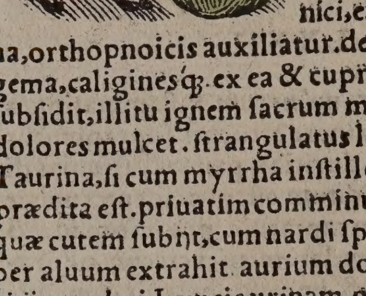

HVmanam urinam suam cuiq; bibere, contra uiperæ morsus, ac uenena, incipientemq́; aquam intercutē proderit. scorpionis, uiperæ marinorum, draconisq́; morsus ea conuenientissimè fouentur. Canina ad perfundendos canis morsus idonea est. pruritus & lepras nitro addito expurgat. sed uetus, ulcera capitis manantia, furfures, psoras, & feruidas eruptiones, multò magis abstergit. nomas, & præcipuè genitalium, cohibet. auribus infusa manans pus supprimit: decoctaq́; in calyce mali punici, earum uermiculos abigit. Pueri impubis resorpta urina, orthopnoicis auxiliatur. decocta in æreo uase cum melle emendat cicatrices, argema, caliginesq́;. ex ea & cupro idoneum auri ferrumen conficiunt. Quod in urina subsidit, illitu ignem sacrum mitigat. feruefactum cum cyprino, inditumq́;, uuluæ dolores mulcet. strangulatus leuat. genas deterget. oculorum cicatrices expurgat. Taurina, si cum myrrha instilletur, aurium dolores lenit. Aprina uiribus eisdem prædita est. priuatim comminuit uesicæ calculos, & potu expellit. Caprina ad aquā quæ cutem subijt, cum nardi spica quotidie binis cyathis cum aqua bibitur. urināq; per aluum extrahit. aurium doloribus instillata medetur. Asinina traditur renum uitijs mederi. Lyncis urinam, quam lyncurium appellant, simulac excernitur, glaciari coireúe in calculi duritiam, uulgò creditum est. quare quod de ea proditū est, uanum esse conuincitur. est enim quod à nonnullis uocatur succinum pterygophoron, ideo dictum quòd pennas ad se alliciat. Id potum ex aqua, stomacho aluoq́; fluxione laboranti conuenit. Asininæ urinæ potu renum uitia sanari traduntur*.

** Hæc clausula abundat.*

B *Cornarius.* *Galenus huiusmodi impura medicamenta stercoris & urinæ, ut ingenuo & honestate mundiciei studioso uiro meritò abominanda improbat: præsertim circa caput & faciem adhibenda, quo magis indignè ferendus est aliquarum urinarum, uel etiam humanarum potus, ex quo tamen pestilentia grassante in Syria, quidā conualuisse uidebantur, Galeno tradente ac asseuerante: item orthopnϾ gratia, pueri urinam bibere, non est necesse, quum alia sint multa pharmaca huic malo commoda, & quidam etiam eo poto opem non senserint. Verùm tam abominanda medicamenta etiam hodie durant apud aniculas quasdam, & uulgus fortè potioribus & purioribus indignum, non modò in peste, & orthopnœa, ac anhelosis, uerùm etiam in alijs tum uētris, tum intestinorum morbis, & præsertim in doloribus coli, utpote quòd uomitus irritando, & deiectiones concitando, omne uitium ualenter expurgent, uelut etiam Marcellus cap. 27. testatur.*

Mel. Caput LXXIIII.

PRincipem locum obtinet mel, quod Atticę regionis est, præcipuè ex Hymetto, mox Cycladibus insulis, & è Sicilia, cognomine hybleum. Magis probatur dulcius & acre, odoratius, subflauum, nec humectum, graue, & minimè fluxum, quod ob sequacē lentitiam non facilè abrumpitur, tractumq́; resilit in digitos. Mel abstergendi uim habet. ora uenarū aperit. humores euocat, qua ratione in sordida ulcera sinusq́; commodissimè infunditur. decoctum atq; impositū, abscedentem carnem glutinat. medetur impetigini coctū cum liquido alumine, & illitum. item auriū sonitui & dolori, cum fossili* sale trito, tepidum instillatur. lendes & fœda capitis animalia illitū *necat. nudā glandē recutitis operit, præsertim quę circuncisione aperta nō est, si melle præputiū à balineo triginta diebus emolliatur. oculorum caliginē discutit. faucibus, tonsillis, anginæ collutum gargarizatúmue medetur, urinam ciet. auxiliatur tussi, & à serpente percussis. contra haustum meconium, cum rosaceo calidum assumitur. aduersus uenena fungorum, & rabiosi canis morsus linctum aut potum proficit. crudū tamē aluum

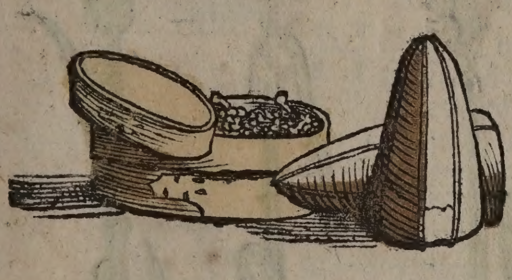
** Quidam, cremato.*
** Collutum, alij.*

aluum inflat.tussim lacessit,& ea de rè despumati usus aptior est.Primatum tenet in A mellis genere uernum,deinde æstiuum:hybernum uerò,utpotè quod crassius constet,deterrimum reputatur,ceraginis halitum expirat :* Quod in Sardinia gignitur * Alij,ceraginis faciundæ idoneum. mel,amarum est,quoniam apes inibi absinthio uescantur : quo uitia cutis in facie & maculæ aptissimè perunguntur. Heracliæ in Ponto quibusdam anni temporibus, propria quorundam florum dote,mel conflatur,quod qui edêre, mente abalienantur,ac sudore diffluunt.Remedio sunt,esitata ruta,& salsamenta, aut epotum mulsum,resumpta quoties uomitione reijciuntur.acre autem est,& olfactu sternutamẽta mouet.Quod cum costo illitum,fœminarum cutem emendat,& cum sale sugillationés rapit.Est & aliud concreti mellis genus,quod saccharon nominatur.In India uerò & felici Arabia in arundinibus inuenitur.salis modo coactum est,dentibus, ut sal,fragile,aluo idoneum,& stomacho utile si aqua dilutum bibatur.uexatæ uesicæ renibusq; auxiliatur.illitum ea discutit,quæ tenebras oculorum pupillis offundunt.

Mel Germanis Honig. Gallis du Myel dicitur,in succorum censum referri potest : quod autem est calidum,siccum ordine secundo,ut medicamentum : ut alimentum uerò, & dum actu nutrit, calidum humidum libro tertio com. terget,alit,coquit,putredini resistit,ut uinum,non cogendo substantiam corporum,quibus exhibetur,uti sal,sed siccando,tergendo,ora aperiendo,transitus purgando. Vrinas mouet, stomachum subuertit,ob id non miscendum remedijs uomentium : intemperies frigidas humidas tutò sanat, calidis siccis seu biliosis est aduersissimum,sinuosa ulcera glutinat. Coctum & despumatum minus acre, & tergens redditur, sed magis nutriens. Mel medicamentis miscetur;uel crudum,uel coctum,uel solum despumatũ, uel cum his coquendum,aut solum despumandum,aut ut crudum maneat. Cùm autem despumandum est,coquitur supra prunas aut flammam lignorum aridorum, & sine fumo.

Mel optimum sit purum adeò,ut totum perluceat,odorum,flauum,acerrimum,dulcissimum,gustanti iucundum,consistentia nec crassa,nec liquida : sed tam sibi cohærens,ut continuitatem suam quasi linea longissima non intercisum seruet, si digito attollitur. Idem coquendo paucam spumam remittit, nec thymum improbè olet. Album etiam ex Gallia Narbonensi præstãntissimum affertur, & pallidum magis est primo apum mellificio . Sachar autem,ut uocant, & ipsum mellis species, ex India, & felici Arabia aducctũ,in calamis, (ut hoc loco Diosc. tradit) concrescit,minus dulce quàm nostras : similiter tamen terget, siccat, digerit , nec inimicum stomacho est,nec sitim affert,ut nostras:quæ res ipsum à melle substantia differre ostendit. Idem sal B *Indus quibusdam dictus uidetur,ui solis gutta extra cannas extracta & densata.*

Idem zuchara Arabum re ipsa esse apparet,solo differens compositionis modo per coctionem & expressionem : noto quidem Varroni & Straboni. ignorato autem Dioscoridi,Galeno,Plinio. Nec tibi difficile fuerit rationes eluere eorum,qui Sacharum Græcorum à zuchara Arabum diuersum contendunt. Actuarius Sachar ubiq; scribit pro Arabum zuchara , uoce ab his suo more ex Græcis deprauata:aut fortasse cõtrà,cũ res ea fuerit Arabica , Græci ex his nomen mutuati sunt. Sacharum rubrum est ipsa uelut spuma sachari,spurcitiem coctione deponentis,calidius & acrius sacharo,uti spuma mellis,melli. Germani zerfallen zucker. Galli Cassonade,appellant.

Cera. Caput LXXV.

CEra optima est subfulua,subpinguis,pura, odorata,& halitum quadam tenus melleum referens, natione Pontica,aut Cretica.secundum locũ obtinet candicans,& suapte natura pinguis. Candida fit hoc modo : Ex ea radunt album syncerumq;, atq; transfundunt in uas,quod satis habeat marinæ ex alto petitæ,inspersoq; nitri momento decoquunt. cumq; iterum tertióue inferbuit , separatum uas refrigerant, ac ceræ pastillum eximunt, deterfa forde,fi qua fortè adhæsit.tum denuò indita noua maris àqua feruet, uti retulimus , & uase dempto ex igne,fundum ollulæ nouę aqua frigida madefactum,in ceram summam suspensa manu intingũt,quò celerius concrescat,& quàm minima portio extrahatur.suscepto primo ceræ orbiculo,iterum uas is imum aqua refrigeratum,tantisper in ceram immitti debet,dũ tota excipiatur.orbiculi lino cõsuti,interuacãte spacio, suspen-

A fuſpenduntur,& interdiu,continuo ſub ſole,noctu ſub luna aſperguntur,uſq; dum perfectè albeſcant.uerùm ſi eximius ille candor deſideretur,eadem factitari,& identidem recoqui operæprecium eſt.Nec deſunt qui pro marina, in muria quàm acerrima ſemel aut iterum excoquant,dein laguncula tenui,rotunda,anſam habente,extrahunt,poſtea orbiculos,ſubſtrato affatim ceſpite herboſo,inſolant,donec candorem ſummum contraxerit.Præcipiunt hoc obeundum munus uere, cùm ſol remiſſa uehementia humorem pariat,ut non facilè liquetur.Cera omnis mollit,calfacit,modicè explet corporea.datur in ſorbitione dyſentericis.ac milij magnitudine,decem grana ceræ hauſta,lac in nutricibus non patiuntur coagulari.

Cera calidi frigdi,humidi ſicci quodammodo media,craſſæ eſſentiæ,emplaſtica,debiliter coquit admota, habet paulum quiddam digerentis calidæq; potentiæ , quæ melli plurimùm inerat. Materia ob id eſt aliorum medicamentorum,& refrigerantium.Ea aut lutea eſt,aut fuſca,aut alba:& hæc aut natura, ut Pontica apertè acris,aut ablutione,ut Tyrrhenica,& noſtra acrimoniæ expers.Cæteri colores ſunt aſcitij , ut uiridis ab ærugine,ruber ab anchuſa uel cinabrio uulgari,nigra à fuligine tedæ,charta uſta , aut atramento , à quibus miſtis uires mutat,Germani Wachs.Galli de la cire appellant,κηρὸς σακτὸς,id eſt,cera ſtacte,& ſtillatica,initio lib.2.comp.pharma.gen.legitur.

Propolis. Caput LXXVI.

PRopolis eligi debet flaua,odorata,ſtyracem referens, in uehementi ariditate mollis,& maſtiches more ductilis. Magnoperè calfacit & euocat . aculeos & omnia infixa corpori extrahit. in uetere tuſsi ſuffita proficit . impetigines admota tollit, ea in alueariorum foribus ceroſæ natu-
B ræ inuenitur.

Propolis Germanis Vorſtoß/uel bett. Eſt enim,quo apes in nouis aluearib. primùm aſperas partes & rimas oblinunt. unde Varro tertio rei Ruſticæ Propolim uocat,quod apes faciunt ante foramen introitus porrectũ in alueum , maximè æſtate,fauorum ſtabilimentũ,quo omnes frigoris, aut iniuriæ aditus obſtruuntur. magni ad medicamina uſus.

Triticum. Cap. LXXVII.

OPtima è tritici generibus ad ſecundæ ualetudinis uſus habentur,quæ recentia & iam perfectè adulta,colorem luteum referunt. dein ſequuntur trimeſtria, quæ nonnullis ſitania nominatur.Itaq; cruda in cibis teretes tineas gignunt. canum morſibus proſunt,manſa & impoſita.confectus eorũ ſimilagine panis, plus alit quàm cibarius. è trimeſtrium farina panis leuiorem cibum præbet, & qui facilè in membra demandetur . farina eorum cum hyoſcyami ſucco illinitur aduerſus neruorum fluxiones, quas Græci rheumatiſmos uocant.item contra interaneorum inflationes.lentigines ex aceto

aceto mulſo tollit.furfures autem in acri aceto decocti*,turgentes mammas ſedãt. uiperarum ictibus auxiliantur,& torminoſis proſunt. Farinaceum fermentũ calfaciendi extrahendiq́ uim habet.priuatim callos pedum,clauosq́ extenuat,& cætera tubercula furunculosq́ ex ſale concoquit,& aperit.Sitaniorum farina contra uenenatos ictus cum aceto aut uino commodiſsimè illinitur.eadem ſi decocta in glutini modum delingatur,cruentis excreationibus proderit.contra tuſsim & exaſperatas arterias,cum mentha & butyro decocta,efficax eſt. Tritici pollen ſi ex aqua mulſa,aut hydrelæo decoquatur,omnem diſcutit inflammationem. Panis & crudus & coctus cum aqua mulſa inflammationes omneis illitu mulcet:cùm emolliat, & quadam tenus refrigeret: ſed herbis ſuccíſue huic rei accommodatis admiſceatur.Vetus panis aridus,adiectis conuenientibus,citam aluum cohibet. recens,muria maceratus,illitu uetuſtas impetigines ſanat. Glutinum ex ſimilagine & polline, quo chartæ glutinantur,ſanguinem excreantibus prodeſt, ſi liquidum ac tepidum cochlearis menſura detur ſorbendum. A

*Quidam addunt: Calẽtesq́ lepras illiti auſ[?]runt, incipientesq́ inflammationes omnes itidem illiti leniũt, in rutæ decocto, etiam.

Græcè,Πυρός. Latinè,Triticum. Germanis,Weyſſen. Gallicè,Ble.Fourment.

Triticum plures includit differentias,ut robum,ſiliginem,ſitanium. Triticum uerò dicitur, quòd tritum ex ſpicis ſit,ut autor eſt M. Varro.

Triticum quod cibariorum aut panificij gratia agricolæ ſerunt,huius plura ſunt genera,quæ gentes fecerunt,à quibus nomen acceperunt,ut Italicum,Siculum,Aphricum,& alia,ſed qui ſcrupuloſè obſeruant,tria ſtatuunt genera.Primum Robus,Latinè; Græcè ὁ κάλλισ⊕ πυρός,χόνδρ⊕. Germanicè,Der ſchönſte vollkommeſt weyſſen,dicunt,quia pondere & nitore præſtat.Secundum genus,Latini trimeſtre.Græci,Σιτάνωρ,παρὰ γαληνῷ.uel τρίμηνον,quod poſt ſationem tertio menſe matureſcit,& metitur. Dicitur & de hordeo,& de farre.Inueniuntur autem bimeſtria,ſed circa Thracium ſinum,quæ quadrageſimo, quàm ſata ſunt,die metuntur.Eorum autem poſtremorum agricolis uſus gratiſsimus eſt. Nam ubi propter aquas aliámue cauſſam matura ſatio eſt omiſſa,præſidium ab hoc petatur.Hoc tritici genus Germani Ammelkorn,fortè ab amylo,quod inde fit præſtantiſsimum.Galli Martium uocant, quod à Martio in quo ſatũ eſt,tertio inde menſe matureſcat id quod tamen in noſtro orbe non fit,in quo Martio menſe ſatum,quinto tandem,hoc eſt,Iulio menſe metitur.Tertium tritici genus non undiquaq; notum, Germanis, Welſcher weyſſen/& Weyſſenkolb,dicitur,in Alſatia copioſè gignitur.Sunt qui hoc frumenti genus Columellæ & Plinij ſiliginem eſſe putant,diuerſum tamen à Laconica ſiligine,quæ ſine criſta eſt,rectam habens ſpicam, nunquã matureſcens,iumentorum pabulum,&c. B

Hordeum. Caput LXXVIII.

HOrdeum optimum eſt candidum purumq́. id minus quàm triticum alit.Ptiſana tamen ob cremorem in decoctione redditũ,plus alimenti præbet,quàm polenta ex hordeo facta.contra acrimonias atq; gutturis ſcabritias, exulcerationesq́ pollet.quibus etiàm triticea ptiſana præſidio eſt, ſed plus alit,magisq́ urinam mouet. lac abundè ſuppeditat,ſi cum fœniculi ſemine decocta ſorbeatur.Hordeum abſtergit. urinam ciet.inflationẽ parit.ſtomacho aduerſatur. tumores concoquit.Farina hordeaca decoquitur in mulſa aqua cum fico,ut inflammationes collectionesq́ diſcutiat. duritias cum reſina & fimo columbarum concoquit.cùm meliloto autẽ & papaueris calyce dolores finit,qui latus excruciant, aduerſus inteſtinorum inflationes cum lini ſemine,fœnogræco, & ruta illini iuuat.ſtrumas cum pice liquida, cera, oleo, & impubis pueri urina,ad concoctionem perducit: Et cum myrto aut uino,aut malicorio,aut ſylueſtribus pyris,aut rubo, alui profluuia ſiſtit.podagricis inflammationibus, cum cotoneis aut aceto prodeſt.decocta in acri aceto,modo quo hordeaceum cataplaſma,& calida impoſita, lepris medetur. Cremor uerò farinæ ex aqua,atq; cum pice & oleo decoctus, puri mouendo eſt.cum aceto ſubactus itidem & cum pice contra articulorum fluxiones prodeſt. Farina ex his aluum cohibet,inflammationesq́ mitigat.

A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, κριθὴ τρόφιμος. Latinè Hordeum Cereale. Officinis antiquum nomen retinuit. Germanicè, Gersten. Gallicè, Orge, dicitur.

Hordeum in duo genera distinguitur: κριθὴ ἑξάστιχος, quod & Cantherinum uidetur dictum, quia folliculo castratum enascitur. Germani, Groß gerst. Galli mundum uocant hordeum, non sponte granum gluma concidit. Alterum genus hordei κριθὴ δίστιχος, id est, hordeum distichum & Galatinum. Germanis, Fůter gerst, & Kleyn gerst. Gallis orge, dicitur, ponderis & candoris eximij, adeò, ut tritico mixtum egregia cibaria familiæ præbeat. Est et hordeum trimestre, κριθὴ τρίμηνος, Summer gersten, & feceurgeon, ou sceurgeon, quasi succursus gentium, Gallis dicta.

Hordeum quod tundendo deglubitur, ac suo cortice castratur, mundatum hordeum Officinæ, Germani, Gerolte gersten/uocant: tunditur enim hoc, nec molitur.

Zythum. Caput LXXIX.

EX hordeo potus fit, cui Zytho nomen est: is urinam ciet. renes & neruos tentat. membranis, præsertim cerebrum uestientibus, officit. inflationem parit. uitiosum succum creat. elephantiasin gignit. perfusum Zytho ebur, obsequiosum & operi tractabile redditur.

EXPLICATIO.

Ex hordeo & hodie paßim potio conficitur, in quibus regionibus uini penuria est, quem Dionysium apud Aegyptios primum inuenisse ferunt. Qua de causa apud Poëtas Pelusianus potus nuncupatur. Est autem ueluti uinum quoddam, sed factitium. Suidas zythum uinum rectè hordeaceum nominat, quòd fit ceruisia ex hordeo cocta, uicem uini natiui gerens. Sophocles autem & Aeschylus id genus uini ex hordeo factum, non zython, sed βρῦτον uocant. Quod rursus Hellanicus ex oryza fieri commemorat. Hispani Ceriam, Germani Byer. Galli Berium, uocant.

Zea simplex.

Dicoccon.

B

Curmi. Cap. LXXX.

FIt & ex hordeo potus, quem curmi nominant, eoq; sæpè potu pro uino utuntur: uerùm dolorem capitis mouet, malum succum gignit, neruis nocet. Consimilia etiam potus genera ex tritico fieri solent, in Iberia, quę occidentem spectat, & Britannia.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hoc item fortasse sit hordeacea ceruisia. Poßidonius homo Stoicus, non curmi, sed corma maluit appellare, à curmite tradit. Dioscorides addidit, Hispaniam quoque occidentalem & Britanniam, ex tritico similes potus excogitare. Germa. Weyssen bier/ dick bier, appellatur. Nec alios ex fruge fieri, nisi supradictos inueniat, qui nationes has exactè consuluerit.

Zea, seu semen. Caput LXXXI.

ZEa duorum generum est. una simplex, altera in geminis putaminibus grana bina iuncta gerit, ob id dicoccos appellatur. plus quàm hordeum alit. ori grata. digeritur in panificia, minus quã triticum alens.

NOMINA

NOMINA ET EXPLICATIO. A

Græcè, ζεία. Latinè, Zea.

Germanis, Tünckel/ quod Græcè μονόκοκκος. quod δίκοκκος Græcis, Germa. Speltz/ S. peters korn/ Bliken/ Rinkorn. Galli Espeltra, & de l' espeautre appellant. Apud Campanos priuatim semen uocatur, ubi bis anno seritur. Hanc Homerus non parum illustrat, quando aruum ζείδωρον nominaret, quod nonnulli quasi uitam donans, latinitate donarunt, sed ijdem à Plinio non probantur. Cæterùm eadem sæpe simplex est propter unum granum, sæpe δίκοκκος propter duo grana, siue geminum granum duobus utriculis coniunctum, ut hoc loco Dioscorides testatur, ex qua olim alica fiebat, sicut pòst ex hordeo.

Crassior farina. Caput LXXXII.

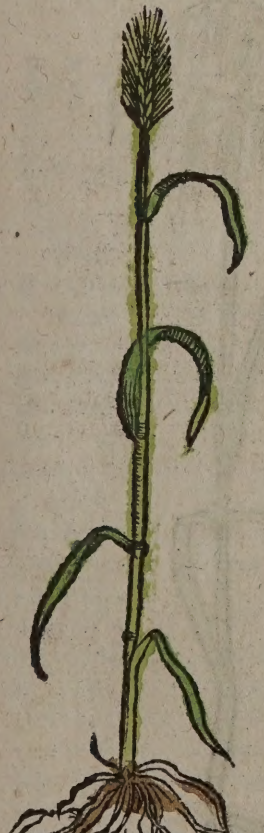
CRimnon crassior est ex zea triticoq́; farina, ex qua pultem faciunt. Abundè alit. facilè * conficitur. aluum uehementius astringit, si zea, ex qua fit, prius torreatur. * Aliàs, ægrè.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Crimnon hoc loco Dioscoridi pars est crassulenta farinæ, tritici atq; zeæ. Sunt qui suspicentur crimnum farinæ cremorem esse, ut succus à cremore differat sola crassitudine. Cornelius Celsus cremorem ferè pro succo usurpauit. Crimnon hordei genus est Photioni, & cyceonis Homerici liquamentum. Hippocrates crimnoderas urinas, pro crassis, & ad similitudinem farinæ tritici corpulentis accepit, ut Galenus testatur. Germani Crimnum uoce parum mutata, Krieß, siue Grieß, appellant. Crimnon.

Siligo. Caput LXXXIII.

Rocken.

EIdē generi siligo adscribitur, sed minus aliquāto nutrit. in panes, ut zea, cogitur. Fit quoq; è siligine crassior farina, quam Græci crimnon uocitant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Plin. lib. 18. de siligne ait: Silignem dixerim propriè tritici delicias, cādor est, & sine uirtute, & sine pondere. Et mox pòst ait: E siligne laudatissimus panis, pistrinarumq́; opera laudatissima. Præcellit in Italia, si Campana pisis natæ misceatur. Ruffior illa: at Pisana candidior, ponderosior uerò Cretica. Panis siligneus, quem silignitem Græci uocant, omni alio magis alit, ut autor est Paulus Aegineta. E quibus omnibus facilè apparet, silignem hanc à ueteribus celebratam longè aliud esse à frumento, quod nostra ætate silignem, Germanicè Rocken/ uocamus, ex quo panis conficitur niger & plebeius. Et ab aliquibus Tipha, ab alijs olyra creditur. Cùm tamen id genus frumenti sit, quod secale & farrago Plinio dicitur lib. 18. cap. 16. Cuius pictura hæc est. B

Athera. Cap. LXXXIIII.

AThera ex zea fit tenuissimè molita. est autem sorbitio, quasi liquida pulticula, infantibus conueniens, & cataplasmatis efficax.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Atheram è zea fieri tenuiter emolita hoc loco Dioscorides asserit, & in sorbitiones decoctum pulticulæ dilutioris modo, infantibus utile, unde Germanis Kinderbapp/ dicitur. Aëtius ex Amylo constare prodit. Iulius Pollux Atheram uocat pultem è mileacea farina. Est autē puls, quod Germanicè, Ein müß oder bappen, appellamus, cibus ex farre in puluerem & farinam redacto factus, de quo Plin. lib. 18. capit. 8.

Tragos. Caput LXXXV.

TRagos quandam halicæ frugis figuram gerit. multò minus quàm zea nutrit, quod multū aceris habeat: quare ægrius conficitur, aluumq́; magis emollit.

A Hamelkorn.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Tragus cerealis, ut ab herba distinguatur, frumenti genus, aspectu similis alicæ seu chondro: granum eius compluribus glumis uestiri refert Galenus, & ob id minus zea nutrire, ægrè in uentriculo conuinci, & aluum magis emollire.

Græcè, Τράγος.
Latinè, Tragus cerealis.
Germanicè, Hamelkorn.
Gallicè, duble turguet, dicitur.

Auena. Cap. LXXXVI.

AVena genicula quædam habet. folio & stipula triticum imitatur, & in cacuminibus dependentes paruulas ueluti locustas bipedes gerit, in quibus semen continetur, utile ad cataplasmata, uti hordeum. pulte huius aluus sistitur. prodest tussientibus in sorbitione succus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Auena genus est, cuius duæ referuntur species: quarum una folio & stipula triticum imitatur, in cacuminibus semina habet ampla, alba & ualde pilosa, ex quibus

B

Bromos.

Aegilops.

Auena.

bin*æ* crust*æ* nigrantes prodeunt: ea uidetur esse, quam Theophrastus αἰγίλωπα, appellauit. Germani Weiß haber/& Niderländisch haber/uocant. Altera est, quæ ab hoc βρῶμος, ab alijs αἰγίλωψ dicta. Germanis Schwartz haber/Kleyn haber/superiori non dißimilis folio, stipula & semine, quòd huc minus est, neq; ita pilosum & uber. Apud nos iumentorũ pabulo potius quàm hominum cibo nascitur, Cogitur tamen in panes, quando extrema urget fames. Videtur tamen Plinius Germanos nonnihil notare barbarici propter pultem, quam nominamus auenaceam, cuius & Dioscorides hoc loco meminit, Germani uocant Ein habermůß/& haberbrei. A

Oryza. Caput LXXXVII.

ORyza frugum generis est, in palustribus riguisq; nascens. Mediocriter alit, sed aluum suprimit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ὄρυζα. Latinè, Oryza.
Officinis & uulgo Risum. Germanicè, Reiß.
Gallis Ris, appellatur.

Frumenti genus est notum, non pauci usus in cibo. Ex hoc ptissana etiam conficitur. Vnde illud Horatij: Sume hoc ptissanarum oryzæ. Plin. lib. 18. Italici, inquit, maximè oryza gaudent, ex qua ptisanam conficiunt, quam reliqui mortales ex hordeo. Oryza ægrè concoquitur, aluum supprimit, & modicas in nutriendo uires habet, ut hoc loco Dioscorides testatur, & Paul. Aegineta tradit. Celsus inter res boni succi, & quæ craßiorem pituitam faciunt, enumerat, & his quæ imbecillis materiæ sunt, annumerari posse dicit. Est & alterum genus oryzæ, quod oryza minor, Germanicè, Himelbrot/& Schwaden/dicitur.

Halica. Caput LXXXVIII.

HAlica fit ex zea, quam dicoccon appellauimus. plus alit quàm oryza. aluũ magis cohibet, stomacho longè utilior. decocta in aceto illitaq; lepras tollit. unguium scabritias extricat. incipientibus ægilopijs medetur. decoctum dysentericis, quos excruciat dolor, infusum, idoneum est. B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Alica siue Halica, nunc frugis genus est, nunc ex fruge facta farina, & inde pulticula uel sorbitio. Pro fruge accipitur à Plinio, lib. 18. cap. 7. ubi de frumentis per tempora satis agens, inquit: Aliqui uerna, milium, panicum, lentem, cicer, alicam appellant. Et non longè pòst ait: Tunicæ frumento plures, hordeum maximè nudum & alica. Celsus item lib. 2. cap 17. Cumq; panificia, inquit, omnia firmißima sint: elota tamen quædam genera frumenti, ut alica, oryza, ptisana, uel ex eisdem facta sorbitio, uel pulticula, & aqua quoq; madens panis, imbecillißimis annumerari potest. Item cap. 19. Boni succi sunt triticum, siligo, alica, oryza, amylum. Et iterum cap. 29. Pulticula uel ex alica, uel ex panico, uel ex milio, itemq; ex ijsdem sorbitio. Est autem farris adorei genus, quod Halicastrum etiam, ut putamus, uocat Columella lib. 2. cap. 6. ubi de farris generibus agens, sic scriptum reliquit: Adorei autem plerunq; uidimus in usu genera quatuor. Far, quod appellatur Clusinum, candoris nitidi. Far, quod uocatur uernuculum rutilum, atq; alterum candidum, sed utrunq; maioris ponderis quàm clusinum. Semen trimestre, quod dicitur halicastrum, idq; pondere, & bonitate est præcipuum. Et hoc alicam esse uolunt, Græcorum chondro haud absimilem, teste Paulo Aegineta, qui lib. 1. cap. de frumentaceis ait: Alica in reliquis quidem chondro haud absimilis est: sed aluum magis supprimit. Demum halica pro pulte etiam accipitur à Plinio & alijs, quæ in sanitatis usu & medicina locum habuit, sed diuersis locis diuersimode præparata, ceu ex Plinio lib. 18. cap. 11. patet, ubi uaria eius genera & conficiendi modos ponit, & è zea, quæ semen dicitur, fieri tradit, quemadmodum & hoc loco Dioscor. Fiebat etiam ex hordeo, cuius conficiendi ratio docetur ab Apicio, quæ tamen facilior est, & paratior, quam in Iunio mense docet Palladius, his uerbis: Hordeum seminaturum, cui adhuc superest aliquid de uirore, per manipulos ligabis, & torrebis in furno, ut facilè mota poßit infringi, & in medio uno salis aliquantum dum molitur, misceri curabis, ac seruabis.

Milium. Caput LXXXIX.

MIlium in panes coactum, minus cæteris frugibus alit. sistit pulte sua aluum. Vrinam cit. Torretur miliũ, feruensq; in sacco ponitur, ut torminibus, reliquisq; doloribus, si foueatur, auxilio sit.

A Sorg. or Miller.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè κέγχρος. Recentioribus Græcis πίσον. Straboni κέγχρις. Hippocrati παπάλη.

Latinis Milium, à milliaria summa.

Germanis, Hyrsen.

Gallis du millet, appellatur.

Ex milio quoq; panem fieri Columella testatur, qui priusquā refrigescat, sine tædio potest absumi: quo non parum se oblectant Campani. Plinius rursus Sarmatarum gentes tradidit maximè pulte miliacea ali, quæ & Germanis hodie usitatißima est, adeoq; penè in pauperū culina quotidiana, quemadmodum Rugis, quos sub Pomeranorum uocabulo complectimur (Germanice die Rugianer) puls auenacea. Illius autem purgamentum sicut & panici & sesami applauda, dicitur non aliter in frumento palea, apud Plinium lib. 18. cap. 10.

Milium Indicum.

B Milium.

Milium Indicum in Italiam Neronis principatu conuectum, nigrum colore, amplum grano, arundineum culmo. Adolescit ad pedes

Panicum.

pedes altitudine ſeptem, prægrandibus culmis, lobas uocant: omnium frugum fertiliſsimum, ex uno grano terni ſextarij gignuntur. Hodie apud nos paſsim in hortis oſtentationis gratia ſerunt, grano piſum æquante, atra, ſtipula arundinea, quinûm apud nos ſeminatur pedum proceritate, & frumentum Sarracenicum, Germanicè, Tüeckiſch korn/uel Indiſch korn/appellant. Græcè uerò κέγχρος ἰνδικός, cuius pictura hæc eſt. A

Quatuor huius Milij Indici genera reperiuntur. Quoddam enim grana rufa, quoddam uerò purpurea, aliquod ſubcandida grana profert. Spicarum ſiue panicularum etiam in ijs eſt diuerſitas: etſi enim omnes muricæ ſint, tamen alia candidos, alia luteos, alia purpureos, prout ſcilicet grana colorata erunt, flores obtinent. Aliâs quod ad formam attinet, in ijs nulla eſt differentia.

Panicum. Caput XC.

PAnicum frumentaceis ſeminibus annumeratur, milio ſimile. eodemq́; modo in panes ſubigitur. eoſdem habet uſus. minus tamen & nutrit & ſtringit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ὁ ἔλυμος. Latinè, Panicum, à paniculis, in quibus ſemen eſt.
Germanicè, Pfenich/& Fuchßſchwantz. Gallicè Paniz, dicitur.

Panicum milij ſimilitudine proſilit, denis ut plurimum folijs luxurians, culmo penè in ſurculum extenuato, nutante, rubido paniculorũ faſtigio, prædenſis aceruato granis, aliàs purpureis, aliàs rufis, aliàs nigris, item & candidis.

Seſamum.

B

Seſama. Caput XCI.

SEſama ſtomacho inutilis cibus. halitus grauitatem facit, quoties inter mandendum commiſſuris dentium inhæſit. neruorum craſsitiem illitu diſcuſſit. medetur auribus fractis, ambuſtis, inflammationibus, coli doloribus, & ceraſtæ morſibus. capitis dolores, qui æſtuatione concitantur, ex roſaceo lenit. eadem efficit herba decocta in uino. præſertim inflammationibus oculorũ doloribusq́; prodeſt. ex ea fit oleũ, quo Aegyptij utuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Σήσαμον.
Latinè, Seſamum.
Officinæ ſeſamum uocant.
Germani, Leindotter.
Gallicè du ſeſama, de la iugioline.

Seſamum nunc penè intercidit, quod multis in locis ignoratur, quod tamen Columella & Plinius, ex medicis Galenus, et ante hunc Dioſcorides capite

A *præsenti collaudant. Veteribus sanè omnibus, ut pleraq; alia, notißimum erat, ut ipse Dioscorides, qui in herbarum pictura diligentißimus est, ista ipsa γνώρισμα, id est, nota indicat. Ideo talium historiam præter morem plerunq; neglexit, ex qua colligeremus, quodnam certum esset seminum genus. Sunt enim paucæ seminum cerealium notæ, aut sæpe nullæ, quibus dinosci poßint, adeò ut frugem ipsam non certo uocabulo nominare liceat, ex qua panis quotidianus conficitur. Ita uidemus in plerisq; sola nomina nobis restare: ut suprà quoq; ostendimus.*

Lolium. Caput XCII.

LOlium quod inter segetes nascitur, molitum, illitu nomas, putrescentia ulcera, gangrænasq; emarginat. sanat cum raphanis, sale & aceto feros lichenas: & ex aceto & sulphure uiuo, lepras. strumas quoq; discutit, cum fimo columbino & lini semine decoctum in uino, rumpit quæ ægrius ad coctionem perducitur. decoctum ex aqua mulsa utilissimè ischiadicis illinitur, si cum polenta, thure, myrrha, aut croco suffiatur, conceptionem adiuuat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis, αἶρα.

Latinis, Lolium.

Germanis, Rꝛ̈tweyssen/ Lulch.

Gallis, iuayra, yuroie, teuille, gasse, dicitur.

Lolium fit ex corruptis seminibus tritici & hordei, inebriat & uertigines facit. unde prouerbium: Lolio uictitat, quod Plinius inter frugum morbos potius quàm terræ pestes numerat. à nonnullis zizanion appellatur.

Amylum. Cap. XCIII.

AMylum ex eo appellatum est, quòd sine mola fiat. Optimum ex trimestri, natione Creticum aut Aegyptium. Ratio faciundi amyli hæc est: Purgatum trimestre triticum madescit quinquies die, & si fieri potest, nocte: cùm emollitum fuerit, effunditur sensim, sine agitatione, aqua, quò minus cremor utilis unà excludatur: ubi mollissimum esse uidetur, mutata aqua pedibus calcari oportet: rursus infusa, teri: tum demum enatantes ibi furfures incerniculo eximēdi, reliquumq; quallo sportisq; siccatum tegulis nouis confestim torreatur flagrantissimo in sole. namq; si paulisper udum maneat, acorem concipit. Contra fluxiones oculorum, pustulas, cauaq; ulcera efficax est. sanguinis reiectiones potu cohibet. Exasperatas fauces lenit. lacti atq; obsonijs admiscetur. Fit etiam amylum ex zea, quæ maceratur ac eluitur uno aut altero die, & subactæ farinæ modo manibus subigitur, pressaq; feruentissimo in sole, ut antè retulimus, exiccatur. nullius in medicina usus, ad alia tamen conueniens.

B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Amylum factitium est & frumenti medulla, arte præparata, appellatum ab eo quòd sine mola fiat, fitq; ex omni tritico & siligine, optimum autem ex trimestri, ut Dioscorides tradit. Inuentio eius Chio insulæ debetur, ut lib. 18. Plinius tradit, unde & laudatißimum. Post quod maximè laudatur Creticum, mox Aegyptiacū probatur leuitate, leuore, candore, atq; ut recens sit. E siligine quomodo fieret, docet Cato libri sui cap. 87. Conficitur item ex zea, ut hoc loco Dioscorides testatur. Est item frugis genus aliquando significans amylum, ex quo fit illud factitium. In qua significatione Celsus accipit lib. 2. ubi id cum alijs quibusdam inter ea, quæ boni succi sunt, & stomacho aptißima, connumerat. Germanicè Amidum/ Amlung/ & Krafftmel. Gallis quoq; amydum dicitur.

Fœnumgræcum. Caput XCIIII.

FOenigræci farina uim habet emolliendi discutiendiq; in aqua mulsa decocta aduersus tam internas, quàm externas inflammationes efficaciter illinitur. lienem cum aceto & nitro extenuat. succus decocti eius fœminarum malis subuenit

Fœnumgræcum.

Fœnogræcum ſylueſtre.

& ſiue tumor, ſiue præcluſio ſit uuluæ, fouentur, & inſidẽt. Fœnigræci in aqua decocti cremor expreſſus, capillos, furfures, & manantia capitis ulcera purgat. locos dilatat & emollit, ſi cũ anſerino adipe peſsi uice ſubijciatur. uiride cum aceto utiliſsimum imbecillibus locis, & ulcera ſentientibus. decoctũ eius prodeſt aduerſus teneſmos fœtidamq́; dyſentericorum proluuiem. Oleum quod eo exprimitur, & myrto, capillos & genitalium cicatrices abſtergit. A

NOMINA ET explicatio.

Græcis Τῆλις, κεραΐτις, αἰγόκερως, βούκερος. *Fœnumgræcum, Latinis & Officinis.* B

Germanis, Fenigrec/& Bockshorn. *Gallis fenigrec, & ſenegreue, dicitur.*

Fœnum Græcum inter fruges eſt. Plinius & Varro Silicam, & Siliculam dici teſtantur: Columella ſiliquam ſimpliciter uocat. Vis eius ſiccare, mollire, diſſoluere, teſtante Plinio libro 24. ad finem. Nec dubitatur, quin decoctum eius utiliſsimum ſit uuluis, interaneisq́; exulceratis: ſicuti ſemen articulis atq; præcordijs: ſumitur & ſorbitio è farina ad pectus exulceratum, longamq́; tuſsim. Diu decoquitur, donec amaritudo deſinat: poſtea mel additur. Siccum primo gradu, calidum ſecundo, lib. 8. ſimpl. calidum autem mediocriter, ob id digerere dicitur, lib. 1. comp. pharm. part. Nam is gradus eſt medius inter ſummum & omnino temperatum, quod nec calidum abſolutè, nec frigidum iure dixeris: phlegmonas ardentes irritat & exacerbat, minus calidas & duras digerendo ſanat. Paulus Aegineta lib. 1. calfaciendi, uentremq́; ſubducendi uim illi tribuit, ſi ante alios cibos ſumptum fuerit.

Eſt & Fœnigræci ſylueſtre genus quoddam, Quibuſdam Trifolium minus, ſiue lotus ſylueſtris dictum. Germanis, Wild fenogrec/*uel* Steyn wicken/*nominatum. Folijs trifolij utrinq; obſitum, humi recumbẽs, floſculis albicantibus, ad ſimilitudinem orobi, è quibus folliculi incurui, oblongi fiunt, ſemen continentes angulatum, fœnigræci modo, guſtu orobi. Innaſcitur uepribus montibus, & iuxta uias. Vim habet, uti alia trifolia & linum, molliendi, repercutiendi, ac ſedandi dolores apoſtematum.*

Linum. Caput XCV.

Linum uulgo notum eſt. cuius ſemen eaſdem quas fœnumgræcum uires habet. diſcutit & emollit omnem intus foriſq́; inflammationem, cum melle, oleo, exiguaq́; aqua decoctum, aut melle cocto exceptum. uitia cutis in facie uaroſq́; crudum tollit. illitum cum nitro & ficulneo cinere, parotidas duritiaſq́; diſcutit. ulcera quæ ſerpunt, fauoſq́;, cum uino decoctum expurgat. ungues ſcabros eximit, cum pari modo naſturtij & mellis. uitia pectoris extrahit, ſi ex melle in eclegmatis uicem ſubſtituatur. tuſsim lenit. uenerem ſtimulat, ſi farina piperis & melle exceptum, pro placenta largius adſumatur.

Huius

A

Linum. Flax

Huius decoctum interaneorum uuluæq́ erosionibus immittitur. alui excrementa euocat. ad uuluæ inflammationes in desessionibus perquàm utile.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Linum Λίνον.

Latinis & Officinis linum.

Germanis, Lein / & Flachs.

Gallis du lin, appellatur.

Λινόσπερμον, id est, lini semen, Germanicè Leinsamen / humido & sicco quodammodò temperatum, calidum autem quodammodò ordine primo: flatuosum est etiam si frigatur, adeò plenum est humiditate recrementitia. Quia igitur calidum, humidum, flatuosum, semen homini generat. Lini semen torrefactum terget, ut ptisana & farina fabarum, lib. 7. comp. pharma.

Lini semen tepidè calidum, ut chamæmelum. Lini semen in aqua coctum refrigerantem succum gignit. Linospermon & succus rosarum frigidioris media temperie sunt naturæ, sed non ita multò, quum potius caloris sunt tepidi.

Lini semen refrigerat, siccat. Linospermon tanquam frigidißimum uitandum asthmaticis censet Galenus, ut meconium. Mandragoram, hyoscyamum, cicutam, psyllium. Linospermon urinas exiguè mouet: frixum autem ureticũ magis fit, & aluum magis sistit esu.

Cicer. Caput XCVI.

chich=pease

B

Album.

Rubrum.

Cicer satiuum aluo idoneum est. urinam ciet. inflationem parit. colorem cõmendat. menses ac partus expellit. lac auget. cum eruo decoctum illinitur ad inflammationes testium, uerrucosas informicationes, ad scabiem, ulcera capitis manantia, impetiginesq́. contra carcinomata, & ulcera quę cacoêthe uocantur, cum melle & hordeo prodest. Alterum genus arietinũ nominatur. utrunq; cit urinas, dato cũ rore marino, hydropicis aut regio morbo laborãtibus, eorum decocto. Lædũt ea exulceratam uesicam, & renes: in uerrucarum formicantium pensiliumq́; genere, prima luna singulis granis singulas tangunt, eaq́; grana linteolo deligata abijci post se præcipiunt, ita decidere eas arbitrantur. Syluestre cicer folijs satiuo simile est. odore acri, sed semine discrepat. idẽ quod satiuum præstat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cicer legumen est, cuius differentiæ plures, magnitudine, figura, colore, sapore. Est enim arietino capiti simile, unde ita appellatur, Græcis κριός, *Germanis Kichern / Kichererbs / Zisererbs. Gallis Ciche, uel pois cices,*

cices, dictum, album nigrumq́; est. Et columbinum, quod alij Venereum, Columella Punicum uocat, candidū, rotundum, leue, arietino minus, quo religio peruigilijs adhibet. Est & cicercula, Græcis ὁ λάθυρος, ut Theodorus è Theophrasto reddidit. Columella tamen eandem ciceram & cicerculam uocat, Gallis cerre, uel pisa cerra. Quanquam & aracum sic uocant. Martinus Gregorius interpretatur Iesse: inæquales angulos habens, ueluti pisum. Dulcißimum autem id quod eruo simillimum, firmiusq́; quod nigrum & ruffum, quàm quod album: autor lib. 18. Pli. Paulus Aegineta lib. 1. de his sic tradit: Cicera inflant, abstergunt, genitale semen augent, Venerem stimulant, calculum terunt. At fricta flatum quidem emittunt, sed difficulter concoquuntur. A

Faba. Caput XCVII.

Faba inuersa. *Faba.*

FAba inflationem excitat. ægrè concoquitur. tumultuosa somnia facit, tussi confert, carnem gignit *, media calidi frigidiq́; natura. decocta in posca, & cum suo cortice esitata, dysenterias & cœliacorum profluuia sistit. contra uomitiones conuenienter manditur. inflatio leuior contrahitur, si aqua prior inter coquendum abijciatur. uiridis plus negocij stomacho exhibet, maioremq́; flatum parit. Lomentum eius & per se, & cum polenta illitum, inflammationes quas uulnus excitauit, mitigat. cicatrices concolores facit. turgentes grumoso lacte mammas, etiam si inflāmatione tetentur, adiuuat. lac restinguit. furunculos, sugillata, parotidasq́; cum fœnigræci farina & melle discutit. B cum rosa autem, thure & oui candido, procidentes oculos, tumores, uuasq́; reprimit. subactum uino, suffusiones & ictus oculorum recreat. Manducata sine cortice faba, ad áuertendas fluxiones fronti illinitur. decocta in uino testium collectiones sanat. quò tardius pubes erumpat, pueris imo uentri illinitur. uitiliginem purgat. Fabarum cortice illiti capilli, qui post euulsionem renascuntur, gracilescunt, & minus alimenti capesfunt. cum polenta, scisso alumine, & uetere oleo impositi cortices, strumas discutiunt. decocto earum lanæ inficiuntur. Faba dempto cortice in illas parteis diuisa, in quas suaptè natura scinditur, imponi solet sanguinis defluxionibus ab hirudine concitatis: nanq; eas supprimit, si semisecta apprimatur.

* Hoc quidam carent.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Κύαμος. Latinis & Officinis faba.

Germanis, Bon. Gallicè febue, dicitur.

Faba nostris non ita damnatur, quemadmodum olim à Pythagora, maximè cùm fresa fuerit, hoc est, quæ mola leuiter confracta & decorticata fuerit. Altera enim solida dicitur, quæ adhuc integra & cum cute est. Fabalia uerò sunt cortices & siliquæ, de quibus Columella inquit, se audisse ueteres rusticos malle matura fabalia, quàm fructum trimestrem, cuius ratio ex Plin. colligitur. Nam siliquæ caulesq́; gratißimo sunt pabula pecori. Folliculi uerò eius apud Festum ualuuli dicuntur, sed quod in summo fabæ nigricat, hilum est. Fabalia.

Faba inuersa, quæ uocatur Germanis Gewandtbonen/ uel Baumbonen/ quasi uirgultis innascitur: folijs trifolij. Altero anno fructificat.

Faba Aegyptia. Caput XCVIII.

Aegyptia

A AEgyptia faba, quam aliqui Ponticam uocant, in Aegypto plerumq; prouenit. in Asiae etiam Ciliciaeq; lacubus inuenitur. Folia habet ampla, etiam si ad arborum frondes* comparentur: caulem cubitalem, digiti crassitudine: florem roseum, dupla papaueris amplitudine. & ubi flore exuitur, fert folliculos uesparum fauis similes, in quibus faba supra operculum, bullantis ampullae modo, prominet. Ciborion ideo nominant, id est, arculam, quoniam feratur ipsa, humenti glebae mandata, & ita in aquam demissa. Radice firmatur harundine crassiore, quae cruda coctáue estur. ei colocasiae nomen est. Faba uirens mandatur, & exiccata nigrescit. uulgarem magnitudine superat. Adstringendi facultatem obtinet, & stomacho utilem. dysentericis, coeliacisq; prodest, insparso, polentę uice, lomento. datur quoq; in pulte. Cortices in uino mulso decocti, si terni inde cyathi bibantur, magis proficient. Facit ad aurium dolorem, quod in earum medio uiride spectatur, gustu amarum, si tritum & cum rosaceo coctum instilletur.

* Alij, galeri modo.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Colocasia. *Plinius totam plantam Aegyptiae Fabae colocasiae nomine intelligit: quam lib. 21. sic depingit: In Aegypto nobilissima est colocasia, quam cyamon uocant aliqui. Hanc à Nilo metunt: caule cùm coctus est harenoso in mandendo. Thyrso autem qui inter folia emicat, spectabilis, folijs latissimis, etiam si arbores comparentur, ad similitudinem eorum quam personatiam in nostris amnibus uocamus: adeoq; nihil suis dotibus gaudet, ut innexis colocasiae folijs in uariam speciem uasorum potare gratissimum habeant; unde illud Horatij: Ciboria exple. Et Strabo geographiae lib 17. ait: In Aegypti lacubus ac paludibus biblus nascitur, et Aegyptia faba, ex qua Ciborium fit (& paucis interpositis ipsam describentibus uerbis ait:) oblectantur autem mirum in modum scaphis Thalancegis densissima fabeta subeuntes, & eorum folijs lumbrati, quae adeò magna sunt, ut poculorum & catinorum usum praebeant. Habent enim concauitatem quandam ad id idoneam: unde Alexandrinae officinae ijs plenae sunt, & ut uasis utuntur.*

Faba & semen ipsum quod amarum est, uiride aegrè concoquitur, exigui nutrimenti est, & inflat. Siccatum tamen minorem inflandi uim habet, autore Theophrasto & Athenaeo.

B

Lens. Caput XCIX.

LEns frequenti cibo aciem oculorum obtundit. aegrè concoquitur, stomachum malè habet, eumq; & intestina inflat, sed aluum cum cortice cocta sistit*. Praestat in cibo quae facillimè coquitur, nihil atri in maceratione reddens. uim habet adstringendi, qua ex caussa aluum cohibet. si detracto antea cortice discoquatur accuratè, primaq; aqua inter coquendum effundatur (quippe primum id decoctum uentrem resoluit) somnia tumultuosa excitat. capiti, neruis, ac pulmoni inutilis. melius suo fungetur munere contra alui fluxiones, addito cum aceto intybo, aut portulaca, aut beta nigra, aut baccis myrti, aut putamine punici, aut aridis rosis, aut mespilis, sorbisue, pyris Thebanis, aut malis cotoneis, aut cichorio, aut plantagine, aut gallis integris, quae post decoctionem abijciuntur, uel uuarum rhois, quae obsonijs insparguntur. uerũ acetum cum eo diligenter percoqui debet, aliàs aluum conturbat. Contra subuersionem stomachi, triginta grana lentis delibrata deuorari proderit. decocta cum polenta, & illita, podagras lenit, sinus cum melle glutinat, crustas rumpit, ulcera purgat. decocta in aceto duritias & strumas discutit. cum cotoneo aut meliloto medetur inflammationibus oculorum, sedisq;, addito rosaceo: sed in amplo sinu aut inflammationibus

* Alij, emollit.

tionibus sedis,quæ maius remedium exigunt,cum putamine punici,ac siccis rosis, adiecto melle,decoquitur.nomis quæ in gangrænam euaserunt,adiuncta maris aqua,pustulis,& his quæ serpunt,igni sacro,pernionibusq;,ut antea dictum est. contra mammas in quibus lac in grumos coijt,& præ nimia sui copia profunditur,cocta in aqua maris,& illita auxiliatur. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Lenticula,quæ & lens,Germanis,Linsen. Gallis Lentile.

Græcis uerò, quia edendo est, φακὸς ἐσθιόμενος,dicitur,leguminis genus est,cuius duo genera in Aegypto dicit esse lib.18.cap.12.Plinius.Alterum rotundius,nigriusq;: Alterum sua figura. Vnde uario usu trãslatum est in lenticulas nomen.Inuenio apud autores æquanimitatem fieri uescentibus ea. Laudatur maximè quæ apud Pelusium nascitur oppidum. Vnde illud Vergilij: Nec Pelusiacæ curam aspernabere lentis. Et Ausonius in monosyllabis ait: Et Pelusiaco de semine planta,teres lens. Martialis item: Accipe Niliacam Pelusia munera lentem. Vilior est alica,carior illa faba. Optima ut Plin. lib.22.cap. ultimo tradit, quæ facillimè coquitur,eaq; quæ maximè aquam absorbet. Aciem oculorum & stomachum inflat,sed aluum sistit in cibo,magisq; discocta aqua cœlesti.Eadem soluit minus percocta.Propter dissolutionem stomach.30. grana lentis deuorantur.Celsus ipsam inter ea quæ aluum adstringunt,enumerat,his uerbis: Lenticula cui uel Beta uel Intubus,uel ambubeia,uel Plantago adiecta est: magisq; etiam si illa antè fricta est.

Phasioli. Kidney: Beans. Caput C.

PHasioli inflant.spiritus cient.ægrè coquuntur. uirides cibo aluum emolliũt, ad uomitiones idonei.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Phaselus differt à phaseolo,& phasiolo,ac ochro,quem Gaza nunc ciceram,nunc eruiliam transtulit,super quo multum hodie inter clarissimos Medicos controuertitur. Annumerantur autem non tam leguminibus,quàm iumentorum pabulo. Ea igitur uisa est mihi ratio,cur uilem Verg.nuncuparit.Editur tamen in quibusdam regionibus in modũ phacoptisanæ,id est,Ersorum cremore,cuius & Plinius meminit. B

Eruum satiuum. Bitter vetch

Eruum. Cap. CI.

ERuum paruus frutex omnibus cognitus,angusto folio,tenuis, semina in ualuulis habẽs, è quibus farina fit, nomine eruina,ad medendi usus conueniens:eruum capiti onerosum est.aluum subturbat.sanguinem per urinam extrahit.elixo boues saginantur.Parandæ farinæ ratio hæc est: uberiora grana candidaq; deliguntur, permiscendoq; aqua resperguntur,donec sufficienter combibant: postea torrentur, usq; dum hians cortex disrumpatur:molitaq; farinario cribro incernuntur: postremò farina reconditur.Hæc aluo utilis est. urinã ciet. meliorem colorem efficit. sanguinẽ per uesicam aut aluum cum torminibus elicit,si largius in cibo aut potu assumatur. ulcera cum melle purgat. lentigines & uitia cutis in facie,& maculas, totumq; corpus emendat.nomas,gangrænas, duritiasq; serpere non patitur. mammarũ duritias emollit.atra ulcera quæ theriomata uocant,fauosq; emarginat.carbũculos rumpit.cũ uino subacta illitu mor

A fibus uiperarum, canum, hominumq; medetur. urinæ difficultates, tenefmosq; ex aceto mitigat. Eruum tabidis, qui alimentum non fentiunt, toftum, & ad nucis magnitudinem melle exceptum, fumptumq;, conuenit. Eius cremor perniones, & pruritus in toto corpore, fanat fouendo.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis, ὄροβος. Latinis & Officinis, Eruum, ab eruendo dicitur. Germanis peregrinum. In Gallia Narbonenfi, ers.

Eruum calidum primo ordine, ficcum fecundo, amarum proinde, incidit, terget, obftructiones liberat, longo ufu fanguinem per urinas euocat, præfertim rufum. Nam Eruum non candidum, fed rufum uehementer amarum eft, candidum dulcius. Gal. lib. 8. fimp. *lib. Antido.*

Lupini. Caput CII.

SAtiuus lupinus notus eft. Cuius farina cum melle delinctu, aut potu, uentris animalia expellit. ipfi quoq; macerati, & cum fua amaritudine efitati, eadem efficiunt. Decoctum eorum idem munus præftat, cum ruta & pipere potũ. quare lienofis prodeft. eodem ulcera tetra, quæ theriomata uocant, gangrænas, incipientem fcabiem, eruptiones puftularum, ulcera in capite manantia, uitiligines, maculasq; fouere utilifsimum, menfes & partus extrahit, cum myrrha & melle fubditum in uellere. Eorum farina cutẽ liuoresq; corrigit. inflammationes cum polenta & aqua mitigat. tubercula, & coxendicum cruciatus ex aceto lenit. ftrumas in aceto cocta illitaq; difsipat. carbunculos rumpit. Decocti cœlefti aqua, donec in cremorem lentefcant, faciem abftergunt medentur pecorum fcabiei, cum radice nigri chamæleontis, ita ut repente decocto abluantur. Ciet urinam radix cum aqua cocta. Lupini triti, ubi maceratu dulcefcere cœpe B rint, cum aceto poti, faftidium detrahunt, & cibi auiditatẽ faciunt. Gignuntur & fyluestres lupini, fatiuis fimiles, fed omnino minores, qui eadem quæ fatiui poffunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis, θέρμοι, οἱ. Latinis Lupini, quòd inftar lupi terræ fit appetens: ad quod & nomenclatura Germanorum alludit. Officinæ genuinum nomen retinuere. Germanis, Feigbonen, Wolffsschoten, Wickbonen. Galli Lupins, dicuntur.

Lupinus eft fatiuus, idemq; uel dulcis, uel amarus: agreftis uerò minor, fed amarior, & ad omnia ualentior domeftico, terget, tenuat, incidit, digerit, ficcat fine morfu: uitiligines, pforas, achoras, ulcera cacoëthe fanat, lumbricos necat fumptus & admotus, iecur & lienem purgat, phymata, choeradas, liuida ex aceto uel pofca, uel oxymelite, pro ægri natura & affectus uarietate, coctus digerit.

Rapum. Cap. CIII.

DEcocta rapi radix alit. inflationem parit, humentem ac fluxam carnem creat. uenerem ftimulat decocto podagræ, pernionesq; fouentur: contritoq; rapo atque impofito iuuantur: fi excauatæ radici rofaceum ceratum adigatur, & feruenti cinere cliquefcat, exulceratis pernionibus proficiet. Cymæ eiusdecoctæ manduntur, & urinam ciunt. femen antidotis & theriacis, præfertim quæ fenfum doloris auferunt, anodyna uocant, idoneum eft potum contra uenena falutare eft. Venerem concitat rapum. muria conditum, minus alimenti fufficit, fed multò magis appetentiã recreat.

Syluestre

Rapum ſylueſtre.

Sylueſtre rapum in aruis naſcitur, fruticoſum, in cubiti altitudinem aſſurgens, ramoſum, læue. in cacumine folia fert læuia, digitali latitudine, aut maiora: & fructum in ſiliquis calyculatis. cumq; eorum inuolucra aperiuntur, alia intus ſiliqua ſpectatur, quæ quandã capitis ſpeciem præbet, in qua ſemina paruula cõcipiuntur, foris nigra, intus alba. Additur in medicamẽta quibus ad detergendã cutẽ in facie, totoq; corpore utimur, præſertim quæ ex lupini aut erui, tritici aut lolij farina, fieri ſolent. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis, ἡ γογγύλις. Latinis & Officinis Rapum, uel Rapa.
Germanis, Rüben. *Gallis ung nauea.*

Rapæ notæ ſunt & in cottidiano cibi uſu. Quondam ut alia ſalgama etiam cõdiebantur: quarum condiendarum modum unum tradit in Decembri *menſe* Palladius. *Alium etiam modum habes apud* Columellam *lib.12.cap.54. Apud nos nunc integra, reſecta herba in foßis ſubterraneis, ſubſtratis nucum aut aliarum arborũ folijs, & coopertis adſeruantur: aut integra & deterſa, leuiterq; cocta cum alijs oleribus ac pomis ac pyris in muria infuſa, in uaſis ſeruantur, pondere impoſito ut ius ſupernatet. Interdum etiam leuiter cocta et minutißimè conciſa, ſaleq; plurimo aſperſa, in doliolis ſeruantur.*

Rapum *ſylueſtre, quod* Græcis γογγυλὶς ἀγρία, *Germanicè,* Rapuntzlen. *Gallis* Raponcen, *appellatur. Deſcribitur enim cubitali altitudine conſurgere, fruticoſum, in cacuminibus leue, folio glabro, longitudine digitali, aut interdum maiore. Fructum fert in ſiliquis caliculatis, dumq; ſeminum inuolucra dehiſcunt, alia intus capitulata continetur ſiliqua, in qua paruula ſemina concipiuntur, foris nigra, ſed quæ fracta candicent.*

Napum. Caput CIIII.

Napus bunias ſylueſtris.

Raue de ſauoye. Navew. Napus bunias.

Raue de Lymoſin.

B

A

* Potius, Napus & eius radix cocta.

COcta napi radix * inflat, modicùm alit. semen eius potum uenenorum uires hebetat: antidotis admiscetur. Conditur sale radix.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis, Βουνιάς. *Latinis & Officinis*, Napus. *Germanis*, Steckrüben/*satiuus*, Trucken steckrüben/*syluestris*, Naß steckrüben. *Gallis*, Rouonnete, naueau, Raue ronde de sauoye, ou de Limosin.

Easdem quas rapa uires obtinent. nam congeneres sunt rapis, à quibus longitudine inprimis differunt. Plura eorum genera. Palma Romæ, ut libro 19. scribit Plinius, Amiternis datur, deinde Nursinis, tertia nostratibus. Hinc illud Martialis de napis: Hos Amiternus ager felicibus educat hortis, Nursinas poteris parcius esse pilas. Condiuntur etiam raparum modo, conditurǽq; rationem docet Col. libro 12.

Radix. Caput CV.

Raphanus.

Raphanus syluestris.

B

RAdix, quę Gręcis raphanus dicitur, excalfacit. flatus gignit. ori suauis est, sed stomacho aduersatur. ructus ciet. urinam pellit aluo aptior. summo tamē cibo sumi debet, quò magis eius distributionem adiuuet. cùm autem prę sumitur, cibū suspendit, quare uomituris cōmodissimè datur ante cibū sensuum aciē excitat: decocta cōtra ueterem tussim, & pituitæ crassitiē in pectore, efficax est. cortex ex aceto mulso, celerius uomitiones mouet. hydropicis commodissimè illinitur. lienosis utilis sugillata cum melle rapit, & nomas amolitur. cōtra uiperarū ictus auxiliatur. alopecias ad pilū reducit. lētigines cum loliacea farina emēdat his q fungis strangulantur, tā cibo quàm potu salutaris est. Semē uomitiones facit, urinā mouet: mēses cit, lienem extenuat, cū aceto illitū gangręnas ualidissimè emarginat, coctū cū aceto mulso, anginis perquàm utiliter gargarizatur. cōtra cerastis morsus, potū ex uino, auxilio est. Syluestris raphani, quā Romani amoraciā uocāt, folia satiuo similia, sed magis lampsanā imitantur. radix gracilis, tenera, subacris. Tam folium quàm radix in olera recipitur. sed hæc excalfacit, urinam concitat, æstuosa est.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis ῥάφανος, ἡ. *Latinis & Officinis* Radix, Raphanus. *German.* Rätich. *Gallis*, Refort. *quasi radix fortis dicitur. Raphanus apud antiquiores Græcos pro Crambe, id est, braßica accipitur, apud posteriores uerò cū Græcos cū Latinos radicem significat, quæ comeditur, & quā radiculā uocat Celsus. Cui amaritudo est plurima, ut inquit lib. 19. Plin. & uis mira obligandi spiritū, laxandiq; ructū, ob id cibus illiberalis utiq; se proximè olus mandatur. Aegypto mirè celebratur propter olei fertilitatē, quod de semine eius faciūt. Frigore adeò gaudet, ut in Germania, præcipuè in agro Argentinensi, infantiū puerorū magnitudinē æquet. Vtilißimi in cibis hyberno tēpore existimantur: ijdemq; dētibus semper inimici, quoniā atterant. Mirumq; omnibus uehementiam saporis inesse, Cæsar de agricultura lib. 12. cap. 22. ex Florentino. Succus ipsorum ex aqua acceptus, boletis & uenenis resistit. Si uerò raphani succo quis manus suas probe illinat ac confricet, intrepidè & citra periculum reptilia ac serpentes apprehendet. Dulces erunt, quorum semen in uino, aut uuarum passarum succo fuerit maceratum. Raphanus syluestris, cuius pictura hæc est, Græcis* Χεϱία, ἢ κέρα, παρὰ θεοφράστῳ, *Latinis*, Amoracia. *Germanis*, Hederich/*dicitur.*

Siser. Caput CVI. Siser

Siser.

SIser uulgo cognitum. Cuius radix decocta ori grata est, & stomacho utilis. urinam ciet, & appetentiam inuitat. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Σίσαρον.
Latinè, Sisaron & Siser.
Germanis, Geirlin/ & Girgelin.
Gallicè, Cheruy.

Plinius libro 19. mox post pastinacæ genera sic scribit: Siser & ipsum Tiberius princeps nobilitauit, flagitans omnibus annis è Germania. Gelduba, appellatur Castellum Rheno impositum, ubi generositas præcipua. Ex quo apparet frigidis locis conuenire. Inest longitudine neruus, qui in decoctis extrahitur, amaritudinis tamen magna parte relicta, quæ mulso in cibis temperata etiam in gratiam uertitur. Et lib. 20. idem ait: Stomachum excitat, fastidium abstergit siser.

Lapathum, siue rumex. Cap. CVII.

Lapathum acutum.

Oxalis.

B

EX generibus rumicis, oxylapathum uocant, quod in acutum tendit, prædura habens extrema, non nisi palustribus nascens. alius est satiuus, illi dissimilis. tertium genus syluestre, paruum, plantagini proximum, humile & tenerum. quartum est, quod alij oxalida, alij anaxyrida, aut lapathon uocãt. folia eius syluestri ac exiguo rumici similia, caule non magno. semine subacuto, rubente, acri, in caule & agnatis appendicibus emicante. Omnium decocto olere aluus emollitur. crudi illitu melicerides, rosaceo aut croco adiecto, discutiuntur. Syluestris & oxylapathi, & eius quam oxalida nominant, semen ex aqua aut uino utiliter bibitur cõtra dysenterias, & cœliacorum affectus, stomachi fastidia, scorpionum ictus. quod si quis in potu præsumat, nihil molesti ex ictu patietur. Radices ex aceto coctæ aut illitæ crudæ, lepras, impetigines, & scabrosos ungues persanant. sed antea locus aceto & nitro in sole perfricandus est. pruritus corporis decoctum earum sedat, si fo

A uentur, aut in folijs balnearum confricetur. coctæ in uino & instillatæ, aurium dentiumq́; dolorem mulcent. strumas parotidasq́; discutiunt. lienem cum aceto extenuant aliqui amoliendis strumis radicum gestamine utuntur, eas collo appendentes tritæ & admotæ fœminarum profluuia sistunt. cum uino autem potæ, regio morbo medentur. calculos uesicæ comminuunt. menses cient. scorpionum ictibus auxiliantur. Hippolapathon olus est magnum, in paludibus nascens. easdem habet uires, quas supradicta rumicis genera.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Lapathi siue lapatij (utrunq; enim dicitur) plura sunt genera: Vnum quod oxylapathon, quasi acutum lapatium, uocatur. Germanis, Lendewurtz/Mengel oder Mendelwurtz. Gallis, Herbe aux trigneulx appellata; palustribus locis nascens, folijs duris, & in cacumine acutis.

Secundum genus est hortense, λάπαθον κηπαῖον Græcis. Zam Lendenkraut/Germanis. de la lampe apud Allobroges dictum priori omnino dissimile, folia habens lata, similia betæ.

Tertium genus est agreste, Græcis λάπαθον ἄγριον. Germanis, Breyt Saurampffer, breue. plantagini simile, molle, & in terra iacens.

Rhabarbara monachorum.

Quartum postremò est, quod quidam ab aciditate saporis oxalida appellant, alij amaxyrida, aut agreste lapathum.

Græcis ὀξαλίς.

Officinis acetosella. Cretes oxymidam uulgo dicunt.

Germani, Spießampher dicunt, cuius folia tertio generi similia sunt, & eius caulis non adeò grandis est, semen acuminatum, colore rubro, sapore acri, quod in caule & adnatis nascitur.

B *Est & quod Hippolapathon, id est, grande lapathum à Græcis uocatum, grande olus in palustribus nascens.*

Sunt qui Monachorum Rhabarbarum, sic hodie tanquam peregrina & incognita res, appellatum, speciem Rumicis siue Lapathi esse contendunt, cuius pictura suprà. Plinius hæc genera aliter tradere uidetur libro 20. cap. 2. Lapathum digerit modicè, oxylapathum digerit, & repellit, utriusq; semen leuiter astringit, unde dysenterias & diarrhæas sanat, præcipuè oxylapathi. Hippolapathum, quod in aquis omnino nascitur, eadem præstat, sed imbecillius: idem uerò ualentius fuerit in hortos hodie translatum.

Lampsana. Cap. CVIII.

LAmpsana syluestre olus est. plus alit quàm rumex, & stomacho utilius, cuius folia caulesq́; coquuntur in cibo.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Λαμψάνη. Latinè, Lampsana, holus syluestre.

Germanis, Wild köl/Wild senffkraut/Weiß Heyderich.

Rura Galliæ Sanuas albas, quasi syluestres napos uocant, de sanues blanches.

Bunium. Caput CIX.

BVnium caulem emittit quadrangulum, & in eo foliosos ramulos, tenues, prætenuibus foliolis & flosculis scatentes, longitudine digitali: folia propter radicem, apio similia, sed multò tenuiora, & quæ modo quodam folia tribuli imitentur.

Bunium. tur.flores anethi. semen odoratum, minus hyoscyamo. Excalfacit bunium. urinam ciet secundas detrahit.lieni,renibus & uesicæ utile. eo humenti ari doue utuntur, exempto radice & caulibus succo,ex aqua mulsa. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Βούνιον. Latinè, *Bunium*.

Germanis, S. Barbaren kraut.

Gallis herbe au charpentier, dicitur.

Vulnerariam herbam esse, & temperamentum eius & experientia docet. His uerò potißimùm ulceribus medetur, quæ impura sunt, & in quibus carò supercrescens fuerit: nam quia ualenter siccat, ideo sordes extergere, & carnes minuere poteſt.

Blitum. Caput CX.

B

BLitum estur oleris modo. aluo utile est.nullius in medicina usus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis, Βλίτον, ἢ βλῆτον.

Latinis, Blitum.

Officinæ cum beta confundunt.

Germanis, Mayer.

Gallis Porrete rouge, Tourgon *in Narbonensi agro*, du blit, breyon *apud Sabaudos.*

Blitum imbecilliter refrigerat & humectat, libro 2. comp. pharma. in secundo receſſu à temperatis, lib. 6. simp. iam uulgare eſt.

Malua. Caput CXI.

MAlua satiua esui longè aptior syluestri. stomacho aduersatur. aluum iuuat: sed multò magis caules. interaneis & uesicæ utilis. cruda folia cum salis exiguo manducata, ægilopas ex melle sanant. uerùm cùm cicatricem trahere cœperint, ea demum citra salem utendum est. contra aculeatos apium uespatumq; ictus, illita efficax est. eadem cruda cum oleo trita peruncti, non feriuntur. ulcera manantia in capite, furfuresq; cum urina sanat sacris ignibus & ambustis decocta folia, tritaq; utilissimè ex oleo imponuntur. Eius decoctum uuluas insessione mollit. prodest erosionibus uesicæ, & intestinorum, uuluæ, sedisq; clystere infusum. ius decoctæ cū radice sua, contra omnia uenena auxiliatur. si continuò à bibentibus reuomatur. contra phalangiorum morsus remedio est. lac euocat. semen in uino potum, addito loti syluestris semine, uesicæ cruciatus lenit.

A

Malua uulgaris.

Malua arborescens.

Malua satiua.

B

Malua minor.
Braun Gensbappel

NOMINA ET EXplicatio.

Quæ maiores, aut minores dicantur maluæ, satis ex Plinio lib. 20. capit. 21. colligere licebit, ubi de maluis et carum generibus agens, sic scribit: In magnis laudibus malua est utraq; & satiua & syluestris. Duo genera earum amplitudine folij discernuntur. Maiorem Græci Malopen uocant in satiuis, alteram ab emolliendo uentre dictam putãt malachen. E syluestribus, cui grande folium & radices albæ, althea uocatur, ab excellentia effectus à quibusdam aristalthea. Ex quibus Plinij uerbis colligitur, maluas bifariam inter se diuidi: sunt q; prima & præcipua illarum genera duo. Satiua siue hortensis, Græcis

Μαλάχη

Μαλάχη κηπαία: Germanis, Römisch bappel, dicta, & syluestris, Μαλάχη ἀγρία. Germanis, Gemeyn bappel, appellata. Quarum utraq; iterum in alia duo secernitur. Prior quidem illa in satiuam & hortensem, quae in hortis ad ciborum usum serebatur, & qua pro olere utebantur: & in eam quae locis incultis nascitur syluestris, quae etiam edendo fuit, sed minus quàm alia. Posterior autem quae syluestris est, duabus illis undiq; procerior, & altius à terra erigitur: & in hortis craßior arborescit, unde à Galeno anadendromalache, quasi arborea seu arborescens malua, Germanis uerò, Ernrosen/ & Herbstrosen/ uocatur. Quartum maluae genus, quod itidem syluestre est, Germanicè Roßbappel dicitur. Galli maluã Maule, appellant, arborescentem uerò roses doultre mer, id est, rosas ultramarinas. A

Maluas aluum mollire, testatur etiam Martialis, hoc disticho:

Vtere lactucis, & mollibus utere Maluis:
Nam faciem durum Phoebe cacantis habes.

Et Paulus Aegineta lib. I. inter olera esculenta non connumerat, & aluum subducere testatur, cùm ait: Malua refrigerat quidem, sed obscurè, magis uerò humectat, atq; ob uiscositatem aluum ducit.

Nec his tantùm contenta est dotibus, sed dici horas insuper nobis ostendit, ad solem circumagendo folia, uti testatur Theophrastus & Columella. Quam ob caussam etiam ab aliquibus heliotrophos uocata est, ut refert Apuleius.

Atriplex. Caput CXII.

ATriplicem aliqui chrysolachanon uocãt. cognitũ olus est. Duo eius genera: syluestre & satiuũ. coctũ estur, ut olus. aluũ mollit. panos discutit, siue crudũ, siue coctum illinatur. semen cum aqua mulsa potũ, regium morbum sanat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Graecis, Ατράφαξις, παρὰ τὸ ἀδρῶς αὔξεσθαι.
Latinis, Atriplex, Veteribus Atriplexum.
Germanis, Burckhart/ Zam multen.
Gallis bonnes dames arroches, bonnes femmes, follete, à gustu insipido.
Syluestris atriplex, ἀτράφαξις ἀγρία Graecis.
Germanis, Scheißmalter/ Wilden burckhart/ Mystmilten/ dicitur. B

Non parum miror, Bertrutium Bononiensem ut doctiß. ita etiam accuratißimum in docendo uirum, in numerum laudatarum herbarum recensuisse Attriplicem, quum adeò parum commoda sit stomacho, ut non contentus Galenus hãc herbam cum oleo & garo miscuisse, ob eam caussam acetum quoq; addat, quò facilius citiusq; secedat è stomacho. Eadem ille gratia blitum quoq; condit ob humorem aqueum utriq; familiarem. Atriplex tamen in maiore neglectu fuit olim, si fides habenda Plinio est, quippe accusatum à Pythagora fuit olim, tanquam faceret hydropicos, morbumq; regium, & pallorem: coqui praeterea difficilimè, & in hortis nihil nasci iuxta id, nisi languidum, culpauit. Addidere Dionysius & Diocles, plurimos ex eo gigni morbos, nec nisi mutata saepius, aqua coquendum, stomacho contrarium esse, lentignes & papulas gignere, &c.

Brassica. Caput CXIII.

Braßica seßilis.

BRassica satiua aluo est idonea, si modò leuiter feruefacta edatur: nam percocta aluum sistit. sed multò magis bis cocta, aut quae in lixiuio coquitur. stomachum autem malè habet. acrior est aestiua. in Aegypto propter amaritudinem non estur. caecutientibus & tremulis esse prodest summo cibo sumpta crapulam discutit, & uini noxam restinguit. melior stomacho cyma: sed acrior, & ad ciendam urinam ualidior. ea condita stomacho inimica est. aluum conturbat. Crudus succus cum nitro & iri deuoratus, aluum emollit. cum uino quoq; epotus uiperarum morsibus auxiliatur. cum foenigraeci farina, podagris & articulorum uitiis illinitur. prodest & sordidis ulceribus, & uetustis, illitus, caput purgat naribus infusus. menses extrahit, cum loliacea farina inditus. Folia per sese illita, aut cum polenta trita, conferunt inflammationibus, tumoribusq;.

epinyctidas.

A *Crambe.*

Braßica crispa.

epinyctidas, ignem sacrum, leprasq; sanãt. carbunculos ex sale rumpunt. fluentes capillos retinẽt. cocta, addito melle, aduersus depascentia ulcera, gangrænasq; ualent. lienosisq; ex aceto cruda prosunt. mãsa, deuorato succo, retusam uocem instaurant. Decoctum eius potu, aluum & menses ciet. Flos post conceptionẽ in pesso subditus, partum abortu uitiat. Semen eius, præsertim quæ in Aegypto nascitur, potum tineas repellit. in antidota theriaca additur. faciei cutem lentiginesq; expurgat. Virentes cauliculi cum radice cremati, & adipe porci uetusto excepti, diuturnos laterum dolores mitigant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Crispa apifolia.

B

Braßica, ut Cato dicit, antistat, & ad salutem tempora comesta sese semper cum calore, & rigore arido, simul & humido, & dulci, & amaro, & acri. Quatuor earum genera. Prima est leuis, quæ nominatur λεία. Germanicè, Breyter kol. grandibus & latis folijs, caule magno: ualidam hæc habet naturam, & uim magnam: Altera est crispa, quæ à similitudine apij, σελινοειδὴ Græcis, Germanis Krauser kol, uocatur: hæc est & aspectu & natura bona ad curationem, ualidiorq; est quàm quæ supra scripta est. Item est tertia, quæ κράμβη, uocatur, minutis caulibus, tenuioribus folijs, ob id Germanis, Kleiner kol dicta, acerrima omnium est istarum, tenui succo uehementißima. Est & quartum genus, Græcè κράμβη κεφαλωτή. Latinis Braßica lacuturris, uel tertia, aut seßilis, siue Capitulata. Germanis, Cappiskraut. Gallis, Capini uel cabini coles, nonnullis albi, uocata. Reliqua Braßicæ genera Galli communi uocabulo choils, id est, caules, appellant. Caulis enim etsi dicatur in herbis robur ipsum siue stirpes, sæpius tamen ob sui caulis ac thyrsi magnitudinem, pro braßica sumitur.

Est autem Braßicæ peculiaris quædam uis contra uina, ut Dioscorides hoc loco tradit, ebrietatis & crapulæ noxas tollit, à cibo sumpta: imò & Plinius historiæ naturalis lib. 20. Græcorum opiniones referens, scribit Braßicam uino aduersari, ut inimicam uitibus: antecedente quidem cibis caueri ebrietatem propter sumpta, crapulam discuti, Cuius rei rationem ex Aristotele colligere licet in problematis. Amplius de Braßica scribit Plinius lib. 19. cap. 8 & lib. 17. cap. 24.

Braßica esculenta sapore nitroso, parum acri, siccat, tergit, sumpta & admota, induratas phlegmonas digerit, lepras terget, ulcera etiam maligna glutinat. Cinis ustorum eius caulium siccitate est caustica, cum adipe ueteri mistus, ueteratos laterum dolores discutit.

Brassica syluestris. Cap. CXIIII.

Syluestris

Weiß heyderich.

Gůt heynrich.

SYlueſtris braſsica, maritimis prçruptisq; locis magna ex parte gignitur: latiuç ſimilis, ſed candidior, hirſutiorq;, amara. cuius cyma in lixiuia cocta, ori non inſuauis. Folia illitu uulnera conglutinant, & inflammationes tumoresq; diſcutiunt. A

NOMINA ET EXplicatio.

Hæc uidetur eadem herba eſſe, de qua ſuprà cap. CVII. egimus.

Germanis, Weiß Heyderich/ *uel ut alij uolunt,* Gůtheynrich.

Braſsicæ ſylueſtris ſemen maximè tenuat, efficaciter ſiccat, & digerit lib. 4. comp. pharma. part.

Braſsica. Cap. CXV.

MArina braſsica à ſatiua prorſus abhorret, quòd folia ferat rotundę ariſtolochię, prælonga, tenuia: ſingula à ramulis rubentibus exeunt, ſingulari, ut hedera, pediculo. albo ſucco prædita eſt, ſed pauco, ſalſo guſtu, & aliquantum amaro, pingui concretu. Herba in totum ſtomacho inimica, acris. uehementiſsimè aluum ciet, in cibo cocta. coquitur propter acrimoniam cũ pingui carne. B

Soldanella.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis, Κράμβη θαλαθία.

Latinis, Braßica marina.

Officinis Soldanella.

Germanis, Meerköl.

Gallis Soldana, appellatur.

Braßica marina ſubſalſa, & ſubamara, uentrem delicit, & cætera præſtat, quæ has qualitates ſequi conſueuere.

Beta. Caput CXVI.

BEta duorum generum eſt. è quibus nigra coquitur cum lenticula, ut uentrem ſiſtat, quod magis radice eius præſtatur. candida aluo utilis eſt. utraq; tamen propter nitroſum humorem, quem habet in ſe, noxij ſucci eſt. Vnde ſuccus earum cum melle naribus inditus, caput purgat, aurium doloribus auxiliatur. Decoctum radicis & foliorum, furfures lendesq; deterget. perniones fotu mitigat. crudis folijs uitiligines, nitro antè perfrictas: alopeciarum inanitates, ſcalpello prius exaſperatas: atq; depaſcẽtia ulcera, illini prodeſt. eruptionibus papularum, igni ſacro, ambuſtisq;, cocta medetur.

NOMINA

A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Beta.

Beta nigra.

B Beta hortensiorum leuißima. Vnde illud Martialis: Vt sapiant fatuæ fabrorum prandia Betæ, O quàm sæpe petet uina, piperq́; cocus. Eius duo genera: nigra, quæ Græcis, σεῦτλον μέλαν. Germanis, Roter mangolt / in inferiori Saxonia Rot rüben, ob radicis magnitudinem exuberantem: & altera alba, quæ Græcis, Σεῦτλον, λευκὸν, τεῦτλιον, τεῦτλις. Germanis, Weiß mangolt. Gallis Peres, dicitur. & altera præfertur, meliorisq́; succi est, autore lib. 8. Theophrasto. Mira differentia si uera est, inquit, lib. 19. Plinius, candidis solui aluos, modicè nigris inhiberi. Et cum braßica corrumpitur in dolio uini sapor, odore betæ, folijs demersis restitui. Medici innocentiorem quàm olus esse iudicauere, quam ob rem appositas memini degustare etiam religio est, utq́; ualidæ potius in cibo sint. Semina ijs natura & oleris, & capite ipso exilientis. Nã ut Paulus Aegineta lib. 1. ait: Bliti, Lactucæ, atriplicis, maluæ, & betæ planta humida, asparagi uerò succus
Asparagus quid. est. Per asparagum autem intelligit, quod primum, & nondum in folia explicitum earum plantarum ex terra prodit germen, &c. Nec sine remedio est utraq; Beta, uiridis, alba, & nigra, nitrosæ est facultatis, qua digerit sine calore manifesto, terget, per nares purgat, alba & hæc ualentior: nigra substringit, præsertim radi-
Lib. 8. simp. & lib. co. pha. par. ce: coquendo has uires exuit.

Portulaca. Caput CXVII.

Portulacæ uis astringit. capitis doloribus, inflammationibus oculorum, cæterisq́;, cũ polenta imponitur. ardoribus stomachi, sacro igni, uesicæ doloribus, auxilio est. commanducata, dentium stupores sedat. stomachi & intestinorum æstuationem, fluxionesq́; mulcet. renes & uesicam adiuuat, etiam si erosionem sentiant.

Portulaca sylvestris.

Portulaca sativa.

ueneris impetus exoluit succus epotus simili effectu prodest, in febribus ualens. contra teretes uentris tineas, cruentam excreationem, dysenteriam, hæmorrhoidas, & profluuia sanguinis, percocta efficax est. item cōtra sepis morsus. ocularibus medicamētis utilissimè commiscetur. interaneis fluxione laborantibus, atq; uuluarū erosionibus infunditur. contra dolores, quos æstus excitauit, caput ex rosaceo & oleo fouetur. eruptiones papularum in capite, cum uino emendat. uulneribus quæ ad syderationem spectant ex polenta illinitur. A

NOMINA ET explicatio.

Portulaca, *Græcis* ἀνδράχνη. B

Latinis & Officinis Portulaca. *Germanis*, Burtzelkraut/ Burtzelen/ Burgelen/ Gronsel. *Brabantis*, Porceleyne. *Gallis*, Pourpier, Porcelles.

Portulaca in duas species distribuitur. Vna in hortis emicat cauliculis teretibus, in altum erectis, lentè uergentibus in punicum, folijs pinguibus, à tergo candidis, gustu subsulso, semine nigro, in herbaceis calycibus collecto. Alia sponte sua in uitibus nascitur, & ternis quaternisue coliculis in terra sessilibus serpit, cultaq; latius uagatur, folio carnoso, uerùm turbinatiore, cætera priori consimilis.

Portulaca frigida ordine tertio, humida secundo, subaustera: fluxiones biliosas, & æstus febriles maximè cohibet sumpta, & admota, Hæmodium, id est, dentium stuporem non omnem, sed eum solum, quæ ab acerbis, austeris, acidis est nata, sanat, quia ab his asperè exiccata lenit, & replet humiditate lenta: uel quia suo lentore acidulo hærens ac subiens, acorem illum sibi affinem sapore ex dente extrahit, ut Aristoteli placet, huius autem effecti omnibus cogniti causam inexplicabilem, & soli Deo notam, scribit Aphrodisæus initio problematum suorum. Gal. lib. 2. c. ph. part. & lib. 6. simpl & de optima secta.

Asparagi. Caput CXVIII.

CORruda siue sylvestris asparagus uulgaris est notitiæ. Huius cauliculi in cibo cocti uentrem emolliunt. urinam cient. Radicis decoctum contra urinæ difficultatem, regium morbum, renum uitia, & coxendicum cruciatus, in potu proficit. cum uino autem, phalangiorum morsibus auxiliatur. si decocti succus super dente contineatur, eius dolori medetur. semen potum ad eadem ualet. canes, ut aiunt, si decoctum bibant, emoriuntur. Asparagum etiam nasci prodiderunt, arietis cornibus contusis, atq; defossis. quod, quantum equidem sentio, planè à ueritate abhorret. Altilis autem asparagus multis ramis fruticat, folijs fœniculi, longis, numerosis: radice rotunda, grandi, spongiam habente. Huius teneri cauliculi triti in uino albo, renum dolores sedant. assus autem coctúsue, urinæ stillicidium, difficultatemq;, ac dysenterias mitigat. Radix cum uino aut aceto cocta, luxatos artus mulcet. deco-

A

Aſparagi.

Syluest.

ƈta cum ficis aut ciceribus ſumpta, regium morbum ſanat: coxendicis cruciatus ſtranguriamq́; leuat. alligata radix, aut hauſtum eius decoctum, cõceptum adimit, & ſterilitatem aufert.

NOMINA ET EXplicatio.

Aſparagus, uel Athenienſium more per ph. Aſpharagus, uel etiam aphæreſi, Sparagus, generatim quidem eſt coliculus tenerior herbæ, fruticis, arboris, ad fructum & ſemen increſcens: ſpeciatim uerò herba uulgo nota, eaq́; duplex, radice utilis & ſemine, ad detergendas renum & hepatis obſtructiones. Regij, qui in hortis naſcitur, & Helij, id eſt, paluſtris, meminit Galenus lib. 2. alimentorum: & huius etiam initio libro 1. comp. pharmaco. part. ad icterum: & illius libro 5 ſimpl. Petræi autem libro 6. ſimpl. qui poſt inuentos altiles aſparagos, Corruda propriè dicitur: Polluci autem ſyluestris aſparagus. Hic multò eſt ſatiuo efficacior.

In aſparago mas à fœmina ſemine ſeparatur.
Aſparagus Græcis ἀσπάραγος.
Officinis genuinum nomen ſeruauit.
Germanis, Spargen.
In inferiori Germania, Coraelcruyt.
Gallis Eſparge, dicitur.

B

Plantago. Cap. CXIX.

Maior.

Minor.

Duo

Media.

DVo plãtaginis genera. minor folia habet angustiora, minora, molliora, leuiora, & tenuiora: caule anguloso, in terra sessili: floribus pallidis: semine summis caulibus emicante. altera maior, lætior, uirentiorq́; latis constans folijs, oleracei generis. cuius caulis cubitialtitudinem petit, angulosus, subruber, à medio ad uerticem tenui semine circundatus, radicibus nititur teneris, hirsutis, candidis, digitum crassitudine æquantibus. Nascitur in lacunosis, sepibus & locis humidis. multò utilior magna est. Vim habent folia exiccatoriam, constringentem, quare omnibus malignis ulceribus, & fluxioni opportunis atq; elephãticis, sordidisq́; illita prosunt. profluuia sanguinis, ulcera quæ serpunt, epinyctidas, carbunculos, nomasq́; cohibent. uetera ulcera & inæqualia cicatrice obducunt. chironia sanant. sinus conglutinant. morsibus canis, ambustis igni, inflammationibus, panis, parotidibus, strumis, ægilopijs, illita cum sale prosunt. Coctum cum aceto & sale olus, dysentericis, cœliacisq́; sumptum subuenit. datur & in locum betæ cum lenticulà coctum, & ad aquam inter cutem, cui leucophlegmatię nomẽ est. datur & herba decocta post aridas epulas, sic ut media antecedat. comitialibus & suspiriosis data proficit. Foliorũ succus, colluta subinde oris ulcera, purgat. cum cimolia aut cerusa igni sacro medetur. fistulis infusus prodest. lippitudinibus & aurium doloribus idem succus instillatur. additur quoq; in oculorum collyria. gingiuis cruore suffusis, & sanguinis reiectionibus, potu confert. clystere dysentericis infunditur. contra tabem datur in potu aduersus strangulationes uuluæ, in uellere subijcitur, etiam si uulua fluxione laboret. Semẽ ex uino potum alui fluxiones & sanguinis excreationes sistit. Decocta radix & manducatu, & collutione, dentium dolores sedat. eadem cum folijs, ulceribus renum & uesicæ in passo datur. Ferunt treis radices cum tribus uini cyathis, & pari aquæ modo, tertianis auxiliari: & quatuor, quartanis. Sunt qui radicis gestamine, discutiendis strumis utantur.

A

B

Sium.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Duo hoc loco plantaginis genera facit Dioscorides. *paruã, Græcis* ἀρνόγλωσσος μείζων. *Latinis, Plantago minor. Officinis quinqueneruia. Brabantis,* Hondtßribbe/Wechbree. *Germanis,* Spitz wegerich. *Gallis, Lanceola dicta. Alteram magnam & hac efficatiorem. Græcis,* ἀρνόγλωσσος: *Latinis & Officinis, Plantago maior, latifolia, septineruia. Germanis,* Breyt wegrich. *Gallis du plantain, appellatur.*

Præterea est tertiũ nobis Arnoglossum uel Arnoglossa, Plantago media Latinis, Germanis, Rot wegrich, *folio rotundiore, seßili, hirsuto, in usu medicorũ frequentißimum. Plantago refrigerat, siccat ordine secundo, astringit, repellit, digerit, ob hæc ulcera recentia & uetera etiam rebellia glutinat, hæmorrhagiam sistit, fluxiones & putredines, & ab his dysenterias coërcet, hepatis & renum obstructiones tollit. Semen & radix eadem præstant, sed siccant magis, refrigerãt minus, ad hæc semini adest essentiæ tenuitas.*

Lauer, seu Sium. Cap. CXX.

SIon in aquis inuenitur, frutice pingui, recto, folijs latis, olusatro similibus, sed minoribus, & odoratis. Quæ cruda coctaq́; esu calculos rumpunt, atq; excernunt. urinas cient. mẽses

N 2

A *Sisymbrium.*

& partus extrahunt. dysentericis in cibo auxiliatur. De sio Crateuas tradit, herbam esse fruticis specie, pauca folia ferẽtem, rotunda, maiora quàm menthæ, nigra, & ad erucam accedentia.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Σίον. Latinè, Sium, lauer. Recentioribus Betula. Germanis, Wassermerck / Wasserponge. Gallis de la berle, dicitur.

Sisymbrium. Cap. CXXI.

SIsymbrium, alij serpyllum syluestre uocant, in solo inculto nascitur, menthæ hortensis similitudine, odoratius, latiore folio. Inseritur coronis. calfaciendi uim habet. contra stillicidia urinæ, calculosq́;, semen ex uino bibitur. tormina & singultus sedat. folia in capitis dolore, fronti aut tempori bus illinuntur. item contra uesparum apiumq́; ictus. uomitiones potu cohibet. Alterum sisymbrij genus, quod aliqui cardaminam, alij sion appellant: ea herba riguis gaudet, & eisdem in locis, quibus sion, prouenit. quæ ideo nonnullis cardamina nominatur, quòd gustu cardamum, id est, nasturtiũ, repræsentet: folia primùm rotunda prodeunt, adulta erucæ modo finduntur. Id excalfacit, urinas mouet. crudum estur. purgat lentigines, cutisq́; uitia in facie, noctibus impositum, matutinisq́; detractum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sisymbrij hoc loco duo genera facit Dioscorides. Vnum quod in aridis, & locis incultis nascitur. Græcis, Σισύμβριον.

B *Officinis, Menta rubea, uel aquatica: item Thymbrea: Germanis, Balsamkraut / Rote bachmüntz / Wassermüntz.*

Alterum, quod in aquosis nascitur, Græcis Σισύμβριον ἅτερον. & Cardamina à nasturtij sapore.

Officinæ nasturtium aquaticum uocant, & cresionem.

Germani, Wasserkressig / Brunñkressig. Galli, Du cresson.

Sisymbrium primùm excalfacit, atq; resiccat in tertio ordine. Alterum autem quum siccum est, itidem tertij ordinis est ex calfacientium, & exiccantiũ: quum humidum & uiride, secũdi.

Sisymbrium, primùm tenuium partium est, digerentis, calefacientis, & exiccantis facultatis. Semen quoq; eius tenuium partium est, & calidum. Quocirca ipsum quidam cum uino exhibent singultientibus, & tormina patientibus.

Sisymbrium, quod quidam Cardaminam uocant, quandoquidem Cardamo, id est, nasturtio simile quiddam gustu præfert, eadem ferè potest.

Crithmum.

Crithmum. Cap. CXXII.

CRithmum, seu potius, ut aliqui, crithamon, fruticosa & undiq; foliosa herbula est, cubiti altitudinem ferè petens. Nascitur in maritimis, & petrosis: folijs pinguibus, numerosis, albicantibus, ueluti portulacæ, latioribus & longioribus, salso gustu. flores cãdidi sunt, & semẽ, ceu rorismarini, odoratũ, molle, rotundũ, quod siccatum rumpitur. habet intus tritici modo nucleum. radices digiti crassitudine, tres aut quatuor: grati odoris & iucũdi. Radix, semẽ & folia

incocta

Coronopus.

incocta uino, potu urinæ difficultati & regio A
morbo auxiliantur: menses cient. estur crudũ coctúmue in olere. seruatur etiam in muria.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Κρῆθμον. Latinè, Crethmus, seu Crithamus. Officinis, Creta marina, & bacula, seu bacillæ. Germanis, Bacillen. *Gallis Bacille, ou fenoil marin.*

Defertur ad nos Crethmus sale & aceto conditus. Verùm de conditura non satis inter Plinium & Columellam cõuenit: quandoquidem Plinius unà cum Dioscoride seruandum in muria olus prodidit: contrà, Columella portulacæ, & bati muriam non conuenire contendit.

Neq; pugnare ista mihi uidentur, cũ Plinius de crithmo seu bati murta loquatur, unà cum Dioscoride, qui satiuæ nullam rationem habuit: Columellæ tantùm altilis & hortensianæ condituram prosecutus est.

Coronopus. Cap. CXXIII.

Coronopus oblonga herbula est, per terram repens, fissis folijs. coquitur in olere. radicem habet tenuem, adstringentem. quæ in cibo cœliacis facit. Prouenit in aggeribus, & locis incultis, & secus uias.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Coronopus, siue, si dicere malis, cornicis pedẽ, inter aculeatas sponteq; nascentes herbas Theophrastus retulit. Interim tamen medicinæ ad usum seri Plinius commemorat, qui oblongam esse herbam cum fissuris, cauliculis per terram serpentibus, designauit. B
Leonicenus, Capriolam uulgo dici censet: nonnunquam & sanguinariam, quòd indita naribus sanguinem eliciat.

Græcis, κορωνόπους. Germanis, Kråenfůß / Rappenfůß / Hundszan / *dicitur. Brabantis,* Hertſhoren / Craeynen / *uel* Rauennoet.

Galliæ olitores nunc dentem canis, ab acumine folij uocant, quanquam eodem nomine gramen appellẽt. uulgari eorum lingua, la dent de chien.

Sonchus satiuus.

Sonchus. Cap. CXXIIII.

Sonchi duo genera. syluestrior quidã est, & magis spinis horret: alter teneritate quadam mollescit, cibis expetitus, anguloso caule, inani, interdum rubente: folijs in ambitu per interualla districtis. Vtriusq; uis refrigerat, modicè adstringit, unde æstuanti stomacho & inflammationibus illiti prosunt. Succus eorum stomachi rosiones sorbitione mitigat. lac elicit. in uellere appositus, sedis ac uuluæ collectionibus opitulatur, tam herba quàm radix illita uibratis à scorpione ictibus subuenit. Alter sonchus tenerior, arboris instar, latis constans folijs.

A

Sonchus sylueſtris.

Genßdiſtel.

caulem in ramos exeuntem folia diſtinguunt: ſed ad eadem pollet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hodie tria genera Sonchi nouimus. Primi generis Sonchum, qui candidus, tener & eſculentus eſt, Dioſcorides Cicerbitam à Romanis dici prodidit, quod nomen adhuc hodie

B

in Hetruria ſeruatur. Herbarijs nonnullis leporis palatium dicitur. Fortaßis eadem Apuleio lactuca leporina fuerit. Veneti lactucinos indigetant. Græcis, σόγχος ἐδώδιμος. Germanis, Haſenkól. Inferiori Germaniæ pro diuerſitate generum, uarijs nominibus appellantur, ut: Meckweye/ Lacteroenen/ Ganſendiſtel/ Haſenlattouwe. *Gallis lacterones, uel potius laſſerones, Du laceron. Sonchus ſylueſtris hic & niger, & ſpinoſior eſt, Græcis σόγχος τραχύς Germanis,* Wilder haſenkól/ Genßdiſtel/ Moß. *Sonchi genus tertium eſt tenerum, arboreſcens, latiore folio, in quo ramoſum caulem folia interſecant. Hic à ſolo Dioſcoride deſcribitur. Plura in capite ſequenti.*

Seris, ſiue intybus. Caput CXXV.

SEris duum generum eſt: altera ſatiua, altera ſylueſtris, quæ picris & cichorion uocatur: latioribus folijs conſtat, ſtomacho quàm hortenſis utilior. quæ iterũ in duas ſpecies digeritur: una folio latiore prodit, lactucarum ſimillima: altera anguſtiore eſt folio, & guſtu amara. utraq; refrigerat, & aſtringit. ſtomacho utiliſsima. aluum ſiſtit cocta, ſi cum aceto adſumatur. ſylueſtres ſtomacho meliores, quandoquidem æſtuantem ipſum, & quem imbecillitas uexet, cibo leniunt. cardiacis per ſe, aut cum polenta, utiliter illinuntur. podagris, & oculorum inflammationibus auxilio ſunt. herba cum radice illita, percuſsis à ſcorpione ſubuenit. igni ſacro cum polenta medetur. ſuccus cum ceruſa & aceto, ualet ad illitus eorum, quæ refrigerationem deſiderant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Intybum, uel intybus ſatiuus, Græcis κιχώριον κηπευτόν, ἢ σέρις. Officinis *cichorea hortenſis. Germanis,* Zame wegweiß. *Gallis, Cichorea, ou endiue: huius generis eſt ſcariola.*

Intubus erraticus, Κιχώριον ἄγριον, πικρίς, *Græcis.* Germanis, Wegweiß/ Wegwart. *Gallis cichorea ſauuage, dicitur.*

Cichorium, Romana lingua intybum olus dicitur. Gal. lib. 2. comp. phar. part. Id uerò & reliquæ ſereos ſpecies.

Cichorium latifolium satiuum.

Cichorea syluestris.

A

B

Cichorea satiua.

ſpecies, foliorum magnitudine, & cultu diſtinctæ, facultatibus parum diſcrepant, niſi quòd agreſtia ſatiuis ſint ſicciora & amariora. Omnia enim hæc ſubamara ſunt, ſubfrigida, modicè aſtringentia: & in his multa humiditas miſta ſiccitatem extinguit. Ob hæc hepatis intemperiem calidam tum ſolam, tū cum corruptis humoribus & ichoribus maximè iuuant refrigerando, roborando ſimam eius partem & gibbam obſtructione liberando: præſertim ſi cum uino albo bibatur, & cum melle, ſic enim illos humores per urinas pellunt: nec frigidum multū lædunt, ut alia permulta, quæ ſunt frigida humida ſine amaritudine & aſtrictione: ſumuntur ſucco, decocto, puluere. lib. 8. comp. pha. part.

Condrilla. Cap. CXXVI.

CONdrilla, quam aliqui cichorion, alij ſerin appellant, caulē, flores & folia

A

Condrilla.

habet cichorio ſimilia. qua ex cauſa nonnulli ſylueſtris intubi ſpeciem eſſe pronunciarunt: uerùm tenuior tota eſt. in cuius ramulis, gummi maſtiches ſimillimum, tuberculo fabæ inueniri ſolet. quòd cum myrrha tritum, & linteo appoſitum, inſtar oliuæ, fœminarum menſes trahit. Tuſa cum radicibus herba, adiecto melle, diuiditur in paſtillos, qui nitro admiſti uitiligines emaculant. Gummi inordinatos pilos replicat. quod item tenera radix efficit, ſi intincta ſucco acus, pilis admoueatur. contra uiperas in uino potu proficit. Succus decoctæ, in uino, aut per ſeſe potus, aluum ſiſtit. Aliud habetur condrillæ genus, folium ferens oblongum, circumroſum, humi ſparſum, caulem ſucco madentem lacteo: radice tenui, rotunda, leui, uegeta, flaueſcente, ſuccoſa. Cuius & caulis & folia concoquendi uim habent. ſuccus incommodos palpebrarum pilos reflectit. Naſcitur in lætis & cultis.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Condrilla omnis, & ſonchus, & Hieraceum utrunq; ſereos ſpecies etiam Galeno putata, & ſereos ac cichorij nomine etiam ab alijs dignata (licet Condrillam non ſeri iungat, lib. 2. Alimentorum) ut forma & temperatura ſunt affines, ſic uiribus minimè diſcrepant. Ob id ea tanquam congeneria iungit & hoc loco Dioſcorides. Pro intubo autem uulgus Endiuiam re & nomine corrupit, ut pro ſeri ſcariolam, quaſi ſeriolam dicere tentauit.

B

Cucurbita. Caput CXXVII.

Rotunda.

Longa.

CVcurbita eſui apta: cruda trita illitu tumores & abſceſſus mitigat. Ramenta eius infantibus contra capitis ardorem, quam ſyriaſin uocant, in ſincipite illinuntur. oculorum inflammationes podagrasq; refrigerant. Succus è ramentis tuſis per ſe, aut cum roſaceo infuſus, aurium doloribus auxiliatur. adiſtiones cutis in ardenti febre illitu adiuuat. totius feruefactæ & expreſſæ ſuccus, cum melle exiguo & nitro

nitro potus, aluum leniter resoluit. Vinum in cucurbitam recentem excauatam infusum, si mistum sub diuo teneatur, potu aluum leuigabit. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Κολοκύνθη. Latinè, Cucurbita. Officinis genuinum nomen seruauit.
Germanis, Kürbs. Brabantis, Cauwoorde. Gallis Courge, dicitur.

Cucurbitarum duo genera sunt: longæ & rotundæ. Cibis quò longiores tenuioresq́;, eò gratiores, & ob id salubriores, quæ pendendo creuere, minimumq́; seminis tales habent, duricia eius in cibi gratiam terminante. Rotundæ uasorum usum præbent. Sed de his plura apud Plin. lib. 19. De uiribus eius dicit Paulus Aegineta, quòd refrigerat, & humectat, atq; aluum mouet. sed paulum alimenti præbet. Chrysippus Medicus, ut lib. 20. refert Plinius, declamabat eo in cibis. Sed omnium consensu stomacho utilissimæ iudicantur, & interaneorum, uesicarum exulcerationibus.

Cucumer satiuus. Caput CXXVIII.

Citrullus.

Cucumis marinus.

Cucumis satiuus.

Pepo. B

Satiuus cucumis aluo & stomacho perquàm utilis habetur. refrigerat, qui corruptionem nō sentit. uesicæ prodest. olfactu reuocat, quos animus liquerit. Semen modicè urinam mouet.

A Melopepo.

mouet. cum lacte aut passo. uesicæ exulcerationibus subuenit. Illita cum uino folia, morsus canum sanant: & epinyctidas, cum melle. Peponis caro in cibis, urinam cit. inflammationes oculorum illita sedat. Ramenta eius contra adustionem infantium, quam syriasin uocant, sincipiti imponuntur. fronti admota, oculorum fluxiones auertunt. Succus cum semine, adiecta farina, siccatus in sole cogitur in smegmata, quæ faciem repurgant, & nitorem afferunt. Radix sicca, & ex hydromelite pota drachmæ pondere, uomitionem mouet. Si quisquam moderatè secundum cœnā uomere cupiat, geminis obolis sit contentus. sanat quoq; illita cum melle ulcera concreta in modum faui, quæ ceria uocant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cucumeres, qui priuatim & conuenienter hoc nomine uocantur, Germanis dicuntur Gorcken/ & Gürcken/ Cucumeren. *Brabantis*, Concommeren.

Græcis, Σίκυορ ἥμερορ. *Gallis*, Coucumbre.

Sunt enim & alij in cucumerum censu, suis etiam priuatim designati nominibus, ueluti citrini, & citrulli nunc dicti: item pepones & melones. De quibus omnibus Plin. lib. 19. cap. 5. Quod autem de cucumere, & cucurbita dicit, crescere qua cogantur forma, id etiam ab Hippocrate *libro de seminis genitalis natura prius proditum est, ubi ait: Si quis cucumim cucurbitámue iam deflorescentem, matrisq; pediculo adhærescentem in paruo uasculo mittat, cauo uasis illius par similisue redditur. Si uerò quis eundem in maiore uasculo mittat, quod probè cucumim cucurbitámue capiat (quod tamen maius quàm cucumis natura non sit) cucumis par similisq; cauo huius etiam uasis erit. Nam cùm crescit cauo illius uasis hæret, & innititur. Cunctæq; nascentia semper fermè crescunt, & habent, quemadmodum ea quis cogat, &c. Cucumerum generis sunt, ut diximus, tū pepones, tum melones, figura tantùm & quantitate differentes. Pepones quidem uocantur, cùm magnitudine excessere, aut in lō gitudinem processerunt. In rotundum uerò effigiati & mali formam referentes, melopepones ex pepone & malo facto nomine, dicuntur, & hi sunt quos in Martio Mense Melones uocat Palladius, quo nomine etiam nunc in communi usu sunt, &c.*

B Lactuca.

Lactucæ. Cap. CXXIX.

Lactuca sessilis, uel excaulis.

Lactucæ satiuæ, quibus natura refrigeratrix inest, stomacho gratæ habentur, somnū conciliant.

ciliant.aluum emolliunt.lac euocant,uerùm decoctæ magis alunt.ſtomachicis illotas eſſe prodeſt.Epotum ſemen,aſsiduas libidinum imaginationes in ſomno compeſcit,& ueneri refragatur.Ipſæ uerò frequentiores in cibo,claritati oculorum officiunt.inflammationibus & ignibus ſacris opitulantur.muria condiuntur . cùm in caulem exierunt,uim quandã nanciſcuntur,ſucco aut lacti ſylueſtris lactucę ſimilẽ. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Lactuca latecaulis.

Lactuca Græcis θρίδαξ, ἢ θριδακίνη. *uulgo apud recentiores Græcos,* μαϊούλιον. *Officinis lactuca* Latino *nomine.*
Germanis, Lactich. *Brabantis,* Lattow.
Gallis, Laictue *nuncupatur.nota herba eſt.*

Lactuca dicta,ut in Ianuario menſe tradit Palladius, *quòd abundantia lactis exuberet. Huius diuerſas ob cauſſas, diuerſo etiam tempore uarius fuit uſus. Antiquitus enim,quòd ebrietati obluctaretur,eamq; prohiberet, in cœnæ fine ſumebatur : pòſt uerò ad conciliandam appetentiam,in cœnæ principio ſumi cœpta eſt. Vnde illud* Martialis *extat : Claudere quæ cœnas lactuca ſolebat auorum, Dic mihi cur noſtras inchoat illa dapes ?*

Hac nunc quoq; æſtiuo tempore plurimùm utimur in acetarijs. Herba *multùm ſalubris. Vnde* Columella *in carmine : Iamq; ſalutari properet lactuca ſapore, Triſtia quæ releuet longi faſtidia morbi.*

Et Paulus Aegineta *lib.1 ipſam optimi ſucci ſanguinem facere teſtatur.*

Plura eius genera à Columella *&* Plinio *traduntur: eſt enim* Lactuca, *cuius diminutiuum lactucula,quam Græcis thridacinum uocari ſuprà diximus.* Germanis, Gemeyner Lattich. *Gallis* laictues *appellata.Eſt &* Lactuca laticaulis *apud* Theophraſtum, *ἢ* πλατύκαυλος θριδακίνη *appellata, & tertium genus.* Lactuca *ſeßilis, quã eandem cũ ſequenti exiſtimo,ſcilicet* Lactucam *excaulem,Græcis* θρίδαξ ἄκαυλος, Pythagoricis εὐνούχιον, *mulieribus* ἀσυλίς. Germanis, Krauß lattich mit köpflin/ *&* Römiſcher lattich *dicta,&c. Eſt quidẽ natura omnibus refrigeratrix,ideo æſtate gratæ,à ſtomacho faſtidium auferunt,cibiq; appetentiam faciunt.* Celſus *ſomno aptam dicit,&c.*

Lactuca ſylueſtris. Caput CXXX. B

Endiuien.

Endiuia Officinarum.

Syluestris

A SYlueſtris lactuca ſatiuæ ſimilis eſt,ſed longior caulis,& candidiora folia,graciliora,& aſperiora.amaro guſtu eſt,& uiribus aliquantum papaueri ſimilis.unde lacteum eius ſuccum aliqui meconio permiſcuerunt.Aquam per aluum elicit,potus in aceto mulſo ſuccus ad duos obolos.argema caliginemq; repurgat.cōtra aduſtiones efficaciter illinitur cum lacte mulierum.in ſumma,ſomnum allicit.doloris leuamentum præſtat.menſes trahit.contra ſcorpionum & phalangiorum ictus bibitur.Semen,non aliter quàm ſatiuæ,libidinum imaginationes in ſomno amolitur, ac uenerem arcet.Succus ad eadem ualet,ſed uiribus infirmior. Reponitur in fictili nouo lac eius,antea,ut in alijs liquaminibus moris eſt,inſolatum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Lactuca ſylueſtris,niſi ſenſus me deficiat,eſt quæ paſsim ab Officinis noſtris nunc Endiuia *dicitur*, Lactucella,Cicerbita.

*Germanis,*Endiuien/Genßzung/Leberdiſtel/Antiffien.

Gallis uerò Endiue,*cùm in aruis naſcatur ſponte,& uinearum limitibus, folio cùm adoleuit per oras aculeato,dorſo ſpiculis inhorreſcente,quaſi prona carinæ parte echinata,ſupina leniore, nonnunquam cùm inſenuit laciniatim ſerrato,caulibus bicubitali proceritate conſurgentibus,hirtis,flore luteo,ſucco candido, amaro,acri,ideo linguam & os aliquantulum uellicante.huius uti ſatiuæ ſemen occulitur lanugine.* Decoctum *huius Saccharo condiunt Officinæ,cuius tantus increbuit uſus,ut nulla non ferè ſiniſtra ualetudine à medicis præbeatur,utinam tam ſalubriter, quàm inſcitè.*

Gingidium. Caput CXXXI.

B

GIngidium, aliqui lepidion, in Syria & Cilicia plerunq; naſcitur, herbula ſylueſtri paſtinacæ ſimilis, tenuior, & amarior: radice parua, candicante, ſubamara. Olus hoc crudum, coctum, conditúmue eſtur magna ſtomachi utilitate. urinam cit. decoctum ex uino potum ueſicę prodeſt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis, γιγγίδιον. *Latinis & Officinis* Cerefolium:*pro* cherephyllon.

*Germanis,*Kerbelkraut/Körffel. *Gallis* Cerfueil, *dicitur.*

Paulus Aegineta gingidion ſcandici ſimile fecit, aſtringente ui & amaritudine non pauca præditum,ſtomacho non ingratum: quare ieiunia inediasq; commodè ſaciat ex aceto,non tamen magnoperè nutrit.Galenus,quòd nonnihil amaroris & aſtringentiæ guſtui repræſentet,refrigerante ui ſimul & calfaciente donatum cenſet,& ab utraq; ſiccandi naturam ſortiri.

Scandix.

Scandix. Ca. CXXXII. A

SCandix, ſylueſtre olus eſt amarum, ſubacre, quod crudum coctúmue manditur. ſtomacho & uentri utile. decoctum in potu, ueſicæ, renibus, & iecinori confert.

NOMINA ET EXplicatio.

Græcè, Σκάνδιξ.

Latinè, Scandix.

Officinæ imprudenter inter dauci genera referunt.

Germanis, Wild moren/ dicitur.

Notiſsima olim omnibus Græcis ſcandix fuit, quæ toties Athenis in theatro riſum & plauſum excitauit. Vulgare & ſua ſponte naſcens incultis plerunq; locis olus eſt, plebis cibus in quotidianum pulmentum: folijs gingidij uel anthriſci, ſed maioribus & minus odoratis, guſtu acri ſubamaroq́; nec aliter huius facies ab autoribus deſignatur.

Caucalis.

Caput CXXXIII.

CAucalis, quam alij ſylueſtre daucum uocant, cauliculo eſt dodrantali, aut maiore, ſubhirſuto: folijs apio ſimilibus, fœniculi modo per extrema multifidis, hiſpidisq́: candida in cacumine umbella, ſuauiter olente. Crudum coctúmue olus B eſtur. urinam mouet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Καυκαλίς.

Latinè, Caucalis.

Officinis pimpinella hirſuta.

Germanis, Rauher bibinell/ dicitur.

Brabantis, Beuernelle.

Huius herbæ radix foris nigra, intus alba eſt, cùm rūpitur, cœruleum ſuccum reſudans. Galenus apud aliquos ſylueſtre daucum nominari tradit, non à ſimilitudine, ut aliqui credunt, quaſi rudimentum quoddam eſſet naſcentis dauci, ſed quòd & guſtu & uiribus id imitetur. cùm, ut inquit, modo eodem excalfaciat, exiccet & propellat urinam.

Eruca. Cap. CXXXIIII.

CRuda eruca uenerem largiore cibo cōcitat. ſemen eodem effectu prodeſt. urinam cit. cōcoctioni prodeſt, aluo perquàm cōmodata. ſemine ad condimenta utuntur, quod, uti in longum tempus aſſeruetur, adiecto lacte aut aceto, digerunt in paſtillos. Gignitur etiamnum ſylueſtris eruca, maximè in Iberia, quæ occidentem ſpectat, cuius ſemine pro ſinapi incolæ utuntur, urinam uehementius pellit. multò ſatiua acrior.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Eruca satiua.

Syluestris.

A

Sinapi aquaticum, luteũ, maius.
Geel groß Wassersenff.

B

Sinapi aquaticum, album, minus.
Weiß kleyn Wassersenff.

Irion, Nobilis Eruca.
Eisenkraut/weiblin.

Eruca

Eruca Germanis dicitur Weisser senffsamen. Brabantis, Mostaertcruyt. Gallis, Roquette. A
Herba est in acetarijs & ciborum usu non infrequens: cui, ut libro 20. testatur Plinius, in condiendis obsonijs tanta est suauitas, ut Græci ἐύζωμον, appellauerint. Hæc uenerem impendiò excitat. Vnde Martialis: Et uenerem reuocans eruca morantem. Et Columella: Excitet ut Veneri tardos eruca maritos. quod idem Dioscorides hoc loco testatur. Adhæc Plinius libro 19. ait: Eruca præcipuè frigorum contemptrix, diuersæ est quàm lactuca naturæ. Concitatrix Veneris, iccirco iungitur illi ferè in cibis, ut nimio frigori par feruor immixtus temperamentum æquet. Et Marcellus Medicus libro de medicamentis experimentatis cap. 33. inquit: Ad abundantiam seminis præparandam erucam decoctam bibat, quoties quisq; inopia seminis se laborare perspexerit, uel potius aßiduè incoctam manducet: & mox pòst, tale medicamentum ponit: Erucæ seminis scrupulos 3. teres singula diligenter & permiscebis, atq; inde globulos facies ad formam nucis auellanæ: & cùm opus fuerit singulos liquefactos, in caprino lacte potabis, si uenerem uolueris accendi.
Sunt & alia uaria erucæ genera hic depicta, quæ & inter Nasturtia aquatica referuntur.

Ocimum. Caput CXXXV.

Ocimum uulgo cognitum. Id copiosiore cibo oculorum aciem hebetat. aluum mollit. spiritum mouet. urinā pellit. lac euocat. ægrè tamen conficitur. illitum cum polline polentæ, aceto & rosaceo, pulmonū* inflammationibus auxilio est. draconis marini & scorpionis ictibus per se prodest: & cum uino Chio oculorum doloribus. Succus uisus caliginem abstergit. destillationes exiccat. Semen potum B conuenit atram bilem gignentibus; difficili urinę, inflatisq́; naribus haustum, subinde mouet sternutamenta: quod idem herba efficit: sed oculos premi necessum est, cùm sternutamentum urget. Sunt qui in cibis abdicandū censeant, quandoquidem manducatum, & in sole positum, uermiculos creat. Aphri autem adijciunt, si feriantur à scorpione, qui ocimum ederint, nullo conflictari dolore.

* Hæc dictio alijs deest.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ὤκυμον. Latinè, Ocimum. Germanis, Heydenkorn/Grütz/Bauchweytzen.
Gallis de la dragee aux cheual.

Rura nostra ocimum ferunt, frugem in agris folio hederaceo, sanguineum colorem præferēte, scapo grandi per fastigia paniculas exerente, triangulis, rariusculè coaceruatis granis, quæ foliaceis membranis correpta delinientur. Hanc, quoniam auorum nostrorū memoria è Græcia uel Asia uenerit, Turcicum frumentū, siue Heydnisch korn, uulgari lingua nominant. Ea pecudem omnem cæteraq́; ueterina, quàm optimè saginant, & in candidißimam teruntur moluntur ue farinam, quæ cùm annonæ premit inopia, in panificia subinde cogitur. Cùm ematuruit granum, suis apludis explicitum faginæ glandis nucleo simile nascitur, quod incoquunt rustici, ut bubus, iumentis, pecudibusq́; cedat in pabulum, cuius usu uehementer gliscit sagina, mirè enim ab eisdem expetitur. Iam agri plerіq; in Germania & Gallia hac fruge rubent. Ruellius uidetur hanc frugem facere Erysimum cereale.

A

Orobanche. Caput CXXXVI.

ORobanche cauliculus est sesquipedalis, & interdum maior, subruber, hirsutus, tener, sine folio, pinguis: flore subalbido, & in luteum uergente: radice digiti crassitudine, &, cùm ariditate flaccescit caulis, fistulosa. Hanc inter quædam legumina nasci constat, & ea strangulare, unde orobanche sibi cognomentum usurpauit. Estur, ut olus, cruda, & in patinis, asparagi modo, decocta. legumẽtis addita, coctionem accelerare creditur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Ὀροβάγχη.

Latinè, Orobanche, quòd eruum strangulet, alimentum suffurando.

Germanis, Vnkraut der Wicken. Eruenwürger.

Gallis Tigne, appellatur.

Forsan hæc fuerit, quam absurdißima quorundam imperitia, nescio unde, hypocistin audet appellare.

B

Barbula hirci. Cap. CXXXVII.

BArbula hirci, quę ab alijs come uocatur, breui est caule: folijs croci: radice lõga, dulci, supina*, magno super caulem calyce, è cuius summo semen nigrum dependet, unde nomen inditum est. herba esui apta est.

* *Hæc dictio alijs deest.*

NOMINA ET EXPLICATIO.

Barba hirci, uel barbula hircina, Græcis, Τραγοπώγων, *appellatur. Germani,* Bocksbart/Habermalch/ *&* Gauchbrot/*appellãt, hac facie repræsentatur à Theophrasto: Radix longa, dulcis, folium croci longius, caule puro, super quẽ calix latus, & barbula, quæ summo uertice in caua & prolixa funditur, unde nomen accepit. Nascitur sua sponte in aruis & pratis, & magna ex parte lutro floremitet.*

Ornithogalum. Ca. CXXXVIII.

ORnithogalum cauliculus est tener, cãdicans, tenuis, sesquipedalis*, tribus aut quatuor in cacumine mollibus adnatis: à quibus flores prodeunt, foris herbacei, & cùm hiantes se pandunt, lactei uisuntur: inter quos dissectum, cachryos modo, capitulum enucat. Coquitur cum pane, ut melanthiũ. radix bulbosa, cruda & cocta manditur.

* *Semipedalis Plin.*

Ornithogalum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

A rusticis hæc herba paßim eruitur rotunda radice, simili radici herbæ Aron, bulbaceam speciem præ se ferente, è cuius medio cauliculus exit, tribus aut quatuor adnatis appendicibus in cacumine, folijs in capillamenta quædam extenuatis, floribus exiguis, foris herbaceis, intus lacteo colore candicantibus, qui simul coaceruali uelut panicula quædam compactili callo squamatim cohærentes in pilulam extuberant, nucamentum pineæ nucis repræsentantem, Sueßionensis Galliæ ager churlos. Germani uerò rustici Erdtnuß / & Bockelkorn / *uocare consueuerunt.*

pueris

pueris non incognitos, qui propter astantes cùm aratro terra proscinditur, aut in latiores porcas sulcatur, A
erutos uomere colligunt: multò castaneis suauiores in cibis, quibus & crudis & in cineribus incoctis rure uescuntur, odore iucundissimo eos mirum in modum commendante, nam tuberibus similes ferè nascũtur. quare tanquàm germanitate, uel quadam cognatione iunctos, Dioscorides hoc loco, his copulauit.

Tubera. Caput CXXXIX.

TVbera rotundæ radices sunt, sine folijs, flauescentes. uere fodiuntur. cruda & cocta eduntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ὕδνα. Latinè, Tubera. Officinis Cerui boleti.
Germanis, Hirtzbrunst. Gallis Truffle, appellantur.

Inter ea quæ sine radice proueniunt, tubera quoq; à Theophrasto numerātur. Credidit antiquitas cognationem illis aliquam cum cœlo esse, nec nisi tonante Ioue nasci, ut in satyra Aquinas poëta monuit, dicens:

Et facient optata tonitrua cœnas.

Licet non fieri sed ostendi, & quasi signari tonitru tubera aliqui dicerent, pulsu aëris ex eo, quemadmodum sole etiam fit, dehiscente terra, qua parte ea latent, fallíq; qui aliter credant, non secus quàm si opinentur imbrem cochleas facere, non illectas humore ex sepibus & macerijs producere. Fuerunt tamen qui secretiores naturæ caussas altius repetentes, contrà ostenderent, dicerentq; ingruentibus in terram à superiore cœli parte tonitru, fulgetris, fulminibus, uentis, & imbribus, quæ omnia plerunq; simul fiunt, diuersos rerum succos contrariaq; temperamenta fieri in his, quæ ad generationem mouentur, non secus quàm rorem dulciorem pecori facere herbam. Cœlestem autem arcum subiectam omnem sibi terræ materiam diuino halitu implere dicunt, &c. Adde duo eorum genera esse, harenosa, dentibus inimica, & altera syncera. Distinguuntur & colore ruffo, nigroq;, & intus candido. de Tuberibus his sunt Martialis uersiculi hij:

Rumpimus altricem tenero de uertice terram, Tubera, boletis poma secunda sumus.

Smilax hortensis. Caput CXL. B

Phasiolus, Fäselen/
De quo suprà hoc libro, cap. 100.

A HOrtensis smilax, frutex, cuius semen à nonnullis lobia uocatur. Folia habet hederæ, molliora tamen: tenues caules, & capreolos uicinis fruticibus circumuolutos, qui tantum adolescunt, ut topiarias scenas repræsentare uideatur. siliquas fœnigræci profert, longiores & torosiores. in quibus semina renum similia, sed inæquali colore recluduntur: quæ quadam ex parte fuluescunt. Siliqua cocta cum semine in oleribus, asparagi modo, estur. urinam ciet, & tumultuosa somnia facit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Σμίλαξ κηπαία.

Latinè, Smilax hortensis: item Dolichum *uocant.*

Officinis, Phaseoli. *Germanis,* Welsch bonen/ Phaselen/ Bundt Türckisch bonen.

Brabantis, Roomsche Boonen.

Gallis Faseoles, & febes paintes.

Smilacis hortensianæ fructum, lobia quasi siliquulas appellant, & alio nomine dolichon uocant. alius à phaselo, quē uilem appellat Vergilius: quare errant, qui eundem putant, ceu copiosè annotarunt uiri doctissimi, & in medicæ rei erroribus emendandis perceleбres, Ioannes Manardus Ferrariensis, & Hieronymus Tragus.

Medica.

B

Caput CXLI.

MEdica cùm recenter prodijt, folijs & caule trifolio pratensi similis est. procedens uerò folia contrahit, caules æ dens trifolij, & siliquas corniculorum modo intortas, in quibus semen lentis magnitudine dependet. Id siccatum, iucundi saporis gratia, conditaneo sali admiscetur. uiride, quibus refrigeratione opus est, illitu suffragatur. Herba tota pro gramine utuntur, qui pecora alunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Eximia est ad saginanda iumenta, ad stercorandos agros, herba Medica, quæ cùm seritur decennium durat, per annum quater, & interdum sexties dimetitur.

Mirum est quanta de hac herba scribuntur: attamen in Germania, Medisch kraut *dicta, nisi fallor, paucis cognita, cùm tamen aliunde semen afferri, & eodem modo, quo apud Gallos, apud Sequanos, & apud alios coli posset.*

Dicitur autem uulgo fœnum Burgundiense.

Germanicè, Burgundisch hew/ & Burgundisch graß/ *nempe quòd à Burgundionibus semen aliò perlatum est, sicut ex Media in Græciam. Vnde Græcis Μηδικὴ πόα.*

Gallis uerò foin de Bourgoigne, & fenacia dicitur.

Aphaca.

Caput CXLII.

APhaca in aruis nascitur, altior lente, tenuibus folijs. siliquas lenticula maiores fert, in quibus terna quaternáue semina nigra, lente minora, continentur: quæ adstringendi uim habent. quare torrefacta, stomachi aluiq; fluxiones sistunt, si fresa lentis more decoquantur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis, ἀφάκη. Latinis Aphace. Officinis incognitum.

Germanis,

Wildwicken.

Vicia, Wicken.

Germanis, Wilde wicken, & Vogels wicken. A

Gallis de la uesse, uel ut alij scribunt, uesse sauuage.

Hic notandum, non idem esse Theophrasto, quod Dioscoridi hoc loco cõstat aphacen, qui modò leguminum generi, modò inter olera connumerat, inquiens, primo ab æquinoctio statim imbribus germinare, & aculeis armari, folijs syluestri moro similibus, &c. Sed Theophrasto, quod equidem inuenerim, aphaca non siliquatur, cùm flos euanescat in pappos, in quibus magna ex parte semen occultitur: nec folium eius ad lenticulæ, sed magis cichorij frondem aspirat. Hieraceorũ primum genus à Theophrasto nomine aphaces putatur intelligi.

Viciæ uerò, Germanis Wicken, Brabantis Vitsen appellatæ, agris crescunt, flore ciceris subpurpureo, albo & rubro, eodem coliculo siliquis fert minuta quasi B *pisula, iumentorum pabulo idonea, aluum constipant, humores generant melancholicos.*

Porrum capitatum. Caput CXLIII.

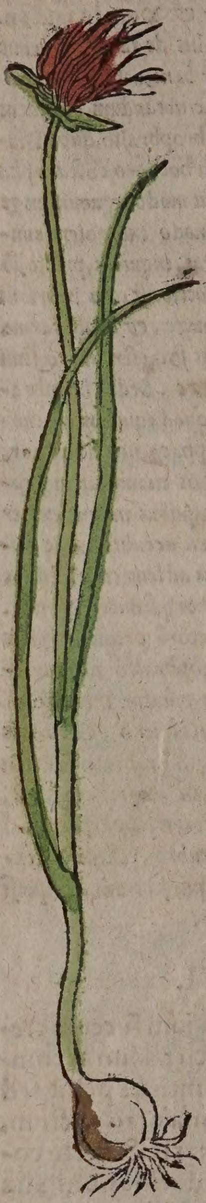

CApitatum porrum inflationem facit noxium succum creat. tumultuosum somnum parit urinam ciet aluo accommodatur. extenuat. oculorum aciem hebetat. menses pellit, sed lædit exulceratam uesicam, renesq;. cum ptisana uero coctum, esu pectoris uitia extrahit. coma eius in aqua maris & aceto cocta, in desessionibus, ad præclusiones uuluæ & duritias, utilis habetur. Porrum bis aqua mutata coctum, tum frigida maceratũ, dulcescit, & multò minus inflat. semen acrius est, & quandam adstrictoriam uim habet. quare succus cum aceto, addito thure aut manna, sanguinis profluuia sistit, maximè si naribus crumpat uenerem stimulat cõtra omnia thoracis uitia tabemq;, pro delinctu efficax est. arteriam esu purgat. sed si assiduè estur, uisus obscuritatem inducit. stomacho aduersatur. Succus ex melle potus, aut illitus, contra bestiarum morsus auxilio est. ipsum quoq; cum aceto aut thuris polline, lacte aut rosaceo, utiliter aurium doloribus & sonitui instillatur. Varos tollunt folia illita cum uua rhois, qua ad obsonia utuntur. epinyctidi medentur. crustas ex sale illita rumpunt ueteres sanguinis reiectiones cohibent, si binis drachmis, & æquali baccarum myrti pondere bibantur. Ampeloprasum stomacho magis aduersatur, & plus porro excalfacit. urinã & menses uehementius ciet, id contra serpentium morsus esse conuenit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Porrorum duo genera sunt, Vnum sectiuum à secando dictum, quòd frondem illi supra terram eminentẽ as

A Ampeloprason.

Klein hundßknoblauch.

Sectiuum.

ferre solerent. Cui nuper, ut lib. 19. scribit Plinius, autoritatem dedit princeps Nero, uocis gratia ex oleo æstiuis mensibus diebus singulis, nihilq; aliud, ac ne pane quidem uescendo. Alterum est capitatum uocatum, eo quòd in caput cre[illegible]t. Ambo eiusdem naturæ, nisi quòd capitato efficacior uis est. Si quis auto re[illegible]ctione, ut refert Constantinus, cuminum præsumat ante porros, non olebit.

Porrum capitatum, quod & aricinum. Dicitur & porrus Latinè.

Græcè, Πράσον κεφαλωτόν.

Germanicè, Lauch. Inferiori Germaniæ, Pareyè.

Gallicè uerò ung porreau.

Porrum sectiuum, Tarentinum, Germanis Schnitlauch/ dicitur.

Porrum agreste Græci Αμπελόπρασον. uulgo uineale porrum. Germani, Wild lauch/ Hundsknoblauch.

Galli pourree de chien, uocant.

Ampeloprason caule prosilit bicubitali, folijs porraceis, sed angustioribus, flore candido, radice bulbosa. Prouenit in uinetis, unde à natalibus ampe-

B loprason, quasi uitigineum porrum nominatur. Galenus agreste porrum esse tradit, sicciorem; natura donatum.

Cepa capitata.

Cepa. Cap. CXLIIII.

Cepa longa acrior est quàm rotunda, item flaua quàm candida, & sicca quàm uiridis, & cruda quàm cocta, aut sale condita. Omnes tamen mordent. flatus gignunt. appetentiam inuitant. sitim mouent, & extenuant. fastidium pariunt, & expurgant. aluo utiles sunt. eæ detractis purgamẽtis in oleum coniectæ, hæmorrhoidas, reliquosq; excreationũ exitus reserant, subditæ pro balanis. Succus cũ melle illitus, oculorum hebetudinibus, argemis, nubeculis, & incipientibus suffusionibus auxiliatur. anginæ eodem perunguntur. suppressos menses pellit. caput purgat, naribus infusus. canis morsibus cum aceto, ruta, & melle illinitur. cum aceto autem perunctas in sole uitiligines sanat. & cum pari spodio, scabras lippitudines sedat. uaros cum sale reprimit. contra calcea-

calceamentorum attritus, cum gallinaceo adipe utilis est. citæ aluo prodest. in auribus sonitum ac grauitatem emendat. ad purulentas aureis, & eliciendam earundẽ aquam, ualet. alopeciæ earum succo perfricantur, qui celerius quàm alcyonium pilos euocat. largiore cibo cepa capitis dolores ciet, coctaq; uehementius urinã pellit. eos lethargicos efficit, qui ualetudinibus aduersis, ea etiam cocta, plus æquo uescantur. elixa, & cum panis & fico illita, tubercula concoquit, & celerrimè rumpit. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Ceparum plura genera. Omnibus odor lachrymosus: unde & lachrymosam uocat, in de cultu hortorũ Columella. *Apud nos, inquit lib. 19. Plinius, duo prima genera: Vnum condimentarium, quod illi gethyon, nostri pallicanam.* *Germani, Prysslauch/ässchlauch.* *Galli porreta & ciueta, appellant.*

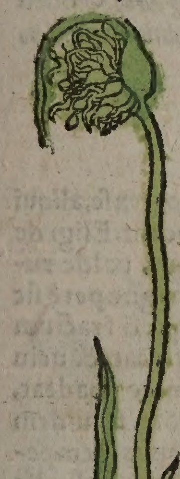
Alterum capitatum. *Græcis κρόμμυον, Germanis Zwibel/Bollen/Zybollen.*

Inferiori Germaniæ, Ayeuyn. Olich. *Gallis uerò oignon dictum.*

Optima autem quæ rotundissima. Item rufa acrior quàm candida: sicca quàm uiridis, & cruda, quàm uiridis, & cruda, quàm cocta: sicca quàm condita.

Gethium penè sine capite est, ceruicis tantùm longæ, & ideo totum in frõde, sæpiusq; resecatur ut porrũ.

Allium syluestre.

Allium Vrsinum.

Allium. Cap. CXLV.

B

Allium quoddam satiuum atq; hortensium habetur. quod in Aegypto, singulari, ut porrum, capite constat, dulce, in purpureum uergens, paruum. reliqua uerò magna & candida, ex pluribus coagmentatur nucleis, quos aglitas, id est, spicas, Græci nominãt. aliud est syluestre, quod ophioscorodon, id est, anguinum, uocant. Vis allij acris est. excalfacit. mordet. excernit. aluum turbat. inflationes facit. stomachum exiccat. sitim gignit. flatum permouet. summam corporis cutem exulcerat. aciem oculorum esu hebetat. Eosdem effectus præbet anguinũ, quod & elaphoboscorodon* dicitur. latas uentris tineas in cibo sumptum abigit. urinas detrahit. contra uiperarum ictus, & priuatim hæmorrhoi, prodest, ita ut non aliud magis, si cum uino iugiter assumatur. aut tritum in eodem ebibatur. contra rabiosorum morsus & illitu & cibo ualet. magnæ & allio utilitates contra aquarum mutationes. uocem clarificat. ueterem tussim crudum coctúmue lenit. potum autem cùm origani decocto, pediculos & lendes enecat. cremati cinis illitus sugillationibus cum melle, & alopecijs cum nardino unguine.

Forsan aphroscorodon.

A unguine, medetur. eruptiones papularum cum oleo & sale sanat. uitiligines, lichenas, lentigines, ulcera capitis manantia, lepras, & furfures, cum melle eximit. cum thure & teda decoctum, dentium dolorem leuat, si in ore contineatur. contra uenenatos muris aranei morsus, cum ficulneis frondibus & cumino illinitur. Feruefactæ comæ ius, fœminarum desessionibus additum, menses & secūdos partus extrahit. Allium eiusdem gratia suffitur. factum ex eo & ..ra oliua intritum, quod myttoton uocant, esu cit urinam. ora uenarum patefacit, h..dropicis utile. Scorodoprasum magnitudine porrum æquat, qualitatum porri & allij particeps. unde promiscuas sibi uires ex utroq; uendicauit, effectus allij & porri præbens, inefficacius tamen. coctum, porri modo, dulcescit, & in olerum uicem transit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Σκόροδον. Latinè & Officinis, Allium.

Germanis, Knoblauch. Brabantis, Loock. Gallis, Aul ou aulx.

Tria uniuersum allij genera sunt. Primum hortense & satiuum: alterum syluestre, quod Columella, lib. 13. Rei rusticæ ulpicum uocat, alij aphroscorodon, id allio satiuo grandius. Theophrastus libro plantarum octauo Cyprium uocat: eius etiam meminit idem Theophrast. lib. 7. Plantarum. Dioscorides agreste uocat ophioscorodon, quasi anguinum. hodie ursinum cognominant. Germanis Wild knoblauch, dicitur.

Tertium genus itidem syluestre, scorodoprason, appellatur Latinis. Græcis, Σκοροδόπρασον. Officinis Allium porrum, Germanis, Aber knoblauch, quòd & gustu & odore porri & allij conditiones poßidet, quasi olitorum diligentia in unum olera duo ueluti monstrum aliquod coaluerint.

Communes utriusq; uires asciuisse sibi tradit Galenus, cui Paulus astipulatur, &c.

Sinapi. Caput CXLVI.

Sinapi, uel herba S. Barbaræ.

B

Sinapi alterū genus.

Sinapi hortense, aliqui napi uocant. Eligi debet adultum, ualde rufum, non magnoperè siccum, sed quod fractum internè uirescat, & uelu ti quodā succo madeat, cæsium colore. siquidem recens id genus, tempestiuum habetur. Ad calfaciendum, extenuandum, extrahēdum, efficax est. ad eliciendam capitis pituitam manditur. cōtra præduros tonsillarū tumores, ac ueterem callosamq; arteriæ scabritie, succus ex aqua & melle conuenienter gargarizatur. sternutamenta ciet, tritum & naribus admotum. comitialibus quoq; auxiliatur. fœminas uuluæ strangulatu oppressas excitat: lethargicis, deraso capite, illinitur. cùm ficis admistum, donec rubescat locus, & ad coxendicū cruciatus impositum, ad lienes, & omne genus dolores confert, cùm permutandæ ualetudinis

ualetudinis cauſa,ex alto uitia extrahenda ſunt.alopecijs illitum medetur.faciē pur A
gat.ſugillata cum melle,adipe aut cerato rapit.feræ impetigines & lepræ , eo cum aceto perunguntur.contra febrium circuitus aridū bibitur,aut potui, polentæ modo,inſpargitur.extrahentibus emplaſtris,ſcabiemq; extenuantibus , utiliter admiſceri ſolet.tritum,grauitati aurium & ſonitui,cum fico impoſitum prodeſt.Succus ad hebetudines oculorum,& genarum ſcabritias magna utilitate illinitur . expreſſus recenti ſemine ſuccus,in ſole ſiccatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Σίνηπι. *Latinè,Sinapi. Officinis Latinum nomen ſeruauit. Germanis,* Senff. Moſtardt,*Brabantis. Gallis,Mouſtarde,blanche, noire,ſeneue.*

Varia genera ſinapis obſeruauimus.Primum genus rapitiam frondem exprimit,alterum in Erucæ folium laciniatur,caulibus ramoſis,ſæpe bicubitalibus, flore luteo,nonnunquàm albicante,ſiliquis teretibus,duro ſemine pulloq; refertis,acerrimi ſaporis,igneiq; effectus. Iuxta aquas duo ſinapis genera creſcunt , hîc depicta,Vnum luteo,alterum albo flore,amari guſtus,paruum ſemen,ad modum naſturtij aquatici,producunt folliculis incluſum. Sinapi calfacit,ſiccat ordine quarto.Sinapi Alexandrinum laudatur lib.9.comp pha. part.Quomodo Sinapi ad ſalgamarum ſimul & conuiuiorum uſum conficeretur,olim utrunq;,docet nos Columella lib.12.per totum caput 55.Eſt & ſua ſinapis Confectio Palladio in Iulio menſe. Varro rei Ruſticæ lib,1,cap.59.ait : Seruari rapa confecta in Sinapi putant.

Naſturtium. Caput CXLVII.

Naſturtium.

Naſturtium hortulanum.

Naſturtium ſylueſtre.

B

NAſturtium optimum conſtat eſſe Babylonicum.Omnium ſemen eſt acre,excalfacit.ſtomacho aduerſatur,aluum turbat,tineas excutit.lienem imminuit. partus

A partus exanimat.menſes cit.uenerem ſtimulat.ſinapis & erucæ ſimile intelligitur.lepras & impetigines abſterget.illitum cum melle,lienem extenuat. fauos expurgat. pulmonum uitia extrahit,ſorbitionibus incoctum.ſerpentium uenenis potum reſiſtit,atq; eas ſuffitu fugat.capillorum defluuia cohibet.carbunculos ad ſuppurationem perducit,& rumpit.coxendicibus cum polenta commodè ex aceto illinitur.tumores collectionesq; diſcutit.emittit furunculos,illitum cũ muria.Herbæ ad omnia eadem effectus,licet minor.

EXPLICATIO.

Græcè,Κάρδαμον. Latinè,Naſturtium hortulanum,Creßio hortenſis. Officinis Latinum nomen retinuit. Germanis,Kreſſen/Garten oder Brũnkreſſen. Brabantis,Hofkerſſe.

Gallis,Alenois,creſſon de iardin.

Naſturtium autem appellatum eſt,Varrone & Plinio teſtibus, à naribus torquendis, quòd odore & ſeminis acrimonia ſternutamenta prouocet.

Naſturtium duarum generum eſt. Vnum ſatiuum, quo nunc communiter æſtiuo tempore cum lactuca, oleo,aceto & ſale cœnas inchoamus.

Alterum eſt agreſte, Iberis uocatũ,de quo copioſius tractauimus cap.ult.lib.1.Germanis,Gauchblům.

Naſturtium quinto die naſcitur,herbis reliquis ſuccum adimit miſta ſatis,frigora contemnit. Quare tam hyeme quàm æſtate facillimè prorumpit.Quod etſi nobilius quàm ut repræſentari depoſcat, uolumus propter generum differentias,eius picturam ſubiungere,quam Dioſcorides omiſit. Naſturtium coliculis aſſurgit ſeſquipedalibus,longè ſtatim ab radice minutorum foliorum pediculo,floribus albis, ſemine per ramorum latera copioſo,firmo,calyculis orbicularibus contento,acri ſapore. Pinguibus iuſculis incoctum,magnam acrimoniæ partem deponit.Natura ei omnino ſinapis erucæq; ſimilis eſt.

Thlaſpi. Caput CXLVIII.

Thlaſpi.

B

Thlaſpi minus.

Sinapi Perſicum.

Thlaſpi.

THlaſpi,herbula anguſtis folijs,digitali longitudine,in terram uerſis,ſubpinguibus,in cacumine diuiſis: binûm dodrantum cauliculo,tenui,non ſine adnaſcentibus ramis: fructu circa ipſum totum,ab extremo in latius ſe pandente: ſemine naſturtij incluſo,lenticulæ uaſis effigie, niſi quòd infringitur, unde nomen accepit. flos albicat. Naſcitur in ſemitis,& ſepibus,foſsiſq́. Semen aſperi guſtus, excalfaciens. bilem utrinq; extrahit. potum acetabuli menſura prodeſt iſchiadicis,infuſum. ſanguinem potu educit. internas ſuppurationes rumpit. menſes ciet. ſed partus enecat. Alterum thlaſpi tradit Crateuas,quod aliqui Perſicon ſinapi uocant,latis folijs,radicibus magnis,utile iſchiadicorum infuſioni. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Thlaſpi,ſiue ut alijs placet, thlaſpidium, Sinapi agrion,Capſella,Scandulaceũ,Naſturcium tectorum,Sinapi ruſticum,& ſylueſtre,Officinis incognita: Duorum generum eſt. Primum Thlaſpi maius, folijs latioribus,Germanis, Baurenſenff/ *Brabantis,* Wilde kerſſe/ *appellatur. Alterum Thlaſpi minus,folijs anguſtioribus conſtat. Germanicè,* Beſemkraut/ *dicitur. Eſt & tertiũ genus Thlaſpios. Dioſcoridi* θλάσπι ἕτερον. *Officinis, Raphanus maior. Latinis,Sinapi perſicum. Germanis,* Meerrettich. *Gallis raffle dictum. Galenus Thlaſpios genera ita diſtinguit lib. 8. ſimp. ubi inquit: Thlaſpi duplex,Cappadocium, nigrius,non exactè rotundum, ſed quadam ſui parte uelut* ἔνθλασμα *habet,id eſt, infractum, exiguum, unde illi nomen: multo maius & præſtantius,quàm ſecundum, quod etiam in Cappadocia & Creta, & ubiq; naſcitur* ὠχρόξανθον, *id eſt,ex pallido flauum,rotundum, admodum exiguum. Creticum tamen pleriq; immiſcent theriacæ.*

Draba. Caput CXLIX.

DRaba herba ad cubiti altitudinem aſſurgit, tenues ſpargens ramos, & exutroq; latere folia ceu lepidij,ſed molliora,& cãdidiora. in cacumine uerò ſambuci umbellam gerit, candidos flores habẽtem. Herba hæc cum ptiſana coquitur, in Cappadocia maximè. ſemen aridum pro pipere obſonijs admiſcetur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Δράβη, Ἀραβίς. *Drabe,dabra, Arabis. Apud Herbarios quoſdam orientale naſturtium,uel Babylonicum. Officinis & Germanis incognita. Gallis, Draua, Draue,Cuminum ſylueſtre.* B

Inuenitur in noualibus,& ſæpe cultis, cubitali proceritate,ramoſo ſurculorum prouentu,folijs lepidij,incanis,ſed mollioribus,umbella ſambuci,flore candido,ſemine ferè fœniculi.

Irio. Caput CL.

ERyſimon, Latini irionem uocant,iuxta urbes,rudera,hortoſq́; naſcitur,folijs erucæ ſylueſtris: cauliculis in lori modum lentis & obſequioſis: floribus luteis, ſiliquis in cacumine gracilibus,ut fœnogræco,corniculatis: ſemine naſturtij,exiguo, urẽtis guſtus. Contra thoracis fluxiones efficax eſt,& ſi purulenta extuſsiuntur, regio morbo & coxendicibus prodeſt. contra uenena in delinctu cũ melle datur. illinitur ex aqua aut melle utiliter cæcis,carcinomatis,parotidibus, durit ijs mammarum, & teſtium inflammationibus. in totum extenuat, & calfacit. mitius multò ad clyſteres fiet, ſi aqua madeſcat atq; torreatur, uel linteo illigatum pinſita farina oblitũ peraſſetur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis, ἐρύσιμον *herba.*

Latinis,Eryſimum,& Irio.

Officinis & Germanis proprio nomine deſtituitur. Quidam impropriè, uocant Eiſenkraut/das weiblin.

A *Gallis Eruca generatina, torlela. Italis nobilis eruca, dicitur.*

Hac pomeria, aggeres oppidorum, & rudera uirent, gustu mirum in modum erucam imitatur, quare syl nestris eruca, licet perperam, quibusdam est dicta, &c.

Piper. Caput CLI.

Piper in India nasci, breui arbore traditur. quæ inter initia, prælongum fructum, ueluti siliquam promit, quod longum piper est, habet intus aliquid tenui milio simile, quod tãdem in perfectum piper euadit. id autem suis temporibus dehiscens, pandensq; sese, racemos emittit, grana ferentes qualia uidemus. Ea acerba candidum piper faciũt, aptum ocularibus remedijs, antidotis & medicaminibus, quæ contra uenenata parantur: theriaca uocant. Longũ uerò uehementius mordet. & quoniam prius quàm ematurescat decerptum est, subamarũ relinquitur, antidotis & theriacis medicaminibus expetitum. Nigrum uerò, utpotè quod tempestiua maturitate collectum sit, odoratum esse constat, candido suauius, acrius, & ori gratius, necnon ad condimenta utilius. Sed candidum, & adhuc in acerbum uergens, antè dictis infirmius est. Eligi oportet grauissimum, plenum, nigrũ, sine multis rugis, recens. minimè furfurosum. Inueniuntur etiamnum in genere nigri semina nutrimento defecta, cassa, inania, minimiq; ponderis, quod uocant brasma. uis omnium excalfacit. urinam ciet. concoquit. extrahit, discutit. absterget caliginem; quæ oculis obuersatur. piper febrium horroribus circuitu repentibus, siue potu, siue illitu, subuenit. serpentium morsibus auxiliatur. partus extrahit. conceptum adimere creditur, statim à concubitu suppositum. tussi, omnibusq; pectoris uitijs, siue eclegmate, siue potu, succurrit anginæ eo & melle conuenienter perungũ
B tur. potum cum recentibus lauri folijs, tormina discutit. cum uua passa* manducatum, pituitam à capite elicit. ualetudinem tuetur. dolores finit. appetentiam mouet. concoctionem adiuuat, ad intinctus esculentorum additum. strumas cum pice discutit. uitiligines ex nitro emaculat. Fictili nouo, ut lenticula, motum torretur. Nõ est huius arboris radix gingiber, ut aliqui existimauere, sicuti paulò pòst ostendemus. Namq; piperis radix co[illegible] [illegible]o similis est. ora gustantium accendit. saliuã ciet. hæc [illegible]ta: caput etiam purgat, manducata cum se[illegible] lienem reprimit, cum aceto illita, aut p[illegible] [illegible] uocant. mine pedicularis herbæ, quam staphidem agria[illegible]

* Aliàs, staphide agria.

φ[illegible], non φα[illegible]σίρ.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Gal. lib 8. simp. phar.
Lib. 2. Antid.
Gal. li. 1. Antid. & lib. 4. sanitatis tuendæ.
Lib. 1. Anti.
Lib. 9. c. ph. p.

Piperis fructus inter initia ceu siliqua coryli nucamento similis, longum piper est, Græcis πέπερι μα-
κρόν. Officinis, ut reliqua piperis genera, nomen genuinũ retinuit. Germanis Langer pfeffer. *Gallis poiu-*
re long, dicitur: humidius, ob id citò perforatur, ut zingiber, & tardè, sed diu linguam mordet, ut arus. Hæc
siliqua postea in grana milij æmula racematim degenerat, quæ aucta & siccata, sed adhuc tanquam ompha-
codea, & immatura, piper album, Græcis πέπερι λευκόν: Germanis, Weiß pfeffer. *Gallis poiure planc,*
appellatum, fiunt, nigro δριμύτερον, id est, acrius: nam nigrum quod Græcis πέπερι μέλαν, Germanis
Schwartz pfeffer. *Gallis poiure noir, dicitur, iam superassatum sole, & supersiccatum est, tamen utrunq;*
ualenter calfacit & siccat, & maximè digerit. Item quod in agreste, rufum, cœli & soli iniquitate degenera
uit. Germanis, Leicht pfeffer/ Taub pfeffer. *Gallis poiure legier dictum. Piper longum adulteratum*
seculo Galeni erat duplex: effercebatur alterum ex Alexandria, alterum erat germen herbæ cuiusdam, quale
est nobis coryli aut betulæ nucamentum. Piper longum nec sit pertusum, nec adulteratum: album sit maxi-
mum, plenissimum, graue: itidem & nigrum, neq; id sit rugosum. Piper nigrum maius est alio pipere, & cor
ticem habet tenuiorem & minus rugosum. Piper album stomacho est accommodatius, & acrius nigro. Pi-
per omne coctionem sumptum iuuat, sed album supra duo reliqua genera stomachum roborat, lib. 4 sanitatis
tuendæ. Radicibus piperis maximè proceris etiam utitur Andromachus apud Galenum lib. 7. comp. pha.
part. His uires costo similes tribuit lib. 8. simpl. Piper longum & rotundum bis scribitur lib. 10. comp. phar.
part ut id album, & nigrum comprehendat.

Piper κοινόν, id est, commune Actuario in antidoto podagrica, diapœonia. & diatrion pipereon, est ni-
grum: nam longum & album ibidem commemorat.

Gingiberis.

Gingiberis. Cap. CLII. A

GIngiberis ſui generis planta eſt, in Troglodytica Arabia magna ex parte naſcens. qua uirente, ad multa, perinde atq; nos ruta, utuntur, & primis potibus & edulijs admiſcẽt. Huius radices, cyperi modo, paruæ ſunt, candicantes, & odoratæ, atq; piper ſapore imitantur. Eligi debent quæ teredines nõ nouerunt. A multis tamen ob id condiuntur, quòd celeriter cariem ſentiant. Fictilibus in Italiam aſportantur. Gingiberis cibo conueniens eſt, & cum condimento aſſumitur. excalfactoriam uim & excoquentem habet. aluum leniter emollit. ſtomacho utilis eſt. efficax aduerſus ea, quæ oculis caliginem offundunt. in antidota addi ſolet. in ſumma, piperis uiribus reſpondet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Zingiber Galeno & alijs cum indigenis ferè dicitur: quibuſdam zinziber, alijs ζιγγίβερι, *Germanis* Ingber. *Gallis* Gigembre, *Luſitanis* gengeure: *radix eſt herbæ graminis modo ſerpentis, candicans, odorata, piperis ſapore, et uiribus, niſi quòd tardius calfacit, ſed diutius, uti longum piper, ob humiditatem excrementoſam: cuius occaſione utrunq; teredinibus facilè tentatur. Cõdiendum recens omnino eſt, nunquàm uetus, impoſtorum more. Mittitur ex Arabia Troglodytica.*

Hydropiper. Cap. CLIII.

Mas.

Fœmina.

B

A HYdropiper apud aquas nafcitur,quæ ftagnant,aut in pigro lapfu repũt.caulem ædit geniculatum,prædurum,multis alis concauum : folia menthæ,maiora,molliora,candidioraq́,guftu piperis,acri,citra tamen ullam odoris gratiam: fructum acrem,in furculis paruis,prope folia racematim cohærentem. Folia cum femine illita tumores ueteresq́ duritias difcutiunt.fugillata delent. quæ poftquam inaruerunt,tufa pro pipere in obfonijs admifcentur.Radix parua, nullius in medicina momenti.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ὑδροπέπερι. *Latinè,* Hydropiper,Perficaria. *Officinis incognitum.*
Germanis, Wafferpfeffer/Muckenkraut/Flöhkraut/Pfawenkraut/Pferfigkraut/Raffel.
Hydropiper herba eft in aquofis nafcens,ramufculis ac folijs Menthæ fimilis,maior tantùm, guftu acerrima,ut piper,perexigua femina,ut piper,fingulis folijs ferens. Calida quidem eft, non tamen accedens piperi,quæ recens illita fugillata,ac durities fanat. Hanc nonnulli condimentis piperis loco addebant apud ueteres.

Ptarmica. Caput CLIIII.

PTarmica frutex eft,furculos habens paruos,multos & rotundos , abrotono non difsimiles: & circa eos folia oleæ,longa,multa, & in cacumine capitulum,uti anthemidis , paruum,rotundum, quod fuo acri odore fternutamentum excitat, unde nomẽ accepit.Folia cum floribus illita, fugillationes rapiunt.flores fternutamenta efficacifsimè mouent. Nafcitur in montibus & petrofis.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Ptarmice,Ruellio uidetur ea,quam uulgus in Gallia Draconis hortẽfis,aut,ut ipfe fcribit, pyrethri fyluestris appellatione nouit, reclamantibus tamen notis omnibus, ut huius pictura cum ptarmicæ defcriptione collata clarè oftendit. B *Ptarmicen, Germanicè uocant* Nießkraut/wild Bertram / Mütterkraut / *quòd locofis mulieribus præfenti remedio fuccurrat: in montium fummis nafcitur, flore aureo chamemali, folijs oleæ quidem non difsimilibus, ut Diofcorides fcribit : multò tamen latioribus, ut in lætioribus nata ad plantaginem quandoq; accedant. Sternutamenta tum folijs, tum flore uel folo odoratu cientur. radix fibras multas facit, ruffas, fapore zinziberis, muliebribus uitijs aridæ in pollinem tritæ bibuntur. Sunt qui à fternutandi numero, apud ueteres diptarmicem uocarint, & Sternutamentariam.*

Radicula, feu lanaria herba. Caput CLV.

STruthium herba uulgo nota, qua purgandis lanis utuntur,qui eas eluunt.Huius radix eft acris. urinam ciet . prodeft tufsi,iecinorofis , orthopnœæ ex melle fumpta,cochlearis menfura . aluum foluit. eadem cum panace & capparis radice calculos frangit, & cum urina exturbat. duritiem lienis abfumit. menfes impofita trahit. partus efficaciter enecat: cum polenta autem & aceto illita, lepras tollit. tubercula difcutit, cum farina hordeacea, & uino decocta: mifcetur & malagmatis, & ocularibus collyrijs, claritatis caufa . fternutamenta mouet. per os purgat, trita cum melle, & naribus infufa.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græci, Στρούθιον. *Latini Struthium,ftruthios,radiculam,lanariam.*

Herba fullonum.

Radicula, seu lanaria herba.

Officinæ saponariam, herbam fullonum, Condisi. A

Germani, Seyffenkraut / Weschkraut / Speychelwurtz / Spatzenwurtz.

Galli l'herbe à fullon uocant.

Hæc herba olim notissima fuit, ideo à Dioscoride minimè depicta relinquitur: spinosa herba est, caule lanuginoso, folio oleæ, floret æstate, grata aspectu, uerùm sine odore: semen ei nullum, radix magna, teres, oblonga, quæ conciditur purgandis lanis.

Cyclaminus. Cap. CLVI.

Cyclaminus folia habet hederæ, purpurea, uaria, in quibus susq; deq; albicant maculæ: caule nudo, quaternos digitos æquante: floribus in eo purpureis, rosarum effigie: radice nigra, & aliquantum lata, ut rapum uideri posit. Quæ cum hydromelite pota, pituitã aquamq; detrahit. menses potu appositúue ciet. Tradunt, si prægnãs radicem transgrediatur, abortum fieri. partum ap- B pensa accelerat. contra uenena, præsertim leporis marini, ex uino bibitur. illita cõtra serpentium ictus, remedio est. immista uino inebriat. regium morbum discutit, tribus drachmis pota, cum passo aut diluto mulso. Sed oportet eum qui ebibit, multis uestibus contectum, loco calido, & à perfrictionibus tuto recumbere, quò facilius exudet. eiecti autem sudores fellei colore inueniuntur. Succus eius ad purgandum caput, naribus infunditur. ad deiicienda quoq; alui excrementa, in uellere sedi subiicitur: illito umbilico & imo uentre coxarum tenus, aluum emollit. & abortum efficit. suffusionibus, & retusæ oculorũ aciei, oblitus cum melle succus prodest. medicamẽtis abortum inferentibus admiscetur. succus cum aceto illitus, prociduam sedem restituit. Exprimitur tusa radice succus, & ad mellis crassitudinem decoquitur. Radix autem purgat. eruptiones papularum reprimit. uulneribus ex aceto per se aut cum melle medetur. lienem absumit. uitia cutis in facie, & alopecias emendat. eius decocto luxata, podagras, & capitis ulcuscula, pernionesq; foueri congruum est. ipsaq; in oleo uetere feruefacta, illito oleo, ulcera ad cicatricem perducit. Cauata ra

Cyclaminus.

A dix oleo expletur,& cinere feruenti imponitur, adiecto interdum Tyrrhenicæ ceræ momento,ut ſtrigmenti craſsitudinem unguentum contrahat, cum primis utile pernionibus.Radix,ſcillæ modo,conciſa reponitur. Narrant ad amatoria aſſumi contuſam,& in paſtillos diuiſam.Naſcitur in umbroſis, maximè ſub arboribus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè,Κυκλάμινος. Latinè,Malum terræ,Panis porcinus.
Officinis,Cyclamen corruptè,& Panis porcinus,uel Terræ panis,& Arthanita.
Germanis,Sewbrot/Schweinbrot/Erdapffel. Brabantis, Verckens broot.
Gallis,Pain de porceau.

Cyclamini radix tota uehementer medicamentoſa,magis eiuſdem ſuccus: incidit,terget,ora uenarum aperit,trahit,digerit, illitus abdomini uentrem purgat,per nares trahit,cum melle illitus ſuffuſos iuuat: cyrrhos mirè emendat.menſes & ſudores mouet,ut Dioſcorides fuſius tradit.

Altera Cyclaminus. Caput CLVII.

EST & altera cyclaminus, quam ciſſanthemon aut ciſſophyllon uocant: folijs hederæ, ſed minoribus: geniculatis caulibus,craſsisq́; circa uicinas arbores, capreolorum modo,ſe uoluentibus: flore candido,odorato: acinis hederæ mollibus,lenti guſtus,aliquantulum acris: radice ſuperuacua. naſcitur in aſperis. Huius acini,drachmæ unius pondere poti, cùm uini albi cyathis duobus,quadraginta diebus,lienem per urinam & aluum abſumunt.ad orthopnœam bibitur.reliquias à partu purgat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

B

Græcè,Κυκλάμινος ἑτέρα.
Latinè,Cyclaminus altera,hedera Cilicia, Milax.
Officinæ, Sigillum Mariæ.
Germanis,Hyndskraut/Je lenger je lieber.
Gallis,Le ſeau noſtre dame.

Hæc altera cyclaminos à paucis nunc cognoſcitur, ſed ſuperior pictura eam deliniat,quam nunc herbarij, uel Officinæ, Sigillum Mariæ uocant,quandoquidem huic nihil refragari,ſed omnia conſentire declarabimus. Sigillum Mariæ folia fert hederacea,minora tantùm,caules craſſos,uel, ut Plinius inquit,ſuperuacaneos,geniculatos, uicinis arboribus,capreolorum ritu,ſe conuoluentes,flores candidos odoratosq́;,corymbis hederæ,ſed mollibus,aliquantum acribus,guſtu lentis & glutinoſis,radice nullius uſus in medicinis,prælonga tamen & in miram molem extuberante,& cætera. Radicem tamen, utpotè medicinæ ſuperuacuam,non explicuit Dioſcorides.

Dracunculus. Caput CLVIII.

DRacunculus folio conſtat hederaceo,magno,candidis notis inſigni: caule recto,bicubitali,uerſicolore,maculis reſperſo purpureis, ita ut anguem planè referat, baculi craſsitudine, fructus ſummo caule racematim cohæret,colore primùm herbaceo,& cùm ematuruit,croceo,guſtu feruens,mordaxq́;. radice aliquantulũ rotunda,bulboſa,aro non abſimili,tenui obducta cortice. Naſcitur in ſepibus umbroſis. Seminis ſuccus cum oleo inſtillatus, aurium dolorem mitigat. naribus etiam ex lana impoſitus,polypum abſumit. carcinomata illitu ſiſtit. triginta eius grana,ſi in poſca bibantur,abortus inferunt. odorem aiunt poſteaquàm flaccidi flores emarcuerunt,conceptus adhuc teneros enecare.Radix excalfacit. orthopnœis, ruptis, uulſis, tuſsi, deſtillationibus auxiliatur. humores pectoris excreatu faciles reddit,ſiue cocta toſtaq́; cum melle,aut per ſeſe edatur, ſiue farina eius ex melle delingatur,

Dracunculus palustris. A

Colubrina, Viperina, Bistorta, Crocodilla,
Naterwurtz/Blůtwurtz/Schlangenwurtz. B

Ophioglossum.
Naterzünglin.

A delingatur, urinam pellit. uenerem excitat, cum uino pota. phagedænas ulcerum, & quæ cacoëthe uocantur, trita cum melle & bryonia alba, expurgat, & ad cicatricē perducit. collyria ex ipſa ad fiſtulas & eijciendos partus fieri ſolēt. qui radice ſuas manus perfricuerunt, à uiperis feriri negantur. illita ex aceto, uitiligines emaculat. folia recentibus uulneribus, linamentorum uice, conuenienter imponūtur. decocta in uino pernionibus appoſuiſſe prodeſt. caſeus folijs inuolutus, à putredine defenditur. Succus radicis ad nubeculas, albugines, & oculorum caligines conuenit. Radix cruda coctáue, ad ſanorum uſus pro olere recipitur. in Gymneſijs inſulis, quæ Baleares uocantur, coctam radicem cum melle multo, in conuiuijs placentarum loco offerunt. Radix meſsibus effoditur, lotáq; fruſtatim conciditur, & lino traiecta ſiccatur in umbra, & ita reconditur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Δρακοντία μεγάλη. Latinè, Dracunculus maior, Dracontion magnum.

Officinis, ſerpentaria maior, & draguntea, corruptè. Germanis, Groß naterwurtz. Brabantis, Serpentijn/Slangencruyt. Gallis ſerpentine, dicitur.

Iam in hortis ſtudioſè colitur Dracunculus, ludentis naturæ miraculum, & Draconis rudimenta in ſtirpibus facere condiſcentis. Simplici caule attollitur, binûm cubitum alto, leui glabroq;, baculi craßitudine, uerſicoloribus anguium maculis uariegato, purpureis etiam intercurſantibus lituris, ita ut planè ſerpentis habitū coloremq; mentiri uideatur. in uertice remoto folia procedunt, ſena ſeptenáue, craßiore pediculo digitorum ritu propendentia, candicantibus reſperſa notis, rumicis figura, ſpecie tamen hæderacea longiore. E foliato ſcapi faſtigio uagina quædam foris herbacea proſilit, cubitalis ferè longitudinis, in mucronem ſenſim turbinata, uelut erupturi partus inuolucrum, quæ cùm dehiſcens ſeſe pandit, purpureum cornu in acumen faſtigiatum demonſtrat. Ea ſeminis incremento diſtenta dißilit in rimam, & tandem clangueſcens flacceſcit, ſubareſcensq; perit refracto cornu, cuius imam partem racemoſus fructus ambit, acinis prima pubertate uirentibus, & per adoleſcentiam cocci rubore rutilantibus, guſtu mordaci, odore uiroſo, quandiu ianthinum illud exerit cornu: radice bulboſa, tenui libro ueſtita, naſcitur in opacis ſepibus.

B *Plinio Dracunculus triplici effigie demonſtratus eſt: folijs betæ non ſine thyrſo. flore purpureo, hic ut inquit, eſt ſimilis Aro: huius picturam ſuprà dedimus. Alij radice longa ueluti ſignata articulos aquæ demonſtrauere, tribus omnino cauliculis. Tertia demonſtratio fuit folio maiore quàm cornus, radice arundinacea, totidem affirmat geniculata nodis, quot haberet acinos, totidemq; eſſe folia.*

Omnia hæc colubrinarum genera uulneribus & apoſtematis conducunt, calores ſedant, uenena extrahūt, impoſita.

Arum. Caput CLIX.

A Ron, apud Syros lupha uocitatum, folia emittit dracunculi, ſed longiora, & paucioribus* diſtincta maculis: caulem ſubpurpureum, dodrantalem, piſtilli ſpecie, è quo croceum ſemen exit. radice dracunculi alba. quæ decocta eſtur, utpotè cùm minus acris ſit. Folia ad eſum condiuntur, & arida per ſe decocta, manduntur. Radix, ſemen & folia, dracunculi uires habent. priuatim radix ex fimo bubulo podagris illinitur, & dracunculi more reponitur. in totum, ob mitiorem eius acrimoniam, in cibum expetitur.

* Alij, nullis.

Gal. li. 9. ph. pa.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἄρον.

Latinè, Arum, Lupha.

Officinis pes uituli. ſerpentaria minor. ſacerdotis uirilc. Iarus. Germanicè, pfaffenpindt.

Gallis, Vid de chien.

Ari radix, ut dracunculi, ex fimo bubulo podagris illinitur: eiuſdem cortex ſpleneticos iuuat & hydropicos: calida ſicca primo ordine: incîdit, tenuat, terget mediocriter.

Ariſarum.

Arisarum. Caput CLX.

A

ARisarum exigua herbula est, huius radix oleæ magnitudinem implet, lóngè maioris quàm Aron acrimoniæ. Vnde illitu nomas sistit. fiunt collyria ex ea, ad fistulas efficacia. illitu radicis, genitale animalis cuiuscunq; in perniciem agitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Arisaron pusilla est herba, radix ei oleæ tuberculo, acrior gustu quàm Aron. Galenus lōgè minus aro tradidit, radicem magnitudine oliuam æquare, multò maioris acrimoniæ. Paulus multò minus esse sentit, sed acrius, radicem oliuæ magnitudinem referre. Aris Plinio similis aro nascitur, minor tantùm, minoribusq; folijs. Est etiamnum aris herba Hippocrati, sed qua sit facie, non explicat. Hærent igitur non immeritò quidā, an eadem sit herba áris & arisarum, Ambiguitatem tollit pictura, & uires quæ utriq; consimiles redduntur. Plinius siquidem eisdem omnino notis arum, quibus alij arisarum, repræsentauit. Sed in primis fidem facit apertè nomenclatura, quæ utriusq; retinuit appellationem, duobus tandem uocabulis in unum coalescentibus, arisaron dici cœpit. Cùm igitur nec uiribus, nec reliqua facie dissideant, unam & eandem esse fatendum est.

Hastula regia. Caput CLXI.

HAstula regia uulgaris notitiæ est, folijs maioris porri: caule leui, ferente in cacumine florem, quem antherìcon appellant. radices subiacent oblongæ, rotundæ, glandibus similes, gustu acres, quæ excalfaciunt. urinas & mensesepotæ ciunt. lateris doloribus, ruptis, conuulsis & tussibus, drachmæ pondere potæ ex uino, medentur. Ea uerò uo mitiones adiuuat, ludicri tali magnitudine commanducata. à serpente demorsis datur aptissimè, uerùm trium drachmarum pondere. folijs, floribus & radice ex uino, morsus illinire oportet. item ulcera sordida & depascentia. mānarum quoq; & testium inflammationes, tubercula, furunculosq; decoctis in fæce uini bulbis. recentibus inflammationibus expolenta auxiliatur. Radicis succus adiecto uete re uino dulci, myrrha & croco decoquitur, fitq; perquàm utile oculis medicamentū. ad purulentas aureis per se, cum thure, melle, uino & myrrha tritus, prodest. in contrariam aurem infusus, dentium dolorem mitigat. Cinis è radice illitus, alopecias ad pilum reducit. Oleum in excauatis radicibus igni decoctum illitu exulceratis pernionibus & ambustis igni, cōducit: surditati, instillatum in aurem, auxiliatur. Candidam uitiliginem, linteo antea præfrictam in sole, illita radix emendat. Semen floresq; in uino poti, scolopendræ & scorpionum uenenis mirum in modum resistunt. aluum purgant. B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Ἀσφόδελος. *Latinis, Hastula regia, Asphodelus, Albucum. Officinis, Affodillus, uel Aphrodili. Germanis incognita. Gallis des asphrodiles, phrodilorum.*

Asphodelus Latinis hastularegia dictus, à caule insigni ex multis radicibus bulbosis emicante, quibus agnatis abundat, interdum ad 80. Radice utilis est tergente: eadem usta magis calfacit, siccat, tenuat, digerit. Nunc porcorum cibus est, olim etiam hominum: muribus uenenum. Autumno legitur cùm ualet plurimùm.

Bulbus esculentus.

Bulbus esculentus. Cap. CLXII.

ESculentus bulbus uulgo cognitus, à nobis estur. stomacho & aluo utilis. rufus, qui & ex Aphrica defertur. amarus uerò & scillinus, stomacho aptior est, & concoctionē adiuuat. Bulbi omnes acrimoniam habent. excalfaciunt. uenerem stimulant. linguam tonsillasq; exasperant. multum alimēti præbent. carnes creant. inflationem pariunt. luxatis, fractis, articulorum doloribus

A bus efficaciter illinuntur. ſpicula extrahunt. gangrænas & podagras ex melle aut per ſeſe, hydropicorum tumores, & canum morſus cum melle & piperis polline illiti cohibent. ſudores compeſcunt. ſtomachi dolores mitigant. furfures & ulcera, quæ in capite manant, cum toſto nitro abſtergũt. ſugillata uaroſq; per ſe aut ex oui luteo, & lentigines cum melle uel aceto, emendant. fractis auriculis unguibuſq;, ex polenta medentur. ijdem calidis cineribus torrefacti, tollunt ficus: item cum cinere è mænarum capitibus, impoſiti. cremati uerò & cum alcyonio miſti, uitia cutis in facie, atraſq; cicatrices in ſole illiti, emaculant. faciunt ad rupta, ſi cum aceto cocti edantur. Sed copioſiore eorum cibo abſtinendum, quoniam neruos tentant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Theophr. lib. 8. de Plantis. *Bulbi priuatim uocati cæpis ſimiles ſunt. Suntq; plura eorum genera, ut lib. 8. de plantis tradit Theophraſtus. Siquidem magnitudine, colore, figura, & ſapore differunt. Alicubi enim adeò dulces naſcuntur, ut per ſe ſine condimento alio edãtur, quales in Taurica Cherſoneſo ſunt. Cato Megarenſes tanquam omnium optimos celebrat. Venerem mirè ſtimulant, Vnde & ſalaces à Martiali uocantur, in libro Xeniorum:*

Cùm ſit anus coniunx, cùm ſint tibi mortua membra,
Nil aliud bulbis quàm ſatur eſſe potes.

Columella item de ijſdem in hortulo ait:

Quæq; uiros acuunt, armantq; puellas,
Iam Megaris ueniant genitalia ſemina bulbi.

Quibus & M. Varro adſtipulatur, tradens ob id bulbos ſponſis in legitimis nuptijs olim apponi ſolitos.

Aegineta lib. 1.

Siſirinchion.

Et Paulus Aegineta lib. 1. Bulbi inquit, ſeminis abundantiam faciunt, & Venerem ſtimulat frequentior cibus eorum. Hæc uerò de priuatim dictis bulbis. Nam generaliter bulbi uocantur, quorum radices ſub terra ſic creſcunt, ut ad nouam quotannis ſobolem decerpi aliqua pars poſsit, ut lilio, croco & ſimilibus: item & aliæ rotundæ, tunicatæ radices, & eſui dantur radices & olera capitata, uti Celſus innuit lib. 8. Vbi de alimentorum facultatibus agens, dicit: in media materia numerari debere ex oleribus ea, quorum radices uel bulbos aſſumimus. Et mox pòſt: Ex oleribus ualentior rapa, napiq; & omnes bulbi, in quibus cæpe quoq; & allium numero, quàm paſtinacæ, uel quæ ſpecialiter radicula dicitur.

Corn. Celſus lib. 2.

B

Bulbus uomitorius. Cap. CLXIII.

Scilla.

BVlbus quem uomitorium uocant, folia habet lentiora multò & longiora, quàm bulbus eſculentus: radicem ſimilem, cortice nigro. Ea radix manſa, aut decoctum eius potum, ueſicæ malis medetur. uomitiones mouet.

EXPLICATIO.

Bulbus quẽ uomitoriũ uocant ab effectu, multò longior eſt, quàm eſculẽtus.

Scilla. Cap. CLXIIII.

SCilla uim acrem atq; feruentem habet. aſſatum ad multa utiliorem eſſe conſtat. Polline ad cruſtã ſubacto, aut luto oblita,

oblita,in clibanum conijcitur,aut carbonibus obruitur,donec obducens crusta suf A
ficienter intosta fuerit.qua exempta,si non emollescat,altero polline simili,aut luto circumlinitur,& eadem quæ prius,fiunt.nam quæ ita non assatur, interaneis maximè noxia est. Torretur item in olla,indito operculo,quæ in furnum demittatur. Sumi etiam solet,quod maximè est medium,direptis uiuo tenus tunicis : quod frustatim confectum coquitur,mutata sæpius aqua,donec ipsa nec amaritudinē,nec acrimoniam habeat,traiectaq; lino frusta siccantur in umbra, ita ut ne ulla quidem partes se contingant.his scillæ segminibus ad oleum, uinum, aut acetum scillinum utimur. Ad rimas pedum,interna pars crudæ scillæ in oleo feruefacta, aut cum resina liquefacta,imponitur.decocta in aceto demorsis à uipera cataplasma est.ad singulas assæ parteis,adiectis octonis tosti salis,cochlear unum aut alterum damus ieiunis, ad emolliendam aluum.in potu autem & odoratis medicaminibus,& quibus urinā ciere uolumus,hydropicisq; & stomachicis,quibus innatat cibus,regio morbo,torminibus,in tussi uetere,suspiriosis,& ore reijcientibus tres obolos, in delinctu ex melle sumpsisse satis est.coquitur cum melle,& estur eorundē gratia,maximè ut concoctionē adiuuet.strigmenta per aluū extrahit.cocta & simili sumpta modo,eosdē præbet effectus.sed cauēdę scillæ usus his,qui intestinū sentiūt ulcus.ad pensiles uerrucas & pniones,tosta efficaciter illinitur. Tritū semē, & carica aut melle deuoratū, aluum emollit.Scilla tota in limine ianuæ suspensa,mali medicamenti noxā arcet.

Pancration.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis, Σκίλλα, ἡ. *Latinis & Officinis retinuit nomen priscum.*

Germanis, Meußzwibel/Merzwibel. *Gallis squilla oygnon marin, dicitur.*

Scilla calida ordine secundo,admodum incidit. assam aut elixam sumi præstat, ut uirium eius uehementia exoluatur. Legenda ex terra, quando folia eius & caules omnino arucrunt. Scillæ albæ segmenta seu taleolæ cultello ligneo separatæ, lino traiectæ, modicis interuallis, ne se contingant, in umbra siccantur diebus 60. ut ek his fiat acetum scillites. Alba est masculus, eaq; utilior quàm fœmina nigra. Gal. lib. simp. Lib. 1. Antido. Plin. cap. 9. lib. 20.

De Pancratio. Cap. CLXV. B

PAncratium,quod aliqui scillā appellant,radice est magni bulbi,subrufo colore aut subpurpureo, gustu amaro ac feruente: folijs lilij,sed longioribus. Scillæ uires & præparationem habet,eodemq; pondere in morbis efficaciter assumitur. cui tamen mitior quàm scillæ facultas inest. Radicis succus cum erui farina digeritur in pastillos,qui hydropicis splenicisq; cum hydromelite commodissimè dantur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Παγκράτιον. *Latinè, Pancratium. Officinis, Scilla minor.*

Germanis, Kleyne merzwibel/oder Meußzwibel, *Gallis, Scille bastarde.*

Omnes scillæ repræsentat effectus, sed longè censetur inualidior. Paulus & specie & uiribus comparauit scillæ.

Capparis. Cap. CLXVI.

CApparis aculeatus frutex est,qui in terra stratus,magis in orbem euagatur. spinas, ut rubus,habet,in hami modum aduncas: folia mali cotoneæ rotunda: fructum oleæ similem. qui cùm dehiscens panditur, florem candidum promit: quo ex cusso, nōhibil glandis oblongæ figura inuenitur, quod apertum grana acinis punicorum similia ostēdit, parua, rubicūda, radices ligno sas spargit, grandes numerosasq;. Tenui solo, asperisq; locis, in insulis & iuxta rudera nascitur. caulis & fructus, cibi gratia conduntur. aluum turbat. stomacho aduersatur. sitim gignit. cocta tamen stomacho quàm cruda utilior est. fructus drachmis duabus in uino potus, quadraginta diebus, lienem absumit, & urinam cruentumq; excrementum emittit, bibitur utilissimè

A

Hyberis.

mè in coxarum doloribus, & neruorum resolutione, item ruptis & conuulsis. menses ciet. caput purgat. Dentium dolorem sedat semē ex aceto decoctum, colluto inde ore. Aridus radicis cortex ad eadē proficit. ulcera omnia, uetera, & sordida, & quę occalluerunt, expurgat. lienosis cum farina hordei illinitur. dente demorsa, dolori eius auxiliatur. cum aceto trita, uitiligines albas absterget. Radix foliaq; intrita, strumas ac duritias discutiunt. Aurium uermiculos infusus succus enecat. Aphrica, & præsertim Marmarica capparis, uehementer inflat. Apula uomitus facit. & quæ à Libyco, & quæ rubro mari defertur, mirum in modum acris est: siquidem in ore pustulas excitat, gingiuasq; ossetenus exest. quare in cibis non ab re damnatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Κάππαρις. *Latinè,* Capparis. *Inturis. Officinis genuinum nomen seruauit.*

Germanis, Kappren.

Gallis Cappres, *dicitur.*

Capparis radicis cortex amarus, acer, acerbus, terget, purgat, tenuat, incidit, digerit, constringit, lienes induratos & ischiadas, ob hæc magnificè iuuat, sumptus, uel cum idoneis remedijs admotus.

B

Gal.lib.7.simp. & lib.9. comp. phar.part.

Lepidium.

Eadem radix etiam hepatica est, li. 8. comp. phar. part. & splenetica, lib. 9. eiusdem. Flos eius & fructus aceto & sale conditus, primus mensis ad excitandam appetentiam sumitur, licet stomacho noxius, siticulosis aluum turbare Dioscoridi dicatur.

Folia capparis trita cum mero pota splenetica, lib. 9. comp. phar. part.

Lepidium.
Cap. CLXVII.

LEpidium aliqui gingidium uocant, herbula uulgo nota. muria cum lacte seruatur. Vis foliorum acris & exulcerās. quapropter ischiadicis trita, præsentissimū est auxilium, si cum helenij radice, quarta parte horæ, illinatur. lienosis simili modo prodest. lepras eximit. Radix appensa collo dolore dentium liberare existimatur.

EXPLICATIO.

Vide annotationes in caput ultimū libr. 2.

Ranunculum,

Ranunculum. Caput CLXVIII.

A

Pes corui

Primum genus Ranunculi.

Secundum genus.

B

COmplura ranunculi genera, uis tamen omnibus una, acris, & uehementer exulcerans. Nam unum coriandri folijs constat, latioribus, subalbidis, pinguibus, flore luteo, interdum purpureo: caule gracili, cubitum alto: radice alba, exigua, amaraq́ꝫ, multis capillamentis, hellebori modo fibrata. nascitur in limitibus humidis. Alterum lanuginosius, longiori caule, pluribus foliorum incisuris, plerunq; in Sardinia proueniens, quàm acerrimum, quod syluestre apium appellant. Tertium minimum, odore graui, flore aureo. Quartum huic simile, flore lacteo.

Folia, flores & cauliculi recentes, illitu exulcerant, & crustas non sine dolore gignunt. quare ungues scabros extricant. scabiem eximunt . stigmata delent. formicantes uerrucas, & pensiles, alopeciasq́ꝫ paulisper illita, tollunt. tepente decocto perniones fouentur. sicca radix, tritaq́ꝫ sternutamenta ciet, naribus admota. dentium dolorem appensa leuat, ipsos tamen frangit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Plura ranunculi genera Dioscoridi demonstrantur. Primum genus ranunculi, Græcis Βατράχιον: *Officinis pes corui, ulceraria, scelerata.*

Germanicè, Gleißblůmen/Brennender hanenfůß/Hanenfůß/Butterblůmen.

Gallis bacins, dicitur. Florem habet luteum, interdum purpureum, qui mihi tamen uisus non est.

Hoc genus ranunculi duplex est. Vnum folijs candidis: alterum nigrioribus, in medio quasi sanguineis guttis, rubeis maculis respersis: utrunq; genus cultis incultis nascitur.

Ranunculi genus alterum lanuginosius, pluribus foliorum incisuris, altiore caule, gustus acerrimi, quod priuatim apium rusticum cognominant. Herbarij hodie apium risus. Historici Sardoam aut Sardoniam herbam uocant, à Sardinia. Strabo ex hac herba toxici genus Hispanos confecisse meminit, hausta cuius urgente ui maiore citra dolorem ipsi sibi mortem consciscebant. Græcis Βατράχιον ἕτερον. *Officinis falsò hydropiper, Germanis,* Froschpfeffer/ *dicitur, quia palustribus locis prouenit.*

A

Quartum genus.

B

Quintum genus.

Sextum genus.

Ranunculus tertius mi nimus est, graui odore, flore aureo, plerisq; locis conspicitur, Græcis Βατράχιον τρίτον, χρυσάνθεμον. Officinis incognita. Germanis, Gelb waldthändle/ *dicitur: nascitur enim in syluis.* Ranunculus quartus, *superiori similis, flore tantum lacteo,* Græcis Βατράχιον τέταρτον. Officinis quoq; incognita, Germ. Weiß waldthändle.

Est & Ranūculi genus quoddam, à radicis figura uerticillum Apuleius uocauit, ob globosam rotunditatem. Minor alijs est, & radice floris inuersa. Gustus omnium acerrimi. Sunt qui Laureā uocant. Græcis Ἔστι δὲ βατράχιον ῥίζαν ἔχον στρογγύλην σφονδυλίῳ ὁμοίαν. Officinis pes columbinus, & uesicaria, Germanis, Gehēßlete gleißblůmle / Kleyner Hanenfůß/Taubenfůß.

Est & alterum ranunculi genus hortense, quod ob pulchritudinem in coronamenta uenit. Effecit enim cultura, ut qui in limitibus simplici foliorum compage flores oriātur, structili quadam densoq; foliorum stipatu nunc in hortis collucescant. Germanis, Gefüllter Hanenfůß. Gallis Bacilles doublees, appellatum.

Omnes Ranunculi species urendi nanciscūtur licentiam, pustulasq; uelut ignis excitant: nam eorum uis ualde acris & uehementer exulcerans: intra corpus sumi non debent.

Anemone.
Ca. CLXIX.

DVo anemones genera. Vnum syluestre, alterum in cultis nascens. Cuius multæ species: una phœniceum florem profert,

Anemone.

profert, altera candicantem, aut lacteum, aut purpureum: harum folia coriandro similia, tenuioribus prope terram diuisuris: caules lanuginosi, tenues, in quibus flores ut papaueris; & in medio capitula nigra, aut cœrulea; radix oleæ magnitudine, aut amplius paulò grandescit, fermeq; geniculis quibusdam cingitur. Syluestri amplitudo prorsus maior, latioraq; folia, & duriora: oblongius caput: flore puniceo, tenuibus & multis radicum capillamentis. Acrior est quæ nigra habet folia. Vis utriusq; acris: ea de causa succus naribus infusus, purgat caput, commanducata radix pituitam trahit. decocta in passo & illita, medetur oculorum inflammationibus. cicatrices eorundem & hebetudines emendat. sordida ulcera abstergit. folia & caules si cum ptisana decocti edantur, copiam lactis præbent. menstrua ciunt, uellere apposita. Illita quoq; lepras eximunt. Sunt qui errore ducti, argemonen nominari eupatorium putent: quoniam à syluestri Anemone, argemonen, & papauer, quod rhœada appellãt (de quo inter papaueris genera referemus) propter colorum cognationem in floribus, distinguere non possunt, uerùm papauer & argemone colore minus saturato spectantur, & utraq; tardius floret, quinetiam Argemone croceum succum, gustu admodum acrem, reddit: rhœas uerò candidiorem & acrem. insuper Anemone & rhœadi capitula syluestris papaueris similia insunt, sed in Anemone supernè crassiusculum*, in rhœade subangustius. Anemones genera nec succum remittunt, nec calyces habent, sed quasi asparagi cacumen, in aruis illa sæpius enascuntur. A

* Latiusculum.

B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Argemone.

Græcè, Ἀνεμώνη. Latinè, Anemone. Officinis herba Venti. Consimilis est papaueri rubro syluestri. Germanis, Kuchenschell/Hacketkraut. Brabantis, Windtcruyt. Gallis, Coque lourdes, uel corles. Hortenses uerò passi flores uocãt.

Empirici hanc herbam uulnerariam faciunt. Secãtur eius folia non sine acore quodã, ita ut oculos quemadmodum alliũ, aut cæpe feriant. Illaq; per alembicum ui ignis destillata, aquam uulneribus mundificandis, curandisq; utilissimam præstant, quæ & putridam carnem erodat.

Argemone. Cap. CLXX.

Protentilla.

A ARgemone in totũ ſyluestri papaueri ſimilis eſt. folia habet Anemones, diuiſa: florem puniceũ: caput in cauliculo papaueris rhœadis, oblõgius, & ſummis partibus latum: radicem rotundam. ſuccum croci colore, acrem, dimittit. Argema & nubeculas expurgat: folia illitu inflammationes compeſcunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Noſtri herbarij hodie duo genera Argemones. Vnum papaueri ſylueſtri omnino ſimile, alterum Germani Genſerich/ uocant, quia anſeribus hæc herba uoluptati eſt. tamen apud me horum certi nihil habetur.

Anagallis. Caput CLXXI.

Anagallis aquatica.

Mas.

Fœmina.

B DVo Anagallidis genera, quæ tantùm flore diſtãt. nam quæ cœruleo flore eſt, fœmina dicitur: mas, quæ phœniceo. frutices ſunt parui, in terra iacentes, folijs in quadrangulo caule puſillis, ſubrotundis, ad helxinæ folia accedentibus: ſemine rotundo. Vtraq; mitigandi uim habet. inflammationem arcet. adactos corpori aculeos extrahit. nomas cohibet. Succus caput gargarizatu purgat. & naribus infuſus, dolorem dentium lenit, ſi in aduerſum narem inijciatur. argema cum melle Attico emendat. retuſæ oculorum aciei auxiliatur. contra uiperarum morſus, iecinoris & renum uitia, ſi ex uino bibatur, prodeſt. Tradunt eam, quæ cœruleũ ædit florem, prociduam ſedem reprimere: quæ uerò phœniceum, illitu euocare.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Anagallis in duo genera diuiditur. Fœmina flore cœruleo conſpicitur, mas puniceo. Iacet in terra uterque ſexus. Folia in cauliculis quadratis puſilla rotunda in terra iacentibus, naſcitur in hortis & aquoſis.

Anagallis Fœmina Latinis.	*Anagallis Mas Latinis.*
Morſus Gallinæ Officinis.	*Græcis* Αναγαλλὶς ἄῤῥην.
Αναγαλλὶς θήλεια *Græcis.*	*Germanis,* Gauchheyl/ mit roten blůmlin.
Gauchheyl/ mit blaen blůmlin *Germa.*	*Gallis quoq; Morgelina (flore enim tantum diſtant) appellant.*
Morgeline, Gallis dicitur.	

Eſt & tertium genus Anagallidis paluſtre, floribus cœruleis, Germanis, Waſſerpungen/ *&* Bachpungen/ *appellatum: eius pictura ſuprà eſt.*

Galenus tradit Anagallidem, ſiue quæ florem parit cœruleum, ſiue quæ phœniceum, quendam attractorium calorem poßidere, quo ſpicula uel impactos corpori refigit aculeos. Qua de cauſa ſuccus naribus inditus caput purgat, & ut ſummatim dicitur, exiccatoriam uim citra morſum obtinet, quare uulnera glutina. Idem de utraq; Anagallide ſentit Paulus.

Veterinarij uerò in hodiernum diem usq; hac herba, quam palustrem siue aquaticum Anagallidem appellauimus, in tumoribus discutiendis, & scabie equorum sananda utuntur: exiccatoriam uim citra morsum obtinet, ut Anagallis, quare uulnera glutinat, ad recentia quoq; uulnera tanta ei traditur uis, ut saniem oßibus extrahat, quemadmodum id longa ac uaria experientia multis constat, quæ uires singulatim à ueteribus Anagallidi utriq; attribuuntur. A

Hedera. Caput CLXXII.

HEdera differentias multas in specie sortitur, summas autem genere treis. Nam quædã candida est, altera nigra, tertia helix. candida, fructum fert candidum: nigra, nigrum, aut croci æmulum, quam uulgus Dionysiam uocat. helix fructum non gignit, sed albas habet uiticulas, & folia parua, angulosa, & concinniora. Hedera omnis acris est, & *ἔυθυμώτερα, non ἐρυθρά* adstringens. neruos tentat. flos trium digitorũ carptu, facit ad dysentericos, in uino bis die potus. ambustis cum cerato tritus illinitur. recentia folia ex aceto cocta, aut cruda cũ pane detrita, lienes sanant. foliorum & corymborum succus, cũ irino unguento, melle aut nitro, naribus infunditur. & cõtra ueteres capitis dolores, caput eo cum aceto & rosaceo perfundi utile est. purulentis auribus, aut dolentibus, cum oleo medetur. nigræ hederæ succus, aut epoti corymbi, corpus infirmant, mentemq; turbãt largius sumpti. acini quinq; triti, calfactiq; in punici mali cortice cum rosaceo, si instillentur à contraria aure, dolorem dentium mitigant, denigrant capillum, illiti corymbi. folia in uino decocta, illinuntur omnium ulcerum generi, etiam si cacoëthe sint. uitia cutis in facie & ambusta sanant, uti antea diximus, decocta. mouent mẽses triti & subditi corymbi. ijdem poti, post purgationes fœminarum, drachmæ pondere, concipiendi spem adimunt. pediculus foliorum melle irrigatus, ac uuluæ inditus, menstrua & partus extrahit, instillatus succus putrida tædia narium, graueolentiamq; emendat, & sanitati restituit. lachryma hederæ psilothrum est. illitu pediculos enecat. succus radicum in aceto potus, contra phalangia prodest. B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Chelidonium.

Hedera plurimas, ut Dioscoridi placet, sigillatim habet differentias, sed summas species omnium generum tres. Candida fructum candidum fert, Græcis Κισσὸς λευκὸς, ἢ λευκόκαρπος. *Germanis,* Weisser Ephew. *Brabantis,* Veyl/Eyloof. *Gallis,* Lierre blanche.

Nigrum fructum nigra hedera fert, Græcis Κισσὸς μέλας. *Germanis,* Maur ephew/Baum ephew. *Gallis* Lierre noire, *& dionysia appellatur. Tertia, quæ nominatur* Helix, *nullum parit fructum, tenuibus sarmentis, folijs paruis, angulosis, cõcinnioribusq;: hæc Græcis* Κισσὸς ἄκαρπος ἕλιξ. *Latinis,* Sterilis Helix. *Germani* Ephew on frucht/ *&* Kleyn Ephew/ *uocant.*

Hedera satis omnibus inimica, sepulchra ac muros rumpens, serpẽtium frigori gratißima: quæ etsi crescendo arborum magnitudinem æquat, frutices eam tamen sibi uendicarunt.

Hedera, ut Aegnetæ placet, contrarijs constat potentijs. Stringit enim, & refrigerat, atq; cum quadam acrimonia calefacit, essentiæ aquosæ particeps, uiridis, tepida.

Chelidonium. Cap. CLXXIII.

CHelidonium maius, caule est gracili, cubitali aut altiore, adnatis foliosis: folijs ranunculi, multis, mollioribus tamen, & colore cæsijs: flore uiolæ albæ, secundum singula folia prodeunte. in eo succus croci,

A mordax, acris, & aliquãtulum subamarus, grauiter olens. radix supernè singularis, infernè in multa crocea capillamenta fibratur. siliqua, ceu corniculati papaueris, tenuis, in metæ figuram longa; in qua semen papauere maius recluditur. Succus in æreo uase, cum melle prunis decoctus, oculis claritatem adfert. Folijs, caule, radice, succus exprimitur ineunte æstate, & siccatus in umbra digèritur in pastillos. Radix cum aniso & uino albo pota, medetur regio morbo, & ulceribus quæ serpunt. imposita cum uino aut manducata, dentium dolorem sedat. Hoc nomen sibi uidetur uendicasse, quòd aduentu hirundinum exoriatur, & discessu emarcescat. Sunt qui narrant, hirundines matres excæcatis pullis, admota herba uisum restituere.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Χελιδόνιον τὸ μέγα. Latinè, Chelidonium & Hirundinaria.
Officinis, corruptè Chelidonia, *Germanis,* Schellwurtz. *Brabantis,* Gouwe.
Gallis, Chelidoine, ou esclere.

Herba nota est: dicitur autem nomen sumpsisse ex hoc, quòd eo tempore semper florescit, quo Hirundines præstò sunt, quas Græci Chelidonas uocant: uel, ut quidam memorant, quòd nidis suis eandem Hirundines ferant, ob acuendos succedentium uisus.

Chelidonium minus. Caput CLXXIIII.

CHelidonium minus, quod triticũ syluestre aliqui nuncuparunt, herbula pediculis ab radice pendens, sine caule: folijs hederæ, multo rotundioribus & minoribus, teneris, & suppinguibus: radices habet ex eodem callo complures, pusillas, in granorum tritici modũ aceruatim cõgestas. quarum tres aut quatuor in longitudinem exeunt. Iuxta aquas & lacus nascitur. Vis ei acris, & anemones modo, summam cutẽ exulcerat. psoras & scabros ungues eximit. succus radicibus expressus ad purgandum caput, nã B ribus infunditur. decoctum eius cum melle gargarizatum, magnificè id prçstat, & omnia pectoris uitia extrahit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Χελιδόνιον τὸ μικρόν. Latinis, Chelidonium minus. Officinæ scrophulariam minorem.

Germani, Meykraut/Feigwartzen kraut/Pfaffenhödlin/Scharlachkraut/Kelberkernen/Biberhödlin. *Inferiori Germaniæ,* Speencruyt. *Galli, Caoullons des prestes, appellãt.*

Hæc herba longo tempore & medicis & herbarijs incognita fuit: quod equidem demiror, cùm nulla uerno tempore frequentior occurrat, præsertim hirundinum aduentu: & marginibus aquosis inueniatur, qua nulli non uliginosi tractus scatent. Quam longè dißidenti nomine, proprio ignorato, nunc Officinæ uocant scrophulariam, quòd strumosa radix multis granorum frumenti granis uideatur coaluisse: quanquam putem inditam appellationem, quòd strumis (quas uocant Græca imitatione, non Latina, scrophulas) medeatur. Sed ne sine peculiari demonstratione testemur, id euidenter pictura poterit comprobari. Siquidem scrophularia herbula est pediculis pendens, uiduo caule, folijs hederæ, rotundioribus multò, minoribusq́; teneris & modicè pinguibus. Radices ostendit ex eodem callo prodeuntes, paruas, complures in granorum tritici morẽ aceruatim congestas, quarum tres uel quatuor in longum protenduntur. Humida sequitur & palustris. Flores aduentu hirundinum, nec longo pòst tempore marcescens euanescit, sicut irrigui limites, qui largo foliorum florumq́; stipatu pubescebant, confestim ijs spoliati glabrescere conspiciantur, qua de causa Chelidonium, id est, hirundinariam dici, nulli dubium est. Flos ei Ranunculi, luteo colore nitens.

Othonna. Caput CLXXV.

OThonnam aliqui maioris Chelidoniæ succum esse aiunt. quidam glaucij: alij succum floribus corniculati papaueris expressum. alij permistos cœruleæ anagallidis, hyoscyami, & papaueris succos, esse contendunt. alij Troglodyticę cuiusdam herbæ succum, quæ Othonna uocatur: nasciq́; eam in eo Arabię tractu, qui ad

ad Aegyptum spectat. Othonna folijs erucæ, perforatis cribri modo, & ueluti à tinea derosis, squalore obsitis, paucis: flore croci, latifolio. quare quidam anemones speciem esse putauerunt. extractus succus oculorum medicamentis adijcitur, ubi expurgare est opus. mordet enim & abstergit omnem caliginem, quæ oculis offunditur. Tradunt humorem quendam ex herba emanare, qui elotus, semotis calculis, in pastillos ad eadem digeritur. Aliqui tamen affirmant, lapidem esse Aegyptium, in Thebaide nascentem, exigua magnitudine, æreo colore, gustu cum feruore quodam & aditrictione mordaci. A

Auricula muris.
Blae Wintergrün.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Othonna, quid fuerit, etiam Dioscoride teste, ne inter ueteres quidem satis constat.

Auricula muris. Cap. CLXXVI.

MVris auricula, quā myosotida uocant, herba est caulibus pluribus, ab una radice, aliquatenus ab imo rubentibus, & concauis: folijs angustis, oblongis, dorso acuto, elato, nigricantibus, per interualla assiduè geminatis, atque in

Auricula muris.
Groß Meußohr/
Nagelkraut.

Pilosella, Alsine.
Kleyn Meußohr/
Heydnisch wundtkraut.

Myosota.
Blae Meußohr/
Hasen pfötlin. B

A mucronem desinentibus,& tenuibus cauliculis ex alarum sinu prodeuntibus: flore, ut anagallidis, cœruleo: radix digitali crassitudine, multis capillamentis fibrata. Radix illita ægilopia sanat. Sunt qui alsinen, muris auriculam uocitent.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Μυὸς ὠτὶς, ἢ μυὸς ὦτα.
Latinè, Muris auricula.
Germanicè, Waldt Mangolt/mit blawen blůmen.
Existimatur ea, quam in Germania uulgò medici betam syluestrem nominant, floribus cœruleis, diuersam à pyrola. Varia hodie reperiuntur genera, hîc depicta, huius herbæ.

Glastum. Caput CLXXVII.

Syluestre glastum.

Glastum.

B

SAtiuum Glastum, quo infectores lanarum utuntur, folium habet plantagini simile, uerùm pinguius nigriusq́, cuius caulis duum cubitorum altitudinem excedit. Illita folia tumores omneis discutiunt. cruenta uulnera glutinant. sanguinis profluuia sistunt. ignem sacrum, phagedænas, putrescentia ulcera, & quæ serpunt, sanant. Syluestre Glastum satiuo simile est. folia fert maiora, lactucaceis proxima. caules prętenues multifidos, quadam tenus rubentes: in quorum cacumine folliculi multi dependent, quandam linguarum effigiem referentes, in quibus semen. flore tenui, luteo. Eadem quæ & suprà dicta præstat. potu & illitu lienosis auxiliatur.

NOMINA ET EXPLICATIO. A

Græcè, Ισάτις.
Latinè, Gnadum, Glaſtum, Iſatis.
Officinis, Indicum, à colore.
Germanis, Weyd/ Endich.
Gallis, Du gueſde, paſtel de languedoc, dicitur.

Viridem herbam truſatilibus molis premunt, ut herbaceam ſaniem excludant: dein abacto liquore digerunt in magnos globos, quos tabulatis in cinerem computreſcere ſinunt, hos cortinis infectoriæ coquunt Officinæ, & laneos pannos ac uellera demergunt, ut cœruleum ebibant colorem. Cœruleam illam ſpumam innatantem, quam igni conferueſcentes eructant cortinæ, hanc ad pictorum uſus ſiccant.

Germani Indich. Galli Inde, uocant.

Telephium. Caput CLXXVIII.

B

TElephium herba portulacæ ſimilis & caule & folijs, habens gemina tubercula,* à ſingulis radicum geniculis enaſcentia: à quibus rami ſeni ſepteniue fruticant, à radice referti cœruleis folijs, craſsis, lentis, carnoſis: flore luteo, aut candido. Naſcitur in cultis, & maximè inter uites. Tempore uerno folia ſenis horis illita albam uitiliginem ſanant: ſed poſtea hordeacea farina illini debet. perunctam ex aceto etiam in ſole uitiliginem tollunt. ſed ubi inaruerunt, abſterguntur.

* *Aliàs quibus tubercula inſunt.*

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græci, Τηλέφιον.
Latini, Telephium.
Officinis illecebra minor, Vermicularis minor. Sedum minus.
Germanis, Katzentreublin/ Blatloſe/ Maurpfeffer/ dicitur.

Breuius Dioſcoride Plinius deſcripſit Telephium portulacæ ſimile, & caule & folijs, rami à radice ſeptem i octoniue fruticant, folijs craßis, carnoſis. Galenus tradit, putrilaginoſis ulceribus opitulari. Vnde Telephij nomen dictum puto, quòd ulceribus malis, quibus rex Myſiæ Telephus conſenuit, ab Achille uulneratus, auxilietur.

Finis Libri Secundi.

PEDANII DIOSCORIDIS ANAZARBEI, DE MEDICINALI MATERIA, LIBER TERTIVS. IOANNE RVELLIO SVESSIONENSI INterprete, cum figurarum debita appositione, & annotationibus in singula capita. Per Gualtherum H. Ryff, Argentinum, Medicum, ex doctiss. uirorum lucubrationibus adiectis.

PRAEFATIO.

SVPERIORIBVS, charissime Aree, commentarijs, tradidimus de aromatibus, unguentis, oleis, arboribus, earum fructibus & lachrymis: item de animalibus, cerealibus, oleraceis, & herbis acrimonia praeditis. In hoc autem tertio Lib. radices, succos, semina, herbas, & quae uernacula & inter se cognata censentur, quaeq; pluribus scatēt remedijs, prosequemur.

Agaricum. Caput I.

* Agaricum fertur radici laserpitij simile.

* AGaricum radix fertur laserpitij similis, sed facie summa solutior, & rariore fungosoq; tota contextu. Duo eius genera. foemina, quae praefertur, rectis intus uenarum discursibus constat. mas rotundus est, et undiq; compactior. Vtriq; gustus in initio dulcis, mox in amaritudinem transit. gignitur in Sarmatiae regione, quae Agaria dicitur. Sunt qui radicem esse plantae affirment. alij ut fungos nasci in arborum caudicibus, quadam putredine: gignitur in Galatia Asiae, & Cilicia, in cedris, sed friabile & infirmum. Adstringendi calfaciendiq; naturam habet. efficax est contra tormina, cruditates, & rupta. prodest itidem contusis, & ab alto deuolutis. datur duobus obolis in uino mulso, febrim non sentientibus: febriculosis uerò, in aqua mulsa. Arquatis quoq;, suspiriosis, iecinoris renumq; uitio laborantibus, dysentericis. item si urina aegrè reddatur, si uuluae strangulatus urgeat, si pallor membra decoloret, drachma una dari solet: si tabes infestat, ex passo: si lien negocium exhibet, ex aceto mulso. si dissolutio stomachi est, ita ut cibi tenax non sit, manditur, & sine ulla humoris sorbitione deuoratur. simili modo acida ructantibus propinatur. sanguinis reiectiones sistit, tribus obolis ex aqua sumptum. facit ad coxendicum, & articulorum dolores, & comitiales morbos, si cum aceto mulso, pari pondere assumatur. menses ciet. foeminis, quas inflatio uuluae uexat, utiliter aequali modo datur. horrores soluit datum ante febrium accessiones. aluum purgat drachma una aut altera, si cū aqua mulsa bibatur. uenenorum antidotum est denarij instar, cum diluta potione sumptum. si serpentes ictum uibrarunt, morsumq; subfixerunt, tribus obolis ex uino potum, mirè auxiliatur. In summa, internis omnibus uitijs conuenit, pro uiribus & aetate datum, nunc ex aqua, nunc ex uino. ijs ex aceto mulso, alijs ex aqua mulsa.

B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Graecè, Ἀγαρικόν. *Latinè, Agaricum.* *Officinae genuinum nomen retinuere.*

Germanis, Dannenschwam̄. *Gallis Agaric dicitur.*

Agaricus tanquam fungus est enatus truncis arborum, praecipuè glandiferarum, ut ilicum: toto contextu est rariore & fungoso, sed facie summa & mucrone solutior: sede uerò & radice semilignosa & semiputri, ob id abijcienda. In eo foemina rectis intus uenarum discursibus fracta constat, qui dentium murinorum uestiga

Gal. li. 1. Antid. & 6. simp.

uestigia in caseo duro repræsentent. Eadē leuior, rarior, mollior, albior, breuior, friabilior, splendidior, proinde præstantior. Mas uerò in fracturis filosus, neruorum modo, grauis, densus, durus, niger, lignosus, lōgus, interdū rotundus, sed ubiq; compactior: neuter adulterationem recipit. Vtriq; sapor est initio dulcis, mox amarus, tandem etiam subacer, & subastringens: unde incidit, tenuat, terget, digerit, obstructa liberat. Vis autem phlegmagoga, hoc est, pituitæ purgatrix, stomacho aduersa: uitijs tamen omnibus internis ab ea natis saluber est in omni ætate, ob quæ medicamentum familiæ ueteribus est dictus. Datur drachmæ pondere, seu à scrupulis duobus ad drachmam unam, pro ægri natura, ætate, uiribus, consuetudine, & morbi natura & tempore, cum uino, uino diluto, uino mulso, sapa, aceto, aqua, hydromelite, oxymelite. Quinetiam stomacho solutis, ut cibi tenax non sit: & acida ructantibus manditur, & sine humore deuoratur Dioscoridi. Nobis omnibus nauseabundus est, fortasse quia deterior nūc ex Alpibus Germanicis, Gallicis, & Galliæ Delphinatu affertur, quàm quem maioribus mittebat Agaria Sarmatiæ regio (à qua illi nomen) & Galacia, & Cilicia. Ponticus Andromacho iuniori in Theriaca probatur. Mendum igitur uideri iure queat in fine lib. 9. comp. phar. par. ubi suffocatis ab utero datur uncia una cum uino, pro drachma una. Corrigitur uino, zingibere, caryophyllis, nuce muschata, uel alijs stomachicis. Seruatur annis quinq; integer, præcipuè cū dauco, libystico, polypodio: non solùm autem sumitur, sed etiam foris admouetur, ut Galenus docet lib. 6. simp. phar, & in fin. lib. 10. comp. phar. part. in ischiadicis remedijs. A Gal.lib 6 .simp. Gal.lib.1.Anti.

Agaricus Galeno & Dioscoridi radix dicitur, cùm potius fungus sit, aut uelut fungus quidam, candidus, odoratus, nocte lucens, truncis ilicum, & aliarum arborum glandiferarum truncis innatus.

Rhaponticum. Caput II.

RHa, aliqui rheum, latini Rhaponticum uocant, prouenit in ijs quæ supra Bosphorum sunt regionibus, ex quibus affertur. Radix nigra, centaurio magno similis, sed minor & rufior, fungosa, aliquantum læuis, sine odore. Optimum habetur, quod teredines non sensit, si gustatu cum remissa adstrictione lentescat, manducatumq; colorem reddat pallidum, aut ad crocum inclinantem. Id epotum facit ad inflationes, stomachi imbecillitatem, & omne genus dolores, ad conuulsa, lienosos, hepaticos, tormina, ad renum, uesicæ, & pectoris uitia: aduersus intenta præcordia, & uuluæ mala, coxendicum dolores, sanguinis excreationes, suspiria, singultus, dysenterias, & cœliacorum affectus, contra febrium circuitus. & uenenatorum morsus datur in singulis ualetudinibus eodem quo agaricum pondere, & cum eisdem liquoribus. si febri careant, in mulso: sin aliter, ex aqua mulsa. si tabem experiuntur, ex passo. si lienis exercet, in aceto mulso. si dissolutio est stomachi, id est, cùm cibi tenax non est, manditur, & sine sorbitione ulla deuoratur. liuentia lichenasq; tollit, cum aceto illitum. inflammationes omneis ueteres ex aqua oblitū dissipat. summa eius uis adstringens, cum aliquanto calore. B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Rha, Rhaon, Rheon, Rhion, radix nigra, costo nigro foris, centaureo magno intus similis, sed minor & rufior, fungosa & laxa, aliquantum leuis, sine odore, teredinibus non exesa, quæ mansa colorem reddit pallidum, aut ad crocum inclinantem: facilè fragilis, amara, ut à Dioscoride præsenti capite describitur: sed præter hæc legit in Dioscoride Serapio: astringens, si plusculum manditur, subacris.

Ex riguis ad Rha fluuium supra Pontum (unde Rhaponticum Græcis & Latinis, & radix pontica Celso dicitur) & Bosphorum septentrionali tractu affertur: parum purgatorium, experientia posteriorum, licet inuentu sit rarißimum, & hodie propè ignotum: obscuratum opinor à Rhabarbaro seu Indico, quod ex India meridionali in totam propè Europam quæstu maximo conuehitur, odoratum, grauitate insigni commendabile, restringens, amarum, chalagogum magis, colore dum manditur planè croceo. Quod siue idem sit genere cum Pontico, uiribus tamen, colore, odore, pondere nonnihil dißimile soli & cœli ratione: siue omnino diuersum, alijs disquirendum relinquo, quibus plus est ocij & facultatis: cùm præsertim etiam celebres medici hodie, in ea controuersia sibi non constent, & nunc idem, nunc diuersum affirment. Manardus nanq; in epistolis nunc idem, nunc diuersum censet. Mesue & Serapio suo Rhabarbaro tribuunt omnia, quæ Dioscorides & Galenus Rheo. Mihi satis fuerit admonere, in locum Pontici iam propè desiti Indicum uiribus proximū, & ubiq; copiosum potius esse sufficiendum, tantò tamen parcius, quantò efficacius, in Græcorum compositionibus, quàm Centaurij magni radicem minimo uirium commercio cum Pontico conuenientem. Præsertim autem sufficiendum est, quod in Indico est, astringens magis, minusq; purgatorium, quale multum inuenitur: aut saltem eius macerati, uel aßi magma, prout Medicus iudicauerit. In Arabum autem compositionibus utrunq; distinguitur, illud Rheu ponticum, hoc Raued Seni appellatum. Rhion uel ῥῆον Ponticum,

uel

A

Rha Germanicum.

uel Rhius Pontici radix ferè Galeno dicitur in compos. medic.part.7.& 8.& in Antido. ῥέον ποντικὸν, & ῥέον βαρβαρικὸν, Actuario: & Rhei pontici radix, idem Pōtica radix in Esdræ antidoto, ῥέον ἰνδικὸν Actuar. in διαλάκχαν, pro Raued Seni Mesue. Seruatur annis 3.4. psillio, milio, cera oblitum sola, uel cum terebinthina.

Quod autem uulgus Europæ pro Rhabarbaro in hortis passim serit, cuius picturam damus, nomine Rha, Germanici Lapathi genus omnino uidetur, licet radicis colore Rhabarbaro nonnihil sit affine, uiribus autem imbecillius est. At cum reliqua Rhei utriusq; historia nemini scribatur, sed radicis solius, conuincere nequeas, congenerem plantam uel degenerem & diuersam, nisi ex partis unius natura.

Gentiana. Cap. III.

INuentio Gentianæ prima assignatur Gentio Illyriorum regi, à quo cognomentum habuit. folijs partim proxime radicē, iuglandi plantaginisue similibus, subrubris, partim à medio caule, & præsertim iuxta cacumen, paulum diffectis: caule cauo, & læui, digiti crassitudine, geniculato, & ex interuallis maioribus foliato, binûm sępe cubitorum: semine in calycibus lato sine pondere, acetoso, satis ad sphondylij semen accedente: radice lōgæ aristolochiæ, crassa, amara. Nascitur in sublimibus montium iugis, umbrosis locis, aquosisq;. Vis radicis excalfactoria, & adstringens. cōtra morsus serpentium, duabus drachmis, cum pipere, ruta & uino pota, auxiliatur. extractiti succi drachma, laterum doloribus, & ex sublimi deturbatis, ruptis & conuulsis, prodest. hepaticis & stomachicis, pota cum aqua subuenit. radix collyrij modo subdita, partus eijcit. imposita, ut lycium, uulneraria est: & ulcerū cuniculatim depascentium medela. succus præcipuè eodē effectu prodest. oculis inflammatione laborantibus illinitur. pro meconio collyrijs acribus immiscetur. radix uitiliginem absterget. Succi extrahendi ratio hæc est: Contusa radix quinq; diebus aqua maceratur: postea in eadem tantisper decoquitur, dum extent radices: & ubi refrixit aqua, linteo excolatur: mox discoquitur, dum mellis crassitudo fiat, fictiliq; reconditur.

B

Gentiana.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Γεντιανή.

Latinè, Gentiana.

Officinis Latinum nomen integrum seruauit.

Germanis prima litera ablata, Encian.

Gallis de la Gentienne.

Huius genus maximum Sabaudi uocant Verlache: minimum (Germanis, Creutzwurtz/ & Bitterwurtz/ appellatum.) du peret.

Gentiana radice est ob multam amaritudinem efficaci, ad tergendum, tenuandum. purgandum, obstructa liberandum: propter quam aloë Gallica dicitur: ab Illyricorum rege inuenta, & dicta, ut ipse Dioscorides testatur.

Aristolochia.

Ariſtolochia. Caput IIII.

A

ARiſtolochia nomen ex eo ſibi adoptauit, quòd exiſtimetur optimè puerperis opitulari. Tria eius genera traduntur. Rotunda, quæ fœmina uocatur, folijs hederaceis, præſtanti odore, cum acrimonia, mollibus, ſubrotundis, multis ab una radice germinibus, prælongisq́ palmitibus, floribus candidis, pilei ſimilitudine, in quibus quod rubrum eſt, grauiter olet. Longa, maſcula appellatur, nonnullis dactylitis, longiore quàm rotunda folio, tenuibus ramulis, dodrantalibus: flore purpureo, grauiter olente, qui marceſcens in pyri ſimilitudinem turbinatur. radix rotundæ, in orbem conglobata, rapi modo: longæ uerò radix digiti craſsitudinem, & dodrantis longitudinē implet, nonnunquam paulò maiorem. ambæ colore intus buxeo, guſtu amaro & graui. Eſt etiamnum tertia longa, quæ clematitis uocatur, ramulos habens tenues, refertos folijs ſubrotundis, minori Semperuiuo ſimilibus: flores rutæ: radices longiores, tenues, craſſo cortice odoratoq́ ueſtitas, priuatim unguentorum ſpiſſamentis conuenientes. Rotunda cæteris uenenis reſiſtit. Longa uerò aduerſus angues & uenena, drachmæ pondere ex uino bibitur, & illinitur. pota cum pipere & myrrha, menſes, partus, & omnia uuluarum onera eijcit, eadem efficit ſubdita in peſſo. Rotunda ad eadem pollet. inſuper ſingultibus, ſuſpirijs, horroribus, lieni, conuulſis, laterum doloribus, pota cum aqua, ſingulariter auxiliatur. aculeos & ſpicula extrahit. oſsium ſquamas illitu adimit. ulcera putrida exeſt, & ſordida expurgat. caua cum iri & melle explet. gingiuas & dentes extergit. Cle B
matitis ad eadem pollere creditur, uiribus tamen inferior eſt.

Ariſtolochia longa.

Ariſtolochia rotunda uera.

Ariſtolochia Officinarum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Ariſtolochia, quia ſit ἀρίστη λοχούσαις, id eſt, parturientibus optima & ſalubris, Dioſcoridi & Galeno triplex, radicis figura præcipuè diſtincta. Quæ primo generi eſt tuberum modo rotunda, Græcis Ἀριστολοχία στρογγύλη. Latinis malum terræ ob id dicitur: tamen nō eſt ea quæ ſic Officinis & Germanis dicitur: ſecunda

R

A *baculi craßitudine, digitos quatuor longa: unde (opinor) dactylitis dicitur lib. 2. comp. phar. gener. & lib. 7. comp. phar. part. in arteriace Andromachi 16. Græcis* Ἀριστολοχία μακρὰ.

Tertia longißima, quasi uitium nouellarum, ob quam Clematitis, id est, sarmentosa dicitur. Huius fructus putatur quibusdam κόκκοι orientis, uulgo Gallorum coques delcuant. Germanis Fisch kōrner *dictus, stupefaciendis piscibus efficax: quam uim Plinius tribuit rotundæ, hæc Græcis* Ἀριστολοχία κληματῖτις. *Officinis longa, Germanis* Osterlucei/ *siue* Lang holwurtz/ *dicitur.*

Quartum genus ostendit Plinius Pistolochiam seu Polyrrhizon, omnium tenuißimum, densis radicis capillamentis iunci plenioris craßitudine.

Plin. li. 25. c. 8. Gale. lib. 10. co. phar. part. *Omnes ualent tantùm radice amara & subacri, sed rotunda omnium est substantia tenuißima: longa uerò terget moderatius: clematitis quia odore est gratiore, & cortice carnoso, ad unguenta (nardina Plinio) est, quàm ad medicationes aptior. Præfertur Pontica, & huic Cretensis lib. 10. comp. phar. part. Effodienda est meßibus, & desquamento terreno seruanda.*

Dulcis radix. Caput V.

DVlcis radix plurima gignitur in Cappadocia & Ponto: fruticosa est, ramis binûm cubitorum altitudine assurgentibus: foliis lentisci, densis, pinguibus, tactuq; gummosis: flore hyacinthi, fructu pilularum platani magnitudinis, asperiore, qui siliquas lentium modo habet rufas & paruas: radicibus longis, ut gentianæ, coloris buxei, subacerbis & dulcibus, quæ densantur in succum, lycii exemplo. Is in arteriæ scabritia efficax habetur. uerùm oportet ut linguæ subditus eliquescat. æstuanti stomacho, thoraci, ac iecinori conuenit. sanat uesicæ scabiem, & renum dolores, cum passo potus. idem eliquatus sitim sedat. uulneribus illitus accommodatur. commanducatus ori prodest. recentis radicis decoctum ad eadem conuenit. eiusdem farina pterygiis commodissimè inspargitur.

B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, γλυκύῤῥιζα.
Latinè, Glycyrrhiza, & Dulcis radix.
Officinis corruptè Liquiritia.
Germanis, Leckritz/ *&* Süßholtz.
Gallis Reclisse, Raygalisse.
Hispanis Alcauix, dicitur.

Lib. 7. co. ph. p. Lib. 6. Simp. *Glycyrrhiza Actuario, sæpe Glycyrrhizon,* γλυκύῤῥιζα, *& absolutè* γλυκεῖα, *lib. 7. comp. ph. part. Galeno dicitur. Radice sola & succo ex hac recenti expresso, dulci & leuiter astringente ualet, tepida, temperato proxima, modicè humida, unde quia sitim sedat,* ἄδιψος *quoq; dicitur. Asperitates lenit arteriæ & uesicæ scabræ. Melior nigricans & lenta, quàm buxea & fragilis.*

Hac hodie abundat ager Babenbergensis, ubi copiosißimè prouenit.

Centaurium magnum. Cap. VI.

CEntaurium magnum folia habet iuglandis, oblonga, uiridi brassicarum colore, serrata in ambitu, caulem, ceu rumicis, binûm aut ternûm cubitorum, multis ab radice adnatis, in quibus capita, ceu papauerum, in rotunditate oblonga: flos cœruleus: semen cnico simile, ceu laneis floccis quibusdam inuolutum: radix crassa, grauis, solida, tripedalis, succo prægnans, cum adstrictione aliqua & dulcedine acris,

Centaurium magnum.

acris,& rubescens. Amat solum pingue & apricum, ac syluas & colles. copiosissima est in Lycia & Peloponneso, in Arcadia, Helide & Messenia, pluribusq; locis circa Pholoēn, Lyciam, & Smyrnam. Radix conuenit ruptis, conuulsis, pleuriticis, spirandi difficultati, ueteri tussi: sanguinem expuentibus, drachmis duabus trita datur, si febris sit, in aqua: cæteris in uino. itē ad tormina, & uuluæ dolores. ramenta eius in collyrij formā uuluæ subdita, menses atq; partus extrahunt. succus eadem præstat. uulneribus prodest. nam recens tusa, aut arida antè madefacta, ea glutinat & coniungit. carnes coalescunt, si tusa simul decoquatur. In Lycia succum exprimunt, quo pro lycio utuntur. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Κενταύριον τὸ μέγα.

Latinè, *Centaurium maius.*

Officinæ perperam Rhaponticum.

Germani, errore Officinarum decepti, ut Galli reupontic appellant.

Centaurij magni radix acris, astringens, subdulcis, & subamara: ulcera glutinat, sanguinem reijcientibus prodest: à Chirone centauro, sagitta Herculis uulnerato, inuentum, & nominatum Centaurium. Annis decem seruatur Theophrasto.

Centaurium minus. Cap. VII.

CEntauriū, limnesion aliqui uocauere, quoniam rigua amet loca. herba origani aut hyperici similis, caule anguloso, palmum excedēte: flore lichnidis, è puniceo in purpuram uergente: folijs rutæ, prælōgis & paruis: fructu tritico simili: radice pusilla, læui, & superuacua, quæ gustanti amaritudinem adfert. B Herba recens tusa, suo illitu uulnera conglutinat. ueter aulcera purgat, & cicatrice obducit, bilem crassosq; humores per aluum exigit, si decocta deuoretur. ius decocti ischiadicis conuenientissimè infunditur: trahit enim sanguinem & dolorem leuat. succus oculorum medicamentis peræquàm utilis: siquidem cum melle caliginem oculorum expurgat. in uellere appositus, menses & partus extrahit. epotus peculiariter neruorum uitijs succurrit. Succi extrahendi ratio: Legitur herba semine prægnans, & diebus quinq; madefacta, decoquitur donec supereminet aquæ. mox ubi refrixit, linteolo exprimitur, & eiecta herba, iterum decoquitur, usq; dum mellis crassitudinem habeat. Nonnulli eam recentem grauidamq; contundunt, atq; succum fictili non picato exprimunt, & in sole, lignea rude assiduè mouentes, inspissant: quòd si quid concretum faucibus uasis adhærescat, deradunt, reliquoq; humori permiscent. noctu diligenter operiunt, namq; ros nocturnus liquores coalescere non sinit. Quæ autem siccis radicibus aut herbis liquamenta exprimuntur, decocta, ut in gentianæ mentione retulimus, præparantur. sed quæ ex corticibus humidis, aut contusis herbis factitantur, in sole, uti antè dictum est, coguntur. sic è thapsia, sic è mandragora, reliquisq; similibus succus: sic ex acerbis uuis melligo elicitur. lycium tamen, & absynthium, hypocistis & consimilia, decocta, eo quo diximus modo, coguntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

A Græcè, Κενταύριον τὸ μικρὸν, κενταυρίς.

Latinè, Centaurium minus, fel terræ: febrifuga Theodoro Gazæ.

Officinæ Latinum nomen seruarunt. Germanis, Tausent guldin kraut/Aurin/ Erdtgallen. Brabantis, Centorie. Gallis fiel de terre nuncupatur.

Radicem inutilem, ramos, magisq; folia & flores ualere scribunt Dioscorides & Galenus. Si centaurium paruum Gale. amarißimum ac subastringens est, magnum autē acre, astringens, subdulce, quasdam utriusq; centaurij qualitates & uires Mesuen confudisse, nihil miri est, cùm etiam maius subamarum, & minus subdulce sit, dum recens est, cùm etiam Galeno quibusdam conueniat. Succus enim minoris suppositus, menses fœtumq; educit: maioris autem radix, menses prouocat, mortuos fœtus extrahit, uiuos corrumpit: deijcit Galeno. Eadem pota, torminibus medetur, & sputum cruentum sanat cum uino, si febris abest: cum aqua, si adest, Dioscoridi. Minoris etiam astringens qualitas ex hoc patet, quòd uulnera glutinat, præsertim si recens tusa adhibetur: minor quoq; uirens uulnera etiam magna glutinat Diosc. & Gal. Maioris herba, adhuc recens, ulcera antiqua, ad cicatricem difficillimè euntia, purgat, & ad cicatricem adducit Diosco. & Gale. quod Mesue minoris pulueri rectè etiam tribuit amaro, ob id tergenti & siccanti, & quatenus astringit, glutinat, & cicatricem inducit. Cùm etiam Galenus scribat, minorem siccatum siccantibus & glutinantibus misceri, quæ sinus, & fistulas, & maligna ulcera sanent, & durities molliant: quamuis potionis non meminerit, nisi quòd succum à quibusdam bibendum dari scribit in neruorum paßionibus, ceu siccantem, & absq; molestia uacuantem: eundem cum melle illitum oculis purgare ea, quæ luminis claritati obstant. Diosc. Gale. ad spirandi difficultatem, & tußim antiquam, & lateris dolores, maius salubre faciunt ambo. Maius ad drachmas duas datur Diosco. & Gal. cùm ad drachmam unam & dimidiam coctum ad dimidias in aqua cotila Paulo. Mesue uerò datur à tertia parte unc. unius usq; ad sesunciam. Decocto autem ab uncia una ad uncias tres.

Chamæleon albus. Caput VIII.

Chamæleon albus, Kleyn Eberwurtz.

B

Chamælcon uerum.

CHamæleon albus ixia ideo aliquibus uocatur, quòd quibusdam in locis uiscū circa radicem eius inueniatur, quo pro mastiche utuntur mulieres. folia habet silybo aut carduo similia, asperiora, acutiora, nigroq; chamæleone ualidiora. caulē non promit, uerùm ex medio spinas, echini marini, aut cinaræ modo, erigit. flores purpureos, ueluti papporum lanugines emittit, semen cnici simile: radicem in lætis collibus crassam, in montosis uerò graciliorem, in profundo albam aliquatenus aromaticam, graui odore, dulcē. Quæ pota acetabuli mensura, latas interaneorum tineas pellit. bibitur autem in uino austero, cum origani feruefacti succo. hydropicis cōmodissimè drachma in uino datur, etenim eos extenuat. contra difficultatem urinæ decoctū propinatur. hausta in uino, serpentium uenenis resistit. occidit canes & sues. mures itē necat, subacta cum polenta aut aqua, & oleo madefacta.

NOMINA

NOMINA ET EXPLICATIO.

A

Chamæleon hic albus terra serpit, in erinacei modum aculeos erigens, caule prorsus deficitur, sed è medio foliorum complexu statim à radice caput exerit, breui pediculo fultum, & spinis densioribus echinatũ, in quo flores emicant capillati, purpurascentes, qui se in lanugines, uocatos pappos, dissoluant, & tandem in auras abeuntes uolitent: fœtu cnico non dissimili, radice candida, dulci. In neglectis agrorum limitibus, & montiũ glabretis passim inuenitur, uulgoq́; in solo censu spinarum reputatur, & Wegdistel/Niderdistel/Kleyn Eberwurtz/appellatur.

Chamæleon niger. Caput IX.

CHamæleon niger, folijs scolymo similis esset, nisi minora, tenuioraq́; ac rubro distincta uiderentur. caulem emittit dodrantalem, crassitudine digitali, subrubrum: & in umbella flores spinosos, tenues, hyacinthi ęmulos, uersicolores: radice crassa, nigra, densa, interdum exesa, quæ dissecta flauescit, commanducata mordet. Prouenit in campestribus, siccis, & clinosis tractibus, & maritimis. Radix trita, addito attramenti sutorij exiguo, cedrino oleo, & axungia, scabiem B abigit: eadem, cùm sibi sulphur & bitumen asciuit, & cocta in aceto illinitur, impetigines abstergit. decoctum collutione dentium dolorem mitigat. cum pari pipere & cera oblita radix, dolenti denti auxiliatur. radice concisa, & in aceto decocta, dentes fouentur. eos quoq; frangit, si scriptorio stylo feruẽs admoueatur. uitia cutis in facie, uitiliginesq́; cum sulphure emendat. erodentibus medicamentis admiscetur. phagedænas, tetraq́; ulcera illitu sanat. Quare chamæleo uocetur, à uarietate foliorum euenit. mutant enim cum terra colorem: hic uiridia, illic albicantia, aliubi cœrulea, nonnunquam rubra inueniuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Chamæleo niger Latinis. Græcis, Χαμαιλέων ὁ μέλας.
Officinis, Cardopatium & carduus suarius.
Germanis, Eberwurtz.

Recentiores radices cardui suarij, siue cardopatij, drachmæ pondere in uino sumptæ, contra pestilentiæ contagia prodesse tradunt. Eandem etiam in aceto decoctam, contra scabiem, impetignem, & omnes cutis fœditates, curatu difficiles, conferre scribunt, si eius decocto lauentur. Idem dentium etiam dolori succurrit.

A

Crocodilium. Cap. X.

CRocodilion chamæleontis nigri figurã habet. Naſcitur in ſyluoſis, radice longa, læui, aliquantum lata, odore, ut naſturtij, acuto. Feruefacta in aqua & pota radix, ſanguinem copioſum per nareis pellit. datur lienoſis, eos euidenter adiuuans. Semen ei rotũdum ineſt, duplex uti ſcutum, quod ſuapte ui urinam ciet.

NOMINA ET EXplicatio.

Græcè, Κροκοδίλιον.

Latinè Crocodilion, uel Crocodilias, Officinis. *Germanis,* Weiß oder ſchwartz Gartendiſtel.

Ruellius omnino arbitratur eam eſſe, quam hodie Carlinam uocant: cuius picturam exhibemus. Chamæleontis enim nigri figuram habet, cui adeò ſimilis eſt, ut huius temporis uiri multi eruditi hanc uerum chamæleonem nigrum eſſe credant.

Dipſacum, ſiue labrum Veneris. Caput XI.

B

DIpſacum aculeatarum generis eſt. caulem habet altum, ſpinis horridum, folijs lactucæ, ſpinoſis, binis genicula ſingula complectentibus, prælõgis, ceu quaſdam bullas intus & extra aculeatas in dorſi medio habentibus; concauo alarum ſinu, in quo imber aut ros aſſeruetur: unde dipſaci, quaſi ſitientis, nomen traxit. in cacumine caulis, ſingulis ſurculis capitula inſunt, oblonga, echinata ſpinis, quæ areſacta, candida ſpectantur, diſſectaq́; medulla tenus, uermiculos oſtendunt. Sanat rimas ſedis, fiſtulasq́, ſi tuſa & decocta in uino radix, uſq; dum ſit craſsitudo ceræ, immittatur. Medicamentum ærea pyxide recondendum. Aiunt formicationibus, uerrucisq́; penſilibus remedio eſſe. Vermiculi capitulorum in folliculo alligati, collo aut brachio appenſi, produntur quartanis febribus remedio eſſe.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Δίψακος. *Latinè,* Dipſacus, Labrum Veneris.
Officinis, Virga paſtoris, fiſtula paſtoris.
Germanis, Gartenkraut/ Kartendiſtel/ Weberkarten.
Gallis chardon à cardir, nuncupatur.

Dipſacos ea ſpina eſt, qua rudes pannos, uelut echino quodam, expoliunt, detractisq́; floccis fimbrijsq́;, quas uocant crocydas, concinnant, qua etiam detritæ ueſtes mangonio fullonum interpolantur, & in uillum muricatis orbibus reſtituuntur. hinc fullonius carduus cœpit appellari. Germanicè Weberkarten/ *dicitur, quòd lanificia uncatis uerticibus aculeorum pectantur. Dipſaci ſinguli echini è rotundo in oblongum quadantenus turbinantur, inter quorum ſpicula puniceus flos emicat. his diſiectis, in medulla uermiculos identidem nobis licuit inuenire: qui non offenderunt, paruam admodum uidentur*

uidentur impendiſſe diligentiam. Hoc uermiculo aliquoties ſanauimus uulgari experimento panaritium, quod A apoſtema Germani Den wurm am finger/ appellant, malignum quidem, ac omnem curam, niſi mitigetur, omnino reſpuens. Seritur hodie multis in locis magno colentium prouentu, utpotè cùm echini fullonum mangonio & complendis pannis oppidò quàm utiles: in ſylueſtri dipſaco inutiles ac planè inualidi, & ut ita dicam, nullius uſus.

Spina alba. Caput XII.

Carduus Mariæ.
Vnſer frawen Diſtel.

Spina alba ſylueſtris.
Groß weiß Diſtel.

B

SPina alba naſcitur in montibus & ſyluoſis. folia fert albi chamæleonis, anguſtiora, & candidiora, aliquantum hiſpida, & aculeata. caulem ſupra bina cubita altum, pollicari aut ampliore craſſitudine, albicantem, intus cauum. in cacumine capitulum ineſt ſpinoſum, echini marini æmulum, ſed minus, & oblongum, flores purpurei, in quibus ſemen ceu cnicũ, ſed rotũdius. Huius radix pota, cœliacis, ſtomachicis, & ijs qui cruenta extuſsiunt, efficax eſt. urinam cit. tumoribus illinitur. decocto eius dentes in dolore collui prodeſt. epotum ſemen conuulſis infantibus, & à ſerpente demorſis auxiliatur. geſtatũ pro amuleto, ſerpentes abigere traditur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἄκανθα λευκή. Latinè, Spina alba. Germanicè, Vehdiſtel/ Mariendiſtel/ Frawen diſtel. Gallis eſpine blanche. Italis ſpinus albus dicitur.

Duo habentur huius ſpinæ genera, albæ cognomento propter maculas albas folijs aſperſas. primum uocatur Carduus Mariæ, Vnſer frawen Diſtel/ alterum ſpina alba ſylueſtris, Groß weiß Diſtel Bedegar hodie uocant ſpinam illam. Quandoquidem hæc Bedegaris ſpinis inſecta hæret, folijs Chamæleonis albi, caſtigatioribus candidioribusq́;, caule tripedaneo, pollicari craſsitudine & inani, ouali ſuper uerticem echino, flore purpureo, cnici fœtu, ſed rotundiore, &c. Spinæ albæ ſemen potum recentioribus contra incipientem pleureſim, & laterum dolores, remedio eſt.

Spina Arabica. Caput XIII.

ARabicam ſpinam natura albæ ſpinæ ſimilem eſſe conſtat: ipſa ſiquidem ſtringit. ad ſanguinis reiectiones, menſium abundãtiam, cæterasq́; fluxiones radix etiamnum ualet. Prouenit in aſperis.

A NOMINA ET EXPLICATIO.

Spina Arabica uel Aegyptia, Syria, ſimilis eſſe creditur albæ ſpinæ, quæ in fruticem aſſurgit. Duo habet genera: candidum & nigrum, hodie nobis incognita. Arbor tota, præterquàm caudice, ſpinis horret. Semen in ſiliquis eſt. Flos medicamentis utilis, & coronis iucundus. gummi profundit, non cortice, ſed in uaſculo. Hæc ferè eadem de arbore acaciam fundente, Plinius de Arabica & ſpina acacia ſeorſim, ut differentium, tractauit. Galenus & Paulus eandem & Arabicam & Aegyptiam, appellant.

Carduus. Caput XIIII.

CArduus, Græci ſcolymon uocant, folia chamæleonis habet, aut albæ ſpinæ, nigriora, & craſsiora. caulem longum ædit folioſum, capite ſpinoſo: radice nigra & craſſa, quæ illita, grauedentiam alarum totiusq; corporis emendat: item ſi decocta in uino bibatur. copioſam autem urinam fœtidamq; expellit. herba cùm recens tenerescit, in olera, aſparagi modo, tranſit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Σκόλυμος.

Latinè, Carduus & Strobilus.

Columellæ Cinara dicitur.

Officinis Acorus Articocalus, ſiue Articoca uocatur. Germanis, Strobildorn.

Gallis Artichault, dicitur.

B *Romani hodie carchiopos nuncupant, quòd ut herba ita & nomen ab Italis petitum eſt. Adhibentur conuiuijs cinaræ aſparagi modo, iuribus incoctæ, et ex oleo, ſale & aceto. Folia quoq; ineunte hyeme obruunt humo nonnulli, ſic candorem aſciſcere, & amaritudinem exuere promittunt, ut in hybernos cibos gratius admittantur.*

Poterium. Caput XV.

POterium, Iones neurada uocant, largè fruticat, cortice obductum tenui. ſpinis horridum, lanugine ſpiſſa, ramulis longis, mollibus, lentis, tenuibus, tragacanthæ proximis: folijs paruis, rotundis: flore exiguo, candidi coloris: ſemine nullius uſus, ſed guſtu acuto & odorato. Naſcitur in aquoſis, & collibus. radices demittit binûm ternúmue cubitorum, neruoſas & firmas. quæ proxime terram reciſæ, dant ſuccum gummi ſimilem. tuſæ, præciſis neruis & uulneribus glutinandis illinuntur. decoctum quoq; eius neruorum affectibus prodeſt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Ianus Cornarius, doctiſsimus atq; excellentiſsimus Medicus, Galenicæ lectionis ſummus reſtaurator, de Poterio ita ſcribit:

Huius fruticis eiuſq; fructus meminerunt & quidem diligenter Dioſcorides, Galenus, Paulus, ac Plinius, eſtq; is (niſi penitus fallor) quem hodie Germani Schlehendorn/ *fructum uerò* Schlehen/ *appellant. Sed Galenus quidem & Paulus de fructu penitus ſilent. Dioſcorides autem fructum ferre acrem & inutilem dicit, eumq; nullo nomine inſigniri. Plinius uerò ſemen pro fructu conuertit, itidemq; nullius uſus eſſe, ſed tamen guſtu acuto & odorato præditum eſſe, teſtatus eſt: palàm oſtendens, ſe non ſcire quæ res ſit Poterion, quam deſcribit, ut etiam plerisq; omnibus, maximè Dioſcoridis interpretibus, anſam dederit putandi, herbam ab ipſo, non ſpinam & ſemen deſcribi. Ex Græco autem autore aliquo, & fortaſsis ipſo Dioſcoride, uel etiam inde, unde etiam Dioſcorides ſua tranſcripſit, hæc nobis conuertit, in quibus reddendis quàm felix fuerit, utcunq; patere poſsit, utriuſq; Dioſcoridis uidelicet & Plinij uerba, apud utrunq; autorem legat. Quòd igitur ipſe quid eſſe Poterion ignorauit, non difficile eſt iudicare, Græca Dioſcoridis uerba, cum ipſius uerbis conferenti. Verùm tantum abeſt, ut nos dubitemus Poterium eum eſſe fruticem, quem* Schlehendorn *Germani*

Ribes.

Schlehendorn.

mani uocamus, ut si stomachicum pharmacum præparatur in essem aliorum potiorum inopia, eius fructu uti non dubitarem. Neq; auertor aut ex eo, quòd Galenus & Paulus de Poterio asserunt, aut ex eo, quòd Dioscorides inutilem dixit, cùm ad stomatici medicamenti confectionem, commodissimus sit, & ne esse quidem alius poßit, quàm is quem indicaui. Poterij fructus alio nomine Brabyla dicitur Galeno lib. 6. comp. phar. part. & libro 2. de aliment.

Iacobus Syluius arbitratur eum fruticem, qui hodie Officinis barbaro nomine Ribes appellatur, Poterium esse Dioscoridis: de quo alij iudicent. Cordus ait esse herbam, quæ mittit nostrum Tragantum. B

Carduus benedictus.
Carden benedict.

Acanthium. Caput XVI.

ACanthium albæ spinæ simile, folijs aculeatis per extremitates, & lanugine araneosa obductis, ex qua collecta & neta, uestes bombycinis similes texunt. Folia uel radices ad remedia opisthotoni bibuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Inuenitur in agris, prope limites & uias spina candicantibus folijs, albæ spinæ non dißimilibus, quæ per ambientem oram tantum aculeos erigunt, & spissa pubescunt lanugine, quæ facilè quidem in flocculos depecti posset, sed usq; eò fragiles, ut inde nec telas ordiri, nec fila ducere quis ualeat. Acanthium sit, nec ne, asserere non ausim.

Valerius Cordus cum quibusdam alijs, non absurdè, asserit Acanthium esse nostrum Carduum benedictum, Germanis, Carden benedict / quem tamen Ruellius putat esse Atractylin, de quo infrà cap. 89.

Acanthus. Caput XVII.

ACanthus, Romani pæderotam uocant, nascitur in hortis, petrosis, & riguis. folia habet multò lactucaceis latiora, & longiora, erucę diuisura, nigricantia, pinguia, læuia; caulem binûm cubitorum, digitali crassitudine, læuem, prope uerticem

A

Acanthus.

Acanthus syluestris.
Acanthus Germanica.
Carduus pratensis.
Braßica pratensis.
Wisen köl.

B

ticem ex interuallis circundatum foliolis, ceu nucamenta quædam oblonga referentibus, spinosis, è quibus flos prodit albus: semen oblōgum, luteum: caput thyrsi specie. radicibus nititur longis, mucosis, rubris, & glutinosis: quæ ustis igni & luxatis artubus illitæ subueniunt. potæ urinam ciunt, sed aluum cohibent. ruptis, conuulsis, tabem sentientibus, mirè prosunt. Nascitur & syluestris acanthus, scolymo similis, aculeatus, breuior quàm satiuus, & is qui in hortis prouenit. cuius radix ad eadem ad quæ superior efficax.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἄκανθος, ἡ ἄκανθα. *Latinè*, Acanthus, *siue* Acantha.

Officinæ à similitudine, quam eius folia cum anterioribus ursorum pedibus habent, Brancam *ursinam uocant. Ad quā etiam similitudinem Germani respicientes*, Berenklaw / Berentapen / Welsch berenklaw, *nominant.* Brabanti, Berenpoot. *Galli bramze ursine.*

Dioscoridis designatio (nec fallor) omnino eam noscitur explicare, cuius nomenclaturam & picturam dedimus: siquidem quinis senisue folijs extenditur, lactuca longioribus, multò latioribus, ut quæ nonnunquam cubiti longitudinem æquent, pinguibus, carnosis, erucæ ritu laciniosis, nigro colore nitentibus, caule tripedaneo, digitali craßitudine, læui, cuius uertex foliorum in aculeos molles exeuntium cingitur uallo, & uelut in dehiscentem paniculam nucamentúmue fastigiatur. Summatim scapus erumpit thyrsi figura, flores candidi, semen oblongum, luteum, radicibus oblongis, pinguibus, lentis.

Acanthus uel Acantha, folijs modicè digerit, radice siccat, incidit: est tenuium partium, emolliendæ aluo iniectionibus hodie destinata.

Anonis. Caput XVIII.

ANonis, quam aliqui ononida appellant, ramos habet fruticosos, dodrante maiores, frequentibus geniculis cinctos, cauis alarum multis, capitibus rotūdis, folijs lenticulæ pusillis, ad rutæ aut pratensis loti folia accedentibus, subhirsutis, odoratis,

Anonis.

odoratis, non iniucundè olentibus. Muria conditur antè quàm ſpinoſa fiat. cibis gratiſsima. rami acutioribus ſpinis, & ueluti ſpiculis firmioribus horrent. radicem mittit candidam, quæ excalfacit, & extenuat. huius cortex ex uino potus urinam ciet, calculos comminuit, margines ulcerum erodit. radix cùm decoquitur in poſca, dolorem dentium collutione mitigat. decoctum eius potu hæmorrhoïdas ſanare creditur. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ὄνωνις, uel ἄνωνις.

Latinè, Ononis, aliter anonis, ut Theophraſto ac Galeno.

Officinis acutella, reſta bouis, remora aratri, Onoſma, Vrinalis, Vrinaria. *Germanis,* Hawhechel/ Stallkraut/ Ochſenbrech/ Katzenſper/ Weyſteynkraut. *Brabantis,* prangwortel/ Keckelcruyt.

Gallis Bugraues, Bugrandes, dicitur.

Nihil in aruis hac peſte frequentius occurrit, ſed cultis maximè gaudet. Hac uiret poſt meſſes reſtibilis ager, quæ non modò ingredientium pedes offendit, ſed aratrum remoratur, illi ſe tam pertinaciter inuoluit, ut uix poßit explicari. Lætior tamen in proſciſſo, iteratoq; ſolo conſurgit, plurimùm alieno frugum labore proficiens.

A ſalgamarijs olim ſale condiebatur, ut Dioſcorides teſtatur, cibis gratiſſima: qui modus hodie prorſus obſoleuit.

Leucacantha. Cap. XIX.

LEucacantha prædita eſt radice cyperi, ualida & amara. quæ manducata dolorem dentium ſedat. ueteri laterū dolori, atq; iſchiadicis prodeſt, decocto cyathis tribus ex uino poto. eadem ruptis & conuulſis medetur. radicis epotus ſuccus eoſdem præbet effectus. B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Λευκάκανθα Græcis, Latinis Alba ſpina. Differt ab ea quæ diuiſim ἄκανθα λευκὴ, id eſt, ſpina alba nominatur, hodie incognita.

Tragacantha. Caput XX.

TRagacanthæ radix lata & lignoſa, ſummo ceſpite nititur, unde ſurculos humiles, robuſtos, latiſsimè fundit, in quibus minuta folia, multa, nonnunquam tenuia exoriuntur, quæ ſub ſe ſpinas albas, rectas & firmas occulunt. Eſt etiamnum tragacantha lachryma, quæ uulnerata radice manans concreuit. Præſtat pellucens, gracilis, læuis, ſyncera & ſubdulcis. Cutis ſpiracula, ut gummi, obſtruit. huius increbuit uſus ad oculorum medicamenta, ad tuſsim, exaſperatas fauces, retuſas uoces, cæteraſq; deſtillationes cum melle in delinctu. ſubdita quoq; linguæ liqueſcit. in paſſo madefacta drachmæ pondere bibitur contra renum dolorem, & ueſicæ roſiones, mixto cornu cerui uſto & eloto, aut ſciſsi aluminis momento.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Herbam utpotè peregrinam Germanis, & prorſus exoticam noſtrates herbarij non norunt: lachrymam tamen nullæ non cognoſcunt Officinæ, interpellato nomine, dragantum gummi nunc appellantes: cuius innumerus propemodum inoleuit medicis uſus. hæc lachryma tragacanthos, tragacantha, uel tragagonton, radicibus inciſis Dioſcoridi, ſponte Theophraſto profluens: uim habet ſimilem gummi emplaſticam quandam ſiccantem, acrimoniam leuiorem. arteriæ aſperitatem lenit cum uino macerata & leuigata, ut cancani radix, uel in aqua die uno. Tragacanthæ fructus, lib. 10. compoſi. pharma. part.

Tragacantha alba Actuario ſæpe.

Eryngium.

A

Eryngium. Caput XXI.

ERyngion aculeatarũ generis est. Cuius folia in principio, sale condita, in cibos recipiuntur. lata autem sunt, & extremo ambitu aspera, gustu aromatica. Eryngio, cùm adoleuerit, complures ramulorum striæ rubent. in quorum summitatibus globosa capitula, durarum acutissimarumq; spinarum ambitu stellatim circunuallantur; quorũ colos aliàs uiridis, aliàs albus, interdũ cœruleus inuenitur. radix oblonga, lata, foris nigra, internè candida, pollicis crassitudine, odorata. Nascitur in asperis & campestribus. Vim habet calfactoriam. pota menses & urinas pellit. tormina inflationesq; discutit. cõtra iecinorum uitia, serpentium morsus, & hausta uenena, cum uino prodest. Bibitur aduersus plurima, cum seminis pastinacæ drachma una. appensa illitáue, tubercula

B discutere proditur. pota cum hydromelite radix, opisthotonicis & comitialibus medetur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἠρύγγιον. *Latinè,* Eryngium. *Officinis, Centum capita: quibusdam falsò Secacul.*

Germanis, Brachendistel/Wallendistel/Mannstrew/Elendt/Radendistel.

Brabantis, Cruysdisteln. *Gallis panicault, dicitur.*

Dioscorides una Eryngij specie contentus est. Plinius albi & atri discrimina fecit, eryngem statuens duram, fruticosam, spinosis folijs, caule geniculato, cubitali & maiore aliquando: aliam albicantem, aliam nigricantem, radice odorata. Satiua, ut inquit, quædam est, sed & sponte nascitur in asperis & saxosis: in littoribus maris durior, nigriorq;, folio apij. Ex ijs candidum Latinis dicit centum capita uocari.

Eryngij radix longißima, intus alba, foris nigra, odorata: calida ad primum ordinem, sicca ad secundũ: tenuium partium, ciet menses & urinas, morsibus uenenatis resistit, flatus dißipat. Saporem nucis habet, unde caryon dicta: quibusdam locis odorata, quibusdam non. Cord.

Aloë. Cap. XXII.

ALoës folium scillę similitudinem habet, crassum, pingue, modicè latum, rotundum, retrorsus pandum. folia utrinq; gerit ex obliquo spinosa, rariusculè striata, breuia & curta. caulis emittitur non dissimilis anthericо. flos albus, fructus hastulę regiæ cognatus. graui tota est odore, & gustu amarissima. radice una, ceu palo, in terram depacta. Plurima præpinguisq; in India gignitur, ex qua coactus succus adfertur. Nascitur etiam in Asia & Arabia, in locis quibusdam maritimis: & in insulis, ut in Andro, non ualde succo extrahendo

do idonea,sed ad glutinanda uulnera sanè quàm utilis,si detrita illinatur. Duo succi genera:quoddam arenosum,quod sedimentum purissimè esse uidetur. alterum ad iecinoris imaginem uergit. Eligi debet boni odoris,syncera,quæ nihil doli sensit, nitida,calculorum expers,rufi coloris,friabilis,ac iecinoris modo coacta,facilè liquescens,eximiæ amaritudinis.improbatur nigra & fractu contumax. Gummi eã adulterant.quod deprehenditur gustu,amaritudine,& ualido odore: eoq; argumẽto,quòd digitis friata non ad minima usq; frusta resoluitur. Nec desunt qui acaciam immisceant. Natura eius est spissare,exiccare,somnum allicere,& corpora densare,aluum resoluere.stomachum repurgat binûm cochlearium mensura,in aqua frigida aut egelida pota.sanguinis reiectiones sistit.regium morbũ purgat,tribus obolis ex aqua,aut drachmæ pondere in potu.deuorata cum resina, aut cum aqua, uel melle cocto sumpta,aluum soluit. purgationis perfectæ causa,tribus drachmis sumitur.aliis purgatoriis medicaminibus admista,præstat ut minus stomachum infestent.sicca glutinandis uulneribus inspargitur.ulcera ad cicatricem perducit,cohibetq;.eadem peculiariter exulceratis genitalibus medetur. disrupta puerorũ præputia iungit.condylomata,rimasq; sedis ex passo sanat.hæmorrhoidum abundantiam & sanguinis eruptiones sistit. pterygia ad cicatricem ducit. liuores & insignita,ex melle tollit.priuatim scabras lippitudines, pruriginesq; angulorum permulcet.dolorem capitis sedat,temporibus & fronti illita ex aceto & rosaceo. Capillũ fluentem continet,cum uino.tonsillis, gingiuis,& omnibus oris ulceribus,cũ melle & uino proficit,oculorum medicamentis torretur, in munda & candenti testa, pennaq; * subinde uersatur,ut possit æqualiter torreri. Lauatur,ut quod sit arenosissimum,tanquam inutile subsidat,& leue ac pinguissimum assumatur. *Ligula quæ ferrea fit.*

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè,ἀλόη. Latinè,Aloë.

Officinis genuinum nomen seruauit,Aloë epaticum,succotrinum,caballinum,Semperuiuum marinum.

*Germanis,*Alepatic/Bitter Aloes.

Gallis Aloës,& perroquet.

B *Aloë herba semper uirens,nunc in multis Galliæ occiduæ domibus,ad ostentationem appendi solita,& eius herbæ succus calidus in fine ordinis primi,aut initio secundi,siccans ordine tertio. Valenter amara est, astringit modicè,idq; sine morsu,eccoprotica est,id est, stercus deducens,& eustomachos,præcipuè elota: repellit,digerit,terget parum,quantum scilicet ulceribus puris non sit molestum, serius glutinat, ulcera dysepulotica,præsertim sedis,pudendi,oris,glutinat: & phlegmonas harum partium sanat,aqua subacta. Sumpta sæpe hæmorrhoides uenas aperit,uel à tota substantia,uel quia calida: crassæ essentiæ, & pro modo tersionis mordax,quamuis anastomatica sint acria,terrea,admota autem sanguinis fluorem cohibet,quia effringit,& emplastica est,ob id emphractica,id est,obstruens dicitur,cap.11 lib.5 simp. Optima est pinguis & Indica. Velut etiam ex Cœlosyria,& Arabia. Ex magna Syria humidior, Arabicam tamen tanquam omnium utilissimam,& solis Mulomedicis usurpandam damnauit Mesues: Et inde caballinam uocant,nigram, obscuram, fæci simillimam,amarissimam,odore tetro,arenosam,ut optimæ sedimentum,tertiam Armeniacam,ui deatur. Primam succotrinam,secundam hepaticam seu Persicam,quartam bonitate Arabicam statuunt,Mesues & alii.Aloë lota minus aluum ducit: multum enim uirtutis medicamentosæ lauando deponit, magis tamen uentrem roborat. Aloë etiam lota his maximè aduersa est, qui citra paucos humores intemperie calida sicca laborant.* Mulomedici.

Absinthium. Cap. XXIII.

Absinthium,aliqui bathypicron,herba uulgò cognita. Præstantius in Ponto & Cappadocia,in monte Tauro nascitur. Vim habet calfaciendi & astringendi.bilem expurgat,quæ & stomacho & uentri inhæ sit.urinam cit.crapulam prę sumptum arcet.ad inflationes uentris, & stomachi dolores prodest,cum seseli & nardo gallico potum.fastidia discutit.arquatos sanat madefacti dilutum,aut decocti ius,quotidie tribus cyathis haustum.menses cit potum,aut cum melle appositũ. Contra fungorum strangulationes conuenienter ex aceto bibitur.aduersatur ixię uenenis cum uino.item cicutæ,& muris aranei morsibus,& draconi marino. anginæ eo cum melle & nitro perunguntur,& epinyctides ex aqua. ad sugillata & oculorum caligines ex melle illinitur: item auribus,si manat sanies, dentium auriũq;

A

Absinthium.

dolores decoctum uaporis suffitu compescit. decoctum in passo dolentibus oculis oblinitur: item precordijs & iecinori, tritum cum cerato cyprino: stomacho quoq; longa ualetudine laboranti, cum rosaceo: cum ficis autem, aceto & loliacea farina, aquae inter cutem lienosisq; subuenit. Vinum ex eo fit, quod absinthiten uocant, praesertim in Propontide & Thracia. quo ad antè dicta utuntur, cùm febri carent: alioquin in aestate propinant, & acceptam huic uino incolumitatem referunt. Insparsum arcis absinthium, uestes ab erodentium iniuria uindicat. culices ex oleo perunctum abigit, & à corpore arcet. atramentum librarium diluto eius temperatum, literas à muriũ erosione tuetur. Existimatur liquamentum eosdem praestare effectus. Attamen potionibus improbatur, quoniam stomachum malè habet, & capitis ciet dolorem. Sunt qui cocta amurca, liquamentum adulterant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Graecè, ἀψίνθιον. Latinè, Absinthium.
Officinae Latinum nomen seruarunt.
Germanis, Wermût/Eltz. Brabantis, Alsen.
Gallis aluyne, absince, dicitur.

Li. 2. Method. *Absinthium triplex, forma, sapore, facultate planè diuersum, ut interim natales omittam. Primum generis nomine dicitur, quale praestantißimum est Ponticum. Id folio & flore est multò minore, quàm caetera absinthia, & odore non insuaui, sed aromatum quid praeferente, qui reliquis omnibus planè foedus: quapropter*
Lib. 3. co. ph. p. *haec fugienda. Vtendum autem semper Pontico, ad uentriculi, & hepatis phlegmonas, ad tergendum, purgan-*
Gal. lib. 6. simp. *dum, subducendum prauos humores stomacho haerentes, roborandum dictas partes contrahendo & astringendo. Cùm enim omni absinthio duplex sit facultas & qualitas, in Pontico astringens quidem plurima est, amara uerò exigua: ob id calidum est excessu primo, siccum tertio. In caeteris absinthijs, ut abrotano, amara est uehementißima, astrictio autem obscura, aut prorsus nulla gustu sentitur, ob id haec stomacho sunt ini-*
Lib. 6. Sanitatis tuendae. *micißima. Ponticum praeterea terget sordes tunicarũ uentriculi, non tamen si quid altius in eo imbibitum est foras extrahit, aut expellit: aut saltem parum id praestare ualet, ob iunctam insignem astringendi facultatẽ. Hiera autem picra propter id excogitata salubriter, illud ipsum potest. Ponticum autem uidetur esse, quod Romanum Mesues uocat, quodq; paßim hodie uisitur, & cuius picturam exhibemus. Diuersus enim Mesues Galeno tantum est, quòd siccum tertio gradu hic, ille secundo scribit. Quae controuersia in alijs simplicibus multis est inter medicos etiam doctißimos: quorum unus in fine, uerbi gratia, primi uel secundi, alter in principio secundi uel tertij intelligit: quae ambiguitas etiam Galeno ipsi est in anetho, prasio, ruta agresti, & alijs permultis. Nam quòd succum eius dicit Mesues obnitrosam qualitatem nocere stomacho, ipsi Galeno id non aduersatur scribenti, succum longè ipsa herba esse calidiorem. Nostrum autem uulgare absinthium sarmentosum, folio & flore multo maiore, quàm caetera tria absinthia: ueteribus inter absinthia comprehensum nõ uidetur, nisi esse uelis absinthium primum Dioscoridis, quod uulgo aloina dicit, & βαθύπικρον, uel potius βαρύπικρον uocari à multa amaritudine, qualis in aloë, cui subscribitur Dioscoridi, à qua uulgus Gallorum aloinum appellat. Id autem si primum in Dioscoride recipias, quae nam alia in eo statues? Tamen id ad lumbricos, uti & santonicum, est efficacißimum, sumptum & admotum.*

Marinum absinthium. Caput XXIIII.

ABsinthium marinum, quod aliqui seriphum uocant, copiosissimum in Tauro monte, iuxta Cappadociam, & in Taphorisi Aegypti gignitur, quo Isiaci pro oliuae ramo utuntur. Herba est tenuis, abrotoni parui similitudine, referta minutulis seminibus, subamara, stomacho inimica. Ea grauiter olet, & cum quadam calfactione adstringit. per sese aut cum oryza cocta, interaneorum animalia, teretesq; tineas, adiecto melle, enecat. aluum leuigat. cum edulio * autem uel lenticula decocta. eadem praestare potest. pecora maximè pinguescunt hoc pabulo. Tertium
* Defruto.
genus

Accipitrina.

genus absinthio assignatur, quo Gallia alpibus finitima A scatet: id patrio nomine Santonicum uocant, regionis in qua nascitur cognomento, absinthio non dissimile, uerùm subamarum est, non adeò seminis fœcundum. Eadem quæ seriphium potest.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Marinum Absinthium aliqui, Dioscoride teste, Seriphium uocant: herba est fruticosa, prætenuibus cirris, paruo similis abrotono, exiguo semine, prægnansq́; subamara, stomacho inimica, graui odore, linguam astringens, & leniter excalfaciens. Huius semine medici tineis, uermibus, necem moliuntur: ob id semen contra lumbricos uocant Germa. Wurmsamen. *Brabanti,* Syeer cruyt. *Galli* Barbotine *appellant. nonnunquam uerò mortem uermium. Officinæ ijs norunt appellationibus.*

Abrotonum. Cap. XXV.

ABrotonum duorum est generum. fœmina quadã arboris specie fruticans, candicat, circũ ramulos folijs, seriphi modo, minutim incisis. floribus referta est, comantibus in summo, fulgore auri, corymbis. quod per æstatem prodijt, suauiter olet, cum grauitate quadam, & amaro gustu. Id genus Siculum esse constat. Alterum mas uocatur, sarmentosum, gracilibus ramulis* uti absinthium. Plurimũ in Cappadocia gignitur, & Galatia Asiatica, atq; in Syriæ Hierapoli. Crudum semen tritum & feruefactum ex aqua, in potu auxiliatur orthopnoicis, conuulsis, ruptis, coxendicibus, urinæ angustijs, mensibus suppressis, aut remorantibus. in uino potum exitialium uenenorum antidotum est: horroribus ex oleo illinitur. serpentes & substratu & nidore fugat. contra ictus eorum cum uino potum prodest, priuatim efficax contra scorpionum & phalangiorum uenena. oculorum inflammationibus commodè illinitur, cum cotoneo cocto, aut pane. tritum cum farina hordeacea, decoctumq́; tubercula discutit. irini compositionibus admiscetur.

*Tenui semine. B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἀβρότονον. *Latinè, Abrotonum.*

Officinæ genuinum nomen retinuerunt.

Germanis, Stabwurtz/Schoßwurtz/Gertwurtz. *Brabantis,* Aueroone.

Gallis Auronum, auronne.

Abrotonum fœmina, folijs seriphio & cypresso proximis, albioribus. Mas uerò abrotonum, generis nomen tenet: calidum siccum tertio recessu à medijs, admodum amarum, coma cum floribus utile, ut absinthium, & cineribus suorum sarmentorum ad pilos reddendos. Sunt qui arbitrantur, chamæcyparissum abrotoni speciem esse, uidelicet fœminam: quod affirmare non ausim. Lib. 6. simp.

Abrotonum marem, Cordus uocat Gartheyl. *Fœminam,* Wilde cypreß/Garthagen. *Rarißimè in Germania flores producit, propter frigus.*

Hyssopum. Caput XXVI.

HYssopum, herba nulli non cognita, duum generum est: montanum & hortense. Optimum est Cilicium. Vim habet extenuandi & calfaciendi. decoctum

A Hyssopus sylvestris. Heyden hysop.

Hyssopus.

cum ficis, aqua, melle, & ruta, potumque, peripneumonicis, diuturnæ tussi, suspiriosis, destillationibus, & orthopnoicis auxiliatur: tineas enecat. idem facit, si cum melle delingatur. crassum humorem per aluum extrahit, decoctum ex aceto mulso epotum. ad subducendam aluum, cum ficis uiridibus detritis manditur: uehementius, addita iri, cardamomo *, aut irione, deiicit. colorem in corpore fouet. lieni, & aquæ inter cutem, cum fico nitroque: inflammationibus quoque ex uino illinitur. cum feruente aqua impositum, sugillata discutit. cum decocto ficorum, optimè anginis gargarizatur. decoctum cum aceto, dentium dolorem in collutione sedat. inflationes auricularum uaporis suffitu discutit.

* Alij, nasturtio.

NOMINA ET EXplicatio.

Græcè, ὕσσωπος.

Latinè, Hyssopus.

Officinæ genuinum nomen seruarunt.

Germanis, Kirchhysop/Closterhysop.

Gallis de hyssope, dicitur.

Hyssopum calidum siccum ordine tertio, tenuium partium: crassa & lenta ex pulmonibus extrahit: humorem crassum per aluum etiam purgat, obstructiones tergit: Montanum est efficacius hortensi: Cilicium præfert Dioscorides, Creticum uerò commendatur Archigeni, lib. 8 comp. phar. part. Gale. in Chrysocome, & origano Heracleotico. Quædam à Dioscoride Hyssopo tribuuntur, quæ in nostro desiderari uidentur. Cum florum spica legendum est, aut cùm semine turget.

Gale. lib. 8. com. phar. part.

Est & Hyssopus syluestris, luteo flore, & semine in folliculis, radice glabra, lignosa, crescit desertis & montibus. Herba sagminalis est mulierum.

B Stœchas.

Stœchas. Cap. XXVII.

STœchas, iuxta Galliam in insulis eiusdem nominis è regione Massiliæ gignitur, unde cognomentum accepit. herba tenuibus surculis, coma thymi, longiore folio, subamara gustu, & aliquantum acris. Cuius decoctũ, hyssopi modo, ad pectoris uitia efficax est: antidotis miscetur. uiscera omnia, & uniuersum animantis habitum extenuat. ab obstructionibus & farctu liberat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Στοιχὰς nascitur multa ubique terrarum, copiosissima in Creta insula, & dictis

& dictis Stœchadibus insulis, in mari Iberico, à quibus appellata est: nascitur & in Arabia, unde & Arabica uocatur. Prouenit etiam hodie in multis Germaniæ hortis. Amara est, modicè astringit, proinde tenuat, terget, obstructa liberat, roborat uiscera, & corpus reliquum: putredinem arcet. Habitior atq; melior nutrita, & præstantior ex insula Creta petitur, lib. 1. Antido. A

Gal. li. 1. Antid.

Est in Gallia Narbonensi, & multis Germaniæ locis, Stœchas Citrina uulgo dicta, à comæ & corymbi floris colore luteo. Dioscoridis Heliochrysum, & Galeni Amaranthus uidetur: altera autem flore purpureo, de quibus plura in sequentibus.

Spica.

Lauendula.

B

Hic locus postulat, ut de nostro Germanico nardo, quam omnino Stœchadis speciem esse arbitramur, disseramus: quod ubiq; nascens fruticat folio crassiore, carnoso, angusto, colore languido, in candidum uergente: frequentibus spicis in aristas sparsis: flosculis purpureis. Gaudet apricis & petrosis, tanta suauitatis fragrantia, ut omnes flores odoris iucunditate prouocet, qua dote uestibus inseritur. Duûm cernitur generum. Vnum procerius adolescit, & maiorem spirat odorem: quod quia non minus quàm nardum placet, sibi spicæ nomen apud nos arrogauit, Germani Spicanardi/ Galli aspic appellant.

Alterum cùm amplitudine, tum odore minus, quod quia balneis, & hominum lauachris expetitur, elotáq; omnia, si permisceatur, odoris suauitate commendet, uulgo Lauender cœpit nominari.

Vtraq; perpetua coma canescit, exitu ueris, Iunio & Iulio mense spicatur. Vis ei calfactoria & resiccans abscessu secundo, tenuibusq; constat particulis, nec multùm à natura & forma Stœchadis dissidens.

Origanum. Caput XXVIII.

ORiganum Heracleoticum, quod & cunilam uocant, folium habet hyssopo nõ dissimile, umbellamq; non in rotæ speciem orbiculatam, sed ueluti multifidã, semine in summis uirgis haudquaquam denso. Excalfacit. unde decoctum cum uino potum, demorsis à serpente conuenit. si cicutam aut meconion hauserunt, ex passo: si gypsum aut ephemerum, ex aceto mulso propinatur. ruptis, conuulsis, hydropicis, cum fico esui datur. aridum acetabuli mensura potum in aqua mulsa, atros humores per aluum extrahit. menses ciet, & tussi cum melle linctum medetur. ad pruriginem, psoras, regiumq; morbum, decocti ius in balneis prodest. Succus uirentis tonsillas, uuam, & oris ulcera sanat. & per nares, ex oleo irino infusum, trahit. auriũ dolores cum lacte mulcet, conficitur ex eo, & cepis, & rhois frutice, quo ad obso-

A Origanum minus. Origanum.

nia utuntur, uomitorium medicamentum, his omnibus in cupreo uase per dies bis uicenos insolatis, dum caniculæ sydus flagrat. herbæ autem substratu serpentes fugantur. Quæ onitis appellatur, cãdidiore est folio, & hyssopo similior. Semen ueluti cõiunctos corymbos habet. Vis ei origani Heraclei, sed multò inefficacior. Syluestre origanũ, aliqui panaces Heraclion, alij cunilam uocant, ex quibus est Nicander Colophonius: folijs est origani, ramis tenuibus, dodrantem altis, in quibus umbellæ anethi insunt, flores candidi: radix tenuis, superuacua. Peculiariter percussis à serpente, folia & flores ex uino poti auxiliantur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ὀρείγανον. Latinè, Origanum.

Officinæ genuinum nomen seruarunt.

Germanis, Wolgemůt/ Rot dosten/ Costentz. Brabantis, Marioleyne/ Welghemoet. Gallis de l' origan, dicitur.

B *Origani Dioscoridi hoc loco plura produntur genera: omne uerò genus calidum siccum tertio ordine, incidit ac tenuat. Tragoriganũ etiam substringit: præfertur montanum, uel Creticum, uel Heracleoticum.*

Tragoriganum. Caput XXIX.

TRagoriganum tenuis frutex est, syluestri serpyllo aut origano similis, folio & ramulis. quibusdam in locis lætius uirentiusq́; inuenitur, latioribus folijs, satis glutinosum.* alterum exilibus surculis, ac tenuibus folijs, quod aliqui prasium uocauere. Optimum est Cilicium, & Cretense, & Smyrneum, & in Chio Chooq́; proueniens. Omnia excalfaciunt. urinam cient. aluo accommodãtur. decocto poto bilem deijciunt. lienosis ex aceto bibere prodest. contra pota ixiæ uenena in uino bibuntur. menses trahunt. peripneumonicis, tussientibus, ex melle in eclegmate dãtur. grata ac mitis eorum potio est: quare cibum fastidientibus & stomacho acida ructanti, imbecilloq́; traditur. item si à marina iactatione nausea, & æstus præcordiorum excitetur. tumores uerò cum polenta illita discutiunt.

* *Gummosum.*

NOMINA ET EXPLICATIO.

Tragoriganum Dioscorides in duo genera dispescit, quæ à Plin. tribuuntur Heraclio. Ruellius suspicatur hanc Gallis mastichinam herbam dici, quoniam lentore quodam interdum madescit, aut quòd iucundum mastices spiret odorem, studiosè nuper in hortis cœptam seri, frutice serpylli uel origani, coliculis ramisq́; nõ dissimilibus, folijs sampsuci, flore paruo, odorato, in umbella, in qua propendent incani hircorum uilli: unde ductum Tragorigani nomen existimo. Odore sampsucho non cedit. Germanis adhuc incognita, Herba masticina Officinis Gallicis appellatur.

Pulegium. Caput XXX.

PVlegium herba uulgaris notitiæ. Extenuat, calfacit, decoquit menstrua, secundas ac partus eijcit. pulmonis uitia ex melle & aloë potum extrahit. conuulsis auxiliatur.

Pulegum.

auxiliatur. nauſeas ſtomachiq́ue interciſiones, ex poſca permulcet. atram bilem per aluum exigit. bibitur in uino utiliſsime contra ſerpentium morſus. defectos animo recreat, cum aceto naribus obiectum. gingiuas arefacti cinere corroborat. illitum cum polenta inflammationes omneis ſedat. podagris per ſe ſubuenit, impoſitum uſq; dum rubeſcat locus. cũ cerato uaros extinguit. lienoſis cum ſale utiliter illinitur. decoctum eius ablutas prurigines mitigat. conuerſas uuluas corrigit. contra inflationes duritiasq́ue uuluæ, in deſeſsiones conuenienter adijcitur. Vocant aliqui blechona, quoniam dum floret guſtatum à pecoribus, balatum concitat. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Γλήχων. *Latinè*, *Pulegium.* *Officinis nomen retinet.*
Germanis, Poley/Hertz poley.
Gallis, *du pouliot, dicitur.*

Pulegum nota herba est. Huius natura, ut lib. 19. testatur Plinius, in carnarijs refloreſcens est. Vnde idem lib. 18. dixerat: Miretur hoc qui non meminit ipſo brumali die pulegium in carnarijs florere, ideò nihil eſſe occultum natura uoluit. Et lib. 2. ait: floret ipſo brumali die ſuſpenſa in tectis arentis herba pulegij. Est autem calefaciens, & concoctiones adiuuat.

Efficax ad recreandos defectos animo, cum ſurculis ſuis in ampullas uitreas aceti deiectum. Qua de cauſſa dignior è pulegio corona uertigini, quàm è roſis cubiculis noſtris pronunciata est. Nam & capitis dolores impoſita dicitur leuare. Quin & olfactu capita tueri contra frigorum æſtusq; iniuriam.

Dictamnum. Caput XXXI.

Dictamnus Cretenſis.

Dictamnum Officinarum.

Dictamnum, aliquibus ſylueſtre pulegium uocatur, Cretenſis herba eſt, acris, læuis, pulegio ſimilis, ſed maioribus folijs, quæ tomento quodã ſpiſſaq́ue lanugine pubeſcunt. florem nullum aut ſemen profert. Præſtat omnia quæ ſatiuum pulegium, ſed efficacius multò. non potum modò, ſed appoſitum quoq; aut ſuffitum, defunctos partus eijcit. Produnt in Creta capras ſagittis percuſſas, huius herbæ paſtu eas excutere. purgandi uim habet ſuccus, illitus, aut cum polenta tritus. herba impactos pedibus reliquóue corpori aculeos, illitu refigit. ad lienis dolorem efficax habetur, ſiquidem ipſum imminuit. Metunt æſtate & autumno. Radix eius guſtu calfacit. partus accelerat. ſuccus cũ uino potus, contra ſerpentium morſus præſidio eſt. tanta herbæ facultas eſt, ut olfacta abigat beſtias, quæ uenenato ictu ſæuiant, appenſaq́ue cõtactu exanimet. uulneribus ferro illatis, & uenenatis morſibus, infuſus ſuccus B

A præsentaneo eſt remedio, ſi etiam ab inſtillatione ſtatim in pôtu aſſumatur. Quod pſeudodictamnũ uocant, multis in terris naſcitur, antè dictò ſimile, ſed minus quàm illud acre. Eoſdem effectus præbet, ſed inefficacius multò. Defertur à Creta alterum dictamni genus, folijs ſiſymbrij, ramis maioribus: in quibus flores ſylueſtris origani, nigri, molles: odor foliorum inter ſiſymbrium & ſaluiam iucundiſsimus. Efficax ad eadem, ſed minus nares ferit. miſcetur emplaſtris & medicaminibus, quæ aduerſus ſerpentium iniurias confinguntur, theriaca uocant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Veri dictamni deſcriptioni Dioſcoridis ad omnia reſpõdens, hodie in magna copia ad nos defertur. Quæ autem uulgo circunfertur dictamni radix, eſt potius pſeudodictamni, aut Pœoniæ maris, ut uir doctiſsimus Hieronymus Tragus teſtatur. Creticus laudatur potus & appoſitus. Metitur æſtate & autumno.

Dictamnum, quod è Creta defertur, Dioſcoride teſte, folio ſiſymbrij, ramis maioribus, flore ſylueſtris origani, nigro, mollíq;. Id hodie Galli tum diptamum, tum hortenſem gingiberim appellant, quòd æſtuoſa ui ſtatim os adurat, & linguam uellicet, &c.

Saluia. Caput XXXII.

Ambroſia, Wilde Salbey.

B

Saluia ſiue eleliſphacon, frutex eſt ramoſus, longus, uirgas habens quadrangulas, & canas: folia mâli cotonei effigie, ſed longiora, aſperiora, craſsiora, & quæ ſenſim attritarum quaſi ueſtium ſcabritiem referant, hirſuta, ſubalbida, perquàm iucundo odore, ſed graui. ſemen ſummis in caulibus ſylueſtri ormino ſimile gerit. In aſperis naſcitur. Menſes cit & urinas, decoctum foliorum ramorumq; potũ. partus extrahit. paſtinacæ marinæ ictibus auxiliatur: capillos denigrat: uulnerũ ſanguinem cohibet. tetra ulcera purgat. teſtium pruritus ſedant rami foliáq;, ſi decocto eorum foueantur.

NOMINA

NOMINA ET EXPLICATIO. A

Græcè, ἐλελίσφακ☉. Latinè, Saluia.
Officinis genuinum nomen seruauit.
Germanis, Salbey.
Gallis Saulge, dicitur.

Saluia, quòd ad multa, præcipuè fœcunditatem, sit salutaris, ἐλελίσφακος Græcis, quasi syluestris lens dicitur: folio est maiore, squalidiore, scabriore. hæc Germanis Bauren salbey / dicitur: Sphacelus uerò breuiore & tenuiore. Quæ Theophrasti uerba nostram Saluiam semicam, Germanis Edel salbey / zücht salbey / uidentur exprimere. Calfacit euidenter, & astringit ἐλελίσφακος.

Mentha. Caput XXXIII.

Mentha rubea, Rote müntz.
Ackermüntz.
Feldtmüntz.

Müntzen salbey.

MEntha, cognita herba est. Calfaciendi, adstringendi, atq; exiccandi uim habet. Sistit sanguinem, poto ex aceto succo. tineas in uentre teretes enecat. uenerem stimulat. singultus, uomitiones, cholerasq; sedāt, terni ramuli cum acidi granati succo poti. suppurationes discutit, si cum polenta illinatur. imposita fronti, capitis dolores mulcet. mammas, si tendatur, aut lacte turgeant, compescit: cum sale canum morsibus illinitur. aurium doloribus cum aqua mulsa subuenit: uuluæ ante coitum admota, conceptioni resistit. linguæ scabritiem confricta leuigat. coire lac, densariq; in caseum non patitur, si folia potionibus lactis immergantur. in summa, stomacho utilis est, & in condimentis peculiarem gratiam habet. Syluestris mentha, Latini menthastrum uocant, hirsutiore est folio, & prorsus maiore, quàm sisymbrij, grauiori odore: quare minus ad sanorum usus expetitur.

NOMINA

A

Balsamkraut Frawenmüntz.

Græcè, ἡδύοσμος, μίνθη.
Latinè, Mentha.
Officinis nomen seruat.
Germanis, Müntz/ Balsamkraut.
Brabantis, Munte/ Hertecruyt.
Gallis, de la mente, dicitur.

Menthæ in uniuersum duo sunt genera. Vna enim satiua & hortensis est, altera syluestris & fera. Satiuæ iterum quatuor præcipua sunt genera: una est, quam Germani Deyment/ simpliciter, uel, Krauß deyment/ uocant.

Altera, quam ijdem Krauß balsam.

Tertia, quæ ijsdem Balsam müntz/ appellatur, & Vnser frawen müntz/ uel Spitzmüntz: à nostræ ætatis herbarijs Romana, uel Saracenica.

Quartam Germani quidam Hertzkraut/ nonnulli Balsamkraut/ uocant. Per me tamen licebit has species, quandoquidem facultatibus similes sint, ut cuiuis placuerit nominare. Nobis autem, ut certiùs discernerentur, prædictis nominibus appellare placuit.

Non ignoramus plures esse menthæ species, nos tamen eas duntaxat, quas uidimus, pictas exhibemus.

Syluestris mentha Græcis ἡδύοσμος ἄγριος.
Officinis Latino nomine Menthastrum.
Germanis, Wildmüntz/ Fischmüntz/ Bachmüntz/ Roßmüntz/ Wantzenkraut/ Nam habet & hæc

B

Balsamita, Spitzer balsam.

Katzenkraut/ Balsamkraut.

plures

A

Balſam müntz.

Bergmüntz.

B

plures ſpecies. Gallis de la mente ſauuage dicitur.

Menthæ nomen, ut Plinius tradit lib. 19. ſuauitas odoris apud Græcos mutauit, cùm alioqui minta uocaretur: (Hædioſmo illi nomen eſt) unde ueteres noſtri nomen declinauerunt. Omnis menthæ ſpecies, tam hortenſis quàm ſylueſtris, guſtu acris, & facultate calida eſt, ex tertio ordine excalfacientium. Infirmior tamen eſt hortenſis, minusq; calefacit. Exiccat autem in ſecundo ordine: illi enim ex cultura aliquid humiditatis accedit. Grato mentha menſas odore percurrit in ruſticis dapibus, ut Plinius ſcribit lib. 2. quòd Menthæ odor animum excitet, & ſapor auiditatem in cibis. Celſus eam inter urinam mouentia numerat, inquiens: Vrinam autem mouent quæcunq; in horto naſcentia boni odoris ſunt, ut apium, ruta, ocimum, mentha.

Calamintha. Caput XXXIIII.

EX calaminthæ generibus quædam montibus familiaris, folia ocimi habens incana, ſurculos aridos, & caules anguloſos, purpureum florem. Altera pulegio ſimilis eſt, ſed maior: quam ſylueſtre pulegiũ ideo appellarunt, quòd odore ipſum æmuletur: nepetam Latini uocitant. Tertia menthaſtro cognata eſt, folijs oblongioribus, caule & ramis maioribus quàm ſuperioris, ſed uiribus inefficacior. omnium folia guſtu impenſè feruentia & acria. radix ſuperuacua. Naſcitur in campeſtribus, aſperis & aquoſis. Potu aut illitu demorſis à ſerpente opitulatur. decoctũ potu menſes & urinas expellit, ruptis, conuulſis, orthopnϾ, torminibus, choleris, horroribusq; auxiliatur. regium morbum expurgat. præſumpta in uino uenenis reſiſtit. tineas cæteraq; interaneorum animalia, cum ſale & melle pota, enecat. nec

ſecus

A

Mentha lutea, Gele müntz.

Pulegium sylvestre.

B

secus cocta crudáue si te ratur. elephanticos esitata adiuuat, si postea serũ lactis ebibatur. Folia detrita si in uellere subijciantur, menses extrahũt, & partus enecant. accensa aut substrata, serpẽtes fugant. nigris cicatricibus candorem reddunt, in uino cocta & illita. sugillata tollunt. Calamintha ischiadicis imponitur, ut ex alto humores euocet, summam cutem exurens. uermes necat succus auribus instillatus.

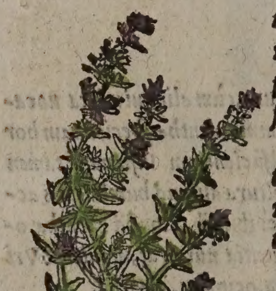
NOMINA ET explicatio.

Calamintha, uel cum Nicandro, Calamenthum, Galeno duplex est: domestica, & eo efficacior montana, quam Andromacho minore miratur, Nepethã uoce Romana potius quàm Calaminthã, Græca uocari in sua theriace, cùm cætera Græcè appellarit. Dioscoridi triplex est. Prima montana, uulgare calamentum: secunda pulegium sylvestre. Germanis, Wilder poley/ Fischmüntz/ Bachmüntz/ Wassermüntz/ Roßmüntz. Gallis du poulliot sauuage. Tertia herba cattaria, Officinis Romanum nomen retinens, Nepita: Germanis Nept & Katzenmüntz. Gallis de l'herbe au chatt dicitur, ut Ruellio uidetur. Musæ uerò contrà: tertia uulgare calamentum, secunda cattaria putatur. Ob imperfectum omnium historiarum in hac sententiarum uarietate iudicium difficile, καλαμίνθην πολέμιον addit Actuarius. Galeopsis, quæ uulgò herba cattaria putatur esse, urtica fœtida purpurascentibus floribus uidetur.

Calamintha calida sicca gradu tertio, acris, parum amara, tenui substantia, cutim calfacit, mordet, sugit, postremò ulcerat: tamen eius succum uulneri etiam cerebri meningas diuidenti infusum, milij farina sicca superiecta glutinare affirmat Archigenes, apud Galen. lib. 2. comp. phar. part.

Lib. 7. Simp.

Thymum.

Thymum. Caput XXXV.

THymum ab omnibus cognoscitur, surculosus frutex, exilibus folijs multis & angustis circundatus: capitulis in cacumine, flore purpureo refertis. Gracili solo & petroso prouenit. Vim habet hanc, ut cum sale & aceto potum, pituitam per aluũ detrahat. decocti ius prodest orthopnoicis, & anhelatoribus. tineas uentris exigit. menses, partus, & secundas pellit. urinas ciet. cum melle & eclegmate faciles facit excreationes. recentes tumores discutit, cum aceto illitum. concretum sanguinem dissoluit. uerrucas thymi colorem reddentes, pensilesq́ tollit. ischiadicis cum uino & polenta impositum subuenit. hebetibus oculis in cibo prodest.

deſt. perquàm utile pro condimento, duntaxat ad uſus eorum qui rectè ualent. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, θύμος. *Latinè*, *Thymus*. *Officinis genuinum nomen ſeruauit.*

Germanis, Thymian/Immenkraut/Edel Balſamkraut/Welſcher Quendel.

Gallis du thym, *Maiorana Anglica dicitur.*

Thymum commendatur maximè Atticum, aut ex locis ſiccis & editis : calidum ſiccum ordine tertio: incidit, menſes & urinas mouet, craſſa & lenta ex pulmone & thorace expectorat. Epithymus Græcorum eſt flos thymi, ſatureiæ ſimilis : calidus ſiccus gradu tertio: omnia poteſt quæ thymus, ſed efficacius, ob id illius penuria hoc uti licet, menſura tamen maiore. Datur Epithymum drach quatuor cum ſero lactis uel mulſa, ad educendum humorem melancholicum. Horum loco ſi Arabum Epithymo, hoc eſt, caſſuta thymo innata, ut ſatureiæ ſeu thymbræ epithymbrum Actuario dictum, & hyſſopo & maiorana, epyſſopum : & orobo orobanche : & lino linanche, uti libet, quia uires cum thymi flore eaſdem illi Plinius ueterum ſolus tribuit: dabitur cũ Meſue ob imbecillitatem à drachmis 14. ad drach. 20. Epithymus autem Arabum, ut thymus, eſt duplex, hortenſis, & hoc calidior, ſiccior montanus.

Saturcia. Caput XXXVI.

SAtureia triuialis notitiæ eſt, gignitur in aſperis locis, & tenui ſolo, thymo ſimilis, minor tamẽ & tenerior. defert ſpicam florum plenam, coloris herbacei. Eadem poteſt quæ thymum, ſi modò cõſimili ſumptitetur. Aptus ſenis uſus. Eſt etiamnum quædam ſatiua, ſyluestri prorſus minor, quæ propter mitiorem acrimoniam, commodius in cibos recepta eſt.

EXPLICATIO.

Græcè, θύμβρα. *Latinè Satureia*, *hortenſis thymbra. Mart. in plurali neutro eſt uſus :*

Improba nec proſunt iam ſatureia tibi. B

Officinis Latinum nomen retinuit.

Germanis, Gartëhyſſop/ Zwibelhyſſop / Saturey / Sadaney.

Gallis ſarrieta, quaſi ſatureia Satrea.

Satureia herba eſt fragrantis odoris, & alio nomine thymbra uocata, & inter cunilas numerata. Columella lib 9. cap. 4. Tum etiam thymbræ, uel noſtratis cunilæ, quam ſatureiam ruſtici uocant : & paulò pòſt, Noſtra cunila, quam dixi ſaturciam. Plin. lib. 19, 8. Thymbra uerò quæ ſit cunila, hoc apud nos habet uocabulum, & aliud ſatureia dicta in condimentario genere. Columella tamen thymbram à ſatureia diſcrepare ſentit hoc ſenariolo : Et ſatureia thymi referens, thymbræq; ſaporem.

Columella itaq; thymbram à ſatureia diſcreuit, & noſtratem cunilam eſſe docuit, quam ruſtici uocarunt ſatureiam, colore floris purpureo, thymbram uerius herbaceo.

Serpyllum.

Serpyllum. Cap. XXXVII.

SErpyllum duorum generum eſt. Hortenſe odore ſampſuchum imitatur, atq; in coronas addi ſolet. cui à ſerpendo nomen inditum eſt : quoniam ſi qua eius particula terrã attingat, inibi radices demittet. folia & ramulos origani habet, ſed candidiores: in maceriis multò procerius aſſurgit. Syluestre, zygis appellatum, non ſerpit, ſed in altitudinem increſcit, ramulos ædens tenues, ſurculoſos, foliis refertos longioribus quàm rutæ, & durioribus

A bus, angustis. flores iucundè olent, gustanti acres. radicis nullus usus. Nascitur in petris: satiuo efficacius, atq; magis excalfaciens, & ad medendi usum aptius. Menses trahit. urinam potu ciet. torminibus ruptis, uulsis, & iecinoris inflammationibus auxiliatur. & aduersus serpentes potu illitúue. capitis dolores mulcet coctum, adiecto rosaceo, & madefactum in aceto. maximè uerò phreniticis & lethargicis conuenit. cruentos uomitus sedat succus, drachmis quatuor ex aceto potus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἕρπυλλον. *Latinè, Serpyllum.*
Germanicè, Quendel / Hünerkôl. *Brabantis,* Kuel / Thymus / Vnse: vroueen bettstro.
Officinis Latinum nomen seruauit. Gallis Serpoullet, Pillolet.
Ἕρπυλλον Græcorum, & inde serpyllum Latinorum, dictum est à serpendo, tum quia per terram, quæ illum contingens radicatum, serpit: tum quia iuxta sepes plantatum, aut ex altiore loco deorsum demissum adiecto illi pedamento, in longum protrahitur. ut hoc loco Dioscorides, & lib. c. de plantis Theophrastus testatur. Serpyllum gustu acre est, ob id calidum ualde, ita ut menses & urinam moueat.

Sampsuchum. Caput XXXVIII.

Maiorana syluestris.
Wild Maioran.

B

Sampsuchum in Cypro & Cyziceno laudatissimum. secundum sibi locũ uendicauit Aegyptium. Amaracum gens Sicula & Cyzicena appellat. Herba est ramosa, per terram repens, folijs eius calaminthæ, quæ tenui folio constat, leptophyllos appellatur, hirsutis & rotundis. suauissimum odorem spirat, ideo coronis inseritur. Vis eius excalfaciens. succus decocti potus, conuenit incipientibus hydropicis, & ijs quos urinæ difficultas, aut tormina excruciant. illita ex melle arida folia, sugillata tollunt. menses subdita in pesso trahunt. contra scorpionis ictum ex aceto & sale illinuntur. luxatis tumoribusq; cerato excepta imponuntur. aduersus oculorum inflammationes, tumoresq; cum polline polentæ illini prodest. acopis malagmatisq; calfaciendi gratia, commiscetur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, σάμψυχον, ἢ ἀμάρακον.
Latinè, Sampsuchus, uel Sampsychon. Amaracus. Officinis Maiorana.
Germanis, Meyeron. *Brabantis,* Mageleyne. *Gallis Mariolaine, dicitur.*

Maiorana

Maiorana, Amaracus, ſampſychus, Dioſcoridi, Theophraſto, Plinio eadem ſunt herba: unguentum tamen A
amaracinum à ſampſychino cur diuerſum ſit Dioſcoridi, ſuprà oſtendimus lib. 1. Calida eſt herba & ſic- Gal. lib 8. ſimp.
ca ordine tertio, & tenuium partium Sampſychum, Galen. lib. 8. ſimpl. Amaracum uerò calidum or- Lib. 6. Simp.
dine tertio, ſiccum ſecundo, idem lib. 6. ſimpl. Ex qua temperamenti uarietate, & quod ſeorſim de his agit, Amaracum Galeno, & poſt eum Paulo eſſe dictam uulgo Matricariam ſuſpicantur. Eſt & aliud huius herbæ genus, quam Maioranam ſylueſtrem uocant, & hyeme corollis texendis uirens, folijs, caule ac floribus altero maius, ambo eiuſdem penè odoris & efficaciæ.

Melilotos, ſiue ſertula Campana. Caput XXXIX.

Edler Steynklee.

Melilotus Italica.

SErtula Campana laudatiſ-
ſima in Attica, & Cyzico,
& Chalcedone nata. cuius o-
dor uicinus eſt croco, boni o-
doris. Naſcitur & in Cāpania
circa Nolam, colore in luteū
langueſcente, odore infirmo.
Vim habet adſtrictoriam. in-
flammationem omnē emol-
lit, præſertim quæ in oculis,
uulua, ſede aut teſtibus erum-
pat, ſi ex paſſo cocta illinatur:
interdum autem, addito oui
luteo aſſato, aut fœnigræci fa
rina, lini ſemine, aut polline,
capitulis papaueris, intyboue.
Recentes meliceridas per ſe
cum aqua, & ulcera manantia
in capite, illita cum creta Chia,
uino aut galla ſanat. ſtomachi
dolores & cruda & cocta cū
aliquo ex antè dictis leuat. do B
loribus aurium mitigādis cru
da ex paſſo inſtillatur. in ace-
to aut roſaceo madefacta, ca-
pitis dolorem lenit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Dioſcorides hanc, utpote triuialem, non depinxit, circa Nolam tamen Italiæ gigni, coloris lutei, odore languido tradit. Verùm tria eius inueniuntur rei herbariæ prudentibus faſtigia: uulgare ſtatim ab radice fruticoſum, cubitale, flagellis exilibus, coma trifolij, minuta, ac lente fimbriata, floſculo melino, odoris eiuſdem cuius & herba, nempe ſuauis, tereti ac per ramos diffuſo ſemine. Alterum aſpectu cano, croci odore, ac flore, pinguiſsimis ac breuiſsimis folijs. Tertium, cuius picturam tanquam ueri ac genuini meliloti damus, ſimile fœnogræco, folio raro, ſemine in lunata ſiliqua, glauco, rotundo, infra ſinapis amplitudinem, flore luteo, odorato. Naſcitur ubiq;, Græco nomine Officinis nobilior, ac Latino. Germani, Welſch oder Italianiſch ſteynklee. Brabantis, Claueren/Steenclauer. Galli patellum, & coronam regiam, appellant.

Melilotum coquit, digerit, & parum aſtringit, ut crocus, largior enim eſt in eo ſubſtantia calida, quàm frigida. Germanis, Edler ſteynklee uocatam, Hieron. Tragus Medicam putat.

Marum. Caput XL.

MArum herba cognita uulgò, ſurculoſa, flore origani, folijs multum longioribus, flore odoratiore. Vim habet ſiſymbrio conſimilem. ſubſtringit enim & modicè calfacit. qua de cauſa illitu ſerpentia ulcera ſiſtit, & in calidas illitiones additur. iuxta Magneſiam & Tralleis copioſiſsima gignitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Maron herba ſurculoſa, flore origani, ſed odoratiore: planta eſt uehementer odorata & amara, amaraco proxima, quo tamen eſt multò odoratior & amarior, minus tamen eo eſt acris. Vnguento amaracino fortè dicto, quòd amaraci plurimum olim reciperet, nunc ſolum marum immittunt: ſatius tamen eſt, æqualem ama-

A raci & mari portionem imponere, ut hedychroi compositioni. qua mistione minus quidem odorum, non tamen minus efficax erit. Hæc Galenus. Suspicio nobis est uehemens Marum esse herbam, apud Gallos Mastic uulgò dictam, Maioranæ simillimam, flore tamen muscoso in pappos abeunte.

Lib. 1. Anti.

Acinos. Cap. XLI.

ACinos aut aconos à Græcis dicitur, tenui siccoq; ramulo herba, ocimo similis, odorata, sed hirsutior, qua coronæ factitantur. à nonnullis olitoribus colitur. Menses & aluum pota sistit. illita panos ignemq; sacrum sanat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἄκινος. Latinè, Acinus herba.

Officinis incognita. Germanis, Kleyn Basilien. Gallis, basilic menu. basilic sauuage.

Acinon Paulus ocimo cõsimilem prodit, mediocres astringendi uires poßidere, quare uentrem & menses potu sistere. Ad panos & ignem sacrum utiliter illinitur. Differt acinos ab acano, quòd acinos ocimastrum est, cuius picturam exhibemus: acanos uerò spinosa, breuis, & lata herba, eryngio quibusdam contributa, spinis latioribus, &c.

Baccharis. Cap. XLII.

BAccharis herba fruticosa, quæ in coronas additur. cuius folia aspera sunt, media uiolæ & uerbasci magnitudine: caulis angulosus, cubiti altitudinem petens, aliquantulum asper, non sine appendicibus adnatis: flore purpureo, subalbicante, odorato: radicibus ueratro nigro similibus, quibus odor inest cinnamomo proximus. Asperum squalidumq; solum amat. Radix in aqua decocta ruptis, uulsis, ex alto præcipitatis, spirandi difficultati, salutaris. itẽ diuturnæ tussi, & urinæ difficili. menses pellit. contra serpentium morsus utilissimè datur in uino. recens radix apposita, partum extrahit. puerperis eius decoctum in desessionibus prodest. in diapasmata utiliter inseritur, iucundi odoris gratia. folia utpotè quæ adstringant, capitis doloribus illitu prosunt. oculorum inflammationibus, mammis tumentibus à partu, ægilopijs incipientibus, ignibusq; sacris auxiliantur. odor somnum gignit.

B

Chrysogonum.

Benedicten kraut.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Nostrates Officinæ Baccharim non norunt. Rura apud Gallos diuæ Mariæ chirotecas: Germani Unser frawen hendtschůch/*appellant, eamq; nectunt in coronas. Baccharim esse facilè potest intelligi, cùm fruticosa sit herba, cuius folia quandam referunt asperitatem, media uiolæ uerbasciq; magnitudine, caule anguloso, cubiti altitudinem petente, agnatis appendicibus quadantenus scabris, flore purpureo, subalbicante, radicibus nigro ueratro similibus, Cinnamomum subolentibus: asperum squalidũq; solum amat. Paulus odoratam esse tradit herbam, odore cinnamomum imitantem, quæ coronis dicari soleat. Bacchare fascinum depelli, Virgilius autor est, ita canens:* - Bacchare frontem

Cingite, ne uati noceat mala lingua futuro.

Quidam hanc herbã pro Chrysogono habent, Germanicè Benedicten kraut. *De quo infrà lib. 4. cap. 46.*

Ruta

Ruta. Caput XLIII. A

RVta montana syluestrisq́; satiua & hortensi acrior est, & in cibis damnata. satiua uerò quæ sub ficu arbore enascitur, magis in cibos admittitur. Vtraq; urit, calfacit, exulcerat, urinam ciet, menstrua pellit. aluum sistit potu cibóue. letalium medicamentorum antidotum est, si semen ex uino, acetabuli mensura, ebibatur. folia per se præsumpta, aut cum nuce iuglande, aridisq́; ficis, inefficaces uenenorum uires reddunt. contra serpentes simili modo sumere conuenit: genituram cibo potúue extinguit. cū anetho sicco decocta, tormina sedat. facit ad pectoris laterumq́; dolores: difficultatem spirandi, tusses, pulmonis inflammationem, coxendicum articulorumq́; cruciatus & horrores febrium circuitu repetentes, pota ut antè dictū est. item ad inflationes coli, uuluæ, rectiq́; intestini, cū oleo decocta & infusa. fœminas uuluæ strangulatu liberat, si à genitali sedetenus cū melle subijciatur. feruefacta ex oleo, & pota, uentris tineas excutit. articularijs doloribus ex melle, aquæ inter cutem cum ficis illinitur. eisdem in potu auxiliatur, decocta in uino ad dimidias parteis, & oblita. cruda conditaq́; cibo, uisus aciem excitat. dolores oculorū illita cum polenta lenit. doloribus capitis cum rosaceo & aceto illita auxiliatur. profluentem naribus sanguinem sistit, trita & indita. testium inflammationibus cum laureis folijs imposita, & eruptionibus papularum, cum myrto et cerato prodest. Cum pipere autem, uino & nitro affricta, albæ uitiligini medetur. cum eisdem illita, formicationes tollit, & uerrucas quæ thymi florem repræsentant. contra impetigines cum alumine & melle utilissimè imponitur. succus in mali punici calyce calfactus, aurium dolori efficaciter infunditur. hebetudinem oculi qui sensere; ruta cum fœniculi succo ac melle peruncti iuuantur. ignem sacrum, ulcera quæ serpunt, aut in capite manant, cum aceto rosaceo & cerusa persanat: mansa, aliorum ceparumq́; acrimoniam domat. Montana si copiosius estur, interficit. dum florem promit, & ad murias colligitur, cutem inflat, & rubore quodam inficit, cum pruritu ac uehementi inflammatione. oportet itaq; eam unctis antea manibus & facie colligere. Tradunt succum gallinaceis pullis insparsum feles arcere. Adijciunt eam quæ in Macedonia circa Haliacmon amnem prodeat, comedentes interimere. Montosus autem is locus, uiperis scatet. Semen eius potum, contra intestina uitia efficax est: in antidota commodè additur. contra incontinentiam urinæ tostum, semē septenis diebus potui datur. Radix huius montanum moly uocatur. Syluestris ruta satiuæ similis est. Prodest comitialibus & coxendicum doloribus: menstrua mouet. partus enecat. acrior est uiribus quàm hortensis, & ualidior. syluestris, utpotè noxia, cibis abdicatur. B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Πήγανον. Latinè, Ruta. Officinis Latinum nomen seruauit.
Germanis, Weinraut/ & simpliciter Raut. Gallis Rue, appellatur.

Ruta hortensis est imbecillior agresti: hæc enim calida ordine quarto (tantùm tertio dicitur lib. 6. com. phar. part. in stomachica Diabesasa) illa tertio: utraq; acris, amara, tenuium partium, ualenter siccans, incidit, digerit ualenter crassos & lentos humores: urinas mouet: flatus, & ueneris appetitum cohibet.

Syluestris ruta. Caput XLIIII.

VOcant etiamnum syluestrem rutam, quod in Cappadocia & Galatia Asiæ finitima moly dicitur. Frutex est qui ab una radice multos emittit cauliculos: folijs multò quàm alterius rutæ longioribus, tenerioribusq́;, odore graui: flore candido: capitulis in cacumine paulò maioribus, quàm satiuæ rutæ, quæ tribus maxi-

A Ruta ſyluestris.

mè partibus conſtat: in quibus triangulum ſemē, ſubrufum, guſtu amarum recluditur, cuius eſt uſus. ſemen autumno matureſcit. quod cum melle, uino, croco & fœniculi ſucco, ac gallinaceo felle, teritur cōtra retuſam oculorum aciē.

Sunt qui eam harmalā uocent, Syri beſaſan. Qui Cappadociā incolunt, moly, quoniā quandam cum moly ſeruet ſimilitudinē: radice nigra, flore candido: In collibus & læto prouenit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Πήγανον ἄγριον. Latinè, Syluestris ruta, Moly, Beſanum, Beſaſa, Armala. Officinis & Syris Harmela. Germanis, Wild rauten.

Gallis Rue ſauuage, dicitur.

Ruta ſyluestris, cuius picturam exhibemus, Hieronymo Trago, uiro in ſimplicium recta cognitione exercitatiſſimo fide digniſſimoq́; è mōte Peſſulano ab amicis tranſmiſſa, adeò legitimæ huius delineationi per omnia reſpōdet, ut ueram ac genuinam ſyluestrem rutam eſſe, nemo ſanæ mentis dubitare poſſit. Moly, quod nonnulli rutam ſyluestrem, alij Harmalā dicunt, tertio calefacientium ordini annumeratur: ſubstantia tenue, hinc craſſos humores uiſcoſosq́; incidit, diſcutit, & urinam promouet.

Nomenclationes, quæ contra Dioſcoridis morem in calce huius capituli, quod ſyluestri Rutæ dicatū eſt, ſubditæ ſunt, ad ſequens moly magis uidentur pertinere.

Moly. Cap. XLV.

B MOly folia habet graminis latiora, humi ſparſa: florem albæ uiolæ ſimilē, ſed minorem, lactei coloris: caulem candidum, quaternûm cubitorum, in cuius cacumine ineſt aliquid quod allij ſpeciem referat. radix parua, bulboſa, quæ mirum in modum ualet ad aperiendas uuluas, ſi trita cum irino unguento, in peſſo ſubijciatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Moly Galenus, Dioſcoridis uerba citans, μῶλυ appellat Ruta etiam ſyluestris (ut ſuprà oſtendimus) idem nomen habet. Molon quoq; non alia uidetur, quàm Moly. Laudatiſſima herbarum fuit, Homero teſte, cuius inuentionem Mercurio aſſignauit, contraq́; ſumma Circes ueneficia demonſtrauit, decima Odyſſeæ rhapſodia. Hodie & Medicis & Officinis planè incognita.

Panaces. Caput XLVI.

PAnaces nonnullis heracleum dicitur, ex quo opopanax colligi ſolet. plurimum in Bœotia & in Phocide* Arcadiæ naſcitur: ibiq́; compendij & quæſtus, qui ex eo liquore factitatur, gratia ſtudioſè colitur. folijs eſt aſperis, in terra iacentibus, herbacei coloris, multum ad ficulnea accedentibus, in ambitu quinquepartitò diuiſis: caule, ut ferulæ, altiſsimo, qui lanugine quadam incaneſcit, folijs etiam minutioribus obſitus, muſcarijs, ceu anethi, in cacumine: flore luteo, & ſemine odorato ferventeq́;. radices habet multas ab origine una, candidas, graueolentes, craſsi corticis, & ſubamari guſtus. Naſcitur in Cyrene Libyæ, & Macedonia. Excipitur ſuccus inciſa radice, recenti caulium pullulatu: ea candidum ſuccum emittit, qui ſiccatus, in ſumma cute croceum colorem contrahit. Effluentem autem ſuccū excipiunt, folijs excauato ſolo ſtratis, quæ ſiccata tolluntur. Simili modo caule meſsibus inciſo, profluentem ſuccum eximunt. Meliores ex radicibus, albæ, rigentes, diſtentęq́;, ſiccæ, quæ cariem non ſentiant, aromaticæ, feruentes guſtu. Fructus ex media ferula cibo idoneus eſt: ſed ex agnatis ſtolonibus, ab uſu cibario abhorret. Maximè in hoc ſucci genere probatur quàm amariſsimus, internè albus, aut ſubfuluus, foris

* Pſophide.

ad

ad croci colorem inclinans, læuis, pinguis, friabilis, tener, statim in aqua eliquescẽs, A
graui odore. niger improbatur, ac mollis. Adulteratur ammoniaco aut cera. Sed synceri experimentum est, si digitis in aqua friatus resoluatur, & lactescat. Excalfacit, mollit, extenuat. horroribus febrium circuitibusq́; uulsis, ruptis, laterum dolori, torminibus, stillicidio urinæ conuenit. contra uesicæ scabiem ex aqua mulsa aut uino bibitur. menses trahit, fœtum enecat. inflationes quæ uuluam malè habent, duritiasq́; ex melle dilutus, discutit. ischiadicis illinitur. acopis & capitis medicaminibus admiscetur. carbunculos rumpit. podagricis cum uua passa illitus subuenit. dolore dentium liberat, cauis inditus. oculorum aciem illitu excitat. ex eo & pice optimum fit emplastrum, contra bestiarum morsus, quæ in rabiem efferantur. Radix in ramenta conscissa, uuluæ admota, partus extrahit. ad uetera ulcera efficax est. nudata ossa, corpore operit, si trita cum melle illinatur. Semen cum absinthio sumptum, menses pellit. cum aristolochia prodest aduersus animalia, quæ uenenum eiaculantur. contra uuluæ strangulatus in uino bibitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Panaces (πάνακες) nomine statim morborum omnium remedium se pollicetur. Communis est pluribus herbis nomenclatura, Centaurio, Ligustico, Tithymallo, Origano, Heracleotico. Dioscoridi tamen priuatim sic nominantur tria solùm genera proximè sequentia: primum de quo præsenti capite agit, Græcis πάνακες ἡράκλειον, Latinis Panaces Heracleum, id est, Herculeum dicitur.

Oppopanax liquor, è Panacis Heraclij radice incisa emanans, cùm caulis primùm erumpit, aut uulnerato caule meßibus: calidus ordine tertio, siccus secundo: emollit, digerit, modicè terget, ob hoc ossa nuda uestit carne, ulcera maligna & contumacia sanat. Recens est candidus, ubi aruit, colore foris est croceo. Nostrum quod habemus, aliqua amaritudine insignitur, non tamen amarißimum est, & graui odore sentitur. Propterea cum nostro aliquid mixtum arbitror, quod intensam amaritudinem tollit, uel opus est quantitatẽ notatu dignam mandere, si intensa amaritudo sentiri debeat: in reliquis notis penitus conuenit. Oppopanax.

Panaces Asclepij. Caput XLVII.

PAnaces Asclepij, caulem à solo emittit tenuem, cubitalem, geniculatum, maiori- B
bus quàm fœniculi folijs, hirsutioribus, odoratis: aureo flore, acri, odorato, ex muscarijs dependente. radix parua est & tenuis. Auxiliarem uim habent flores & semina, contra ulcera, phagedænas, & tubercula, si trita cum melle imponantur. aduersus serpentes ex uino bibuntur, & cum oleo illinuntur. Aliqui Panaces syluestre origanum uocant, alij cunilam: de qua in origani mentione diximus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Panaces Asclepion dictum aiunt, quoniam filium Aesculapius Panacium uocauerit. Huius radicem Theophrastus multũ & salsi corticis habere dixit, quod quidem priori generi à Dioscoride tribuitur. Est & hæc Medicis cum Officinis hodie incognita.

Chironium Panaces. Caput XLVIII.

CHironium Panaces in Pelio monte maximè prouenit. foliũ eius amaraco * simile. flos aureus. radix parua, quæ non altè demittitur, gustu acris. Pota radix serpentium ueneno resistit. illita coma, eadem præstat.

* Lapatho, Theophr.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Et hoc ab inuentore nomen retinet, cui folium rumicis Theophrastus & Plinius reddunt: maius tamen, hirsutius, radice parua. Nascitur pinguibus, flore ad supradicta efficaci: nobis hodie incognita.

Ligusticum. Cap. XLIX.

LIgusticum, quod alij panaceã, alij panaces uocant, plurimum in Liguria nascitur, in monte Apennino, Alpibus contermino, unde nomen traxit. Panaces incolæ non ab re appellant, quoniam & radice & caule, heracleotico panaci simile sit, & uiribus eisdem præditum. Gignitur in altissimis asperisq́; montibus, ac umbrosis, maximè iuxta fluenta. cauliculum fert anethi, geniculatum, tenuem, & in circuitu folia sertulæ campanæ, molliora, odorata, prope uerticẽ graciliora, & longè magis diuisa: in cacumine muscarium, in quo semen dependet nigrum, solidum & oblongum, fœniculo proximum, gustanti acre, & aroma olens: radix candida,

A

B

heracleotici panacis ſimilis,odorata. Radicis ſeminiſq; excalfactoria,cõcoquens. prodeſt ad inteſtinos dolores,tumores,concoctiones. item ad inflationes, præſertim quibus ſtomachus turgeat. & contra ſerpentiũ ictus. urinas & menſes potu trahit. Eoſdẽ præſtat effectus appoſita radix. Semen cum radice oxyporis & medicamentis decoquẽtibus admiſcetur. ori perquàm utile, quare pro pipere utuntur eo indigenæ ad obſonia. Adulteratur ſemine quodam ſimili, quod facilè guſtu diſcernitur: amarũ enim eſt. Alij ſemen fœniculi aut ſeſelis admiſcẽtes liguſticum dolo uitiant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, λιγυστικόν, λιβυστικόν. *Latinè*, *Liguſticum*. *Galenus* Libyſticum. *Brabantis*, Lewſtock.

Officinæ corrupto uocabulo Leuiſticum. *Germani*, Liebſtöckel/*uocant*. *Gallis* Leuiſtic,*appellatur*.

Liguſticum, à Liguſticis alpibus, in quibus frequens naſcitur; Galeno et Actuario, unius literæ mutatione, Libyſticum: ſylueſtre, hodie rarum, ſemine ſolo uiſum Manardo: radix imperatoria uocatur Leoniceno & Muſæ. Hoc autem accipiendum in compoſitionibus Arabũ, pro Keiſin ſeu Leuiſtico, apertè docet Diatrion pipereon, et dia Calaminthes, à Nicolao & Meſue ex Galeno paucis admodum mutatis deſcripta. In quibus & alijs non paucis Arabum deſcriptionibus, ut diacymino, dia moſcho, libyſticum repoſuit Actuarius. Vulgatum autem Leuiſticum ſatiuum eſt, ob id minus efficax: nec Smyrnium eſt cum Ruellio: aut apij, uel dauci genus, cum Manardo, Smyrniũ putante petroſelinũ Alexandrinũ uel Macedonicũ: nã quòd folia latiora aliquantulũ, radixq; foris nõ adeò atra, culturæ adſcribendũ, nã cætero ſimillima eſt.

Paſtinacæ Gallicæ ſylueſtre genus, cuius ſemine prò Dauco utuntur Officinæ.

Paſtinaca Gallica, Germanis Zam mören/Rot/& Gelb rüben/ *appellata.*

Paſtinaca. Cap. L.

PAſtinaca ſylueſtris folia gingidij habet, latiora, ſubamara: caulem rectum, ſcabrũ: umbellam ſimilem anethi, in qua flores inſunt candidi, & in medio purpureũ quiddã, fermè croceum. radix digiti craſsitudine, dodrãtalis, odorata, quæ cocta manditur. Semen potum uel impoſitum, menſtrua mouet. ijs conuenit in potione, quos urinæ difficultas torquet,

quet, aut lateralis dolor excruciat, aut si aqua cutẽ subijt. serpentium morsibus ictibusq́; prodest. præ sumentes id nulla affici iniuria à serpentibus traduntur. conceptus adiuuat. Radix urinam pellit, uenerẽ stimulat. partus apposita eijcit. Folia trita, & cum melle imposita, phagedænas ulcerũ purgãt. Satiua ad eadem pollet, inefficacior tamen, & cibo aptior. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Pastinacæ duo genera traduntur. Vnum satiuum, Σταφυλῖνος κηπαῖος, Græcis: pastinaca satiua Latinis: Pasteney/ *dicitur Germanis. Alterum agreste, quod Daucus etiam appellatur, autore Gale. & Paulo Aegineta, hoc Græcis* σταφυλῖνος ἄγριος. *Latinis, Pastinaca erratica. Germanis,* Wilde pasteney/ Vogels nester. *Brabantis,* pastinaken/ peen/ Caroten. *Gallis uerò Cariotes sauuage appellatur. Est & alterum genus in eadem similitudine pastinacæ, quam Gallicam pastinacam uocant, Germani* Gelb *&* Rot rüblin/ *uel* Moren. *Galli Caryottes, prædulci radice, odorata, rufa, uel interdum purpurea: cuius genera etiam quatuor fecere. De quibus etiam Dioscorides agit sub dauci nomine, infrà cap. 67. Pastinacæ omni calens natura est. Efficacior syluestris, magisq́; in petrosis nata.*

Seseli. Caput LI.

SEseli Massiliense folia Fœniculi habet, crassiora: caulem uegetiorem: umbellã anethi, in qua semen oblongum, angulosum, degustanti statim acre. radix longa est, iucundi odoris. Semẽ & radix excalfaciendi uim habent. potu strãguriæ & orthopnœæ medentur: suffocationibus mulierum, comitialibusq́; prosunt. menses & partus trahunt. ad omnia interna mala pollent. tussim ueterem sanant. semen cum uino potum, cõcoquit, & tormina discutit. epialis febribus B

Seseli Peloponesiacum.
Schwartz Hirschwurtz.

Seseli Aethiopicum.
Weiß Hirschwurtz.

A utile.cõtra perfrictiones in itineribus,cum pipere & uino bibitur. capris,cæterisq; pecudibus datur in potu,quò facilius suos fœtus enitantur. Aethiopicum Seseli,folia habet hederæ, minora,& ad periclymeni modum oblonga. frutex nigricat,palmi tibus in bina cubita extensis: ramis sesquipedalibus: capitulo anethi: semine in tritici morem denso,nigro,amaro,Massiliensi odoratiore,& acriore,multum suaui. Peloponense folia habet cicutæ,latiora, & crassiora: caulem supra Massiliensis magnitudinem,ferulaceum,& latum: in cacumine umbellam, in qua semen huius odoratum,& carnosum pendet. Eisdem uiribus præditum est. nascitur in asperis,riguis & collibus. inuenitur etiamnum in insulis.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis Σέσελι μασσαλιωτικόν. *Latinis Seseli Maßiliense. Officinis Siler montanum, Herbarijs quibusdam maior saxifraga. Germanis,* Sesel/ Welscher steynbrech/ Hirtzwurtz. *Brabantis,* Hertswortel. *Gallis Ser montain,apud Allobroges.*

Sil siue sile,herba est alio nomine Seseli appellata,cuius radice uel semine olim uina condiebant, quæ ante meridiano tempore sumebant. Vnde silatum ueteres dixere,quod nunc tentaculum uocamus. Seseli fructu & radice,id est,semine,ualde calet,ac tenuium est partiũ,quare urinam mouet, epilepsiæ & orthopnœæ cõfert: laudatur Maßiliense. Et alterum etiam Aethiopicum, & tertium Creticũ: de quo in capite sequẽti,&c.

Creticum seseli. Caput LII.

TOrdylium,quod aliqui Creticum seseli uocant,iuxta Ciliciam in Amano monte nasci tur,herbula surculosa, semine duplici, rotundo, scutulorum effigie,odorato,subacri. Contra urinæ difficultatem bibitur. potu cit menses. succo seminis caulisq; uirentis, ternis obolis ex passo decem diebus hausto,renes sanantur. efficax est radix ad ciendas pectoris excreationes,in delinctu cum melle.

B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Τορδύλιον, Tordylium uel Tordylon, & Seseli Creticum, Paulo Gordylion: & Tortilen, aliqui semen Seselis esse dixerunt,alij herbam per se,quam & Syreon uocauerunt, de qua nihil aliud proditum inuenisse fatetur Plinius, quàm quod in montibus nascitur, ambustam ciere menses &c. Quibusdã hæc herba Germanicè Berwurtzel *uocatur. Idem est Tordylion, quod latius hoc loco à Dioscoride repræsentatur in Amano Ciliciæ monte: breuis & fruticosa herba. semine paruo orbiculato duplici, clypeolis simili, modicè acri, & aromatum modo odorato. cuius picturam damus, Meum est.*

Sison.

Sison. Cap. LIII.

SIson exiguum semen est,in Syria natũ apio simile,nigrum,feruens,oblongum. Contra lienis uitia bibitur: urinę difficultatem potu emendat. remoratos menses citat. quo in condimentis.

dimentis,cũ cucurbita,& aceto,indigenæ utuntur.in cacumine granula multa gerit. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè,Σίσωγ. Latinè,Sison. Officinis falsò semen Amomi.

Germanis Frembder Petersilien/*dicitur.*

Officinæ eius herbæ,cuius picturam damus,semine hactenus pro uero Græcorum Amomo usi sunt,non tamen sine errore,cùm hæc herba cum Amomi planta nihil habeat commune,ut facilè iudiciũ feret, qui utriusq; historiam conferre uoluerit,& uerum esse Sison comperiet,si quoq; diligenter & huius delineationem examinauerit.

Carum.

Anisum. Cap. LIIII.

ANisum in summa excalfacit,exiccat.oris halitum iucũdiorem facit. doloris leuamentum præstat. urinam ciet* aquam quæ subijt cutem,dissipat. potum sitim cohibet.animalium uenenis aduersatur,ualet ad inflationes aluum & alba fœminarum profluuia sistit.lac ad mammas elicit.uenerem stimulat.dolores capitis leuat,suffitum naribus.cum rosaceo tritum,instillatumq́, fractis auribus medetur.Melius semper recens,plenum,non furfurosum,odore præstans inter prima laudatum est Creticum, proximo oco Aegyptium.

*Addunt alijs Diffundendi uim habet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè,ἄνισον,ἄνησον. Latinè,Anisum uel Anesum.

Officinis Latinum nomen seruauit.

Medicorum uulgus Romanum fœniculum.

Germani Aniß/*uel* Eniß. *Galli Anis,appellant.*

Anisi semen calidum siccum ordine tertio urentibus proximum,acre subamarum urinas ciet, flatus uentris dissipat, digerit: addit Dioscorides uenenis resistere.Inter prima laudatur Creticum,melius recens & plenum.Huius loco & penuria,Anisum dulce usurpamus,quod γλυκάνισον Actuarius sæpe appellat.Ita sentire malo,quàm cum nonnullis Anisum uulgare Græcorum, Anethum initio tertij gradus calidum,siccum primo affirmare.Anethum uerò uulgare calidius siccius,Anisum Græcorum calidum siccum tertio gradu. Nã uero ueterum Aniso (ut dixi) caremus:quod semen paruum apij simile semini,sed maius Dioscorides scribit: Anetho autem semen latum & foliatum Ruellius tribuit: ex quo scriptore nescio,nisi fortè Anethum nostrum pinxit,non descriptum ueteribus.

Gal.lib.6.simp.

Gal.lib.6.simp. B

Carum. Cap. LV.

CArum,semen est uulgaris notitiæ. Excalfacit.urinam concitat.stomacho utile.os commendat.concoctionem adiuuat.utiliter miscetur antidotis & oxyporis.anisi uicem præbet,radix cocta,pastinacæ modo manditur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè,Κάρος,Et recentioribus Græcis Carnabum,uel Carnabadium,ut quibusdam placet.

Latinè,Careum,Carium,Caros.

Officinis & herbarijs tantùm paterno casu cognitum: carui enim omnibus ore uno dicitur.

*Germani,*Mattkümmel/Wisenkümmel/Gartenkümmel.

*Brabantis,*Wit Comijn. *Galli Carui uocitant.*

Cari semen calidum siccũ ordine tertio,mediocriter acre,urinas mouet,flatũ discutit: planta etiam reliqua ab hoc utilis, à Caria regione laudatissimum afferebatur;unde illi nomẽ multiplex,Carũ,Carion,Careõ,

Caron.

A *Caraon, Carota, siue, ut nunc pronunciant, careota. Cari siue Carei, unde nomen traxit, radix est, quam Atheneus dipno sophistarum lib. 9. celebrans, maiorem pastinacam falsò appellat, uulgari & cotidiana illa melio rem: quæ etiam elixa Pastinacæ modo estur, ut hoc loco Dioscorides quoq; testatur, licet seorsim etiam sub si sari nomine de eadem agere quibusdam uideatur suprà cap. 104. lib. 2. his uerbis: Suauis in cibo ori elixa sisa ri radix est, stomacho utilis. Vrinam cit, & cibi appetentiam excitat.*

Præterea Paulus Aegineta lib. 1. cap. de ijs quæ edendo sunt radicibus, hanc tanquam congenerem Pastina cæ & dauco simul iungit, inquiens: σταφυλίνου δὲ καὶ δαύκου καὶ κάρου αἱ μὲν ῥίζαι, id est, Staphylini uerò, quæ pastinaca est, & dauci & cari radices. Vbi cari radicē, et siser Interpretes confundunt, errore ma nifesto: nam hæc genera nos ita distribuimus, ut pastinaca, quæ Staphylini Græcis dicitur, sit nostra uulgaris pastinaca, Germanicè Pasteney *dicta. Dauci uerò radix sit uulgaris illa radix, Germanis* Moren/ Geel oder rot rüben *dicta. Siser autem, cuius Plinius meminit lib. 19. Germanorum* Geyerlein/ *& Carota Cari radix, Germanicè* Mattkymmel wurtz: *quod multi docti uiri non animaduertentes, has radices magno errore confundunt.*

Anethum. Caput LVI.

ARidi anethi comæ seminisq; decoctum, potu lac euocat. inflationes, & tormina sedat. aluũ, uomitionesq; sistit. urinas ciet. singultus lenit, oculo rum aciem hebetat. genituram restinguit, assiduè potum. fœminis uuluę malo opportunis, ad desessiones utile. condylomata illitus eius cinis tollit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἄνηθον. Latinè, Anethum.

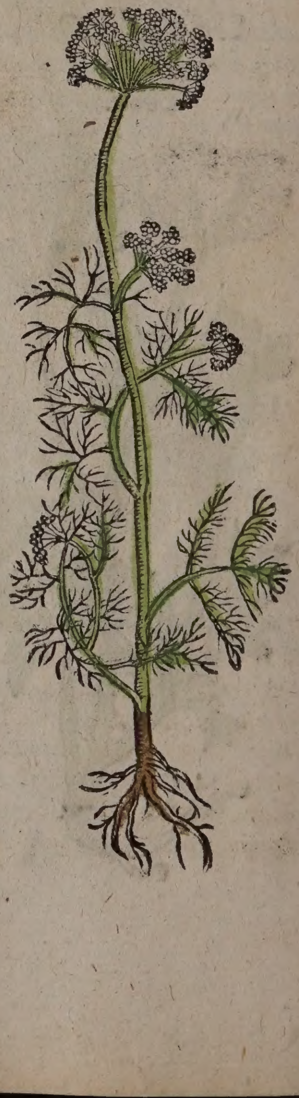
Officinis Latinum ac genuinum nomen seruauit.

Germanis, Dyll/ Hochkraut.

Gallis Anete, dicitur.

B *Anethum calidum secundo ordine, siccum primo, tenuium partium, digerit, ex oleo decoctum dolo res sedat, somnum conciliat, crudos humores coquit, præsertim uiride, quia minus calidum & humidius est. Vstum autem calidum siccum gradu tertio fit, ulcera præhu mida, præcipuè pudendorum & præputij cicatrice tegit. Coma florum odoratissima, & semen nobis consuetissimum est.*

Cuminum satiuum.

Cuminum satiuum. Cap. LVII.

CVminum satiuum ori gratum est: sed multò magis Aethiopicum, quod Hippocrates regium appellauit. secundum locum tenet Aegyptium. reliqua sequuntur. Prouenit in Galatia, in Asia, Cilicia, & Terentia, & plerisq; alijs tractibus. Excalfacit, adstringit, exiccat. ad tormina inflationesq; conuenit, coctum & cum oleo inditum aut cum hordeacea farina illitum. orthopnoicis datur in posca: demorsis à serpente, in uino. testium collectionibus auxiliatur, impositum cum uua passa, aut lolij farina ceratóue. mensium abundantiam inhibet. contritum autē in aceto, & naribus obiectum, sanguinis profluuia sistit. colorem bibentium aut perunctorum mutat in pallorē.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Κύμινον. Latinè, Cuminum.

Officinæ Romanum cognominant.

Germanis, Römischer Kymmel/ Pfeffer kymmel.

Gallis Comin, dicitur.

Cumini

Cumini semen utile magis, calfacit ordine tertio, siccat, urinam mouet, flatum extinguit: satiuum est ac syluestre. Plin. lib. 19. Condimentorum tamen, omniumq́; fastidijs cuminum amicissimum. Idem lib. 20. In eo magnus usus in stomachi præcipuè remedijs. Discutit pituitas & inflationes, tormina quoq; & intestinorũ dolores. Veruntamen omnem pallorem bibentibus gignit. A

Syluestre cuminum. Caput LVIII.

Rittersporen.

B
S. Catherinen blůmen.

SYluestre cuminum, plurimum efficaciusq́; in Lycia & Galatiæ Asia, atq; Carthagine Hispaniæ gignitur: frutice paruo, dodrantali caule, ac tenui, quaternis aut quinis folijs tenuibus, ueluti serratis, & gingidij diuisura. in cacumine capitula quina, aut sena habet, mollia, rotunda, in quibus est semen acerosum, gustu satiuo acriore. nascitur in collibus. Bibitur semen ex aqua, aduersus tormina inflationesq́;. item contra uenenatas bestias, ex uino. singultus ex aceto sedat: stomacho utile, quem humor uexat, sugillata tollit, si manducatum cũ

A melle & uua paſſa illinatur:teſtium inflammationibus, adiectis eiſdem illitum medetur. Eſt & aliud ſylueſtris cumini genus,ſatiuo non diſsimile,quod à ſingulis floribus penſilia promit cornicula , in quibus ſemen eſt melanthio ſimile: quod potum omnium ſerpentium morſibus præſidio eſt . calculoſis & ijs qui urinæ ſtillicidio uexantur:aut concretum ſanguinem cum lotio reddunt,auxiliatur . ſed apij ſemen ferueſactum poſtea bibendum eſt.

Cumini ſylueſtris primum genus , Græcis Κύμινον ἄγριον.

Latinis ſylueſtre Cuminum. *Officinis Conſolida regalis.*

Germanis, Ritterſpörlin. *Gallis cornueta,dicitur.*

In ſegetibus inuenitur,caule ſingulari,ramoſo,folio propè fœniculi,ſemine nigro in corniculata ſiliquula concluſo. hodie in hortis ſeritur,& Germanicè S. Catharinen blůmen/ *dicitur : herba ad deſcriptionem primi generis ſylueſtris cumini ferè propius accedens, Germaniæ alioqui peregrina herba,ac nuper ex Italia allata,eius figuram præcedens pictura oſtendit.*

Alterum Cumini ſylueſtris genus,Græcis κύμινον ἄγριον ἕτερον.

Officinis nigella ſylueſtris.

Germanis, Wild ſchwartzer Coriander/ *nominatur.*

Folia anethi habet,flores nigellæ ſatiuæ ſimiles,niſi quòd colore ſint elegantiores. Capitulum planè aquilegiæ reſpondet,atq; in ſe ſemina nigra & odorata continet.

Ammi. Caput LIX.

B

AMmi Aethiopicum cuminum appellant. plerique hoc natura diuerſum ab illo exiſtimant. Vulgo notum eſt ſemen exile,multò minus cumino, origanum reſipiens. Eligendum eſt purum,minimè furfuroſum. Vis ei excalfactoria,ſeruēs & exiccans.facit ad tormina,urinæ difficultatem, ſerpentium ictus,cum uino potum . menſtrua ciet.miſcetur derodentibus cantharidum medicamentis,quæ ecdoria uocant,ut inde exortis urinæ difficultatibus reſiſtat. ſugillata cum melle tollit . colorē potu aut illitu mutat in pallorem . ſuffitum cum uua paſſa aut reſina, uuluas purgat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἄμμι.

Latinè,Ammi.

Romanis Cuminum Alexandrinum, quidam Aethiopicum cuminum id eſſe putant,alij regium cuminum appellant,pleriq; alterius naturæ in totum exiſtimant Aethiopicum cuminum ab eo,quod uocatur ammi.

Officinis Ameos corruptè.

Germanis Ammey ſamen/ *dicitur.*

Ameos ſemen calidum ſiccum in fine ordinis tertij,tenuium partium,album,ſubamarum,acre,digerit, urinam mouet. Lib.6.Simp. *Ammi cõmendatur Illyricum,lib.9.comp.phar.part.alij Aegyptium laudant.* Lib.9.c.ph.p. *Naſcitur & hodie in Germania noſtra,& magna copia prouenit,ſicut deinceps extirpari uix queat.*

Coriandrum. Caput LX.

COriandrum aut corianum, uulgaris eſt notitiæ,uim refrigeratoriam habens. Quare illitum cum pane aut polenta,ignibus ſacris,& ulceribus quæ ſerpunt, medetur.epinyctidas cum melle uel uua paſſa,teſtium inflãmationes, carbũculoſq; ſanat.cum faba freſa, ſtrumas & tubercula diſcutit.tineas interaneorum expellit ſemen,cum paſſo potum.genituram adauget.largius tamen ſumptum, mentem non ſine periculo mouet:quare continuo & copioſiore uſu abſtinendum. Succus cum

ceruſſa

Coriandrum.

cerussa spumáue argenti, necnon aceto & rosaceo illitus, ardentes summæ cutis inflammationes emendat. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Κόριον, κορίανον.

Latinè, Coriandrum, Corianum, Corium.

Officinis Latinum nomen seruauit.

Germanis, Coriander/ Coleander.

Gallis Coriandre, dicitur.

Coriandrum essentiæ amaræ habet plurimum, parum humiditatis aqueæ tepentis, pauxillum astrictionis, à qua refrigerat, ut ab amarore calfacit; terget, digerit, tenuium est partium, lumbricos necat: sed largius sumptum mentem mouet non sine periculo, ob id aceto maceramus, pòst siccamus. Officinæ coriandrum præparatum uocant ita emaceratum.

Hieracium. Cap. LXI.

Hieracium.

Dens Leonis. Hieraceum minus.

B

Hieracium magnum, caulem emittit asperum, subrubrũ, spinosum, cauũ: folia ex interuallis rariusculè diuisa, similia soncho per ambitum: luteos flores in oblongis capitulis. Vim refrigerãdi habet, & modicè substringendi. unde illitum, stomacho æstuanti, inflammationibusq; prodest. succus erosionem stomachi sorbitione mitigat. herba cũ radice illita, uibratis à scorpione ictibus auxiliatur. Hieracium paruum, folia ex interuallis habet, diuisa in ambitu: cauliculos teneros, uirentes, in quibus lutei flores orbem circinantes emicant. Vim suã ad eadem ad quæ superior impendit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hieraceum Dioscorides in duo genera distribuit: maius scilicet & minus. Hieraceum maius nusquã non

A in pratis emicat, Officinæ & herbarij Cichoream luteam aut croceam appellant, Germani ad Græcam alludentes appellationem, Habich kraut uocant, facie tota, præterquàm flore, qui luteus conspicitur, cichoreã æmulatur, namq; caulem emittit asperum, subrubrum, spiculis horrentem, intus cauum, folia ex interuallis rariusculè laciniata per ambitum, flore in oblongis capitulis luteo. Hieracium Græci uocant, quoniam accipitres scalpendo eam, succoq; oculos tingendo obscuritatem, cùm sensere, discutiant. Hieraceum paruum Græcis ἱεράκιον ἕτερον. Officinis dens leonis, quòd folium sinuatim per lacinias denticulatum sit. Sunt qui Taraxacon, & Altaraxacon uocant, monachi caput, lactucam erraticam, & Sonchiten. Germanis Rötlkraut/ Pfaffenrötlin/ Pfaffenplatt/ Genßzung/ dicitur, folijs multis constat, utrinq; denticulatis in terra sessilibus, cauliculis dodrantalibus, concauis, leuibus & enodibus, flore luteo, stipantibus in circuitum foliolis coronato, qui senescens euanescit in lanuginem, quæ cum aura raptim fertur, &c.

Apium. Cap. LXII.

Apium hortense.

HOrtensis apij herba ad eadem ad quæ corianum conuenit. inflammationibus oculorum, cum pane aut polenta illinitur. æstuantem stomachum mulcet. mammarum duritiam ex lacte concreto contractam reprimit. urinam ciet, siue crudũ, siue coctum edatur. decoctũ eius radicisq; potum, uenenorũ noxę resistit, quum uomitiones exciter. aluum cohibet. semen uehementius urinam pellit. cõtra serpentium uenena, aut epotam argenti spumam auxiliatur. inflationes discutit. admiscetur medicamentis quæ dolorũ leuamẽta præstant, theriacis quoq;, ac tussis remedijs. Eleoselinum in humidis nascitur, satiuo grandius, & ad eadem efficax. Oreoselinum, caule est dodrantẽ alto, ab radice tenui exeunte: per cuius ambitum rami & capitula cicutę, multò tamen tenuiora: semine cumini, oblongo, acri, & odorato, tenui. nascitur in petrosis & montibus. Vrinam ciet, semine ac radice in uino potis. menses trahit. antidotis, necnon medicamẽtis urinam cientibus & excalfactorijs inferitur. Nec hallucinari nos oportet, existimantes oreoselinũ esse, quod

B in saxis prouenit: aliud enim est petroselinum. Petroselinum in Macedonia prouenit, in præruptis locis: semine ammij, odoratiore, sapore acri, aroma olente. Vrinã cit ac menstrua. cõtra stomachi & coli inflationes, & tormina prodest laterum, renũ, & uesicæ doloribus in potu subuenit. admiscetur antidotis urinam cientibus. Hipposelinum, Latini olusatrum appellant, aliqui smyrnion, quãuis aliud sit quod propriè smyrnion dicitur, ut paulò pòst referemus. Est autem maius & satiuo apio candidius: caule alto, cauo, molli, habente ueluti lineas: folijs latioribus, in puniceum uergentibus: coma rorismarini, florum plena, dependentibus in cacumine corymbis, antè quàm defloreſcat. ea semine turget nigro, oblõgo, acri, solido, aromatico. radix dimittitur tenuis, odorata, candida, quæ os commendat. In umbrosis & palustribus enascitur. olerum generis, ut apium. radix cruda coctáue estur. folia cũ caulibus decocta manduntur, & per se aut cum piscibus præparantur, crudaq; muria condiuntur. Vim hanc habet, ut poto semine ex mulso uino mẽses cieat. algẽtes cal facit potu aut illitu: urinæ stillicidio auxiliatur. radix eosdem præstat effectus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Apium satiuum est, cuius rami largis portionibus per iura innatant, & in condimentis peculiarem gratiam habent. Quæ Plinij uerba nostrum uulgare petroselinum magis indicant, Germanis Peterlin/ & Petersilien/ Gallis Persil, appellatum.

Nostrum uerò uulgare apium, est Dioscoridis & Galeni Eleoselinum, hoc est, cum Gaza, paludapiũ, quia in paludibus & secundum aquæductus nascitur. Græci ἐλειοσέλινον, Latini apium palustre, uulgo simpliciter apiũ, ut aliqui sentiunt. Italiã tamen Maceronem, aut Canneam uocare scribit Ruellius, Germa. Epffich/ & Eppen. Brabanti Joffrowmerck. Galli Esgrun persil uocant, ut Ruellius arbitratur.

Petroselinum autem uerum ex Macedoniæ asperis & præruptis petendum, ut Galenus docet lib. 1. de antidotis, his uerbis: Petroselinum, id est, apium petrosum omnibus notum, in regione Macedoniæ præcipiti nec magna, laudatissimum nascitur, hoc est, acerrimum & amarissimum maximè si recens fuerit, sed parcum, à qua Estreaticum dicitur & Macedonicum. Plurimum uerò in Epiro gignitur, ex qua in Macedoniam comportatum, & propè totum in Thessalonicen, inde tanquàm Macedonicum à mercatoribus deuehitur: alioqui uniuersis gentibus non sufficiat. Quo modo mel Atticum melle ex Cycladibus locupletant, proq; Attico

uendunt;

uendunt: & uinum falernum in parua quadam Italiæ regione parcum genitum, sic ab indigenis adultera- A
tur, ut in omnem Romanorum imperio subditam regionem feratur.

Si autem Estreaticum & Macedonicum petroselinum desideras, nihil peior, sed minus amara erit theriace, & alia antidotus, si alterum mijcias. Non enim deleterijs pharmacis, aut uirulentarum bestiarum morsibus adeò aduersatur, quod principalißimū est theriaces promissum: sed id hydropicis, imbecillibus, & alijs quibusdam similibus affectibus succurrit.

Eleoselinum: Apium uulgare.

Ostrutium. Meysterwurtz.

B

Pimpinella, Bibinell.

Hodie de petroselino etiam inter doctißimos parum cōstat. Conrado Gesnero, Medico peritißimo, id uidetur, quod hodie Ostrutium, alij Imperatoriam uocant, in montibus & saxosis nascens, figura apij, amarißimum acerrimumq; inter omnia apij genera, quod Galenus de petroselino Macedonico et Estreatico scribit: quod sanè nomen etiam ad Ostrutium accedit. Alij Astrantiam: quidam, magis corrumpendo, Magistrantiam uocant. Easdem omnino uires uulgus nostrum de eo pollicentur, quas de petroselino ueteres. Alpini ad omne morborum genus quasi panacea utuntur. Germanis Meysterwurtz/dicitur.

Hieronymus Tragus, in uera cognitione simplicium nulli secundus, aliam herbam pro ueterum petroselino nobis ostendit, uidelicet nostram uulgarem pimpinellam, quam Germani Bibinell uocant, & hæc sanè non longè à legitima ueterum

A Paludapium, Wassermarck.

petroselini delineatione abscedit. quid uerò in tanta sententiarum uarietate statuendum sit, doctioribus, & quibus plus ocij fuerit, iudicandum relinquimus.

Quod uerò Macedonicum petroselinum uulgo dicitur, est hipposelinum, quod olus atrum, seu pullum à Latinis appellari Hermolaus, Ruellius, Marcellus in Dioscoride inscripserunt, quod meus codex Græcus non habet, Galenus autem uerum Smyrnium ὀλύσατρον Romæ uocari iam consuetum scribit lib. 2. Aliment.

Hipposelinon.

Græci ἱπποσέλινον.

Latini Hipposelinum olusatrum, ut diximus.

Officinæ Petroselinū Macedonicum. Germa. à magnitudine Groß eppich / uel Groß epff. Galli Meicheron Alexandri uocant.

Est & aliud genus apij, ἐλεοσέλινον, ἢ ὑδροσέλινον Græcis.

Paludapiū & palustre apium (ut uulgare apium) & Rusticum apium Latinis. Germanis Wasser eph / & Bauren eph dictum: nascitur in paludibus, & ipsa aqua, Apio hortulano maius, caule tenero, concauo, folio molli, raro nec hirsuto, simile apio sapore, floribus, semine & radice.

Sunt tamen qui genera apij ita distinguunt, uidelicet, ut primum apij genus, quod Dioscorides hortense appellat, nostrum uulgare apium sit, uulgo Eph & Eppich / appellatum.

B Eleoselinum uerò, de quo ultimo egimus, scilicet palustre apium. Germanis Wasser & Bauren eppich / dictum.

Oreoselinum uerò arbitrantur hortulanum nostrum apium. Germanis Petersilien / Gallis Persil, dictum.

De Petroselino nihil certi constat.

Hipposelinum quartum genus apij erit, quod Officinis Petroselinum Macedonicum appellari falsò, suprà monuimus.

Omnia hæc Selinorum, id est, apiorum genera idem pollent tota, sed semine sunt potentiora, & in his præcipuè Macedonicum calidū siccum ordine tertio, &c.

Smyrnium. Cap. LXIII.

SMyrnion, quod in Cilicia petroselinum uocant, passim in Amano monte gignitur. caulem habet apij, & stolones multos: folia latiora, subpinguia, ad terram infracta, robusta, odore medicato, cum quadam acrimonia, iucunda, colore in luteum languescente. capitibus caulium orbiculatis, ut anethi, semine brassicæ, rotūdo, nigro, acri, myrrhæ sapore, ita ut alterum alterius locò cedat. radix quoq; odorata, gustu acri, fauces mordet, succosa, mollis. cortex eius foris niger, intus uiridis, aut subalbidus. Nascitur in saxosis, & collibus, atq; squalidis, & limitibus terrenis. Vis radicis, herbæ & seminis, excalfacere. folijs muria maceratis ad obsonia utuntur. aluum sistunt. radicem contra serpentium ictus bibere conuenit: tusses & orthopnœas mitigat. urinæ difficultati medetur. recentes tumores, collectiones, duritiasq; discutit. illita, uulnera ad cicatricem perducit. partus abortu uitiat, si feruefacta subijciatur. Semen, lienis, renum & uesicæ uitijs prodest. menses & fecundas pellit. commodè datur ischiadicis in uino. inflationes stomachi lenit. sudores ciet, & ructus. peculiariter datur hydropicis in potu, & contra febrium circuitus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Proximè ad sententiam Dioscoridis Plinius Smyrnion depinxit, folia apij tradens habere, latiora, & ma-

ximè

ximè circa ſtolones multos, quorum à ſinu exiliunt pinguia, ad terram inſtrata, odore medicato, cum quadã A acrimonia, iucunda, colore in luteum langueſcente, capitibus caulium orbiculatis, ut apij, ſemine rotundo, nigro, qui areſcunt incipiente æſtate. Si cuiquã tam celebres notulas libeat explicare, facilè perpendet, eam eſſe herbam, quam noſtri herbarij, Angelicam, & Sanctiſpiritus radicem, à ſuauiſſimo eius radicis odore, quẽ ſpirat: aut ab immenſa contra uenena facultate, appellant, Germanis Angelic / Heilig geyſts wurtz / & Bruſt wurtz / uocatur. Duo huius plantæ inueniuntur genera. Vnum in hortis, hac ſpecie uiſitur, & Zam

zam ~~Wild~~ angelic.

Wild ~~Zam~~ angelica

angelica uocatur, radix craſſa eſt, et multa, foris nigricans, intus candida, tuber in ea quæ ſuper terram eminet. Caulis ei fœniculaceus, folium apij in aurei colorem langueſcens, ſemen foliaceum, latum, nempe quod figura exile foliolũ exprimit, in umbella apio ſimili aut anetho: hoc mira fragrat iucunditate. Altera ſylueſtris in montoſis proueniens, odore illo ſuaui cùm radix, tum ſemen caret. Satiua angelica, quam uerum eſſe Smyrniũ nõ dubitamus, unicè uenenis aduerſatur. quam uim illi Dioſcorides quoq; B tribuit, cùm radicem eius contra ſerpentium ictus bibere docet. Peſtilentiæ populatim ſæuientis arcet contagia. Corpora ab lue peſtifera uindicat, ſi tantùm, ut adfirmant, in ore teneatur. Per hyemem ciceris magnitudinẽ cum uino, per æſtatem ex ſtillatitio roſarum liquore ſumpſiſſe ſatis eſt. Nec ſenſurum ea die contagionem pollicentur, qua quis deuorauit, nam urina & ſudore uenenum abigit.

Weiß Hirtzwurtz.

Elaphoboſcum. Caput LXIIII.

ELaphoboſco fœniculaceus caulis eſt, aut rorimarino ſimilis, geniculatus: folijs duum digitorũ latitudine, ut terebinthi, prælongis, aliquantũ aſperis, circunfractis. adnatà multa habet, ferẽtia umbellas anethi ſimiles, & ſemina eiuſdẽ: florem ſubluteum: radice ternûm digitorum longitudinis, & craſsitudinis unius, cãdida, dulci, eſui apta. Caulis tener pro olere manditur: cõtra ſerpentium ictus, datur ſemen in uino. Fama autem eſt, hoc pabulo ceruas ſerpentium morſibus reſiſtere.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Paucis hodie cognoſcitur elaphoboſcon, etſi frequens ubiq; reperiatur, Romani Cerui ocellum appellarunt. Officinæ Galliæ ſimul & herbarij, ut rei ipſius nouæ, nouũ indiderunt nomen, Gratiã dei uocantes. Sueſſionenſis ager, herbam copariam nominat, quòd ea utantur ad uulſa, rupta. Nempe Gratia Dei, caule proſilit fœniculaceo, geniculato, folijs fermè duorũ digitorum latitudine, prælongis, ſubaſperis, infractis. Adnata multa caulis ſpargit, umbellas anethi ſimiles oſtendentia, & ſemina eiuſdẽ, florẽ ſubluteũ, radice ternũ digitorũ lõgitudinis, et craſſitudinis unius, cãdida, dulci, apta cibo, Dioſcoridis pictura ad unguẽ profectò repræſentat,

A *nulla reclamante nota, herbam quam modò diximus tam insigni nomine Gratiam dei uocari, fortè ea quã hodie Weiß Hirtzwurtz Germani uocant.*

Fœniculum. Cap. LXV.

FOeniculum si herba edatur, aut semen cum ptisana bibatur, mammas lacte replet. comæ decoctũ in renum doloribus subditum proficit, quippe quòd urinam excitet contra serpentium ictus in uino conuenienter bibitur. menses ciet. in febribus nauseã & stomachi feruorem, ex aqua frigida potum, sedat. contritæ radices & cum melle illitæ, morsibus canum medẽtur. Succus caule & folijs exprimitur, & in sole siccatus, in medicamenta adijcitur, quæ ad excitandam oculorum aciem commodè temperantur. Extrahitur succus ad eadem ualens, etiam semine uiridi, ramulisq; et radicibus prima germinatione incisis. In Iberia quæ ad occidentem spectat, succum reddit gummi similẽ. Caulem medium, dum herba floret, rustici demetunt, igniq; admouent, quò facilius ui caloris exudans gummi remittat: quod efficacius succo est, ad medicamenta oculorum.

Hippomarathrum.

B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis Μάραθρον. *Latinis, Fœniculum, Marathrum. Officinis Latinum nomen seruauit.*

Germanis, Fenchel. *Gallis du fenouil.*

Fœniculus calidus ordine tertio, siccus primo, semine magis quàm radice, minus folijs, quibus lac gignit, ut illis urinas, & menses magis ciet. Cortex radicis in usu est frequenti, lib. 8. comp. phar. par. μαλατροσπέρμον *per* λ. *ubiq; scribit Actuarius, id est, marathri semen.*

Fœniculum erraticum, siue Hippomarathrum. Cap. LXVI.

EST & syluestre fœniculum, magnũ. fert autem semẽ cachryi simile, cuius radix iucundè olet, potaq; stranguriæ medetur. menses imposita ciet. uentrẽ sistit, radice aut semine poto contra serpentium morsus auxiliatur, calculos comminuit, regium morbum

bum expurgat.lactis abundantiam facit.decoctum foliorum hauſtum, fœminas à partu purgat. Traditur aliud hippomarathri genus,longo,exili,& anguſto folio, ſemine coriandri,rotundo,acri,& odorato. Excalfaciendi naturam habet, & uiribus fœniculo reſpondet.ad omnia infirmius. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἱππομάραθρον. *Latinè,Fœniculum ſylueſtre.*
Officinis incognitum. *Germanis,* Wilder Fenchel/Roßfenchel.
Gallis fenoil baſtard,dicitur.

Satiuo procerius eſt,brachiali craſſamento,folijs etiamnum maioribus,ſemine miliaceo,radice alba,odorata,in apricis,& petroſis inuenitur.

Diocles alterum ſylueſtris fœniculi genus,Dioſcoridi ἱππομάραθρον ἕτερον *dictum,longo & anguſto folio,ſemine coriandri repræſentauit. Medicinæ cum eo genere priore communes,uerùm inferioris operæ.*

Daucum. Caput LXVII.

DAucum aliqui Daucium uocant.Creticum folijs fœniculo ſimile, minoribus & tenuioribus: caule dodrantali: umbellà coriandri: flore albo: ſemine acri,candido,hirſuto,ſuauiſsimi odoris in mandendo.radix digitali craſsitudine & dodrantis longitudine adoleſcit.in ſaxoſis naſcitur,& locis ſole illuſtratis. Aliud eius genus ſylueſtri apio ſimile,acre,odoratum,aroma olens,feruentis guſtus. Probatiſsimum Creticum. Tertium aſsignatur genus folijs coriandri,floribus albis, capite & ſemine anethi,muſcario paſtinacæ: ſemine oblongo,ceu cumini,acri.Omnium ſemen excalfacit potum,urinam,menſes,& partus extrahit, torminibus liberat. ueterem tuſsim mitigat . phalangiorum morſibus potum in uino auxiliatur. tumores illitu diſcutit. Seminis duntaxat in alijs generibus inualuit uſus. in Cretico, etiam radicis, quæ maximè contra uenenatorum iniuriam in uino bibitur. B

Daucus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Dauco genera tria: Creticum Latinis,Gallica paſtinaca dicitur,uulgo (falſò tamen) ſylueſtris carota,in Officinis principem retinet appellationem, ea namq; caule aſſurgit pedali,folijs fœniculi,ſed candidiuſculis minoribusq;, coriani muſcario,in quo ſemen hiſpidum, milij ferè capacitate,album,feruens,acre,odoratum,radice digitali craßitudine,bipalmum longa,in apricis petroſisq; naſcitur, Germanis Vogels neſter/Feld moren/*dicitur. Alterum ubiq; prouenit, præcipuè in terrenis, limitibusq; & pingui ſolo, apio ſimile,feruens,acre,& guſtanti odoratum.*

Tertium genus paſtinacæ non diſsimile, opacante faſtigium anethi umbella, ſemine oblongo, odoratu graui, ſapore,ut cuminum,acri: utrunq; genus aſininum daucum herbarijs audio uocari. Galen. & Paulus daucum nihil aliud eſſe uoluerunt,quàm ſtaphylinum ſylueſtrem. Hippocrates daucum Aethiopicum laudat. Daucum refert Galenus agreſtem paſtinacam nonnullis nominari.

Delphinium. Caput LXVIII.

DElphinium ſurculos emittit à radice una ſeſquipedales,aut maiores , à quibus folia exeunt parua,tenuia,diuiſa,prælonga, quæ delphinorum effigiem repræſentāt: unde tractum nomen eſt . flos uiolæ albæ non diſsimilis,purpureus: & ſemen in ſiliquis milio proximum,quo non aliud utilius bibi poteſt ab ſcorpione percuſsis. Aiunt enim obiecta herba ſcorpiones reſolui, atq; ignauos torpeſcere: ſemota uerò ea,ſeſe recolligere.Prouenit in aſperis & apricis. Alterum eſt delphinium,

phinium,

A phinium, quod Romani buccinum uocant, superiori simile, sed folijs & ramis longè gracilius. Viribus eisdem pollet, sed non ita efficacibus.

Filius ante patrem. *Buccinaria.* *Herbarij quidam Delphinium esse putant, quam filium ante patrem, uulgò appellant, quòd siliquam & intus semen ante floris exitum ostendat, rectius si partus ante conceptum, ab eis appellaretur. Iam audio aptius ab teretis siliquulæ per extremum in expansum florem exeunte, buccinariam, quadam similitudine dici, siquidem ea surculis à radice una pedalibus funditur, folijs paruis, tenuibus intersectis, incuruis, longiuscula delphinis effigie, flore uiolæ matronalis, subpurpureo, semine in ualuis teretibus exiguo, milio non dißimili. Inuenitur frequens in asperis, & locis totius diei solem excipientibus.*

Pyrethrum. Cap. LXIX.

Syluestre Pyrethrum.

PYrethrum saliuarem uocant, folia caulemq; emittit ut daucum syluestre & fœniculū: umbellamq; anethi, circinatæ rotunditatis *. radix longa est, pollicis crassitudine, gustu feruidissimo. Pituitam elicit, ideo in dolore dentium, decocta in aceto, colluto inde ore, auxiliatur. mansa pituitam extrahit. sudores ciet, perunсto ex oleo corpore. diuturnis horroribus efficax. contra perfrictiones membrorum, resolutionesq; eximiè conducit.

** Capillaceam, alij.*

B

NOMINA ET explicatio.

Græcè, Πύρεθρον.

Latinè Pyrethrum, à feruido sapore dicta, & Saliuaria.

Officinis genuinū nomen seruauit.

Germanis, Bertram/Speychelwurtz. Gallis pes Alexandrinus, dicitur.

Pyrethrum ab ignea, urenteq; ui dictum, quia mansu saliuam potentius, quàm pro caloris modo elicit: unde & saliuaris quoq; Latinis dicitur, ut Dioscorides testatur: in Apennino frequens, annis quinq; seruatur: affectibus omnibus frigidis efficax.

Rosmarinus. Caput LXX.

DVo rosmarini genera. unum fœcūdum frugiferumq;, cuius semen cachrys uocatur. folia fœniculi habet, crassiora & latiora. in rotæ speciem, humi sparsa, iucundè olentia, caulem cubiti altitudine, aut maiorem, multis concauum alis: in cacumine umbellam, in qua semen copiosum, candidum, sphondylio simile, rotundū, angulosum, resinaceum, quod in mandendo linguam exurit. radix thus redolet, candida, prægrandis. Est & alterum omnino consimile, semen ferens latum, nigrum uti sphondylion, odoratum, minimè exurens, radice foris nigra, intus si frangatur, alba. Verùm id quod sterile dicitur, illorum planè similitudinem refert: sed neque caulem, neq; florem, neq; semen promit. nascitur in saxosis & asperis. Trita omnium herba communiter hæmorrhoidum profluuia sistit. sedis inflammationes & cōdylomata mitigat. concoquit strumas & abscessus, qui ad maturationem ægrè perducuntur. Siccæ radices cum melle ulcera purgant. torminibus medentur cum uino potæ,

potæ.& contra ſerpentium morſus conueniunt.menſes & urinas cient.ueteres tumores illitu diſcutiunt. Tam radicis quàm herbæ ſuccus,adiecto melle illitus,oculorum aciem exacuit.Potum ſemen ad eadem pollet. ſi comitiale malum ſentiatur, aut uetus pectoris uitium,auxilio eſt.regio morbo laborantibus cum uino & pipere datur,ſudores mouet, cum oleo perunctum. ruptis & conuulſis prodeſt. podagris,cum loliacea farina & aceto tritum,illinitur. purgat uitiligines, addito aceto quàm acerrimo. Semine in potonibus utendum, eius quidem quod Canchryn nō ferat, quippe illud ſua acrimonia arteriam exaſperat. Roſmarinum cum erica naſci,folijs lactucæ ſyluestris amaræ aſperioribus, candidioribusq́;,radice breui, Theophraſtus autor eſt, potuq́; idipſum alterutra parte purgare. Canchrys uim habet excalfaciendi,& uehementer exiccandi,quare abſtergentibus medicamentis inſeritur.contra oculorum fluxiones capiti illinitur,ita ut tertio die ſoluatur. A

Schwartz Hirtzwurtz.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Libanotidis ſiue roſmarini, Dioſcorides *tria genera facit. Vnum ſterile,hodie nobis planè incognitum, Alterum fœcundum,quod duplex eſt .alterum eſt, cuius ſemen canchrys dicitur,fœniculi folio,craßiore, orbiculato, in terrā iacente,caule cubitali,aliquando etiam maiore, ſtolonibus multis,quorum à capitibus umbellæ geſtantur, ſeminis plenæ candidi & ſpondylio ſimilis,rotundi,anguloſi, guſtu acuto,reſinacei,accendentis os cùm manditur.* Radix *alba magnitudinis iuſtæ,thus redolens: & hoc genus (quod equidē ſciam) hodie prorſus nulli cognitum.* Alterum *ſimile ſuperiori per omnia,ſed lato ſemine atq; nigro, ſpondylion imitante,odorato,neq; feruenti,radice foris atra, intus,ſi frangatur, albida, hæc eſt quam* Germani Schwartz Hirtzwurtz *appellant,à radice nigra.* Eius *picturam hic exhibemus.* B

Roſmarinum coronarium. Caput LXXI.

ROſmarinum quo coronarij utuntur, ramos mittit tenues,& circa eos folia minuta, denſa,longa,exilia, ſubter incana,ſupernè uirentia,graui odore. Excalfactoria ui præditum eſt.regium ſanat morbum,ſi decoctum in aqua,ante exercitationes bibatur: & ubi laborans exercitationi ſe crediderit,in balnea diſcendat, & merum potet. acopis,gleucinoq́; unguento admiſceri ſolet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Λιβανωτὶς στεφανωματικὴ. Latinè, *Libanotis coronaria.*
Officinis Roſmarinus. *Germanis,* Roſmarin.
Gallis Roſmarin, *dicitur.*

Libanotis ea quam Romani *appellant* Roſmarinum, *& qua nectentes coronas utuntur. in exilibus uirgis folium fert tenue,crebrū,oblongum,& gracile,intus candicans,& extrà uiride,odore graui,quo* Narbonenſis *prouinciæ tractus adeò ſcatet,ut haud temerè lignum aliud urant. Apud nos areas hortorum,eleganter topiario conuestit opere. utilis folio & flore, quem uulgus abſolutè* ἄνθος *malè uocat. nec antidotus* διʼ ἀνθῶν *Actuarij ſolius* Roriſmarini *florem recipit,ſed & aliorum.*

Spondylium. Caput LXXII.

Spondylium

A

SPondylium folia quadantenus platani & panacis habet. caules fœniculaceos, cubitali altitudine, aut amplius, aſſurgentes, in quorum cacumine ſemen duplex, ſeſeli ſimile, ſed latius, candidius, & magis paleaceum, grauis odoris. flores eius albi, aut pallentes: radice raphani, candida. naſcitur in paluſtribus & aquoſis. Potum ſemen pituitam per aluum extrahit. medetur iecinoris uitijs, regio morbo, comitialibus, orthopnoicis, uuluarum ſtrangulationi. ueternoſos ſuffitu reuocat. cum oleo commodè infunditur capitibus phreniticorum & lethargicorum. item capitis doloribus. cum ruta illitum, ſerpentia ulcera cohibet. Datur radix contra regium morbum, & iecinoris uitia: circumraſa eadem & iniecta, callos fiſtularum derodit. Recentis floris ſuccus exulceratis auribus, purulentiſq; accommodatur: qui cæterorum ſuccorum more exprimi, dein recondi ſolet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Σπονδύλιον. Latinis Spondylium, & Spondylion.
Officinis Oſtrutium, Aſtrens, Magiſtrantia. Germanis, Meyſterwurtz.
Gallis l' auſtruce, dicitur.

Hanc plantam, quam uerum ſpondylion eſſe non dubitamus, etiam uiri docti miſerè diſtraxerunt, ut tandem inuenirent, cui capitulorum Dioſcor. rectè aptari poßit. Alij enim, ut ſuprà oſtendimus, hanc uerum eſſe petroſelinum Macedonicum contendunt, alij Laſerpitium Germanicum, alij pro uero Smyrnio habent. Sunt & alij, qui hanc ad Panaces Dioſcoridis referunt, ex Panacis adprobantes deſcriptionibus, ex odore, ſucco & gummi, quæ omnia Panacis radicibus conueniunt. ſed facilè erroris conuincuntur, ſi ad legitimam delineationem Sphondylij confertur, nulla penitus reclamante nota. Adde quòd eaſdem omnes uires uulgus noſtrum de hac pollicetur, quas de ſpondylio ueteres, atq; hoc loco Dioſcorides deſcribit.

B

Ferula. Caput LXXIII.

Peucedanum.

EViridi ferula medulla pota, utilis eſt ad cruentas excreationes, cœliacoſq;: contra uiperarũ morſus in uino datur. erumpentem naribus ſanguinem indita ſiſtit. ſemen potum torminoſis auxiliatur. ſudores ciet, uncto ex oleo corpore. Caules, ſi edantur, capitis dolores faciunt. muria condiuntur. Ferula itaq; caulem profert ternûm ſæpe cubitorum: folia fœniculi, longè aſperiora & latiora: qua ab imo caule uulnerata ſagapenum efficitur.

Calidis Ferula naſcitur locis, atq; trans maria: hodie planè incognita.

Peucedanum. Cap. LXXIIII.

PEucedanum caulem emittit tenuem, gracilentum, fœniculo ſimilem. comam habet ſtatim à terra folioſam, ſpiſſamq;. flore luteo, radice nigra, craſſa, plena, graui odore, ſuccoſa. gignitur in montibus opacis. Tenera radix cultello conciditur, profluensq; è plaga ſuccus umbræ mandatur: in ſole ſiquidem confeſtim euaneſcit. Colligitur capite prius & naribus roſaceo perfuſis, ne capitis dolor premat, & uertigo ſentiatur. aſſationi radix inutilis fit. Tam lac quàm ſuccus radice & caulibus extrahi ſolet. ſicuti è mandragora: uerùm in efficacior ſucco lachryma habetur, & uelocius expirat. Interdum etiã concreta inuenitur lachryma.

ma,thuris similitudine,caulibus radicibusq; adhærens.Prefertur succus è Sardinia A
& Samothrace,colore rufo,odore graui,feruens gustu. Ex oleo & rosaceo illitum peucedanū prodest lethargicis,phreniticis,uertiginosis,comitialibus, & longis capitis doloribus,resolutis,ischiadicis,conuulsis.omnibus in uniuersum uitijs neruorum.ex oleo & aceto illitu,prodest.eius olfactu respirant uuluæ strangulatus,& ueternosi reuocantur.incensum serpentes abigit.aurium doloribus cōuenienter ex rosaceo instillatur.cauernis dētium inditum,mitigat dolorem.contra tussim efficacissimè ex ouo assumitur.suspirijs,torminibus & inflationibus subuenit.uentrem leniter emollit.lienem absumit.difficiles partus mirè adiuuat.facit ad uesicæ cruciatus, & renum distentiones potum uuluam aperit.Radix ad eadem utilis est, sed inefficacior.eius decoctū bibitur farina eius sordida ulcera purgat,& uetera cicatrice obducit.squamas ossium extrahit.in cerata & calfacientia malagmata additur.Radix eligi debet recens,quæ cariem non senserit,firma,odoris plena.Succus ad potiones amaris nucibus aut ruta aut pane calido aut anetho resoluitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Πευκέδανον. *Latinè,Peucedanum. Officinis genuinum nomen seruauit.*

Germanis, Harstrang/Sewfenchel. *Brabantis,* Verckens venckel *dicitur. Peucedani radix calida ordine secundo,sicca tertio: incidit,tenuat,digerit,affectibus neruorum frigidis,lieni indurato,pulmoni farto,pituitæ crassæ,lentæ,ulceribus contumacibus auxilio est.Succus ex hac expressus uiolentior est.* Gal.lib.8.simp.

Gith,seu Melanthium. Cap. LXXV.

Nigella Damascena.

Nigella uulgaris.

B

A Pseudomelanthium.

GIth exilibus surculis fruticat, sæpe binos dodrantes excedens. folijs ut senetionis minutis, sed multò tenuioribus: capitulo in cacumine tenui, paruo, ceu papaueris, oblongo, intercursantibus intus membranis, quibus semen includitur nigrum, acre, odoratum, quod panibus inspargitur. Capitis doloribus illitum fronti, subuenit. discutit recentes oculorum suffusiones, tritum ex irino, & infusum naribus. tollit lepras, lētigines, duritias, tumoresq́ue uetustos, cum aceto illitũ: circumscarificatos clauos excutit, cum uetere urina impositum. dentium doloribus, decoctum cum aceto & teda, prodest. teretes uentris tineas expellit, peruncto ex aqua umbilico: destillatione laborantes adiuuat, tritum in linteo & olfactum. urinam & menstrua ciet, multis diebus sumptum. & lac extrahit. difficultatem spirandi cum uino potum leuat. phalangiorum morsibus ex aqua drachmæ pondere haustum auxiliatur. incenso serpentes fugantur. Tradunt largius epotum enecare.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis, Μελάνθιον. *Latinè, Melanthium, Gith, Nigella.*

Officinis, Nigella Romana.

Germanis, Schwartz Römisch wolriechend Coriander/Schabab.

Gallis poiurette, à piperis sapore Nielle, ou nigelle poiurette.

Melanthium est Gith, quamuis flore sit ex cæruleo albicante, semine nunc nigro, nunc rufo: calidum siccũ tertio gradu, tenuium partium, amarum, aßiduo olfactu catarrhos sanat, orthopnœam iuuat, lumbricos necat, lepras tergit, menses ob craßitiem, & lentorem retentos mouet.

Quæ uerò in segetibus altius adolescit, Nigella uulgo dicta, Germanis Ratten / *inodora, pseudomelanthium, & Githago uocari poßit.*

B

Laserpitium, & Laser. Caput LXXVI.

LAserpitium in Syria, Armenia, Media, & Libya nascitur, caule ferulaceo, quē maspetum uocant: folijs apio similibus, lato semine. Radix excalfacit. in cibis ægrè concoquitur. uesicæ noxia. sugillatis illita cum oleo, & strumis, ac tuberculis cum cerato, medetur. ischiadicis conuenit cum irino aut cyprino cerato. excrescentibus circa sedem tollendis illinitur, cum putamine mali punici, & aceto decocta. uenenis pota resistit. os commendat, cibis * aut sali permista. Laser è radice atq; caule scarificatis colligitur. præfertur autem rufum, translucens, myrrhæ æmulum, non porraceum, odore ualens, suaui gustu, quod dilutum facilè albescit. Cyrenaicum si quis degustarit, humorem toto corpore ciet. blandissimo odore, adeò ut ne os quidem gustanti nisi paululum spiret. Medicum & Syriacum minus uiribus ualent, & magis uirosum reddunt odorem. Laser omne antequàm siccescat adulteratur sagapeno, aut fabæ lomento, quod maleficium deprehenditur gustu, odore, uisu, & dilutione. Caulem aliqui silphion, radicem magudarin, & folia maspeton uocauere. Efficacissimum laser, mox folia, postremò caulis. Acrem uim habet. inflationes facit. perunctas cum aceto, pipere & uino alopecias sanat. oculorum aciem exacuit. incipientes suffusiones, illitum cum melle, dissipat. cauernis dentium in dolore inditur, aut cum thure in linteo circumligatur, aut cum hyssopo, ficis coctis in posca, os colluitur. ijs prodest, quos bestia in rabiem efferata momorderit, uulneribus immissum. ualet aduersus uenena telorum; & animalia omnia, quæ uirus eiaculantur, potum aut illitum. scorpionum plagis oleo dilutum circumlinitur. gangrænis præcoërcitis immittitur: & cum ruta, nitro & melle, uel per se, carbunculis. clauos callosq́ue prius circumrasos uellit. cerato aut aridorum ficuum carne præmollitum, recentes lichenas ex aceto sanat. & excrescentia in carne, polyposq́ue, si aliquot diebus cum atramento sutorio, aut ærugine illinatur. extuberantia cum forfice extrahit. Veteribus faucium scabritijs opitulatur. grauē, subitoq́ue irraucescentem uocē, dilutum aqua, sorbitione confestim expedit. uuã illitum cum melle reprimit. anginis ex aqua

* Intinctibus.

mulsa utilissimè gargarizatur. uescentes lætiore colore mangonizat. tussi commo- A
dè in sorbili ouo datur, & pleuriticis, in sorbitionibus: infellis suffusione, & aqua intercutem, cum aridis ficis. horrores discutit cum uino, pipere, & thure potum. neruorum contractionibus, opisthotonicisq; datur oboli pondere deuorandum. hærentes gulæ hirudines, gargarizatum cum aceto decutit. ad lac intus coagulatum bibitur. comitialibus ex aceto mulso proficit. menses ciet, cum pipere & myrrha potum cœliacos adiuuat, in acino uuæ sumptum. cum lixiuio autem potui datum, repentè conuulsis ruptisq; prodest. ad potiones resoluitur, nucibus amaris, aut ruta, aut calido pane. Foliorũ succo ad eadem proficitur, sed multò inefficacius. cum aceto mulso manditur, ad expediendam arteriam, maximè cùm uox retunditur. eo cum lactucis utuntur, exitq; in uicem erucæ. Fertur & altera magudaris in Libya nasci: radix laserpitio similis, sed minus crassa, acris & fungosa, ex qua non profluit succus: eiusdem cum lasere facultatis.

NOMINA ET EXPLICATIO.

ὀπὸς liquor est, crassum illud & lētum, quod ex uulnere effluit, uel radice incisa, qui inde ῥιζίας dicitur: uel caule etiam usq; ad medullam secto, terebrato, castrato, qui καυλίας dicitur, altero puriore, & perluci-diore, specialius tamen, & per excellentiam ὀπὸς, Cyrenaicus & Medicus, & Syriacus intelligitur, qui omnes caliditate & tenuitate exuperat: ob id omnium maximè digerit per halitum, quanquam reliqui liquores sint multum calidi, & spirituosi, & plurima horum pars essentiæ aëris, & igneæ. χυλὸς tamen, δάκρυον, ὀπὸς, Græcis sæpe confunduntur, & Latinis succus, lachryma, liquor. Præstantißimus autem ex Aphrica est, Cyrenaicus Galeno, Indicus & Armenius Mesuæ: imbecillior Medicus & Syriacus: uterq; enim uirus, & putrilaginem resipiens, ut & Parthicus, & Persicus. Est autem laseris seu laserpitij, seu Silphij herbæ liquor. E Tabrobana maris Indici, insula omnium maxima, conuehi hodie præstantißimum, Belzoy uulgo dictum, scribit Ludouicus Romanus patricius. Opus Cyrenaicus est saluberrimus phlegmonæ, Gargareonis, & aliarum partium, non incipienti, sed ueteratæ, & in scyrrhum durescenti. Est enim acerrimum & maximè calfaciens medicamentum.

Sagapenium. Caput LXXVII. B

SAgapenium ferulaceæ herbæ succus est, quæ in Media nascitur. Optimum est, translucens, fuluo forinsecus colore, & intus albo, nescio quid inter laser & galbanum redolens, gustu acri. Prodest laterum & pectoris doloribus, tussibus uetustis, conuulsis & ruptis. crassam pulmonis pituitam expurgat. datur comitialibus, opisthotonicis, lienosis. item contra neruorum resolutionem, perfrictiones, & febrium circuitus* in potu. in unguenta probè admittitur. menses pellit. sed fœtum exanimat, cum hydromelite potum. prodest ex uino haustum, serpentium ictibus. olfactum ex aceto uuluarum strangulatus excitat, oculorum cicatrices, offusam caliginem, hebetudines, suffusionesq; detergit. Resoluitur ut laser, ruta, aqua, & amaris nucibus, aut melle, aut calido pane.

**Alij, perfrictiones, quas febrium circuitus faciunt.*

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sagapenum est frutex ferulaceus, seu ferulæ similis planta, lib. 8. simp. seu ferula quædam panaci similis, lib. 1. antido. in Media regione, & abusiuè ex ea succus: qui etiam ὀπὸς σαγαπηνὸς dicitur, lib. 1. antid. calidus, tenuium partium, ut alij opij, seu liquores: modicè terget, oculorum cicatrices purgat, & terget, suffusiones, & oculorum hebetudines à crasso humore leuat. Laudatur prælucidum, foris rufum, intus candidum, acre, odore porri, seu medio inter laseris liquorem, & galbanum, quibus adulteratur. Opopanaci enim nihil est simile, sed galbano albiori. Nam spumosa cohærens, albior, læuisq; pars galbani in Sagapenum degenerat: pars altera densior, & multò quàm aliud galbanum constrictior, fit Galbanum optimum, sagapenum resipiens, eaq; tanquam præstantißima utendum lib. 1. antido. Si uerum est, uino aut aqua statim dissoluitur, adulteratum non liquescit.

Euphorbium. Caput LXXVIII.

EVphorbia Libyca arbor est, ferulæ speciem habens, quæ in monte Atlante* iuxta Mauritaniam inuenitur. ea acerrimo succo turget. cuius eximium feruorem expauescentes incolæ, ouillos uentres elutos arbori cicumligāt, & eminus caulem contis incidunt, confestimq; è plaga, perinde atq; uase quodam, in uentriculos

**Alij, Tmoli:*

A copiosius lactis humor effluit, præter id quod humi sparsum, uulnus eiaculatur. Duo succi genera. Vnum orobi magnitudine, sarcocollæ modo emicat: alterum in uentriculis concrescit, atq; uitreum spectatur. Eligendum est translucens, & acre. Euphorbium adulteratur sarcocollæ & glutini mistione. sed difficile quidem experimentum: quippe cùm leui gustu, os ac sensum diu detineat, adeò ut quicquid ori obijciatur, planè euphorbium resipiat. eius inuentio tempore Iubæ regis Libyæ cognita extitit. Succus illitu suffusiones discutit. potus tota die exurit, quare melli collyrijsq; pro acrimoniæ ratione admisceri debet. coxarum doloribus prodest in odorifera potione haustus. squamas ossium eadem die eximit. uerùm eo utentes, necesse est linamentis aut ceratis communire corpus quo ossa conuestiuntur. Aliqui memoriæ prodiderunt, percussos à serpente nihil molesti passuros, si incisa osse tenus capitis cute, intritus succus infundatur, uulnusq; postea consuatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Euphorbium & Euphorbia arbor, unde liquor emanat, qui ex occiduis regionibus affertur, ut Sagapenũ ex orientalibus, lib. 3. comp. phar. gener. Euphorbium liquor est stirpis cuiusdam spinosæ in Maurusiorum terra prouenientis, in uentre ouium reponitur, quoniam hunc solum non erodit. Bimum aut trimum mediocre uiribus adhuc est (taliq; utitur Galenus lib. 1. compa. pharm. part. in alopecia) interdum & quadrimum. Quarto autẽ uel sexto anno exoluitur, deinde procedente tẽpore in totũ elanguescit, Galc. ne putes cum uulgo annis decem posse seruari: etiam cum milio, lentibus, fabis: Adulteratur lacte caprino, sarcocolla, glutino. id igni iniectum odorem edit fastidiendum. Pituitam purgat Euphorbium, à Iuba rege inuentum, ab Euphorbo suo Medico, Antonij Musæ fratre, uocatum, sed magis aquam. Euphorbium cum Mastiche, & tragacantho coctum, in pane dedit in morbo Italico Manardus, & sine manifesta noxa iuuat. Cum melle tantùm Dioscorides. cum melle cocto Paulus præbet. Paulus dat siliquas quinq; uel septem, imo drachmam unam. ad quam Dioscorides quoq; accedit. Auicen. tres obolos. Serapion duos.

Gal. lib. 9. com. phar. part.

Galbanum. Caput LXXIX.

GAlbanum succus est nascentis in Syria ferulæ, quod nonnulli metopium uocant. Maximè laudatur cartilaginosum, merum, thuris effigiem præbens, pingue, minimè lignosum, retinens nõnihil adiecti seminis & ferulæ, graui odore, neq; ualde humidum, neq; nimis aridum. Adulteratur faba fresa, resina & ammoniaco. B Galbanum excalfacit, urit, extrahit, discutit. menses ac partus trahit. appositu uel suffitu, lentigines aceto & nitro perunctas tollit. deuoratur ad tussim ueterem, difficultatem spirandi, suspiria, rupta, cõuulsa. aduersatur toxicis, potum cum uino et myrrha. simili modo sumptum mortuos partus extrahit. imponitur lateris doloribus, & furunculis. comitiales & uuluæ strangulatus, & uertiginosos olfactu suscitat. si uratur, fugat nidore serpentes, & perunctos feriri non patitur. serpentes cum oleo & sphondylo circumpositum, necat. dentium dolorem oblitum, aut cauernis inditum, mitigat. urinæ difficili prodesse existimatur. Resoluitur ad potiones amaris nucibus, aqua, aut ruta, aut calido pane, mulsáue: aliàs meconio, ære usto, aut felle liquido. Si purgare galbanum uoles, in feruentem aquam demittito, namq; cùm liquefactum fuerit, eius fordes fluitabunt: quas hoc modo facilè separabis: mundo linteo raroq; alligatum in fictili aut ærea pyxide ita pendeat, ut imum uasis ne tangat: opertoq; uase in feruidam aquam demittito: sic enim syncerum, ueluti per colum eliquescet, & lignosum in linteo remanebit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Galbanum liquor ferulæ Syriacæ, seu plantæ ferulaceæ in Syria frequentis, calidus in fine ordinis secundi, aut principio tertij, siccus initio secundi: mollit, digerit: addit Dioscorides, trahit, urit. De hoc pauca suprà in Sagapeno. Laudatur purum ligno, aliquid tamen seminis mistum habens, odore graui, sapore abominabili, humidi & sicci medium, pingue, & in hammoniaci aut thuris similitudinem cartilaginosum Eius obolos tres miscet Andromachus arteriacæ 12. alteri drachm. sex. lib. 7. comp. pharma. part. Purgandi eius sordibus ratio Dioscoridi traditur. Vitiatur resina, faba fracta, Hammoniaco, ut idem Dioscorides testatur.

Gal. li. 7. co. ph. par.

Ammoniacum. Caput LXXX.

AMmoniacum ferulæ succus est, quam iuxta Cyrenem Aphrica gignit. cuius fruticem cum radice agasyllim uocant. Probatur bene coloratum, ligni & calculorum

calculorum expers,thuris similitudine,minutis glebis,densum,syncerũ, nulla sor- A de spurcatum,castoreum odore imitans,gustu amarum.hoc genus thrausma, id est, friaturam appellant: quod uerò terram & calculos collegit,phyrama.gignitur in Aphrica iuxta Ammonis oraculum,succum stillante ferulacea arbore. Mollit, extrahit, calfacit. tubercula duritiasq; discutit. potum, aluum soluit.partus extrahit. lienem consumit,drachmæ pondere* haustum.articulorum coxendicumq; doloribus liberat.auxilio est anhelatoribus,orthopnoicis,comitialibus. item quibus humor in pectore coit,si cum melle delingatur,aut cum ptisanæ succo sorbeatur . cruentam urinam pellit.albugines oculorum absterget. genarum scabritiam absumit. tritum autem cum aceto,& impositum,iecinoris lienisq; duritias sedat. discutit tofos,qui in artubus concalluerunt,cum melle aut cum pice illitum.lassitudines & coxendicum dolores eo perungi utile est, cum nitro & cyprino oleo,uice acopi.

* Adde, cum aceto.

Hammoniacum,seu Ammoniacum Galbanum,emolliunt,mitigant,emplastica sunt, ut opopanax, sed illis ualentius,Gal.lib.10.simp.

Sarcocolla. Caput LXXXI.

SArcocolla,lachryma est arboris in Perside nascentis, pollini thuris similis, rufa,gustu amara.Vulnera glutinat.oculorum fluxiones inhibet. emplastris inferitur.Adulteratur admisto gummi.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sarcocolla,quòd carnem glutinet,Græcè dicta, tanquam sit carnis colla.nam uulnera glutinat, & sine morsu siccat. Albam rufæ præfert Plin. & annis nigrescere scribit. primo gradu circiter calida uidetur, nã Dioscoridi subamara, Plinio cum quadam acrimonia dulcis.Galen. emplastica, & parum amara dicitur, siccans sine morsu. Ophthalmias discutere expertus est Manardus,ubi hæ constiterunt, initio enim cum uino fluxiones oculorum sistit,Dioscor. & Plinio. Sarcocolla ueteres tantùm foris usi sunt: purgatricem uim,ut Medici Arabes,non dederunt,quæ etiam hodie parùm est cognita. Si purgat & uentriculo est noxia calido, impinguare uidetur tantùm per accidens: uacuatis scilicet excrementis, probam nutritionem impedientibus,id quod alijs purgantibus est commune: sed dum correcta est lacte asinino: calida humida euadit, ob id B *semen augere, & promouere potest.Hanc dies quinq; asinino lacte indies mutando macerant. pòst aqua rosarum dissoluunt,ut castigent.*

Glaucium. Cap. LXXXII.

GLaucium,succus est herbæ quæ ad Hierapolim Syriæ nascitur,folijs ferè corniculati papaueris,pinguioribus tamen,in terram sparsis,odoris tetri,gustus amari.tota croceo succo madet.Folia in olla fictili semifrigidis clibanis calfaciunt indigenæ,usquedum flaccescant,deinde contusis succum exprimunt. cuius est usus ad oculorum medicamenta,utpotè cùm inter initia refrigeret.

Quantum hic succus differat à succo Papaueris corniculati,hic docet Dioscorides,& succum extrahendi rationem,Græcis in usu multo & Arabibus,nunc ignoratur: ualenter astringit,& insigniter refrigerat. Officinæ Barbaro nomine Memithe appellant.

Glutinum. Cap. LXXXIII.

GLutinum,quod xylocollan, alij taurocollan uocant, præstantissimum Rhodiacum.quod ex bubulis corijs conficitur,id candidum est & translucens. Nigrum uerò minus probatur.Resolutum in aceto, impetigines leprasq; cutis delet. ambustis igni ex aqua calida dilutum illitumq;,pustulas erumpere non patitur. uulneribus prodest,melle aut aceto madefactum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Glutinum,siue Gluten,Germanicè Leim. Gallicè non aliter quàm Græco uocabulo colla dicitur.Præstantissimum est ex auribus taurorum & genitalibus,sed adulteratur nihil æquè,quibusuis pellibus inueteratis et decoctis,Rhodianum uerò Dioscoride teste fidelissimum,eoq; medici & pictores utuntur. Lignosum improbatur . Contexi par est & reliqua glutinum genera, Auro glutinum est santeria, ferro argilla, æris mistis cadmia,laminis alumen,stagnum æramentis,stagno argentum,marmori & plumbo resina , plumbum nigrũ

A *albo, album ipſum ſibi. Eſt & glutinum auri cùm inducitur ligno Leucoporon ſiue Leucopheon, Germanis* Goldtgrundt/ *uocatum: habetur & glutem librariorum ex ſimila & polline,* Büchbinder bapp/ *Germanicè appellatum, &c.*

Glutinum piſcium. Caput LXXXIIII.

ICHthyocolla, gluten piſcium, uenter eſt piſcis cetacei. Præſtat candicans, natione Ponticum, ſubaſperum, minimè ſcabrum, & quod celerrimè liqueſcit. Vtile emplaſtris, capitis & leprarum medicaminibus, & tetanothris, quæ cutem faciei erugant & extendunt.

Hanc Galli collam buccæ, hoc eſt, colle de la bouche, appellant. Germani Mundtleym/ *quod oris ſaliua diluere glutinandis rebus ſoleant. Alij collam Moruæ, ita enim cetaceum uocant piſcem. Germani* Hauſen blaſen/ *piſcem uerò* Ein Hauſen/ *quo frequentiſſimè ueſcuntur, cuius glutinoſo uentre & corio glutinum fieri inter omnes conuenit.*

Viſcum. Caput LXXXV.

VIſcum optimum eſt recens, intus porraceum, extrà fuluum, quod aſperi nihil, aut furfuroſi conceperit. Fit acinis in robore naſcentibus, buxeo fruticis folio. contuſum acinum lauant, & poſtea in aqua decoquunt. ſunt qui commanducando ipſum efficiant. gignitur quoq; in malo, pyro, & pleriſq; alijs arboribus. quinetiam inuenitur in quorundam fruticum radicibus. Emollit, B diſcutit, extrahit. parotidas, tubercula, cæteraſq; collectiones ad maturationem perducit. cum reſina autem & cera pari, epinyctidas in ſplenio ſanat. uetera ulcera abſceſſuſq; quos cacoëthes uocant, ex thure mollit. lienem cum calce, gagate, aut aſio lapide coctum & impoſitum abſumit. Cum ſandaracha, aut auripigmento illitum, ungues extrahit. miſtum cum calce & uini fæce, ſuam uim intendit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἰξός. *Latinè, Viſcum, de planta intelligitur, cuius picturam damus, uel eius granis expreſſo glutino. Officinis uiſcum quercinum dicitur, & non ſine graui errore interdum ad emplaſtra puluere ligni pro uiſci glutino utuntur.*

Germanis, Myſtel/ Affolter. *Glutinum uerò* Vogelleym.

Gallis du guy, appellatur.

Quidam putant lignum uiſci è robore aut Ilice, ſi terram non attigerit, comitialibus mederi, conceptumq; fœminarum adiuuare, ſi omnino ſecum habeant. uulgo Eychen myſtel/ *dicitur: de uiſco uide plura lib. 1. Fit & uiſcum in Syria ex acinis, quos ab Auguſti, ut arbitror, honore, ſebaſtos appellauerũt, & hodie quoq; Officinis adhuc* Sebeſte *ubiq; dicũtur: ueteribus fuiſſe myxa conijcio, quæ & per diminutionem quoq; myxaria recentioribus Græcis nominatur,* ἀπὸ τῆς μύξης, *id eſt, à muco lento è naribus fluente: cum ſimili hi fructus abundant, bilem detrudere, & ſitim ſedare dicuntur. humida primo gradu, calido frigdo temperata.*

Iuiube, Zizypha Græcis, Zizipha etiam Actuario, fructus Myxarijs affinis facultate, nam calidus humidus primo gradu, etiam pulmonarius; id duplex, ſericum, id eſt rufum, Galliæ frequens, & candidum adhuc ignotum,

ignotum, ad fluxiones calidas, acres, tenues, in pectus ſalubre: ut alimentum uerò à Galeno damnatur lib. 2. alimentorum, quem locum Auicenna Sauanorola citat in ſuis iuiubis. horũ picturam libuit hic exhibere, cùm in uſu Officinarum ſint frequentiſsimo, nullæ uerò eorum apud Dioſcoridem fiat mentio. A

Sebeſtē, Schwartz bruſtbeerle.

B

Aparine.

Aparine.
Cap. LXXXVI.

APArine ramis multis & paruis fruticat, aſperis, quadrangulis, per interualla orbiculato foliorum ambitu, ut in rubia: flos albus, ſemen durum, rotundum, cōcauum, album, umbilici figura, aſperitate ueſtium tenaci. Ea paſtores coli uice utuntur, ad eximendos è lacte pilos. ſeminis, caulium, ac foliorum ſuccus, potu contra uiperarum phalangiorumq́ morſus auxilia-

A tur,infusu aurium dolori medetur.Herba cum axungia trita strumas discutit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἀπαρίνη. *Latinè,Aparine.* *Officinis & Herbarijs Aspergula.alijs Ruella.*
Germanis, Klebkraut/Liddegeng. *Gallis Grateron,dicitur.*

Ramosa est herba,quadrangula,ex interuallis orbiculato foliorum ambitu,& ueluti stellatim decussato, ut in rubia.Flos albus,semen durum,rotundum,concauum,album,umbilici figura.Omphalocorpon inde dici putatur Dioscoridi,ab umbilici similitudine,quam semen præfert. Et philanthropos à nonnullis dicta (quia uelut amici solent) commeantium lacinijs adhæreat. Hippocrates,ut Galenus putat,philynon & philyterion appellat,&c.

Alyssum. Caput LXXXVII.

ALysson fruticosa herbula est,unicaulis,subaspera,rotundis folijs: fructu duplicium scutorum effigie,in quo est semen quadantenus latum:in montibus & asperis locis emicat.Eius decoctum singultus sine febri, potu discutit. idem efficit si quis eam aut teneat,aut odoretur:cum melle trita,uitia cutis in facie,& lentigines emendat:contusa in edulio,rabiei canis mederi putatur.domibus appensa salutaris esse creditur,& hominibus atq; animalibus fascini amuletum.purpureo linteo circumligata,pecorum morbos abigit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἄλυσσον. *Latinè,Alyssum.* *Officinis & Herbarijs mater sylua.*
Germanis, Waldtmeyster/Waldtmännlin. *Gallis Rubea minor.*

B *Alysson Plinio distat à rubea,folijs tantùm ramisq; minoribus quippe nomen accepit,quod emorsos à cane rabiem sentire non patitur potum ex aceto alligatumq;. In montibus & asperis emicat, inuenitur etiam in pratis,locis humidis & opacis. Dioscoridis uerò Alysson propius accedere uidetur ad eam,quam rusticam cannabim uocant Herbarij.Siquidem fruticosa herbula est,unicaulis,folijs per initia satis rotundis,ubi adoleuit oblongis,& per ambitum leuiter serratis,fructu duplicium scutorum effigie,in quo est semen quadantenus latum, in montibus & asperis emicat: inuenitur quoq; in pratis frequenter.*

Asclepias.

Asclepias. Cap. LXXXVIII.

ASclepias,ramos emittit longos: folia hederæ, longa: radices numerosas,tenues,odoratas.floris uirus graue.semen securidacæ.nascitur in montibus.Radices ex uino potæ torminibus auxiliantur; & contra serpentium ictus. Folia aduersus uuluæ mammarumq; ulcera,quæ cacoëthe uocant,illinuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἀσκληπιάς.
Latinè,Asclepias.
Officinis Vincetoxicum.Hirundinaria.
Germanis, Schwalbenwurtz.
Gallis Hederalis apud aliquos,appellatur.

Recentiores radice eius magna efficacia ad mensium prouocationem utuntur, & ad rabidi canis morsum, uenenisq; potenter resistere affirmant.Vnde etiã haud temerè uictrix toxici ab ijsdem appellata est. Hydropicis etiam radicẽ in uino maceratam & subinde coctã,mirificè auxiliari tradunt.Flores præterea foliaq; siccata, mox trita, uulneribus utiliter inspergi aiunt.Sordida enim ulcera purgat,& ad cicatricem perducit, genitaliumq; uitijs & rupturis egregiè mederi docent. Quæ in uniuersum

omnes

omnes facultates cum ijs quas Asclepias obtinet, pulchrè quadrant, ut eandem esse Hirundinariam Officinis, Germanis uerò Schwalbenwurtz uocatam herbam, nullus deinceps dubitare debeat. A

Atractylis. Caput LXXXIX.

ATractylis, spina est cnico similis, folia multò lōgiora ferens in summis uirgis, magna parte nuda, asperaq́ʒ, qua fœminæ pro fusis utuntur. capitula in cacumine spinis horrent. flos luteus: quibusdam in locis purpureus inuenitur. radix tenuis, superuacua. Coma, semen & folia cum pipere & uino terun-tur utilissimè contra scorpionum ictus. percussos tradunt quàmdiu ea teneatur herba, nullū experiri dolorem, ipsumq́ʒ deposita statim recrudescere.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Ἀτρακτυλὶς ἑτέρα.
Latinè, Atractylis alter.
Officinis Carduus benedictus.
Germanis, Carden benedicten.
Gallis Chardon benoyt.

Carduus à nostris benedictus, ob singularem plāte totius amarißimæ facultatem aduersus pestilentes, putresq́ʒ alios affectus. præterea contra serpentium & scorpionum morsus ualere omnibus in confesso est. Reiectiones contra capitis uehementißimos dolores, uertiginem, memoriam amissam, in cibi aut potu sumptum ualere tradunt. Idem ad putrescentia ulcera, mammarum potißimùm, si in puluerem redactus inspergatur. B

Polycnemum. Caput XC.

POlycnemon, frutex est surculosus, folijs origani: caule, ut pulegij, geniculis multis intercepto, sine umbella. tenui tamen in cacumine corymbo, boni odoris & acris. Vulneribus agglutinandis recens, aut aridum cum aqua, efficaciter illinitur: sed quinto die solui debet. ad urinæ stillicidia ruptaq́ʒ, cum uino bibitur.

Hæc herba hodie incognita adhuc, Plinio cunilæ bubalæ appingitur similis, semine pulegij, surculosa, multis geniculis, corymbo odorato, acri & dulci odore, quæ ferro factis uulneribus commanducata imponitur, quinto die soluitur.

Clinopodium. Cap. XCI.

CLinopodion frutex est folijs serpyllo similis, surculosus, duum dodrantum altitudine. nascitur in petrosis. flores, marrubij modo, ex interuallis distincti speciem lectipedum præbent. Bibitur herba & succi eius decoctum, ad conuulsa, rupta, strangurias, serpentium ictus. menses & partus pellit. & pensiles uerrucas, quas acrochordonas uocant, eijcit, aliquot diebus potum. aluum sistit decoctum ad tertias, potumq́ʒ, si febrim sentiunt, ex aqua, alioquin ex uino.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Κλινοπόδιον. Latinè, Clinopodium, Herba orbiculata.
Officinis pulegum motanum, lecti pes.
Germanis, Wirbeldost/ *dicitur.*
Folijs est serpylli, floribus per interualla surculos coronantibus, ut in marrubio, altitudine ferè pedali, paßim in Saxonia in petrosis nascens.

Leontope-

A

Leontopetalum. Caput XCII.

LEontopetalon caulem emittit dodrantalem, aut altiorem, plurimis alis concauum, & in cacumine semina parua duo aut tria, in siliquis, ciceris modo: flores anemonæ similes, punicei coloris: folia brassicæ, sed papaueris diuisura: radicibus nigris, rapæ similibus, strumosis. nascitur in aruis & segetibus. Radix auxiliatur serpentium ictibus, ex uino pota, nec alia res celerius dolorem finit. miscetur ischiadicorum clysteribus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Leontopetalon Italia papauerculum, & leoninum semen appellat, caule semipedali, aut etiam maiore, alijs numeroso, quarum cacumine in siliqua semina ciceris modo bina ternaq; continentur, flore puniceo, simili anemones, folio braßicæ, diuiso, papaueris forma, radix nigra similis rapæ, strumosa, tuberculis quibusdam ceu nodis articulorum eminentibus: nascitur in aruis frumentario agro. Pata leonis *Officinis & Herbarijs, Germanis* Lewentapp/Lewentatz. *Gallis pate de lyon, dicitur.*

Teucrium. Caput XCIII.

Veronica, Erenpreiß.

B

TEucrium, siue ut alijs placet, teucris, herba est uirgæ referens effigiem, trisaginis similitudine, tenui folio, non multum à cicere alieno. hæc in Cilicia iuxta Gentiadem Cissademq; ubertim prouenit. Recens cum posca, aut aridæ feruefactæ ius, potu lienem potenter absumit. lienosis cum aceto & ficis illinitur. item serpentium morsibus ex aceto solo, sine ficis.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Τεύκριον. *Latinè, Teucrium. Officinis incognitum.*

Germanis, Groß Bathengel/Groß Chamedren/*&* Kommertrost/*quasi mœroris solatium.*

Teucrium uocatum est Græcis pariter & Latinis, quòd Teucer, Aiacis frater, hoc inuenerit, ut Plinius refert, (De Hemionitide, quam Teucer quoq; inuenit, & ideo Teucrion cognominata, scribendum alibi nobis erit) Recentioribus planè uulneraria herba est, uino incocta & epota. Hieronymus Tragus, uir in re herbaria exercitatißimus fide dignißimusq;, aliam herbam Herbarijs & Officinis Veronicam, Germanis uerò Erenpreiß/*appellatam, uerum esse Teucrion Dioscoridis scribit, quæ sua descriptione Teucrij faciem, non malè exprimit, sed nihil definio, eruditioribus iudicium in hac relinquens. Hæc mirificè ad cruenta ac uetera uulnera & ulcera sananda confert.*

Scabiei deniq; et omnibus cutis uitijs medetur. Tumores etiam in quacunq; parte corporis fuerint, potissimum autem in ceruice, discutere potest. Recentiores huius usum unicè commendant in febribus pestilentialibus, iecoris & lienis obstructionibus, potißimùm uerò pulmonis exulcerationibus. Ob mirificam sanandi ulcera & uulnera facultatem, Germani Grundtheyl/ *uocant.* A

Trixago. Caput XCIIII.

Vera Chamædrys, mas.

Vera Chamædrys, fœmina.

B

CHamædrys Græcis, alijs Chamædrops*: Latinis Trixago dicitur. sunt qui eam teucrion appellauere, propter eam quam cum teucrio seruat similitudinem. Nascitur in petrosis & asperis. frutex dodrantalis, folia habens exigua, amara, effigie & diuisura quercus: flore paruo, penè purpureo. Carpitur semine prægnans. Recens in aqua decocta, potu tussibus, indurato lieni, urinæ difficultati, incipientibus hydropicis, auxiliatur. cit menses. partus extrahit. lienem ex aceto pota consumit. aduersus serpentium uenena ex uino, potu illituq; efficacissima, trita digeritur in pastillos ad supradicta. purgat ulcera, cum melle, cum oleo illita, caliginem oculorum discutit. natura eius est calfacere.

* Chamærops.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, χαμαίδρυς. *Latinè, Chamædrys, Trixago.*

Officinis corruptè Chamædreos, quercula, serratula.

Germanis, Kleyn Bethonien/ Gamander/ Blamander.

Gallis petit chesne, gelimandri.

Chamædrys, id est, quercula, amara, subacris, calida sicca tertio gradu, subcalidior paulò quàm siccior. Ex Creta (quæ nunc Candia) Cæsari adferebatur ad theriaces compositionem, tamen ubiq; nascitur, etiam in Romæ suburbijs, odore & gustu quàm Cretica uehementior, præsertim si multo imbre non fuerit irrorata, quamuis hac campestris sit melior. Prægnans semine cum Dioscoride, aut succo cum Plinio, aut etiam flore cum Galeno carpitur.

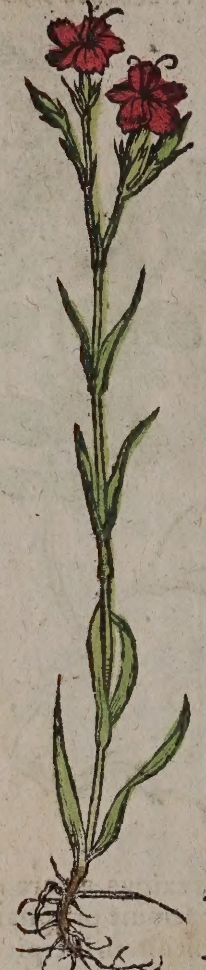
Leucas. Caput XCV.

LEucas montana, latioribus quàm urbana folijs, semine acriore, amariore, ori ingrato, efficacior tamen quàm satiua habetur. Vtraq; ex uino contra animalium uenena, præcipuè marinorum opitulatur.

A Leucas, cui eadem Leuce uidetur, hodie incognita. In quo genere apparet grandior, quæ in ſyluis emicat, atriplicem ruſticam Herbarij uocant.

Lychnis. Caput XCVI.

Herba Tunica,
Donderneglin.

Bethonica coronaria.
Graßblům.

Superbia.
Můtwillen.

B

LYchnis coronaria, flore eſt albæ uiolæ ſimili, quo corollæ factitantur. Contra ſcorpionum ictus ſemen in uino potum auxiliatur. Lychnis ſylueſtris, omnia urbanæ ſimilis. Bilem per aluum detrahit, ſemine duabus drachmis poto. ictis à ſcorpione ſubuenit. Aiunt huius herbæ appoſitu ſcorpiones torpeſcere, & inertes prorſus reddi.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Λυχνὶς στεφανωματική.

Latinè, *Lychnis coronaria*, *Gaza lucernulam uocat*, *Plinius* Roſam *Græcam*, *uel* Græculam.

Officinis herba Tunica.

Germanis, Donderneglin/Wild neglin/Feldneglin/Blůtstrőpfflin.

Gallis Giroffles *ſauuages*, *dicitur*.

Folia habet porracea, oblonga, ſtamine quo medium diuiditur puniceo, ac rubente, cum recto calamo triangulo, floribus in uertice purpureis, albæ uiolæ ſimilibus. Huic non abſimilis eſt ea, quæ uulgo Betonica coronaria, *Germanis* Negelblům/Graßblům. *Item alia, iiſdem* Můtwillen/Hochmůt/*hoc eſt*, Superbia *uocata. Sylueſtris lychnis meminit* Hermolaus *in corollario, in herba* Lychene, *ſibi tamen ignotæ. Eam* Venetijs *hepaticæ nomine in littoribus paßim naſci ſcribit, olitorio foro ieiuniorum tempore, quo naſcitur, uenalem, hederaceo ferè folio, flore purpureo, lilij puſilli effigie. Conuoluit herba ſeſe quibus appropinquat. Ciet aluum cocta & cruda, oleris modo accepta. Hæc* Hermolai *uerba* Lychnin *eandem eſſe liquidò conteſtantur.* Plinius *quodam loco* Lychnin *flammeam cognominat, & omnino ea uidetur eſſe, quam Germani*

nocant

Lychnis coronaria,
Mergenrößlin/Frawenrößlin.

uocant Frawenrößlin/flore albæ uiolæ simili, inodoro, nec nisi coloris gratia coronamentis additus. Nam æstiuus is flos, cauliculis incanis, calice quadrangulo, purpureo flore, betonicæ altilis, aculeatis apicibus, folijs circa terram frequẽtibus, semipedali longitudine, sesquiunciali latitudine, mollibus ac lanuginosis, radice numeroso capillitio fibrata: hanc ego potius Lychnin coronariam satiuam, seu hortulanam crediderim, quamuis & altera superius descripta, à legitima delineatione non longè abscedat. A

Lilium. Cap. XCVII.

Lilia coronamentis se dedunt, Liria à quibusdam uocata. E quibus unguentum temperatur, quod aliqui lirinum, alij susinum appellant, neruos & priuatim uuluæ duricias emolliens. Folia herbæ illita contra serpentium ictus auxiliantur. feruefacta, ambustis proficiunt. aceto condita uulneribus opitulãtur. Succus adiecto melle aut aceto, in æreo uase coquitur, conuenienti medicamento uetustati ulcerum, & ad recentia uulnera. Inassata radix & ex rosaceo trita, igni ambusta sanat. uuluam emollit. menses ciet. ulcera cicatrice obducit. cum melle detrita neruis præcisis, luxatisq; medetur. uitiligines, furfures & le- B

Lilium album. *Lilium rubens.*

pras emendat, ulceraq; in capite manantia expurgat. abstergit faciem & erugat. territur in aceto cum hyoscyami folijs, & farina tritici, mulcendis testium inflammationibus. Semen potum morsibus serpentium aduersatur. ignibus sacris semen & folia cum uino illinuntur. Tradunt & rubra esse Lilia. In Syria autem & Pisidia Pamphyliæ, efficacissima unguentis nascuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Κρίνον. Latinè, Lilium, Iunonia Rosa.
Officinis genuinum nomen retinuit.
Germanis, Gilgen/Lilgen.
Gallis Fleur de lis, lyß, dicitur.

Lilium uerò rubens apud nos frequens, flore tantùm ab albo diuersum, aliàs simile, Græcis Κρίνον ἐρυθρόν, Germanis Rot Lilgen / Gallis Rouge lyß, appellatur.

Lilij radix terget primo ordine, digerit moderatè, emollit, menses ciet, uulnera glutinat, etiam in capitibus musculorum cum melle mista. Eadem præstat folium, sed imbecillius. Flos uerò substantia constat mista ex tenui

Gal. lib. 7. simp.

A *& terrea, & aquea: coctus ex oleo mollit, & citra morsum digerit &c. Plura Lilij genera uide apud Theophrastum, cum nostris in eundem annotationibus.*

Ballote. Caput XCVIII.

BAlloten, nomine alio nigrum Marrubium uocãt. caules ædit quadrangulos, nigros, subhirsutos, cõ plures ex una radice: folijs maioribus quàm marrubij, hispidis, intercedente spacio, subrotundis, graueolentibus, apiastro proximis: unde aliqui apiastrum eam uocauerunt. candidi flores uniuersi uerticillato ambitu caulem coronant. Vis eius efficax aduersus canis morsus, folijs ex sale illitis. feruenti cinere flaccescunt folia, ut condylomata reprimant. purgant & sordida ulcera cum melle.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Βαλλωτή. Latinè, Ballote, Marrubiastrum.
Officinis Marrubium nigrum.
Germanis, Schwartz Andorn.
Brabantis, stinckend Malroue dicitur.

Ballotem alio nomine melanprason Græcis appellari Plinius tradit, herbam fruticosam, angulosis caulibus, nigris, hirsutis, folijs uestientibus, maioribus quàm porri, & nigrioribus, graueolentibus. Sed deceptum hic Plinium constat similitudine nominum, prason pro prasion legentẽ: nam Marrubio folia sunt non porri, sed Marrubij albi, aut apiastri.

Apiastrum. Cap. XCIX.

Melissa. Citrago.

B

Apiastrum.

Melissophyllon

MElissophyllon siue Melittæna, id est, Apiastrū, id sibi nomen usurpauit, quoniam apes ipsa herba delectantur. cauliculi & folia ballotæ, de qua paulò antè diximus, similia essent, nisi maiora, tenuioraq́ꝫ, nec ita hirsuta spectarentur. citreū malum olent. Folia cum uino pota aut illita prosunt contra ictus phalangiorū, scorpionumq́ꝫ. item aduersus canis morsum. decocto eorundem gratia, foueri prodest. desessionibus fœminarum ad ciendos menses conuenit. dentes eodem in dolore colluuntur. dysentericis infunditur. Fungorum strangulationibus folia, addito nitro, potu auxiliātur: torminibus & orthopnoicis, delinctu illita cum sale strumas discutiunt. ulcera purgant. articularios dolores illita sedant. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Μελισσόφυλλον. Latinè, Melissophyllum, Citrago.
Officinis Melissa. Germanis, Mütterkraut/Wantzenkraut/Wandtleußkraut.
Gallis De la Melisse, poncirade.

Duo Melissophylli genera exhibemus depicta. Vnum paßim in hortis colitur, Alterum nascitur in syluis, odore multo, suauiori: hoc genus uerè Melissophyllon, id est, apum folium, quòd herba hac, præsertim florente, apes plurimùm gaudeant, unde Apiastrum Latinis dicitur: alterum uerò à citri odore Citrago. Folia & cauliculi syluestris Melissophylli (quia in syluestribus nascitur) Balloti seu Marrubio nigro similia sunt, maiora tamen & tenuiora, nec ita hirsuta, iam etiam in hortis seri cœpit.

Melissophyllon uiribus est Marrubio simile, sed imbecillius, ob id etiam usu rarius. Gal. lib. 7. simp.

Marrubium. Caput C.

MArrubium, frutex est ab radice ramosus, cādicans, subhirsutus, quadrangularibus ramis, folium pollicem æquat, subrotundum, hispidum, rugosum, gustu amaro, semen in caulibus, & ex interuallis. flores uerticillato ambitu, asperi. Nascitur propter ædificia, ruinas, & rudera. huius folia sicca, cum semine decocta in aqua, aut uiridium succus datur cum melle suspiriosis, tussientibus, & ad tabitudinem redactis, crassam è pectore pituitam, cum sicca iri ejicit. mulieribus à partu nō purgatis datur, ut menstrua & secundas extrahat. item in difficili partu, & his qui uenena hauserūt, aut à serpentibus demorsi sunt. uesicam renesq́ꝫ lædit. Folia cum melle illinuntur sordidis ulceribus purgandis. pterygia nomasq́ꝫ sistunt. laterum dolores mitigant. Succus folijs contusis expressus, & sole coactus, ad eadem pollet. cum uino & melle illitus, oculorum claritatem adiuuat. naribus regium morbum expurgat. aurium doloribus conuenienter instillatur, per se aut cum rosaceo. B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Πράσιον.
Latinè, Marrubium.
Officinis Marrubium album, Prasium album.
Germanis, Andorn/Gotts vergeß/Lungenkraut.
Brabantis, Malroue. Gallis Du marrubium dicitur.

Marrubium seu prasium album, sapore amaro, calidum ordine secundo, siccum tertio: lienis & hepatis obstructiones soluit, pulmonem & thoracem purgat, menses ciet, admotum terget, digerit, & cum melle oculorum aciem claram reddit.

Marrubium nascitur circa domicilia collapsa, & inter rudera. Colligitur herba in æstate Iunio & Iulio potißimùm mense, dum semine est prægnans.

Theophrastus duplex genus constituit. Vnum folio herbaceo, & incisuris altioribus serrato, unguentarijs, ut idem ait, ad quædam quæsita: huius picturam suprà exhibuimus. Alterum folio rotundiore, uehementer

A *squalido, ut saluia, & obscurius serrato: hoc candidum interpretor, de hoc capite præsenti agit Dioscorides.*

Stachys. Caput CI.

STachys frutex est marrubio similis, sed longior: folia ferens numerosa, hirsuta, rara, prædura, cana, odoris iucundi, & complures uirgas ab radice exeuntes, marrubio candidiores. nascitur in montibus & asperis. Vim habet excalfactoriam & acrem. foliorum decoctum potu pellit menstrua & secundas.

NOMINA ET explicatio.

Græcè, Στάχυς.
Latinè, Stachys.
Officinis nomen nullum inuenit.
Germa. Riechender stinckender Andorn.
Gallis saluia mollis appellatur.

Stachys marrubio similis, paulò tamen longioribus folijs, pluribusque, modicè hirsutis durisque, iucundi odoris: uirgulis ab una radice pluribus, quàm marrubij candidioribus: montes & aspera diligit. Stachys gustu acri & amaro est, tertijque ordinis excalfacientium.

B

Phyllitis. id est Cap. CII.

Lingua ceruina quam elegantius depictam habebis folio 275

PHyllitis, folia promit rumici similia, longiora, & uiridiora, sena aut septena, recta, quæ parte anteriore læuia cernuntur, à tergo autem pensiles, quasi uermiculos tenues ostendunt. in umbrosis & opacis hortorum locis emicat, gustu acerbo. neque caulem, neque florem, neque semen profert. Folia in uino pota serpentium morsibus aduersantur. quadrupedibus per os infusa auxilio sunt. & si dysenteria aut resoluta aluus exercet, potui datur.

Phyllitis, Euritio Cordo, quã uulgus linguam Ceruinam dicit esse, uisa est. Ruellius uerò Hemionium linguam cerui facit, cui Gesnerus subscribit: sed de hac re copiosius in annotationibus nostris in cap. 128.

Phalangium. Caput CIII.

PHalangium à quibusdam phalangites uocatur. ramuli sunt ei duo, aut tres, pluresue, in diuersa tendentes: flos candidus, lilio similis, multas incisuras habẽs. semine nigro, lato, ad lenticulæ dimidiatæ figuram, multo tenuiore. radice parua, tenui, herbacei coloris dum à terra eruitur. prouenit in collibus. Huius folia, semẽ, flos cum uino pota, auxiliantur, contra scorpionum phalangiorumque ictus. tormina quoq; discutiunt.

Phalangium uel Phalangitis, herba hodie incognita.

Trifolium. Cap. CIIII. A

TRifolium, Græci Triphyllon, alij oxytriphyllon, alij menyanthes, alij asphaltion uocant. frutex supra cubiti altitudinem attollitur, uirgas habens tenues, iunceas & nigras, unde ramulares enascuntur appendiculæ, in quibus terna singulis germinationibus exeunt folia, loto arbori similia. ijs recenter enatis rutæ odor inest: ubi autẽ adoleuerũt, bitumen olent. florem ædit purpureum, semen quadantenus latum, subhirsutum, ex altera extremitate exertum, antennæ modo corniculum gerens. radix tenuis, longa, ualida. Semen & folia in aqua pota pleuriticis, urinæ difficultati, comitialibus, & ijs qui aquæ inter cutem principia sentiunt, fœminis quoq; uuluæ uitio opportunis, auxiliantur. menses ciunt. ternæ drachmæ è semine dari debent, è folijs uerò quaternæ. Contra serpentium ictus trita folia, & ex aceto mulso pota, præsidio sunt. Tradunt aliqui, totius fruticis, radicis, foliorumq; decoctũ fotu dolores eorum finire, quos serpentes percusserint. qua autem aqua sanatus quis fuerit, si ea quispiam alius foueatur, qui ulcus habuerit, perinde afficitur ut à serpente demorsus. Quidam terna folia aut semina in tertianis, cum uino potui dedere. & in quartanis, quaterna, ut quæ febrium circuitus discuterent. Radix antidotis inseritur.

Album.

Luteum.

Purpureum.

B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Τρίφυλλον. Latinè, Trifolium odoratum. Officinis inusitatum. Brabantis, Clauerem.

A Germanis, Siben gezeyt/ propterea quòd ſingulis diebus ſepties odorem (ut aiunt) ſuum habeat, & toties etiam amittat, quamdiu in horto creuerit. Decerptum autem & exiccatum, odorem ſuum perpetuò retinet. Qui certè pluuioſa temporis conſtitutione, ac tempeſtate inſtãte multò uehementior, ſic ſanè ut totas ædes, in quibus herba repoſita eſt, odore ſuo cõpleat. Videtur autem uera eſſe lotus urbana, de qua infrà lib. 4. cap. 96. Poteſt etiam imitatione Latina commodiſsimè adpellari Wolriechender Klee. Sponte ſua in Germania non prouenit, ſatum uerò nulla difficultate prodit. Calidum eſt & ſiccum in tertio ordine. Debet autẽ huius trifolij odorati uſus eſſe ſubinde in omnibus Officinis, quòd mirificè aduerſetur uenenis, & ad ulcera malefica ſanãda perquàm utile ſit. Cæterùm adhuc tria apud nos paſsim in pratis prouenientia cernuntur trifolij genera: quorũ primum à floribus purpureis, Trifolium pratenſe purpureum, Germanicè Brauner Wiſenklee / Braun Fleyſchblůmen. Gallicè Treuffle incarnat: alterum itidem à floribus ſuis candidis Trifolium pratenſe album, Germanis Weiß Wiſenklee/ Weiß Fleyſchblůmen. Gallis Treuffle blanc: & tertium luteum, Germanicè Geel Wiſenklee. Gallis treuffle iaulne appellatur. Quod ad folia ipſa attinet, non admodum differunt: quoduis enim horum generum tribus conſtat folijs, quæ in primo ſunt latiora & herbacea, in ſecundo autem longiora & anguſtiora, magiſq; palleſcentia candicantiáue: in tertio ſunt parua & rotunda, adq; fœnigræci folia accedẽtia. Adſtrictoriæ cuiuſdam qualitatis ſenſum in guſtu præ ſe ferunt, non tamen multum admodum, nihilóminus ſunt tenuium partium, et exiccatoria, quandoquidem etiam exigua acrimonia prædita uidentur. Trifolium acutum, quod oxytriphyllon appellatur (ut Scribonius Largus ſcriptum reliquit) naſcitur in Sicilia plantatum. nam Italiæ regionibus nunquam eã uidit herbam, niſi in Luciæ portu, cùm Britanniam peteret cum Claudio Cæſare. Quòd uerò apud nos oxys ſiue oxytriphyllon dicitur, Officinæ, Herbarij panẽ cuculi & alleluia, uoce barbara uocant. Germani Gauchbrot/ Saurklee/ Bůchampffer/ Haſenampffer/ Gauchklee/ appellant, humile, longis tantùm pediculis, trifolium præferens acetoſo ſapore. flore candido, ruſo in lunatis ſiliquis fœtu, radice in tranſuerſum longa & fruticoſa. Hoc in acetarijs utuntur iucundo ſapore, id quod ab acido ſapore Plinio oxys dicitur. folia habet

B lenta, unde illi trifolij nomen apud Germa. Officinis.

Oxytriphyllon.

Polium. Caput CV.

DVo genera polij. montanum, cui theutrio nomen eſt, & cuius eſt uſus. tenuis frutex eſt, candidus, dodrantalis, ſemine refertus: capitulo in cacumine quandã corymborum ſpeciem præ ſe ferente. paruo, canis hominis ſimili, grauiter olente, non ſine quadam ſuauitate. Alterum fruticoſius, nõ uſq; adeò ualens odore, & uiribus infirmis. Potum ferueſacti ius auxiliatur ſerpẽtium ictibus, hydropicis, morbo regio, & lienoſis ex aceto. ſtomachum malè habet. caput doloribus afficit. aluum & menſes ciet: ſubſtratum ſuffitúmue ſerpentes abigit. uulnera conglutinat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Polium montanum, quod odore effectuq; præfertur, in Narbonenſi prouincia Galliæ frequens, unde ad nos defertur: ſurculis palmeis, teretibus, canis, per interualla foliatis, thymi carnoſiore molliorié; coma, et ea quoq; incana, floſculo pallido, capitellis corymborum effigie, fructu plenis. Huic delineationi adamuſsim reſpondet noſtrum Germanicum polium, cuius picturam damus. Germa. Ye lenger ye lieber/ weible/ appellatum. Polium aſtringit & cohibet uulnera, prohibetq; ſerpere.

Scordium. Caput CVI.

SCordium in montibus & paluſtribus naſcitur, folijs triſaginis, maioribus, non ſic in ambitu diuiſis, aliquantum allia redolentibus, guſtu amaris & aſtringentibus: quadrangulis caulibus: ſubrubro flore. Herba uim excalfactoriam habet: urinam cit. cocta recens, aridáue cum uino, aduerſus uenenatos ſerpentium morſus bibitur.

Scordium.

bitur. ad stomachi quoq; rosiones, dysenteriam, & urinæ difficultatem, binis drach. cum hydromelite. crassamen purulentum pectore expellit. facit aridę farina ad ueterem tussim, rupta, conuulsa, si cum nasturtio, melle & resina misceatur in eclegmate. inflãmata modicè* prę cordia, cerato excepta, recreat. cũ aceto acri aut aqua, podagris conuenienter illinitur. menses imposita mouet. uulnera conglutinat. uetera ulcera purgat, & ex melle cicatricem perducit. sicca excrescentias in carne cohibet. Succus ad eadem uicia bibitur. Inter prima efficax Ponticum natione, Creticumq;. A

* dudum

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Σκόρδιον. *Latinè, Scordium.* *Trixago palustris.*

Officinis longo tempore incognitum.

Germanis allusione quadam ad Romanam appellationem, Wasserbateng / Knoblauchskraut / *&* Wasser chamedren / Lachenknoblauch. *Gallis Chamaraz, uoce à chamædryos similitudine deflexa appellatur: hanc, ut permulta alia, Valerius Cordus, doctißimus iuuenis, et restaurãda prisca medicina strenuus indagator, primus, nullo demonstrãte, in Germania nostra inuenit. Scordium autem ab odore et acrimonia scorodi, id est, allij dictum est: subamarum, acre, acerbum, calfacit, purgatq; uiscera, obstructiones liberat, urinas & menses mouet: uiride magna uulnera glutinat: siccum autem sordida purgat, contumacia cicatrice tegit. Optimum ex Creta petitur, quale etiam Andromachus minor suæ theriacæ miscet: non malum tamen in alijs regionibus poßis inuenire. Putriferis animalium uenenis & pharmacis deleterijs succurrit. Quæ uis eius inde est coniectata, quòd quæ in bello occisa fuerant corpora, diuq; insepulta super Scordium iacuerunt, minus putria sunt inuenta, quòd à uiris quibusdam fide dignis acceptum tradit Galen. lib. 1. antid. Nobis hodie in Germania locis riguis est largißimum uerum scordium, Valerio Cordo, ut diximus, primo demonstrante.* B

Falsi sunt hactenus Officinæ & Herbarij, qui Scordion esse putauerunt herbam cubitali proceritate, folij urticæ, parcius fimbriatis, à pediculo latioribus, allij cùm teruntur odoratu, flosculo lacteo, exili in pelliculis semine, radice oblonga, eiusdem cum folijs odoris, ideo alliariæ nomen sibi uendicauit. Germani uerò Knoblauchkraut / Lauchsunder lauch / *hoc est, allium sine allio uocant. sed hæc est terete cauliculo, illa quadrato: huic flos candicat, illi subrubet: huic folia urticæ fimbriata, chamædryos siue trixaginis querna, quæ olfactu suboleant allia.*

Allearia.

Tussilago. Cap. CVII.

TVssilagini folia sunt maiuscula quàm hederæ, sex aut septem à radice, subalbida à terra, supernè uirentia, in plures angulos exeuntia. caulis palmum altus, flos luteus in uere, flore & caule confestim exuitur: inde nonnulli his uacare existimauerunt. radix tenuis est & superuacua. nascitur in amœnis & riguis. Folia ex melle trita igni sacro & omnibus inflammationibus illitu medentur. aridæ fumus per infundibulum hianti ore raptus, hos sanat qui sicca tussi atq; orthopnœa

A

infeſtãtur. pectoris uomicas rumpit. Eundem effectum præbet ſuffita radix. decocta in hydromelite, & pota, emortuos partus eijcit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Βήχιον. *Latinè*, *Tuſsilago*, *Bechium*.

Officinis Vngula caballina. alijs farfara, nonnullis populago. Germanis, Roßhûb/ Brandtlattich/ Eſelshûb/ Hûfflattich. *Brabantis*, Perts clauwe.

Gallis pas d' aſne: & in montibus ſupra lacum Lemannum, taconnette dicitur.

Plinius hanc aliter atq; Dioſcorides deſcribit, folia ei tribuens maiuſcula quàm hederæ quinq; aut ſeptem, ſublata à terra, supernè pallida, ſine caule, ſine flore, ſine ſemine, radice tenui. Quidam eandem eſſe bechiō & alio nomine chamæleuten putant. Sed hîc obſeruandum diligenter, caulem & flores Tuſsilaginis eſſe fugaciſsimos, iiſq; enatis breui uigor uitaq; durat, longiſsimaq; mora (quantum mihi licuit deprehendere) biduum, poſt quod illico tempus flacceſcentes euaneſcunt, & caduci marcent. Quare non niſi ijs, qui uere medio ſeſe fortuna ferunt obuiam, & flos & caulis cernitur: namq; die uno locum uniuerſum caule & floribus pubeſcere uidebis, poſtridie prorſus eos concubuiſſe, frondeq; ſola uireſcere. quapropter ſine caule & floribus naſci pleriſq; qui tam citam caulis iacturam non conſpexerunt, creditum eſt.

Artemiſia. Cap. CVIII.

Tanacetum, Tagetes.

B

Rot Buck.

Weiß Buck.

Artemiſia

A Rtemisia magna ex parte in maritimis nascitur, absinthij modo fruticosa, maioribus & pinguioribus folijs, ramisq́ꝫ. huius quidem genera duo: unum lætius habitiusq́ꝫ, folijs uirgisq́ꝫ latioribus alterum tenuius, flore paruo, tenui, candido, graueolente. æstate floret. Sunt qui in mediterraneis unicaulis nomine appellent, tenuem herbulam, simplici caule & minuto, floribus scatente, flauo colore hæc jucundiorem quàm præcedens efflat odorem. Vtraq; excalfacit, extenuat. feruefactæ conuenienter in muliebres desessus adijciuntur, ad detrahendos menses, partus, secundasq́ꝫ: item ad præclusiones uuluæ, & eiusdem inflammationes. calculos comminuunt. remoratam urinam cient. menses pellent pubi illitæ. Succus uuluę inditus ex myrrha, eadem quæ insessio trahit. Coma tribus drachmis eorundem educendorum gratia bibitur. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Ἀρτεμισία. Latinè, Artemisia. Officinis Latinum nomen seruauit.

Germanis, Beifůß. Rot oder weiß Buck. S. Johans gürtel. *Gallis Armoise dicitur.*

Nuncupata autẽ est artemisia herba, ut aliqui uolunt, ab Artemisia Mausoli regis coniuge, quæ ipsam adoptando cognominem sibi fecit, in herbæ & nominis & gloriæ suæ memoriam et monumentum naturæ æquætum ad posteros transmitteret. Siue ut alij uolunt, non ab hoc, sed à Diana, quæ Græcè artemis dicebatur, nomen hoc adepta est, eò quòd ipsa primò eam reperisse & uirtutes eius demonstrasse dicitur. Et quemadmodum prægnantibus & parturientibus, ut fœtum sine aliqua interiorum locorum noxa facilè in lucem ederet liceret, auxilio & adiumento esse credebatur dea illa uotis & precibus inuocata: sic etiam eiusdem deæ beneficio idem præstat hæc herba, & fœminarum malis, menses, secundas, fœtusq; trahendo, & matricis conclusiones inflammationesq; sanando, priuatim medetur. Arthemisia alia monoclonos est, alia policlonos, Germani tantummodo colore distinguunt, hanc Rot buck oder Beifůß/ *alteram* Weiß buck oder Beifůß/ *appellantes hodie quidam & tertium artemisiæ genus addunt, id simplici caule consurgit, folijs minutim scissis, colore subpallido, flore luteo, odore non ingrato, gustu amaro hæc Officinis Athanasia, quòd immortali flore nec citò marcescente fastigietur, alijs tanacetum, Germanis* Reinfarn *dicitur. Flores copiosi erũpunt cũm uua maturescit, medijs anthemidis floribus nõ dissimiles. comantibus auri fulgore bullis, ideo diligenter ad hybernas reseruantur corollas.* B

Ambrosia.

Ambrosia. Cap. CIX.

A Mbrosia tenuis frutex est, ramosus, trium ferè palmorum: folijs rutæ, circa imum caulem exiguis: cauliculi seminibus. perinde quasi racemulis grauidi, qui nunquã florem pariunt, odore uinoso, suaui: radice tenui, sesquipedali. Coronantur ea Cappadoces. Vis eius reprimere ac repellere, & illitu adstringere humores. qui in aliquam partem incumbunt.

Non est Ambrosia, quæ ab Officinis ita & Herbarijs demonstratur, ramis exilibus, patulis, folio nepetæ, multo ruta aut sanguinaria longiore ac maiore, in quorum cacuminibus corymbi dependent, nigro semine, radice cubitali, subalbida, radiculæ, hoc est, struthio simili: inuenitur in montosis ac macris. Inuenitur autem apud nos uel copiosa inter exiles & madidas segetes, qua mulieres se coronant, ut insolata diu capita iucundo & uinoso simul odore recreent, & sic frondosa coma sese uindicent ab æstu. Pueris rusticis optimè cognita, qui uertices racemosos lanugine molli per initia uestitos, minones uocant. Vinosa herba rusticis dicitur. Audio à quibusdam uinaceam rutam, Germanicè Weinrauten / Welsch Weinrauten/ *quòd folio rutam, & odore uinum imitetur, nominari. Siquidem*

A *ea dodrantali assurgit frutice, ramoso, folijs rutaceis, circa imum caulem minoribus. cauliculi seminibus racematim collectis, grauidi nunquam florem pariunt, fœtu in uertice racemoso & odore uinoso, radice tenui, nec sesquipalmo longiore. Superior longa radice nititur, hæc breui: illa floret, hæc minimè: illa ramis uiget, hæc inualida sese, ut fertur, adminiculis quibuscunq; inuoluit: hæc uinum, illa herbaceum uirus olet.*

Botrys. Caput CX.

BOtrys fruticosa herba est, lutea tota, & in multas alas sparsa. semen circa totos ramulos prouenit: folia cichorio similia. tota suauem odorem spirat: quare uestimentis interponitur. inuenitur in torrentium ripis, & conuallibus. Pota orthopnœas mulcet. Hanc Cappadoces ambrosiam uocant, alij artemisiam.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Βότρυς. Latinè, Botrys. Officinis ignota.

Germanis, Traubenkraut/ Krottenkraut.

Gallis Pymen, Sabaudis la migraine.

Botrys Parisiensibus matronis, melius quàm Officinis aut Herbarijs noscitur. Hanc odoris gratia, uestimentis, pannis, & linteis curiosè nimirum interponunt, ut odoris suauitatem contrahant. Defertur Augusto & Septembri mense uenalis per urbem, pymen, magno clamore denunciant, portantes corbibus rustici, inde nomen hoc pymen manauit in uulgus. nam hac facie conspicitur: fruticosa herba, luteis ramulis ex interuallo brachiatis, folijs cichorij, odoratis, erumpente paßim semine in racemulos collecto, quod per maturitatẽ gummoso lentore pellucet, coeuntibus fulgore auri simul acinulis, unde nomen Græcis ductũ. Pymen, uel potius pygmen uulgò Gallis putauerim nominari, quòd ex se pygmentarij institoris uice faceret unguentũ. nam si prægnans suo liquore premeretur, in gummi lentesceret.

B

Geranium rubrum, quibusdam Behen rubrum.

Geranium. Cap. CXI.

GEranion folijs anemones, diuisuris longioribus: radice subrotunda, cùm estur dulci: Quæ drachmæ pondere in uino pota, uuluæ inflationes discutit.

Geranium alterum, caulibus minutis & pilosis, sesquipedalibus: folijs maluæ: in summis alis sursum spectantia gruum capitula insunt, cum suis rostris, aut canini dentes. Nullius in medicina usus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Duo Geranij Dioscorides tradit genera. Primum quod longioribus rostris, & in mucronem acuminatis constat.

Hoc hodie Officinis & Herbarijs Acus pastoris & Muscata, Germanis uerò Storckenschnabel dicitur.

Alterum, quod maluæ folia habet, Pes coruinus uulgo nominatur, & Officinis Germanicè Kraenfůß/ & Scharrtenkraut appellatur: præter hæc duo alia adiecimus genera, inter quæ unum folijs Cherephyllo simile existit, herba Roberti & Robertiana, Gallis de l' herbe au chancre, Germanicè Růprechts kraut. Brabantis, Oyenaerts beck.

A

Acus pastoris.

Herba Roberti.

B

Quartum folia obtinens laciniata, Germanicè pro certiori discrimine Kranchhals uocari potest.

Quintum, quòd folia ranunculi habet, Gratia Dei nominatur. Germanicè Gottsgnad.

Sextum, quòd forma quarti generi simillimum est, nec ferè ab illo nisi sola magnitudine foliorum, florum & radicis distat, Germanicè Blůtwurtz, à rubro colore, aut mirifica in sistendo sanguinis profluuio facultate, uocatur.

Omnium folia & radices, primo excepto, cuius radix dulcis est quodammodo, atq; discutiendi adeo ui prædita, adstringunt & siccant.

Gnaphalium. Caput CXII.

GNaphalij folijs mollibus minutisq; pro tomento utuntur. Bibuntur efficaciter folia in uino austero ad dysenteriam.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, γναφάλιον. Latinè, Gnaphalium, tomentum. Officinis Centunculum, centuncularis herba. Germanis, Kůrkraut/Wattenflachs/Wisenwollen. Brabantis, Rootmelissoencruyt.

A *Gnaphalium,*
Kürkraut/Mattenflachs.

B

Linum pratense, Tomentum.
Wisenwollen.

Gnaphalium uocata est hæc herba, Galeno autore, à candidis mollibusq; eius folijs, quibus ἀντὶ γναφάλιον, hoc est, pro tomentis utuntur. Gnaphalia itaq; dicitur quasi tomentitia. Centunculum autem dixerunt, quòd centonibus cũ tomento maxima sit cognatio. Germanicam priorem nomenclaturam ab eius facultate aduersus dysenteriam illi inditã esse, nemini non notum est.

Est & alterum Gnaphalij genus, Linum pratense, siue tomentum uocatum, rotundum iunci genus, in cacumine tenui alba lana, qui flos & semen est: poterit eo usu esse quo Xylon. Confert & uino coctum torminibus uentris.

Typha. Ca. CXIII.

Typha folium ædit cyperidi simile: caulem album, leuem, æquabilem: florem in cacumine ambientem, densum, qui in pappos soluitur, quod paniculam aliqui nominant. Huius herbæ flos, suillo adipe eloto exceptus, ambustis medetur. Gignitur in palustribus & aquis stagnantibus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Τύφη, ἢ τίφη.

Latinè, Typha *apud* Theophrastum *aquaticus frutex, nec radice numerosa cohærens, sine geniculis, & folio scirpi modo prosiliens,* Orchamenion *circa lacum, parte caudici proxima, esu præcipuè pueris tenera. Sunt qui solius literæ mutatione à cereali typha putent differre, tipham scribentes.* Germanicè, *ut* Euritius *Cordus tradit,* Moßkolben/Narrenkolben/Deittelkolben/Leßknospen. *Brabantis,* Lisdodden. *Gallis mache, uel masse, ab similitudine insignis illius clauæ argenteæ, uel aureæ, quæ ante primos magistratus gestatur, dicitur. Namq; in paludibus & stagnantibus aquis erumpit, folio cyperidi proximo, caule alto, leui, plano, enodi, cuius cacumen densa florum congerie stipatur, & ueluti spissa capitatur lanugine, quæ in pappos tandem euanescat. Galli massas appositè dixerunt, quòd sceptra regum, machas uulgo dicta, perpolitus caulis lanosa floccorum densitate summatim fastigiatus æmuletur.*

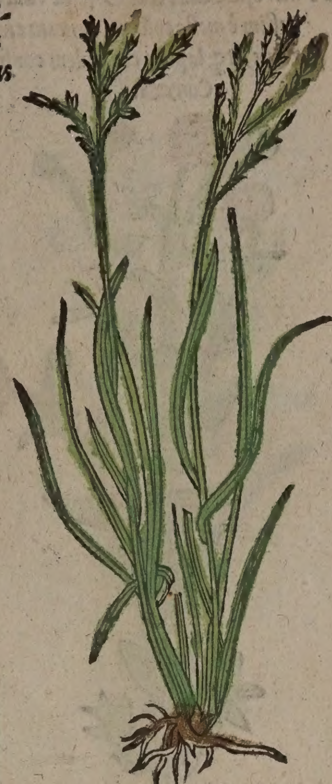
Huius generis arundinis & caricis plura sunt genera, plerunq; acutis

utrinq;

utrinq; cultri modo folijs, flore albo, ueluti cucurbitæ: Quorundam semen in acuta capitella condensatur: quo, unà cum radice, uino cocto, uenati morsus loti, sanantur. Alia absq; flore arenosis locis & montibus proueniunt, duris quasi calamis, rustico usui uariè accommodata. A

Sparganion, Ried. *Calamagrostis,* *Carex,* Graß. *Gramen,* Klein Riedgraß.

Filipendula.

B

Circæa. Caput CXIIII.

CIrcæa, quam & dircæam aliqui uocant, folijs est hortensis solani, agnatis crebris: flore nigro, pusillo, copioso: semine milij, nascente in quibusdam ueluti corniculis: dodrantali radice, triplici fermè aut quadruplici, candida, odorata, excalfaciente. Nascitur in apricis, saxis, & uento perflatis. Radicis tusæ pondo quatuor. in sextarijs tribus uini dulcis, per diem & noctem macerantur, potuq; triduo uuluas expurgāt. Semen in sorbitionibus datum, lacte mammas nutricum explet.

Circæa hodie incognita, fortè à Circe dicta.

Oenanthe. Cap. CXV.

OEnanthe folia habet pastinacæ: florem candidum: caulē crassum, palmi altitudine: semen atriplicis: radicem magnam in multa rotunda capitula extuberantem. nascitur in petris. Caulis eius & folia, cum mulso uino pota, secundas eijciūt. Radix è uino urinæ stillicidio conuenit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, οἰνάνθη πόα. *Latinè, Oenanthe herba.*

Officinis Filipendula, Saxifraga rubea. Germanis, Rot Steynbrech/*dicitur.*

Oenanthe herba nascitur, ut Plin. ait, in petris, folio pastinacæ, radice magna, nu

A merosa. Caulis eius & folia cum melle ac uino nigro pota, facilitatem pariendi præstant, secundasq; purgant, tussim è melle tollunt, urinam cient. Recentiores in lotij stillicidio, & urinæ remoratu, neq; non renum doloribus, atq; lapide eorundem confringendo utuntur. Eandem stomachi inflationes discutere, mederi & suspiriosis & anhelantibus, & omnibus morbis quos causa frigida concitari tradunt. Farinam eiusdem cibis comitialium inspergunt.

Conyza.

Conyza. Cap. CXVI.

Conyzæ duo genera. quæ parua uocatur, odore præstantior est. maior uerò frutice altior & folijs latioribus, graui odore. utriusq; folia oliuæ similia, hirsuta, pinguia. in maiore caulis binûm cubitorum altitudine attollitur. in minore pedem æquat. flos fragilis, lutei aut fului coloris*, qui in pappum abit. radices superuacuæ. Suffitu substratuq; frutex totus serpētes fugat. culices abigit, & pulices necat. Folia conuenienter illinuntur serpentium plagis, & tuberculis, ac uulneribus. flores & folia cum uino ad menses partusq; eijciendos bibuntur. item contra urinæ stillicidia, arquatū morbū, & tormina comitiales pota ex aceto adiuuāt. Decoctum in desessionibus medetur uuluę malis. Impositus succus abortum facit. ex oleo efficaciter horroribus oblinitur. Capitis dolores tenuis illita sanat. Est & tertium conyzæ genus, caule crassiore, ac molliore, folijs quàm paruæ maiusculis, minimè pinguis, & maiore minor, multò grauioris odoris & iniucundioris, sed inefficacior. Prouenit locis non riguis.

* Addit Marcel. amari gustus.

Hemerocallis.

NOMINA ET explicatio.

B Plinio ut Diosc. duo conyzæ genera in coronamentis, differētia in folio: tenuius fœminæ constrictius angustiusq;, rubricatim maris & ramosius, flos quoq; magis splendet eius, serotinus, utiq; post Arcturū, mas odore grauior: fœmina acrior, & ideò contra bestiarum morsus aptior. Folia fœminæ mellis odorem habent. Masculæ radix à quibusdam libanotis appellatur. Theophrasto maior dicitur mascula, torosiore caule magisq; ramoso, folio ampliore ac pinguiore, nec non splendidiori flore. fœmina tenuiori folio, & cōpressiore. Manipulo eius abiecto omnes etiam à tota domo blattæ conueniunt ad eā. In coronamenta folio uenit & flore, maior & minor appellata, qui odorus sentitur, cuius auidissimæ sunt apes. Germanis Geele müntz: & ut Trago placet, Dürrwurtz appellatur.

Hemerocallis, siue Lilium syluestre. Ca. CXVII.

Hemerocallis foliū & caulē habet lilij, porraceo colore. flores in caule per singulos exortus, terni aut quaterni erumpunt, lilij diuisura, quoties dehiscere cœperūt, colore perquàm pallido. radix magna est atq; bulbosa: quæ pota, aut cum melle & lana in pesso apposita, aquam educit & sanguinem. Folia trita mammarum inflāmationes à partu contractas, oculorumq; collectiones mitigant. Radix & folia igni ambustis utilissimè illinuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἡμεροκαλλίς. Latinè, Hemerocallis. Officinis, falsò Asphodelus, siue Hyacinthus. Germanis, Goldtwurtz/Heydnisch lilien/Heydnisch blům/Junckerlilien dicitur. Hanc quidam falsò pro uero asphodelo cōmonstrant, omnibus reclamantibus notis: nam radix huius nec amara nec acris est, ut Diosco. Gale. & Plin. de asphodelo scriptū reliquerunt. Inde hemerocallis nomen traxisse uidetur Græcis, quòd flos fugax pulchritudinem suam interdiu tueatur, appetente nocte, languidus efflaccescat.

Leucoium, siue Viola alba. Caput CXVIII. A

Leucoium luteum, keiri.

Leucoium purpureum, Negelblůmlin.

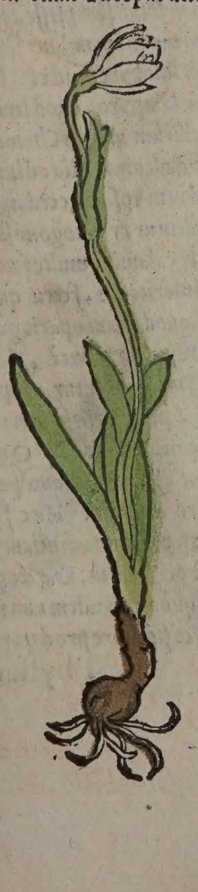

Leucoium album.

B

Leucoium Theophrasti, Weiß Hornungs blům.

LEucoion uulgaris est notitiæ, sed in floribus differentia quædam. namq; aut cœrulei, aut albi, aut purpurei, aut lutei inueniuntur. Lutea uerò præcipui in medicina usus. Huius aridi flores feruefacti in desessionibus, ualent contra uuluæ inflammationes, & menstrua expellunt. sanant oris ulcera, cum melle: cum cerato, rimas sedis. semen duum drachmarum pondere ex uino potum, aut cum melle inditum, menses, secundas & partus extrahit. Radices cum aceto illitæ, lienem reprimunt, & podagricos iuuant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, λευκόϊον. *Latinè, Leucoium. Violæ matronales. Officinis, Keyri, quòd flore aureo est.*

Germanis, Gelb Violen / Braun / Weiß / Rot / leibfarb / Neglin / Straßburger Negelblůmlin. *Brabantis,* Violieren.

Gallis Violettes giroffiees, dicuntur.

λευκόϊον *quamuis uiolam albam significet, ad omnes tamen uiolas, præsertim eas, quæ primo uere nascũtur, siue albæ, siue luteæ, siue purpureæ fuerint, seu*

A nigræ cum Hippocrate, ſeu cæruleæ, ut quidam Dioſcoridis codices habent (quod expungendum putant pleriq;, præſertim Plinius lib. 20. & Paulus de oleo ioto, id eſt, uiolaceo, album, luteum, purpureum, leucoion tantùm commemorant) extenditur. In his efficaciſſimæ ſunt luteæ, Keiri Arabibus dictæ. Tamen cæteræ tres aut duæ cariophyllatæ, à floris figura, caryophillũ imitante, nobis dictæ, non ſunt inefficaces: linguã enim ualenter calfaciunt, & acrimonia ſua mordent folio, ſed magis flore, qui in his colore plurimũ uariat, arte opinor quæſita, ut in floribus alijs. Λευκόϊον uerò Theophraſti, quod florum primum ſe oſtendit, etiam nondum exacta hyeme: radice bulboſa, an ſit ea quæ nobis circa natalẽ Chriſtianũ florem albũ pulcherrimum trifolium intus uirentem oſtendat, Germanis Hornungs blům dicta, ab alijs malo diuinari quàm à me rem non ſatis compertam pro uera pronunciari. De quo multa Maſſarius in librum nonum Plinij.

Cratæogonum. Cap. CXIX.

CRatęogonum, ſiue, ut alijs placet, cratæonõ, folijs melampyro ſimile eſt, multis calamis ex una radice emicantibus, multorumq; geniculorum, ſemine mylij. naſcitur in opacis & fruticoſis, ſumme operè acre. Traditum eſt quibuſdam, hoc ſi bibat ieiuno ore, ter die poſt menſes purgatos, tribus obolis, in cyathis aquæ duobus mulier, ante conceptum quadraginta diebus: & uir modo conſimili, totidem diebus ante coitum hauriat, uirilis ſexus partum futuum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, κραταιόγονον.

Latinè, Cratæogonum, Hippocrati Polycriton: uel ut aliàs legitur, Polycarpon.

Officinis, Perſicaria. Germanis, flöchkraut.

Brabantis, perſickcruyt/ Vloocruyt.

B Gallis, Raſſel, Cu raige appellatur.

Dioſcorides Cratæogonum melampyro ſimilem folio demonſtrat. Plinius ſpicæ tritici. Theophraſtus lino pyrino, id eſt, lino triticeo, intelligens fortaſſe quod Plinius culmum ſiue ſpicam tritici. Sed ſuſpicor melampyron in Theophraſto, unde id Dioſcorides uidetur ſumpſiſſe, legendum, cùm ſtatim adiungat fructum tanquàm milium ferre, uimq; genitalem roborare: niſi quis linopyron, id eſt, lino triticum ſcribendum putet, pro melampyro, quod linum folio ſatis imitetur. & reuera Gallicum uulgus Chamelinum melampyron ſolet uocare, quo oleum Gallia ad lumina lucernarum exprimit. Sed ad rem ipſam accedamus; re uera omnes perſicariæ notæ uidentur cratæogono ſuffragari, quòd ex una radice multis calamis, multorumq; geniculorum proſilit. Breuibus internodijs, fœtu quaſi Milij uuis pendente, aſpero guſtu, quod etiam opacis gaudeat. Iſta perſicariæ maiori, quam Germanicè, flöch kraut, Galli curaige uocant, mihi uidentur aſtipulari: ſed quod caput totius rei eſt, perſicariæ folium tam ſimile eſt melampyro, ut alterum pro altero fallat. Quod ad ſaporem pertinet, admodum aſper in aliquo perſicariæ genere ſentitur, in altero lenis fit. Hæc fœmina, illa maſcula. Quòd ſi quis per imprudentiam ſedi confricet, rabioſos ſolet mouere cruciatus. Cræteogonum Græcis creditur appellari, quòd genitalem uim roboret, ita ut diu præſumptum mares figurare prodatur.

Phyllum. Caput CXX.

A

PHyllum, quod elæophyllon uocatur, in saxosis nascitur. duum generum est. quod autem thelygonum appellant, uuas habet floribus oleę similes, pallidiores tamen. folijs itidem oliuæ est, caule tenui, breui, radice exili. florem album profert: semen papaueris maiusculum. Sed arrhenogonum cætera huic simile, solo fructu distat: habet enim racemosum quiddam deflorentibus oleis non dissimile. Arrhenogonon potu, masculi sexus facere partus, ut thelygonon fœminei, proditur. horum Crateuas autor est. sed huiusmodi históriatenus mihi produxisse uisum est.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Herba hodie planè incognita. Phyllon Libycum & Aethiopicum Hippocrati silphij semen est. Solet etiam pro malobathro accipi: de quo plura in lib. 1.

Testiculus. Caput CXXI.

Orchis.

Cynosorchis.

B

A TEsticulus, quem Græci cynosorchin uocant, folijs circa caulem mollis oleæ similibus, in terra stratis, longioribus, angustioribus, læuibus: caule dodrantali: floribus purpureis: radice bulbosa, oblonga, oliuæ modo angusta, duplici ordine: superiore, quæ plenior est: inferiore, quæ mollior ac rugosior. Eduntur radices coctæ, ut bulbi. ex quibus si maiorem edant uiri, mares generari dicuntur: si minorem fœminæ, alterum sexum. Addunt, in Thessalia mollem mulieres in lacte caprino bibere, ad stimulandos coitus: aridam uerò, ad inhibendos: & alterum alterius potu resolui. Nascitur in petrosis & sabuletis. Testiculus alio nomine serapias, Andrea autore, uocatur, quoniam radix ad multa utilis sit: folijs est porri, latioribus, oblongis, pinguibus, ex alarum sinu inflexis: caule palmeo: floribus penè purpureis. radice testiculis simili, quæ illita tumores discutit, ulcera purgat, & serpere eadem non patitur. abolet fistulas. & illitu inflammationes lenit. aridæ radices nomas inhibent: sanantq; putredines, & oris ulcera, cacoëthe. aluum sistunt è uino potæ. De hac, eadem quæ de testiculo canis, produntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis duorum generum est: Vnus qui cynosorchis dicitur, qui folia habet circa caulem, & in ima eius parte per terram strata, mollis, oleæ similia, angustiora tantùm longioraq;: siue, ut Theophrast. tradit, folia habet scyllacea, minora tamen, & minore leuore nitentia: caulem dodrantalem, in quo purpureus flos panditur: radicem bulbosam, oblongam, duplicem, mutuo contactu cohærentem oliuæ figura, superiorem alteram quæ maior, turgeta & distenta est, alteram uerò inferiorem, quæ minor, languida & rugosa est. Nascitur planta hæc petrosis & sabulosis locis. Germanis Vnser Frawen träher/ Stendelkraut/ Ragwurtz *dicitur. Brabantis,* Cullekens cruyt.

Alter autem, quem serapiadem uocant, & triorchin, folia habet porro similia, oblonga, latiora tantùm, pinguiaq;, ex alarum cauis emicantia & inflexa: coliculos dodrantales, & purpurascentes flores: radix est illi minimis testiculis similis. Germanicè ut prior, Gallicè du coullon de chien appellatur. est autem Latinè & Græcè sic appellata herba, à Sarapi Aegyptiorum Deo, propter lasciuiam impudendam, qua is Deus
B *Canopi, ubi templũ, & cultu & religione excellens habebat, colebatur, uti Strabo tradit Geographiæ lib. 17.*

Radix eius maior calida, & humida est, gustantibus dulcior apparet. Minor admodum elaborata est, ad calidius sicciusq; tendit.

Satyrium. Caput CXXII.

SAtyrium aliqui trifolium uocant, quoniam tria fert folia, ad terram * infracta, rumici aut lilio similia, minora tamen, ac rubra: caulem cubitalem, nudum: florem lilij effigie, candidum: radicem bulbosam, mali magnitudine, fuluam, intus ut ouum candidam, gustanti dulcem, & ori non ingratam. quam in uino nigro austero bibere conuenit, contra opisthotonum. utendum ea dum concumbendi incessit cupiditas. siquidem ea proniores ad uenerem fieri affirmant.

* al. multum.

Est & alterum satyrium erythroniũ siue erythraicon, id est, rubrũ, semine lini, maiore, duro, leui, splendente, quod fertur non secus atq; scincus, libidinem excitare. cortice radicis gracili, rufo: intus autem album includitur: sapore dulci, non ingrato ori. in montosis & apricis enascitur. Venerem, ut produnt, si omnino manu teneatur radix, stimulat: eoq; magis, si bibatur in uino.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Satyrion, quod à foliorum numero triphyllon, id est, trifolium uocant, tribus plerunq; folijs fractis uiret, rumici, liliòue similibus, minoribus tantùm & rubentibus: caulem habet glabrum, cubitalem: florem lilij figura, & candidum: radicem bulbosam, pomo similem, foris ruffo, intus candido oui colore, gustu suauem, & in cibo ori gratam, Germa. ut Orchis, Stendelwurtz / Stendelkraut/ Mergendrehen/ & Ragwurtz/ *dicitur.*

Alterum uerò quod erythron dicitur, lini semine, æquale semen habet, maius tamen firmiusq;, cum leuore splendens: radicis cortex exterior tenuis & rufus, interiora uerò candida sunt, grata in cibo, & dulcia uescentibus. Nascitur apricis montanis locis. Et utriq; horum generi sunt radices geminæ, sed priori inæqua-

A

Satyrium basilicum, mas.

Satyrium basilicon, fœmina.

Satyrium.

B

les, nam maior ſemper altera: poſteriori uerò æquales, & ſibi inuicem pares. Habent hodie & Syri herbam ſimili effectu, Bucheidemq; nominant, & Indicum Satyrion, radice candida & dura, commendatiore quò craßior, rugoſior, & albior fuerit, podagris utili. Græci ferè herbas omnes libidinem ſtimulantes ſatyrij uoce cognominarunt. Non eſt omittendum genus hoc, quod Baſilicon Græci, Officinæ Chriſti palmam dicunt, folijs nigra plumbagine maculoſis, reliqua ſuperficie cynoſorchi ſimilis. Radix ſubeſt lutea, ac inſtar manus effigie ramoſa.

Poſtremò, quod ad nominis Satyrij rationem attinet, dictũ eſt ſatyrion à Satyris dijs ſyluestribus, in Venerem propenſis, eò quòd primi ad libidinem concitandum eam inuenerint & oſtenderint. Siue quòd quemadmodum ipſi natura ſua in eam uoluptatem ſunt potentiores, ſic herba hæc homines etiam ad eadem duret, & concitatiores firmioresq; reddat.

A *Satyrion, fœmina.*

Satyrion, mas.

Satyrion nanus.

Syluestre.

B *Satyrion montanum.*

Horminum. Cap. CXXIII.

Horminum syluestre.

Horminum satiuum.

Horminum

HOrminum herba est, folijs marrubio similis, caule semicubitali, quadrangu- A lo, circa quem eminentiæ siliquis similes prodeunt, quæ ad radicem spectant, in quibus diuersum semen recluditur: siquidem in syluestri rotundum, fuscumq́ inuenitur: in altero, nigrum, & oblongum, cuius est usus. Ad uenerem stimulandam cum uino bibi uolunt. purgat cum melle argemas albuginesq́. illitum ex aqua tumores discutit. eo etiam extrahuntur aculei ex corpore. idem effectus est illitæ herbæ. Syluestre magis uiribus pollet: quare unguentis, præsertim gleucino, permiscetur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hortense ὅρμινον κηπαῖον. Latinis orminum, & Geminalis.
Officinis Gallitrichum. Germanis, Scharlach/Scharley. Gallis oruala dicitur.
Syluestre autem Græci ὅρμινον ἄγριον. Latini & Officinæ saluiam agrestem.
Germani Wild Salbey. Galli brodon, oruala, toutes bone, appellant.

Ne quempiam nomenclationis aucupium remoretur, est notandum aliquod esse cereale horminum, de quo Theophrastus, Galenus, & item Plinius inter fruges disserunt, quod amarum nigrumq́; est, nec cumino penitus absimile, dodrantali Plinio altitudine, de hac suprà quædam annotauimus inter segetes.

Orminum calidum & siccum mediocriter est, id quod amaritudo atq; astrictio in gustu satis monstrant.

Recentiores easdem facultates suo Gallitricho attribuũt, quas illi ueteres adscripserunt. potissimum autẽ conferre ad albugines, & oculorum caliginem tradunt, ut hinc etiam colligi possit, herbam hanc Orminon Dioscoridis esse, quamuis nonnullis legitimæ delineationi in quibusdam repugnare uidetur.

Securidaca. Caput CXXIIII.

HEdysaron, unguentarij pelecinum, id est, securidcaam uocant. fruticosa est, folijs ciceris. semen rufum in siliquis fert, corniculorum modo aduncis, quod ancipitem securim æmulatur, unde nomen accepit. amarum gustu. Stomacho utile in potu. additur in antidota. cum melle ante coitus subditum, concipiendi spem adimit. Nascitur in segetibus & hordeis. B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, πελεκῖνος, ἡδύσαρον. Latinè, Pelecinus, securidaca, hedysarum.
Officinis incognita. Germanis, Vnkraut der Linsen.

Gallis faba lupina. alijs herbum, uulgo Graua, quòd (ut existimo) tritico & hordeo, cum quibus alitur, suo complexu grauis sit & molesta.

Ab una radice multis flagellis emicat, ciceris similitudine, quam & folijs æmulatur. Siliquæ corniculorũ modo aduncæ curuantur, in queis flauum, pallidumq́;, & amarum semen concipitur, quod ancipitis securiculæ speciem gerit, &c.

Onosma. Caput CXXV.

ONosma, oblonga folia habet, ad similitudinem anchusæ, longitudine quatuor digitorum & unius latitudine, mollia, in terra iacentia, sine caule, sine semine, sine flore. radice nititur longa, tenui, infirma, rubescente. gignitur in asperis. Folia in uino pota partus extrahunt. Prægnans si eam supergrediatur, abortum facere dicitur.

Onosma hoc tempore incognita, Plinio folia habet ferè ad tres digitos, in terra iacentia, tria, ad similitudinem anchusæ incisa, sine caule, sine flore, sine semine.

Nymphæa. Caput CXXVI.

NYmphæa nascitur in paludibus & stagnantibus aquis, folijs fabæ Aegyptiæ, minoribus, & longioribus, alijs in summa aqua, alijs demersis pluribus ex radice eadem prodeuntibus: flore lilio simili, albo, & in medio croceo habente. cùm defloruerit, ut rotundum malum, aut papaueris caput, extuberat nigro semine, denso & lato, lenti gustus. caulis est leuis, niger, minimè crassus. cibor io cognatus, radix nigra, scabra, clauæ similis, quæ autumno secatur. Siccata in uino pota cœliacis, dysentericisq́ auxiliatur. lienem absumit. Radix stomachi ac uesicæ doloribus illinitur. uitiligines ex aqua emẽdat. imposita cum pice, alopecijs medetur. eadem contra

A *Nymphæa lutea.*

Nymphæa alba.

B

ueneris insomnia bibitur, siquidem ea prorsus adimit: pota assiduè aliquot diebus, genitale infirmat. Idem semen potum efficit. Nymphæ nomen sibi uendicasse uidetur, quoniam aquosa amet. plurima inuenitur in Elide, in Anygro amne, & in Bœotiæ Aliarto. Est & altera nymphæa, cuius flos blephara dicitur, folijs antedictæ, radice alba, scabra, flore luteo, nitente, rosæ simili. Huius semen & radix contra fœminarum profluuia efficaciter ex uino nigro bibuntur. Nascitur in Thessalia, amne Peneo.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Νυμφαία, μαδωνάϊς. *Latinè,* Nymphea: *quædam luteo, quædam albo flore est.*

Officinis uocem Arabicam Nenuphar, *adhuc retinuit.*

Germanis, Gelb & weisse Seeblůmen / Harwurtz. *Brabantis,* Witte plomben / Geel plompen.

Gallis Nenufar iaulne & blanc. *Italis* taiero, *uel* taierazo de aqua.

Lusitanis Gelphano *dicitur.*

Nymphæa, quòd aquosa amat, dicta: una est flore albo, radice nigra, & semine nigro: altera flore luteo, radice alba. Vtriusq; radix & semen frigidum, siccans sine morsu, parum detergens, proinde alui profluuia, & dysenterias cohibent: semen immodicè profluens, siue per insomnia, siue aliter, retinent ex uino nigro austero pota: in id efficacior lutea, adeò ut medeatur muliebri profluuio, ut ad tergendum alba præpollet.

pollet, quæ aqua macerata alphos, pice liquida alopecias ſanat. Autumno radices exciduntur: uerùm facul- A
tatis florum, quibus hodie ferè ſolis utimur, non meminerunt ueteres.

Androſaces. Caput CXXVII.

ANdroſaces herba eſt amara, tenues ſpargens iuncos, ſine folijs, folliculos in capitulis habens, in quibus ſemen continetur. gignitur in Syriæ maritimis. Ea drachmis duabus in uino pota, copioſam hydropicis urinam ciet. idem effectus eſt ſemini poto, & herbæ decocto. podagris utiliter illinitur.

EXPLICATIO.

Plinio androſaces herba eſt alba, amara, ſine folijs, folliculos in cirris habens, & in ijs ſemen. Naſcitur in maritimis Hiſtriæ, Germanis planè incognita.

Aſplenum. Caput CXXVIII.

ASplenum, aliqui ſcolopendrion uocant, alij ſplenion, alij Hemionium: folijs eſt multis, ſcolopendræ animali ſimilibus, ab radice una prodeuntibus. Naſcitur in parietibus, ſaxiſq; ſiliceis, & opacis. nec caulem, nec florem, nec ſemen habet. folia ſiliculæ modo diuiduntur, ſubter flaueſcentia hirſutaq;, supernè uiridia. Vim hanc habent folia in aceto feruefacta, ut per dies quadraginta pota lienem ab ſumant. quibus etiam contritis lienem ex uino illini oportet. ſtranguriæ & regio morbo prodeſt. ſingultum ſedat. calculos in ueſica comminuit. conceptum adimere creditur, per ſeſe aut cum muli liene appenſa. Tradunt noctu, ſilente luna, huius rei gratia effodiendam.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Lingua Ceruina. *Citerach.*

B

Aſplenum idem cum Scolopendrio contendunt, Muſa & Maſſarius in librum nonum Plinij: tamen Galenus ait, maiores lienis obſtructiones uehemētiora poſtulare remedia, capparis corticem, tamaricis radices, ſcolopēdrion, & ſcillam, et eam herbam, quæ aſplenos appellatur, effectum id nomine repræſentans. Vbi apertè ſcolopendrion ab aſpleno ſeparat, licet poſtea in cenſu ſimplicium aſpleni uires deſcribat, ſcolopendrij non meminerit. Libro tamen methodi 13. ſcolopendrion quoq; lieni conueniri ſcribit, nulla mentione aſpleni facta: quanquàm ibi alia quoq; eius remedia attingat. Diuerſas etiam herbas facere uidetur in ſpleneticis. lib. 9. comp. phar part. Ex quibus colligere poßis, herbas eſſe affines, non uiribus modò, ſed forma & habitu, unde nominum hæc incertitudo nata ſit. Quod & in Dioſcoride paßim obſeruabis, & in Aſpleno quoq; quod hoc capite ſtatim ab initio ab aliquibus σκολοπένδριον, ab alijs ἡμιόνιον uocari ait, non tamen ἡμιονῖτιδα dixit, quòd hæc folio ſit diuerſißimo, quam tamen σπλήνιον, quoq; uocari ſcribit. Vnde Maſſarius & ex Theophraſto affirmat, Homionicum uel Hemionium eſſe uulgatū nobis Ceterach: Aſplenon uerò ſuū ſcolopendrion plantam eſſe aliam, ex foliorum & radicum pictura perſuadere conatur. Quæ autem uulgo eſt Scolopendria, Germanis Hirtzzung appellata, Dioſcoridis eſt φυλλῖτις, à multis lingua ceruina iuſtius appellata, quàm à Gaza Scolopendrion Theophraſti, quem rectius centipedariā uertiſſet. Siue autem Ceterach ſit Aſplenon, aut Scolopendrion, ſiue Hemionitis dicta, quòd mulæ hac herba plurimùm delectantur, parui eſt momenti, quum hæ omnes lienem diminuant, & liquant, & ſubſtantia tenui ſine calore lapides etiam in ueſica frangant: phyllitis cùm acerba ſit, diarrhæas & dyſenterias pota iuuat.

Hemionitis.

A

Hemionitis. Caput CXXIX.

HEmionitis, quam aliqui ſplenion uocant, folium emittit dracunculi, lunatum. radicibus cohæret multis, tenuibus: nunquam flores, neq; ſemen, neq; caulem gignit. in petroſis naſcens, auſtero ſapore. Ea ex aceto pota lienem abſumit.

Vide Annotationes noſtras in caput proximè præcedens.

Anthyllis. Caput CXXX.

ANthyllis duplex eſt. quædam enim lenti ſimillima, folijs mollibus, rectis ramulis, palmi altitudine: radice parua, tenui. Naſcitur in ſalſis terris, & à ſole illuſtratis, non inſulſo guſtu. Altera eſt folijs ramulisq; aiugæ ſimilis, hirſutioribus tamen, breuioribus & aſperioribus: flore purpureo, odoris admodum grauis: radice cichorij. Pota drachmis quatuor urinæ difficultati, renibusq; plurimum prodeſt. tritæ, uuluæ pituitas *emolliunt, cum roſaceo & lacte impoſitæ. uulneribus medentur. quæ autem aiugæ ſimilitudinem refert, præter alia, pota cum aceto mulſo comitiales ſanat.

**Inflămationes.*

NOMINA ET EXPLICATIO.

Anthyllis Dioſ*coridi duorum generum eſt. Primum hodie incognitum.*

Alterum Græcis ἀνθυλλὶς ἑτέρα. *Latinis, Anthyllis altera.*

Officinis Iua non muſcata. Germanica appellatione adhuc caret.

Gallis Iua non muſcate dicitur.

Altera quæ chamæpityos, hoc eſt, aiugæ ſimilitudinem refert, Paulus *in tumore pedum utitur macerata. Eam ex iuarum genere putant eſſe, quæ pinum non oleat, arthriticam inde dictam, quòd tumentibus articulis medeatur.*

Anthemis. Caput CXXXI.

B

Chamomilla ſatiua.

Chamomilla uulgaris.

Chryſanthemon.

Anthemidis

ANthemidis genera tria, tantùm flore diſtantia: rami dodrantales, fruticoſi, A
alis multis concaui: tenuibus foliolis, paruis, numeroſis: rotundis capitulis:
floribus in medio aureis, forinſecus orbiculato ambitu candidis, melinis, aut pur-
pureis, magnitudine foliorum rutæ. naſcitur in aſperis, & iuxta ſemitas. colligitur
uere. Vim habent radices, flores & herba excalfaciendi, extenuandiq́; potu, & in-
ſeſsione, pellunt menſtrua, partus, urinam, calculosq́; aduerſus inflationes, & ilei
tormenta bibuntur. bilem ſuffuſam expurgant. iecinorum uitia ſanant. decocto ea-
rum ueſicæ fouentur. Ex omnibus his generibus ad calculos efficaciſsima eſt, quæ
florem purpureum habet, cuius amplitudo maiuſcula eſt. hanc propriè heranthe-
mon uocant. Ea cui leucathemo nomen eſt, item quæ chryſanthemon dicitur, uehe-
mentius urinam ciunt. ægilopijs illitæ medentur. commanducatæ ulcerum eruptio-
nes in ore ſanant. nonnulli in clyſteribus ex oleo utuntur. teruntur in farinam, ad
abigendos febrium circuitus. Flores & folia recondi debent, & priuatim tuſa, in
paſtillos digeri: radix quoq; ſiccari, dumq́; ingruit neceſsitas, binæ partes herbæ
dari, modò floris aut radicis pars una, modò contrà, floris partes duæ, & herbę una,
permutatim duplicato pondere, alternis diebus. bibere autem oportet in uino mul
ſo, diluto.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἄνθεμις, χαμαίμηλον. Latinè, Chamæmelon, Anthemis. Officinis Camomilla.
Germanis, Camillen. Gallis Camomille dicitur.

*Anthemidis tria genera Dioſcoridi flore tantùm diſtant, palmum non excedentia, paruisq́; floribus, candi
dis, melinis, aut purpureis. quæ foris in orbem candida folia obtinet, ea eſt quæ à Dioſcoride propriè λευκάν
θεμον. & uulgo hodie Camomilla uocatur. hæc duplex eſt. Vna horten
ſis, odoris mali maturi ſuauiſsimi hybernum frigus illæſa perferens, et
ad nouum uer ex radice repullulaſcens in hortis colitur: altera uul-
garis Camomilla, palmi altitudine, ſurculoſa, cauliculis exilibus, capi-
tellis primùm uirentibus, mox luteis, in aſpero, ſicco, macroq́; ſolo, &
iuxta ſemitas atq; itinera proueniens. Quæ uerò luteis per ambitum fo
lijs conſtat, ea haud dubiè eſt, quam priuatim Dioſcorides à ſuis flori- B
bus χρυσάνθεμον nominat. Germani autem pulchrè ad Græcam ap-
pellationem alludentes, Goldtblům/Gelb Camillen/Sterckblů-
men/Streichblůmen/appellant. Tertia ſpecies, ſi Hieronymo Tra
go, rei Herbariæ diligentiſsimo indagatori, credimus, nulla alia eſt niſi
ca, quam hodie uulgus Schartenkraut appellat, & Scharten blů
men: eius hiſtoriam & delineationem uide in Commentarijs Tragi.*

*Tenuium partium eſt anthemis, quamobrem digerendi, rareſacien
di, & laxandi facultatem obtinet.*

Parthenium.

Parthenium. Cap. CXXXII.

PArthenium, aliqui amaracon uocant, folijs eſt co
riandri, tenuibus: flore per ambitum albo, intus
melino, odore graui, ſapore amaro. Siccatum, cum ace
to mulſo aut ſale potum, non ſecus atq; epithymum,
& bilem & pituitam detrahit. ſuſpirioſis prodeſt &
melancholicis. herba ſine flore à calculoſis & anhela-
toribus magna utilitate bibitur. Valet decoctum ad
inſidendum in duritia uuluarum, & inflammationi-
bus illinitur ſacro igni, & collectionibus cum flore.

NOMINA ET EXPLICATIO.

*Parthenium aliqui amaracum uocant, folijs coriandri, tenuibus, flo
re per ambitum albo, intus melino, odore graui, ſapore amaro. Offici-
næ ſimul & Herbarij hodie matricariã & febrifugam. Germani Met
tram, matrenam, Brabanti Paddel bloemen/Paddendille/Wid
de Camillen uocant. Naſcitur in ſepibus & alijs permultis locis. Ma
tricariam inde dictam putauerim, quòd mulieribus uteri cauſarijs, &
ſtrangulationi uuluæ oportunus ſuo uiroſo odore medeatur. Nec aliter*

A à Galeno, Pauloq; quàm *amaracus* uocatur, quod & parthenion aliquibus amaracum dici testatur. Celsus apud nos muralem herbam parthenion & perdicion appellari perhibet, ego de alio parthenio muralem herbam dixisse autumo, quæ non in sepibus, sed in muris parietibusq; nascitur, ob id parietaria uulgo nominata. Hallucinantur qui cotulam uulgo dictam Parthenium esse putant, cùm folium ei fœniculi, parthenio coriandri tribuatur. Sapore etiam dißident, qui in parthenio amarus est, non in cotula.

Buphthalmus.

Buphthalmum. Cap. CXXXIII.

BVphthalmon, quidam cachlam uocant, tenues emittit cauliculos, mollesq;: folia fœniculi: luteum florem, anthemide maiorem, oculi similitudine, unde nomen traxit. circa oppida nascitur, & in campestribus. Flores cum cerato triti, tumores duritiasq; discutiunt. Aiunt epotam post exitum à balneis, regio morbo correptis, colorem tractu temporis reddere.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, βούφθαλμος. *Latinè*, Buphthalmus.

Officinis inusitatum. Cotula non fœtida quibusdam.

Germanis Rüdill/ Rindsaug/ Küaug/ *dicitur.*

Hæc herba, cuius picturam damus, delineationi buphthalmi adamußim responderet, si flores, ut chrysanthemi, lutei essent: quare intelligendum est, Dioscor. ad discum, mediúmue floris respexisse, quod luteum est, non ad ambitum, in quo folia radiata candida, ut in Chamæmelo, existunt, alioqui flos à Diosco. pictura dissentire cognosceetur. flores buphthalmi acriores sunt Chamæmeli floribus ob id calidiores.

Pæonia. Caput CXXXIIII.

Pæonia, fœmina.

B

Pæonia, mas.

PAeonia siue glycyside, Græcis aliquibus pentoboron dicitur. sunt qui idæos dactylos, radicem pæoniam uocant. caulis altitudine sesquipedis adolescit. comitantibus multis stolonibus. Huius duo genera. mas folia iuglandis habet: in fœmina uerò smyrnij more diuidũtur. summo caule siliquas emittit, ue luti græcas nuces: in quibus, quum dehiscunt, multa granula rubra acinis punicorum similia inueniuntur, & in medio nigra, quinq; aut sex, purpurea. radix maris tenuis, digitali craßitudine, & palmi longitudine, gustu astringens, alba: fœminæ radicibus ceu glandes circiter septem aut octo inhęrent, ut in hastula regia. Fœminis à partu non purgatis

purgatis ſicca radix datur. ciet menſes nucis Græcę magnitudine pota. ſic uentris A
doloribus cum uino auxiliatur. ualet contra regium morbum, & renum ac ueſicæ dolores. decocta in uino aluum ſiſtit. Rubra grana rubenteis menſes ſiſtunt, decem uel duodecim pota in uino auſtero & nigro. ſtomachicis & eroſionibus ea eſſe pro deſt. à pueris pota, initia calculorum eximunt. Grana nigra auxiliantur ſuppreſsio nibus nocturnis, uuluæ ſtrangulationibus, & matricis doloribus, quindecim numero pota, in aqua mulſa, aut uino*. Naſcitur in altiſsimis montibus & præruptis.

* *Hæc clauſula eſt addititia.*

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Παιονία. *Latinè, Pæonia, Caſta herba.* *Officinis Latinum nomen ſeruauit.*
Germanis, Beningen roſen/ Venediſche roſen/ Gichtwurtz/ Pfingſtroſen Benedicten roſen.
Brabantis, Maſtbloemen. *Gallis Penoeſne dicitur.*

Pæoniæ maris radix longa, altheæ æmula. ea Hieronymo Trago creditur, quæ hodie Officinis falſò diptami radix, Germa. Weiſſe diptam *dicitur, cui ſiquidem notæ omnes, quibus pæonia mas apud Dioſcoridem & alios ueteres Græcos delineatur, ad amußim reſpondent, quare eandem eſſe neminem dubitare credimus. Contra epilepſiam Pæoniæ radix, & Melancholiam recens collo appendenda. Luna autem decreſcente hanc legi uolunt, marem quoq; fœmina præſtantiorem: leniter aſtringit, ſubamara eſt, cum quadam dulcedine et acrimonia: ſi diutius mandas, menſes ciet, obſtructa hepatis & renum expurgat.*

Lithoſpermum. Caput CXXXV.

Lithoſpermon à ſeminis duritia nomen accepit. foliis eſt oleæ longioribus, & latioribus, mollioribus: iacent humi, quę ab radice exiliunt, ramulis ſurculoſis, rectis, tenuibus, firmis, craſsitudine acuti iunci, in quorũ cacumine bifidi exortus, cauliculorum ſpeciem exhibent. foliis longis*, inter quæ paruum ſemen, rotundum, erui magnitudine, duritia lapidea. Naſcitur in aſperis & æditis locis. Vim hanc habet, ut ſemine cum uino albo poto calculos frangat, pellatq; urinam.

* *Paruis, aliqui.*

NOMINA ET explicatio.

Græcè, Λιθόσπερμον.
Latinè, Lithoſpermum.
Officinis milium ſolis.
Germanis Merhirß, *dicitur.*
Brabantis, Peerlencruyt.

Dicitur autem ab omnibus tum Officinis tum Medicis hodie milium ſolis, quòd, ut reor, ſemen candore ſolaris ac lucis ſplendore fulgeat. Super autem aſtrictoriam qualitatem, adeoq; exiccatoriam uim obtinet.

Phalaris. B

Phalaris. Cap. CXXXVI.

Phalaris cauliculos emittit zeę culmis ſimiles, minutis, ac nullius uſus radicibus, multos, duum palmorum, geniculis cinctos, graciliores tamen, ac dulces: ſemen candidum, oblongum, milii magnitudine. Tunditur, & in aqua aut uino ſuccus ad ueſicæ cruciatus utiliſsimè bibitur. Semen cochlearis menſura potum, ad eadem efficax eſt.

A EXPLICATIO.

Phalaris Germaniæ peregrina, ac nisi hortis sata, ea forma, qua depinximus, prouenit, thirsulos tenues fundens à radicibus frequentes. geniculatos, bipalmesq; calamos, similes zeæ, graciliores tamen, atq; dulces, folia quoq; similitudinem eius habent. Semen amplitudine milij oblongus. nomen apud Germanos nondum inuenit.

Rubia. Caput CXXXVII.

Rubia satiua.

Rubia syluestris.

B

ERythrodanum radix rubra est, qua tingũtur lanæ. una sponte prouenit, altera seritur, ut in Thebana Galliæ, & Rauẽna Italię. in Caria inter oleas, ut in aruis, solo crẽditur. hanc non sine quæstu serunt: namq; maximum ex ea sentiunt prouentũ. asperi caules & quadranguli, longi, aparinæ non dissimiles, robustiores, & multò prorsus maiores: folijs per interualla certa circum articulos stellatim decussatis. Semen eius rotundum, inter initia uiride, mox rubrum, postea cùm ematuruit, nigrum: radix tenuis, longa, rubra. Vrinam ciet: qua de causa regio morbo opitulatur, pota cum aqua mulsa. item ischiadicis & resolutis. crassam, copiosamq; urinam pellit, nõnunquam & sanguinem. bibentes tamen quotidie lauari oportet, & excrementorum quæ redduntur differentiam spectare. aduersus serpentium morsus, ramulos cum folijs uino* bibere prodest. Semen ex aceto potum, lienem absumit. Imposita radix trahit partus, menses, secundasq;. albæ uitiligini illita ex aceto medetur.

* *Alij, Succum ex uino.*

NOMINA ET EXPLICATIO.

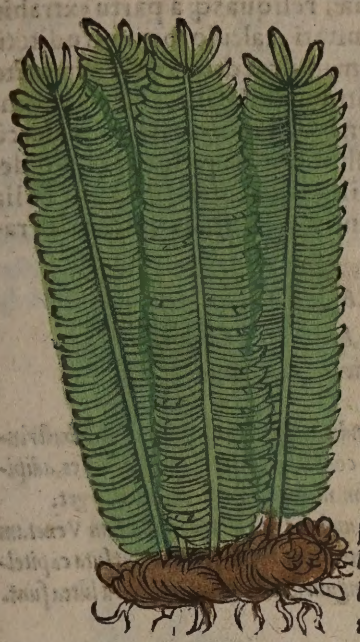
Græcè, ἐρυθρόδανον. Latinè Erythronium. Rubea. Officinis rubea tinctorum.

Germanis, Ferber rôt. Brabantis, Meecruyt. Gallis garence dicitur.

Dioscoridi Rubia altera sponte prouenit; altera seritur, in primis tingendis lanis & corijs necessaria. Serpit humi ut gramen. locis umbrosis conspicienda. Semen eius rubrum est, & radix rubra, altitudinis tantæ, ut rarò tota queat effodi. Rubea satiua radice acerba, & amara, lienem & iecur expurgat, urinas crassas, multas, sæpe etiam cruentas, & menses mouet, alphos albos cum aceto terget. Cortex rubiæ recipitur in Antidoto ad lienem, Actuario.

Lonchitis.

Lonchitis. Caput CXXXVIII. A

Lonchitis folia habet porri, latiora, rubentia, plurima, ad radicem circumfracta, ueluti in terrã procumbentia, pauca in caule, in quo flores, ceu galericuli, hiantibus comicis perſonis ſimiles, nigri, & è rictu albam exerentes uelut linguam, quæ ad labrum inferius ſpectet: ſemen inuolucris clauſum lanceæ ſimile, triangulum, unde ſibi cognomentum arrogauit. radix dauci. Naſcitur in ſitientibus & aſperis. Radix ex uino pota urinam ciet. Altera eſt lonchitis, quam aliqui aſperam lonchitin dicunt: folia ſcolopendrij emittit, ſed aſperiora maioraq́; ac multò magis diuiſa. Vulneribus mirum in modum prodeſt, in eiſq́; inflammationes excitari non patitur. pota ex aceto lienem abſumit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Lonchitis Dioſcoridi duplex eſt. Prima habet folia porri, ut Dioſcorides tradit, rubentia ad radicem, & plura quàm in caule, capitula perſonis comicis ſimilia, paruam exerentibus linguã, radicibus prælongis. Naſcitur in ſitientibus, ſæpe in aridis & petroſis inuenitur: ſed nullum ſuccurrit nomen dignum, quo inſcribatur. Pueri qui montibus oberrant, nigros capettos, quaſi Galeros, Germanicè Schwartz kappen, nominant. Altera lonchitis, cuius picturam damus, quam aſperam cognominant, Romani longinam aut colubrinam, Germani Steynfaren/ Spicant/ folijs ſcolopendrij ſcabrioribus, amplioribus, diuiſuris quoq; maioribus, uulneraria herba, plagiſq́; inflammationes abigit, nec eas cingere uel morſu patitur, ut Dioſcorides quoq; affirmat. Pota cum aceto lienem abſumit. Hanc hodie quidam uerum eſſe ſcolopendrium falſò contendunt.

Althæa. Caput CXXXIX. B

Althæa.

Herba Veneta, Venediger röſzlin/ Wetterröſzlin.

Althæa, quam alij Ibiſcum uocant, in ſyluestrium maluarum genere eſt, cui folia ut cyclamino, rotunda, lanugine caneſcũt: flore roſaceo: bicubitali caule: radice lenta, intus alba. Althæa appellatur, quòd inter primas ſit utilis, & pluribus polleat remedijs. Decocta enim in uino aut aqua mulſa, & per ſe cùm imponitur tuſa, efficax eſt contra uulnera: item ad ſtrumas, parotidas, abſceſſus, mammarum inflãmationes, fracta ſedis, inflationes, neruorũ rigores: ſiquidem diſcutit, & excoquit, rumpit, & ad cicatricem perducit. cocta ut dictum eſt, adiecto ſuillo adipe, aut anſerino, terebinthináue, ut

A malagmatis lentor fiat, facit ad uuluæ inflammationes, præclusionesq́; in pessis subdita. decoctum eodem fungitur munere. onera uuluæ, reliquasq́; à partu extrahit. decoctæ succus ex uino potus, succurrit urinæ difficultati, calculosorum cruditatibus, dysentericis, ischiadicis, tremulis, ruptis. dentium mulcet dolorem, cum aceto decocta, colluto inde ore. Viride semen siccumq́; tritum, uitiligines in sole perunctas emendat. eodem cum oleo & aceto peruncti, à uenenatis non feriuntur. ualet cõtra dysenteriam & sanguinis reiectiones, aluiq́; profluuium. in posca aut uino decoctum bibitur, contra omnes uesparum, apum, similiumq́; aculeatos ictus. Folia cum olei momento, morsibus, & igni ambustis illinuntur. Constat aquam trita radice addita, sub diuo addensari.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἀλθαία. *Latinè*, Althæa. Ibiscus. *Officinis* Euiscus, bismalua, maluauiscus.
Germanis, Ybisch/Heylwurtz. *Brabantis*, Witte hoemst/witte Maluwe.
Gallis des guimauues dicitur.

Althæa siue Ebiscus, est malua agrestis, folijs, ut cyclaminus, rotundis, radice lenta, intus alba, subastringente. Partibus suis omnibus digerit, laxat, phlegmone leuat, mitigat, coquit abscessus coctu difficiles, adipibus incocta & subacta. Radice autem & semine tenuiorum est partium, magisq́; tum siccat, tum terget.

Alterum genus Althææ Hieronymus Tragus commonstrat, à loco unde ad nos allata est, Rosam Venetam uocatam Producit semen nigrum, folia in cubiti altitudinem excrescunt, alceæ modo serrata, hirsuta capitella maluæ modo fert. Mense Iunio florem subpurpureum subalbidũ oblongum habet, cuius interiora lutea sunt. Radix odore, sapore, & operationibus althææ per omnia similis est.

Alcea. Caput CXL.

Alcea.

B

Herba Vngarica.

ALcea syluestrium maluarum generi assignatur. folia habet diuisa, uerbenacæ proxima: caules treis aut quatuor, cortice cannabino uestitos: florẽ rosæ, paruum: radices albas, latas, quinq; aut sex, cum plurimum cubitales. quæ cum uino aut aqua potæ, dysentericis ruptisq́; medentur.

NOMINA

NOMINA ET EXPLICATIO. A

Græcè, ἀλκέα. *Latinè*, Alcea. *Officinis* Bismalua, *seu* Althæa *syluestris*, *herba Simeonis*.
Germanis, Felriß/Lewenzan/Hochleuchten/Sygmars wurtz/Simons wurtzel.
Brabantis, Cattekaeßkens. *Italis herba* Vngarica. *Gallis* Bimauue, *ou guimauue sauuage*.

Altera apud nos inuenitur in syluis, caulibus foliosis, cannabino cortice, minutis, fronde maluæ quasi circinata, & strigmentis uerbenacæ profundioribus laciniata, flore rosæ, paruo, radicibus obliquis, quinis senisue cubitalibus albis. Hîc *notandum, quòd ea herba, quam* Itali *herbam* Vngaricam *uocant, &* Manardus *ueram alceam esse putat, à nostra uulgari* Alcea *diuersa est, ut præcedens ipsius pictura clarè ostendit. Hæc nisi malua hortensis fuerit, nusquam eam apud nos sponte prouenientem uidi, sed ex* Italia *allatam, in hortis cultam, omnino ueram esse* Alceam, & Dioscoridis *delineationi proximè accedentem, arbitramur: cuius usus esse debet in medicinis.*

Cannabis. Caput CXLI.

CAnnabis satiua planta magni in uita usus ad robustissimos funes factitandos: folijs fraxini, graui odore: caulibus proceris, inanibus: semine rotundo, quod largiore cibo genituram extinguit. Succus ex ea recente, conuenienter aurium doloribus instillatur. Syluestris cannabis uirgas fert althææ similes, minores, nigriores & asperiores, cubiti altitudinem æquantes: folio satiuæ, nigriore & asperiore: flore lychnitis, subrubro: semine & radice althææ. Decocta radix, illitu inflammationes mulcet, tumores discutit, tofos articulorum dissipat. Huius cortex torquendis funibus accommodatus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Κάνναβις. *Latinè*, *Cannabis*. B
Officinis Latinum nomen seruauit.
Germanis, Hanff. *Brabantis*, Kemp.
Gallis chanure appellatur.

Cannabis leguminibus aßignatur. Huius semen, ut Galenus est autor, magno negotio concoquitur, stomacho & capiti aduersatur. prauos creat humores. Sunt tamen qui hoc quoq; tostum insitumq; cum bellarijs, quæ secundis mensis præbentur, usurpant. Admodum excalfacit, & caput æstuoso halitu sursum misso tentat.

Syluestris Cannabis nascitur in syluis, uirgulas Althææ fundens: diuersa ab hac, quam Germa. Wilden hanff *appellant.*

Anagyris.

Anagyris. Cap. CXLII.

ANagyris, frutex est arboris instar, grauis odore: folijs agni, uirgisq;: flore brassicæ. semen in corniculis non breuibus gignit, subrotundum, firmum, uersicolori facie, simile renibus, quod durescit uua maturescente. Tenera folia trita tumores illitu reprimunt. si partus hæreat, & secundę mensesq; morentur, drachmę pondere bibuntur in passo. sic & suspiriosis dantur, & contra capitis dolores in uino. difficulter parientibus adalligantur, ita ut à partu statim auferantur. Radicis cortex* concoquendis discutiendisq; adhibetur. Semē commanducatum uomitiones uehementer ciet.

* *Alij succus.*

A NOMINA ET EXPLICATIO.

Anagyris recentioribus malua terrestris, quòd humi maluæ modo iaceat, dicitur: rusticis putidum lignũ. Arboris instar fruticat, folijs & ramis amerinæ, fœdo odore, flore braßicæ, siliqua terete, qua semen continetur renibus simile, cum meßibus maturescens, &c.

Cepæa. Caput CXLIII.

CEpæa portulacę similis est, sed nigriora habet folia, & radicem tenuem. Folia in uino pota, urinæ stillicidio, & uesicę scabie laborantibus opitulantur. maximè id præstat, si cum decocto radicum asparagi eius, quem myacanthon, hoc est, corrudam uocant, bibatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Κηπαία Græcis, Latinis Cepæa: quibusdam capu tatur, quam Germani Bachpungen uocant: nascitur in aquis & littoribus arenosis.

Alisma. Cap. CXLIIII.

ALisma, alij damasonion appellant: folia ei plantaginis, nisi angustiora essent, laciniosa, conuexaq́ in terram: cau

Plantago Italica.

B

le simpliciter tenui, cubito altiore: capitibus thyrsi: flore tenui, candido, pallescente: radicibus tenuibus, ut ueratri nigri, acribus, odoratis, modicè pinguibus. aquosos amat tractus. Radix, si drachma una aut altera bibatur, his conuenit, qui leporem marinum deuorarunt, aut à rubetis ranis demorsi sunt, aut opium hauserunt. torminibus atq; dysenteriæ, per se, aut cum pari modo seminis dauci, potui datur. Conuulsis, & contra uitia uuluæ prodest. Herba sistit aluum, menstrua pellit. tumores illita mitigat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Plantago aquatica.

Multi hactenus pro uera Alisma plantaginem aquaticã, quæ & barba syluana, & Germa. Wasserwegrich. Brabant. Water wechbree dicitur. alij uerò eam herbam, quam Herbarij & Officinæ pastorum fistulam, Germani Hirtenpfeiff appellant, nobis obtrũsere. Sed harũ neutra legitimæ Dioscoridis delineationi respondet, quare nos tertiam, scilicet ueram Alismam per amicum quendam ex Italia adferri curauimus, cùm in Germania, quod equidem sciam, non proueniat: cuius picturam damus nomine Plantaginis Italicæ. Hanc rectè Italianischen wegrich Germanicè dixeris folio arnoglossi est, sed angustiore, & semper in terram demisso, caule unico, sesquipedali, in cuius fastigio uiride alabastricolũ in caulem concoloris floris dehiscit, radicibus crebris, ut ellebori nigri, tenuibus, acribus, pinguibus, flore tenui in madidum pallescente: aquosos amat situs.

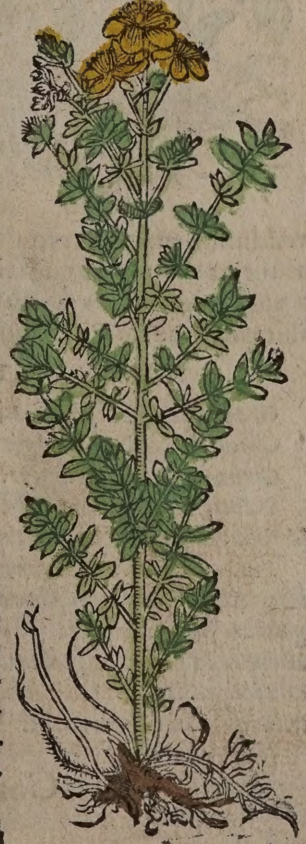
Onobrychis. Ca. CXLV.

ONobrychis, folia habet lentis, longiora paulò: caulem dodrantalẽ: florem purpureum: radicem paruam. nascitur in uliginosis & incultis. Herba suapte ui, si trita illinatur, tubercula dissipat. cum uino pota, str angurias sanat. Illita ex oleo, sudores mouet.

Hæc herba quæ sit, non constat.

Hypericum. Ca. CXLVI.

Hypericon.

HYpericũm, alij androsæmon, (alij coriõ, alij chamæpityn*) appellant, quoniam semen odore resinam imitatur, surculaceo frutice, dodrantali, rubente, folio rutæ: flore albæ uiolæ, luteo, qui digitis tritus sanguineum succum remittit, qua ex causa androsæmon cognominatur: sub hirsutã siliqua, & tereti, hordei magnitudine: semine intus nigro, resinosi odoris. gignitur in cultis & asperis. Vrinam cit. menstrua pellit appositum. tertianis, quartanisq; cum uino potum liberat. Semen quadraginta diebus haustum, ischiadicis medetur. Folia cum semine illita, ambusta sanant.

* Hæc abundāt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ὑπερικόν. Latinè Hypericum.
Officinis perforata.
Gallis mille pertuys.
Germanis S. Johans kraut/ dicitur.

Hæc herba, cuius picturam damus, omnino Dioscoridis delineationi respondet, ut nemo, nisi talpa cæcior, Hypericum esse deinceps reclamare poßit. Siquidem surculosa est herba, dodrantalis, subrubens, folio rutæ, flore luteo, quem si digitis libeat terere, manus profectò sanguineo succo cruentabunt. Siliqua deniq; terete, hordei magnitudine, semine intus nigro, resinam olente. Duo itaq; in hac herba inueniuntur, quæ esse hypericum, manifestè conuincunt, cruentus nempe floris triti succus, odorq; seminis resinaceus.

A *Alterum genus exilioribus uirgulis eſt, folia quodam modo eſulæ ſimilia, at minora. Contritum reſinæ odorem mittit, flore luteo.*

Aſcyron. Caput CXLVII.

AScyrum ſiue aſcyroides, hyperici genus eſt, magnitudine diſtans, fruticoſius, maiores habens ramos, ſurculoſiores, rubentesq́; : folia tenuia: flores luteos, & fructū reſinoſum, hyperico non abſimilem. cuius attritu digiti ferè cruentantur, qua de cauſa androſæmon uocauere. Vſus ſeminis ad iſchiadicos. potum hydromelitis ſextario, bilioſa recrementa amplisſimè detrahit. ſed aſsiduè dare oportet, donec ſanitati reſtituantur. illinitur & ambuſtis efficaciter.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἄσκυρον, ἢ ἀσκυροειδὲς. Aſcyron Latinè.

Officinæ & Galli, cum cæteris Hypericonis ſpeciebus confundunt.

Germani Harthew/ appellant, pulchrè ad Græcam appellationem alludentes. Græci enim à contrario huic herbæ nomen impoſuiſſe uidentur, σκύρος enim illis aſperitatem ſignificat.

Hyperici ſpecies eſt Aſcyron, magnitudine differēs, maioribus, ramis fruticoſius, puniceo colore, rubens. Flores fert luteos, ſemen Hyperico ſimile, odore reſinæ, quod cùm atteritur, digitos ferè cruentat.

Androſæmum. Cap. CXLVIII.

Androſæmum.

ANdroſæmon ab hyperico, aſcyroq́; differt, quòd fruticet ramulis ſurculoſis, ac tenuibus : rubentibus uirgis, & folijs rutæ, triplo aut quadruplo maioribus, quæ trita uinoſo ſucco manant . complureis alas habet in
B cacumine, utrinq; expanſas, pinnatasq́; : circa quas flores puſilli, lutei : & in calyculis ſemen pa paueris nigri, inſigne lineis. huius comæ tritæ reſinoſum odorē reddunt. Semen tritum drachmis duabus potum, bilioſa alui excrementa pellit. iſchiadicis maximè medetur : ſed à purgatione aquam exorbere oportet. Herba ambuſtis illita medetur. uulneribus ſanguinem cohibet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis ἀνδρόσαιμον. Latinis Androſæmum.

Officinæ & Gallicum uulgus cum hypericone confundunt.

Germanis Künradt dicitur.

Dictum - ndroſæmon, quòd aut coma, aut floribus eius tritis, hominis ſanguinem referat. Differt ab Hyperico & Aſcyro Androſæmon.

Frutex eſt prætenuibus ramis, ſurculoſis, puniceo colore, rubentibus uirgis, folijs triplo quadruplóue maioribus quàm rutæ, quæ contrita ſanguineum ſuccum emittunt. Alarum caua habet plura, in ſummo alarum auium modo pennata expanſáue, circa quas floſculi puſilli lutei. Semen in calice, nigro papaueri ſimile, ueluti punctis depictum diſtinctúmue. Coma trita reſinoſum odorem reddit.

Coris. Caput CXLIX.

Coris.

COris, quod aliqui hypericon uocant, frutex eſt folio ericæ, rubro, pinguiore, A ac minore, non altior dodrante, ſuauis, odoratus, acris. Potum ſemen menſes trahit & urinas. contra phalangiorum morſus iſchiadicos & opiſthotonicos ex uino potum auxilio eſt. horroribus ex pipere, ſed opiſthotonicis ex oleo, aptiſsimè illinitur*. Radix uino decocta potaq́; defectis opem ferre creditur. ſed laborantem inter potandum quàm optimè cooperiri licet: ſiquidem corpus totum deſudabit, ex qua re priſtinam agilitatem recuperabit.

*Omnia hæc ad finem uſq; capitis à quibuſdam omiſſa.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Plinius ſupradicta genera hyperici appellatione complectitur, duobus tantùm faſtigijs contentus, cùm tradat aliud hypericon eſſe, quod alij corin uel corion appellant, folijs tamaricis, & ſub ea naſcitur, ſed pinguioribus, & minus rubentibus, odoratum, palmo altius, ſuaue, leuiter aculeatum. Hippocrates Corem hanc uocauit, ut Galenus inquit, argumento ſeminis, quod pupillæ oculi ſimilitudinem repræſentat. Quæ ſit hodie eius facies, aut quo nomine appelletur hodie, incertum.

Sunt qui Officinarum Carpobalſamum unum genus Hyperici maximum ſcilicet faciant, ita quatuor genera conſtituentes. quemadmodum & Dioſcorides diſtinxit, &c.

Aiuga, ſiue Chamæpitys. Caput CL.

Chamæpitys prima.

Chamæpitys tertia.

B

AIuga herba in terra repens, incuruæ ſimilis: folijs ſemperuiui minoris, multò tenuioribus, hirſutis & pinguioribus, circum ramos denſis, odore pinus: flore tenui, luteo, uel candido: radicibus cichorij. Folia ſeptem diebus in uino pota, regio morbo medentur: & quadraginta diebus ex hydromelite, iſchiadicos ſanant. dantur peculiariter urinæ difficultatibus, iecinoris & renum uitijs. torminoſis proſunt. Ea apud Heracleam Ponticam, perinde atq; antidoto contra aconitum utuntur, bibentes decoctum. ad antedicta illinitur, cum polenta iure decocti ſubacta. trita in farinam, & cum fico in pilulis ſumpta, aluum emollit. excepta melle,

cum

A cum æris ſquama & reſina deijcit. appoſita ex melle, uuluæ uitia extrahit. mammarum duritias diſcutit. uulnera glutinat. ulcera quæ ſerpunt, cum melle illita, cohibet. Alterum eſt genus aiugæ cubitalibus ramis, in anchoræ ſpeciem incuruatis, prætenuibus, coma ſupradictæ: flore candido: ſemine nigro. hæc etiam pinum redolet. Tertia mas nominatur, paruula folijs exilibus albis, ſcabris: caule aſpero, candido: luteis floribus, ſemine iuxta alas. Reſipit & hæc pinum. Hæ duæ uim ſuperioris obtinent, ſed non uſqueadeò efficacem.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, χαμαιπίτυς.

Latinè, Parua pinus, Chamæpitys.

Officinis Iua arthetica.

Germanis, Feld Cypreſſen/ Ye lenger ye lieber/ *quamuis hoc nomen & ad amaram, dulcem, aut unam ſpeciem eufragiæ pertineat, ut & aliæ multæ ſtirpes uno nomine nuncupantur.*

Galli Iue arthetices cognominant.

Chamæpitys, id eſt, pinus pumila, quòd odore & folijs eam imitatur, Aiuga Idea Scribonio dicitur, alijs Abiga, Officinis Iua, calida ſecundo gradu, ſicca tertio: amarior quàm acrior, terget, purgat, obſtructum iecur liberat, ictericis, iſchiadicis cum mellicrato pota ſuccurrit, menſes, urinas, ciet, uiridis uulnera magna glutinat, ulcera putreſcentia ſanat, mammarum durities diſcutit. Huius radicem uſurpat Aſclepiades, ſucco tamen decocto, ſemine, puluere, idem pollet, Galenus libro octauo comp. phar. part.

Finis Libri Tertij.

PEDANII

PEDANII DIOSCORIDIS ANAZARBEI, DE MEDICINALI MATERIA, LIBER QVARTVS. IOANNE RVELLIO SVESSIONENSI INterprete, cum figurarum debita appositione, & annotationibus in singula capita. Per Gualtherum H. Ryff, Argentinum, Medicum, ex doctiss. uirorum lucubrationibus adiectis. A

PRAEFATIO.

TRIBVS antè libris, amantissime Aree, tradidimus odoramenta, olea, arbores, unguenta, animalia, frumenta, olera, radices, succos, herbas, seminaq;. In hoc autem Quarto differemus de radicibus, & eis quæ restant herbis.

Betonica. Caput I.

CEstron psychotrophon uocitatur, quoniam frigidis locis inueniatur. Latini betonicam appellant. herba est caulem ferens tenuem, cubiti altitudine, aut maiorem, quadratum: folia quercus, mollia, longa, in ambitu diuisa, odorata, prope radicem maiora. in summis caulibus semen ueluti satureię spicatum inest. decerpta huius folia siccantur, plurimos ad usus. radicibus nititur, ut ueratri, tenuibus. quæ ex hydromelite in potu, pituitosam uomitionem euocant. Folia dari debent ruptis, conuulsis, mulieribus uuluæ malo opportunis, & ad laxandos uteri strangulatus, denarij pondere cum hydromelite. tres in uini sextario drachmæ, contra serpentium morsus ebibuntur. Herba magna utilitate illatis à serpente uulneribus illinitur. aduersus etiam uenena drachma ex uino pota conuenit. præsumpta ea, si uenenum hauriatur, nihil nocebit. urinam ciet. aluum subducit. medetur comitialibus & insanis, pota ex aqua: & iecinoris. lienisq; uitijs, drachmæ pondere in aceto mulso, concoctionem adiuuat, si quis eam fabæ magnitudine secundum cœnam cum melle cocto deuorarit. modo consimili acida ructantibus propinatur. stomachicis eam manducare & succum deuorare proderit, si postea dilutum uinum sorbeatur. datur sanguinem excreantibus, tribus obolis, cum diluti uini egelidi cyatho: ischiadicis, renum & uesicæ doloribus, ex aqua. aquæ intercutem binis drachmis ex hydromelite, si febricitant: sin aliter, ex mulso. regio morbo laborantes recreat. menses pellit, drachmæ pondere cum uino pota. aluum purgant drachmæ quatuor potæ, in hydromelitis decem cyathis. facit cum melle ad tabem & purulentam excreationem. Folia sicca tritaq; fictili uase reconduntur. B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Κέστρον, ψυχότροφον. Latinè, Betonica.

Officinis genuinum nomen seruauit.

Germanis, Betonien / Braun Betonien / & Weiß Betonien. Inuenitur enim etiam floribus candidis. Gallis de la Betoesne.

A Vetonica altilis.

Erenpreiß/ Grundtheyl.

B

Betonica seu Vetonica, herba est nota, satis ab autore descripta, & quotidiani ac laudatissimi usus nostro tempore contra capitis morbos: praesertim flosculi ipsius sacchar o conditi. Dicta autem est Vetonica ab inuentoribus, ut Plin. lib. 25. cap. 8 testatur, inquiens: Inuenerunt Vetones in Hispania eam quae Betonica dicitur in Gallia, in Italia autem serratula. à Graecis cestron aut psychotrophon, ante cunctas laudatissima. Cestron uerò uocata est Graecis à uarietate & copia remediorum, uarijs enim & plurimis morbis accommoda est. Psychotrophi autem causa ab autore satis reddita est. Betonica amariuscula, subacris, incidit, calculos renum frangit, pulmonem, thoracem, hepar, purgat ac tergit, menses mouet, epilepticis, acidum ructantibus, ischiadicis, pota prodest: admota autem ulceri, omnibus bestiarum morsibus. Betonicam, de qua praesenti cap. Dioscorides agit, Σαρξιφάγον Graecorum esse inde patet (quod locis alsiosis gaudet) amariuscula est, ac subacris, incidit, calculos renum rumpit, &c. lib. 7. simp. Est & aliud Betonicae genus, ut Plin. lib. 22. cap. 8. abundè docet, & in aliquibus Dioscoridis codicibus huius quoq; secundae Betonicae mentio fit, haec Betonica siue Vetonica altilis aut coronaria dicitur. Germanis Graßblůmen/ Negelblůmen/ Graß negelin. Brabantis Ginoffelkens. Gallis, girophles, oycelles. hanc tam Officinae quàm Herbarij, medicíq; Tunicam, detractis à Betonica duabus literis prioribus, nominant. Siquidem, ut eius pictura ostendit, folijs est porraceis, oblongis, per extremum mucronatis, concoloratu caesijs, teretibus cauliculis, sesquicubitalibus, geniculatis, coëuntibus pyxidatim internodijs, floribus omnium speciosissimis, cariphyllorum odoratu, sed longè suauissimo, quandoquidem alius cocco rutilat, alius saturata nitet purpura, alius emaculato blanditur colore, alius uersicolore uariatur commistu. Omnibus teres longiusculusq; calyx spectatur, orbiculo superiore denticulatus, à quo quina senáue folia prodeunt, lente quidem fimbriata. Nonnulli tamen flores frequentiore coma stipantur, geminis utrinq; emicantibus staminaceis apicibus radice promissa, simplici geniculata. Vsus eorum in coronis propè nimius. Vires habet primae Betonicae.

Sunt qui Pauli Aeginetae Betonicam eam herbam esse arbitrantur, quam Germani Erenpreiß, *& à mira sanandi uulnera facultate,* Grundtheyl *dicitur.*

Britannica. Caput II.

Britannica

Colubrina.

BRitannica aut uetonica, folia habet syluestris lapathi, sed nigriora, & densiora, gustu adstringentia: radicem tenuem & breuem: caulem paruum emittit. Folijs exprimitur succus, qui igni aut sole cogitur. Vim habet adstringentem, priuatim depascentibus oris & tonsillarum ulceribus accommodatam. ualet etiam ad reliqua, quibus adstrictione est opus. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Britannicam hodie Italia Piatamanam appellat, quidam Lapathum acutum, quòd folia rumicis habeat. Cæterùm & longiora sunt & nigriora, carnosiora & lanugnosiora, radice nigra & uesca. Sunt qui putant eam esse herbam, quæ Officinis bistorta, Germanis Naterwurtz/Genßampffer/ dicitur, cuius picturam hic damus.

Etenim folio est rumicis, à terra cæsio, supernè uiridi: flore rubro: radice concolori, contorta, nigricante, cui eædem quæ Britannicæ uires à medicis tribuuntur.

Lysimachia. Cap. III.

Purpurea. Lutea.

B

LYsimachia, quam aliqui lytron appellant, caules emittit cubitales, altioresue, fruticosos, tenues, prodeuntibus geniculatim folijs, tenuibus, salicis figura, gustu adstringētibus, flore rufo, aut aureo. gignitur in aquosis & palustribus. foliorum succus adstringente sua ui sanguinis reiectionem supprimit. dysentericis potui datur, aut infunditur. mensium abundantiam sistit, in pesso. sanguinis profluuio subuenit, si nares ea herba obturētur. uulnerum cruorem cohibet. acerrimum nidorē suffita reddit. qua de causa serpētes fugat, & muscas interficit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Λυσιμάχιον. Latinè, Lysimachia, uel Lysimachium.

Officinis Salicaria. Germanis, Rot & gelb Weiderich appellatur.

Lysimachie duo esse genera, ex Dioscoride hoc loco & Plinio satis liquet, Plinij enim purpureum florem

A *habet, hinc nos illam purpuream appellauimus. Germanicè Braun weyderich. Dioſcoridis uerò rufos, hoc eſt, aureos, ut metipſe interpretatur, flores obtinet, ideoq́; luteam nominauimus. Germanicè Gelb weyderich. Et hæc quidem altera magis aſtringit, inq́; uſu medico hoc nomine eidem præferenda.*

Sanguinaria, ſeu Polygonum. Caput IIII.

Polygonum, Weggraß.

POlygonum mas, ramos habet teneros & molles, frequẽtibus geniculis cinctos, qui per terram, ut gramen, repunt. folia rutæ, ſed molliora longioraq́: ſemine ſub folijs turgeſcente: unde marem appellari uolunt: flos eius candidus, aut puniceus. Vis epoti ſucci eſt ſpiſſare, ac refrigerare. prodeſt cruentæ excreationi, choleræ, alui fluxionibus, & urinę ſtillicidio. urinam apertè ciet, cum uino potus, contra ſerpentium morſus auxiliatur. datur in febribus per horam ante ſignificationes. fœminarũ profluuia impoſitu ſiſtit. idem ſuccus purulentis auribus inſtillatur. facit eximiè ad genitalium ulcera, cũ uino, adiecto melle, decoctus. Stomachi feruori, ſanguinis reiectionibus, ulceribus quæ ſerpũt, ignibus ſacris, collectionibus, tumoribus, & recentibus uulneribus folia illinuntur. Sanguinaria fœmina fruticat uno caule, arundini teneræ ſimili, denſis geniculis, & in ſe tubarum modo farctis. articulos in orbem cingunt apices foliolis piceæ ſimiles. radicis nullus uſus. naſcitur in riguis Huic quoq; ſpiſſandi refrigerandiq; natura, ad eadem ualens, ſed inefficacior.

NOMINA ET EXPLICATIO.

B

Knawel.

Hippuris.

Græcè, Πολύγονον.

Latinè Polygonũ, Sanguinaria, Seminalis. Officinis Corrigiola, & Centũnodia. Germa. Wegdrit/ Weggraß/ Dennegraß. Gallis de la corrigiole dicitur.

Vim adſtrictoriam quandam obtinet Polygonum, ita ſanè uincit in eo aqueum frigidum, ut uidelicet ſecundi ſit odoris medicaminum refrigerantium, aut etiam quodammodo in initio tertij. Eſt etiam exiccatorium.

Eſt & alia herbula cõſimilis uiribus polygono, Germanis Knawel uocata, guſtu dulci, palmi altitudine, exilibus flauis folijs, inſtar chamæcypariſſi, floſculo & ſemine ſubuiridi, milij ſimilitudine, odore graui. naſcitur aquoſis agris. Hæc herba uino cocto, uel aqua inde deſtillata, pota, calculis medetur. Eſt & gratum iumentis pabulum.

Polygonon fœminam rura Galliæ aquaticam pinum nouerunt nominare, namq; ea in humidis fruticat uno caule, arundini teneri ſimili, de his geniculis in ſe tubarum modo factis, quorum torulos folia pinus in orbem cingunt, radice nullius uſus. inuenitur in riguis. Germani uocant Kleyn Katzenwadel/ & Kantenkraut.

Polygonatum. Caput V.

POlygonatum naſcitur in montibus, frutice cubito altiore: folijs lauri, latioribus & læuioribus, ſapore mali cotonei, aut punici, cum quadam adſtrictione. flores per ſingulos foliorum exortus promit, candidos, folijs numeroſiores, incepta à

radice

Polygonatum minus.

radice ſupputatione. radicem habet al- A
bam,mollem,longam, crebrò genicula-
tam,denſam,graueolentem,digitũ craſ-
ſitudine æquantem : quæ uulneribus ef-
ficaciter illinitur : quinetiam maculas
in facie delet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè,Πολυγόνατον. Latinè,Polygonatum.
Officinis & Herbarijs Sigillum Salomonis.
Germanis,Weißwurtz/ Salomons ſigel.
Gallis Geniculiere, quaſi geniculata.

Nomen traxit,quòd radix frequentibus geniculorum nodis interuallata tumet. nam caulis nullis cingitur articulis, ſed enodis attollitur nullis brachiatus ramis. Galenus prior,& eo poſterior Paulus,odorem ei quendam aßignant ſine guſtu faſtidiendo, qui ne explicari quidem rectè poßit. Duo eius genera damus. Vnum uerum,latioribus folijs : alterum multò anguſtioribus. Valerij Cordi inuentum. A folijs utriq; nomina ſunt indita. Singulis annis accreſcit radici nouus geniculus.

Clematis. Cap. VI.

CLematis humi ſerpit . læto , pin-
guiq; ſolo prouenit,uiticulas ſpar-
gens craſsitudine iũci,exiguas: folio lau
ri figura & colore,multò minora. Ea cũ
caulibus in uino pota, alui profluuia & B

Clematis altera.

Vinca peruinca.

A dyſenterias ſedant.ſubdita in peſſo cum lacte & roſaceo,aut cyprino,cruciatibus uuluæ medentur.Dolores dentiũ commanducata finit.impoſita ſerpentium morſibus,iuuamentum præſtat.fertur etiam contra aſpidum ictus ex aceto pota opitulari.Gignitur in terrenis Eſt & altera clematis,quæ uiticuloſum emittit ramulum,rubeſcentem,lentum:folium guſtu admodum acre,ac exulcerans. repit per arbores, ut ſmilax.Semen tritum,pituitam bilemq́; detrahit,in aqua aut hydromelite potũ. folia eius illita lepras purgant. Cum lepidio conditur ad cibos.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Κληματὶς δαφνοειδής. *Latinè,Clematis daphnoides. Officinis Vinca peruinca.*

Germanis, Ingrün/Streyt/Todten violn. *Gallis du petit liſeron,peruenca dicitur.*

Clematis daphnoides ſi quis imaginem,naturam,effigiem exquiſitius exploret,ea cenſebitur eſſe, quæ Officinis & Herbarijs uinca peruinca nominatur,namq; prælongos ſpargit iuncos,folia lauri colore & figura, multò minora pingui lætoq; prouenit ſolo,geniculatus reptans flagellis,gracili & in terrã ſparſo iunco.floribus uiolaceis.colore hyacinthino,interdum ſed rarò ſubpurpureo,obuia quæq; uincens,unde uincæ peruincæ nomen ductum putatur. Ea ſemper uiret in modum lineæ folijs geniculatim circundata,topiaria herba,inopiam tamen florum aliquando ſupplet.Siccitas in clematide.Paulo Aegineta teſte, cæteris qualitatibus præualet.id quod guſtus etiam oſtendit:guſtanti enim adſtrictionem quandam & amarorem habere uidetur. Adſtringit autem modicè,ſed fortiter amara eſt. Siccat itaq;, ut citra mordicationem.

Altera Clematis,cuius Dioſcorides meminit, Græcè, Κληματὶς ἑτέρα, *Latinè Clematis altera. Germanis,* Nyelen/Waldtreben. *Gallis Viorna,hardea dicitur. Eius picturam ſuprà habes.*

Clematis altera mihi omnino ea uidetur,cuius nomenclaturam poſuimus, quòd ramorum faſces ea perinde quaſi uinculo ligentes diſtringant:namq; uiticulis prælongis aſperiſq; cernitur,& lignoſis,rimoſo cortice.folijs hortenſis ſolani longioribus ac latioribus,flore muſcoſo & capillaceo,fructu exiguis,uuis ſimili,poſt maturitatem rubeſcente,acinis ferè punici mali,quadantenus rotundis,&c.

Polemonia. Caput VII.

Behen album.

B

Behen rubrum.

Polemoniam

POlemoniam alij philæteriam, Cappadoces chiliodynamin appellant, ramis exilibus, utrinq; pinnatis. folijs pauló quàm rutæ maioribus, ac longioribus, calaminthæ aut sanguinariæ proximis, quibus in summis uelut corymbi dependēt, nigro semine: radice cubitali, albicante, radiculæ simili: nascitur in montosis & asperis. Bibitur in uino radix contra serpentes & dysenteriam, & ex aqua, aduersus urinæ difficultatem, & coxendicum cruciatus. datur ex aceto drachmæ pondere lienosis. eadem scorpionis plagæ alligatur. Tradunt, eum qui radicem gestauerit, à scorpione non feriri: cumq; si ictus sit, nihil molesti passurum. dentium dolorem mansa mitigat. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Πολεμώνιον. *Latinè, Polemonia, uel Polemonium herba.*
Officinis Behen album.
Germanis, Daubenkropff *(sed à fumaria diuersa)* Lidweych/Widerstoß/Splyßpettel.
Gallis sauge sauuage. Sabaudi Clacque, uocant.
Polemoniam à certamine regum inuentionis appellant, radix eius alba oblonga, flos albus folliculo inclusus, folia polygoni multò maiora. huius radice hodie in Officinis frequentißimus usus, nam hanc antidotis cō fectionibusq; suis miscent. Loco Behen Arabum, quod Serapioni duplex, album & rubrum, magnitudine radicis cariotæ, calida, humida, odora, semen augens: ex Armenia defertur. Eius loco ego, si id solum possum, Eringij radicem substituerem potius, quàm hanc polemonij radicem. Alterum been rubrum Serapioni dictum.

Symphytum, siue Alus. Caput VIII.

Symphytum petræum.

SYmphyton petræon, id est Alus, nascitur in petris, ramis tenuibus, paruis, origano similibus: capitulis thymi: surculosum totum, odoratum, gustu dulce, saliuam ciens: longa radice, subrufa, digitali crassitudine. Decoctum in aqua mulsa & potum pulmonis uitia purgat. sanguinem reijcientibus, & renum malis, ex aqua datur. ad dysenteriā, rubraq; fœminarum profluuia, in uino decoctum: ad conuulsa uerò & rupta, ex aceto mulso bibitur. quin & commanducatū sitim sedat. faucibus asperis subuenit. uulnera recentia enterocelasq; conglutinat, & illitu cohibet. carnes autem cum symphyto decoctæ coalescunt. Est & alterum symphyton, quod aliqui pecton uocant: id caulem emittit bicubitalem, aut maiorem, crassum, leuem, angulosum, ut sonchi inanem, circa quem breui interuacante spacio, folia exeunt angusta, linguæ bubulæ proxima, oblonga, hirsuta: caule secundum angulos quosdam striato; folijs tenuibus ex alarū sinu prodeuntibus, in quibus flores lutei* & circa caulem uelut herbasci semina emicant. tam caulis quàm folia, aspera lanugine horrent, tactuq; pruritum concitant. radices demittuntur foris nigræ, intus candidæ, uiscosæ: quarum est usus. Tritæ & potæ cruentis excreationibus, ruptisq; proficiunt. recentia uulnera illitæ conglutinant. carnes quoq; si concoquantur, cogunt additæ. inflammationibus præsertim sedis, cum senecionis folijs, utiliter illinuntur. B

Alij addunt, rutaceis similes, præter rem.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Σύμφυτον πετραῖον.
Latinè, Symphytum petræum.
Officinis Prunella.
Germanis Brunellen/*dicitur.*
Vulnerariam herbam esse euidentißimum est, quare etiamsi non uerū Symphytum petræum fuerit, tamen illi uiribus omnino simile. Succum eius cum aceto & rosacco mixtum, uehementes capitis dolores sedare recentiores uno consensu tradunt, si tempora ex eo inunguntur, Aphthas & oris ulcera, fauciumq; uitia succus eiusdem sanat.

A

Symphytum maius.

Symphytum alterum Græcis Σύμφυτον ἕτερον.

Officinis Consolida maior.

Germanis Schwartzwurtz / Wallwurtz / Schmerwurtz/Beynwell.

Sunt qui in Gallia oreylle dasne, id est, asini auriculam uocant. Apud nos Symphytum frequentiùs flore subrubro, uel leuiter purpurascente, aut candido quàm luteo Symphytum conspicitur: quamuis & melino nonnunquam inueniatur, hoc, ut reor, facit soli diuersitas.

Modicè ordine scilicet secundo, calfacit, exiccat & contrahit.

Holostium. Cap. IX.

HOlostion quadrantalis herbula est, humi repens: folijs uiticulisq; coronopo aut gramini proximis: gustu adstringentibus: radice alba, prætenui usq; in capillamenti speciem, longitudine quatuor digitorum. nascitur in collibus terrenis. Vsus eius ad rupta, in uino potæ: nam et carnes coguntur, decoctionibus addita.

Sine duricia herba est holosteon ex aduersa appellata, sicut fel dulce, ceu gramen, folijs angustis.

Stœbe. Cap. X.

STœbe uulgaris est noticiæ, cuius semen & folia stringunt, quapropter decoctum dysentericis infunditur. auribus quoq; purulentis instillatur. illita folia oculis ab ictu cruētis prosunt, erūpentis sanguinis impetus cohibent.

B

Scabiosa.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Stœbe herba, quæ apud nos nascitur, fruticosa est, calida, acris, odoratū quippiam resipiens, ad uini conseruationem ne acescat, aptißima, si calor huius dolijs admotæ ignis calore excitatus, uina crudiora percoxerit.

Stœbe, quæ & Phleos dicitur, spinam habet in folio & caule Plinio lib. 21. cap. 15. Lib. autem 22. cap. 11. omnia ex hoc Dioscoridis capite mutuatur, quòd astringat folijs & semine, ob id hæmorrhagiæ, dysenteriæ, oculis cruentatis, auribus purulentis conueniat, quæ uires Galeni Stœbæ acri & calidæ non conueniunt, neutra tamen harum nostra est Scabiosa uulgo & Officinis dicta (cuius picturam damus) quòd scabiei sanandæ sit idonea. Folio est crucæ cùm adoleuit hirsuto, aculeis tamen non horrente, flore cœruleo, quæ pulmoni purgando & hepati confert, & carbunculum recens admota horis tribus perrumpit.

Psωram autem Aëtij non esse nostram Scabiosam, hinc apparet, quòd huius ustæ fumo arborum erucæ non moriantur, imò non moueri eas magis quàm stipularum fumo expertum se scribit Syluius, quam tamen facultatem Aëtius Psωræ tribuit.

Clymenum. Cap. XI.

CLymenum caulem fert fabæ, quadratum: folia plantaginis, folliculis supra caulem in sese inflexis, ut in polyporum cirrhis. Probatißimum est è mōtibus. E fruticeto toto cum radice succus exprimitur, qui ad sanguinis re-

iectiones in potu efficax eſt. cœliacos, rubraq́; fœminarum profluuia, refrigerando A
infrenat. ſanguinem naribus erumpentem ſupprimit. Trita folia, aut ſiliquæ recẽtibus uulneribus impoſitæ, ea ad cicatricem perducunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Clymenon Ruellius eam eſſe arbitratur, quam Officinæ & Herbarij partim cypriam, partim ſaponalẽ, argumento, quòd elota pinguitudinem quandam in aqua ſaponis modo remittat. Vulgus Gallorum Duſtega appellat, non ignotam ijs è uulgo, qui uetuſtis ulceribus medentur, extremam oram leuiſsimè fimbriatam, folliculis ſupra caulem in ſeſe inflexis, ut in iride, & crebrò irretientibus inuicem polyporum cirrhis, &c.

Periclymenum. Caput XII.

PEriclymenon, ſimplex fruticat, ex interuallis parua folia habens ipſum amplectentia, ſubcandida, hederacea, inter folia ſurculi exeunt, in quibus baccæ, hederę ſimiles: flos fabæ, candidus, aliquantum rotundus, & quaſi in folium procumbens: ſemen durum, & quod difficile euelliatur: radice rotunda, craſſa. naſcitur in aruis ac ſepibus, cõuoluens ſe adminiculis propter aſsidẽtibus. Semen eius poſtquam ematuruit collectum, & in umbra ſiccatum, ſi drachmæ pondere detur in uino quadragenis diebus, lienem abſumit. laſsitudinem diſcutit. ſed urinam ciet ſtatim à ſexto die cruentam. orthopnœę & ſingultui prodeſt. partum accelerat. Folia ſunt eiſdem uiribus prædita. quæ tricenis ſeptenis diebus epota, ſterilitatem facere prodũtur; perunctis ex oleo, febrium algores abigunt.

NOMINA ET EXPLICATIO. B

Græcè, Περικλύμενον. Latinè, Periclymenum.

Officinis Caprifolium, mater ſylua: licet confundatur hoc nomen à multis.

Germanis, Gilgen confort, multis corruptè uocatur, Zeunling/Speckhilgen/Waldtlilgen.

Brabantis, Mammekenſcruyt. Switſelbloemen. Gallis Viniboſcum dicitur.

Naſcitur in arnis ac ſepibus, conuoluens ſe adminiculis quibuſcunq;, enimuero ea amplexi caulis frutex eſt, ramulis lignoſis, rufis, geminis per interualla, umbilicatis folijs, à terra cæſijs, ſupernè herboſis, mollibus, baccis ſylueſtris myrti, uel quod idem eſt, ruſci, in cacumine duobus folijs tunicato, ita ut difficulter eruatur, radice craſſa.

Periclymeni fructus & folia ſubamara, tandem acria, adeò ualenter calfaciunt, et incidunt, ut multò uſu cruentas urinas educant, lienoſos, ægrè ſpirantes, ex oleo admota iuuat. Vides quàm fœdè labantur, qui Lycium ueterum ex hoc fructu repræſentant. Nunc flore ferè utimur, & ex eo uel flore liguſtri aqua capitello deſtillata, ad oris & faucium aphtas & nomas colluendas.

Tribulus. Caput XIII.

TRibuli genus unum terreſtre, folijs ad effigiem portulacæ, tenuioribus uiticulis, in terra ſtratis. ſpinis ſecundum folia rigidis, præduris. iuxta amnes & rudera naſcitur. Eſt & alterum genus, aquis familiare, quod in fluminibus natũ comã exerit, aculeos condens: folijs latis, & pediculo longo: caule parte ſumma quàm ima craſsiori. capillamenta quædam indidem exorta ſpicantur. ſemen durum, ab alteroro non abhorrens. Vterq; refrigerantis & inſpiſſantis eſt naturæ: ideo inflammationes omneis cataplaſmate adiuuat. ulcera in ore erumpentia, putredines, gingiuas, tonſillasq́; perſanat. Succus ex his colligitur ad oculorum medicinas. Semen dum recens bibitur, calculoſis iuuamentum affert. Drachma terreſtris tribuli pota, illitáue, ictos à uipera recreat. contra uenena cum uino aptiſsimè bibitur. decoctum eius ſparſum pulices necat. Thraces qui ad Strymona amnem habitant, uirenti tribulo equos ſaginant, & è dulci ſemine & eſculento panem quo ueſcuntur faciunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

A

Tribulus marinus.

Terrestri tribulo, ut Dioscor. *tradit, folia sunt portulacæ, tenuiora. & rami iacentes in terra exigui, iuxta quos spinæ difficiles, prædurae. Germani* Wegdorn *appellant: secundum fluuios & in ruderibus prouenit.*

Alterum genus Aquaticũ, Officinis Tribulus marinus: Germanis, Wassernüßle.

Gallis Macres *dicitur.*

Hoc genus uulgus nostrũ satis nouit, quod sit apud nos palustribus & residibus aquis familiare, siquidem cubitorum quinûm & amplius in uado consurgit, ulmeo super aquas extante folio, longo pediculo, capitulis sub aqua mersis, caule per summa craßiori, infernè graciliori, qui capillamentis quibusdam spicaceis fruticat, semine atro, duro, nucis ferè magnitudine, retusis aculeis aliquot cincto, cuius nucleo accolæ non secus atq; castaneis uescuntur, &c.

Ex hoc etiam in farinam molito per inopiam annonæ, fiunt panes, ob id Ferrariensem castaneam Galliam Padanam audio uocare. Terrestre quibusdam esse uidetur, quod uulgus Wegdorn/ *Officinæ calca trippam uocant, quòd cacumen ueluti muricibus muniat, & spinarum aculeis insigniter armetur, ramis humi procumbentibus, siliqua spinarum uallo muricata, in qua semen rotundum, nigrum, rudera, septa uillarum obsidens, &c.*

Limonium. Cap. XIIII.

LImonium folia habet betæ, tenuiora & * longiora, decem, sæpe plura: caulem tenuem, rectum, lilio equalem, seminibus rubris scatentem, quæ gustata adstringunt. Semen tritum, & ex uino acetabuli mensura epotum, dysentericis cœliacisq; prodest. rubra fœminarum profluuia sistit. Nascitur in pratis & palustribus.

B

* Μικρότερα, *non* μακρότερα, *legendũ fortè ex* Plinij *lib.* 20. *cap.* 8.

Limonium.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, λιμώνιον.

Latinè, Limonium.

Officinis Pyrola.

Germa. Wintergrün *dicitur, &* Waldtmangolt.

In umbrosis & syluestribus locis prouenit, folia & semen gustu uehementer astringunt, ita ut in tertio ordine siccitatis illud rectè recẽtiores collocent, qui eius decocto ad interna & externa uulnera potandũ utiliter præbent.

Semen acetabuli mensura dysentericis prodest, hæ uires à Limonij *uiribus non discrepant, adstringit enim & uulneraria herba est, ut* Limonium, *pyrola: floribus & folijs quoq; huic omnino similis, quare citra ullum discrimen* Pyrolam, *cuius picturam damus,* Dioscoridis *esse* Limonium, *asseuerare licet.*

Lagopus.

Lagopus. Caput XV. A

Lagopus.

LAgopus herba ſiſtit aluum in uino pota: aut in febri, ex aqua. eadem inguini alligatur, in inflammatione. Naſcitur in ſegetibus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Λαγώπους. Λαγώπυρος.

Latinè, Pes leporis, Lagopus, Leporina herba, Lagopyros Hippocrati. *Officinis inuſitata.*

Germanis, Katzenklee/Haſenpfötlin.

Gallis L' herbe de la trinite, ou pied de lieure dicitur.

A nullo, quod ſciam, Lagopus deſcribitur. Herba autem quam pro eo exhibemus, caules habet rotundos, hirſutos, folia loto Trifoliæ quæ in pratis gignitur ſimilia, ſemen in paniculis muſcoſis lanuginoſisq́; leporino pedi ſimilibus admodum, adſtringentis guſtus, exiccandi uim obtinet, Galeno teſte.

Medium. Cap. XVI.

MEdion in ſaxis & opacis naſcitur. folia habet iridis: caulem tricubitalem, & in eo florem grandem, purpureum, rotundum: ſemine cnici, minuto. radicem dodrantalem, craſsitudine baculi, guſtu acerbo. Quæ trita in farinam, & ex melle decocta, rubros menſes fœminarũ ſiſtit, eclegmate per aliquot dies ſumpto. Semen in uino potum, menſtrua pellit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Medion Plinio folia habet iridis ſatiuæ, caulem tripedalem, & in eo florem grandẽ, purpureum, rotundum, minuto ſemine, ad imaginem cnici, radicem ſemipedalem. Exemplaria ſunt in quibus ei folia iridis redduntur. Verùm cùm Plinius iridis fronde ſcripſit, cum ſatiuæ adiecerit, non de iride, quam nemo ſatiuam legit eſſe, ſed de ſeride putatur intellexiſſe, cuius conſtat duo eſſe genera, ſatiuum & ſyluestre. Nam, autore Theophraſto, iris nullum deſiderat. Medium hac tempeſtate planè incognitum eſt. B

Gladiolus.

Epimedium. Cap. XVII.

EPimedium, caulis eſt non magnus, hederæ folijs, denis atq; duodenis, neq; florem, neq; fructum ferens: radice tenui, nigra, graui odore, guſtu fatuo. naſcitur in humidis, folia cum oleo trita, impoſito cataplaſmate, mammas increſcere non ſinunt. Radix conceptum adimit. Folia trita quinis drachmis, poſt mẽſtruas purgationes quinq; diebus in uino pota, præſtant mulieribus ne concipiant.

Forſan idem Epimetron Theophraſti fuerit, hodie incognitum eſt.

Gladiolus. Cap. XVIII.

XIphion, alij Phaſganon, alij machæronion, Romani gladiolum uocant. Nomen inde accepit, quòd folium gladij præbeat ſpeciem. iridi ſimile erat, niſi minus & anguſtius uideretur, & gladij modo mucronatum, neruoſumq́;. in caulem exit cubitalem, in quo purpurei flores, in ordinem digeſti, inter ſe diſtant: rotundo ſemine: radicibus geminis, una bulborum modo, ſuper alteram inſidente: quarum inferior gracilis eſt, ſuperna uberior naſcitur in aruis. Superior cum thure illita, admiſto uino, ſpicula & aculeos è corpore extrahit. panos cum lolij farina & hydromelite diſcutit: qua de re huiuſmodi emplaſtris inſeri ſolet. menſes impoſita trahit. ſuperiori radice ex uino pota,

A uenerem stimulari,& inferiore sumpta sterilescere tradunt. superiorum quoq; utiliter infantium enterocelis,cum aqua potui dari præcipiunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè,Ξίφιον. Latinè & Officinis Gladiolus.

*Germanis,*Kleyn blae Schwertel. *Gallis Glais ou glaitel dicitur.*

Folia Xiphyo,ut Theophrastus scribit,lata,ad ensis effigiem exeunt,unde nomen herbæ inditum.

Scolopendræ in eam herbam frequentes conueniunt,mirumq; in modum gaudent huius consuetudine frui. Floret cum uiola nigra;hodie nullius usus.

Sparganium. Caput XIX.

SPargaņium,aliqui Xiphidion uocant.folia habet gladioli,sed arctiora,& in terram magis procumbentia.in summo caule ueluti pilulæ prominent,in quibus semen.Contra serpentis uenena,radix cum uino datur.

Sparganij picturam & descriptionem habes suprà lib.3.cap.113.

Xyris. Caput XX.

XYris,folia habet iridis,latiora,& in turbinem mucronata:quorum medio caulis erumpit crassus, cubitalis,ex quo siliquæ triangulares dependent.in quibus purpureus flos,in medio puniceus:semen in folliculis, simile fabis,rotundum,rubrum,acre:radix longa,geniculata,rufa. Contra capitis uulnera,fractaq; efficax est.aculeos & spicula omnia citra molestiam extrahit,adiecta floris æris tertia parte,& radicis centaurij ac mellis quinta.tumoribus & collectionibus illita cum aceto medetur. Radix ex passo bibitur,ad conuulsa,rupta,coxendicum dolores,strangurias & alui profluuia.Semen tribus obolis potum,urinam uehementius impellit:& cum aceto,lienem absumit.

B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè,Ξυρίς. Latinè,Xyris. Officinis Spatula fœtida.

*Germanis,*Wandtleußkraut*/dicitur.*

A necandis cimicibus appellant,circa sepes & dumeta nascitur,Italiæ frequens,nusquam tamen in Germania,nisi sata,prouenit:uehementer acrè qualitatem obtinet,adeò ut gustata,fauces quasi urere uideatur:proinde calidum & siccum admodum esse constat.

Anchusa. Cap. XXI.

ANchusa,quæ alio nomine calyx,autonoclia appellatur,folia habet lactucæ,in acumen fastigiata,hirsuta, aspera, nigra, multa, quoquouersum humi sparsa,spinis horrida:radici crassitudo digitalis.quæ æstate prouenit,manus inficit sanguineo colore.læto solo nascitur.Radix adstringit,ad ambusta & uetera ulcera, ex oleo & cera efficax est. igni sacro cum polenta medetur,lepris & uitiliginibus illinitur ex aceto.partus extrahit,uuluæ indita. eius decoctum renum uitijs, lieni,& bile suffusis datur: & si febris sit,ex aqua mulsa. Sistunt aluum folia in uino pota.Radice pigmentarij utuntur ad unguentorum spissamenta. Est & altera,quam aliqui alcibiadion,aut onochiles appellarunt.hæc à priore distat,quòd minora habeat folia,sed simili modo aspera:ramulos exiles:florem purpureum in puniceum uergentem: radices rubras,oblongas,quæ messibus sanguineum succum fundunt. in sabulosis nascitur.uis ei folijsq; inest,quæ contra uirus cùm reliquorum serpentium,tum maximè uiperarum,auxilietur,siue cibo,siue potu,siue alligatu. nam si quisquam mandens,in serpentis os inspuat,eum necabit. Est & alia huic haud dissimilis,semine puniceo,minore. Cuius semen manducatum,si in serpentis fauces inspuatur,eam interficiet.radix acetabuli mensura cum hyssopo & nasturtio * pota,latas uentris tineas excutit.

* Alij cardamomo.

NOMINA

NOMINA ET EXPLICATIO. A

Græcè, ἄγχουσα. Latinè, Anchuſa. Officinis Bugloſſa rubea. Germanis, Rot Ochſenzung. Gallis Orchanette dicitur.

Mulieribus non ignota, quæ colorem faciei natiuum fuco mentiuntur, quæq́; uernaculum genarum pallorem, genitiuasq́; uultus maculas hoc inſectu occulunt: rectè malas eleganti commendat purpuriſſo.

Nam hæc caulem habet erectum, folia lactucæ, in acumen exeuntia, hirſuta, aſpera, nigricantia, copioſa, quoquouerſum humi ſparſa: ſpinis horrida: radicem puniceam, digitali craßitudine, per æſtatem manus inficientem ſanguineo colore: læto ſolo prouenit. Sunt & aliæ anchuſæ ſpecies, ſed hodie incognitæ.

Lycopſis. Cap. XXII.

LYcopſis, quæ à nonnullis anchuſa uocatur, folijs lactucæ longioribus, aſperioribus, latioribusq́; craſſis, ad radicis caput recidentibus: caule longo, recto, ſcabro, hirſutis adnatis multis, cubitalibus: flore paruo, purpureo: radice rubra, & adſtringente. naſcitur in campeſtribus. Cum oleo radix illita uulneribus medetur: & cum farina hordeacea, ignibus ſacris. ſudores peruncta mouet, adiecto oleo.

EXPLICATIO.

Multi Lycopſin hanc eſſe putant, nec ab re, quam uulgus Herbariorũ appellat linguam canis, Germani Linde Hundszung, nam longioribus quàm lactuca folijs, ſubhirſutis, ad radicis caput tendentibus, ſemine in lappacijs umbilicis ruſo & exili, radice rubra, &c.

Echium. Caput XXIII.

Echion domeſticum. *Syluestre.* B

A ECHion folia habet prælonga,hirsuta,aliquantum tenuia,anchusæ proxima,mi nora tamen,subrubra,& pinguia,spinulis tenuibus horridula: cauliculos exiles,numerosos: minutaq; utroq; latere folia, expansa, pinnataq;, nigra, in summo caule minuscula: flores secundum folia purpureos,in quibus semina capiti uiperarum similia insunt.radix nigricat,digito tenuior,quæ non percussis modò à serpentibus ex uino prodest,sed eos qui antea biberint,feriri non patitur. folia & semen idem præstant munus. lumborum dolores sedat. in uino aut sorbitione sumpta,lac extrahit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἔχιον. *Latinis* Echium. *Officinis* Buglossa uulgaris.
Germanis, Liebäuglin/Gemeyn Ochsenzung. *Gallis* Buglosse sauuage *dicitur.*
Hac Officinæ quædam pro uera ueterum Buglossa utuntur,non tamen sine graui errore.

Ocimastrum. Caput XXIIII.

OCimoides,Latini ocimastrum uocant,folia fert ocimi, & ramos dodrãtales, hirsutos,siliquas hyoscyamo similes,semine,ut gith,nigro prægnantes. Vim habet semen in uino potum,qua uiperarum cæterarumq; serpentium morsibus medeatur. datur ischiadicis cum melle,uino,myrrha,& pipere. Radice nititur tenui & superuacua.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Ocimoides,quod & ocimastrum,uulgo iacia alba,& pocularia,quòd pecillorum similitudinem pecicarpia gerunt,ex Ruellij sententia. Mihi enim certas ob coniecturas esse uidetur ocimoides herba, quam hodie multi been rubrum uocant,ob floris colorem,quamuis & albus inueniatur: non autem loquor de radice, quã falsò sic uocant,ab Arabum descriptione longè diuersum. Sed crinon quoq; ocimoides aliqui uocant: de quo in capite sequenti plura. Quidam putant Basilicon syluestre.

Erinus. Caput XXV.

B ERinus nascitur apud fontes & fluuios,folijs ocimi,sed minoribus,parte superna diuisis,quinis,senisue,dodrantalibus surculis: flore candido: semine nigro, & acerbo. folia & caules lacteo succo turgent. Semen drachmis duabus in quatuor mellis cyathis oblitum,oculorum fluxiones cohibet. Succus cum sulphure * & nitro instillatus,aurium dolores sedat.

** Addunt quidam,uino.*

NOMINA ET EXPLICATIO.

A recentioribus Herbarijs herba lactis appellatur, à quibusdam lacteris,& militaris,alijs ocimum aquatile,trientalibus ramulis,quinis senisue folijs ocimo longioribus,albo flore,semine atro,pusillo,acri,duro. Herba succo manat lactis,tum colore,tum dulcedine,unde lactariæ nomen apud uulgus inualuit.

Gramen. Caput XXVI.

GRamen geniculatis serpit ramulis,à quibus crebrò radices spargit dulces,articulis præcinctas. folia dura,&,ut arundinis paruæ, lata, in exilitatem fastigiantur,eaq; iumenta & boues pascunt. Trita radix illitu uulnera conglutinat. decoctum eius in potu,torminibus medetur,& urinæ difficultatibus. calculosa etiam uesicæ excrementa comminuit. Est & arundinaceum gramen, priore multò maius, quod iumenta necare traditur, præsertim in Babylone: idq; iuxta uias nascitur. Quod in Parnaso monte gignitur, densius fruticat: folijs hederaceis: flore odorato,candido: semine paruo,non inutili: radicibus quinis aut senis,digitali crassitudine,candidis,mollibus,& admodum dulcibus. Succus si in uino cum melle pari,& myrrhæ dimidio decoquatur,adijcianturq; piperis & thuris tertiæ portiones,pro batissimum erit oculorum medicamentum. id in ærea pyxide reconditur. Decoctum radicis,idem quod herba præstat. Semen uehementius urinam impellit, aluũ uomitionesq; sistit. Natum in Cilicia gramen,quod incolæ cinnam appellant,boues inflammat,* si eo uirenti sæpe pascantur.

** Aliàs saginas suæ opplet.*

NOMINA ET EXPLICATIO.

Gramen

Gramen Parnassi.

Gramen.

A

Gramen pecori esculentum, radice est modicè frigida & sicca, parū mordaci, substantiæ tenuitatem exiguam sortita, qua calculos potu interdum frangit. Germanicè Rechgraß/Junckern gräßle. *Quod uerò in Parnaso gignitur, ea fortè est herba, quam Germanicè unifolium appellamus.*

Sideritis altera.

Sideritis. Cap. XXVII.

Sideritis.

Sideritis tertia.
Kleyn Bathengel/weible.

B

Sideritim aliqui heracleam uocāt. folia habet marrubij, sed longiora, satis ad frondem quercus aut saluiæ accedentia, minora tamen, & aspera. caules ædit quadra

A tos,palmum ſæpe excedentes, non iniucundi guſtus, aliquantumq́; ſubſtringentis, in quibus per interſtitia orbiculatæ uertebræ,uti in marrubio,ſpectantur, & ſeme in eis nigrum.naſcitur in petroſis.Illita folia,ſuapte ui, uulnera ſine inflammationis periculo iungunt.Altera Sideritis binûm cubitorum,ramulis exilibus: folio filicis,numeroſo,utrinq; per oras diuiſo: pediculo longo,prodeuntibus è ſummo alarum ſinu ſurculis,longis,tenuibus: capitulo in cacumine orbiculato,aſpero, in quo ſemen continetur,quàm betę rotundius aliquãto, ac durius. Huius uis,foliorumq́, ad uulnera præcipua eſt.Sideritin aliam eſſe tradunt,quam Crateuas heracleã uocat,in maceriis & uineis naſcentem,foliis corini, à radice numeroſis: dodrãtalibus cauliculis,læuibus,teneris,in rubore candicantibus: flore purpureo,paruo, guſtanti amaro & lento.Huius ea uis eſt,ut quamuis recenti uulneri impoſita, ſanguinem ſupprimat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sideritis prima Latinis,Græcis Σιδηρῖτις dicitur: magna Officinarum pars,hac herba pro chamæpity uera utitur,non ſine errore,cùm ſatis ex forma ipſius delineationi collata conſtet, non eſſe chamæpityn. Germanis Glidkraut *appellatur. Sideritis uerò nominata,quòd glutinandis uulneribus apta,præcipuum in bello habeat uſum. Alterius Sideritidis hiſtoriam ac nomenclaturam quære lib 3.cap de Geraniis.*

Tertia Sideritis Heraclea,Germanis Kleyn Bathengel/ weible/ *&* Zeißkraut *dicitur.*

Sideritis habet quandam abſtergendi facultatem,id quod amaritudo eius ſatis indicat: & pauculam adſtrictionem. Plurima tamen eius pars humida eſt & mediocriter frigida,phlegmonam ſedat, & glutinandi uim obtinet.

Achillea. Cap. XXVIII.

ACHillea, quibuſdam Achillea ſideritis, dodrantales aut maiores gerit ſcapos, fuſorum effigie, quaſi minutulis foliis circundatos, crebris in latere foliorũ ſectionibus,coriandri ſimilitudine,ſub* fuluo colore,odore multo,non inſuaui,medicato & glutinoſo.umbella in cacumine rotunda,floribus candidis,purpureis,& aurum æmulãtibus.prouenit læto ſolo. Trita coma ſanguinolenta glutinat,& ab inflammationum periculo tuetur, erumpentem ſanguiuem inhibet,& cruenta uuluæ profluuia, in uellere: decocto quoq; inſident fœminæ fluxione uuluæ laborantes.ad dyſenteriam bibitur.

*Alij huc addunt, amaris.

B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Ἀχίλλειος. *Latinè,Achillea. Officinis Millefoliũ maius.*

Germanis, Groß Garbenkraut/ Gerwel/ Schaffripp.

Gallis Mille feulle grande dicitur.

Millefolium hactenus Achilleæ appellationem apud multos etiam eruditos retinuit,cuius delineationi tamen ad ſingula reſpõdere non uidetur, quare haud immeritò quidam arbitrantur achilleæ ſpeciem eſſe eam herbam,quã Germani S. Barbaren kraut / *Galli uerò carpentariam appellant, nam huius etiam uſus glutinandis uulneribus propè nimius.*

Rubus. Cap. XXIX.

RVbus,notitiæ uulgaris. Vim habet ſiccandi & adſtringendi: capillum tingit. Ramorum decoctum potu aluum ſiſtit,& fœminarum profluuia. preſteris morſui accommodatiſsimum.gingiuas firmat. Oris uitiis folia commanducata medentur.cohibent ulcera quæ ſerpunt, ulceribus in capite manantibus,oculisq́; procidentibus remedio ſunt:condylomatis & hæmorrhoidibus folia illinuntur.cardiacis,& ſtomachi doloribus,trita conuenienter imponuntur.caules cum foliis tundũtur, exprimiturq́; ſuccus, mox ſole cogitur,ſingulari remedio contra omnia quæ modo dicta ſunt. Mori in rubo naſcentis quàm optimè maturi ſuccus, ad oris medicamenta conuenit.ſiſtitur aluus præmaturi cibo,necnon flore in uino poto.

NOMINA

NOMINA ET EXPLICATIO. A

Rubus.

Græcè, Βάτος. Latinè, Rubus, frutex ſpinoſus.
Officinis genuinum nomen ſeruauit.
Germanis, Ein Brombeerſtaud/Kratzbeer.
Brabantis, Braembeſien.
Gallis Ronce dicitur.

Rubi, ſeu Sentis, Græcè Βάτου genera Theophraſto tria ſunt: magnus ſeu rectus, humilis & medius. Batus magnus ſeu rectus eſt Dioſcoridis & Galeni κυνόσβατος, fructu oblongo, per maturitatem rubente, cytino ſimili, in quo ceu lanæ flocci arteriam ſi deuorentur infeſtant, hunc Germani Heckroſen on geruch. Galli Englentier ſans odeur appellant: huic folijs, fructu, roſa ſimilis eſt cynoſrhoda, Germanis Wolriechend Heckroſen, nam ipſa planta quoq; in differentiam alterius odorifera, Gallis Englentier de bon odeur appellatur. Huius generis Roſa omnis, niſi quòd ferè gerit folia florum magis multiplicia & maiora, arte opinor adiuta: ſed Cynoſbatos ſpinis hamatis horridior, rectior, & altior aſſurgit, odore caret, quem Cynoſrhoda tota habet præſtantiſsimum, ut ſuprà diximus, Roſa uerò frutex flore ſolo eſt odorato, nunc albo, nunc rubeo, nunc amborum medio (Germani Leibfarb/Galli Incarnat appellant) nunc etiam moſchato, qui Germanis Roſen von Damaſco/Gallis uerò Roſes de Damaſc appellatur. Χαμαίβατος autem, id eſt, humilis rubus, Dioſcoridi hoc loco & Galeno abſolutè tantum Βάτος dicitur, folijs multo maioribus quàm Cynoſbati, bicoloribus, per nodos teretis ſarmentis lōgiſsimis & firmiſsimis, qua parte terram attingunt, radicem iterum facientibus, flore albo, tenui, racemoſo. Cui ſuccedunt mora grandia, racemoſa, multis granis coagmentata, per maturitatem nigerrima, βάτινα Galeno dicta, Germanis Brombeeren/media denuq; eſt βάτος ἰδαῖος, de quo plura capite proximè ſequenti.

Rubus Idæus. Caput XXX.

IDæus rubus appellatus eſt, quoniam paſsim in Ida proueniat. Eſt autem longè tenerior priore, ac minoribus ſpinis horrens, quanquam & ſine ſpinis inueniatur. inſuper eadē præſtat quæ ſupradictus. Cæterùm flos cum melle oculorum collectionibus commodiſsimè illinitur. ignem ſacrum extinguit, ſtomachicisq; ex aqua bibendus datur. B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Βάτος ἰδαῖα. Latinè, Rubus Idæus.
Officinis inuſitata. Germanis, Hindberen. Gallis Framboſie dicitur.

Βάτος ἰδαῖα Dioſcoridis longe tenerior eſt rubo, qui ſimpliciter Βάτος dicitur, ac minoribus ſpinis horrens, quanquàm & ſine ſpinis inueniatur: frequens is eſt in ſyluis, folia habet chamæbati, ſed paulò minora, rectus ferè ſurgit, ad duo aut tria cubita, ſcapo gracili & infirmo, & minimum ſpinoſo, flore ſimili, & fructu, ſed minore, & granis quinq; aut ſex coagmentato, & per maturitatem rubro aut nigerrimo, ſed in cœruleum inclinante ob aërium quoddam tectorium, nigris uuis & prunis, & alijs multis fructibus innaſci ſolita: aſtringunt, ſiccant, refrigerant omnia rubi genera, maius & minus. Ad Rubum Idæum docti hodie reducunt hortenſem (cuius picturam damus) rubi recti breuis, parum ſpinoſi ſpeciem, quam Germanicè ſuprà diximus Hindtberen appellari, folijs bicoloribus, fructu dum maturuit olfactu & guſtatu iucundiſsimo, fragri rubri (eſt enim etiam album) æmulo: quem fructum herba trifolia & bicolor fert acrem, præſertim ſemine.

Helxine. Caput XXXI.

HElxine cognomento ciſſampelos, folijs eſt hederæ, minoribus: ramulis exilibus, quibus complectitur quodcunq; contigerit adminiculum. naſcitur in ſepibus, uinetis, & ſegetibus: foliorum ſuccus potu deijcit aluum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

A

Helxine maius.

Helxine minus.

Græcè, Ἑλξίνη.
Latinè, Helxine, cissampelos.
Officinis uolubilis.
Germanis, Winde & Zaunglocken.
Brabantis, Clockenscruyt.
Hic nota, etiã multos doctos uiros eam herbam quæ Officinis peritaria dicitur, cum

B

hac, cuius picturam damus, non sine graui errore, confundere.

Elatine.

Elatine. Cap. XXXII.

ELatine folia habet helxinæ minora, rotundiora, pilosa: dodrantalibus ramulis, quinis sensiue, à radice foliosis, gustu adstringentibus. nascitur in segetibus & cultis. Oculorum fluxionibus & inflammationibus auxiliatur, folijs cum polenta tritis & impositis. Eadem cocta sorbitionis usu dysenteriam sistit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Ἐλατίνη.
Latinè, Elatine, Chamæcyssos.
Officinis falsò hedera terrestris.
Germanis, Grundtreben/ Gundelreben. Brabantis, Onderhaue. Gallis Raue sauuage dicitur.
Officinæ omnes hactenus hac herba pro terrestri hedera usi sunt, omnibus reclamantibus notis, sed qui hanc cum legitima Elatines descriptione contulerit, facilè iudicabit eandem esse.

Eupatorium. Cap. XXXIII.

EVpatorium fruticosa herba est, unicum efferens caulem, lignosum, nigricantem, rectum, tenuem, hirsutum, cubitalem, interdum ampliorem: folijs per interualla quinquefolij, aut cannabis magis similibus, quinque-

A

Agrimonia.

Eupatorium Mesue.

Eupatorium adulterinum.

B

quinquepartitò aut amplius diuisis, nigricantibus, per ambitum serratis. semen medio caule erumpit, pilosum, deorsum spectans, quod siccatum uestibus inhæret. Contrita huius folia & cum suillo adipe imposita, ulceribus quæ ægrè cicatricem trahunt, medentur. herba aut semen in uino potum, dysenteria, iecinoris uitijs, & serpentium ictibus liberat. Nec desunt qui aberrantes, argemonem hanc appellarint, cùm tamen longè alia sit, uti exposuimus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Ευπατώριον. *Latinè*, *Eupatorium*. *Officinis* Agrimonia.

Germanis, Agrimonien/Odermenig/Leberkletten. *Galis* Aigremoine *dicitur*.

Eupatorium uel Hepatorium, uel Hepatitis, omnino agrimonia uulgaris uidetur Dioscoridis, hoc Eupatorium cum Serapionis Agrimonia, & Mesue Eupatorio conferenti.

Corruptum uerò nomen ex Argemone apparet, quam falsò Eupatorium quidam (ut Dioscorides quoque testatur) putarunt: incidit, terget, tenuium est partium, sine manifesto calore, subastringit, iecoris ob id obstructiones aperit, ipsumq; roborat, unde & nomen inuenit: uel cum Cicerone ab Eupatore rege: hanc etiam Pentaphyllum uocari, quòd folio sit quinq; partitò, scribit Galen. lib. 5. comp. pharma. part. Eupatorij nunc folia nunc radicem Actuarius miscet.

Habetur & uulgo Eupatorium adulterinum, Germanis Hirtzklee/Kunigunds kraut/& Wasserdost, *Cannabis altitudine assurgit, folijs ebuli modo serratis. Mense Iulio flosculos fert roseos, semine candido uolatili. Fluminum littoribus & locis paludosis crescit. herba est amara, sicca, & calida secundo gradu. Vulneraria est cùm floret, terget, exiccat, cit urinam & menses, purgat pulmonem & pectus. Oppilationes iocinoris & lienis soluit. Suffitu eius fugat animalia uenenata. Cerui uulnerati feruntur hac herba sibi mederi.*

A

Quinquefolium. Caput XXXIIII.

Pentaphyllon.

Heptaphyllon.

QVinquefolium ramulos fert surculaceos, tenues, dodrantales, in quibus semen. folia menthæ, quina singulis pediculis, rarò plura, in ambitu serrata: florem ex luteo pallescentem, auri æmulum. nascitur in riguis, & aquarijs ductibus. subrubram habet radicem, oblongã, ueratro nigro crassiorem. Plurimis pollet remedijs. eius radices decoctę ad tertias, si in ore contineatur, dētium dolores sedat. putrida oris ulcera, collutione sistit. arteriæ scabritias, gargarizatu læuigat. contra alui profluuia, & dysenterias auxiliatur. item articulorum coxendicumq; cruciatibus

B

potum. Cocta in aceto, & illita, serpentia ulcera cohibet. strumas, tumores, duritias, abscessus & collectiones discutit. ignes sacros, reduuias, condylomata, psorasq; sanat. Teneræ radicis succus, contra iecinoris, pulmonumq; uitia prodest. item aduersum uenena. Cum hydromelite autem uel diluto uino, & piperis exiguo, bibuntur folia, contra febrium circuitus, in quartana quidem, quaternûm ramulorum: in tertiana uerò, ternûm: in quotidiana, unius. ea quoq; folia, tricenis pota diebus, comitialibus prosunt. foliorum succus, tribus cyathis aliquot dies potus, celerrimè regio morbo medetur. illita cum melle & sale, tum uulneribus quàm fistulis remedio sunt, enterocelicis auxilium præstant. Quinquefolium sanguinis profluuia & potu & illitu sistit. ad expiationes, castimonias, & incantamenta inciditur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, πεντάφυλλον. Latinè, Quinquefolium. Officinis genuinum nomen seruauit. Germanis Fünffinger kraut. *Gallis Quinte fueile dicitur.*

Pentaphylli radix siccat ordine tertio, sine morsu, tenuium est partium, nimium acris, & calida. Tormentilla, quæ Germanis Tormentill *&* Blůtwurtz, *Gallis Tormentille dicitur, putatur, Leoniceno, Manardo, Ruellio, quæ nunc quinq; folia, nunc septem folia, his & mihi sæpe uisa est: uti & uulgare quinq; folium etiam septemfolium frequenter est: uti & Eupatorium, de quo suprà, quod etiam pentaphyllon Galeno dicitur, lib 5 comp phar part. Hæc radix in theriacen recipitur. & nostra Tormentilla uenenis & pesti resistere experientia multa est certißimum, ut si non sit eadem, eius loco usurpari poßit.*

Phœnix. Caput XXXV.

PHœnix folia habet hordei, sed breuiora. & angustiora, spicam lolio similem: calamos digitorum senũ, radici aduolutos: septenas octonásue spicas. In aruis

tectisq;

Phœnix.

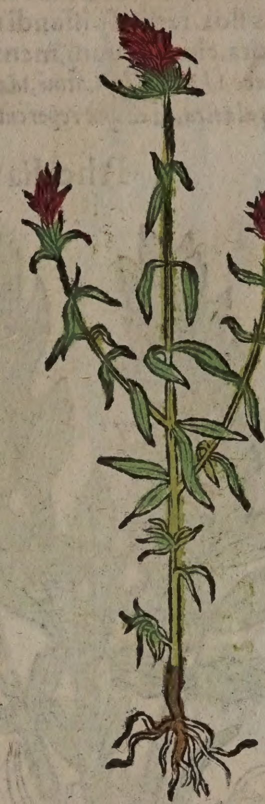
tectisq; recenter illitis nascitur, harum uirium compos, ut in uino austero pota, alui profluuium, & emanantem uulua sanguinem sistat, urinę impetus infrenet. Sunt qui adalligatam in puniceo uellere & suspensam, sanguinem supprimere prodant.

NOMINA ET explicatio.

Est herba Phœnicea Plinio appellata à Græcis, à Latinis hordeum murinum, Auena sterilis à multis hodie dicitur, Germanis Taubkorn/ Meusekorn/ Meusegersten/ *quandoquidem ea sterilis auena, folia habet hordei, sed breuiora & angustiora, spicam lolio similem, culmos digitorum senum radici in orbem obuolutos, septenas octonásue spicas in fabachis coctisq; recenter illitis inuenitur.*

Sunt & alia Tritici sterilis, auenæ, & hordei, ustilaginis, lolij, Aegilopis, & similium genera, De quibus apud Plinium, Theophrastum, & alios. Germanicos item Herbarios paßim legitur, uarijs morbis & usibus accommoda.

Triticum uaccinum.
Küweyssen.

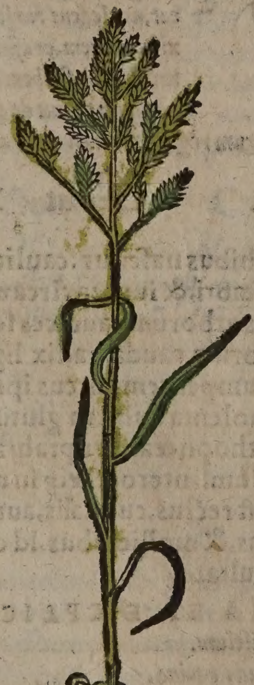

D

Vstilago.
Brandt.

Lolium, Dort.
Gauchhabern/ Meußhabern.

Hasenbrot/ Zidern/ Hasenöhrlin/ Junckfrawhar.

A **Idæa radix. Caput XXXVI.**

IDææ radici folia ſunt ea quæ ruſcó. adhærent his ueluti exigui pampini, in quibus flos. radix ſpiſſandi naturam habet, his cõueniens quibus adſtrictione opus eſt. pota, citam aluum, menſesq́;, & omnem abundantiam ſanguinis ſiſtit.

Græcè, Ἰδαία ῥίζα. Latinè, Idæa radix, uel Idæa herba, folijs ruſci, acerba guſtu: miſceri ſolita luctantium in palæſtra, ad ea quæ repercutere tantum oporteat, ut Paulus Aegineta ſcribit. Hodie planè incognita.

Rhodia radix. Caput XXXVII.

GIgnitur Rhodia radix in Macedonia, coſto ſimilis, læuior, inæquabilis. quæ contrita, roſas redolet. utiliſsima capitis doloribus, ſi madefacta fronti & temporibus cũ roſacei momento imponatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Fuchſius in Herbario ſuo hanc facit, quam Germani radicem uocant roſarum, Roſewurtz/ *ab odore roſarum, quẽ ſpirat, præſertim uiridis, & cùm eruitur.*

Recentior ſuauius olet. Ex Auſtria & Pannonia ad nos adfertur uirens, & uegeta diutiſsimè ſeruatur. Inæqualis eſt, cortice albeſcente, ſapore acerbo, ut biſtorta, acorus uulgaris, & ben rubeum Seplaſiariorum: quibus omnibus ut ſapore, ita ferè craſſamento etiam & colore rufo omnibus comparari poteſt. Folia ſunt portulacæ quodammodo, aut telephij, in mucronem exeuntia, circa ſummũ crenata, caules ab una radice plures exeunt.

B *Cæterùm ex illo nouo repertarum inſularum orbe, Liburnicarum remigatu, luſtrato, delatum nuper ad nos lignum craſſo cortice & hiulco multis tuberibus & nodis inæquale, ponderis eximij, ita ut immerſum aquis peſſum eat, nec ſedens rurſum emergat, tanta pollet grauitate, buxiq́; colorem, craſsitudinem & duritiam imitatur, hoc tritum uel in ſcobem deraſum roſas odoris ſuauitate prouocat, quin potius de paritate certans, uincit iucunditate. Hoc roſaceum lignum appellamus, cùm barbarum regionis nomen audire non potuerimus.*

Equiſetum. Caput XXXVIII.

EQuiſetum in riguis & ſcrobibus naſcitur. cauliculi prodeunt inanes. geniculati, in ſe fracti, rubeſcentes, ſcabri, & iuncea circa eos folia, crebra, exilia. in ſublime equiſetum attollitur, uicinos arborum caudices ſcandens, obuolutumq́; dependet, comis multis, nigris, ut equorum cauda. radix lignoſa, dura. Vis herbæ ſpiſſare: quare ſanguinem naribus erumpentem ſuccus ipſe ſiſtit. prodeſt dyſentericis in uino potus. urinam cit. Sanguinolenta uulnera glutinantur, tritis folijs, & illitis. Radix cum ſua herba tuſsim, orthopnœam, ruptaq́; adiuuat. Folijs in aqua potis, diſſectiones ueſicæ & inteſtinorum, enterocelæq́; in unum coaleſcere, cogiq́; feruntur. Alterum equiſetum caulis eſt rectus, cubitalis, aut maior, inanis, comis per interualla breuioribus, candidioribus, & mollioribus. Id cum aceto tritum uulneribus remedio eſt, eademq́; fungitur facultate.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἵππουρις. *Latinè, Equiſetum.*

Officinæ uerbum uerbo reddentes, cauda equina.

Germanis, Schaffthew/ Katzenwadel/ Roßſchwantz/ Katzenzagel/ Kantenkraut/ Taubenrock. *Gallis Queue de cheual, ou prela dicitur.*

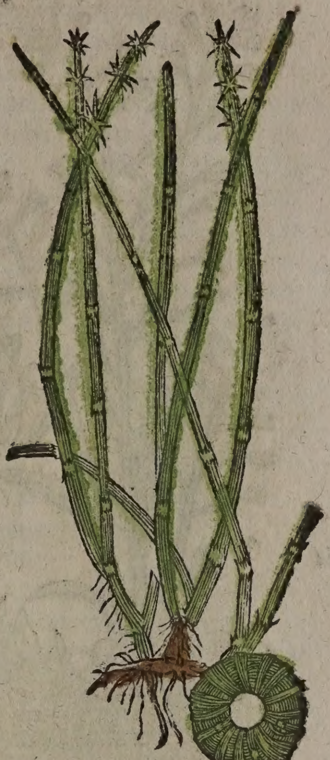
Quæ hic à Dioſcoride pingitur, uulgo Schaffthew *dicitur propriè, non ignota materiarijs fabris, qui*

ligneam

Roßschwantz. Kleyn Schaffthew. Schaffthew. A

ligneam pectinum & aliorum minutorum operum ruditatem huius herbæ scabritia in nitorem expoliunt. B *Nanq; ea in sublime scandit, & uicinos arborum fruticumq; caudices improbo cirrhorum reptatu complectitur, proxima quæq; uinciens, ab ramisq; dependens instar equinæ caudæ, calamis geniculatis pyxidatim cornutibus, capillamento potius quàm folijs articulato, iuncea cuspide. in riguis & fossis inuenitur. Alterum hippuris uel equiseti genus, quod equisetum cognominant, Germani Katzenwadel. recto caule, æquali, cubitum excedente, uacuo, grauioribus per interualla & candidioribus comis mollioribusq; assurgit. Faciunt & aliam Græci Hippurim, grauioribus & mollioribus comis: inuenitur hæc in pratis, nec ferè frequentius occurrit inuisa fœnisecis: hanc polygonij fœminam esse, ut suprà ostendimus, multi arbitrantur.*

Coccum infectorium. Caput XXXIX.

COccum quo infectores utuntur, frutex est surculosus, paruus, cui grana ceu lentes adhærent. quæ electa congeruntur. Optimum gignitur in Galatia & Armenia, deinde Asia & Cilicia. ultimum ex omnibus Hispanicum. Vis huic spissandi, uulneribus neruisq; præcisis, conuenienter ex aceto tritum illinitur. Nascitur quoq; in Cilicia, è quercubus, cochlearum exilium similitudine, quod illius regionis mulieres ore legũt, & coccum uocitant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Κόκκος βαφική.
Latinè, Coccus Baphica.
Officinis Grana tinctorum, & Kermes, & Alhermes cum Mauris.
Germanis, Scharlachber.
Gallis Vermillon dicitur.

Coccus baphica, uel coccum baphicum, bacula est asparagi æmula, folijs innata fruticis aquifoliæ ilicis. Theoph. Plin. astringens, amara, siccat sine morsu, ob id ad uulnera magna etiã neruorum cõgruit, roborat partes

A Tragocerum.

B

partes siue his qualitatibus manifestis, siue etiam (ut quibusdam placet) lotus substantiæ familiaritate, quam dicunt habere cum corde præcipuam.

Tragium. Cap. XL.

TRagium nascitur in Creta tantùm insula, lētisco semine, folio & ramis simile, singulis tamen minoribus. succus ei lacteus, gummi non dissimilis. Semen, folia, lachrymaq́;, illitu spicula è corpore eijciūt, omnia quoq; corpori impacta euocant. pota strangu riæ medentur. calculos uesicæ frangunt. menses trahunt. modus in sumptione est, drachma una. Fama est syluestres capras sagittis confossas, eius herbæ pabulo spicula excutere. Est & alterum tragium, quod tragoceros aliqui uocant, folia scolopendrij habet, & radicem syluestris raphani, tenuem, candidam, quā crudam uel coctam esse dysentericis prodest, folia autūno hirci uirus olent. exinde sibi tragi nomen adoptauit.* Prouenit in montibus & præcipitijs.

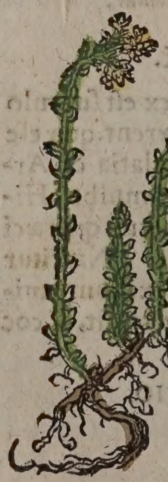
*Addititia clausula.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Plinio Iunipero similis, & semine & folio, & ramis: hodie, utpote quam sola Creta insula gignit, paßim incognita.

Alterum Tragium, quod tragocerum aliqui uocant, Dioscoride teste, huic nonnulla consentirent, quæ uulgo bursa pastoris, Germanicè Teschelkraut/uel Seckelkraut appellatur, quòd & folia ferè scolopendrij ferat, radicem syluestri raphano non dißimilem, candidam, qua in dysenterijs salubriter utuntur, nisi natales reclamarent, nanq; hæc nascitur propter uias in parietinis: illa montibus & præcipitijs. hæc folliculis in exiguæ uulgæ similitudinem compreßis, turbinata cordis effigie, semen gerit minutum.

Tragum. Caput XLI.

EST etiam herba tragos, quam aliqui scorpion aut traganon uocant, maximè in maritimis nascēs, palmum alta, aut amplior, fruticosa, humilis, oblonga, sine folijs, pusillis circa ramos acinis, rufis, multis, magnitudine tritici, acuto cacumine, gustu multū adstringente. Racemorum acini decem ex uino poti, cœliacis, & fœminis fluxione uuluæ laborantibus auxiliantur. Tunduntur à plerisq;, & in pastillos digesti asseruantur, quibus utuntur cùm opus est.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Τράγος. Latinè, Tragos. Officinis uermicularis.

Germanis, Katzentreuble/Hünertrauben.

Tragus herba nascitur in muris & petris, macerijsq; uinearum & parietibus prouenit. Maio & Iunio mensibus, pallidis seu candidis floribus. Desiccat modicè, uehementer autem refrigerat, ideo ad Erisipilata, herpetas, & à fluxione natas phlegmonas prodest.

Iuncus. Caput XLII.

IVnci duo genera. unum læuis nominati, alterum acuti, qui in mucronem fastigiatur. Cuius etiam duo aßignantur genera, unum sterile, reliquum fert semen nigrum,

Scirpus.

grum, rotundum, & crasſiore conſtat calamo, carnoſioreq́ꝫ. Tertius eſt iuncus qui uocatur oloſchœnos, prioribus carnoſior, aſperiorq́ꝫ, is ſimilem ſuprædicto fructum in cacumine parit. Semen utriuſq; toſtum, ex diluto uino potum, ſiſtit aluum, & rubra fœminarum profluuia. urinam cit, capitisq́ꝫ dolores facit. Quæ proxima ſunt radici folia tenera, conuenienter illinuntur aduerſus phalangiorum morſus. Aethiopici* iunci ſemine ſomnus allicitur. ſed modus in potione ſeruandus eſt, ne ſopor fiat. A *Euripici.

NOMINA ET EXplicatio.

Græcè, Σχοῖνος. Latinè, Iuncus.
Officinis Latinum nomen ſeruauit.
Germanis, Bintzen/ Schmelen.
Gallis Ionc dicitur.

Tria genera Iunci apud nos inueniuntur. Vnus in aquis, craßitudine & magnitudine, fungoſaq́; medulla inſignis, Latinis mariſcus, Græcis holoſchœnos dicitur. hic ut mollißimus, ita ad utilia præferunt. Alter acutus à noſtris, Græcis oxyſchœnos nominatur, ſterilis idem. & mas, qui regenerat ſe quotannis, cacumine in terram defixo, ex quo cepitia radix denuo pullulat. Tertius melancranis, quaſi atriceps dicitur, fructum gerit uuarum cohærentium modo, in quibus cuſpidatum ſemen clauditur. hoc nihil in uliginoſis occurrit frequentius. Videtur autem paluſtris iuncus idem cum ſcirpo eſſe. Nec in fruticum, inquit Plinius, nec in ueprium cauliúmue, neq; in herbarum alióue ullo quàm ſuo genere numerentur iure, læui ac enodi ſtilo in exile cacumen faſtigiato, fungoſa medulla, qua ad lucernarum utuntur lumen, ut plãta tota ad operiendas tegetes, neq; non contextus nattarum, quallorum, aliorum uitilium nexus. B

Lichen. Ca. XLIII.

LIchen qui ſaxis eſt familiaris, aliquibus bryon appellatur. aſperginoſis petris adhæret, ut muſcus. Is illitus ſanguinis profluuia ſiſtit, inflammationes arcet, impetigini medetur. iuuat regio morbo correptos, cum melle illitus. oris & linguæ defluxiones inhibet.

NOMINA ET explicatio.

Græcè, Λειχὴν πόα.
Latinis, Lichen, & Bryon.
Officinis Hepatica. quamuis id commune cum alijs quibuſdam nomen habeat.
Germanis, Leberkraut/ Steyn oder Brunn leberkraut.
Gallis Hepatique, pourcorau dicitur.
Lichen nomen inuenit ab eo, cui peculiariter medetur, impetignis morbo: aut

A *Pulmonaria.*

etiam, ut puto, à re ipsa nomen ducit, quoniam saxa quibus hæret linguæ modo lambat: hodie omnibus tum Officinis tum Herbarijs hepatica dicitur, quòd iocinerum fibris similis conspiciatur. Abstergentem ac modicè refrigerantem facultatem, utramq; uerò resiccantem habet. Abstergentem quidem atq; exiccantem à petra, refrigerantem autem ab aqueo humore. Est & aliud genus hodierni temporis, Medicis & Herbarijs pulmonaria, Germanis uerò Lungenkraut appellata, in quercu arbore ac saxosis locis prouenuens. Folia mollia habet, inuicem incumbentia, leniter laciniata, cauis multis prædita, superiore parte uiridia, inferiore in luteo albicantia, ac ueluti punctis aut pustulis quibusdam notata, atq; hoc nomine aliquam pulmonis humani formam referentia, unde etiam pulmonariam dictam esse conijcimus. Admodum adstringit & desiccat, quamobrem uulnera recentia glutinat, potissimum autem pulmonis &c.

Paronychia. Caput XLIIII.

Paronychia. Lunaria Italica.

B

PAronychia exiguus frutex, in petris nascens, peplo similis, minor longitudine, maioribus folijs. Illita paronychijs atq; duritijs, remedio est.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Paronychiam esse conijcio eam, cuius picturam damus, quam Itali lunariam à noctu lucentibus folijs uocant, herbam odoratam, in montium saxis nascentem, folijs peplij, radice hirsuta. Quidam unguinalem herbam, Germanicè Nagelkraut appellant.

Chrysocome. Cap. XLV.

CHrysocome palmi altitudine fruticat. coma specie corymborum, hyssopo simili. radice hirsuta, ueratri nigri modo, tenui, cyperum æquante: gustu non iniucundo, ex austero dulci. in petrosis opacisq; nascitur. Radix excalfacit, & adstringit, his conueniẽs, quos iecur aut pulmonis inflammatio malè habet. contra purgationes uuluæ, decocta cũ hydromelite assumitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Chrysocome alijs chrysanthemon, & amaranthũ, chrysitis Plinio. Latinam non habet appellationem. Palmi altitudine est, comantibus fulgore auri corymbis, in petrosis opacisq; emicat. Proximè ad eam accedit, quam Herbarij nostri pulegum montanum uocitant.

Chrysogonum. Caput XLVI.

CHrysogonum densè fruticat, quernis folijs: flore coronarij uerbasci. radix ut rapum extuberat, intus ruberrima, foris nigra. Quæ trita cum aceto, atq; imposita, muris aranei morsibus auxiliatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græci,

A

Chrysogonum.

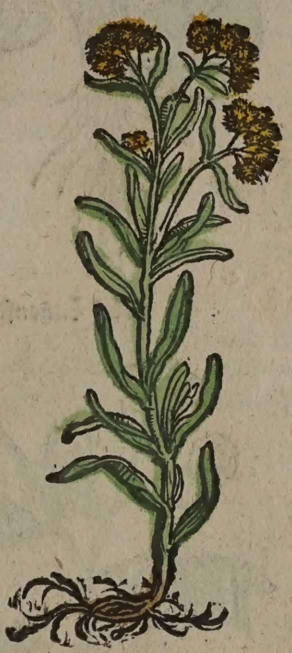

Græcè, Χρυσόγονον.
Latinè, Chrysogonum.
Officinis, Chariophyllata, & herba benedicta.
Germani Benedicten wurtzel appellant.

Radix eius luto & sordibus elota, siccatur, & imbre aceti respersa, arcas & uestes iucundo commendat odore. Decoctum huius sumitur ad perficiendas concoctiones, sedandosq; coli dolores. Radix eius pectoris laterisq; dolores & cruditates iucundo sapore discutit. Manuscriptus Herbarius facultatem habere dissoluendi, digerendi, & obstructiones tollendi scribit. Fomentum idem ex uino decoctiones eius menses ciere. Contra uenena tritam cum uino sumptam ualere. Concoctionem præterea roborare, dolorem uentriculi & intestinorum à frigiditate aut flatibus ortum, decoctam in uino sanare ait. Mirificè etiam ad interna uulnera huius herbæ decoctum confert. Externa uerò ex ea collui debent.

Elichrysum. Cap. XLVII.

Elichryson.

ELichryson quidam chrysanthemon, nonnulli & id amaranton uocant, quo deorum simulachra coronãt. ramulum habet cãdidum, uirentem, rectum, firmum: folia intercedentibus spacijs angusta, abrotano similia: comam aureę lucis, in orbem, umbella rotunda ueluti siccis corymbis dependentibus: radice tenui. nascitur in asperis, & torrentium alueis. Contra serpentium ictus, coxendicum dolores, urinæ stillicidia, ruptaq́; coma è uino pota opitulatur. ciet menses. Sanguinem concretum uentris ac uesicæ absumit, pota cum mulso. ieiunis, trium obolorum pondere, sistit destillationes, dato in uino albo diluto. uestibus inseritur, ut eas ab erodentium iniurijs tueatur.

B

Amaranthus purpureus.

NOMINA ET explicatio.

Ελίχρυσον Dioscoridi, Galeno & Paulo Amaranthus, Officinis & imperitis Stichas citrina, uel, ut ipsi loquũtur, sticados citrinum. Germanis Rhein blůmen/Mattenblůmen. Helichryson uerò dictum, quòd ad solis repercussum comantibus in orbem florum folijs, fulgorem auri præ se ferat. Alter (duplex enim Amaranthus est) purpureus, qui hodie flos amoris, & Germanis Blůmle von der lieb/Floramor/ & Samet kölble dicitur, quibusdam etiam Tausentschön. Amaranthus autem dici cœperunt duo hæc genera, quòd flores eorum nunquam marcescunt. Recentiores purpureum amaranthum uehementer siccare tradunt, ideoq́; cum uino sumptum, maximè uerò semen, alui fluxiones sistere scribunt. Lutei floribus in uino decoctis, ad lumbricos educendos utuntur, & ad pediculos enecandos, in lixiuio coctis.

Chrysanthemum. Cap. XLVIII.

CHrysanthemon aut caltha, nonnullis buphthalmos. herba est tenera, fruticosa, læues proferens caules, & multifida folia: flores supra modum splendentes, luteos, orbem oculi imitantes, unde buphthalmi nomen traxit. pro

A

Wiſnelům.

Mertzen Hanenfůß.

Süß Hanenfůß

B

Geel Hanenfůß.

pter oppida naſcitur, cuius caules oleris uice manduntur. flores cum cerato triti, ſteatomata diſcutere produ͂tur. regio morbo correptis, colorem breui reddunt, ſi ſequente lo͂go balnei uſu, poſt exitum ebibantur.

EXPLICATIO.

Græcè, Χρυσάνθεμον.
Latinè, *Chryſanthemum*.
Officinis incognitum.

Germanis, Schmaltzblům/ *à pinguedine, quæ contrito digitis floſculo apparet*, & Moßblům/ Geel Wißblůmen/ Mattenblůmen/ Prattblům/ & Potterblům *nominatur. Chryſanthemum à floſculis auri ſplendorem & colorem præ ſe ferentibus, dictum eſt. naſcitur prope urbes, in pratis humidis, & alijs locis aquoſis. Fortaſſe Caltha Vergilij in Alexide, ut putat Hier. Tragus. Calidum eſt ſiccum. Chryſanthemon, inquit Cordus, duplex eſt, Vnu͂ flores omnino luteos habet*, Goldblůme͂, *alterum in medio luteos, & per ambitu͂ ca͂didos*, S. Johans blůme͂.

Sub hoc caput referu͂t quæ͂dam ranunculi genera quædam, forma no͂ admodum diſsi͂mili, guſtus tamen certò arguit, Germanicè Hanenfůß *uocata. de quibus ſuprà lib. 2, cap. 168.*

Age-

Ageratum. Caput XLIX.

A

AGeraton fruticosa herba est, palmari longitudine assurgens, simplex, humilis, origano maximè similis, umbellam gerit, in qua flos bullis aureis emicat, elichryso minor. Nomen ei inditum est, quoniam diutissimè flos in sua coloris specie conseruetur. Vis decocti feruens. huius ustæ nidor urinam cit, & uuluæ duritias emollit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sunt qui Ageratum arbitrantur eam esse herbam, quam suprà capite de Heliochryso descripsimus, & amaranthum luteum appellauimus.

Verbenaca. Caput L.

PEristereon, siue uerbenaca, nascitur in aquosis. Nomē ex eo duxisse uidetur, quòd columbæ circa hanc perquàm libenter uersari soleant. dodrantis altitudine, & interdum amplius adolescit: folia è caule prodeunt incisa et subalbida. ea singulari ramo, radiceq; sola constare sæpius inuenitur. Folia cum suillo adipe recenti * aut rosaceo imposita, uuluarum dolores finire putantur. ignem sacrum illita ex aceto reprimunt, * putrida ulcera cohibent. uulnera glutinant. ueteraq; ex melle, ad cicatricem perducunt.

* *Vetere.*

* *reprimit &c. ad herbam referenda.*

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Περιστερεὼν ὕπτιος. Latinè, Verbenaca recta.
Officinis Verbena simpliciter.
Germanis, Eisenkraut/Eisenhart.
Gallis Veruaine appellatur.
Verbenaca recta, id est, περιστερεὼν ὁ ὄρθος, præsertim uiridis & recens, sed enim sicca, cum radicibus oleo incocta, perfusaq; capiti, dolorem eius omnem diuturnum à frigore, aut crassis humoribus omnium maximè digerit, & caput roborat.

B

Gal. lib. 2. com. phar. part.

Sacra herba. Cap. LI.

SAcra herba, quæ & peristereon nominatur, ramulos emittit cubitales, aut maiusculos, angulosos, in quibus ex interuallis folia quercus, sed minora angustioraq;, eisdem diuisuris in ambitu, colore aliquatenus cæsio. radix longa, tenuis, flores purpurei, graciles. Folia cum radice in uino pota, illitáue, aduersus serpentes pollent. eadem drachmæ pondere cum thuris obolis tribus, in uini ueteris hemina, quadragenis diebus, ieiuno ore, contra regium morbum bibuntur. ueteres tumores & inflammationes mitigant. sordida ulcera purgant. Tota in uino decocta, tonsillarum crustas abrumpit. oris nomas gargarizatu cohibet. Aiunt, si aqua spargatur tricliniū, qua maduerit, lætiores conuictus fieri. Datur potandum in tertianis febribus, tertium à terra geniculum, cum foliis circundantibus: quartanis, quartum. Sacram uocant herbam, quoniam multum ad amuleta, expiationesq; commendetur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἱερoβoτάνη. Latinè, Verbenaca supina, siue Herba sacra. Officinis Consolida media.
Germanis Gulden gunsel/ Consolen. Gallis Console dicitur.

A *Caulem habet quadrangulum, lanuginosum, ex quo per interualla folia bina ex singulis geniculis in extremitatibus laciniata, quernis similia, sed minora, angustioraq́;, colore cæsio, à medio caulis ad fastigium usque ex singulis foliorum alis flores sex aut septem in purpureo cœrulei exeunt. Radix illi subest lignosa, quæ multas à se exiguas radices capillamentorum instar per terram latè serpentes, propagat. Gustu astringit, & amara est, ut calidam & siccam esse nemo dubitare posit. Vulnera, ut recentiores tradunt, glutinat. Sanguinis grumos ex casu, uel contusionibus coactos in corpore disijcit & dissoluit. Præsens remedium est aphthis, & ulceribus in ore serpentibus. Decoctum eius tumoribus illitum, eos dißipat. Vsus etiam eius ad intertrignes, ulcera pudendorum, & intestinorum exulcerationes prodest.*

Astragalus. Caput LII.

ASTRAGALUS, paruus à terra frutex, folijs & ramis ciceri similis: flore purpureo, paruo: radice rotunda, raphani modo, grandi, quæ adnatas appendices firmas habet, nigras, præduras, ueluti cornua inter se implicatas, gustu adstringentes, nascitur in uentosis, opacis, & in niualibus. eo Memphis * Arcadiæ scatet. Aluum sistit radix in uino pota. urinam mouet. uetustis ulceribus, sicca efficaciter inspergitur. sanguinem supprimit, ægrè, propter duritiam, tunditur.

* *Pheneus.*

Astragalus, qui à Dioscoride describitur, frequens est in Gallia: rura cicer montanum, uel rusticum cicer, eorum uerò idioma Cices sauuages, ou cices de montaigne nominant, fruticem folio & ramis ciceri similem, flore purpureo, paruo, tereti radice, raphani modo grandi, quæ uelut adnatas habet appendices, prædura, ueluti cornua inter se implicatas, gustu adstringentes. Inuenitur in petrosis, & locis uento perflatis; cicerculam esse diceres, nisi radix lenta subesset, Germ. Erdmoren/ alij Christianwurtz appellant.

Hyacinthus. Caput LIII.

Medius.

B

Minor.

HYacinthus folia habet bulbi: dodrantalem caulem, minimo digito tenuiorem, herbacei coloris; comam procumbentem, florum purpureorum plenam, incuruam;

Hyacinthus maior.

curuam: radicem bulbaceam quæ, ut creditur, pueris cum uino albo illita, pubertatem coërcet, & non patitur erumpere. sistit aluum, pota urinam impellit. phalangiorū morsibus auxiliatur. Semen adstringentius est, theriacis expetitum. regium morbum emendat, cum uino potum. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ὑάκινθος. Latinè, Hyacinthus, & , ut quidam uolunt, uaccinium. Officinis incognitus.

Germanis, Mertzblümen/ Groß blac Mertzenblümlin.

Gallis uacietum dicitur.

Duplices sunt Hyacinthi, albi & cærulei, ut ex hoc Columellæ carmine colligi potest: Necnon uel niueos uel cæruleos hyacinthos. albos uerò non intelligas prorsus candidos, sed eos potius, qui, si cum cæteris cæruleis conferas, pallescere uidentur, quemadmodum pictura affabrè tibi demonstrat. Sunt qui ad ætatem hanc differentiam coloris referre uolunt, quorum ego sententiam ueriorem esse existimo: cùm enim adolescunt, pallescere incipiunt. Cæruleum autem Hyacinthum natura triplicem producit, maiorem scilicet, minorem, & medium: in illo enim maiores ac patentiores, in hoc autem minores & quasi orbiculati sunt flores, ut ex eorum pictura cernere licet. Vere mensibus nimirum Februario & Martio, cum uiola purpurea. Theophr. lib. 6. de stirpiū historia cap. ult. teste, erumpit. hinc Martium florem Germanis dictum esse coniicimus. Hyacinthi radix bulbosa est, ordinis primi in desiccando, secundi uerò completi aut incipientis in refrigerando. Semen autem tertio quadantenus ordine desiccat, in medio caliditatis & frigiditatis consistens.

Papauer erraticum.

Papauer erraticum. Cap. LIIII.

PApauer erraticum, quod rhœada uocant, uere quidem in aruis cum hordeo nascitur, flore protinus deciduo, unde & nomen apud Græcos accepit. folia erucæ, aut origano, aut cichorio, aut thymo similia spectantur, sed longiora, diuisa, scabra. iunceus ei caulis, rectus, cubitalis, asper: flos syluestris anemones, puniceus, interdum albus: oblongum caput, sed quam anemones minus: semen rufum. radix longa, subalbida, minoris digiti crassitudine, gustu amara. Huius capita quinq; aut sex, in uini cyathis tribus ad dimidias decocta, potui dabis quibus somnus exercendus est. Semina acetabuli mēsura ex aqua mulsa pota, aluum leniter emolliunt. ad idem præstandum mellitis placentulis, & dulciariis libis admiscentur. Folia cum calycibus illita, inflammationes sanant. eorundem fotu & perfusione, somnus allicitur. B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Μήκων, ἡ ῥοιάς. Latinè, Papauer erraticum, rhœas.

Officinis Papauer rubrum.

Germanis, Wild moen/ Glatzen/ Kornrosen/ Klapperrosen.

Gallis coquelourdes.

Nos Rhœadis picturas damus. Vnius atq; adeò primi quod erucæ folia habet, alterius quod cichorij. Florem proferunt puniceum, & aliquando candidum. Nascuntur in auenis & segetibus passim: refrigerant ut alia genera papaueris. Recentioribus sacro igni medetur. Mulierum menstrua profluuia compescit. Sanguinem è naribus fluentem iecori impositum sistit. Lingua ex decocto eius lota, ardorem faucium sanat. Pudendorum tumores detumescere facit. Temporibus illitum, phreneticis somnum conciliat. Calidos oculorum dolores luteo impositum, mitigat.

A

Papauer satiuum. Caput LVI.

E Satiui papaueris genere, quod hortense est, semen in panem densatur, qui sanis in usu sit. eo etiam ex melle pro sesama utuntur, thyilacitin uocant. capitulũ habet longum, & semen candidum. Syluestre uerò, caput insidens demissumq́;, & nigrum semen, quod pithitis nominatur, nonnullis tamen & ipsum rhoeas dicitur, quoniam eius scapo lacteus succus emanat. Tertiũ magis syluestre, & ad medicinas ualentius, multò his longius, productiore capitulo. Omnium in commune natura refrigeratrix. quare si capita ipsa & folia decoquantur in aqua, somnum fotu conciliabunt. bibitur decoctum contra uigilias. Calyces cum polenta triti, & cataplasmatis admisti, ignibus sacris, & inflammationibus profunt. tunduntur quoq; uirides, & digeruntur in pastillos, qui siccati ad usum recõduntur. Capita quoq; per se in aqua coquuntur ad dimidias, iterumq́; adiecto melle, dum humor coëat in eclegmatis lentorem. id medicamentum intusi, arteriæ fluxionibus, & cœliacorum affectu. doloris leuamentum præbet. efficacius tamẽ redditur, addito hypocistidis succo & acacia. Papaueris nigri semen tritum cum uino bibitur contra citam aluum, & fœminarum profluuia. in peruigilijs fronti temporibusq́; illinitur, ex aqua. Opium eius magis refrigerat, in spissat, siccatq́;. sumptum erui magnitudine, dolorem finit, concoquit, & somnum allicit. tussi atq; cœliacorum ualetudini auxiliatur. uerùm si copiosius hauriatur, nocet, cùm lethargicos efficiens interimat. ad

B dolores capitis cum rosaceo perfusum efficax est. aurium dolori, cum amygdalino, myrrha, & croco instillatur. inflammationibus oculorum cum torrefacto * oui luteo proficit: igni sacro & uulneribus cum aceto: podagris, cum lacte mulieris & croco. somnum accersit, subditum sedi pro balano. Optimum habetur graue, & densum, gustu amarum, odoratu soporiferum, quod facilè aqua diluitur, læue, candidum, neq; asperum, neq; grumosum, quod inter colandum non ut cera coëat, & in sole diffundatur: dein admotum lucernis, non atra luceat flamma: extinctũ deniq; odoris uim conseruet. Sed opion glaucio, gummi, aut syluestris lactucæ succo, adulterant. Verum glaucio sucatum in dilutione croci colorem reddit: lactucaceo succo fictum, exiliter spirat, & asperius spectatur: gummi uitiatum splendescit, & infirmum est. Nec desunt qui eò dementiæ deuenerint, ut adipem ei admiscerent. Fictili nouo torretur ad oculorum medicamenta, dum mollius atq; rufius appareat. Diagoras, ut Erasistratus autor est, usum eius damnauit, oculorum lippitudinibus & aurium uitijs infundi uetans, quoniam uisus aciem hebetaret, & saporem gigneret. Addidit Andreas, illitos eo protinus excæcari, si non adulteraretur. Mnesidemus usum duntaxat olfactandi probauit, quoniam ad conciliandum somnum conueniret, alioqui nobis ut noxio interdicit. Quæ commentitia esse, experimento deprehenduntur. siquidem effectus, uirium huiusce medicamenti fidem faciunt: quare non alienum fuerit scriptis mandare, quonam modo is excipiatur succus. Aliqui capita ipsa & folia tundunt, & prælo exprimunt, terentesq́; in mortario, digerunt in pastillos. id meconium uocatur, multum opio ignauius. Porrò opij faciũdi ratio hec est: Cùm ros in eo exaruerit, cultro decussatim in stellas, ne penitus adigatur, ex obliquo in rectum summam cutem incidere oportet, lachrymam exeuntem digito in concham abstergere, nec multò pòst redire, ut concreta inueniatur. etenim quæ tũ, aut postero die etiam offenditur, in uetere pila teri debet, & in pastillos cogi. Cùm tamen inciditur, retrocedendum est, ne uestibus succus deradatur.

* Abundare putatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Μήκων κηπαῖος, Μήκων ἥμερος. A

Latinè, Papauer satiuum.

Officinis Papauer.

Germanis, Magsamen/Moen/ ölmag.

Brabantis, Huelsaet.

Gallis du pauot dicitur.

Plura Papaueris genera hoc capite Dioscorides recenset, sed quò clarius horum generum discrimen habeatur, sciendum est, papauer prima sui diuisione secerni in satiuum & agreste. Et satiui iterum tria genera esse, Vnum propriè per se, & uerè satiuum appellatum, quod Dioscorides ab utris forma thylacite, id est, utricularium, Plinius candidum, Apuleius usuale & folliculosum uocat, cuius semen in sanitatis usu pani inspersum compinsebatur, & cum melle in secunda mensa apud antiquos edebatur, Dioscoride teste & Plinio: quæ caussa etiam est, ut usuale sit uocatum ab Apuleio, quemadmodum à uasculi ipsius in follis siue utris modum formati effigie, folliculosum. Alterum genus est, quod Dioscorides syluestre, & à dolij forma pithite, id est, doliare & rhœada. Plin. nigrum, Apuleius agreste, syluaticum & rhœada uocat, & ex hoc opion fiebat & meconium. Tertium genus est his syluestrius & medicamentosius, quod Plinius contrà quam Dioscorides & Apuleius tradiderunt, rhœada à Græcis, à nostris erraticum uocari dicit. Et hæc duo posteriora genera, natura quidem agrestia sunt, humano tamen opere, studio & usu tantùm satiua fiunt, quale est ceratites, id est, corniculare, & aphrodes, id est, spumeum heracleumq; uocatum. Inter quæ tamen omnia satiua, & agrestia medium genus est, ut tradit lib. 20. Plin. quod nisi in aruis esset, sponte nasceretur. Rhœam uocauimus & erraticum, quod quidam decerptum protinus cum toto calice mandunt. Et hoc est quod inter satiua tertio loco numeratum est, ceu ex descriptione & historia ipsius apud autores manifestò patet, omnibus in hoc concordantibus & de ipsa consimiliter tradentibus Dioscor. cap. præcedenti antequam hoc loco de satiuo ageret. quare inter satiua non opus erat Diosco. descriptionem ipsius repetere. Theophrasto quidem lib. 9. de plantarum historia. Item Plinio naturalis historiæ lib. 19. cap. 8. & Apuleio cap. 53. Qui uolet habet loca unde illa requirat. Sed de his nunc satis.

Opium est lachryma ex inciso papauere nigro defluens, hodie etiam ex albo distillat. Ex Apulia defertur: refrigerat, siccat, inspissat. Dioscor. incidendi & colligendi modum docet hoc loco. Præfertur Thebaicum, Hispanicum opium usurpatur lib. 7. comp. pharma. particul. Opium calidis dispositionibus medetur, ut alterum, & similia: medicamentis additur ad sedandum dolorem, somnum conciliandum, siccandum. Opium etiam stomachicis miscetur, ad sensum stomachi hebetandum, & somnum conciliandum. Vehemens autem refrigeratio ex opio, corrigitur castoreo, pipere, & similibus. Opij drachmas duas arteriacæ 14. miscet Andromachus. Cùm multi sunt ὀποί, id est, liquores, solus papaueris ὀπὸς, neutro genere ὀπιόν, à medicis propriè nominari solet. Opium omnium quæ sensum stupefaciunt, & somnum torpidum inducunt, ualentissimum est, libro eodem. B

Μηκώνιον & μήκωνος ὀπὸς, succus ex folijs & calyce papaueris tusis expressus, pro Opio à multis supponitur: alia eius adulterina hoc loco Dioscorides, Μήκωνος ὀπόν, & μηκώνιον diuersa facit Asclepiades apud Galenum lib. 2. antido.

Corniculatum papauer. Caput LVI.

Papauer ceratites, id est, corniculatum, folia habet candida, hirsuta, uerbasco similia, in ambitu syluestris papaueris more ferrata: caule non dissimili: flore pallido: calyculo fœnigræci, in corniculorum modum inflexo, unde nomen mutuatur. semine papaueris, pusillo, nigroq;: radice per summa cespitum nigra, crassa, nascitur in maritimis & asperis. Radici ea uis inest, ut in aqua decocta ad dimidias coxendicum & iecinoris affectus potu sanet. prodest his qui crassa quædam, aspera, aut arenosa cum lotio reddunt. Aluum leniter purgat semen, acetabulo in aqua mulsa poto. Crustas emarginant, illita ex oleo folia, floresq;. argema ac nubeculas iumentorum perunctas abstergunt. Sunt qui glaucium, hoc papaueris genere factitari existimarunt, falsi quadam foliorum cognatione.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Μήκων κερατῖτις.

Latinè, Papauer corniculatum.

Officinis Papauer cornutum.

Germanis, Geel Magsamen/Geel ölmagen/oder Moen.

A

Corniculatum papauer.

Herbarij quidam haud propriè memitham uocant, quidam glaucion, alij paralion, sed perperam.

Papauer Corniculatum nominatum quidem est à fructu, l.cuem inuersionem habēte, ueluti κε fœnum græcum, ut bouis cornu simile esse uideatur: habet uim incidendi & abstergendi. Dioscorides in maritimis, & asperis locis prouenire ait. In Germania paßim in hortis seritur, cùm tamen etiam citra culturam in monte prope oppidum Oppenheym uocato, ad Rhenum sito, Germanis Der Rot berg/copiosè proueniat.

Vidimus etiam papauer cornutū proferre flores rubros aut puniceos.

Spumeum papauer. Cap. LVII.

ALiud papaueris genus aphrodes, id est, spumeum uocatur, ab alijs heracleum, caule dodrantali. folijs admodum paruis, radicule similibus: fructu inter ea candido. Nam herbula alba est, & spumea tota: radice in summo cespite. Legitur æstate semen, cùm integrè adoleuit, deciditq; exiccatum. Datum acetabuli mensura in aqua mulsa, uomitione expurgat. priuatim huiusmodi purgatio comitialibus prodest.

B

Hæc herba hodie incognita est.

Hypecoum. Caput LVIII.

HYpecoon, aliqui hypopheon uocant. nascitur in segetibus aruisq;, folijs rutæ, exilibus ramis. Natura eadem quæ papaueris succo.

Et hoc, quod sciam, hodie nemini cognitum.

Apollinaris, siue Hyoscyamus. Caput LIX.

HYoscyamus, frutex est caules emittens crassos, folia lata, oblonga, diuisa, nigra, hirsuta. flores è latere caulis ordine prodeunt, tanquam punicorum cytini, scutulis septi seminum plenis, ut papaueris. Tres eius differentiæ: una semine nigro, floribus penè purpureis, smilacis folijs, cytinis præduris & spinosis. alterius semen subflauum, ut irionis. flores lutei. folia & siliquæ simpliciores. ambo insaniam gignunt & soporem, ideo in communi usu damnantur. tertium genus, ut quod mitissimum esset, medici recepere, pingue, lanuginosum, molle, cādidi floris seminisq;, in maritimis ruderibusq; nascens. cuius occasio si non adsit, rufum usurpari oportet. niger, ut deterrimus, improbatur. Recenti semine, caulibus folijsq; tusis, succus in sole exprimitur, & exiccato humore, usus ad annum usq; prorogatur: nam facilè corruptionem sentit. Extrahitur etiam ex sicco semine separatim in aqua calida tuso, & expresso, liquamentum autem succo lacteo præstantius est, & magis dolores

 A

Weiß Bilsen. Bilsenkraut.

res finit. Contusa herba recens, addita trimestri farina, digeritur in pastillos, & reconditur. Liquamẽtum primum, & quod à sicco semine exemptum est, collyrijs quę doloris sensum auferunt, commodissimè inseri solent. contra acutas calidasq́ fluxiones, dolores aurium, atq; uuluæ mala, orosunt. cum farina autem aut polenta, B oculorum, pedum, cæterarumq́ partium inflammationes placant. Semen eadem præbet. tussi, destillationibus, oculorum fluxioni, & doloribus, efficax. contra mensium abundantiam, & erumpentem aliunde sanguinem, oboli pondere cum papaueris semine, & aqua mulsa, bibitur. podagris subuenit. testibus inflatis, mammisq́ tumentibus à partu, tritum ex uino illinitur. alijs quoq; cataplasmatis, quæ doloris leuamentum præstant, admisceri solet. Folia omnibus medicamentis dolorem sedantibus, per sese, & ex polenta, utilissimè imponuntur. recentia ad mitigandos omne genus dolores oblinuntur. cum uino terna, quaternáue pota, sanant algidas febres, quas epialos uocant. cocta olerum modo folia, si acetabuli mensura manduntur, mediocrem insaniam gignunt. idem efficere tradunt, si colo ulcus sentiente infundantur. Radice in aceto decocta, dentes in dolore colluuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ὑοσκύαμος.

Latinè, Hyoscyamus, Apollinaris, Plinius Altercum uocari testatur.

Officinis corruptè Iusquiamum.

Germanicè Bilsen/ *&* Bilsenkraut.

Gallicè de la Hanebane appellatur.

Cæterùm quod ad nominis Apollinaris rationem attinet, sciendum hoc nomine insignitam esse hanc herbam, ab Apolline Medicinæ deo facta nomenclatura, idq́; ob eam caussam, quòd doloribus mitigandis quasi diuino beneficio, & ab Apolline concessam uim habeat: quæ caussa etiam fuit, ut à quibusdam Pythonion à Pythio Apolline, & διοσκύαμος, id est, διὸς κύαμος, hoc est, Iouis faba, appellata sit. Hyoscyamus uerò, id est, faba porcina, dicta est, ut Helianus refert, quòd pastu eius conuellantur sues præsenti mortis periculo, nisi copiosa aqua statim se foris & intus proluerint. Symphoniaca quoq; dictione Græca, Latinis tamen usitata quibusdam appellatur, ceu Dioscoridis interpres Marcellus Vergilius suspicatur & credit, quod quemadmodum ad Musicen, quæ symphonia constat, & symphonia etiam dicitur in hydraulicis organis, quæ à Vitruuio, lib. 10. architecturæ descripta sunt, regulæ duæ scalari forma erectæ cymbalia, quædam deinceps

disposita

A diſpoſita ſuſtinebant, quibus deinde ſpiritus & aquæ impetu pulſis modulatio fiebat: ſic in caulibus herbæ huius exturi illi diſpoſiti deinceps ſymphoniaci inſtrumenti illius imaginem aliquam oſtenderent. Hyoſcyamus Dioſcoridi & Galeno triplex: primus flore purpuraſcente, ſemine nigro, uenenoſiſſimus: alter flore & ſemine luteo, mitior, ſed etiam deleterius: tertius flore & ſemine candido, ad ſanationes aptiſſimus: frigidus ordine tertio, ſiccus primo.

Pſyllium. Caput LX.

PSyllion folijs coronopo non diſsimilibus, hirſutis, longioribus: ſarmentoſa fœni modo, in totum herbula: ramis dodrantalibus. coma à medio caule exoritur, duobus tribúſue conuolutis in cacumine capitulis: in his ſemine duro, nigro, pulicum ſimili: unde & nomen. in aruis & incultis naſcitur. Vis ei ad refrigerandum, inſpiſſandum, & molliendum conueniens. articulorum morbis, parotidibus, tuberculis, tumoribus, uulſis, * illitum auxiliatur. imponitur in dolore capitis, cũ roſaceo, aqua, aut aceto enterocelis infantium, & prominenti umbilico, illitum ex aceto medetur. B teritur acetabuli menſura, & in aquæ ſextario madefactum, ubi concreuit aqua, illinitur: ſiquidem uehementer refrigerat, & in feruentem aquam deiectum calorem reprimit, contra ignes ſacros efficax eſt. Fama eſt, ſi uirens domum importetur, non ſinere in ea pulices gigni. cum adipe tuſum, ſordida ulcera, & quæ cacoëthe uocantur, expurgat. Succus uermiculoſis auribus, aut fluxione laborantibus, ex melle prodeſt.

* Luxatis.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ψύλλιον. Latinè, Pſyllium.

Officinis nomen retinuit. Germanis, Welſcher Flöhe ſamen/Flöhekraut.

Gallis L' herbe à pulce.

Pſyllium dictum, ut Dioſcorides tradit, quòd ſemen habeat effigie pulicis, humido ſicco temperatum. frigidum ordine ſecundo: ne putes cum Arabibus corticem frigidum gradu quarto, medullam gradu quarto calidam.

Hæc herba olim Germaniæ peregrina, hodie in hortis ſata paſſim copioſè prouenit.

Hortenſe ſolanum. Caput LXI.

A

Hortense solanum.

Halicacabus.

Morion Theophrasti.

B

HOrtense solanum, frutex cibis idoneus, exilis, pusillus, multis concauus alis: folio nigro, maiore quàm ocimi, & latiore. fructu rotundo, uiridi, qui post maturitatem nigricat, aut fuluescit. herba innocentis gustus. Natura ei refrigerandi. quare folia ulceribus quæ serpunt, & ignibus sacris, conuenienter cum polline polentæ illinuntur. ægilopia, capitisq; dolores, trita & imposita per se sanant. æstuanti stomacho auxiliantur. parotidas, cum sale detrita, illitu discutiunt. Valet succus eius aduersus ignem sacrum atq; ulcera quæ serpunt. cum cerussa, rosaceo & argẽti spuma, ad ægilopas. cum pane, infantium adustioni, quam syriasin uocãt, cum rosaceo perfusus proficit. in collyrijs, aquę uel oui uicem exhibet, contra acutas fluxiones illitus. aurium dolori instillatus prodest. Mensium abundantiam sistit, in uellere subditus. succus fuluo gallinarum cortalium fimo subactus, & linteo appositus, ægilopijs præsentaneo est remedio. Est & aliud solanum, quod peculiari nomine halicacabon, id est, uesicariam, aut physalida uocant, folijs antedicto latioribus. cuius caules, posteaquàm adoleuerunt, prona terram spectant folliculis orbiculatis, fuluo intus acino, uesiculis simili, rotundo, læui, quo coronarij utuntur, & co-

A rallas factitant. Vim usumque hortensis solani habet, uerùm cibis nequaquam expetitur. regium morbum purgat, semine poto, & urinam pellit. Ex utraque herba succus extrahitur, qui siccatus in umbra, reconditur, ad eadem ualens.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Solanum hortense, siue satiuum & urbanum, Græcè στρύχνος κηπαῖος. *Officinis corruptè solatrum. Germanis* Nachtschad. *Gallis Morella dicitur.*

Aliud solanum, quod peculiari nomine Græcis στρύχνος ἁλικάκαβος, *Latinis Vesicarium, seu Vesicaria, Officinis Mauritanos sequutis, Alcaquengi dicitur, corrupto nimirum Græco uocabulo, Germanis* Judenkirssen/ Judentöckle/ Schlotten/ *&* Boberellen. *Brabantis* Criecken van ouerzee. *Gallis Concret dicitur.*

Hortense solanum uulgo cognitum, in hortis & satis omnibus prouenit, acinis racematim coëuntibus, rotundis, primùm uiridibus, à maturitate nigris aut rubris. A multis nationibus estur in holere. Sullatitius eius liquor, hodie nullam non incandescentem ardoribus inflammationem restinguit. Aliqui uesicariam dici putant, quòd folliculi speciem uesicarum imitentur, uel quòd uesicæ calculis medeatur. Calculosi enim cum uuis maturis acinos miscent, ut uinum habeant acinaticium, Germanis ein Rappis oder Beerwein/ *contra renum & uesicæ mala. Hoc propinatum magnam arenularum uim deturbat.*

Solanum somniferum. Caput LXII.

SOlanum somniferum, aliqui etiam halicacabon appellant, fruticat multis ramis, densis, caudicosis, fractu contumacibus, pinguium foliorum, cotoneæque mali similium plenis: flore grandi, rubro. fructu in folliculis crocato. radice longa, subrubro cortice uestita. nascitur in saxis, non procul à mari. Radicis cortex, in uino drachmæ pondere potus, somnificam uim habet, opio mitiorem. Semen uehementer urinam cit. Corymbi duodecim hydropicis dantur. si quid numero adijciatur, alienationem mentis faciunt. Remedio est aqua copiosa mulsa, potui data. Succus pastillis inseritur, & medicamentis quæ doloris leuamentum præbent. decoctus in uino, si in ore contineatur, dentium doloribus auxiliatur: radicis succus cum
B melle illitus, oculorum hebetudines tollit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Στρύχνος ὑπνωτικός, *id est, Solanum soporiferum, id dormitorium uel marinum cognominant, Germani* Schlaff beerlin *uocant: ea non est, quam quidam falsò hoc nomine depingunt, folio Iuglandis, caule scipionis craßitudine, procero, grandioribus ramis brachiato, flore inferius herbaceo, labris supernè purpureis, bacca primùm uiridi, loculosa, per maturitatem nigra. quæ dehiscens, uel sponte dißiliens ostendit acinosum semen, uuæ modo accruatim collectum, quinis myrrhi foliolis, stellatim decussatis, baccam fulicentibus, huius genuinam nomenclationem & picturam quære cap. de Mandragora.*

Manicum solanum. Caput LXIII.

SOlanum manicon, aliqui persion, alij thryon appellauere. huic folium erucæ simile, maius aliquanto, satis acantho, quem pederota uocant, accedens. caules à radice proceros emittit decem aut duodecim, ulnæ altitudine adolescentes: caput in cacumine oliuæ figura, sed ut platani pilulæ, hirsutius, uerùm maius, latiusque. florem nigrum. postquàm eo exuitur, racemus exit rotundus, niger, denis aut duodenis acinis constans, similibus hederæ corymbis, ut uuæ mollibus. radice firmatur candida, crassa, caua, cubitali. gignitur in montibus, uento perflatis, & platanetis. Radix drachmæ unius pondere pota ex uino, facit species uanas, imaginesque non iniucundas obuersari. sed duplicatus hic modus, ad treis usque dies mentis alienationem affert. quadruplicatus, interimit. Remedio est aqua mulsa copiosius pota, & uomitione reiecta.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Manicon & Manice uocatum est, quasi furiosum, siue furiale, eo quòd furorem excitet, & insaniam faciat, paruo etiam succo: quanquàm & Græci autores in iocum uertêre, ut scribit Plinius, Drachmæ enim pondere lusum pudoris gigni dixerunt, species uanas imaginesque conspicuas obseruari demonstrantes. Duplicatum hunc modum legitimum insaniam facere. Quicquid uerò adijciatur ponderi, repræsentari mortem. Et hoc de radice testantur Dioscorides & Theophrastus.

Dorycnium.

Dorycnium. Caput LXIIII. A

DOrycnion Crateuas halicacabon, aut caleam uocat. frutex oleæ nuper prodeunti similis: nascitur in petris, non procul à mari, ramis cubito minoribus, folijs oleæ similibus colore, minusculis, firmioribus, præter modum scabris: flore cãdido, siliquis in cacumine, ceu ciceris, densis, rotundis, quinis intus aut senis seminibus, exigui erui magnitudine, læuibus, firmis, uersicoloribus. radix ad digiti crassitudinem & cubiti longitudinem adolescit, id somniferum esse constat. Copiosius haustum mortem adfert. Nec defuere qui dicerent, semen in amatoria expeti.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Halicacabus peregrinus.

Stramonia.

Dorycnion appellata est hæc herba ab infectione, quæ Græcis Κνύος dicitur, & à ferratis lancearum cuspidibus, quas ijdem dorata uocant, eo quòd succo ipsius etiam cuspides in prælijs tingerentur, & inficerentur, non minus quàm alterius, quod furiosum propriè dicitur, & insaniam facit, solanum: de quo sic scribit Plinius: Hoc est uenenum, quod innocentissimi autores simpliciter dorycnion appellauere, ab eo quòd cuspides in prælijs tingerentur illo passim nascente &c. B

Cæterùm plantãtur hodie in Germaniæ hortis aliæ duæ herbæ ex Italia allatæ, quarum nemo antiquorum scriptorum, quod equidem sciã, mentionem fecit. primam Itali Stramoniam, & pomum spinosum appellant, & inter Solani species numerant, nõ quòd descriptioni respondeat, sed quòd eius folia opij odorem referre uideantur. Quibusdã uocatur Nux Methel, Germanicè Thoren öpffel. Alterum planta est pergulis operiendis aptissima, latissimè enim suis clauiculis sese diffundit: folia habet oblonga, & laciniata. Flores candidos, uesiculas Halicacabo similes, in quibus semen includitur pisis aut ciceribus simile, in cuius medio effigies ueluti cordis insculpta & incisa manet: nos discriminis gratia Halicacabum peregrinum appellauimus, Welsch schlutten/German. Brabantis Roomsche Crieckèn ouer zee.

Hoc loco harum picturam inferre libuit, ut alijs occasionem daremus cogitandi de his plantis, uidentur enim uiribus parum à solani generibus distare.

Mandragoras.

Mandragoras. Cap. LXV.

MAndragoram aliqui antimalum, alij circæam uocant, quoniam uideatur radix ad amatoria conducere. duo eius genera: niger, quæ fœmina existimatur, thridacias appellatus, angustioribus folijs, ac minoribus quàm lactucæ, graueolentibus, in terra sparsis. mala gerit sorbis * similia, pallida, odorata, in *Ouorum luteis.
quibus semen ueluti pyrorum. radicibus inhæret benemagnis, binis, ternísue, inter se conuolutis, nigris

A Dollkraut/ Schlaffkraut.

foris, intus albis, crasso cortice uestitis. uerùm is mandragoras caule uiduus est.

Alter candidus, qui mas dicitur, nonnullis morion uocitatus. huius folia magna, alba, lata, læuia ut betæ: mala quàm alterius duplo maiora, colore in crocum inclinante, iucundè cum grauitate quadam olentia. horum pomorum cibo, aliquantum opiliones soporantur. radix, alterius similis, maior & candidior, orbata caule. Succus fit è cortice recentis radicis tuso, & prælis subiecto: qui insolatus ubi concreuerit, fictili reconditur. Malis quoq; succus depromitur, sed aliquanto ignauior. Delibratur radix, & traiectus lino cortex, ad usum suspenditur. Aliqui radices in uino ad tertias coquunt, & defæcatum ius seruant: cyathoq; uno utuntur in peruigilijs, & doloribus, & ante sectiones ustionesq;, ne sentiantur. Succus duobus obolis ex mulso potus, ut ueratrum, per uomitiones bilem atram pituitamq; extrahit. uerùm potu largiore, uita adimitur. medicamētis ocularibus, & his quæ dolores finiunt, pessis quoq; emollientibus, admiscetur. semioboli pondere inditus, per semenses & partus expellit. subditus sedi pro balano, somnificus est. Radix ebur emollire fertur, quæ senis horis cum eo decocta sit: & ad accipiendam, quam effingere optaueris, formam, ipsum facilè præstat. Folia recentia conuenienter oculorum inflammationibus, & collectionibus quas

B ulcera citarunt, cum polenta illinuntur. duritias omneis, suppurationes, strumas & tubercula discutiunt. stigmata sine exulceratione delent, si quinis senisue diebus sensim perfricentur. folia seruantur in murijs eosdem ad usus. Trita radix ignibus sacris ex aceto, & serpentium ictibus ex melle aut oleo, medetur. strumas atq; tubercula, cum aqua dissipat. articulorum cruciatus, cum polenta sedat. Fit citra coctionem uinum è cortice radicis, ad hunc modum: Ternæ minæ in uini dulcis metretam cōijciuntur. Dantur ex eo terni cyathi, ijs qui secari aut amburi debent, ut antè dictum est: siquidem nullo tunc afficiuntur dolore, sed ueterno quodam pressi, torpescunt. Mala soporem afferunt olfactu, & etiam si mandantur. item expressus ex eis succus. nimio tamen odore percussi, obmutescunt. Semen malorum potum, uuluas purgat: appositumq; cum sulphure ignem non experto, rubra fœminarum profluuia sistit. Scarificata punctisq; multifariam * aperta radice, erumpens lachryma cauo uase recipitur. liquamentum autem succo lacteo præstantius est: sed non ubiq;, ut experientia docet, radices lacteum succum delachrymant. Alium tradunt esse mandragoram, nomine morion, in opacis iuxta specus enatum, folijs albi mandragoræ, minoribus, albis, dodrantalibus, radicem ambientibus: quæ mollis est & candida, paulò maior palmo, pollicemq; crassitudine æquat. Tradunt eam in pane, * offa obsonióue, drachmæ pondere deuoratam, usum rationis intercipere. Obdormiscit enim homo eo ferè quo comederit habitu, sensus impos, ternis quaternisue, ex quo data est, horis. Hac medici utuntur, cùm scindendi, urendiq; necessitas adest. Antidotum esse uolunt radicem, cum maniculo solano potam.

* In testudinis morem.

* Polenta.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Μανδραγόρας. Latinè, Mandragoras.
Officinis Mandragora. Germanis, Alraun.

Gallis de la mandegloyre appellatur. A

Duo Dioscoridi & Plinio, Mandragoræ sunt genera. Mas candida est, μώριον Græci uocant, huius hîc effigiem damus: fœmina nigra, Græcis θριδακίας, à similitudine foliorum appellata. Theophrastus autem lib. 6. de historia plantarum capite secundo, tertium quoddam genus Mandragoræ constituit, cuius fructus sit μέλας, καὶ ῥαγώδης, καὶ οἰνώδης τῷ χυμῷ, hoc est niger, acinosus, & succo uinosus: huius picturam quoq; damus, Germani Dollkraut / & Schlaff ber appellant.

Mandragoræ maris ceu præstantioris, cortex crassius, lino traiectus ad usum suspenditur: refrigerandi ualentissima, ut ordine tertio, & siccandi primo. Gal. lib. 7. simp.

Mala insana.

Nec sunt hoc loco prætereunda silentio, mala insana uulgo uocitata, quæ Hermolaus Barbarus in suo Corollario, Mandragoræ speciem, quam Morion uocant, arbitratur &c. Quam tamen sententiam cur non probem facit, præcipuè quòd Morij fructus letalis sit, mala uerò insana minimè. de his pomis nihil ueteribus fuisse scriptum, desino mirari, quòd multa huiusmodi reperio, sicut permulta quondam fuere, quæ hodie uel ignorantur, uel certè non habentur. Galli amorum poma, Germani Melanzan / nominant. Mala ergo insana è frutice uulgari dependent, qui Personaceam frondibus & caule prorsus æmulatur: is paßim nascitur folijs propè ficulneis, flore oblongo, specioso, candido, fructu pomi magnitudine, in orbem absolutum circinato, colore uel puniceo, uel niueo, in quibus cartilago, granis intercepta cucumeraceis, cõtinetur, quæ edendo fit. Estur uulgo pomum ex oleo, sale, pipere, fungorum modo coctum. Alij ubi paulùm inferbuit, igni in orbiculos uel taleolas digerunt, & in acetarijs ex oleo, uel pipere & aceti momento mandunt. Salgamarij in muria acida seruant, cibo per hyemem & uer ori non ingrato, sed tamen qui ægrius concoquitur. B

Aconitum. Cap. LXVI.

ACONITUM, aliqui pardalianches, alij cammoron, alij thelyphonon, alij myoctonon, alij theriophonon uocant. folia habet cyclamini, aut cucumeris, tria aut quatuor, minora & subhirsuta. caulem palmo altum, radix scorpij caudam æmulatur, & alabastri modo splendet. Torpescunt, ut fama est, scorpiones admota radice, stupentq;: qui rursum hellebori contactu excitantur. oculorum medicamentis leuandi doloris gratia adijcitur. enecat pantheras, sues, lupos & feras omneis in carnibus obiectum. Est & alterum aconitum, quod aliqui cynoctonon, alij lycoctonon appellant.* Huius genera sunt tria: unũ quo utuntur uenatores, alia duo in usum suum uertere medici. è quibus tertium, quod Ponticum nominatur, plurimum in Italia, montibus Iustinis exilit, à priore distans, quoniam folia faciat effigie platani, crebriore diuisura, longiora, & multò nigriora; caulem filicis, leuem stylum, cubitali altitudine, aut ampliorem. semen in siliquis oblõgis recondit. radices in modum squillæ marinæ cirrhorum nigrescũt, quibus ad uenationem luporum utuntur. insertæ siquidem crudis carnibus, & deuoratæ, lupos enecant.

* Omnia hæc à quibusdam desiderantur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, παρδαλιαγχὲς, ἀκόνιτον.

Latinè Pardalianches, quòd Pardi eo necentur: & Scorpium, quòd radicem Scorpioni similem habeat.

Officinæ Vuam uersam, & uulpinam.

Germani Wolffsbeer / & Dollwurtz.

A

Lycoctonon, Pardalianches.

Blawe Eisenhütlin.

Galli de la Tora appellant.

Alterum lycoctonon Græcis dicitur, quoniam deuoratum lupos confestim interficit.

Officinæ Lupariam.

Germani Wolffswurtz.

Galli pate louine appellant: hæc in Germaniæ hortis duplex cõspicitur, Vna flore luteo, folijs latioribus. altera floribus cœruleis, folijs subnigris: hanc à florum similitudine, qui galerum repræsentare uidentur, Eisenhütle/ *&* Münchskappen *appellant.*

Erosione & putrefactione enecant. Aconita ideo toto genere letalia sunt.

Tertium genus semine & siliquis huic simile, floribus cœruleis.

Cicuta. Cap. LXVII.

Cicuta caulem ædit geniculatum, ut fœniculi, grandem, in cacumine ramosum: folia ferulæ, angustiora, graui odoratu. rami, mox umbellæ in summo prodeunt: flores quoq; albicantes, & semen aniso candidius: radice non alta, concaua. Ci-

cutas

Cicuta.

curæ letale uenenū est, suaq; A ui refrigeratoria necat. Remedio est uini meraculi potus. Succus exprimitur contusis cacuminibus, priusquā semina & comæ siccescant: qui sole densatur in pastillos. multus ad medendi rationem usus est aridi. commodè miscetur collyrijs, quæ leuandi doloris gratia temperantur. ignes sacros, & ulcera quæ serpunt, illitu restinguit. Herba cum coma trita, & testibus circumlita, libidinum imaginationes in somno compescit: sed genitale resoluit. lac puerperarum mammis apposita extinguit. in uirginitate mammas coërcet, & increscere non patitur. pueris præstat, ut eorum testiculi cibum non sentientes, intabescant. Efficacissima uis Creticæ, Megarensi, mox Atticæ, & in Chio & Cilicia nascenti. B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Κώνειον, τὸ. *Latinè, Cicuta, Conion. Officinæ & Herbarij Latinum nomen seruant.*

Germani Zygerkraut/ Schierling/ Wütrich/ Wilde petersilge.

Galli Cigue, siue segue appellant.

Dioscorides, Theophrastus, & Plinius uno cicutæ fastigio sunt contenti. Recentiores faciunt duo genera, aquaticæ frigentis naturæ, terrestris calidæ: uerùm quoniam nullum idoneum præferunt autorem, uereor ne, ut ferè solent, hallucinentur. Cicutæ uis est, si Celso credimus, exedendi corpora, ut forsitan seminibus & folijs frigida sit potestas, cauli feruida, cæterùm semini, & folijs refrigeratoria uis. Cicuta uenenum est, publica Atheniensium pœna inuisa, ad multa tamen usus non omittendus.

Taxus.

Taxus. Cap. LXVIII.

SMilax à Græcis, taxus à Latinis appellatur, arbor abietis magnitudine, & foliorum eiusdem figura, in Italia & Narbonensi Gallia Hispaniæ contermina nascens. Auiculæ quæ Italicæ taxi baccas deuorant, denigrantur: & qui ederint easdem homines, alui profluuio corripiuntur. Narbonetam præsentis est ueneni, ut si qui dormiant sub ea, aut in eius umbra subsideant, læduntur, & sæpenumerò moriantur. quare de taxo hæc traduntur, ut ab ea caueamus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

A Græcè, Σμίλαξ, τάξος. Latinè, Taxus arbor. Officinis inusitata.

Germanis Eybenbaum dicitur. Gallis arbre qu' on appelle yf.

Taxus ad Herciniam syluam satis frequens, perpetua fronde, abietis aspectu, sed humilior, alisq; frequentioribus sinuosa, folio pinguiore, sed molliore, baccis rufis, rotundis, mollibus, gustu non insuaui, radice breui, gracili per summam cespitum. In medicina nullum usum inuenio, præterquàm ut suffitu mures enecet. Sunt tamen qui tradant eius baccis aluum resolui, & altiles & cohortales gallinas saginari. Arcus apud nos elegantes, & pulchros puniceo ferè colore fabricant, qui uulgò Ybenbögen dicuntur: inde & ea arbor, cuius picturam damus, paßim in Germania, Taxi nomen sibi usurpat falsò, quòd ex hac quoq; tales fabricentur arcus.

Apocynum. Caput LXIX.

* Longis.

APocynon, siue cynocrambe, brassica canina, frutex est paruis* uiticulis constans, malè olentibus, lętis, uitiliumq; modo obsequiosis, fractu ferè inuictis: folio hederæ, molliore tamen, & per extremum acutiore, lento, graui odore. id luteo succo turget. Siliquæ, ceu fabarum, folliculari specie, digiti longitudine protenduntur: semine intus albo, duro, paruo. Folia cum adipe in panes coacta, canes, lupos, uulpes, & pantheras enecant, in cibo data, & protinus eorum coxendices resoluunt.

EXPLICATIO.

Galeno quoq; Cynocrambe dicitur, Canes & omnes quadrupedes necat, si uescantur, hodie incognitum: aliquibus Hippomanes dicitur: hanc, ut Hesiodus scribit, si ederint equi, in furorem aguntur, &c.

Nerium, seu Rhododendrum. Caput LXX.

B

* Crassioribus.

NErion aliqui rhododaphnen, alij rhododendron uocant, frutex est uulgaris notitiæ, longioribus quàm amygdala folijs, asperioribus*: flore in rosam conformato: fructu nuci Græcæ simili, corniculato, qui patefactus quandam lanosam naturam ostendit, spinarum pappos repræsentantem: radice longa, acuta, lignosa, gustanti salsa. nascitur in amœnis, maritimis, & secus amnes. Flores & folia mulis, canibus, asinis, & quadrupedum plurimis uenena sunt: hominibus uerò contra serpentium morsus præsidia, è uino pota: eò magis ruta addita. imbecillæ etiam animantes, ut pecus & capræ, si aquam bibăt in qua folia ea maduerint, moriuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Νήριον.

Latinè Nerium, Rhododendrum: &, ut Plinio placet, rhododaphne.

Officinis & Barbaris Oleander.

Germanis Olander.

Gallis rosagine appellatur.

Nerium apud nos in hortis ex Italia aduectum plantatur, folijs lauri nunquam decidentibus, amaris, rosæ flore leuiter in puniceum uergente, sed modico, fructum amygdalæ similem, ueluti cornu, qui dehiscens lanea natura semine plenus est, radice longa, gustu salsa. Si Luciano, & Apuleio credimus. Huius & flores & folia cunctis quadrupedibus perniciosa sunt. Emoriuntur autem ueluti comitiali

morbo

morbo correpti, quod & Alexandro res in India gerente constitit. Mirum tamen folia eius quadrupedum ne- A
gnum esse, homini uerò contra serpentes præsidium, ruta addita & uino pota.

Fungi. Caput LXXI.

FVngorum differentia duplex: aut enim manduntur, aut perniciales sunt. Multis de causis uenenosi gignuntur, ubi uidelicet clauus ferreus, in quo fit rubigo, aut panni marcor adfuerit: aut si iuxta serpentis cauernam, arborésue, quæ priuatim pariunt noxios fructus, erumpant. Continent qui tales sunt, nescio quod strigmentum cõcretamq́; pituitam, terraq́; eruti, quàm celerrimè computrescunt, atq; marcore uitiantur. Sed qui ueneno imbuti non sunt, suauem in iuribus gratiam habent. largius tamen sumpti nocent, & ægrius concocti strangulãt, aut choleram morbum citant. Remedio est nitri potus, aut lixiuium cum acida muria, aut feruefactæ satureiæ, aut origani iusculum. debellantur etiam gallinacei fimi potu ex aceto, aut eiusdem delinctu cum melle multo. Corpus alunt, sed ægrè dissoluuntur, cum magna ex parte integri ipsi, cùm recrementis alui reijciantur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Μύκης. *Latinè*, Fungus. *Officinæ Latinum nomen seruarunt. Germanis* Schwem̃/Pfifferling/Reyßken.

Gallis ung champignon, ou potiron dicitur. Aquitanis ung Mousseron.

Fungi frigidi, pituitosi & mali succi sunt, si Paulo Aeg. credimus, ex his boleti, innocentiores sunt, & manifestæ qualitatis expertes, probè ad summum elixi. Qui uerò amanitæ dicuntur, secundum post boletos bonitatis locum ob- B
tinent. A cæteris abstinere conuenit. Plures enim eorum mortiferi, ut qui uulgo Fliegenschwem̃ *appellantur, ac ipsi quoq; boleti, nisi percocti edantur, præsens periculum sæpe minantur. Cæterùm pratenses ante omnes laudati, quòd procul ab arboribus nati meliore ex terra succo, quàm ex arborum pituita gignuntur. Superius candidi, inferius nigricantes. De his Horatius in Sermonibus sic decernit: Pratensibus optima fungis Natura est: alijs malè creditur. Et hi boleti intelliguntur, qui inter fungorum genera præcipui habẽtur, & de quibus lib. 20. capit. numeri eiusdem Plinius tradit. Solum gulæ satisfaciebant olim (quanquam hodie esculenti sint) ob quam quanti olim æstimati fuerint, indicat uel illud Martialis:*

Argentum atq; aurum facilè est, lenamq́; togamq́;
Mittere, boletos mittere difficile est.

Plinius pediculos uocat, quibus corpus & caput insidet, & qui terræ inhærentes, boletum sustinent, alij coliculos & thyrsos.

Colchicum.

Colchicum. Cap. LXXII.

COlchicon, aliqui ephemeron, sunt qui agrestem bulbum uocant, autumni exitu florem ædit croci, candicantem: ab eo tempore folia bulbi, sed pinguiora: caulem palmo altum, ferentem rufum semen: radicem foris è nigra rufescentem, quæ delibrata, candida & mollis spectatur, lacteo succo madet, atq; gustatu dulcis inuenitur. bulbus eius mediam habet rimam, fissuramq́;, qua flos erumpit. plurimum in Messenia, & Colchis enascitur. Ea comesa, fungorum more, strangulando enecat. Hanc aũt depinximus, ne à quoquam imprudenter pro bulbo deuoretur: mirũ enim in

modum

A modum saporis uoluptate imperitos allicit. Remedio sunt eadem quæ fungis. bubulum etiam lac potum auxiliatur. itaq; cùm adfuerit, non aliud desideratur auxilium.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Serapio hermodactyli nomine principio, Dioscridis Colchicum repræsentat, deinde etiam Ephemeron. Colchicum Græci κολχικόν. Officinæ perperã Hermodactylum, Germani Zeitloß/Herbstblůmen/Hunds hoden/Wild Saffran blům. Galli Canineca appellant. De omni hoc genere plura in annotationibus, in caput proximè sequens, & Musa in examine, & Tagaultius suis in Mesuæ simplicia annotationibus doctis pariter ac luculentis plura.

Ephemerum. Caput LXXIII.

EPhemeron, aliqui syluestrem irin appellant, folia habet lilij, sed tenuiora: caulem parem: florem candidum, amarum: semen molle: radicem unam, digitali crassitudine, longam, astringentem, odoratam. nascitur in syluis & opacis. Huius radix dentibus præcipua, si decocto colluantur. folia in uino cocta, discutiunt tumores, & tubercula, quæ nihil adhuc humidi contraxerunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hermodactyli duo fastigia facit Mesues, Vnum radice digitali longitudine, quod Ephemerum esse uidetur Dioscoridis, Galeni, & Pauli: radice oblonga, digitali crassitudine, odoratum, iris agrestis appellatum, repellendi, & digerendi facultate præditum. Alterum radice rotunda, & ea foris uel nigra (quod Colchicum est ephemerum, & deleterium, prædictis autoribus passim frequens, flore croci per autumnum erumpente, de quo in capite proximè præcedente) uel rubente, uel alba, ut intus, quam eligit solam, si crassa sit, ac modicè dura, & ex loco edito lecta: calida sicca initio secundi gradus, stomacho aduersissima est. Pituitam crassam à iuncturis præsertim extrahit, ob id podagræ, & ipsi arthriditi prodest, per se, uel decocto sumpta, aut etiã admota cum farina hordei, uitellis ouorum, mica panis.

Hermodactylus Officinarum.

Helxine.

B *Hæc omnino est quam Hermodactylum uocat, & ab utroq; Ephemero separat, ueteribus indicta radix, uti quæ rubens Mesuæ dicitur. An uerò quæ in Officinis ostenditur.*

Horum utrum sit Hermodactylus, uel Colchicum, discernere non est difficilè his qui legunt, aut integras habent radices, nam delibratæ ad nos conuehuntur. Cæ nus tamen largam eius copiam depastus innoxiè, & multorũ tutò hac radice purgatorum experientia quotidiana facit, ut credam uel Hermodactylum hunc esse Mesuæ, & neotericorum, ueteribus indictum, uel saltem non esse Colchicum.

Helxine, id est, Muralis herba. Ca. LXXIIII.

HEelxine nascitur in parietinis, sepibus & macerijs. folia ei mercurialis insunt, hirsuta: cauliculi subrubentes, & circa eos ueluti semina aspera, adhærentia uestibus. folia refrigerandi spissandiq; naturam habent, qua ex causa sanãt illitu sacros ignes, adusta, condylomata, panos incipientes, tumores, inflammationesq́;. Succus eius cum cerussa, ignibus sacris, & ulceribus quæ serpunt, commodè illinitur, imponiturq́; podagris cum hircino adipe, aut cerato cyprino. ueterem tussim emendat instar cyathi haustus. tonsillis inflammationem sentientibus utiliter & gargarizatur, & oblinitur. aurium dolorẽ cum rosaceo instillatus leuat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἑλξίνη, ἡ περδίκιον. Latinè Helxine, Vrceolaris, Perdicia. Officinis Parietaria.

Germanis, S. peters kraut/ Glaßkraut/ Tag vnd nacht/ *quamuis & alia herba hoc nomine ap-* A
pellatur. Gallis parietoire dicitur.

Qualis herba sit helxine, satis ab hoc descriptum est. Helxine uerò dicta est à uerbo Græco ἕλκω, *quod est traho, eo quòd asperitate sua tenaci nexu uestes, quibus adhæserit, ad se trahat: habet enim & caules & lappas in quibus semen continetur & folia aspera. Vrceolaria & uitriaria autem est nuncupata, quoniam urceolos & uitra cæteraq; uasa pulchrè mundat & purificat. Et Germani ob hanc causam à uitris ipsam* Glaßkraut *uocant. Perdiciam autem uocant à notissima aue perdice, eo quòd illa semine eius præcipuè uescatur, & herbam eruens in illa uolutetur. Muralis & parietaria Officinis & uulgo dicta à natalibus, eo quòd in muris & parietibus nascitur frequens. Monendi sunt hoc loco Medici, ut rectum Helxines usum discant: nam pleriq; eam non rectè frigidis morbis aut affectibus pro fomento usurparunt, cùm refrigerandi constringendiq; facultate prædita sit. Cæterùm cùm abstergendi quoq; illi facultas insit, potest etiam calculosis, & ijs qui difficulter urinam reddunt, exhiberi, potissimùm si aliquid consimilem facultatem obtinens ei admisceatur.*

Alsine. Caput LXXV.

Alsine minor.

B

ALsinen, aliqui anthyllion, nonnulli myos ota uocant, quoniam musculorum aures folia imitantur. Lucis opacisq; gaudet, unde alsine dicta est. Hæc erat eadem quæ helxine, nisi humilior esset, & folijs longioribus, nec hirsuta. cùm teritur, odorem cucumis reddit. Vim refrigerandi adstringendiq; obtinet. oculorum inflammationibus cum polenta illinitur. Succus auriũ doloribus infunditur. quin & emendat omnia quæ helxine, id est, muralis herba.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Eam esse hodie arbitrantur, quam uernaculo sermone Germani Hünerdarm/ Vogelkraut/ Hünerkerb. *Galli mouronen, quasi muraurem, uel potius muris aurem, appellant. Itali pauerinam, quòd anseribus gratum pabulum subministret. Auiculas caueis inclusas, cùm fastidiunt escam, aucupes solent hoc cibo recreare, quandoquidem helxine similis est, minoribus tantùm folijs minusq; hirsutis. In hortis quoq; prorepit, & macerijs opacisq; lætatur. Vita semestri contenta. Herba cucumis, cùm teritur, odorem remittit, sed non illam peponis maturi iucunditatem, sed herbaceum cucumeris uirus subolet, quanquàm id, quod de odore memorant, multis exemplaribus Dioscoridis non legitur.*

Altera minoribus est folijs, ad eosdem tamen usus cum priore est.

Lens palustris. Caput LXXVI.

Lens

A

LEns palustris inuenitur in aqua non fluente, muscus lenticulæ similis, refrigeratoriæ naturæ. Propter quod conuenienter collectionibus, igni sacro, & podagris illinitur per se, & polenta. glutinat & procidentia puerorum interanea.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, φακὸς ἐπὶ τῶν τελμάτων.
Latinè, Lens uel lenticula palustris.
Officinis Lens aquatica.
Germanis, Wasserlinsen/Meerlinsen.
Gallis lentille de mer. Itali Zen appellant.

Lens palustris sine radice conspicitur, sine folijs, etiam si id quod in ea fructificat, sit simile folio, minus habili humore, quàm ut in eo folium conflari poßit. Quidam aliud genus, non in aqua, sed ulignosis dilutisq; nascens, maius eo tradunt, carens folio, agriam phacam, hoc est, syluaticam lentem uocantes.

Semperuiuum, seu Sedum. Caput LXXVII.

Maius.

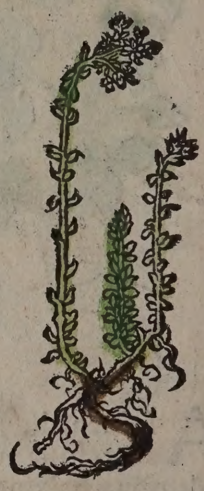
B

Minus.

Medium.

SEmperuiuum magnum ideo nominatur, quoniam perpetuò folia uireant: cuius caules cubiti altitudinem implent, interdum excedunt, pingues, crassitudine pollicari, uirentes, characiæ tithymali modo insecti: folia pinguia, carnosa, longitudine pollicari, in cacumine linguæ similia, alia in terram conuexa, alia in capite stantia inuicem, ita ut ambitu effigiem imitentur oculi. nascitur in montibus, & testaceis. supra domicilia etiam seritur. Eius uis refrigerare, & astringere: medentur igni sacro, nomis, ulceribus quæ serpunt, oculorum inflammationibus, ambustis igni, podagris per se, & cum polenta illita folia. Succus capiti, in doloribus, cum poleta aut rosaceo perfunditur. datur in potu contra phalangiorum ictus, dysenteriam, aluiq; profluuia. teretes tineas potus in uino excutit. subditus in uellere, mulierum abundantiam sistit. succus oculorum lippitudinibus, sanguinis uitio conceptis, inungitur. Semperuiuum paruum in petris, parietinis, & macerijs, necnon scrobibus opacis nascitur, caulibus ab una radice multis, tenuibus, crebrò foliatis: exilibus folijs, rotundis, pinguibus, mucronatis: caule à medio emicante, palmum alto, umbellam

herbidosq;

herbidosq; flores & tenues gerente. Folia eisdem cum priore uiribus prædita sunt. A
Tertium uidetur semperuiui genus, quam aliqui andrachnen agriam, aut telephion uocauerunt, Romani illecebram: pusillis, crassibusq; folijs, hirsutis, portulacæ proximis. nascitur in saxis. Vis ei excalfactoria, acris, exulcerans. illita cum axungia strumas discutit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sedum maius Græcè ἀείζωον μεῖζον. Latinè Semperuiuum: ἀεὶ enim semper, ζῶον uiuum, significat. Officinis Latinum nomen seruauit.

Germanis, Haußwurtz/Taubenweytzen/Donderblůmen.

Brabantis, Donderbaert. Gallis Ioubarbe.

Dioscorides huius tria genera statuit: primum cuius nomenclaturam indicauimus. Nascitur in montanis & fictilibus. A quibusdam autem in tectis domorum seritur. Alterum, in muris & petris, & sepibus, oppidorumq; fossis nascitur situ umbroso, cauliculis pluribus ab una radice, folio denso, minuto, pingui, longo, mucronato, in medio caulis altus palmo, umbellam & florem herbaceum sustinet tenuemq;. Huius folijs eadem quæ sedo maiori natura est. Germani uocant Kleyn Haußwurtz. Tertium genus capite de Telephio descripsimus, capite ultimo libri tertij.

Vmbilicus Veneris. Caput LXXVIII.

Cymbalaria.

COtyledon, siue umbilicus Veneris, folio est in acetabuli formam tornato, ineuidenter concauo, breui in medio cauliculo, in quo semen inest: radice oliuæ modo rotunda. Succus cum uino circunlitus, instillatusue, contecta genitalia nudat. inflammationibus, sacris ignibus, strumis, pernionibus, illitu auxiliatur. stomachi ardorem refrigerat. Folia cum radice comesa, calculos frāgunt. urinam cient. hydropicis ex melle dantur. Herba utuntur ad amatoria. Est & alterum genus eiusdem, cymbalion aliqui uocant, pinguibus folijs, latioribus, ligularum modo densis, circa radicem medium oculi ambitum describentibus, ut in maiore semperuiuo, adstringentis gustus: cauliculo tenui, in quo flores & semina hyperici: radice maiuscula. Facit eadem quæ semperuiuum. B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Κοτυληδών. Latinis Cotyledon. Romanis Vmbilicus Veneris.

Officinis Vmbilicus Veneris, & Cymbalaria. Germanis Nabelkraut.

Gallis cymbalaris herba, Rotundata, Rondela.

Folio tenui est, anguloso, hederaceo, flore paruo, purpureo, in muris terræ nascens, omnino eandem esse puto eam, cuius picturam damus, cùm & similitudo confluat, & folium hederæ habuerit: nam ei tribuitur orbiculatum, ineuidenter concauum, quod non longè abest ab hederaceo: reliqua paria ferè comperiuntur, nec radix oliuæ modo rotunda, nec natales dissentiunt.

Alterum genus eiusdem quidam falsò Telephium purpurascens faciunt. hoc Germani uocant Wundtkraut/weible/folijs sordidis, latioribus, densis, densioribusq; circa radicem uelut oculum cingentes, gustus asperi, in eo flos & semen hyperici à multis genus aizoi reputatur. Huius usu Hippocrates in cibo fœmineum sexum concipi, sicut priore masculinum prodidit.

Vrtica. Caput LXXIX.

A *Vrtica.*

DVo urticæ genera: ſylueſtris, aſperior, latioribus, nigrioribusq; folijs: ſemine lini, ſed minore. altera non æquè aſpera, minuto ſemine. Folia utriuſq; illita, canis morſibus, addito ſale, medentur. gãgrænas, carcinomata, ſordida ulcera, & quæ cacoëthe uocantur, item luxata, panos, tubercula, parotidas, ſuppurationesq; ſanant. lienoſis cum cerato imponuntur. faciunt ad profluuia narium, cum ſucco trita, & naribus indita. mẽſes ciunt, eadem detrita cum myrrha, & impoſita. procidentes uuluas, recentia contactu reſilire cogunt. Semen potum ex paſſo, uenerem ſtimulat. uuluæ ora patefacit. cum melle delinctum, orthopnœæ, lateris & pulmonũ inflammationibus prodeſt. thoracem expurgat. erodentibus medicamentis admiſcetur. Cocta cum conchis folia, aluum emolliunt. urinas mouent. inflationes diſcutiunt. decocta cum

B ptiſana, uitia pectoris extrahunt. mulierum menſes euocant, cum myrrhæ modico pota. Inflammatione turgentem uuam, gargarizatus ſuccus exprimit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Κνίδη, ἀκαλήφη. *Latinè Vrtica, ab urendo dicta.*

Officinis Latinum nomen ſeruauit. *Germanis,* Neſſel.

Gallis de l' ortie grieſche, ou picquante.

Dioſcorides Vrticæ duo genera facit. Vnam aſperam, quam hodie Officinæ & Herbarij Romanam, Germani Römiſch oder Welſch Neſſel *appellant. Huius quidem ſemine in Officinis utendum, non alterius quæ paßim in ſepibus ac dumetis naſcitur. Alterum genus maius eſt, minuto ſemine, ſed ut Dioſcorides tradit, non æquè aſpera: hæc niſi ea fuerit, cuius picturam damus, quam Germani* Brennend neſſel *&* Heyter neſſel *uocant, caule uidelicet glabro: aliam in Germania propius delineationi accedentem, me uidiſſe non memini: præter hæc duo genera alia plura inueniuntur, uiribus tamen haud multum à Romana diſcrepantia, cùm haud ſecus atq; hæc pungere uideantur. Vrticæ fructus, id eſt, ſemen, & folia præcipuè, utilia ſunt, nam uehementer calfaciunt: tenuium ſunt partium, digerunt, phymata & parotidas, craßis & lentis humoribus pulmones purgant.*

Galiopſis. Caput LXXX.

GAliopſis frutex in totum caulem & folia habet urticæ, leuiora, & quæ grauem odorem trita reddant: flore purpureo, tenui. naſcitur circa ſepes, ædificiorũ areas, ac ſemitas ubiq;. Folia, caules, ſemen, ſuccusq;, duritias & carcinomata diſsipant: ſtrumas, panos, & parotidas diſcutiunt. oportet bis die tepidum ex aceto cataplaſma imponere, & eius decocto fouere. ad putreſcentia, gangrænas, & nomas, cum ſale efficaciter illinuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, γαλιόψις. *Latinè, Galeopſis, urtica labeo, Lamium, anonium.*

Galeopsis.

Vrtica mortua.

Officinis Vrtica alba, & mortua: archangelica. Germanis Taub nessel/Weiß nessel/ Bynsaug. A

Gallis Orties mortes appellantur.

Vrtica quæ iners & mortua uulgo dicitur, herba cognita est, folijs non mordentibus, folijs mordacis minoribus, candidioribus, tactu innocentibus: flore albo, luteo, aut purpureo, cauliculos coronante. A multis Galeopsis *esse ea herba putatur, quæ* Officinis Scrophularia maior, Ficaria, Millemorbia & Castrangula. Germanis Sawwurtz/Drüsewurtz/ Braunwurtz/ Groß feigwartzen kraut *dicitur.* Brabantis, Spenencruyt. Gallis uerò *agri palma. nanq; frutex est thyrso ac fronde urtica leuioribus, quæ detrita grauem fundunt odorem, flore purpureo, cacumine caulis aspero. nascitur propter uias in sepibus & ruderatis.* Huic recentiores quoq; *facultatem tribuunt sanandi ulcera putrescentia, & mariscas. Succum eius mederi deformitati faciei iam ferè elephanticæ tradunt. Semen in expellendis & enecandis lumbricis esse efficax adijciunt, id quod ab eius amaritudine nõ abhorret.* Non *carent ea matronæ in* Gallia, *uuluæ uitio opportunæ, nanq; suo graui odore reuocat, & uelut exanimes recolligit. An hæc sit eadem cum* Galeopsi, *peritioribus iudicandum relinquo.* B

Gallion.

Gallion. Cap. LXXXI.

GAllion nomen ex eo traxit, quòd in contrahendo lacte, coaguli uicem impleat. ramulum foliumq; habet aparinæ simillimum, rectum: florem in cacumine luteum, tenuem, densum, copiosum, odoratum. Flos igni ambustis illinitur. sanguinis profluuia sistit. Cerato rosaceo gallion admiscetur, insolatum usq; dum albescat. lassitudines reficit. radix uenerem concitat. Nascitur in palustribus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, γάλλιον.

Latinè, *Gallium uel Galium, alijs galerion, alijs galation.*

Officinis neglecta & incognita.

Germanis, Unser frawen bettstro/Megerkraut/ Wällstro/ *uòcant. Nomen inuenit à lacte, cui additum pro coagulo est.*

Galli petit muguet, hoc est, muschetum minus appellant, quòd flos iucundo placeat odore. Nanq; *ramulum foliumq; profert aparinæ simillimum, rectum: florem in cacumine luteum, exilem, densum, frequentem; odore gratum. In aruis & humidis prouenit.*

Senecio. Cap. LXXXII.

A

SEnecio cauliculo est cubitali, subrubro, folijs cótinuis, diuisura erucæ, sed minoribus multò: luteis floribus, qui celeriter dissecti uanescunt in pappos. nomen uerò sibi uendicauit, quoniam flores capillorum ritu, uere canescant. radice superuacua. nascitur maximè in macerijs, & circum oppida. Folia cum floribus refrigerant. quare illita cum uini modico, uel per sese, testium & sedis inflammationes sanant. quin & ex manna thuris medentur cùm reliquis uulneribus, tum ijs quæ neruí acceperunt. Illiti per se cum aceto pappi, idem munus præstant: uerùm recentes epoti strangulant. Totus caulis, si coctus in passo potui detur, stomachi dolores à bili contractos persanat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἠριγέρων. *Latinè*, *Senecio*.
Officinis Scutum cœli.
Germanis, Creutzwurtz/*quamuis & alia herba hoc nomine appelletur.* *Brabantis*, Senesson.
Gallis du senecon appellatur.

Nomen Græcum inuenit, quòd uere canescat. Callimachus acanthida appellat, alij pappum: nascitur in tegulis & muris. Nec deficere, qui alterum genus facerent, nec quale esset demonstrarent, dantes contra serpentes bibendum. Sunt qui Senecionem intellexisse Nicandrum putant, cùm geraon pogena dixit, quasi hirci barbam: cùm uerisimilius sit, herbam hirci barbulæ similem notari, quæ uulgo Bocksbart *dicitur: de qua alio loco diximus.*

Thalietrum. Caput LXXXIII.

Thalietrum.

B

THalietron folia coriandri habet, pinguiora paulò & caulem rutæ, in quo folia. Quæ trita, illitu antiqua ulcera ad cicatricem perducunt. Nascitur maximè in campestribus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Θάλικτρον. *Latinè*, *Thalictrum*.
Officinis Cotula fœtida.
Germanis Krottendill/Stinckend Camillen.
Brabantis Paddelbloemen. *Gallis l'herbe appelee argentine dicitur.*

Nascitur ubiq; præsertim in campestribus. Dioscorides rutæ caulem ei tribuit, nō papaueris, librarijs simulitudine uocabulorum deceptis, in quos Plinius inciderat. Medentur ulceribus folia cum melle.

Marinus muscus. Cap. LXXXIIII.

MArinus muscus nascitur in scopulis, testaceisq; haud procul à mari, gracilis, capillaceus, caulis expers. præcipua ei spissandi uis, & collectiones cohibendi, & podagras, quas refrigerare opus sit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Βρύως θαλάσσιον.
Hodie uulgo Græci Σχολῖτο βότανιν.
Latinè, *Muscus marinus.*

Officinis corallina: quia ut Corallus in aqua nascitur, & eodem cum corallis loco, unde forsan aliqui falsi, & corallorum folia esse rati, nomen hoc indiderunt. Germani Mermöß *uocant. Galli Coralline. Plura uide in annotationibus nostris in cap. 20, lib. 1.*

Fucus marinus. Caput LXXXV.

E Fuci marini generibus, quoddam latum, & alterum sublongius, & rubens. tertium candidum, nascens in Creta, floridum ualde, quod nulla corruptionis labe polluitur. Omnia uim habent refrigeratoriam, non podagræ modò, sed etiam inflammationibus, in cataplasmatis efficaciter utilem. uerùm ijs uti humidis conuenit, priusquam exarescant. Nicander, puniceum aduersus serpentes dedit. Hoc fuco quidam putant mulieres suum colorem mentiri, cùm tamen sit radicula eiusdem nominis, qua sese fucant. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, φῦκος θαλάσσιον. *Latinè, Fucus marinus.* *Officinis incognitum.*
Germanis, Meergraß. *Gallis feullet de mer, appellatur.*

Multa complectitur genera: refrigerandi uim habet, ut Dioscoridi placet, uiribusq; haud multùm differunt à nostra palustri lenticula.

Potamogeton. Caput LXXXVI.

POtamogeton, folium betæ simile, hirsutum, paulùlum supereminens extra aquam. Refrigerat & inspissat, pruriginibus utile, & cōtra ueterum ulcerum nomas. Nomen ex eo inditum est, quòd palustribus & aquosis enascatur.

NOMINA ET explicatio.

Græcè, Ποταμογείτων.
Latinè, Potamogeton, & Fontalis.
Officinis incognita.
Germanis, Seebelden/Samkraut/ B *dicitur.* *Brabantis*, Fonteincruyt.

Potamogeton autem quasi fluminibus uicina dicta est: siquidem aquosis & palustribus locis nasci amat. Stachyites uerò quasi spicata, ob caulem quem ex se mittit floribus & semine spicatum. Astringit & refrigerat similiter Polygono, sed essentia eius craßior, quàm polygoni est.

Stratiotes. Ca. LXXXVII.

STratiotes in aquis nascens, ijsdem supernatat, & sine radice uiuit: unde cognomentum traxit. Herba semperuiuo similis, ni maiora haberet folia, quæ refrigerant. sanguinem qui defluit à renibus, pota sistunt. uulnera quæ inflammationem minantur, intumescere non sinunt. ignibus sacris & tumoribus ex aceto illinuntur.

NOMINA ET EXplicatio.

A Græcis celebratur stratiotes. Et ea, ut Plinius autor est, in Aegypto tantùm & inundatione Nili nascitur, aizoo similis, ni maiora haberet folia: hodie planè ignota herba est.

Stratiotes millefolium. Caput LXXXVIII.

A

STratiotes millefolium exiguus frutex, palmi altitudine, aut amplius assurgit. folijs auicularum pennas imitantibus, breui admodum dissectoq; foliorum exortu. folia syluestre cuminum simulant, præsertim breuitate atq; scabritia, breuiora paulò, densiore umbella, & pleniore. Surculos in cacumine gerit exiguos, & capitula in modum anethi: flores paruos, candidos. Nascitur in asperis agris, præcipuè circa semitas. Eximij usus ad ulcera uetera, recentiaq;, profluentem sanguinem, & fistulas.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Στρατιώτης χιλιόφυλλος. Latinè Stratiotes chiliophyllos. Officinis Millefolium. Germanis Garben/ Schaffrip/ Schaffgarben/ *&* Gerwel. *Galli millefeulle appellant.*

Quibusdam tamen hodie cuminum syluaticum, alij anethum syluestre, alij asininum daucum uocant, sed falsò, si uiro doctiß. Euritio Cordo credimus, qui Stratioten chiliophyllon nostrum esse millefolium, in suo Botanologico clarè demonstrat: recentiores quoq; ad eosdem usus, ad quos ueteres suum Chiliophyllum, adhibent: ad sananda nimirum omnis generis uulnera, dissoluendum sanguinem concretũ, & ad cõstringendos mẽses. Vnde à Stratiote millefolio nõ esse diuersum, omnibus perspicuũ fit.

Verbascum. Cap. LXXXIX.

B

Küniges kertz.

Digitalis purpurea.

Digitalis lutea.

VErbascum differentias summas habet duas, hoc nigrum, illud album: in quo mas & fœmina intelligitur. Fœminæ igitur folia sunt brasicæ, pilosiora multò, & latiora, candida: caulis albus, cubitalis, aut amplior, subhirsutus: flores albi, aut ex luteo pallescentes: semen nigrum: radix longa, gustu acerba, crassitudine digiti. nascetur in

Primula ueris.

tur in campestribus. Verbascum, qui mas appella- A
tur, oblongius, albis folijs, & angustioribus, tenui
caule. Sed nigrum prorsus albo simile esset, nisi ni-
griore latioreq; cōstaret folio. Syluestre folia fert
saluiæ, altas uirgas & lignosas, & circa eas ramulos
quales marrubium: flores luteos, auri æmulos. Sūt
& phlomides duæ, hirsutæ, rotundis folijs, humi-
les. Tertia lychnitis appellatur, ab alijs autem thry
allis, folijs ternis, aut quaternis, uel paulò pluri-
bus, asperis, crassis, pinguibusq;: apta ad lucerna-
rum lumina. Radix priorũ duarum astringit: qua-
re quod magnitudine ludicrum talum æquet, in alui
profluuio conuenienter ex uino datur. decoctum
ruptis, conuulsis, fractis, antiquæ tussi, auxiliatur.
Dentium dolorem collutione mitigat. Verbascum
cui flos aureus, capillos tingit, & quocunq; abijcia
tur, blattas in se cōtrahit. Cocta in aqua folia, ad-
uersus tumores, inflammationes oculorum, syde-

Verbascum syluestre.

Mas.

B

A

Lychnitis, Frawen rößlin.

Verbasculum, Waldt kornblům.

Blattaria.
Goldtknöpfflin.

rataulcera,ex uino & melle illinuntur.cũ aceto quoq; uul- A
neribus medentur.contra scorpionum ictus sunt auxilio. Syluestris folia ambustis igni sunt cataplasmata. Aiunt in folijs eius,quam fœminam dicimus, aridos ficus omnino non putrescere.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, φλόμος.
Latinè,Verbascum,Candelaria,Candela regis,Lanaria.
Officinis Tapsus barbatus.
Germanis Wullkraut/Kertzenkraut/Vnholden kertz.
Gallis de Bouillon.

Verbascum omnium ueterum testimonio duo habet summaria genera, Candidum unum folijs,alterum nigrum est. Candidum rursus in marem & fœminam digeritur. Præter tria hæc,& syluestre habetur, Wild Wull kraut *Germani appellant. Galli de bouillon sauuage. Sicut etiam uerbascula duo,quæ à nostris Herbarijs herbæ paralysis,& uulgo artheticæ,Officinis primulæ ueris uocantur. Germanicè* Schlüsselblůmen. *Gallicè Bracha cuculi,& primi ueria. Horum unum est odoratum, alterum odoris expers. Est & tertium genus, Verbasculum ueteribus,quod lychnitim alij, alij autem Thryallida appellant. Germani* Weiß & braun Frawen rößlin/& Marien rößlin *uocant. His uerbasci generibus annumeramus nos ex Cordi sententia eas herbas, quas Fuchsius nomine digitalis pictas dedit,unam purpureis floribus,alteram luteis,prima digitalis purpurea. Germanicè* Brauner Fingerhůt / *altera digitalis lutea,* Gelber Fingerhůt/ *à florum similitudine appellatur. Demum & huius generis sunt,quæ quibusdam Verbasculum, Germanicè* Wild kornblům / *& Blattaria, Germanis* Goldtknöpfflin/ *dictæ. Omnia Verbasci genera cùm eiusdem sint effectus,Plinius ea distingui superuacuum putat. Priorum duorum ra-* B
dix gustu acerba est,& fluxionis affectibus prodest. folia digerendi uim habent. Sic etiam aliorum folia,potißimum autem eius quæ aureos flores obtinet. Verbasculo odorato (nam inodorum inutile) recentiores hos effectus aßignant. tritum imponitur efficaciter articulorum doloribus. Radicis decocto uesicæ,renumq; obstructiones soluuntur. Ius herbæ propinatur & illinitur aduersus rupta,luxata & tumentia. Præterea calidum & siccum esse constat. Lychnidis sup. mentionem fecimus.

Aethiopis. Caput XC.

AEthiopis folia habet uerbasco similia, perquàm hirsuta,densaq;,in orbẽ circa radicem imam redacta : caulem quadrangulum , scabrum, similẽ apiastro, aut arctio,multis concauum alis : semen erui magnitudine,geminum,in uno conceptaculo : radices ab eodem cespite numerosas,longas,plenas,glutinosas gustu,quę siccæ nigrescunt duranturq;,ut cornua posſint uideri. plurima nascitur in Ida monte Troadis,& in Messenia. Auxiliatur purulentis excreationibus,ischiadicis, pleuriticis,arteriæ scabritijs,decocta radix & pota: quin & cum melle. eclegmatis uicem præbet.

Herba est hodie Germanis incognita.

Arction. Caput XCI.

ARction,aliqui potius arcturon uocãt,similis est uerbasco folijs,nisi quòd hirsutiora & rotundiora sunt : caule longo,molli : semine cumini, paruo : radice tenera,alba,dulciq;. Decocta cùm semine radix in uino, dentium dolorem mulcet,si contineatur ore decoctum. ambusta pernionesq; fouentur eodem. bibitur aduersus coxendicum dolores,& stranguriam,è uino.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἄρκτιον. *Latinè,Arction,prosopion maius,uel arcturus. Officinis Lappa,siue Bardana maior. Germanis,* Klein Kletten. *Gallis petit Bardana, & gleteron appellatur.*

Arction ab urso nomen habet. Hallucinantur qui ungulam Caballinam,Officinis dictam Arction esse sentiant,cùm,ut suprà demonstrauimus,bechion sit, & tußilago quam ungulam uocant caballinam.

Personata.

A

Perſonata, ſiue Lappa. Caput XCII.

PErſonata folia habet cucurbitæ, maiora & hirſutiora, & craſsiora: caulem albicantem, quanquàm & interdum uiduo caule reperiatur: radice intus candida, foris nigra. Hæc drachmæ unius pōdere pota, cum pineis nucibus, purulenta & cruenta extuſsientibus auxiliatur: trita dolores à contorſionibus artuum contractos, illitu ſedat. Folia utiliter antiquis ulceribus illinuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἄρκτειον, ἄρκτιον, προσώπιον.

Latinè, Perſonata, *uel* Perſonatia, Arction, Proſopion, Dioſcoridi Arcion. *Officinis* Bardana *maior*, Lappa *maior, in differētiam præcedentis, quæ folijs eſt multò minoribus, nec ita rotundis. Germani* Groß kletten kraut/Bůcholter *uocant. Brabanti* Groot Cliſſen.

Gallis Gloteron, Bardane *dicitur.*

Herba, cuius picturam damus, folio cōſtat omnium lapparum maximo, parte auerſa herbido, aduerſa cano: caule oblongo, interdum caule uiduo, grandibus lappis, quæ tranſeuntium ueſtibus adhæreſcunt, in queis flos purpureus naſcitur, non euidens, ſed occultus intra ſe germinans, radice grandi, candida intus, foris atra. Digerit ſimul & deſiccat: ſed & aſtringit nonnihil.

B

Petaſites, Peſtilentʒ wurtzel.

Petaſites. Cap. XCIII.

PEtaſites pediculus cubito maior, craſſitudine pollicis, à quo prægrande folium, galeri modo amplum, ceu fungus dependet. Cōtra phagedænas, & ulcera quę cacoëthe uocant, efficaciter illinitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, πετασίτης. *Latinè*, Petaſites *herba*.

Officinis inuſitata.

Germanis Peſtilentʒwurtʒ *appellatur.*

Petaſites à petaſo, piliū ſignificante, dicta eſt, quòd folium eius pediculo ſuperpoſitum, petaſi modo amplū, ut fungus dependeat. Germanicum nomen ab effectu ſortita eſt: experimento enim comprobatum, ut uir doctiß. Hieron. Tragus aſſerit, radicem hanc mirificè cōferre peſtilentialibus febribus, quòd ſudorem uehementer moueat, ſi in puluerem redacta cum uino ſumatur.

Nec

Nec minori efficacia bibitur à mulieribus, quas uteri tormina & præfocationes exercent. Valet etiam unicè ad euocandos lumbricos. Succurrit quoq; ijs qui spiritus difficultate laborant. Ducit urinam & menses. Efficax est ad uulnera præhumida, & ad reliquas cutis fœditates: hæc uerò posse, docet eius amaritudo, cuius quidem hæ sunt facultates. A

Gal.lib.4.simp.

Epipactis. Caput XCIIII.

EPipactis, ab alijs helleborine, parua herba, fruticosa, exiguis folijs. Iecinoris uitijs utilis, & contra uenena pota.

Nulli hodie, quod sciam, herba hæc cognita.

Fumaria.

Capnos, seu Fumaria. Cap. XCV.

FVmaria fruticosa herbula est, prætenera, coriandri similis: folijs candidioribus, undiq; numerosis, cineracei coloris: flore purpureo. huius succus claritatem facit oculis, delachrymationemq;: unde nomen traxit: illitus cum gummi, euulsas palpebras renasci prohibet. Commanducata herba biliosam urinam trahit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Καπνός.
Latinè, *Capnos. Fumaria.*
Officinis Fumus terræ.
Germanis, Erdtrauch/Taubenkropff/Katzenkerbel.
Brabantis, Grysecom.
Gallis Fume terre appellatur.

Fumaria acris, amara, subacerba, urinam biliosam & multam commanducata aut pota prouocat, hepar obstructum purgat & roborat, scabiem & pruritum inde sanat: siccata uentriculum cum uino roborat, cum melicrato aluum subducit, succo suo oculorum claritatem, & delachrymationem fumi modo molitur, unde illi nomen Officinis & uulgo: herba hodie usitatissima. B

Lotus, Sibengezeyt.

Lotus urbana. Caput XCVI.

LOtum urbanam, alij trifolium uocant. nascitur in hortis. extractus succus, addito melle, oculorum argema, nubeculas, cæterasq; caligines discutit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Latinè, Lotus urbana & satiua.
Officinis Trifolium odoratum.
Germanis Siben gezeit/Wolriechender klee.
Gallis du treffle odoriferant. Vide annot. nostras sup. in cap. de Trifolio.

Syluestris Lotus. Caput XCVII.

SYluestris lotus, quam trifolium minus appellant, plurimum in Lybia gignitur, caule bicubitali, & sæpe maiore, alis multis: folijs trifolij pratensis: semine fœnigræci, multò minore, gustu medicato. Vim calfaciendi & leniter adstringendi obtinet. uitia cutis in facie, maculasq;, cũ melle peruncta expurgat. trita per sese aut cum maluæ semine, in uino

A *Lotus syluestris,* Steynklee.

in uino aut passo bibitur aptissimè contra dolores, qui uesicam malè habent.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, λωτὸς ἀγρία.
Latinè, Lotus syluestris.
Officinæ falsò pro meliloto utuntur.
Germanis Steynklee *dicitur*, & Guldenklee.
Brabantis Steen clauer.

Caulem fert bicubitalem, & sepe maiorem, folia fœnogræco similia, in quouis pediculo tria: floribus pisi, multò tamen minoribus, luteis aut candidis, odoratis, deorsum nutantibus, semine per ramulos diffuso fœnigræci, sed multò minore, gustu medicato, radice subcandida, quæ notæ delineationi Syluestris lotæ ad amußim respondent, nulla penitus reclamante, ut eandem esse nemo sanæ mentis deinceps dubitare poßit.

Cytisus. Cap. XCVIII.

CYtisus, frutex est albus in totum, ut rhamnus, ramos spargens cubito longiores, in quibus folia fœnigræci, aut loti trifoliæ, minora, dorso medio prominente. ea digitis trita erucam olent, gustataq́ cicer sapiunt. Folia refrigerant, tumores inter initia discutiunt, sicum

B *Cytisus Tragi. Trifolium magnum.* Grosser Geyßklee.

Citysus.

pane

pane trita illinantur. decoctum potu urinam ciet. Nonnulli, quòd apes alliciat, prope aluearia ferunt. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Multi eruditi uiri eum fruticem, qui hodie passim in Germaniæ hortis seritur, nomine Sene Arabum, sed falsò, uulgò Verbrüte Küchlin/ *ueterum esse Cytisum putant: siquidem folium mittit fœnograeco non absimile, ramis exilibus, membraneo folliculo, pellucente, prætumido, & ueluti quodam spiritu distendente, turgido, ita ut si digitis prematur, crepitans dissiliat, in quo semen pullum, durum, latum, lentis magnitudine, cæteris gustu, quæ notæ omnes non malè conueniunt cum delineatione Cytisi: an idem sit, doctioribus iudicandum relinquo.*

Hieronymus Tragus uerò Cytisum exhibet, Germanicè Grosser Geyßklee.

Lotus Aegyptia. Caput XCIX.

EST & in Aegypto lotus, quæ in campis flumine inundatis prouenit, caule fabæ: flore paruo, candido, lilio simili, quem tradunt occidente sole comprimi, occludiq;, ad ortum autem aperiri: adduntq; caput ipsum uespera aquis condi, & ad exortum solis emergere. Caput quale papaueris, maximum: & intus grana ceu milij, quæ Aegyptij exiccant, & in panes cogunt. Radicem lotos hæc habet mali cotonei similitudine, quæ cruda coctaq; manditur: decoctaq; lutei oui qualitatem exhibet.

EXPLICATIO.

Loti nomen uagum est per herbas & arbores aliquot, quæ uerò Aegyptia sit, apud Theophrastum, Atheneum, & Pausaniam, nam cùm nobis peregrina planta sit, non est cur frustra de hac plura uerba facere uelimus.

Millefolium. Caput C.

MYriophyllum, siue millefolium, caulis est tener, singularis, unica nixus radice: plurimis folijs, læuibus, fœniculo similibus: unde nomen accepit. caulis flauescit uarius, ac ueluti ex industria delimatus. nascitur in palustribus. uulnera recentia ab inflammatione uindicat, si uel uiride, uel siccum ex aceto oblinatur. præcipitatis in potu cum aqua & sale datur. B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Millefolium seu Millefolia, Hetruria hoc nomine appellat herbam in pratis tenuem, à lateribus capillamenti modo foliosam, eximij usus ad uulnera: boum neruos abscissos uomere solidari ea, rursusq; iungi addita axungia affirmans. Germanicè Garb/Schaffgarb/Tausentblat. *Brabantis,* Gerwe. *Alia est millefolia, Græcis* χιλιόφυλλον, *inter sideritides, Achillea etiam dicta. Est & stratiotes chiliophyllos: de quibus ordine suo diximus.*

Myrrhis.

Myrrhis. Cap. CI.

MYrrhis simillima est cicutæ, caule folijsq;. radix ei oblonga, mollis, rotunda, cibo non insuauis. Quæ pota in uino, phalangiorũ morsibus auxiliatur. cit menstrua, & partus secundos, purgatq; à puerperio fœminas. subuenit & phthisicis cocta in sorbitione. Aiunt quoq; eandem bis die terue potam ex uino, in pestilentia salutarem esse, & ne morbi contagia sentiantur, obstare.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Μυῤῥίς. *Latinè, Myrrhis.*

A Officinis & Herbarijs cicutaria. Germanis Wilder Kerffel. Gallis persil dasne dicitur.

Herba cuius picturam damus, omnino cum delineatione Dioscoridis, qua myrrhim depingit, nulla reclamante nota, respondet, ut eandem esse nemo deinceps dubitare possit, siquidem simillima est cicutæ, caule & folijs, radice oblonga, molli, rotunda, cibo iucunda. Hanc Plinius smyrrhizam, alij myrrham uocant. Falluntur qui cherephyllon, item qui Robertinam Officinis dictam, Myrrhin esse rentur, cùm & folio similes possint uideri, non tamen caule nec floribus.

Myagrum. Caput CII.

MYagron, aliqui melampyron uocant, herba est surculacea, folijs rubiæ, pallidis, tripedanea. semen oleosum, fœnogræco simile. Quod contusum igni torrent, perunctisq; uirgis ad lucernarum lumina utuntur. hoc pingui, scabritias corporis leuigari, atq; expoliri constat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Myagrum, siue Melampyrum.

Μελάμπυρος, uel Myagros, Officinis & uulgo incognitum: Galli uocant du blc frime, & Cameline: herba surculosa est, folijs rubeæ, pallidis, tripedanea, semen oleosum, fœnugræco simile, in utriculis conceptum. Hoc in areis pauitis, rura flagris decutiunt, & uannis in auram uento silientem iactant, dum siliquarum recrementa uanescant, tum trusatilibus molis subijciunt, uersandoq; subinde oleum exprimunt, quo non ad lumina tantùm lucernarum, sed & ciborum quoq; condimentis pauperes utantur: magno huius olei prouentu. sunt qui eam esse uolunt, quam nos uulgo Lindotter appellamus.

Onagra. Cap. CIII.

B ONagra, siue onothera, aut onuris, frutex est arboris instar, prægrandis, amygdalino folio, sed latiore, lilio non dissimili: flore rosaceo, magno: radice candida, longa: cùm siccata est, uinum olente. nascitur in montibus. Aqua in qua radix maduerit, in potu data, feras mitigat, & cicures facit. illitu quoq; tetra ulcera mulcet.

Frutex est Germanis incognitus, Oenochora Theophrasto dictus.

Cirsium. Cap. CIIII.

CIrsium, caulis est tener, duorum cubitorũ, triangulo similis: ab imo foliola, rosæ speciem referentia: anguli spinosi, per interualla molles: folia buglosso similia, maiora, subcandida, modicè hirsuta, partibus extremis aculeata. cacumen caulis orbiculatum, hispidum, in quo capitula purpurea, quæ soluuntur in lanugines. Radicem huius loco laboranti adalligatam, dolores uaricum sedare Andreas scripsit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cirsium, si Ruellio credimus, ea est cuius picturam damus, scilicet ea, quam nunc uulgo Buglossam dicũt, Germani Ochsenzung/ alia ab ea, quæ borago uocatur, de qua postea agetur cap. 112. Est autem duplex Buglossa, unum Germanicum Echij species. alterum uerò Italicum, in quo omnia sunt maiora, ea Cirsion est cùm ei delineationes totæ, paucis exceptis, subscribant, siquidem caulis ei tenet bicubitalis, folia buglosso similia, longiora tamen, subcandida, leniter hirsuta, in partibus extremis aculeata, cacumen caulis

circinatum,

Cirsium.

A Cirsium Italicum. Welsch Ochsenzung.

circinatum, hirsutum, in quo capitula purpurea, quæ fatiscunt in lanugines, quæ oculata fide in herba, dicta nobis buglossa maior, deprehenduntur. Dicta est autem cirsion à uaricibus, quos Græci Cirsos uocant, quoniam doloribus illorũ medetur adalligata. Sunt autem uarices uenarum dilatationes, quæ ex atræ bilis materia fiunt, aliquando in temporibus, aliquando sub umbilico, nonnunquam circa testes, sæpissimè autem in cruribus, fiuntq; plurimùm in his, qui diutius stare, aut iter facere consueuerunt. altera syluestris & domestica buglossa: Species sunt Echij.

Cirsium syluestre, Wild Ochsenzung. B

Aster Atticus, seu Inguinalis.
Caput CV.

ASter Atticus cauliculus lignosus, florem in cacumine habens purpureum, luteúmue, & in ambitu diuisum, anthemidis modo, capitulum: sed ea quæ caulem ambiunt folia, stellæ modo radiata, oblonga, hirsuta. Fer-

A Aster Atticus.

uenti ſtomacho, oculorum inflammationibus, prociduæ ſedi, ac inguinibus illitu auxiliatur. Tradũt purpureum florem, ſi ex aqua bibatur, anginis, & pueris comitiale malum ſentientibus, opitulari. inguinum inflammationi recentem illinire conuenit. Si aridus flos ſiniſtra dolentis manu decerpatur, & inguinibus adligetur, dolore liberat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἀστὴρ ἀττικὸς. βουβώνιον.

Latinè Aſter Atticus. Inguinalis. *Officinis inuſitata.*

Germanis Sternkraut/Klein Megerkraut.

Gallis Aſpergoutte mineur dicitur.

Aſteris nomen non à foliorum in caulibus, ſed in floribus potius figura & ſitu, accepit, ſiquidem foliorum in huius herbæ flore numerus & forma, ſtellam præ ſe ferunt: uel ut Plinius ait, capitula per ambitum diuiſa, folijs puſillis, ſtellæ modo radiata ſunt. Errant itaq;, qui ſingula folia in caulibus ſtellæ formam repræſentare putant. Bubonium & inguinalis, quòd inguinum præſentaneum ſit remedium, dicta eſt. Germanis Bruchkraut/ qui ad herniam puerorum utuntur. flores fert purpureos. naſcitur in collibus, mõtibus, & altis ſyluis. Auguſto menſe ut plurimum floret. Mixtæ eſt potentiæ, uti roſa: refrigerat enim, non tamen uehementer, & digerit atq; exiccat, quòd illi ſcilicet amara inſit qualitas.

Iſopyrum. Caput CVI.

ISopyron aliqui phaſiolon ob ſimilitudinẽ uocant, quoniam folium, quod eſt aniſo ſimile, in pampinos torquetur. capitula ſunt in ſummo caule tenuia, plena ſeminis, melanthij guſtum imitantis. Contra tuſsim, & cætera pectoris uitia, ſemen ex aqua mulſa bibitur. hepaticis, & ſanguinem excreantibus utile.

B

EXPLICATIO.

Iſopyrum Plinius quoq; deſcribit folijs aniſi, capitulis in ſummo tenuibus, plena ſeminis melanthij: quæ uerò, aut quo nomine hodie appelletur, ignotum eſt.

Viola purpurea. Caput CVII.

VIola purpurea folium habet hederæ minus, tenuius ac nigrius, nec multò diſsimile. cauliculus à radice medius prodit, in quo floſculus, ſuauiter olens, purpureus. opacis & aſperis naſcitur. Refrigerandi naturam habet. Folia per ſe & ex polenta illinuntur aptiſsimè ſtomacho æſtuanti, & oculorum inflammationibus, ſediq; procidenti.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Ἴον, id eſt, uiola omnis, & præcipuè nigra, ſeu purpurea, quamuis in eodem genere eſt alba, etiã uulgo martia dicitur, & quadrageſimale, quòd Martio mẽſe, & quadrageſima floreat. Germanis Mertzen violen/Viönle/Blaw/Weiß violen. Brabantis, Violetten. Gallis uiolettes, & uioles de martz, ou careſme dicuntur. Eſt etiam multifolium, ob id Daſipodium Græcis. Germanis Gefüllte violen/dictum, concolor primæ, ſed plenior: frigida eſt, & humida primo ordine. Syrupus ex multis florum uiolæ nigræ recentium, ut roſarum, flore Perſici, infuſionibus ſoluit aluum. Quin & ſemen uiolæ nigræ, album, rotundum, milij æmulum apertè cholagogum eſt. Eſt quoq; eius generis ſyluestrior toto habitu ſtrigoſior, magis ſerpens, flore purpureo, in albũ langueſcẽte, inodoro. hanc Germa. Hunds violen/Wild violen. Galli uiolette ſauuages uocãt.

Cacalia.

A

Cacalia. Caput CVIII.

Cacalia Italica.

CAcalia, quæ leontice uocatur, folia fert magna, alba: è quibus medius caulis emicat, rectus, albus, florem ferens robori* aut oleæ similem. nascitur in montibus. Radix in uino madefacta, ut tragacantha, delinctu aut manducatu per se tussibus, scabritiis arteriæ, medetur. Grana quæ post excussum florem innascuntur trita, & cum cerato illita, faciem erugant, & cutem extendunt.

* Musco.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Lilium conuallium.

Græcè, Κακαλία.
Latinè Cacalia.
Officinis Lilium conuallium.
Germanis Meyblümlin/Meyenrößlin.
Galli du muguet, muschetum maius, appellant.

Sua sponte nascitur in opacis & lucis, unde nomen lilij conuallensis: caule multo, tenuiore, flore candido, suauiter olente, unde Galli muschetum appellant, gustu subamaro, semine molli, radice singulari, longa, adstringente: interdũ cæruleo flore conspicitur. Plurimæ profectò, quin potius omnes Cacaliæ, à Dioscoride descriptæ notæ, ferè huic lilio conuallium respondere cognoscuntur, quapropter à Dioscoride Cacalia appellari putandum est: fallũtur qui hanc esse Ephemeron non letale arbitrantur, radice apertißimè reclamante. nec huic uita adeò breuis, ut ephemero, quod uno aut altero die commoritur, cùm in tres septimanas etiam decerptum uitam humore refocillatum prorogare poßit cacalia. Hanc Galenus Caucanon uocauit. Paulus cacaliam, non Caucanon, sed caucano similem esse tradit.

Bunium.

B

Bunium. Cap. CIX.

BVnion caulem ædit quadrangulum, procerum, digiti craßitudine, in quo ramuli minutis foliis ac floribus scatent: folia proximè radicem, apio similia, longè tenuiora, coriandrinis proxima: flores anethi: semen odoratum, hyoscyamo minus. Vrinam ciet. excalfacit. fecundas euocat. lieni, uesicæ, renibus utile. tam humidi quàm sicci, expreßiq; succi caulibus, foliis, radicibusq;, usus inualuit ex aqua mulsa. Pseudobunion palmi altitudine fruticat in Creta, folia ramulosq; napi ferens, acri gustu. Tormina, atq; stranguriam, laterumq; dolores, sanant quaterni rami eius poti in aqua, illiti quoq; cum sale & uino, tepentes, strumas discutiunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Βούνιον. Latinè, Bunium. Officinis inusitata.
Germanis S. Barbaren kraut.
Gallis Herbe au charpentier, dicitur.
Plura uide suprà in annotationibus nostris in cap. 109. lib. 2.

A

Chamæciſſus. Caput CX.

Hedera terreſtris.

CHamæciſſos folio eſt hederæ, tenuiore, longiuſculo, ramulis à radice quinis ſeniſue, dodrantalibus, folioſis. flore uiolæ albæ ſimili, candidiore, ac tenuiore, guſtu ſupra modum amaro. radice tenui, candida, inutili. naſcitur in cultis. Bibunt conuenientiſsimè iſchiadici folia, tribus obolis in aquæ cyathis tribus, tricenis quadrageniſue diebus. eodem pota modo, ſenis aut ſeptenis diebus, regium morbum purgant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, χαμαίκισσος. *Latinè, Chamæciſſus*, Hedera *pluuiatica.*
Officinis Hedera *terreſtris*, *Corona terræ.*
Germanis Grundtreben/Erdcrentzlin/Erdtuiolen.
Brabantis, Onderhaue.
Gallis Lyerre terreſtre *dicitur.*
Dubium eſt apud multos, an hæc herba, cuius picturam damus, uera Chamæciſſos ſit, cùm aliquot notis delineationi omnino non reſpondeat: quare aliqui clatinen maluerunt appellare, ut ſuprà monuimus.

Chamæleuce. Cap. CXI.

CHamæleuce lumborum doloribus propitia eſt, herba uirens, incuruis folijs, ſurculisq́ue: flore roſaceo.
Vide annotationes noſtras in cap 105. lib. 3.

B

Buglossum, ſeu Lingua bubula. Caput CXII.

Syluestre bugloſſum.
Waldt Ochſenzung.

Bugloſſum.

BVgloſſum (* naſcitur in campeſtribus, & ſabuloſis. Iulio menſe colligitur. Aiunt eam quæ treis thyrſos emittit, cum ſemine & radice tritã, potamq́ue, contra tertianos horrores prodeſſe: quæ quatuor, ad quartanos. ea in uino decoquitur. herbam abſceſsibus utilem eſſe uolunt.) Verbaſco ſimile eſt, folium in terra ſparſum, nigrius, aſperum, bubulas imitans linguas. Quod in uinum deiectum, animi uoluptates auget.

** Omnia hæc quidam non habent.*

NOMINA

NOMINA ET EXPLICATIO. A

Buglossus, bubula lingua Catoni dicta, Græcis ἡ βούγλωσσος. Germanis Borretsch/Ochsenzung/Buglossen/Borrich. Gallis borache appellatur: Calida humida, ob id uinis iniecta lætitiæ ac hilaritatis causa esse creditur, unde euphrosinum quoq; Græcis uocatur. Officinis Corago, corruptè Borago, una mutata litera.

Cynoglossum. Caput CXIII.

Cynoglossum Officinarum.
Gemeyn Hundszung.

Cynoglossa uera.
Lind Hundszung.

Cynoglossum.
Hundszung.

CYnoglosson folia latifoliæ plantaginis habet, arctiora, minora, lanuginosa: caule uacat, & humi sternitur. prouenit in sabuletis. Folia cum suillo adipe ue teri, medentur morsibus canum, alopeciis, & ambustis. emollit aluum, decoctũ herbæ ex uino potum. B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, κυνόγλωσσον. Romani linguam caninam appellant. Officinæ Græcum nomen seruarunt.
Germani Hundszung. Galli Herbe au chien uocant.

Cynoglossam non esse eam canis linguam, quam Officinæ circumferunt, cuius picturam sub nomine Cynoglossi Officinarum damus, euidentius est, quàm ut probari desideret: cum uidua caule proditur à Dioscoride, humi strata, folio latifoliæ plantaginis. Nam Officinarum canis lingua, nec plantaginis effigie, sed angusta prælonga, subtus lanuginosa gerit folia, nec uenosa, molliaq;, caule cubitali, surculoso, flore purpureo, semen in lappaceis umbilicis rufo, & exili. Altera, cuius picturam damus, nomine ueræ Cynoglossæ, inuenitur in sabuletis, folio molli, uenoso, latiusculo, lanugine molli, canescens, primo anno sine caule, hanc omnino ueram Dioscoridis Cynoglossam esse putauerim, uulgo etiam ob similitudinem caninæ linguæ, ac fœtidum canis odorem hoc nomine cognita.

Phyteuma. Caput CXIIII.

A PHyteuma folia habet radiculæ, minora: copiosum semen, perforatum: radicẽ paruam, tenuem, per summa terræ nitentem: quam ad amatoria conuenire, nonnulli scriptum reliquerunt.

Herba peregrina & incognita, quam Plinius describere superuacuum habuit, cùm sit usus eius tantùm ad amatoria.

Leontopodium. Caput CXV.

LEontopodion duûm digitorum herbula est, folia ferẽs angusta, longitudine ternûm quaternúmue digitorũ, hirsuta, quæ iuxta radicem lanosiore flocco * canescunt, capitula in summo caule quasi perforata: flores nigri: semen usq; adeò spissa lanugine inuolutum est, ut sæpe fallat: radice parua cohæret, quam tradunt appensam ad amatoria prodesse, & tubercula discutere.

* Odoratiora.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Ruellio uidetur esse leontopodion. Ea quæ cruciata dicitur Herbarijs, & Officinis, Germanis Kleyn vergiß mein nit/ *&* Blaer augentrost. *humi ferè serpit, digitali longitudine, folio angusto, longo ternos ferè digitos, hirsuto, ab radice lanoso, & canescente, in cauliculorum cacuminibus capitula tanquam pertusa, in quibus flosculi dehiscunt nigricantes, semen spissa occulitur lanugine, radice exili, &c.*

B

Laurus Alexandrina.

Hippoglossum. Ca. CXVI.

HIppoglosson frutex est folia habẽs rusci tenuis figura, & spinosam comam, & in summo ceu linguas è folijs exeuntes. Capitis dolorem corona ex comis imposita minuit. malagmatis radix succusq; admiscetur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἱππόγλωσσον.
Latinè Hippoglossum, *Laurus Alexandrina.*
Officinis uuularia.
Germanis Zepfflin kraut/Zeelkraut.
Gallis Lingua pagana.
Italis Bonifacia appellatur.
Vide plura in annotationibus nostris in cap. de Lauro Alexandrina.

Antirrhinum. Cap. CXVII.

ANtirrhinon, alij anarrhinon uocant, herbam caule & folijs anagallidi similem: flore albæ uiolæ, purpureo:

Antirrhinum.

reo: ideóq; ſylueſtris anagallis A
nominata eſt: ſemine uituli na-
rium ſimili. Tradunt perunctos ea, cum oleo lilino, uenuſtiores fieri: nec ullo medicamento lædi poſſe, ſi quis appēſum geſtet.

NOMINA ET explicatio.

Græcè, ἀντίῤῥινον. *Latinè, Antirrhinum.* Officinis *incognita.*

Germanis, Orant / Sterckkraut / Streichkraut. *Gallis* Oculus *catti, moron uiolat dicitur.*

Galenus hanc & bucranion, hoc eſt, bubulum, uel uitulinum caput dici meminit. Florem uiolæ albæ ei cōtribuit Dioſcorides, *Plinius hyacinthi: neſcio an ianthino, hoc eſt, uiolaceo potius eſſet legendū: nam ea quam rura noſtra* Orant *uocant, uiolaceum florem præ ſe fert herbula, caule & folijs anagallidis, flore purpureo, paruo, ſemine uituli narium, nam fructus excuſſo flore uitulinarum narium rudimenta quædam exprimit.*

Catanance. Ca. CXVIII.

EX eo genere una, folia coronopi habet, longa, radicem B
iunci modo prætenuem: capitula ſena, ſeptenáue, in quibus erui ſemen ineſt. Areſcens in terram flectitur, & ſe contrahit ad ſpeciem unguium milui exanimati. Altera mali paruæ magnitudinem explet, radice exiguæ oliuæ magnitudine: folijs quoq; oliuæ colore, & figura, mollibus, diuiſis, humi inclinatis: ſemen, ut cicer, minutum in uirgulis depēdet, punicei coloris, multis foraminibus pertuſum. Vtramq; narrant in amatoria expeti. Theſſalicæ mulieres his uti traduntur.

EXPLICATIO.

Harum cognitio, ut herbarum pauci uſus, ad amatoria & phyltra tantùm expetitas planè deſijt. Plinius quoq; qualis eſſet, à ſe deſcribi ſuperuacuum duxit. Illud non ab re eſt dixiſſe, ad detegendas magicas uanitates, electum ad hunc uſum coniectura, quoniam areſcens, contraheret ſe ad ſpeciem unguium milui exanimati.

Tripolion. Caput CXIX.

TRipolion in marinis naſcitur locis, quæ allidit unda, recedensq́; dimittit. neq; in mari, neq; in ſicco: folio glaſti craſsiore: palmeo caule, in mucrone diuiſo. Eius, ut tradunt, flores colorem ter die mutant, manè candidi, meridie purpurei, ſerò punicei conſpiciuntur. radice alba, odorata, calidi guſtus. Quæ drachmis duabus in uino pota, aquam, urinamq́; per aluum extrahit. in medicamenta digeritur, quæ uenena arcent.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Dioſcoridis Tripolium, *Serapionis* Turbith *eſt. Tripolij nomen retulit, quòd flores eius (* Dioſcoride *teſte) ter die mutentur, candidi manè, purpurei meridie, punicei in occaſu. Naſcitur in maritimis, ubi allidit unda, iterumq́; retro commeat. hoc Arabum aliquos* Turbith *cognominaſſe conſtat.* Actuario *tamen duo à tripolio diuerſa turpeta eſſe apparet, alterum uocari alypiam turpet album exponit. Alibi uerò*

A *pityuſæ radicem (quæ Officinis dicitur Eſula) turpeton cognominat, quaſi alterius coloris. hodie peregrinæ, & incognitæ radices ſunt, nec temerè pharmacis commiſcendæ.*

Adiantum. Caput CXX.

Adiantum album.

Adiantum nigrum.

ADianton, polytrichon, puſilla gerit folia, ſimilia coriandri, in ſummo inciſuris diuiſa. cauliculi, quibus exoriũtur, nigro colore nitent, prætenues, palmum alti: radice ſuperuacua, neq; caulem, neq; fructũ, neq; florem profert. Decoctũ herbæ potum, prodeſt ſpirandi difficultati, ſuſpirioſis, lieni, & felle ſuffuſis, & urinæ difficili. calculos frãgit. aluum ſiſtit. ſerpentium morſibus auxilio eſt. Contra ſtomachi fluxiones in uino bibitur. Secundas ciet, & mẽſtrua. ſanguinis reiectiones inhibet. Contra ſerpentium morſus cruda herba illinitur. alopecias denſat. ſtrumas diſcutit. furfures. & manantia capitis ulcera, ex lixiuio emendat. defluentes capillos continet, cum ladano & myrtino, & ſuſino, aut hyſſopo, uinoq;. Decoctum eius cum lixiuio, & uino infuſum, idem præſtat. coturnices & gallinaceos pugnatiores facit, in cibos eorum additum. Seritur gratia utilita-
B tis pecorum, circa ouilia. Vmbroſis, & paluſtribus, circa parietum aſpergines, & fontium ſpecus enaſcitur.

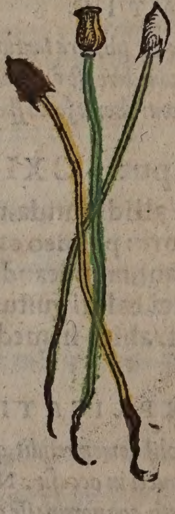
NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἀδίαντον. Latinè, Adiantum, quidam politrychon, alij callitrychon appellant, ab effectu, tingit enim capillum. Duo genera eius, candidius, & nigrum, breuiusq;, Theophraſtus aßignauit. Triplex Dioſcoridi eſſe uidetur. Primum ſpeciatim polytrichon uocat. Adiantum album Theophraſtus. Gaza cum uulgo,

Politrychon Apuleij,

Guldin widertodt.

& Officinis

Rot Steynbrech.

& Officinis capillum Veneris, Germani Steynraut/ Mauwraut. Alterum trichomanes, nigrum Theophrastus, uulgus, & Officinis adiantum nigrum, Germani Frawenhar/ Frembder/ & Welscher steinraut. Tertium similitudine filicis, & folijs lenticulæ, uulgo, & Officinis Politrychon, Germa. Rot Steynbrech &c. Quartum addi potest, quod Apuleij polytrichon appellabimus, ne quispiam Dioscoridis & aliorum Græcorum intelligeret, hoc Germanicè Widertodt/ Widerthon/ & à colore aureo, quē habet, Guldiner widerthon/ appellatur. Galenus adianthum non diuisit, fortè quòd omnium eadem sit facultas. Callitrichon à nonnullis trichomanes dicitur: tamen qui de herbis scripserunt, adiantum uocant, callitrichon potius quàm trichomanes: Polytrichon autem, & callitrichon diuersa facit Gal. lib. 1. comp. pharma. part. Recens melius, nisi cum siccandum, & astringendum ualentius. Adianthon seu polytrichon, calido, frigido temperatum, gustu acerbo, siccat, tenuat, digerit, ob id strumis confert, lapides frangit in nobis, crassa & lenta ex pulmone educit, capillos reddit, præsertim ustum. A

Fidicula, seu Trichomanes. Caput CXXI.

TRichomanes nascitur eisdem in locis, quibus adianton, filici simile, sed exilius: folijs lenticulæ, tenuibus, in ordinem utrinq; digestis, aduersis in se, in ramulis tenuibus, acerbis, fusco colore splendentibus. Eadem quæ & adianton præstare posse constat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Τριχομανές. Officinæ Polytrichum uocant. Vide plura in annotationibus nostris in caput proximè præcedens.

Xanthium, siue Lappa. Caput CXXII.

XAnthium nascitur læto & pingui solo, & lacubus exiccatis, caule cubitali, anguloso, pingui, prodeuntibus ex eo crebris alis. folia atriplicis habet, insecta, nasturtium odore imitantia: fructum grandis oliuæ modo, rotundum, & ut platani pilula, spinosum, qui contactu uestibus adhæerescit. Is antè collectus quàm perfectè siccescat, tunditur, & fictili uase reconditur. Flauos autem facit capillos, si acetabuli instar tepida aqua madescat, mox caput, nitro antè perfrictum, illinatur. Alij in uino tundunt, & ita asseruant. Semen aptissimè tumoribus imponitur. B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis Ξάνθιον.

Latinè, Xanthium, nomen ab effectu inditū, quòd rufet capillum.

Officinis & Herbarijs hodie lappa minor, & lappa inuersa.

Germanis Bettlers leuß/ Spitz kletten.

Brabantis, Clissen. Gallis Gloteron dicitur.

Cùm discutiendi uires habeat, facilè colligitur tēperamento esse calido & sicco præditum, id quod ex sapore etiam, qui est amarus, & subacris, deprehendi potest.

Aegilops,

A

Aegilops, siue Festuca. Caput CXXIII.

AEgilops herbula folia tritici habens, sed molliora, in summo capite semina bina ternáue rubra, quibus aristæ quasi capillaceæ exeunt. Illita cum farina herba ægilopijs medetur. duritias discutit. Succus farinæ admixtus siccatur, & eorundem gratia reponitur. *Bromus herba ægilopi similis, exiccatoriam uim habens, decoquitur cum sua radice in aqua ad tertias, & iuri colato par modus mellis adijcitur: rursus incoquitur, dum liquidi mellis crassitudo fiat. Linteum eo humore imbutum, & naribus inditum, contra graueolentiam ulcerum efficax est. Aliqui tritam aloën addunt, & eo modo utuntur. Cum siccis rosis cocta in uino, graue oris halitum emendat.

* *Hæc ad finem capitis usq; qui dã non habent.*

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, αἰγίλωψ, festuca, secundum genus auenæ, Gazæ festucago: est autem auena sterilis, de quo plura in annotationibus nostris suprà libro 2, in capite de auena. Hoc caput uidetur in Dioscor. omnino superfluere.

Glaux. Caput CXXIIII.

GLaux cytiso & lenticulæ folijs similis, quæ supernè uirent, auersáq; candidiora spectantur. ramuli à terra exiliunt quini seniue, tenues ab radice, dodrãtem alti. flores ceu uiolæ albæ, purpurei exeunt, minores tamen. nascitur iuxta mare. Coquitur cum hordeacea farina, sale & oleo in sorbitione, ad reuocandam extincti lactis ubertatem.

EXPLICATIO.

Glaux, ut Ruellio placet, frequens in Gallia iuxta specus aquosos, & in ueteribus foueis: sed adhuc nullum inuenit nomen.

B

Kleyn Bibenell.

Polygala. Cap. CXXV.

POlygala palmi altitudinem petit: folijs lenticulæ, gustu adstricto. Quæ pota, lactis abundantiam facit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, πολύγαλον, quòd lactis abundantiam faciat. Germanis Bibenel die kleiner/uel, ut alijs placet, Nagelkraut. Brabantis, Kleyn Beuernelle.

Osyris. Cap. CXXVI.

OSyris frutex est niger, ramulos ferens tenues, lentos, fractuq; cõtumaces: & in his folia, quaterna, quina, senáue, ceu lini, nigra in initio, dein colore mutato rubescentia. Decoctum eius potum, iuuat arquatos.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Osyris, ut Plinius scriptum reliquit, ramulos fert nigros, tenues, lentos, & in ijs folia nigra ceu lini, semenq; in ramulis, nigrum initio, deinde colore mutato rubescens. Ea Officinis hodie incognita, osyris nomine, namq; à similitudine nouum emendicarunt nomen, linariam appellantes, quo nemini non noscitur, Germani uocant Harn kraut/ Flachßkraut/ Leinkraut/ Krottenflachs/ Nabelflachs/

A

S. Catherin blůmen.

Heliochrysus.

B

Smilax aspera.

flachs/Wildflachs/ Nabelkraut/Scheißkraut/ similitudine esulæ decepti.

Est & linaria hortensis, uulgò flos S. Catherinæ, floribus partim phœniceis, partim cœruleis, & albis, nigro semine in oblongis folliculis. Tertium genus, linariæ simile, gracilius tamē, floribus in summo Stœchadis citrinæ instar, uillosis, rubicūdioribus. fortasse heliochryson Diosc.

Aspera smilax. Ca. CXXVII.

SMilax aspera, folia habet periclymeni: sarmenta tenuia, multa, rubi modo aut paliuri aculeata, arbores scandit, ab imo ad summa perreptans, se conuoluens eis. fert racemos exiles, qui maturi rubescunt, gustumq; leniter mordent. nascitur in palustribus & asperis: radice dura, crassaq;. Folia et acini, & antè & pòst epoti, uenenorum antidota sunt. Tradunt, si infantibus nuper in lucem æditis, quid ex his tritum propinetur, nulla postmodum uenena nocitura. Inciditur etiam ad alexipharmaca, id est, ad ea medicamenta, quibus uenena arcentur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Smilax aspera hodie Germaniæ peregrina & incognita, nam ea cuius picturam damus, Germani inter genera uolubilis referunt, & Stechende/ siue Scharpffe winden/ uel Range. Brabanti Wranghe, appellant.

b

 Balſaminæ.

A

Læuis ſmilax. Cap. CXXVIII.

LAeuis ſmilacis folia hederæ ſimilitudinē habent, molliora, læuiora, tenuiora. huius ſarmenta nullis horrēt ſpinis. conuoluitur arboribus, ut prior. fructum parit lupini modo nigrum, exiguum, floribus in cacumine perpetuis, multis, rotundis. Hac ſmilace, quadam topiariorũ arte, tentoria contra æſtus moleſtiam factitantur. folia per autumnum decidua. Semine cum dorycnio poto, ternis ſingulorũ obolis, uaria & tumultuoſa in ſomnis obuerſari tradũtur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Læuem ſmilacem, Dioſcoridis Ciſſampelum maiorem eſſe, ſuprà oſtendimus ſuo loco, quæ autem uera ſmilax læuis fuerit, hodie nemini quod equidē ſciam cognitum, niſi fortè ea fuerit, quam Padani Ligures Balſaminam, Hieroſolymitanum pomum Hetruria, Mirabile Gallia, uulgus Garantiam, quoniam ſepti modo in hortis feneſtriſq; per cancellos opere topiario digeritur, de qua nihil apud ueteres inuenio. Ea tenuibus prælongiſq; flagellis ultro citroq; reptantibus euagatur, folijs hederæ, molliora, leuiora, tenuiora, articulatioribus, exilibus pampinis, ex alarum ſinu prodeuntibus, quibus illigantes ſeſe cancellatim uicinis implicant ſtatuminibus, flore cucumeris, ex albo in luteum langueſcente, turbinato utrinq; fructu, carnoſa cute, & per uerſus uerrucoſa, ac rigidioribus bulbis intumeſcente, cucumeris puſilli, uel citrij ſimilitudine, malo uerius ac tubere quàm grandi bacca, aut folliculo: aureus maturo color, cartilago intus punicea, uel lutea, ſanguineuſq; ſuccus. Pomum maturitate diſſilit, inanitaſq; confricto patet, ſemina intus aliquot lenticulæ figura continens, ruberrima, ex quibus oleũ exprimitur, ad uulnera præcipuũ &c.

Ruſcus.

Ruſcus. Cap. CXXIX.

Ruſcus arboreſcens.

SYlueſtris myrtus, aliquibus oxymyrſine, aut myrtacatha, Latinis ruſcum appellatur. folium fert myrti, latius in formam lanceæ mucronatum. baccæ per maturitatem rubeſcunt, rotundæ, à medio folio dependentes, oſſeo intus nucleo. cubitales ramuli ab

radice

radice exeunt,uitilium modo lenti,fractu contumaces,foliosi:radice graminis simi A li,acerba,& subamara.Folia& baccæ in uino potæ urinam cient.menses pellunt. uesicæ calculos frangunt.stillicidio urinæ medentur.dolores capitis sanant, & regiũ morbum.In asperis & præcipitibus locis enascitur. Decoctum radicis in uino potum,eosdem præbet effectus.Cauliculi recentes, asparagorum uice,in cibo sumuntur: amari autem sunt,sed urinam mouent.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè,ὀξυμυρσίνη. Latinè,Ruscus. Officinis corruptè Bruscus. Germanis Brüsch *dicitur.*

Bruscum hodie,addita litera,licet corruptè, uocant Officinæ:humilis herba est,fruticosa,folijs acutis, & mucrone rigentibus,dependentibus à medio baccis quæ per maturitatem rubescunt,osseo intus nucleo,ramulis cubitalibus,uitilium modo lentis,foliosis,fractu contumacibus,radice graminis acerba,subamara.Alterum genus nonnulli faciunt , quod proceritatem arborum æquat,folio lato, duro,& per angulos aculeato, immortali quoq; uirore,baccis rubentibus,& racematim collectis,hãc Germani Stechend palmen/*Galli housson uocant. Scio rusci fructum,cubebas Mauricè uocatas credi. Sed ab ijs dissentio, qui hoc adfirmant,in testimonium citans Actuarium,Aëtium & Galenum. Nam cubebas,nec oxymyrsines seu myrti syluestris fructus, nec cubebas Galeni esse, cum Serapione apertè harum descriptio ostendit, & conferenti patet.*

Carpesium Galeni.

Hæ enim sunt fructus tenues, piper æmulantes ,sed minus acres & subamari,Galeni uerò καρπήσια , quorũ picturam damus,sunt κάρπη (ita enim legendum censeo) ἀκρέμοσι,id est,surculis cinamomi,similes odore uocati φοῦ, sed ualentiore,& nonnihil aromatico, quẽ & gustatus deprehendit , facultate etiam phu similia : sed quia sunt tenuiora , uiscerum obstructiones potentius detergent, & urinam mouent,& renum calculos expurgant . Non adeo tamen sunt tenuium partium , ut Cinamomi loco usurpari poßint, cum Quinto : B cùm multò sint deteriora optima casia. In Side Pamphiliæ loco , quia luxuriat carpesium ibi,est uilißimum.

Laurus Alexandrina.

Laurus Alexandrina. Cap. CXXX.

LAurus Alexandrina folio est rusci maiore, molliore,& candidiore: semine inter folia rubro, ciceris magnitudine: ramos spargit in terra, dodrantales,interdum longiores: radice syluestri myrto simili,maiore,molliore,odorata. inuenitur in montosis. Difficiles partus accelerat, radice pota sex drachmarum pondere in uino dulci. & stillicidio urinæ auxiliatur.sed sanguinem extrahit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hanc omnino eandem esse puto, quam superius Hippoglossum appellauit,quod mihi non credens,eius historiam conferat cum ipsa herba,cuius picturam damus,intelliget singulis notis adamußim responde re,nulla prorsus reclamante. Siquidem frutex est folijs oxymyrsinæ cõcauis,è quibus folium exit minutum,linguæ forma. Nec me fugit nullã in ea,qua uuæ medeatur,familiaritatẽ inueniri, à qua tamen hoc ei nomen inditum,ut hinc etiam Germanicè Hauchblat/ Beelkraut/ & Zapffenkraut/*id est, uuulæ folium dicatur . imò ne aliquem foliorum quidem usum. Fuisse tamen olim non paruum illum ex hippoglotti & hypoglosidij nomenclatura cõstat,quæ hinc proculdubio facta illi est, quòd sub lingua teneri solita sint folia, ut uel hodie , non tantùm apud Insubres, ut Vergilius Marcellus ait , aliasq; alibi gentes, sed etiam in Germania nostra fit,quoties abundantem puerorũ saliuã et destillãtem in fauces humiditatem,unde uel pro-*

A *lixa columella,id eſt,uuula,uel fauces balbucie linguæ impedimentum oritur,cohibere: & ſiccare opus eſt.*

Daphnoides. Caput CXXXI.

DAphnoides cubiti altitudine fruticat, ramis flexilibus obſequioſiſq́; multis, inde ſurſum uerſus folioſis. cortex ſupra modum uiſcoſus ramos ueſtit. folia lauri, graciliora, & molliora, fractu contumacia, quorum guſtatu os & fauces incenduntur: flores candidi: bacca, cùm ematuruit, nigra. radix inutilis. naſcitur in montoſis. Pituitas extrahit folium recens uel aridum in potu. menſes ciet, & uomitus caput inanit commanducatum. ſternutamenta mouet. Baccæ quindecim potæ, aluum reſoluunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Officinæ hanc laureolam uocant, ſiquidem laureola frutex naſcitur ramoſus, cubitalis, molliori anguſtioriq́; quàm laurus folio, triſti aſpectu, flexilibus uirgis, ſupra modum uiſcoſis, uerſus cacumen folioſis, flore candido, bacca cùm percoxit atri coloris, fronde fractu contumaci, cuius guſtatu mordetur os, incenſumq́; guttur uellicatur, radice inutili, &c.

Chamædaphne. Caput CXXXII.

CHamædaphne uirgas emittit cubitales, ſingulari ramulo conſtantes, rectas, tenues, leues: folia lauri ſimilitudine, leuiora multò, ac uiridiora: ſemen rotũdum, rubens, annexum folijs. Illinuntur capitis doloribus: trita folia, ſtomachi ardores mulcent ad ſedanda tormina, cum uino bibuntur. Potus cum uino ſuccus, menſes & urinam ciet. idem facit peſſo appoſitus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hanc, ut priorem, Officinæ & Herbarij uocant Laureolam: namq́; unico ramulo & cubitali, erecto folio, laureo, tenui, multò leuiore, acini rubentes, rotundi, folijs annexi quibus adnaſcantur.

Veratrum album. Caput CXXXIII.

B

HElleborum album, Latini ueratrum albũ uocant, fert folia plantaginis, aut betæ ſylueſtris ſimilia, ſed breuiora, & nigriora, rubeſcentia: caulem cauũ, quadrantalẽ, tunicis cõuolutum cùm areſcere cœpit. radicibus nititur multis, tenuibus, ab oblõgo & exiguo capite exeuntibus, ceparũ modo fibratis. naſcitur in mõtibus & aſperis. radices meſsibus colligẽdæ. Optimum habetur candidũ, friabile, carnoſum, modicè extentũ, nec tamen iunci modo mucronatũ, quod frangendo puluerẽ emittit, & tenuẽ habet medullam, guſtu nõ ad modũ feruens, neq; ſaliuam ſubinde ciẽs, huiuſcemodi aũt ſtrangulat. Primatum Cyrenaicũ tenet. Galaticũ autẽ & Cappadocicum, candidiora, & puluere quodã obſita, celerius ſtrangulatus mouẽt. Vomitione aũt uarios extrahit humores. collyrijs admiſcetur, quę caliginẽ oculorum diſcutiunt. partus impoſitum necat. mẽſes pellit. ſternutamẽta excitat. mures interficit, cum melle & polẽta ſubactũ. abſumit carnes, ſi coquatur unà. datur per ſe ieiunis, & cũ ſeſama, aut ptiſanæ ſucco, aut halicæ, aut lentis cremore, cum aqua mulſa, aut pulte, aut quauis alia ſorbitione. Cogitur cum pane, & ita inaſſatur. Præparatio corporum, ac uictus ratio, diligenter tradita eſt, cùm ab his qui de medica eius potione ſcriptitarunt, tum maximè à Philonide Siculo Ennenſi, cui nũc aſſentimur. quippe longum nimis eſſet, in hac præſertim

æditione

æditione de materia,simul medicam curandi rationem exponere. Dant nonnulli in A pultis sorbitione,aut copioso halicæ cremore : aut paucum antea cibum dari præcipientes. statim ueratrum offerunt, ijs præsertim, quibus strangulationis suspicio imminet,aut si ualetudo corpus infirmat.hoc enim modo deiectio nihil periculi minatur,quòd cibo munitis nõ intempestiuè medicamentũ corporibus offeratur.Vomitiones concitant subditæ ex eo balani,cum aceto.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἐλλέβορος λευκός. *Latinè,Elleborus albus. Officinis Latinum nomen seruat.*
Germanis Weiß nießwurtz/Weiß nießkraut. *Gallis duuiraire,uerarum dicitur.*

Elleborus olim terribilis fuit : postea tam promiscuus,ut plerique studiorum gratia sumpserint : albus autem multò terribilior nigro.Radiculæ graciles,breues, & uelut decurtatæ ex ceposo uelut capite procedentes in usum solæ ueniunt Dioscor.nec hæ totæ,sed harum cortex deligendus, carnosus, speciosus, medullosam intus partem,quæ eximenda est,habens tenuem,gustu acer & feruidus, asperis tumulis & locis siccis, qualis Anticyra est,natus,in frangendo puluerem emittens Plin. Semen tamen à quibusdam purgationibus adhibetur : summa quoque radix,quæ uelut cepe canibus datur purgationis causa. Meßibus albi radices leguntur Dioscor.& Plin. Albus amarior est, & minus acer nigro Gal. Albus eligendus gustu feruens,non tamen uehementer,sed saliuam particulatim,non simul mouens,mediocriter extentus,candidus,fragilis,carnosus,nõ acuminatus aut iunceus;nec dum frangitur,puluerulentus,medullam interiorem habens exilem, qualis Cyrenaicus.Improbatur Galaceus,Cappadotius,Italus,albior & magis puluerulentus.Pauli tempore utebantur elleborismo per album,& nunc quoque : si enim bonus est,uenenosus non fuerit. Quin ellebori nomine apud Hippoc.& Gal.albus uenit,ut Aph.1.lib.5. Apud Arabes contrà Ellebori nigri cum alijs misti usus non est diffinitus. Sæpe magno successu in melancholia morbo usus est Iac.Syl.hac tempestate doctiß.medicus Syrupo saporis,largo satis elleboro nigro incocto, & Ioh. Manardus non difficilem eius usum expertus est,& drachmam integram solam potam parum profecisse. Paulus infundit aquæ dies quinque unc.duas : ergo multus satis mannæ,uel melli,uel alij incoquatur.Si in radicem raphani immittatur albus elleborus, elleborismi modus simplicior est Paulo.

Veratrum nigrum. Caput CXXXIIII. B

Veratrum nigrum.

Christwurtz.

HElleborum nigrũ appellatur melãpodion, quoniã caprarum pastor,nomine Melampus,furẽtes in Prœtidas, primus purgasse, & sanasse fertur.folia ei uiridia, platani similia, minora, folijs sphondylij proxima, subaspera, nigriora,pluribus diuisuris incisa: caulis asper: flores purpurei, candidi,racematim cohærentes: semen cnici, quod in Anticyra sesamoides uocant,quo deiectiones moliuntur.radicibus cohæret nigris, tenuibus, à capitulo cepæ simili confibratis, quarum est usus. in collibus, asperis,& sitientibus locis enascitur.Optimum est quod ex huiusmodi petitur terris,ut ex Anticyra. Nigrum inibi probatissimum gignitur. Eligi debet corpulentum & plenum,in quo tenuis sit medulla,acre gustu,feruensque. cuiusmodi est in Helicone,Parnaso,& Aetolia natum.attamen Heliconium præcellit. Veratrum nigrum

A purgat uentrem. detrahit bilem pituitasq́;, datum per se, aut cum scammonia, & tribus obolis, siue drachma salis. decoquitur cũ lente & iusculis, quæ purgationis caussa sumptitantur. prodest morbis comitialibus, melancholicis, insanientibus, articularijs doloribus, & resolutis. menses inditum trahit. partus necat. purgat fistulas impositum, & tertia die detractum. item contra grauitatem auditus in aurem demittitur, ibiq́; in alterum aut etiam tertium diem esse sinitur. scabiem sanat, illitum cum thure, aut cera, & pice, & cedrino oleo. uitiliginibus, lepris, impetiginibus, ex aceto medetur. dentium dolorem collutione mitigat. erodentibus medicamentis commiscetur. hydropicorum uentri utilissimè imponitur factum ex eo, farina hordeacea, & uino, cataplasma consitum proximè radices uitium, uinũ purgandi facultate donat. Huius resparsu domos expiari arbitrantur: quare inter fodiendum stantes, Apollinem, Aesculapiumq́; precantur, ac uitant aquilæ uolatus: aduolare enim non sine periculo tradunt. nanq; si auis effossionem hellebori conspexerit, moriturum qui succidit, augurium est. Celeriter effodiatur oportet, quoniã halitu caput aggrauat. quapropter, ad id arcendum, fossuri allium præsumere, & uinum bibere cõsueuerunt. nulli ita noxæ opportuni redduntur. Veratri albi modo emedullatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἑλλέβορος μέλας. Latinè, Veratrum nigrum. Officinis elleborus niger, Germanis Schwartz Nieszwurtz. *Elleborus niger coquitur cum lente, aut iure aliquo Diosc. albus autem datur per se, & cũ sesamo, aut thapsiæ succo, aut alica, aut mulsa, aut pulte, aut lenticula, aut sorbitione alia. Nigrum cum scamonio & sale dat idem. Album debilibus cum succo ptisanæ, aut alicæ, aut alio simili. Paulus. Niger pituitam & bilem infernè purgat, Diosc. bilem maximam flauam, Pau. Albus autem uomitu purgat res uarij coloris, Diosco. Rem uisu terribilẽ in uarijs coloribus uomitionem. Pli. Elleborus bonus ad exanthemata, impetigines, lepras, herpetas, erysipelata, icterum, Pau. Albus oculorũ collirijs contra caligines imponitur, Diosc. Oculorum caliginem fotu discutit, Pli. Niger auri inditur, & post biduum aut triduum eximitur in difficili auditu. Nigri obolos tres, aut drachmam unam dat Dios. adiecto etiam scamonio. Manardus quoq; drachmam unam dedit, cũ granis duobus scamonij in malo cydonio assi, minusq́; & leuius purgant quàm iusta dosis pilularum, quas aggregatiuas uocãt. Albi Themison dabat drach. duas, sequentes quatuor, antiquorum uitium cognoscentes, qui ob metum parcius dabant, cùm celerius erumpat, quo largius sumitur. Vetant tamen dari senibus & pueris, & mollibus, ac fœmineis corporibus. Paulus dat à drach. una ad drach. duas, debilioribus in succo alicæ, aut ptisanæ, fortioribus in aqua calida aut melicrato: sectiua tamen non in puluerem tritum, ut antè monuimus. Albo non est usus Manardus, ex Italis tamen robustos ferre posse putat: non dandum tamen nisi in diuturnis & ualentibus morbis, per alia remedia non sanatis, ut hydropi, cachexia, elephanto, paralysi, epilepsia, podagra, morbo Gallico, qui pessimus & longissimus esse consueuit, & auxilia communia uel contemnere.*

Aliam herbã, ab aliquibus hactenus pro ueratro nigro habitã, Germa. Christwurtz/ *quòd circa natalẽ Domini flores edere soleat, Brabantis* Kerstcruyt/ *siue* Viercruyt/ *uocatam, uerisimile est Consilignẽ esse Ruellij, cuius & Plinius meminit.*

Sesamoides magnum.

B

Sesamoides magnũ. Ca. CXXXV.

SEsamoides magnum, in Anticyra helleborum uocant, quoniam albo ueratro in purgationibus misceatur. simile est senecioni aut rutæ: longo folio: flore cãdido: radice gracili, ignaua: semẽ gustu amaro, cætera sesamæ simile. Ventrẽ detrahit. datur tritum ad bilis pituitæq́; deiectiones,

sectiones, quantum tribus digitis capitur, addito ueratri albi sesquiobolo, ex aqua mulsa. Sesamoidi paruo cauliculi sunt dodrantales: folia coronopi, minora, hirsutiora: & in cauliculorum cacumine capitula, florum penè purpureorum, medio eorum albo: semen sesamæ, fuluum, amarum: radix tenuis. Detrahit bilē pituitasq; semen ex aqua mulsa potum dimidio acetabulo. illitum ex aqua, tumores ac tubercula discutit. Nascitur in asperis. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sesamoidem quidam elleborum nigrum ob similitudinem appellant. huius speciem esse eam herbam, cuius pi-cturam damus, multi haud ineruditi uiri arbitrantur, quamuis eius delineationi ad omnia non respondere ui-deatur, uiribus autem parum differat: nigro ueratro omnino similis planta est, nisi quia caulem obtinet cras-siorem, foliaq; minora. Florem etiam etsi herbaceum habet, tamen è medio eius, folliculi aut siliquæ duæ, aut tres, in quibus semen est, exeunt: floret uere & initio æstatis, in montibus, asperis, lapidosis ac sublimibus na-scens. Calidus atq; siccus ordine tertio, quòd pediculos enecat, Germani Leußkraut *uocant, purgat inferio-rem uentrem uehementer, pituitam & flauam bilem ducens.*

Syluestris cucumer. Caput CXXXVI.

CVcumis syluestris fructu solo distat à satiuo cucumere, quem longè minorē parit, oblongis glandibus non dissimilem. folia atq; sarmenta satiui refert: radice cādida magna. nascitur in sabuletis, & ruderibus, fruticè in totum amaro. Instillatus foliorū succus, aurium dolori cōuenit. Illita ex polēta radix, ueterem omnem tumorem discutit. imposita cum resina terebinthina, tubercula rumpit. ischiadicis infunditur. podagras discutit, decocta ex aceto, & illita eius decocto dentes in dolore colluuntur. aridæ farina impetiginē, lepras & uitiligines abstergit. nigris cicatricibus colorem reddit, & in facie maculas expurgat. Radicis succus sesquioboli pondere, & item cortex, acetabuli quarta parte, bilem pituitamq; deijciunt, præsertim in hydropicis. deiectiones autem citra stomachi iniuriā mouet. radicis selibra, in uini præsertim Libyci hemina conteritur, daturq; ex eo terni cyathi triduo, dum tumor abundè deprimi cernatur. E fructu huiusce cucumeris, fit medicamē tum quod Elaterium uocatur, ad hunc modum: Decerpti cucumeres, qui tacti protinus exiliunt, seruantur nocte una: postridie imposito supra craterem rariore cribro, utrisq; manibus prehensi, sigillatim supino cultro, sursum uersus aciem habente, finduntur: atq; per cribrum humor in subiectum uas exprimitur: simulq; carnosum quod hæsit cribro, quò facilius excidat, eliditur. quod ita pressum est, residere sinitur, atq; in uicinam peluim demittitur. coaceruata autem in cribro segmina. dulci aqua perfunduntur, & denuò pressa abijciuntur. humor in pelui agitatur, & linteo opertus, soli exponitur, dumq; steterit, tota supernatans aqua cum humore concreto, effunditur. hoc uerò identidem fieri solet, donec existens aqua liquescat: qua stillatim exhausta, sedimentū mortario suscipitur, & conterendo cogitur in pastillos. Sunt qui ad hauriendā protinus succi abundantiam, cribratos cineres humi inspargant, & medium cauantes, triplicatum linteum obtendāt, per quod elaterium cum sua humilitate diffundūt, siccatumq;, in pila, ut dictum est, cōterunt. Aliqui pro dulci aqua marinam perfundentes, ita eluunt. Alij in nouissima lotione mulsam aquā respergūt. Elaterium optimum esse constat, leue, nō ponderosum, cum cādore leniter humectum, gustu amarissimum, quodq; lucernarum luminibus obiectum, facilè flagret. Porraceum tamen scabrumq;, si turbidum spectetur, atq; erui cinerisq; B

A plenum * sit,graue & uitiosum esse solet. Nec desunt qui cucumis succo amylum im misceant,ut candorem ipsum & leuitatem imitentur. A bimatu ad decennium deiectionibus utile est. Integer modus,obolus est: minimus,semiobolus: pueris,chalci duo: siquidem copiosius,periculum adfert. Bilem ac pituitam utrauis parte extrahit. optima suspiriosis est purgatio. quod si in animo sit deiectionem moliri,adiecto salis duplo,& stibij quod colorare sufficiat, ex aqua, erui magnitudine catapotia dato,postea cyathus unus aquæ tepidæ sorbeatur. ad citandas tamen uomitiones aqua diluens elaterium , subiectas linguæ partes penitissimè pinna oblinito. quòd si quisquam difficilius euomat,oleo aut unguento irino resoluito,somnum inhibeto . porrò his qui eximiè uacuantur,continuè uinum & oleum dari conuenit, etenim uomendo restituuntur. quòd si uomitiones non finiantur,aqua frigida,polenta,posca,poma,& quæ stomachum densando corroborant,offerenda sunt. Ciet elaterium menses. partus enecat,in pesso subditum. morbo regio medetur , cum lacte naribus infusum. diuturnis capitis doloribus liberat. efficacissimè anginis illinitur,cum uetere oleo,melle,aut felle taurino.

* Alij colore medium.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè,Σίκυς ἄγριος. Latinè,Cucumis syluestris. Officinis asininus,anguinus,erraticus. Germanis,Wild springend Kürbslin/Hundskürbslin. Brabantis,Wild Concommeren. Gallis cocombre sauuage appellantur.

Germaniæ peregrina herba,ex Italia ad nos translata,hodie paßim in hortis seritur. Elaterium succus ex huius fructu quomodo trahatur,Dioscor. docet. amarus extremè Galen. Paulus dicit uacuare ut scammonium tribus obolis,tritum cum lactis cotyla. A trimatu incipere,& nullum ex medicamentis longiore æuo durare, & quo uetustius eò melius,scribit Plinius,& ducentis annis seruatum testatur Theophrastus.

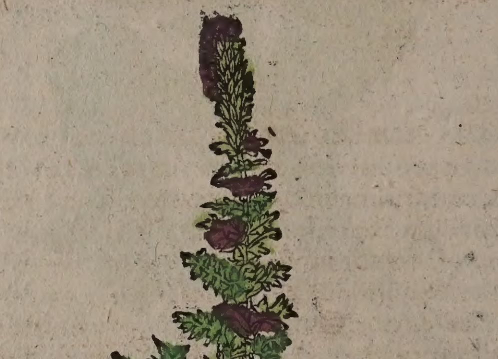
Staphis agria. Caput CXXXVII.

B

Staphis agria.

Leußkraut/ Rodel.

STaphis agria,siue herba pedicularis, folia habet labruscæ diuisa: & cauliculos rectos,molles nigrosq;. fert florem glasti: & folliculos uirides,similes ciceri,& in his nucleum triangulum,scabrum,ex nigro subfuluescentem,intus album, gustu acrem.

acrem. Grana quindecim*, si trita in aqua mulsa dentur, crassum humorem per uomitum purgant. sed qui hauserunt, ambulare debent. prudenter tamen attendere oportet, & aquam mulsam continuò potui dare: quoniam pericula strangulationis inferunt, & fauces adurunt. Trita, & ex oleo illita, phthiriasi prodest: item prurigini & psoris. cit plurimam pituitam commanducata, cocta in aceto, dentium dolori, colluto ore, subuenit. rheumatismum gingiuarum sistit. ulcera oris manantia, cum melle sanat. urentibus malagmatis imponitur. A

* Decem aut quindecem.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis σταφὶς ἀγρία. Latinis Staphis agria. Officinis corruptè, staphis agria & pituitaria. Germanis Staphis körner/Leußkraut/Leußsamen. *Gallis de l' estaphisagrie, l' herbe aux poulx.*

Plinius staphin agriam, uel staphin uuam Taminiam ab aliquibus, ut Celso, uocari falsò existimat, suum enim genus habet cauliculis nigris rectis, folijs labruscæ. fert folliculos uerius quàm acinos, uirides similes ciceri, in ijs nucleum triangulum. Maturescit cum uindemia, nigrescitq́; cùm Tamineæ rubentes nouerit Plinius acinos: sciuerit illam in apricis nasci, hanc non nisi opacis.

Staphis agria semine est uehementer acri & urēte, quod mansum pituitam in os ex capite plurimam detrahit, & illitum ex oleo capiti puerorum pediculos enecat: unde pedicularis quoq; herba dicitur.

Est et alia herba, Germanis Leußkraut/*siue* Rodel/*uocata, humidis pratis nascens, floribus puniceis, instar urticæ mortuæ quam uocant, semine rotundo, folijs incisis, geranio quasi similibus. Alterum illius genus est, floribus citrinis, folijs tamen non usq; adeò incisis.*

Thapsia. Caput CXXXVIII.

THapsia nomen ideo accepit, quòd in Thapso, eiusdem nominis insula, primùm inuenta sit. tota uerò natura ferulæ similis est: graciliore caule: folijs fœniculi: umbella anethi in cacumine, à singulis surculis erumpente. flore luteo. semen quale ferulæ, latum, sed aliquanto minus. radix foris nigra, intus candida, longa, acris, crassiore libro uestita. Lactis extrahendi ratio hæc est: B Facto in ambitu scrobe, cortices inciduntur: aut radix in fornicis speciem in se excauata cooperitur, quò merus succus confluat. oportet illuc sequenti die se conferre, & congestum succum extrahere. Tunditur etiam radix in pila, & succus organo per quallum expressus fictili crasso insolatur. Aliqui folium unà terunt: sed inualidior huiuscemodi succus. Hoc autem interest, quoniam qui ab radice manauit, grauius olet, & humidus permanet: è folijs autem extractus exiccatur, atq; teredinum iniuriam sentit. Qui succum colligit, stare debet non obuersus uento: aut potius, cùm dies apricus est, & à flatu silet: quoniam ob halitus acrimoniam facies uehementer intumescit, nudaq́; corpora inuadūt pustulæ: ob id prius liquido cerato & adstringente, nudas partes illinunt, & ita muniti accedunt. Tam cortex radicis, quàm succus, purgandi uim habent. lacteus succus in aqua mulsa potus, utrinq; bilem extrahit. Radicis modus, quaterni oboli, cum tribus seminis anethi drachmis: succi, terni oboli: lactis obolus unus, quod eo amplius assumitur, periculosum est. Huiusmodi purgatio conuenit suspiriosis, & diuturnis laterum doloribus, reiectionibusq́; datur in cibis aut obsonio, quibus difficile sit uomere. Tam radix quàm succus omniū maximè, quæ pares cum eis uires adepta sunt, uim habent extractoriam ex alto, ubi ex imo aliquid euocandum est, aut meatuum laxitas aliò transferenda est. unde succus illitione, aut radix recens affrictu, alopecias explent. Radix succusq́; cum æquis ceræ thurisq́; portionibus, sugillata liuoresq́; tollunt. sed non plus binis horis dimittantur: locus deinde aqua maris calida foueatur. Vitia cutis in facie emendat, cùm melle illitus succus. lepras tollit. tubercula discutit, perunctus cum sulphure. in diuturnis pulmonum, laterum, pedum, articulorumq́; ualetudinibus utiliter illinitur. ualet ad integendam colis glandē, ijs qui natura, non circumcisione, curti sunt. tumorem enim excitat, qui pinguium fotu emollitus, præputij iacturam resarcit.

NOMINA

A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Radix quam Officinæ pro thapſia uendunt, cuius picturam exhibemus, thapſia eſſe ab effectu demonſtratur, nam in puluerem redacta ſoluit, & præſertim corticis puluis, ut Dioſcorides inquit: in Thapſo eiuſdem nominis inſula primùm inuenta eſt: naſcitur & in Apennini Alpibus, ubi uulgo Craffegnana dicitur.

Errant qui ex folijs ſuccum ſeruant, quoniam, ut inquit Dioſcorides, nullius momenti eſt.

Spartium. Caput CXXXIX.

Genistella.

Genista.

SPartion frutex eſt longus, ferens uirgas, ſine folijs, firmas, fractu contumaces, quibus uites uinciuntur. ſemen lenticulæ, in folliculis phaſiolorum modo naſcens: florem, ut albæ uiolæ, luteum. Purgant per ſuperna uehementer, hellebori uice, citra periculũ flores & ſemina. quinis obolis in aqua mulſa pota. Semen deiectionem mouet. Ramis in aqua maceratis, mox tuſis, extractus ſuccus, iſchiadicis & angina laborantibus auxiliatur, ſi cyathi modum ieiuni bibant. Quidam marina aqua macerare malunt, & infundere iſchiadicis clyſtere. ſtrigmenta autem elicit cruenta.

NOMINA ET EXplicatio.

Græcè, Σπαρτίον.

Latinè, Spartion *uel* Spartos.

Officinis Geniſta nomine ſaltem cognita, ut Germanis & Gallis, qui hæc tria genera, quorum picturam damus, confundũt, Pfrimmen / Ginſt / oder Genüſt / *appellantes.* Brabantis Brem.

Sparti uerò quo uites ligãtur, cuius hoc loco Dioſcorides meminit, uirgas longas profert, ſine folijs, ualidas, difficulter fragiles, quibus uites ligant. Siliquis phaſeolorum modo fert, & in ijs ſemina lentis formam habentia, florem luteum ueluti Leucoium, ſemen & flores cum aqua mulſa ſi bibuntur pondo obolorum quinq;, per ſuperna purgant, ut Elleborus albus, ſine periculo. Semen autem per inferna purgat. Virgæ uerò iſchiadicis proſunt: eaſdem uires Galenus quoq; tribuit geniſtæ, unde perſpicuum omnibus fit, Sparto & geniſtæ, non obſtante quòd forma nonnihil diſtent, eandem ineſſe facultatem. Geniſtella uerò quam Germanicè Stechend ginſt / Erdpfrimmen / *&* Kleyn Streichblůmen *appellamus, aſtringentem cũ amaritudine facultatem poſſidet, ac proinde ualenter ſimulq; citra mordacitatem exiccantem.*

B

Silybum. Caput CXL.

SIlybon lata ſpina eſt, folia ferens Chamæleonis albi. Hæc recens cũ ſale oleoq; cocta eſtur. Radicis ſuccus drachmæ pondere potus, uomitiones ciet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Silybon niſi ea ſpina fuerit, quam ſuprà Chamæleontem nigram appellauimus, Germanis Eberwurtz *dicta, quod tamen ueriſimile non uidetur, cùm, ut Plinius tradit, in medicina uſum nullum habeat, hodie peregrina ac incognita eſt.*

Glans unguentaria. Caput CXLI.

GLans unguentaria, fructus eſt arboris myricæ ſimilis, magnitudine auellanæ nucis, cuius nucleus græcarum nucum more tritus, humorem reddit, quo ad precioſa

preciosa unguenta pro oleo utūtur. nascitur in Aethiopia, Aegypto, Arabia, & Petra oppido secus Iudæam. Præfertur plena, recens, cādida, quæ facilè delibretur. Ea drachmæ pōdere pota, lienem absumit. cum lolij farina & aqua mulsa, podagricis illinitur. psoras leprasq; decocta in aceto, uitiligines & nigras cicatrices cū nitro, emēdat. & cum lotio lentigines, uaros & papulas in facie, & cutis uitia tollit. uomitiones mouet. aluū cum hydromelite resoluit. stomacho aduersatur. Oleū quod ea exprimitur, aluum potu ciet. Cortex eius magis adstringit, uerum tusæ & expressæ succus abstergentibus medicamentis adijcitur, quæ aduersus prurigines & scabritias idonea sunt. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Βάλανος μυρεψική, id est, glans unguentaria, Myrabolanus quoq; Plinio dicta, ex Barbarica regione allata, ben Arabibus dicta, hodie frequens, stomacho aduersatur, cum hydromelite pota carnis huius drachma una est uomitoria: cum oxycrato autem iecur & lienem purgat, cum doxicrato item (quo maximè gaudet ad agendum) lepras, psoras, lentes, uitiligines, pruritum exterget, lieni & hepati indurato illinitur cum farina aliqua siccante, ut erui, lolij, lieni etiam prodesse scribit Gal. in theriaca ad Pisonem. Carnis huius succo facultate calido utuntur aromatarij: id enim inodorum cùm sit, omnibus suscipiendis odoribus est aptißimum, ut insipidum saporibus, & coloris expers coloribus. Id oleum Balaninum Dioscoridi dicitur, ut suprà suo loco ostendimus. Oleo expresso quod reliquum est magma terreum, & amarum, incîdit, terget, contrahit, stipat, ad prædicta etiam efficax, sed minus, Id autem uidetur esse μυροβαλάνου πίεσμα, id est, expressum, quod cataplasmatis miscet Galen. lib. 11. & lib. 13. Meth. & bis lib. 9. comp. phar. part. spleneticis remedijs, & ad scirrhosos lienis affectus adhiberi scribit Gal. Quo in loco μυροβαλάνου tantùm, aliquando μυροβαλάνου σαρκός, aliquando βαλάνου μυρεψικῆς leges, aliquando μυροβαλάνου ἄλευρον, id est, farina & puluis, & μυροβαλάνου λεπύχανα, id est, putamen & cortex, & μυροβαλάνου λέπυρα κεκομμένα καὶ σεσησμένα, id est, myrabolani testæ & cortices incisi & tusi cribratiq;.

Omnia hæc ad splenicos scribuntur, ut sit credibile maximè de fructu eodem, scilicet Balano myrepsica, & eius partibus, omnia hæc intelligi.

Quam uero myrabolanum Arabicam intelligat Dioscorides, cui similem facit fructum palmæ Aegyptiæ, de qua nunc dicam, planè ignoro. B

Nam Arabum recentiorum Myrabolani quinq; generibus distinctæ ueteribus indictæ putantur, & prunorum generi potius, quàm Balanorum, id est, glandium, aßignandæ sunt. Sunt uerò hæc.

Citrini: Lutea.

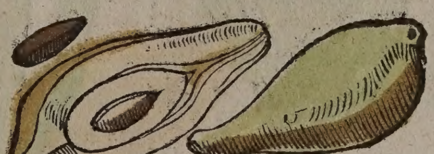
Nigra & Inda.

Empelitica, Emblici.

Kebuli.

Beleetzica: Bellirica.

Lutea ceu citrina refrigerant chologoga.

Inda & nigra, melancholiam purgat & exhilarat.

Cepula phlegmagoga, uisum illustrat, coctionem iuuat, pectus purgat, hydropicis confert.

Empelitica (quæ Actuario ἀμπελιλίξα & ἔμβεξι, quoq; dici uidetur) etiam phlegmagoga, uentriculum purgat & roborat, appetentiam reuocat, uomitum sistit.

Beleetzica empyos iuuat, hemorrhoides & capilli defluuium. De his plura leges in Arabibus.

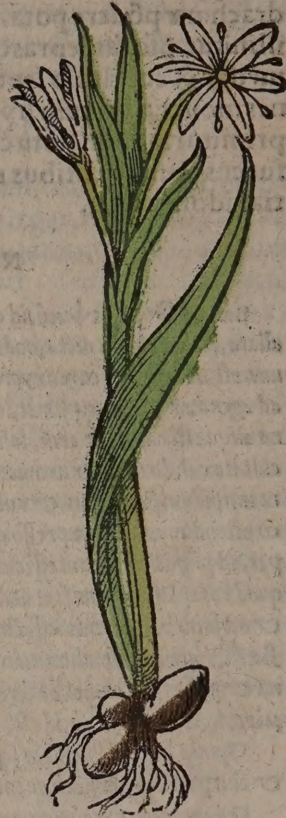
Narcissus.

A Narcissus. Caput CXLII.

Verus Narcissus.
Nartissen röszlin.

B

Narcissum

NArcissum sunt qui ut lilium, liriũ appellarint. folia porro similia, tenuia, multo minora, & angustiora: caulis uacuus, & sine folijs, supra dodrantem attollitur, flos albus, intus croceus, in quibusdam purpureus: radix intus alba, rotunda, bulbosa: semen uelut in tunica nigrum, longum. probatissimus nascitur in montibus, suaui odore. cæteri porrum imitãtur, atq; herbaceum uirus olent. Radix cocta, siue estur, siue bibitur, uomitoria est. ambustis igni prodest, cum exiguo melle trita. præcisos neruos illitu glutinat. luxatis malleolis, diuturnisq; articulorum doloribus trita ex melle & imposita, subuenit. uitia cutis in facie, uitiliginesq;, cum semine urticæ & aceto emaculat. cum eruo & melle, ulcerum sordes expurgat. abscessus rumpit concoctioni repugnantes. infixa corpori extrahit, illita cum lolij farina & melle. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Dioscorides hoc loco, ut Plin. lib. 21. cap. 5. & 10. Narcißi duo genera facit, licet à Theophrasto & Apuleio non nisi unum genus constituatur: nisi ex floris diuersitate duplex eius genus facere uoluerint. Est autem Narcissus planta congener aut saltem similis lilio, quare quidam ipsum non minus quàm lilium, lirion uocant, ut tradit Dioscor. Sunt qui hermodactylum esse uelint Narcissum, quorum opinioni nos non subscribimus, cùm sciamus uulgarem hermodactylum esse hieronbulbum, qui & colchicon dicitur: de quo suprà egimus.

Non tamen omnino negamus, ex hermodactylorum genere esse posse narcissum, cùm & ipsorum plura genera hodie reperiantur, ut suprà depicta uides.

Cæterùm dictus est Narcissus, autore Plinio, non à fabuloso puero, ut fingunt poëtæ, sed à narce, quod torpor est, quoniam dolores & torpides capitis grauitates facit: idemq; testatur Symposij libr. 3. Plutarchus, dicens: Et Narcissum appellauerunt quasi neruos hebetantem, & torpides facientem grauitates: quapropter & Sophocles ipsum antiquum magnorum ducum, id est, subterraneorum coronamentum uocauit.

Verum Narcissum præter omnes, Hieron. Tragus exhibet, Dioscoridis descriptioni potißimùm similem, Germanis Narcissen rößlin uocatum.

Hippophaës. Caput CXLIII.

HIppophaës, quo fullones uestes interpolant, in sabulosis maritimisq; nascitur, surculaceo frutice, undiq; denso & largo. folijs oleæ, longioribus, molliori- busq;: inter quæ candicantes spinæ emicant, siccæ, angulosæ, interstitio quodã distantes. flores hederæ corymbis similes, racematim cohærent, minusculi tamen, & molles, candidi, ex parte rubescentes. radix lacteo succo madet, crassa, mollis, amara gustanti. ex qua, perinde ac thapsia, succus eximitur, qui per se, & cum erui farina subactus, siccatur, & ad usum reconditur. Syncerus pituitas, bilem, aquasq; detrahit, oboli pondere: erui uerò farina subactus, quatuor obolis, cum aquæ mulsæ dimidia hemina tritus datur. Radice & herba liquamentũ depromitur, uti in thapsia. huius in purgationibus modus est drachma. B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hippophaës, aut Hippophyes, Lappago, Græcis ἱπποφαὲς: quidam Plinio asperugmem dictam putant. Theophrastus etiam ex tithymallo hippophaës optimum apud Tegeane confici scribit. Debent accommodatæ esse equorum naturæ, neq; ex alijs causis nomen accepisse: quippe quædam animalium remedijs nascuntur locupleti diuinitate ad gerenda præsidia: Quæ hodie sit, ignoratur.

Hippophæstum. Caput CXLIIII.

HIppophæston, id quod aliqui hippophaës appellant, nascitur eisdem locis quibus Hippophaës, estq; spinæ fulloniæ genus, humilis herba, sine cauliculo, sine flore: inanibus tantùm capitulis: folijs paruis, spinosis: radiculas habens molles, crassas. Succus radice, folijs & capitulo exprimitur, & exiccatur. Datus, cum uoles, tribus obolis, in aqua mulsa, aquam pituitasq; detrahit. priuatim comitialibus morbis, neruorum uitijs, & orthopnϾæ conuenit huiuscemodi purgatio.

Et hæc hodie peregrina & exoleta.

A

Ricinus. Caput CXLV.

Cici,aut croton,nomen accepit à ricini animalis ſimilitudine. arbor prouenit paruæ ficus altitudine,folio platani, maiore, læuiore,& nigriore: ramis, caudicibusq́; cauis, in arundinis morem: ſemine in uuis aſperis,quod corticibus exutum, Ricinum animal repræſentat: ex quo oleum,nomine cicinum,exprimitur,cibis fœdum,lucernis emplaſtrisq́; utile. Grana triginta numero purgata,trita potu,pituitas,bilem,aquã que per aluum extrahunt. uomitiones mouent. ſed iniucunda admodum eſt, & moleſta purgatio: ſiquidem ſtomachum uehementer ſubuertit. Tuſa & impoſita, uitia cutis in facie,uarosq́; expurgat.Folia cum polenta trita,inflammationes oculorum,tumoresq́; leniunt, rigentes mammas cohibēt.eadem ex aceto illita,ignes ſacros reſtinguunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Κρότων.

Latinè, Ricinus, *Cici.*

Officinis Kerua,manus Chriſti,palma Chriſti,Cataputia maior.

G rmanis Wunderbaum/ Creutzbaum/ Zeckenkörner.

Brabantis Mollencruyt.

Gallis palma Chriſti appellatur.

Itali uocant,Miraſole, & Giraſole.

Ricinum à ſimilitudine animalis fœdi (uulgo ein Zeck*) cum ſemine fruticis huius,appellant* Ricinos.

B *Nuſquam non ſeritur: apud nos in hortis ad arcendam effodientium talparum, ut uolunt, iniuriam, inſtar arboris paruæ proſilit,folia platani,maiore,uel uitiũ,ramis caudicibusq́; cauis, & in arundinis modum fiſtuloſis,ſemine in uuis aſperis, quod corticibus exutum:*Ricinum *animalis effigiem repræſentat tam proximè,ut ſi uita adeſſet, planè* Ricinus *uideretur.*De Ricino oleo *lib.primo egimus.*

Tithymali. Cap. CXLVI.

Tithymalli genera ſeptem,quorum maſculus characias appellatur, ab aliquibus amygdaloides: alter,myrtites,qui fœmina exiſtimatur, eumq́; myrſinitẽ aut caryitẽ uocant: tertius, paralius, quem tithymalida appellarunt: alius,helioſcopius: quintus,cypariſsias: ſextus,dendroides: ſeptimus,platyphyllos dicitur. Characiæ caules ſupra cubiti altitudinem attolluntur, rubri, lacteo ſucco atq; acri madentes.folijs oleæ circum ramos,anguſtioribus,& longioribus,radice craſſa, lignoſa,pendet in cacuminibus caulium,coma iunci, ſub qua caueolæ foliolis balnearum ſimiles,in quibus ſemen continetur.naſcitur in aſperis & montibus.Succus aluum purgat.trahit pituitam bilemq́;,binis obolis in poſca ſumptis.& cũ aqua mulſa,uomitiones mouet. Appetente uindemiarum tempore,ſuccus congeſtis ramulis, mox diſſectis,& uaſe concluſis,excipitur. Aliqui adijciunt farinam erui,& in paſtillos digerunt,qui erui magnitudinem impleant. Alij in aridas ficos,ternas quaternásue guttas inſtillant,ut cum his inareſcant: quas ad uſus recondunt. Per ſe etiam tuſus in pila,& in paſtillos coactus reponitur. Porrò cùm extrahitur lac,neq; quouentus aſpiret, ſtare quenquam, neq; manus oculis admouere conuenit: ſed antequàm colligas, corpus, præſertim faciem,collum,ſcrotumq́; genitalis,adipe aut oleo cum uino perungere. Fauces autem exaſperat. quapropter catapotia cera aut decocto melle oblini par eſt,& hoc modo dari. binas tamen ternáſue ficos, purgationis gratia ſumpſiſſe,ſatis eſt.Recens lac ex oleo,perunctos in ſole capillos euellit,renaſcentesq́; flauos & exiles efficit.deniq; omnes perimit. Dentium cauernis inclusum,leuat dolores. ſed cera dentes oblinendi, ne ſuo delapſu,fauces & linguam uitiet: tollit illitu impetigines,formicantes uerrucas, penſiles,& quæ thymi

Platophyllos. Dendroides. A

B

Helioscopius.

Cyparißias.

florem repræsentant. ualet aduersus pterygia, carbunculos, phagedænas ulcerum, gangrænas, fistulasq; . Legitur semen autumno, & siccatum sole leuiter tunditur, feruefactumq; loco mundo reponitur. Folia item siccantur. Semen & folia lactei

A

Nux uomica.

Süß Wolffsmilch.

Wald Wolffsmilch.

succi effectum præbent, dimidio acetabulo pota. Sunt qui inueterãt, admisto cum lacte lepidio, & caseo contuso. Radix drachmæ pondere in hydromelite pota, per inferna trahit. decocta cum aceto, dentium dolori auxiliatur, colluto ore. Fœmina, quam mirsyniten, aut caryiten uocarunt, similis suapte natura daphnoidi; folijs myrti, sed maioribus, firmis, in cacumine acutis, & pungentibus: ramulos ab radice mittit dodrantales. fructum fert alternis annis, nuci similem, mordaci gustu. nascitur in asperis. Succus, radix, semen, folia, consimilem antedicto sortiuntur facultatem. sed ad ciendas uomitiones inualidior hæc est. Aliud tithymali genus dicitur paralios, quem tithymalida, aut meconaaliqui appellauere. nascitur in maritimis, ramis subrubentibus, palmum altis, quinis senisue à radice exeuntibus: folijs lini, angustis, paruis, oblongis, in uersus quosdam digestis: capite in cacumine orbiculato, in quo semen ut eruum, uario colore emicat. Flos albus. frutex totus cum radice lacteo succo turget. Similes ad usus reconditur. Helioscopius dicitur, folijs portulacæ, tenuioribus, rotundioribusq́; ramulis prodeuntibus à radice, quatuor aut quinq́;, rubentibus, dodrantali altitudine, tenuibus, lactia copiosi plenis: capite anethi. semine uelut in capitulis incluso. Helioscopij nomen accepit, quoniam comas cum sole circumagat. circa oppida nascitur, potissimùm in ruderibus. Colligitur succus semenq́;, ut aliorum. Eædem quæ superioribus uires, non tamen usq; adeò ualidæ. Cyparissias in caulem exit dodrantalem, uel maiorem, subrubrum: ex quo folia piceæ similitudine exoriuntur, molliora tamen, & tenuiora. & in totum nascentem piceam æmulatur, unde nomen traxit. candido succo madet, cui eadem uis quæ superioribus. In petris nascens, dendroides cognominatur. ampliter opacat. in cacumine frondosam spargens comam, succo lacteo prægnans, cauliculis rubentibus. folijs myrti tenuioris: fructu characiæ. Eiusdem effectus, cuius superiores, similiq́; modo reconditur Platyphyllos, uerbasco similis est. Radix, succus, & folia, per inferna trahunt aquas. Pisces necat, tusus, & aquæ inspersus. Reliqua tithymalorum genera quæ suprà scribuntur, idem efficiunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Septem statuuntur Dioscoride & alijs ueteribus testibus, Tithymalorum genera. Prima Characias, hoc est, uallaris. Sic dicta quòd uallis & septis muniendis apta sit, à uallo, quod Græcis χάραξ dicitur; quæ sepium iungendarum idoneitas causa fuit, ut balthcum etiam, id est, cinctura sit dictum: fortè ea quam Germani uocant Bexenmilch. *Secundus myrtites, quasi myrtacea, à foliorum myrthi figura, Sicut à nucibus*

quibus

quibus similem fert fructum caryites & myrsites. Hunc fructum sunt qui nucem uomicam, Germanis Kragen *äuglin uocatum esse putant. Tertius paralius, id est, maritimus dicitur, eo quòd maritimis nascitur locis. Quartus Helioscopius, id est, solisequus appellatus est tithymallus, eò quòd coma eius ad solis cursum circum agatur. hic Germanis quibusdam dicitur* Sonnen wendende Wolffsmilch. *Quintus Cyparißias nuncupata est, à foliorũ cupreßi similitudine. Germani imitatione Latina* Cypressene Wolffsmilch *appellãt. Sexta dendritis siue dendroides, id est, arborescens, à ramorum copia, & quòd ferè arborescat, Germanis* Die gröst Wolffsmilch *dicitur. Septimus platophyllas, id est, latifolius, à foliorum latitudine nominatur,* Breyt bletterte Wolffsmilch. A

Turbith Officinarum.

Ex Tithymallorum generibus tria tantùm depicta damus, proferent fortè alij longè plura: nam etsi Dioscorides plureis species descripserit nobis incognitas, habemus tamen nos uicißim alias multas, quas ipse non descripsisse uidetur.

Turbith Mesue quibusdam uidetur secunda species tithymalli. Laudant Arabes eius corticem album, gummosum, uacuum, arundinaceum, recentem, friabilem: corrigunt zinzibere, & formatis ex eo trochiscis.

Genera tithymallorum habent acrem calidamq; facultatẽ, inest uerò & amaritas, ex quarto itaq; calfacientium sunt ordine, & ualenter desiccant.

Pityusa. Caput CXLVII.

PItyusam specie à cyparissia differre constat, & si tithymalorum generi asignetur, caulis supra cubiti altitudinem assurgit, geniculatus: folijs piceæ, acutis, exilibus: flore paruo, uelut purpureo: semine instar lenticulæ, lato: radice crassa, candida, succo referta. quibusdam in locis frutex hic prægrandis inuenitur. Detrahit per aluum radix, drachmis duabus data in aqua mulsa. item seminis drachma. succi cum farina subacti cochlearium in catapotio datur, modus foliorum drachmæ tres. B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Πιτυοῦσα, *hoc est, pityusa hodie omnibus herbarijs Officinisq; ac recentioribus medicis incognita, fruticosa est, caule supra cubiti altitudinem assurgente, geniculato, folijs piceæ, acutis exilibusq;, flore paruo purpureo, semen latũ forma lenticulæ, radicẽ madidam succo, quam quidam rhizotomi circulatores pro albi hellebori radicibus diuendunt.* Scaphon *Germa. appellant. Actuarius turpenton uocauit simpliciter. Pityusa bilem & pituitam per aluum detrahit, radix decocti hemina, aut seminis ligula in balanis &c.*

Lathyris.

Lathyris. Caput CXLVIII.

LAthyris, quam aliqui tithymalum appellant, eamq; tithymalorum numero adscribunt, caulem emittit cubiti altitudine, & digitali crassitudine, inanem. gignuntur in cacumine alæ, & folia in caule oblonga, amygdalinis proxima, latiora, & læuiora. quæ autem in summis ramulis exierunt, minora conspiciuntur, aristolochiæ, aut oblongæ hederæ figura. In cacumine fructum summis surculis gerit, triplici loculamẽto insignem, rotundum, ceu capparin, in quo grana* intercursantibus membranis inter se distincta continentur, eruis maiora, rotunda. quæ dum corticibus exuuntur, candida sunt, & gustu dulcia. Nullus radicis usus. totus frutex lacteo succo turget, uti tithymalus. Grana sex aut septem in catapotio, aut cum ficis aut palmulis deuorata,

* *Adde, tria purpurea,*

A aluum purgant: sed aqua frigida postea sorbenda. trahunt autem bilem, pituitam, & aquas. Succus tithymali modo exceptus, eundem effectum præbet. Cum gallinaceo aut oleribus folia decoquuntur ad eosdem effectus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Λάθυρις. Latinè, Lathyris. Officinis Cataputia minor. Germanis, Springkörner/Treibkörner. Gallis espurge dicitur.

Sunt qui Lathyrin dicant Tithymali speciem esse, tum quòd similiter illis succum habeat, tum quòd eodē modo purget, uniuersaq; illis facultate similis sit, nisi quòd semen gustantibus uideatur dulce: quod sanè etiam maximam uim purgatoriam obtinet. Calidam in tertio, & in primo humidam statuunt.

Peplus. Caput CXLIX.

PEplos frutex est lactei succi plenus, folijs paruis, ut rutæ, pauló latioribus: rotunda coma, ferè dodrantali, humi respersa: semine sub folijs rotundo, minore quàm candidi papaueris. pluribus scatet auxilijs: unicam radicem habet, superuacuam, ex qua fruticat. nascitur inter uites, & in hortis colligitur messibus. siccatur in umbra, & continuè uersatur. fructus tusus & feruefactus reconditur. Bilis ac pituita detrahitur, acetabulo eius in hydromelitis cyatho poto. obsonijs insperfa cō turbat aluum. muria conditur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Peplum, Officinæ Esulam rotundam. Germani Runde Wolffsmilch. Galli Vineale reuelium uocant.

Græcis Πέπλος dicitur: inter uites & in hortis inuenitur frutex lactei plenus succi. folijs rutæ pauló latioribus, circinata coma, palmati, humi procumbente, fructu sub folijs rotundo, tribus loculis discreto, in quibus semen nigrum, papaueris magnitudine continetur. Semine poto aluus soluitur, ac pituita detrahitur.

Peplis. Caput CL.

B PEplis, quam aliqui syluestrem portulacam uocāt. Hippocrates peplion. In maritimis maximè nascitur, latè opaco frutice, candidi succi pleno: folijs satiuæ portulacæ, rotundis, infernè rubentibus: semine sub folijs rotundo, uti in peplo, feruente gustu: radice singulari, superuacua, tenui: Colligi, & reponi ac dari, uti peplos, & sale condiri solet. Easdem habet uires.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Πεπλίς. Latinè Peplis, herba maritima, quæ & peplion, & portulaca syluestris: hodie planè incognita, nisi ea fuerit, quam hodie Officinæ omnes Soldanellam appellant, ut quidam arbitrantur.

Chamæsice. Caput CLI.

CHamæ ficen aliqui sycen nominant. ramos emittit quaternum digitorum, teretes, succosos, in terram deiectos: folia lentis, parua, peplum planè referentia, tenuia. quæ à terra non attolluntur. semine sub folijs rotundo, ut in peplo: neq; caulem, neq; florem promit. radice firmatur tenui, superuacanea. Rami ex uino triti uuluæ dolores sedant, in pesso appositi. tollunt tumores ac uerrucas omnium generum illiti. decoctorum cibo aluus resoluitur. Succus simili effectu prodest. illitus contra scorpionis ictum auxiliatur. aduersus caligines oculorum utilis, & hebetudines, incipientes suffusiones, nubeculas, cicatrices, cum melle iunctus. In squallidis petrosisq; nascitur.

De hac hodie nihil certi constat.

Scammonia. Caput CLII.

SCammonia ramos ab una radice emittit trium cubitorum, multos, pingues, & qui nonnihil crassitudinis præ se ferant. folijs helxinæ, aut hederaceis, mollioribus tamen, hirsutis, & triangulis: flore candido, rotundo, in calathi modum cauo, graueolente: radice prælonga, crassitudine cubitali, cādida, graui odore, succo grauida,

uida. Legitur ad hunc modum fuccus: Capite exempto, radix in teſtudinis ſpeciem cultro excauatur, quo fitur in cauum cōfluat ſuccus, qui conchis demum excipitur. Alij ſcrobes in terra concamerato ſinu fodiunt, in quos, ſubiectis iuglandium folijs, profundunt ſuccum, ſiccatumq; extrahunt. Laudatur autem ſcammonium leue, nitidum, rarum, & colore quàm ſimillimum taurino glutini, fungoſum, tenuibus fiſtulis, quale ex Myſia regione Aſiæ deportatur. Nec attendere ſolùm par eſt, ſi linguæ tactu albeſcat (hoc enim euenit adulterato, quod admiſto fit tithymalli lacte) ſed longè magis antea annatis. item ſi non uehementer linguam exurat, id quod miſti tithymalli argumentum eſt. natione autem Syriacum & Iudaicum deterrima habentur, grauia, denſa, erui farina & tithymalo uitiata. Succus drachmæ unius aut quaternum obolorum pondere hauſtus, ex aqua pura uel mulſa, per inferna bilem & pituitam extrahit. ad reſoluendam aluum binos obolos cum ſeſama, alióue ſemine, ſumpſiſſe ſatis eſt. dantur eff:cacioris purgationis cauſa, ſucci tres oboli, cū duobus ueratri nigri, & aloës drachma una. Fiunt purgatorij ſales, drachmis uiginti ſucci ſcammoniæ, in ſenos ſaliscyathos adiectis: Horum modus proportione uiri um: integer quidem, tria cochlearia, medius duo, minimus unum. Radicis drachma una aut altera purgat, cum ijs quæ retulimus. Nonnulli decoctum radicis ebibunt. Coquitur in aceto, & cum hordeacea farina teritur, cataplaſmate iſchiadicis utili. Partus enecat ſuccus, uuluæ in lana ſubditus, tubercula diſcutit cum melle aut oleo illitus. decocto in aceto perunctæ lepræ abiguntur. diuturni capitis dolores ex aceto & rofaceo perfunduntur. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Scammonium quoniam cæteris præstat, quod in Colophone (quæ inſula eſt Ioniæ, Apollinis oraculo nobilis) gignitur, ideo & Colophonium nominatur. Itaq; eiuſmodi ſuccus, qui in quotidiano medicinæ uſu ad purgationes præstantem & maximam uim habet, quatuor modis colligitur apud Meſuen, duobus tantùm Dioſc. Vis bimo nec antea nec poſtea. Medicinas omnes exacuit, & ſtomacho (ut Galenus ſcribit) inimicum eſt, atq; eius diſſolutionem facit. Recentior autem Græcia & Officinæ noſtræ, lachrymam hanc, quo minus ſtomachum offendat, in cotoneo malo decoquunt, atq; tum illam Diacridion, quaſi dicas, lachrymulam uocant; hæ uerò corrupto uocabulo diagredion appellant. Plinio præter Colophonium commendatur & Myſium, Prienenſe, ſpecie nitidum, & quàm ſimillimū taurino glutino. fungoſum, tenuiſsimis fiſtulis, citò liqueſcens, uirus redolens, gummoſum, linguæ tactu lacteſcens, quàm leuiſsimum, cùm diluitur albeſcens. Doſis ultima Scammonij per ſe. Meſue ſunt grana 12. Aëtio ſcrupuli duo, uel. ut inquit, pro uirtutis ratione maior aut minor. Galeno & Oribaſio exhibetur pondere drachmæ unius. Dioſcorides quoq; integram drachmam non ueretur offerre: ſufficere tamen ad ſoluendum aluum dicit duos obolos. Quod ſi efficacius purgare, uel ut ipſe inquit, quaterni oboli, cum duobus ueratri nigri & Aloës drachma una, ſi ipſum Dioſcoridem ſequamur, dari poſſunt. Ego, inquit Manardus, licet nunquam ſim auſus tantum dare, duodecim tamen grana tranſcendere non ſum ueritus, ſcioq; quoſdam ſcrupulum integrum hauſiſſe ſine noxa. B

Chamelæa. Caput CLIII.

CHamelæa ſurculoſa fruticat, ramis dodrantalibus. folia oleæ ſimilitudinē habent, tenuiora* & amara, quæ guſtata linguam mordent, & arteriam deradūt. Detrahit pituitam bilemq;, folijs præſertim in catapotia deuoratis: nanq; duæ abſinthij partes, adiecta chamelææ una, hydromelite excipiuntur, & in catapotia coguntur: ea autem in uentre non liqueſcunt: ſiquidem quotquot fuere deuorata, reguntur. Folijs cum melle tritis ſordida ulcera & cruſtoſa repurgantur. *Alij, adduut denſa.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Officinis & recentioribus Herbarijs Leo terræ, aut Linum ſyluestre, item Oluella. Germanis Zylandt. Gallis boys gentil appellatur. Plura uide in annotationibus noſtris in caput proximè ſequens.

Thymelæa. Caput CLIIII.

THymelæa eſt, qua granum gnidium, quod eſt ſemen ipſius, colligitur. hoc Syri *apolinum uocant. quoniam ſatiui lini frutex ſuapte natura ſimilitudinem referat; uirgas ædit perpulchras, multas, tenues, tripedaneas; folijs chamelææ, angu *Euboea

A *Thymelea.*

ſtioribus,& pinguioribus, uiſcoſis, gummoſisq; ſi mordeantur: flore candido: fructu myrti in modum rotundo, qui inter initia uiret,& tandem rubeſcit: inuolucrum fructus durũ, foris nigrũ, intus album. Hoc per inferna bilem, pituitam, aquasq; detrahit, ſi uiginti granorum pars interna bibatur: uerùm fauces adurit. Itaque cum farina aut polēta, aut in uuæ acino dari debet, aut melle cocto obductum deuorari. qui ægrè deſudant, trito ſemine cum nitro & aceto, inunguntur. Folia quæ peculiariter cneorum appellantur, per meſſes colligi debent,& ſiccata in umbra recondi. Quibus dare libeat, antea tundere,& neruos eximere conuenit. illitum acetabuli modo cum diluta uini potione, aquam extrahit. mediocrius purgat, addita lente cocta, aut cõtritis oleribus. Thymelææ farina uuæ acerbæ ſucco excipitur, & in paſtillos diuiditur. herba ſtomacho infeſta. partus impoſita necat. Naſcitur in montibus & aſperis. Hallucinãtur qui coccon gnidium fructum eſſe chamelææ exiſtimant, decepti quadam foliorum ſimilitudine.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Thymelæa cuius mentionem hoc loco Dioſcorides facit, eſt Mezereon Meſue & Officinarum, ut patet conferenti fructum, myrti baccæ æmulum utriq;, quod Granũ gnidium dicitur Dioſcoridi, Officinis Coccum gnidium, Germanis Kellershals. *Foliáq; oleæ ſimilia faciunt ambo, ſed anguſtiora Dioſco. maiora Meſues. ramos Meſuæ bicubitales. Dioſcoridi tripedaneos. Cùm hi Chamelææ (quam nonnulli Mezereon putant) ſint dodrantales & palmo tantùm alti: unicam autem thymelæam facit Dioſcorides: multas Mezerei ſpecies facit Meſues.*

Sambucus. Cap. CLV.

B *Ebulus,* Attich.

Sambucus, Holder.

SAmbuci duo genera. Vnum in arborem aſſurgit, ſurculos ſpargens arundinaceos, teretes, cauos, candicantes, proceros. folia iuglandis, terna quaternáue, ex interuallis circa ramos exeunt, grauia odore, minutim in ambitu ſecta: & in ramulorum cacuminibus cauliculisq; circinatæ umbellæ, quę florem candidum pariunt, mox acinum terebintho similē, in nigredine ſubpurpureum, racemoſum, ſucco madentem, uinoſumq;.

Alterum

Alterum genus, chamæacte uocatur, Romanis ebulum, lõgè humilius est, magisq́; herbaceo generi asſignandum, caule quadrangulo, geniculato, folijs amygdalæ, ex interuallo longioribus, geniculatim expanſis, pinnatisq́;, grauecolentibus, in ambitu ſerratis: muſcario ſambuci, flore & acino eiuſdem: radice nititur longa, craſsitudine digitali. Eadem utriuſq; uis, & uſus exiccans, aluo detrahens aquam, ſtomacho inutilis. Folia olerum more coquuntur, ad pituitam bilemq́; detrahendã. Caules teneri in patinis cocti, eadem efficiunt. Radix in uino decocta, & in cibis data, hydropicos adiuuat. prodeſt uiperarum morſibus, eodem pota modo. uuluas emollit inſidentium decocto: patefacit earum ſpiracula, & uitia corrigit. Acini in uino poti eodem funguntur munere. denigrant capillos illiti. Folia, ſi prætenera ac mollia ex polenta illinantur, inflammationem mitigant. ambuſtis & canis morſibus illitu proſunt. ulcera quæ dehiſcunt in fiſtulam, agglutinant. ijs qui podagra tentantur, cum ſeuo taurino aut hircino proſunt illita folia. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sambucus uel Sabucus Græcis Ακτῆ. *Officinis Latinum nomen ſeruauit.*
Germanis Holder/Flader. *Brabantis* Vlier. *Gallis, Seu, ſuſeau dicitur.*
Ebulus Græcè Χαμαιάκτη. *Officinis genuinum ſeruauit nomen. Germanis* Attich.
Brabantis Adick. *Gallis Hieble appellatur.*

Vtraq; Sambucus, & arboreſcens & herbacea, exiccandi, conglutinandi, modiceq́; digerendi facultatem obtinent. Paulus Aegineta hæc adijcit: Potæ & manducatæ aquam per aluum educunt, propter quam cauſam quia purgatoriam uim habent, de ipſis hoc libro agit Dioſcorides, cùm alioqui recenſeri debuerant inter arbores.

Picnocomum. Caput CLVI.

PIcnocomon conſtat erucæ folijs, acrioribus, ſcabris & craſsis: caule quadrangulo: flore ocimi: ſemine marrubij: radice nigra, aut pallida, rotunda, exigui mali figura, terram redolente. Inuenitur in ſaxoſis locis. Semen grauia ſomnia & tumultuoſa facit, drachmæ inſtar potum. tumores diſcutit, illitum cum polenta. ſpicula, adactosq́; corpori aculeos, extrahit. Folia illitu tubercula, panosq́; diſcutiũt. Radix eius in aqua mulſa duûm drachmarum pondere, aluũ ſoluit & bilem extrahit. B

Picnocomon hodie planè neglectum & incognitum.

Apios. Caput CLVII.

APios iuncos duos ſiue tres ſpargit, rubros, tenues, qui à terra parum attolliũtur: folijs rutæ, oblongioribus tamen, & anguſtioribus, herbaceis: ſemine paruo, radice haſtulæ regiæ * in formam pyri turbinata, rotundiore tamen, ſucci fœcunda, intus habet corpus candidum, extrà cortices nigros. Superior pars eius uomitione bilem pituitasq́; extrahit: inferior per aluũ. tota utrinq; purgationes mouet. Succum ſi libet eximere, tuſa radix in fictili mergitur, & agitata aqua, quod ſupernatat pinna ſelectum, exiccatur. Purgat utraq; parte is ſuccus, ſeſquiobolo potus.

* *Sphondilij.*

NOMINA ET EXPLICATIO.

Apion, cuius picturam damus, hodie apud Germanos Erdtnuß/ Erdfeigen/ Erdmandeln *appellatur, Brabanti* Muyſen met ſteerten/ *uel* Zeeuſche caſtanien.

Colocynthis. Caput CLVIII.

COlocynthis ſarmenta foliaq́; ſatiui cucumeris emittit, per terram repentia, diuiſa, fructum in ſpeciem mediocris pilæ conglomeratũ, uehementer amarum: quẽ legere oportet, cùm cœperit in pallidũ colorẽ permutari. Medulla fructus pur-

gatoriam

A Colocynthis.

gatoriam uim habet, ſi quatuor oboli cum aqua mulſa, melle cocto, myrrha & nitro excipiantur, & cogantur in catapotium. Arefactæ pilæ teruntur, & infuſæ clyſteribus proſunt neruorum reſolutioni, coxendicum doloribus, & coli uitijs, ut quæ bilem, pituitam & ſtrigmenta, interdum etiam cruorem eliciant. fœtus admotæ enecant. dentium dolorē tollit, ſi unà repurgetur, & luto oblita cum aceto & nitro inferueſcat, hocq́ue iure decocti dentes colluantur. ſi aqua mulſa aut paſſum in eadem incoquatur, & ſub diuo refrigeſcat, potu craſſum humorem & ſtrigmenta alui detrahet. ſtomacho ſupra modum aduerſatur. ſubdita ex ea balano, alui excrementa eijciuntur. Virentis ſucco utiliſsimè iſchiadici perfricantur.

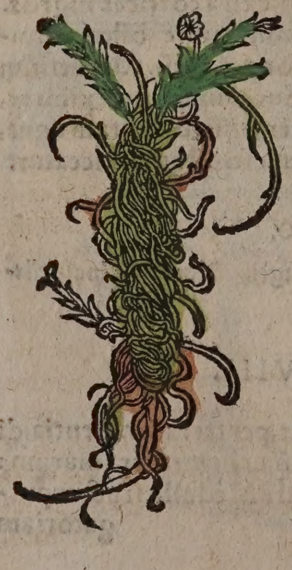
NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Κολοκυνθίς. *Latinè, Colocynthis, Cucurbita ſylueſtris.*

Officinis corruptè Coloquintida. Germanis Coloquint. *Gallis Courge ſauuage, coloquinte:*

Meſue duplex genus Colocynthidis conſtituit, Nempe marem & fœminam. Mas grauis, durus, aſper, nigricans, & lanuginoſus eſt. Fœmina eidem autori præfertur mari, præſertim magna, ſiue ut dicunt, groſſa, lenis, laxa, candida, leuis, & perfectè matura: & cuius pars interior, ſiue medulla, pulpoſa, laxa, leuis, hoc eſt, non aſpera & inſigniter alba eſt. Optima Venetijs emitur Colocynthis, & quæ ex orientalibus regionibus, utpote calidioribus, ad nos aduehitur. Quæ apud nos naſcitur, inefficacior eſt, & ægrè aluum ſoluit. Cæterùm probatiſsima ſylueſtris huius Cucurbitæ medulla, ſiue, ut loquuntur, pulpa, antequam in uſum aſſumatur, primùm incidenda eſt, deinde terenda diligenter, & ſæpius cribranda. Ad uſus tempore rurſus cum
B *mulſa mortario exquiſitiſsimè ſubigenda, id enim illi, inquit Aëtius, peculiare eſt, ut trita antequam madefiat, ſubtiliſsima appareat: ſed poſt mulſæ infuſionem ita intumeſcat, ut qui uideat, cribratā minimè putet. Quoddam igitur fruſtulum eorum quæ intumuerint, ſæpe uentri aut ſtomacho inhæret, ſæpius tamen inteſtinorum anfractibus implicatur. Cumq́ue ſit naturaliter acris & mordax, ulcerat inteſtina, parit & contractiones. Propterea exquiſitiſsima diligentia ad ultimam minutiem redigenda eſt. Sed mulſæ prius aut rutæ decocto infunditur, tum exiccata in puluerem redigitur. Paulus & Auicenna, quem eſt Meſue ſecutus, ipſam Colocynthida etiam plurimùm teri uidetur. Serapion autem, ſed malè, contrarium aſſerit, eam uidelicet non multum eſſe terendam. Doſis pulpæ colocynthidis ad ſumma eſt, decem ceratia, Meſue. Paulus drachmam integram dare non ueretur, quæ eiuſdem ſententia pendet ceratia decem & octo. Datur Aëtio Colocynthidis medullæ ſcrupulorum duorum pondere, ex duobus mulſæ cyathis. Imbecillibus tamen inquit, ſcrupulus ſufficit. Quatuor obolis ſumptu purgat hoc loco Dioſcoridi, melle cocto, myrrha & nitro excepta, atq́ue in catapotium coacta.*

Epithymum.

Pituitam, bilem, & ſtrigmenta Dioſco. purgat: bilem uerò & muccos, non à ſanguine, ut elleborus ſcammonium, ſed à neruis & neruoſis partibus, Paulo. Danda quibus caput eſt læſum, & meninges, aut pericraneon, uertiginoſis, hemicranicis, epilepticis, apoplecticis, cynico, ſpaſmo, aſthmaticis, orthopnoicis, Paulo.

Cum oleo ſpinæ affricatum lumborum & coxarum dolores ſanat, & alia multa poteſt, Dioſcor. Plin. Galen. Paul.

Epithymum. Cap. CLIX.

EPithymon, flos eſt è thymo duriore, ſatureiæ ſimili. capitula habet tenuia, & leuia, & in eis caudiculas, quaſi capillamenta. Potum cum melle detrahit pituitā, bilemq́ue atram, per inferna. Priuatim prodeſt melancholicis, & inflatis, acetabuli menſura, ad quatuor drachmas, cum melle, ſale, & aceti exiguo. Plurimum in Cappadocia & Pamphilia gignitur.

NOMINA

NOMINA ET EXPLICATIO. A

Epithymum Græcorum est flos thymi ſatureiæ ſimilis, calidus ſiccus gradu tertio: omnia poteſt quæ thymus, ſed efficacius, ob id illius penuria hoc uti licet, menſura tamen maiore. Datur Epithymum drach. 4. cũ ſero lactis uel mulſa, ad educendum humorem melancholicum. Horum loco ſi Arabum Epithymo, hoc eſt, caſſuta thymo innata, ut ſatureiæ ſeu thymbræ, Epithymbrum Actuario dictum, & hyſſopo, & maioranæ epyſſopum: & orobo orabranche, & lino linanche, uti libet, quia uires cum thymi flore eaſdem illi Plinius ueterum ſolus tribuit: dabitur cum Meſue ob imbecillitatem à drach. quatuordecim ad drach. uiginti. Epithymus autem Arabum, ut thymus, eſt duplex, hortenſis, & hoc calidior, ſiccior montanus.

Alypum. Caput CLX.

ALypon ſurculoſa herba eſt, ſubrubra, gracilibus ramulis: tenuibus folijs: flore molli, leui, & copioſo: radice betæ, tenui, referta, acri ſucco: ſemine Epithymi: gignitur in maritimis, maximè Lybiæ, quàm largiſsima: quanquã alibi quoq; plurima prouenit. Semen atram bilem deijcit, ſi menſura epithymo pari cum ſale & aceto ſumatur. uerùm interanea leuiter exulcerat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Alypon uel pityuſam Dioſcoridis eſſe Turbith, uel Turpetum Actuarij, quidam arbitrantur, quam etiam Turpet à barbaris uocari ſcribit Dioſcor. nec fortè uox ea cum Leoniceno & alijs quibuſdam expungenda ex Dioſcoride fuerit. quum aliàs pleraſq; appellationes barbaras interponat, Turbith autem Meſue, ut ſuprà monuimus, ab hoc diuerſum eſt, & quibuſdam uidetur ſecunda tithymali ſpecies. Alypion uel Alypia aluum ſoluit, in aqua mulſa, Plinio, addito ſale modico. Minima potio eſt duarum drachmarum: media quatuor: maxima ſex, ea purgatione, quibus datur ex gallinaceo iure. Depellitur atra bilis ſemine, Dioſco. ſi menſura Epithymo pari, cum ſale & aceto ſumatur. purgat autem maximè bilem atram, qua purgata animi triſtitia in melancholicis pellitur, à qua ui ſeu facultate potuit illi nomen fieri. Eſt enim Græcis Alypon, quod triſtitia doloreq; caret, aut liberat. B

Empetron.

Empetrum, ſeu Calcifraga. Caput CLXI.

EMpetron aliqui phacoides uocant, naſcitur in montibus & maritimis, ſalſo guſtu: ſed quo propius terreno fuerit, amarius ſentitur. Trahit bilem, pituitam, & aquam, ſi bibatur in iure aliquo, aut hydromelite.

NOMINA ET EXplicatio.

Ab alijs deſcribitur herba ſeſquipedalis, geniculatis cauliculis, ſucculenta, folio marini roris, niſi quòd multò carnoſius & rarius, ſemine corymbis dependentibus, fœniculi effigie, floſculo luteolo, ſingulari radice, exili & breui, odore guſtuq; ſalſis. Galliæ uulgus quòd medijs erumpat ſaxis, perce pierre, hoc eſt perforipetram. Sanctones rumpe pierre, id eſt, rumpè petram, multi marinam criſtam, quòd montium iuga & ſcopulorum crepidines ea ueſtitæ criſtentur, Aliam tamen omnino ab ea, quam cretam appellant marinam. Frequens eſt in Maßilienſi ora, neq; non in maritimo Sanctonum tractu. Germaniæ uerò peregrina. Hallucinantur qui eam herbam Officinæ ſaxifragam albam, Germani Weiß & hohen ſteynbrech appellant, Empetrum eſſe contendunt, notis omnibus ſupradictis apertißimè reclamantibus, nempe caulem

habet

A

Saxifraga alba.

habet lanuginosum, subrubicundum, folia exigua, rotunda, in extremitatibus incisa, flores candidos, radicem exilem, cui granula Coriandri seminis quantitatem referentia adhærent, partim alba, partim rubra, quibus Officinæ pro semine eius utuntur. hæc urinam mouet, calculos frangit & conterit. Stranguriæ itaq; confert: abstergit enim expurgatq;, & quæ in uenis est crassiciem, sicut alia omnia, quæ amara sunt, incidit. Menses quoq; cit, crassaq; ac glutinosa ex thorace educit. hanc quidam arbitrantur pseudobunion esse Dioscoridis.

Vitis sylueſtris. Cap. CLXII.

Lyenen/Nyelen.

B

VItis syluestris sarmenta uitis modo prælonga emittit, aspera, lignosa, rimoso cortice: folijs hortensis solani, longioribus ac latioribus: muscoso flore, & capillaceo: fructu exiguis uuis simili, post maturitatem rubente. rotunda est acinorum facies. Feruefacta radix in aqua & in cyathis duobus uini aqua marina diluti pota, humorē alui ciet. ideo hydropicis datur. Vuæ eius, uitia cutis in facie, & maculas omneis expurgant. Enascentes uiticulæ, cibi gratia, sale condiuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Syluestris uitis quibusdam ea uidetur, cuius picturam exhibemus, uidelicet quam suprà clematin alteram fecimus, uulgo Lienen/Nielen. Brabantis Wondtwyngaert. Gallis hardea & uiorna appellata.

Vitis alba. Caput CLXIII.

VItem albam aliqui bryoniam uocant. Folijs uiticulis, pampinisq;, satiuam uitem imitatur, sed hirsutiora sunt omnia. ea quos prope se nacta sit frutices, suis clauiculis complectitur. fructus rubens in uua dependet, quo coria pilis spoliantur. Ex ea asparagi, qui prima germinatione exeunt, decocti in cibo, aluum & urinam cient. Folia, fructus, radix, acrem uim sortiuntur. itaq; ulcerum phagedænis, gangrænis, chironijs, putrentium tibiarum tædio, efficaciter ex sale illinuntur. Radix corpus abstergit, & cutem erugat. uitia cutis in facie, uarosq;, lentigines & cicatrices nigras emendat, cum eruo, creta Chia, & fœnogræco. eodem effectu prodest decocta

Bryonia.

decocta in oleo, usquedum liquescat. sugillata tollit, reduuias committit. inflammationes discutit illita ex uino. suppurationes rumpit. medicamento aptè immiscetur, quod carnem exest. infracta ossa extrahit, trita & imposita: datur comitialibus in potu drachmæ pondere, quotidie, anno toto. prodest attonitis, & uertigine laborantibus, consimiliter assumpta. cõtra uiperarum ictus pota drach. duabus, auxiliatur. partus necat. mentẽ interdum subturbat. fœminarum locis apposita, partus secundasq; morantes trahit. cit urinam pota: eclegma ex ea fit cum melle, difficile spirantibus, strangulatu oppressis, tussientibus, uulsis, ruptis, & laterum doloribus lienem ternis obolis pota ex aceto triginta diebus, consumit. illinitur ad eadem cum fico. ad muliebres insessus decoquitur: siquidem uuluas purgat, sed abortum facit. Succus è radice uere exprimitur, qui trahit pituitam, cum aqua mulsa potus. Ad psoras & lepras semen efficaciter illinitur. lactis abundantiã facit succus eius, si cum tritico decocto sorbeatur. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἄμπελος λευκή. *Latinè, Vitis alba.*

Officinis Bryonia.

Germanis Schmerwurtz/Zaunrüben/Wilder zitwan.

Gallis Colubrine, Couluree, dicitur, fortè quòd in hac colubri sæpe stabulantur.

Caletum multum Bryonia baccis rubentibus, quibus depilat, & ob id coria dentantibus, est utilis, & quicquid attigerit, rubrificat ignis modo, unde Gallis quoq; ignis ardens, eorum idiomate, du feu ardant, tota planta dicitur. Galen. fructus eius maturitate ruber, racemosus, est Psilothrum ut planta ipsa. Nam ἄμπελον λευκὴν βρυωνίαν καὶ ψίλωθρον καλοῦσι. *Galen. lib. simplic. tamen* ἄμπελον λευκὴν *&* βρυωνίαν *separat lib. 1. com. ph. part. in pilos corrumpentibus medicamẽtis.* B

Vitis nigra. Caput CLXIIII.

NIgra uitis, quam alij nigram bryoniam uocant, folia fert hederæ, sed maiora, smilaceis proxima: caules etiam cognatos, capreolis suis arbores, quasi adminicula, comprehendit. fructus racematim cohærent, qui inter principia urent, & post maturitatem nigrescunt. radix foris nigra, intus buxeo colore nitet. uiticulæ quæ primo germinum partu erumpunt, in olera recipiuntur. Menses pellunt, urinas cient. lienem absumunt. uertiginosis, comitialibus, neruorum resolutione tentatis, prosunt. Radix eadem, quæ uitis alba præstat, sed inefficacius. Folia cum uino ex ulceratis iumentorum ceruicibus commodissimè illinuntur. luxatis itidem imponuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Falluntur qui nigram uitem aliam esse plantam ab alba differentem arbitrantur, cùm eadem sit colore, in radice, quæ huic nigra, alteri alba, & fructu tantùm differunt, quem alba uitis rubrum, nigra uerò nigrum profert: alba uitis rubro fructu in agro Argentinensi, nigra uerò radice & fructu nigro in Norico copiosissimè proueniunt. Simul nascentes nusquam reperi.

Filix. Caput CLXV.

FIlici folia sine caule, sine fructu, sine flore, ex uno pediculo, cubitali longitudine, multifida, & lateribus pinnata, subgraui odore. radice per summa cespitum nigra, oblonga, filices multas fundente, subastringente gustu. nascitur in montibus & saxosis. Radix latas tineas excutit, sumpta drachmis quatuor ex aqua mulsa, me-

A *Filix mas.*

Filix fœmina.

lius si cum scammoniæ aut ueratri nigri totidem obolis detur. sed qui sumunt, allia prægustare debent. laborantes lienis incremento recreat. radix & potu & illitu cum axungia uulneribus sagitta arundinea factis, est auxilio. Cuius rei probatio talis fertur: Peribit filix, quam per ambitum sata copiosior arundo coronet. & contrà, euanescens abibit arũdo, quam obsepiens multa filix in orbem cinxerit. Filix fœmina folijs est filicis, surculosis, altioribusq;, & quæ non singulari, ut illa, pediculo fulciantur: radicibus longis, pluribus, obliquis, quæ ex nigro in luteũ flauescunt. aliquæ etiamnum rubræ inueniuntur. Pellunt lata interaneorum animalia cum melle eclegmate sumpto. potæ cum uino drachmis tribus, teretes tineas eijciunt. datæ fœminis, sterilitatem faciunt. & prægnantibus abortum, si supergrediantur. Farina humidis ulceribus, & cicatrici repugnantibus, inspargitur. iumentorum ceruicibus medetur. Folia recentia in oleribus cocta manduntur, ut uentrem emolliant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Filicis Plinio ut Dioscoridi duo genera, nec florem habent, nec sem[illegible]*: unum* πτέριν *Græcis. Latini Fili-*
B *cem maiorem. Germani* Hohe farn. *Galli osmundam regalem uocant, cuius ex una radice complures exeunt filices, bina etiam cubita excedentes, non graues odore. Alterum genus Græcis* θηλυπτέρις. *Latinis Filix fœmina. Germanis* Nider farn. *Gallis fugera, feuchiere dicitur.*

Nascuntur ubiq;, maximè uerò frigido solo. Filicis radix maximè utilis, amara, subastringens, lumbricos latos necat, partum mortuum eijcit, ulcera ualenter, sed sine morsu siccat imposita, hepatis meatus probè terget sine manifesta calfactione aut refrigeratione.

Filicula, siue Polypodium. Caput CLXVI.

Polypodium.

Filicula nascitur in montosis petris, & uetustis arborum caudicibus, præsertim quercuum, palmi altitudine, filici similis, subhirsuta, non tenui perinde diuisura. radix pilosa, in qua continentur cirrhi, ceu polyporum, crassitudine digiti minimi, coloris intus herbacei, austera aliquantum, & gustu subdulcis. Purgandi uim habet. coquitur cum gallina, aut piscibus, aut beta, aut malua, ad aluum soluendam. aridæ farina aquę mulsæ inspersa, detrahit bilem & pituitam, trita luxatis efficaciter illinitur, & aduersus rimas quæ inter digitos fiunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, πολυπόδιον. *Latinè Polypodium.*

Genuinum nomen Officinis retinuit.

Germanis Engelsüß. *Gallis Polypode dicitur.*

Melius & efficacius est Polypodium, quod in uetustis arborum, & maximè montanarum quercuum nascitur, quàm quod in petris inuenitur, de quo hoc loco Diosco. agit. Hoc enim superfluam habet humiditatẽ, & (ut inquit Mesue) indigestam, quæ flatus, nauseam & stomachi subuersionem excitat. illi aũt querno polypodio, de quo in capite mox sequenti, bonitatis notas octo Mesue attribuit, sed obscurè multùm, & non

conformiter

conformiter bonis auctoribus. Deligendum itaq; censemus Polypodium illud, quod eas habeat proprietates, quas alij iam aßignauimus. Dosis Polypodij est Mesue à drachmis duabus usq; ad aureos quatuor. Aëtius expurgatæ radicis scrupulos sex, qui in aqua mulsa præferbuerint, exhibet. Oribasius drach. duas coquit in ptisanæ succo, datq; bibendum succum. Sunt qui unciam integram dederunt sine noxa. Polypodij radix dulcis, & austera, multùm siccans, sed sine morsu, purgandi uim habet Galen. bilem, pituitamq; trahit, Dioscor. In quo non bilem sed Melancholiam legit Serapio: sic & Mesues, & alij post eos pleriq;, Melancholiæ purgatricem uim tribuunt. Sic crassum, solidum, cirrhosum, ex rubro nigrescens, colore intus herbaceo, ut pistaceum recens, quercubus innatum potius quàm saxis & muris: alijs contrà uidetur, nisi astringendum sit. A

Dryopteris. Caput CLXVII.

DRyopteris nascitur in ueterum roborum musco, filici similis, multò minore foliorum incisura, radicibus inuicem implexis, hirsutis, gustu acerbis, in dulcedinem uergentibus. Psilothrum est cum radicibus trita: illinitur enim primum usquedum sudorem euocet, mox sudor abluitur, & recens imponitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hæc omnino ea uideretur, quam hodie Officinæ & Herbarij Polypodium quercinum, Germani Eychfarn appellant, nisi uiribus eam ab hac seiunxisset. Psilothrum enim non est nostrum Polypodium.

Cnicus. Caput CLXVIII.

CNicus folijs constat oblongis, per ambitum diuisis, asperis, spinosis, caule sesquipedali: capitulo magnitudine grandis oliuæ: flore croci: semine candido, aliqui rufo, lõgo, anguloso. Huius flore in obsonijs utuntur. B Seminis tusi & expressi succus, cum aqua mulsa, uel iure gallinacei, aluum purgat: sed stomacho aduersatur. ex eo autem fiũt offulæ, quas placentulas uocant, adiectis succo amygdalis, nitro, aniso, & melle decocto. quæ aluũ emolliunt. Hæ in partes quatuor finduntur, quæ nucis iuglandis magnitudinem impleãt: è quibus ante cœnam duas uel tres sumpsisse satis est. Ratio temperandi hæc est: Cnici candidi sextarius, amygdalorum tostorum & delibratorũ cyathi tres, anisi sextarius unus, aphronitri drachma una, cum carnibus triginta caricarum. Seminis succus lac cogit, & magis ipsum resoluendæ alui facultate donat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Κνῆκος. Latinè, Cnecus uel Cnicus. Officinis Carthamus, Crocus hortensis.

A Germanis Wilder Saffran/Feldtsaffran/Flor. Gallis Saffran bastart appellatur.

Semen Carthami, ex sententia Mesue, eligendum est candidum, planum, hoc est, læue, grandiusculum, & plenum, cuius medulla est unctuosa & pinguis, cortice tenui. Paulus coquit drachmas quinq; medullæ Carthami, cum Ptissana, & paucis salibus, ut educat aquam. Cnici semen calidum, ordine tertio, purgat pituitam, ut cap. 5. lib. 2. simp. docet Galen. & lib. 5. sanitatis tuendæ: in diacnici compositione: nihil tamen aut minimum harum uirium in consueto nobis semine Cnici expertus, fortè quòd à regionibus calidioribus non sit allatum, sed in nostro agro natum, Carthamus Gazæ cum uulgo appellatur.

Mercurialis. Caput CLXIX.

Fœmina.

Mas.

B

LYnozostis, aliqui parthenion, alij hermu botanion appellant, folijs constat ocimi, minoribus, helxinæ cognatis: ramulis duplici geniculorum nodo cinctis, alarum cauis multis, fructu fœminæ, copioso, quandam racemorum speciem præbente: mari, è foliorum sinu dependente, paruo, rotundo, ceu binis testiculis unà cohærentibus. frutice dodrantali aut maiore. Vtraq; in oleribus manditur, ad aluum ciendam. cocta in aqua, epoto iure, bilem aquamq; detrahit. constat ut mares gignãtur: hunc facere, ut fœminæ, illam: si à purgatione bibantur, & trita folia genitalibus admoueantur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Duo Mercurialis genera, masculus & fœmina, quæ efficacior: utriusq; picturam damus. Mas qui Græcis ἑρμοῦ πόα, ἢ λινόζωστις ἄῤῥην uocatur. humilior, folio nigriore constat, fœtu propter genicula rariore, breui, contorto, in binos ueluti testiculos coëunte, fœminæ coma albicat, fructu copioso, soluto & candido, quandam racemulorum imaginem præsentante, Græcis λινόζωστις θήλεια dicitur. Vtraq; Officinis Latinum nomen seruauit. Germani Bingelkraut/Bengelkraut/ & Scheißkraut appellant. Mercuriali omnes duntaxat ad uentris purgationes utuntur. Verùm enimuerò si quis eius facere periculum uolet in cataplasmate, sanè digerentis admodum facultatis esse experietur.

Cynocrambe.

Cynocrambe. Caput CLXX. A

CYnia aut Cynocrambe, cauliculum binûm dodrantum altitudine emittit, mollem, ſubalbidum. folia mercuriali aut hederæ ſimilia, certis interſtitijs ſubalbida. ſemen folijs adhæret, paruum, rotundum. Folia cum caulibus pota, aluũ cient. oleribus commendantur. Ius decocti & pituitam & bilem aquamq́; detrahit.

* Caput hoc ad ditītiū uidetur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Officinis noſtris nota ſylueſtris atriplicis nomine, ea ſiquidem cauliculum habet duûm palmorum, folia herbæ mercurialis, aut hederæ, ſubcandida ex interuallis, ſemen prope folia paruum, rotundum. Germani uocãt Wilde milten, *&* Scheißmilten. *Aliqui exiſtimant ſylueſtris eſſe bliti genus, cùm more illius ſeminoſum ſit, cæterùm crenatum huic folium, ut Mercuriali, aut hederæ modo in angulos exit, quod non in blito ſylueſtri reperitur.*

Heliotropium. Cap. CLXXI.

HEliotropio magno flos eſt effigie ſcorpionis caudæ, unde ſcorpiuro ei nomen. & quoniam folia cum ſole circumagat, heliotropion dicitur. folia ocimi habet, hirſutiora, candidiora,* & maiora. ramuli à radice terni, quaterni, aut ſæpe quini exiliunt, multis alis concaui: flos in cacumine candidus, aut ſubfuluus, incuruatur ut ſcorpionis cauda. radix tenuis eſt, & inutilis. naſcitur in aſperis. Decoctum herbæ ex aqua, faſciculo manus plenæ potu pituitam bilemq́; per aluum extrahit. contra ſcorpionum ictus ex uino potum & illitum prodeſt. adalligatur ad conceptus arcendos. Aiunt per horam unam ante acceſsiones ſeminis grana quatuor cum uino quartanas finire: tria uerò, tertianas. illitum ſemen formicantes uerrucas penſilesq́;, & thymos, & epinyctidas exiccat. Folia infantium deſtillationibus, quas ſyriaſeis uocant, podagris, luxatisq́; utiliſsimè illinuntur. menſes cient. partus trita & impoſita pellunt. Heliotropion paruum naſcitur in paluſtribus, iuxta lacus, folijs antedicto proximis, rotundioribus: ſemine, acrochordonum uerrucarum modo, penſili, rotundo. Herba cum ſuo ſemine pota, adiecto nitro, hyſſopo, naſturtio, & aqua, latas tineas tereteſq́; excutit. Penſiles uerrucas, quæ acrochordones uocantur, cum ſale illita tollit. Scorpioides herbula eſt, folijs paucis, ſemine caudæ ſcorpionis effigie. Illita ſcorpionũ ictibus præſentaneo eſt auxilio.

*Nigriora.

B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Dicta eſt heliotropium ſimiliter & helioſtrophon, eo quòd ad ſolem ſe uertat, & ad motum ipſius circumagatur herba. Scorpiuri uerò nomen habet ab effigie ſcorpionis caudæ, à Celſo Solaris herba dicitur, à paucis hodie ne medicis quidem, pace ſemper eruditorum dixerim, cognoſcitur, nouo ab herbarijs indito nomine: uocant enim herbam cancri, quòd flores in caudæ cancri ſimilitudinem inflectantur, namq; ſcorpionem noſtri rarius uident, à re potius nota, cancro ſcilicet, potius quàm Scorpione ignota, traxerunt appellationem. Namq; herba cancri, ut ſingulas proſequar notas, pingui ſolo cultoq́; maximè naſcitur. Florere incipit circa Solſtitium. Folia ab ortu in occaſum ſolem ſequuntur, ita ut quacunq; cœli parte ſedem teneat ſydus, in eam conuerſa ſpectent, eoq́; nubilo etiam cœlo dirigantur: folia ocimo ſimilia, hirſutiora, maiuſcula, candidiora: ramuli à radice terni aut quaterni ſæpius exiliunt, multis alis concaui, Flores in cacumine candidi aut fulueſcẽtes, inſtar caudæ ſcorpionis, incuruantur. Radix tenuis & ſuperuacua. Floret medio Auguſto in exitum autumni: qua depicta nunc effigie nuſquam in agris per id tempus conſpicitur. Heliotropion minus omnino priori ſimile, folijs tantùm minoribus: in paluſtribus & circa lacus inuenitur. Scorpioides uerò quæ ſit hodie ignoratur: ſunt qui dicant radice & ſemine ſcorpionis effigiem hanc herbulam repræſentare &c.

Finis Libri Quarti.

A

PEDANII DIOSCORIDIS ANAZARBEI, DE MEDICINALI MATERIA, LIBER QVINTVS. IOANNE RVELLIO SVESSIONENSI INterprete, Cum figurarum debita appositione, & annotationibus in singula capita, Per Gualtherum H. Ryff, Argentinum, Medicum, ex doctiss. uirorum lucubrationibus adiectis.

PRAEFATIO.

SVperioribus quatuor libris, amicissime Aree, tradidimus de aromatibus, oleis, unguentis, & eorundem lachrymis ac fructibus: item animalibus, melle, lacte, adipe, cerealibus, oleribus, necnon de omni radicum, herbarum, succorum, seminumq́; ratione. In hoc autem totius operis Quinto, disseremus de uinis & metallicis, à uite nostram commentationem auspicati.

Vitis uinifera. Caput I.

B

FOlia uitium & triti capreoli, capitis dolores illitu mitigant: & inflammationem stomachi ardoremq́;, cum polenta. folia etiam per se, ut quæ refrigerent & adstringant, imponi solent. Potus eorũ succus dysentericis, sanguinem excreantibus, stomachicis, & grauidarum malaciæ medetur. Eadem efficiunt madefacti in aqua capreoli & poti. Lachryma uitium, quæ ueluti gummi in caudicibus concrescit, ex uino pota calculos pellit. illita lichenas & psoras leprasq́; nitro prius perfrictas sanat: eadem cũ oleo sæpius pilis illitis, psilothri effectum habet: maximeq́; sanies, quam accensa sarmenta uitium uiridia exudarunt. qua & perunctę uerrucarum informicationes extrahuntur. Cinis sarmentorum & uinaceorum, detractis in sede condylomatis, & thymijs, illitus ex aceto medetur. prodest luxatis & uiperarum morsibus: contra lienis inflammationem illinitur, cum rosaceo & ruta & aceto. Labrusca duorum generum est. alterius uua non maturescit, sed flore tenus œnanthen nominatam perducit. altera ad frugem peruenit, paruis acinis, nigra, & adstringens. Folia, caules, & clauiculæ quibus repunt, uim habẽt cultæ uiti similem.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἄμπελος ἥμερος, ὄνη, οἰνόη, οἰνοφόρος. *Latinè, Vitis urbana, uinifera.*
Germanis Weinreben/Weinstock/Weintrauben. *Gallis uigne appellatur.*

Innumera uitium reperiuntur genera, quæ singula persequi superuacaneum esset. Si quis tamen illa disquærere desiderat, rei rusticæ scriptores, Pliniumq́; lib. 13. natural. historiæ, qui diligentißimè de ijs scripsit, legat. Labrusca Græcis ἄμπελος ἀγρία. *Germanis* Wild vngepflantzte Reben. *Gallis* Vigne *sauuage dicitur.*

Vua. Caput II.

VVæ recentes aluum turbant, & stomachum inflant. innocentiores, quæ decerptæ diu pependere, ideo quod in eis copia humoris exiccatur. utilesq́; fiunt stomacho ægrisq́;, atq; cibi auiditatem excitant. in uinaceis & ollis seruatæ, ori & stomacho gratæ * sunt, aluum sistunt, sed uesicam & caput tentant, & sanguinem excreantibus conueniunt. Similesq́;, quæ in musto fuere. Sapa aut passo conditæ, stomachum magis infestant. At quæ solem prius passæ

* *Plinius cõtrà sentit lib. 33. capit. 1.*

in aqua cœlesti conduntur, minus uinosæ sunt, siticulosis, ardentibus & longis febri- A
bus salubres. Reconditi uinacei inflammatis mammis, rigentibus ac præduris, cum sale illinuntur. decoctura eorum dysentericos, cœliacos, & fœminas fluxione uuluæ laborantes iuuat infusa, ad desessiones, ac fotus assumitur. Nuclei acinorum adstringendi uim obtinent. stomacho utiles sunt. inspargitur farina tostorum, polentæ modo, dysentericis, & cœliacis, & solutis stomacho. Vua passa alba adstringentior est. prodest esitata caro earum tussi, faucibus, renibus, ac uesicæ. estur in dysenteria per se cum nucleis, & decocta in patinis cum melle, admista milij ac hordei farina et ouo. ualet ad purgandum caput, eiusdem gratia cum pipere commanducatur. testiũ inflammationes sedat, illita cum lomento fabarum, aut cumini farina. fauos, epinyctidas, carbunculos, enatas in articulis putredines, & gangrænas, sine nucleis trita, & cum ruta imposita sanat. podagræ conuenienter cum panacis succo illinuntur. mobiles ungues illita, celerius extrahit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Σταφυλή. Latinè Vua præcipuè in uite dicitur ab uuido, id est, liquore contento. Germanis Weintraub/Weinbeer. Gallis Roisin appellatur.

Vuarum genera omnia explicari hoc loco nihil opus fuerit, cùm pleræq; ex uitium generibus à Plinio & rei rusticæ scriptoribus enarratis facilè poßint cognosci. Omnium partium uitis temperamentum ex facultatum enarratione apud eosdem patescet. Vuæ tamen immaturæ & acerbæ frigidæ & siccæ sunt, maturæ uerò calidæ & humidæ in primo gradu, autore Simeone Sethi.

Vuæ satiuæ uitis coquit, astringit, leniter digerit: Vuæ passæ, quam Germani Mertreubel/& Rosin. Galli roisins en capatz uocant, caro, tantum astringit quantum eget hepar affectum. Habet præterea facultatem coquendi crudos humores, & emittendi malignos: ægrè corrumpitur, tota substantia familiaris est hepati, & usu crebro consueta est: ob id felicißimè miscetur medicamentis hepaticis. σαφίδας κεκαθαρισμένας, id est, exemptis uinaceis, Act.

Oenanthe. Caput III.

OEnanthe uocatur uitis syluestris fructus, cùm floret. Recondi debet fictili non B
picato, collectaq; substrato linteo, in umbra siccatur. Laudatißima in Syria & Cilicia & Phœnice. Vis ei adstrictoria, quare pota stomacho ac ciundæ urinæ utilis. aluum sistit, ac sanguinis excreationes. contra fastidia & acorem stomachi, sicca & illita efficax est. capitis doloribus tam uiridis quàm sicca, ex aceto & rosaceo perfunditur. sanguinolenta uulnera cataplasmate, & incipientes ægilopas, oris ulcera, & genitalium nomas, trita cum melle, croco, myrrha, & rosaceo, ab inflammatione uindicat. pessis miscetur, ad sistendum sanguinem. contra oculorum delachrymationem, & stomachi ardores, cum polline polentæ & uino illinitur. Cinis crematæ in testa, candentibus prunis, facit ad oculorum medicamenta. reduuias & pterygia, abscedentes gingiuas, cruentasq;, cum melle sanat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, οἰνάνθη, ἀμπέλου ἀγρίας ἄνθος.
Latinè Oenanthe, Labrusca, Vitis syluestris fructus, cùm floret.
Germanis Wild reben/Holtztrauben blůet. Gallis Grappe de uigne sauuage dicitur.

Labruscæ alterum genus, ut Dioscorides quoq; testatur, uuas ad maturitatem non perducit, sed ad florẽ tantùm dictum Oenanthum promouet. Altera perficit paruis acinis. Vis huic eadem quæ satinæ, folio, capreolis & caulibus, sed nigra astringentioris est naturæ.

Omphacium. Caput IIII.

OMphacion succus est acerbæ uuæ, nondum maturescentis, è Thasia uite aut Aminęa. Oportet autem ante canis ortum, expressam melliginem in rubro ære, linteo cooperto, insolare, usquedum cogatur, semperq; quod ceruici uasis concretum hæsit, reliquo humori permiscere: noctu à subdialibus locis in lectũ referri, quandoquidem nocturni rores ipsum concrescere non sinunt. Eligendũ est ea-num, friabile, uehemẽter astringens, & linguam mordens. Sunt qui coquendo melliginem cogant. Prodest cõtra tonsillas, uuam, ulcera oris, humida gingiuarũ uitia,

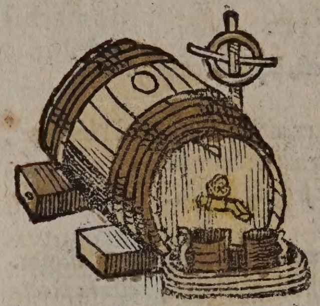
A purulentas aureis,cum melle aut paſſo.item ad fiſtulas,uetera ulcera,nomasq́;,ex aceto : dyſentericis,& mulieribus fluxione uuluæ laborantibus clyſtere infunditur. oculorum claritati,& ſcabritiæ,& eroſionibus angulorum conuenit. bibitur ad recentem ſanguinis excreationem,etiam ſi rupta parte aliqua contingat: ſed pauco, & aquatiore eſt utendum: ualde ſiquidem exurit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ὀμφάκιον. Latinè Omphacium. Officinis agreſta. Germanis Agreſt. Gallis ueriuſt dicitur.

Omphacium ſic à uino differt,ut oleum omphacinum à dulci : ſiccato interdum utimur, ut Heraclides apud Galen.lib.6.comp.phar.part.id quia repellit,incipientibus phlegmonis eſt ſalubre.

Vini natura. Caput V.

Vino uetere nerui læduntur & reliqui ſenſus,quod tamẽ guſtu ſuauius eſt. quare cauendum ijs qui inteſtinæ alicuius partis imbecillitatem ſentiunt.attamen in ſecũda ualetudine paucum, aqua dilutum, innoxiè ſumitur. Nouum inflat.ægrè coquitur. inſomnia parit grauia.& urinam ciet. Aetate medium,utraq; uitia fugit: quare ad uictus ſanorum ægrorumq́; uſurpatur. Album,tenue, ſtomacho utile eſt,ac facilè in membra diſtribuitur. Nigrum uerò,craſſum eſt,& concoctu difficile. carnem alit, & ebrietatem creat. Giluum,utpote quod medium eſt,medias inter utrunq; uires habet. In ſecunda tamen & ſiniſtra ualetudine,cum primis laudatur album. Quin & uina ſapore diſtant. ſiquidem dulce craſsis partibus conſtat,& difficilius à corpore expirat.ſtomachum inflat aluum & interanea,ut muſtũ, turbat: ſed minus inebriat.renibus,& ueſicæ aptiſsimum. Auſterum,per urinam celerius tranſit: ſed capita dolore tentat,& temulentiam gignit. Acerbum, ad ciborũ
B per membra digeſtionem accommodatiſsimum. aluum,& cæteras fluxiones cohibet,minusq́; urinam expellit. Nouum neruos minus tentat. Vinum aqua marina factum,ſtomacho aduerſatur.ſitim ſtimulat,neruos infeſtat. aluo aptum. à ualetudine ſe recolligentibus inutile. Paſſum,quod uuis ſole ſiccatis in area, aut in farmento torrefactis exprimitur, Creticum cognomine, aut pramnion,aut protropon,& ſapa,quæ fit multo igni decocto,Græci ſirion aut hepſema appellant: nigra quidẽ, & quæ dicuntur melampſithia,craſſa ſunt,& corpora multùm alunt: candidum,tenuius: & heluola inter hæc media,medias fortiuntur uires. Omnia tamen adſtringunt, & pulſus reuocant.faciunt aduerſus uenena quæ exulcerando necant, ex oleo pota,& uomitionibus reddita. contra cicutas,meconium,pharicon,toxica,& concretum in grumos lac.item contra renum,ac ueſicæ pruritus,roſiones,exulcerationesq́;.inflant tamen,& ſtomacho aduerſantur.priuatim prodeſt melampſinthiũ, ſi uenter rheumatiſmum ſentiat.album,magis cæteris emollit aluum. Gypſo conditum neruis officit,caput aggrauat,& incendit,ac ueſicæ aduerſatur. contra uenena cæteris aptius. Picata,aut reſinata,excalfaciunt,concoquunt,ſanguinem excreantibus inimica. Quæ uerò aparachyta uocant, ut quæ admiſtam ſapam recipiunt,caput implent,temulentiam gignunt.ægrius in halitum expirant.ſtomachum malè habent. Inter Italica uina Falernum principem locum obtinet,quod inueteratum perquàm facilè coquitur. pulſus exuſcitat,aluum adſtringit,ſtomacho utile. ſed ueſicæ nocet,atq; ijs qui uiſus hebetudinem ſentiunt: & ad potus crebros minimè idoneũ. Albana craſsioribus conſtant partibus,dulcia.ſtomachum inflant,uentrem emolliunt: ſed concoctionem non æquè adiuuant,& neruoſa minus infeſtant. uetuſtate,eadem auſterum ſaporem concipiunt. Cecubum,cùm ſit dulce,eſt & Albano craſſius.corpus & colorem alit: ægrè tamen coquitur. Surrentinum,ualde auſterũ eſt: quare inteſtinorum & ſtomachi fluxiones cohibet.& cùm tenue ſit,caput minus tentat.inueteratum ſuauius redditur,& ſtomacho utile. Adrianum & Mamertinum in Sicilia æquè craſsis partibus gignuntur.modicè adſtringunt,& ocyſsimè inueterantur,minusq́;,ob ſuam tenuitatem,neruos tentant. Paræty pianum, quod ex Adriatico

tico sinu defertur, odoratum ac tenuius est: quarè liberaliter epotum fallit, diu seruat ebrietatem & soporem adfert. Istricum Paraetypiano simile est, sed urinam uehementius pellit. Chium tamen antedictis mollius, & aptum potui est, bene alit, & minus inebriat. fluxiones cohibet, oculorum medicamentis utile. Lesbium facilè membra subit, Chio leuius, & aluo idoneum. Ephesium eandem uim habet, quod phygelites nominatur. uerùm Asianum è Tmolo monte, Mesogites appellatum, capitis dolores ciet, & neruos lædit. Coum uerò & Clazomenium, quoniam multã sibi maris aquam uendicant, facilè corrumpuntur. flatus mouent, aluum turbant, neruis officiunt. Vinum omne (ut reliqua in commune dicantur) merum ac syncerum, & sua natura austerum, excalfacit, facilè in membra distribuitur. stomachũ adiuuat. appetentiam ciborum inuitat. uires alit, ac robur auget. somnum conciliat, & commendat colorem. potum liberalius auxilio est contra assumptam cicutam, coriandrum, pharicum, ixiam, meconium, argenti spumam, taxum, aconita, fungósue, contra serpentium morsus, & omnium ictus quæ refrigerando necant, aut stomachũ in uomitiones effundunt. facit ad longas inflationes, rosionesq; præcordiorum, ac distentiones, stomachi resolutionem, & si uenter ac interanea rheumatismum sentiant. Conueniunt sudatoribus, & quibus corpus immodico sudore digeritur, maximè alba, uetera, & odorata. Quæ tamen uetustate dulcescunt, renibus ac uesicæ accommodatiora redduntur. uulneribus, inflammationibusq; in succida lana imponuntur. tetra ulcera & phagedænica, & fluxionibus obnoxia, commodè perfundũtur. Quæ marinam non receperunt, austera & alba, ad sanorum uictus usurpantur. In his præstant Italica, Falernum, Surrentinum, Caecubum, Signinum, & permulta Campaniæ, & Paraetypianum ab Adriatico sinu, & Siculum quod Mamertinum appellatur. Ex Græcis Chium, Lesbium, & Phygelites ex Epheso. Crassa uerò & nigra, stomacho negocium exhibent. inflationem pariunt. corpus augent. Tenuia tamen & austera stomacho prosunt, & minus carnes alunt. Vetera ualde tenuia, & cãdida uehementius urinam ciũt, & dolores capitis mouent, neruosq; largius pota tentant. In media ætate, ut à septimo anno, potui saluberrima sunt. Modus autem pro ætate, & tempore anni, & consuetudine, & qualitate uini definiatur. Non siti- **B** re, & modicè cibos prolui, optimum est præceptum. Nocet ebrietas omnis, & maximè assidua, siquidem obsessos neruos quotidie remittit: largiorq; potus, acutorum morborum adfert initia. Mediocris tamẽ uinolentia, aliquot diebus, maximè post aquæ potus, utilis: nanq; modo quodam ex alto euocat, sensilesq; expurgat excretus, & per cæca corporis ducit spiracula. sed aquam post uinolentiam bibere oportet: siquidem ualetudinis alicuius gratia factæ temulentiæ remedium affert frigida. Omphacites nomine, peculiariter fit in Lesbo, siccata sole acri uua, pauló ante maturitatem decerpta, triduo aut quatriduo, donec racemi in rugas contrahantur, expressumq; uinum cadis insolatur. Vim adstringendi habet. prodest dissolutis, stomacho, & ilei dolore laborantibus, item prægnantium malaciæ, & crudis. in pestilentia quoq; sorptum auxiliari dicitur. Huiusmodi uina non nisi post multos annos bibi possunt. Lora, quam deuteriam, alij potimon appellant, fieri solet, adiectis metretis tribus aquæ, in uinacea, quibus triginta uini metretæ extractæ fuerint: calcatis uinaceis, expressoq; decocto ad tertias parteis, additis in singulos congios modi eius qui remansit, binis salis sextarijs. post hyemem transfunditur in uasa. Lora intra annum utendum: etenim celeriter exolescit. Conuenit ægris quibus timemus noxam uini, coacti sæpe desiderijs eorum obtemperare. item à longa ualetudine se recolligentibus. Fit & uinum quod adynamon uocant, loræ uires habens, hoc modo: Pares aquæ & musti mensuræ coquuntur molli igne, donec absumatur aqua. quod, ubi refrixerit, elutriatum, picato uase reconditur. Alij marinæ & cœlestis aquæ, mellis & musti pares miscent portiones, decapulant, & quadraginta diebus insolant. quo ad *annum utuntur ad omnia eadem. Vinum è syluestri uua nigrum adstringit. prodest alui & stomachi fluxionibus, & cæteris quibus constrictione & contractione opus est. *Post.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Vinum protropum, id est, quod ab uuis defluit, antequàm calcentur. Gal. lib. 8. com.
Germanis Der vorschuß. phar. part.
Gallis Lib. 8. Simp.

A Gallis l' mere goutte, medium inter calidum & frigidum, hepaticis saluberrimum, præsertim cum hepate lupi: qui proprietate substantiæ hæc nutriunt, nec calfaciunt, nec refrigerant.

Vinum musteum calidum primo ordine, uetus tertio, medium secundo, calori proportione respondet siccitas. Ex musto cocto fit ἕψημα, id est, sapa. Germanis Gesotten most/lib. 7. comp. phar. part. Nescio quo modo neglectum est, quod à nostris Asiæ Græcis ἕψημα dicitur, ab his qui Attico sermone magis utuntur, σίραιον, id est, sapa: quamuis etiam σίραιον dicitur, quod pinguibus ficis in aqua coctis efficitur, Officinis mel passulatum dictum, quod magis digerit & terget. Mustum uerò coctum magis est emplasticum, non rodens, libro 7. comp. phar part. Ex sapa dissolutum castoreum cum opio, dolorem aurium inflammatarum magis sedat, quàm uinum dulce, initio lib. 2. eiusdem. Facultatum uini differentiæ sunt permultæ: à substantia tenui, crassa: colore albo, fuluo, rubro, nigro: odore imbecillo, ualenti, sapore uario, sumendæ: de quibus Galenus lib de uinis: lib. 4. & magis quinto de sanitate tuenda. Aph. 17. 18, 21. lib. 2. methodi. 7. maximè. 12. libro 1. antidot. lib. 3. alim.

Vinum medicamentis stomachicis, cæliacis, hepaticis, feliciter miscetur, si absit phlegmone, erosypelas, abscessus, intemperies calida. Nam totius substantiæ similitudine alit, coquit, roborat, putredinibus resistit, intemperiem frigidam uel humidam, si qua adsit, tutò persanat, libro 8. comp. phar. part.

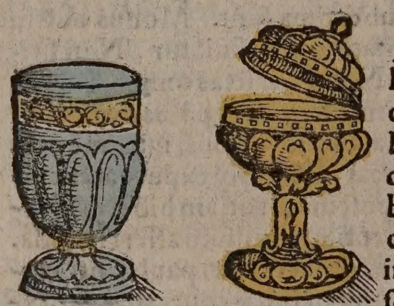
Vinum melitides. Caput VI.

Melitides datur in longis febribus, quæ stomachum infirmarunt. nanq; aluum leuiter emollit. urinam ciet. stomachum expurgat. prodest articulario morbo, renum uitijs, imbecillo capiti, & mulieribus abstemijs. odoratum siquidem est, & corpus alit. Distat à mulso quod fit è uino uetere, austero, & melle exiguo. Melitides autē adiecto ad quinq; congios austeri musti, mellis congio, & salis cyatho, cortinis magnis, quò magis ad efferuescendum locus pateat, fieri oportet, seusim aspersò sale: cumq; efferuere desierit, in alia uasa transfunditur.

Vinum hoc neglectum, ac minimè in usu est.

Mulsum. Caput VII.

B

Mulsum è uetere uino austeroq;, & bono melle factum, præfertur. minus enim inflat. accelerit id genus in usum uenit. uetus corpus alit. media ætate, aluo prodest. urinam pellit. à summo cibo sumptum nocet. & inter initia potum, implet. dein appetendi auiditatem reuocat. Fit mulsum duabus uini metretis, admixta una mellis. Aliqui, quò celerius præberi possit, mel cum uino coquunt, & ita transfundunt. Alij utilitatis gratia, ad sextarios sex musti feruentis, unum mellis adijciunt, & ubi ferbuerit, uase recondunt. dulce autem permanet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Oenomeli Gal. podagricis, arthriticis, nephriticis, & senibus, ex melle, & uino Sabino, aut simili, & petroselino componit, adiecta bethonice, & sarxiphago in nephriticis. Qui uerò curiosius cōponunt, etiam spicæ nardi aliquid inijciunt: hodie uerò eidem magnam aromatum miscellam immittunt. Olim fuit usu celeber ad cerebri, neruorum, & aliarum partium affectus frigidos, sed id medicamentosius, quale à ueteribus, Mesuæ præsertim, scribitur: nunc magno harum frigidarum regionum incommodo, in usu esse desijt, præter quàm quòd circa natalem Christianum in Bacchanalibus uulgi regalibus, plebecula ad palati gratiam, nō ad intemperaturæ frigidæ propulsionem, etiam largius bibit, & Claretum uocat: magnates uerò preciosius, οἰνόσακχαρ: parciore tamen mensura, quod ferè ex sach. unc. quatuor, & Cinamomi unc. dimidia in lib. uini singulas conficitur. & Hippocraticum uinum appellant, tanquàm Hippocrate inuentore dignum, ob uirium & saporis excellentiam: cui etiam mellis parum addunt quidam, præsertim si uinum austerius ad saporis gratiam, & coloris: clarius enim euadit colatum.

Gal. lib. 5. Sanitatis tuendæ.

Aqua mulsa. Caput VIII.

Aqua mulsa easdem quas mulsum uires possidet. Cruda utimur, cùm molliri deiectionem, aut uomitionem incitare uolumus: ut ijs qui uenena hauserunt, ex oleo,

ex oleo. Decocta datur imbecillis, & hominibus elanguescẽtis pulsus, quos illi dixere microsphyctos, tussientibus, peripneumonicis, & ijs qui immodico sudore digeruntur. Iam paratum conditiuumq́; quod aliqui hydromeli propriè uocãt, media ætate adynamo uino, aut loræ in recreandis uiribus respondet, & similem uim adipiscitur. quare inflammationibus alicuius membri plus quàm lora prodest. inueterati tamen usus damnatur inflammatis, aut constrictis, sed laborãti stomacho, aut cibum fastidienti, sudatoribúsue conuenit. Fit, duabus pluuiæ aquæ ueteris ad unam mellis partem additis, & insolatis. Alij fontanam aquam adijciunt, & ad tertias parteis decoquunt, & ita recondunt. Nec desunt qui hydroméli appellent, quòd à melle elutis aqua fauis confici ac seruari soleat. sed meracius confieri* conuenit. Aliqui id coquunt. ægrotantibus noxium est, quoniam plurimùm ceraginis sibi uendicat. A

*Bibere.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Μελίκρατον recens, ὑδρόμελι sepositum ut seruetur, Dioscoridi dicitur: alijs confunditur pro aqua mulsa, seu mellita, quam Germani Honigwasser/ hydromeli uerò Medt uocant. Cruda mulsa inflationes & tormina maximè excitat, quoniam in aqua tantùm calfacta mel dissoluitur: qualem mulsam crudam Serapio uult dari dormituræ mulieri, quam concepisse suspicamur, nisi eius potui sit assueta. In arthritide calida, pro mulsa, aqua sacharata est præstantior. Quòd si uel à mulsa, uel sacharata aqua post usum septem dierum, aut uires nimis collabantur, aut uentriculis malè coquat, ad unum redeundum, uel potius uinum mellis transeundum. Secundum hydromelitis genus à Dioscoride descriptum, infinitis partibus ualentius & generosius est, & idem quod uinum mellis uocat Plinius. Colore enim & calore, & saporis gratia uinum exoticum, quod Bastardum uocant, mentitur, hoc Germani uocant Medt/ estq́; efficacißimum in affectibus cerebri, & partium neruosarum frigidis, paralysi, apoplexia, epilepsia, lethargo, colicis item, & nephriticis, & uentris inferioris intemperie frigida, seruaturq́; & ualentius euadit tempore & loco calido. Vires eius miraberis, si parum antè coxeris, & despumaueris: deinde dies quadraginta aut circiter, extra pluuiam sole uerno exposueris. Exponitur etiam æstiuo & autumnali, nec infeliciter, nisi quòd interdum in acetum longè omnium acerrimum abit. si solem non habuerit liberum, nec post feruefactionem & insolationem fuerit operculatum. Fermentum non miscendum, ut hodie solent, ut nec Plinius, id tamen accelerare feruorem, & augere acrimoniam certum est, quanta uerò mensura sit miscendum ex Mesuæ corruptis codicibus difficilè est conijectare: hi enim unc. tres in lib. centum aquæ & mellis expetunt: alij in singulas libras aquæ, & mellis simul mistarum uncias tres fermenti miscent: alij ad mellis lib. unam, aquæ lib. octo fermenti, unc. unam. Melicratum Hippocrati est noxium biliosis, & quibus magna sunt uiscera. Galen. etiam febribus colliquantibus: aquosius urinas, & sputa magis promouet, minus aquosum aluum magis subducit. B

Aqua. Caput IX.

De aquis in uniuersum decernere, propter locorum proprietates, & peculiares naturas, cœlum, & alia pleraque, difficile est. Magna tamen ex parte optima est dulcis, syncera, nullius omninò qualitatis particeps, & quæ ne minimo quidem tempore in præcordijs commoratur. ad hæc, quæ & facili uia fertur, & citra molestiam. nec inflationes creat, & minimè computrescit. Aqua maris calida est, & acris. Stomacho aduersatur, aluum enim conturbat. pituitam expellit. si uerò calida ad fotus adhibeatur, elicit & discutit. neruorum uitijs, & pernionibus, ante ulcera prodest. miscetur cataplãsmatis ex hordeacea farina, & emplastris, & discutientibus malagmatis. ad mouendas deiectiones tepefacta infunditur: ad tormina, calida. psoras, pruritus, impetigines, lendes, & mammas rigentes, foueri utile est. liuores fotu discutit. ad uenenatos ictus, qui tremorẽ & refrigerationem adferunt, salutaris intelligitur, maximè scorpionum, phalangiorum, aspidumq́;. Etiam si quis in calidam descendat, auxiliatur, & malo habitu confectis

iamdiu

A iamdiu corporibus,neruisq́;,balneæ ex ea utiles.hydropicos,capitis dolores, aurium grauitates feruentis uapor leuat.ſyncera,& ſine potabilis aquæ miſtione repoſita,uirus deponit.Sunt qui etiam præcoquant,& ita recondant. Datur ad purganda corpora per ſeſe, aut ex poſca,aut cum uino,aut melle. uerùm poſt deiectionem, dant gallinæ aut piſcium iuſcula,ad domandam morſus acrimoniam.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Aquarum bonitatem Galenus à tribus ſenſibus primò æſtimat,nempe guſtu,uiſu,& odoratu.Guſtu puram dicit,ſi nullam offerat qualitatem,ſed ad unguem expers maneat ſingularis alicuius guſtus.Viſu,quum ſyncera fuerit,ac planè perlucida: ſic nec odoratu ullam præ ſe ferre qualitatem debet, ut ſunt quædam extremæ prauitatis,quæ aut acidum,aut acre,aut ſalſum aliquid,uel putridum,uel aliquod aliud uitium uix effatu ſingulari nomine præ ſe ferunt.Si à loco unde erumpant aquarum bonitatem uelimus cognoſcere, Galenus & Hippocrates uolunt aquam potabilem exurgere à loco ad orientem ſpectante,quæq́; per meatus mundos celeriter currat,per terramq́; puram coletur,æſtate frigida,hyeme tepida: quæq́; eadem celeritate calefiat & refrigeretur: hanc omnibus ætatibus uolunt accommodam &c.De aquarum bonitate uide plura apud Palladium lib.1.rei ruſticæ.C.Celſum lib.2.cap.17.Aegnetam lib.1.cap.50.Oribaſium lib.2. de fa.ſimpl.Hippoc. de aere,aqua,& reg.Galen.lib.7.de curand.morb.Actua.lib.9.cap.12.& Platonem lib.5.de legibus. De marina aqua uide plura in annotationibus noſtris in caput de muria.

Thalaſſomeli. Caput X.

QVod thalaſſomeli uocatur,uehementer purgare cõſtat. Temperatur autem æquis portionibus,maris,mellis,& imbris ex alto,defæcatis,& picato uaſe per canis æſtus inſolatis. Alij ad binas marinæ coctæ ſingulas mellis adijciunt,& uaſe condunt.huiuſmodi moderatius eſt aqua marina,& mitius.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè θαλασσόμελι, temperatur æquis portionibus, maris & mellis. Confectionem eius aliam lege apud Plin.lib.31.cap.5.

B

Acetum. Caput XI.

ACetum refrigerat,& adſtringit.ſtomacho utile,appetentiam excitat. erumpentem undecunq; ſanguinẽ, potu infeſſúue ſiſtit. prodeſt alui fluxionibus coctum cum cibis.cruentis uulneribus inditur.inflammationes arcet, in ſuccidis lana aut ſpongia impoſitum. reprimit procidentia ſedis,uuluæq́;.item abſcedentes gingiuas, & ſanguine manantes ad nomas,& ignem ſacrum, ulcera quæ ſerpunt, lepras,impetigines,pterygia, cum aliquo conuenienti efficax eſt.phagedænas ulcerum,nomasq́; fotu continuo cohibet. podagricis calido fotu,cum ſulfure auxiliatur.ſugillationes rapit, cum melle illitum contra capitis ardores cum roſaceo in ſuccidis uelleribus,aut ſpongia imponitur . ad aquam inter cutem,grauitatem aurium,& ſonitus,ſibiloſq́;,feruentis uapor proficit.inſtillatum quoq; aurium uermes necat.panos coërcet tepidi fotus, aut ſi imbuta aceto ſpongia admoueatur.pruritus permulcet,contra uenenatos ſerpentium ictus, qui refrigerãdo nocent,calidum commodè fouetur: & frigidum,ijs quæ exurens uirus eiaculantur calidum potum,atq; uomitionibus redditum, aduerſus omnia uenena efficax eſt,præſertim contra meconium, & hauſtam cicutam, conglobatum in uentre ſanguinem,lac coagulatum,fungos, ixiam, taxumq́;,cum ſale. hauſtu uoratas hirudines,ſi ſorbeatur,eijcit, tuſsim ueterem mitigat, & recentem laceſsit. in orthopnœa calidum commodè ſorbetur.gutturis fluxiones gargarizatum inhibet. anginis & uuæ procidenti conuenit.contra dentium dolorem, calidum colluitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Gal.lib.1.ſimp. *Acetum craßis partibus,fæcibus,ſeu fæci proportione reſpondentibus,calidum uidetur,non tamen cauſticum,tenuibus uerò partibus frigidum,idq́; magis quàm calidum,aut fortè frigidum per ſe,calidum per accidens. Nam ſpongia aceto madida,plebeio cuidam admota in principio & poſt horam unam,duas,tres,frigus percipit; ablata deinde ſpongia,ſenſim naſcentis in parte caloris phantaſiam & opinionem habet, acrimoniæ*

moniæ mordentis ratione. In ædematis uerò calorem inducit: omnino autem ficcat. idem purum, idem aquæ non mistum, & perlucidum maximè est partium tenuium, libro 1. comp. phar. gen. Acetum incidit, tenuat, digerit, refrigerat, reprimit, ac repellit influxum. Nam substantia modicè calidum est, plurima parte frigidum, tenuium est partium. si est acre admodum, & nihil uini qualitatis repræsentans. Idem solum ob suæ uirtutis uehementiam capitis affectibus non adhibetur, sed mistum alteri: album magis est tenuium partium, libr. 6. comp. phar. part. A Gal. lib. 1. & 2. com. pha. part.

Acetum atram bilem parit, & in massam attollit, biliosis salubre, Hippo. lib. 3. rat. uict. acut. & ibidem Galen. tamen quartanis datur ad incidendum & tenuandum.

Acetum mulsum. Caput XII.

ACetum mulsum, quod oxymel uocant, hoc modo temperatur: Aceti heminas quinq;, salis marini pondo, mellis minas decem, aquæ sextarios quinq; pariter coquito, decies efferuescente cortina: atq; ubi refrixerit, diffundito. Sumptũ crassos humores extrahere, & ischiadicis, comitialibus, & articulorum morbo conflictatis prodesse creditur. contra morsum eius uiperæ, quam sepa uocãt, haustum meconium, ixiámue, auxilio est. anginis utiliter gargarizatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Oxymeli Græcis, nobis acetum mulsum, crassa in uentriculo, & uenis tenuat, lenta incidit, ac strenuè terget, obstructa liberat, sine manifesto calore: ob id nec febres accendit, sputum euocat, sitim sedat, aliaq; permulta efficit. Hippo. lib. 3. rat. uict. Si tamen immodicè utatur, intestina rodit, neruosa lædit, tussim exiccat, etiam in synochis tutò datur lib. 11. meth. Eius compositionem uide apud Galenum lib. 4. sanit. tuend. & Paulus lib. 7. Si diutius uis seruare, coque perfectius, donec aceti & mellis qualitates planè fuerint unitæ, nec acetum adhuc crudum gustanti appareat. In syrupi substantiam cum Mesue coquunt ea ratione nostri pharmacopolæ, cum liquore dissoluendum, ut potabile fiat. Quod autem cum Galeno, quadrifariam coquitur ad tertiam, uel etiam quartam partem, parum diu, ut dies octo, uel circiter, æstate præsertim, etiamsi loco frigido condatur, seruatur integrum. Nam corruptione abit in acetum acerrimum, quod hydromeliti quoq; calido aëre accidit, tamen longè est omnibus medicis potionibus idem iucundius, ut id etiam uino ægri pleriq; præferant, præsertim si paulò est aquosius, quale æstate & in febribus coquere soleo, aut aqua cocto musta parare, ferè autem aquæ mensuras sex lib. ij. mellis igni lento despumo, ut sit clarius. post aceti quartaria tria incoquo cætera, ut in libro nostro de componendis pharmacis in usum Officinarum Germanicarum conscripto copiosius leges. Oxymeli aliter inquit Dioscor. & post cum Plinius. Oxymeliti & hydromeliti incoquere potes, quæ eius actionem intendunt, tenuantia, incidentia, tergentia, ut hyssopum, thymum, satureiam, origanum, pulegium, calamintham, & quæ ipsius uim ad partem affectam deducunt, ut asplenium, tamaricen, in obstructione lienis, eupatoriũ, cichorium, obstricto hepate. Vnde Paulo est oxymeli splenicum, & oxymeli calculosis efficax. Quinetiam purgantia eidem incocta clementius & efficacius uacuant, ut minus, agaricus: pituitam, epithymus, polypodium, chamædrys, chamæpitys, elleborus niger: melancholiam, rhabarbarum, scammonium: bilem flauam, cortex radicis sambuci: colocynthis, aquas: ut id unum pro omnibus propè tum iulepis, tum syrupis esse poßit, si quis cognouerit uti. Vnde & Mesuæ est oxymeli cholagogum, phlegmagogum duplex, & melancholiam uacuans. Id oxymeli qua ratione sit coquendum, lib. 4. sanit. tuend. docetur, quas uires habeat, ibidem, & locis alijs permultis, præsertim lib. 3. uict. acu. Hipp. lib. 3. rat. uict. acut. morb. B

Vt uerò mulsa multum cocta est calidior, magis incidens, tenuans, tergens, quia mel retinet largius, aqua in uaporem magna parte solum: sic oxymeli, quod pharmacopolæ ad consistentiam syruporum coquunt, ut seruari poßit, est potentius quàm aquosius, & minus coctum: sed hoc est gratius: & citius ob fluxibilem cõsistentiam penetrat, quam uim aceti tenuitas non minus quàm aquæ fluxibilis substantia iuuat, ut lib. 1. simpl. Aquam uerò, ut cætera humida iuuare distributionem, docet Hippo. aph. 11. lib. 2. & Galen. initio lib. 4. usus part. Illud autem uix potabile, nisi aqua, uel cruda, uel alia diluatur.

Acida muria. Caput XIII.

ACida muria, quam Græci oxalmen uocant, contra nomas fotu, putrida ulcera, canum morsus, & uenenatos ictus auxiliatur. sanguinis fluxiones post excisos calculos sistit, si statim calida in uulnus iniiciatur. prociduam sedem reprimit. dysentericis, si nomas sentiant, infunditur. oportet autem ex lacte instillare. hirudines sorbitione aut gargarizatu necat. furfures & manantia capitis ulcera extergent.

A Oxalme olim fiebat ex aceto & muria mixtis, hodie exoletum ac planè inusitatum.

Thymoxalme. Caput XIIII.

Thymoxalme ueteres utebantur, dabantq; laborantibus imbecillitate stomachi, ternos quaternósue cyathos, aqua calida dilutos, in articularibus morbis, & inflationibus. crassos humores, atrosq; trahit. Hoc modo factitatur: Thymi triti acetabulum, salis idem modus, rutæ, pulegij, polentæ, singulorum exiguæ portiones in uas conijciuntur, aquæ terni sextarij, & aceti terni cyathi infunduntur, & circumposito linteo sub dio madescunt.

Res peregrina & exoleta.

Scillinum acetum. Caput XV.

Scillinum acetum hoc modo fit: Scilla, quæ candida fuerit, expurgata conciditur, traiectaq; lino segmenta modicis interuallis, ne se contingat, siccantur in umbra quadraginta diebus. mina eorum in aceti boni sextarios duodecim immergitur, & uase diligenter operto septenis diebus in sole madescit. post eum numerũ dierum scilla eximitur, & expressa abijcitur. defæcatum acetum transfunditur & reponitur. Aliqui scillæ minam, quinq; aceti sextarijs miscent. Alij citra exiccationẽ repurgantes, parem mensuram adijciunt, & senis mensibus macerari patiuntur. Id multò magis humorum lentitias digerit. gingiuas humore prægnantes collutione stringit firmatq;, & motos dentes stabilit. putredines oris, & graues halitus tollit. durat fauces sorbitione, & callosas facit. uocem expedit, & lympidam canoramq; reddit. datur stomachicis, ægrè cibum cõcoquentibus, melancholicis, comitialibus, uertiginosis, mentecaptis: item uuluarum strangulationibus, lienis incremento laborantibus, ischiadicisq;. imbecillos admodum recreat. corpus sanum reddit, & bonum colorem præstat. oculorum aciem exacuit. tarditatem quoq; aurium infusione purgat. in summa, ad omnia efficax. Cauendum tamen intestinis exulcerationibus, in capitis dolore, aut neruorum uitijs. Datur quotidie ieiunis sorbendum,
B inter initia exiguum, paulatim adaugendo, ad cyathum usq;. Nonnulli binos dant cyathos, aut largius.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Acetum scillites ueteribus frequens usu, hodie rarum per se, ob amaritudinem, & acrimoniam mordacem: idq; multi cum melle, & fit oxymeli scilliticum: alij cum saccharo in syrupi formam percoquunt. Id acetum incidit, tenuat, terget humores crassos, lentos, putres, quales pituitosi & melancholici in omnibus partibus corporis: ob id affectibus ab eorum copia excitatis, & diutinis conducit, epilepsiæ, uertigini, auditui obtuso, asthmati, raucitati, familiaribus senectuti uitijs, & cæteris, ob hæc à morbis præcauet, & sanitatem tuetur, si per se sumatur: melius autem cum melle in syrup. datur à drachma una ad drachm. octo. manè cum aquis aut decoctis aptis: in affectibus autem thoracis paulatim lambatur.

Si tamen æstas est, aut febris hectica, uel alia adest, absq; huius usu ob scillæ caliditatem, aqua ex aceto scillitico destillata est gratior, & efficacior. Vomitu etiam ualenter purgat humores in uentriculo crassos, lentos, putres, datum ad sescunciam cum mellis aut sacchari rub. uncijs tribus, aquæ hordei cyathis tribus.

Eodem propè modo quo ueteribus acetum scillites fiebat, hodie nobis fiunt ex floribus siccatis rosarum, saluiæ, sambuci, lauendulæ, rorismarini & c. acetum rosatum, saluiatum, sambucatum, lauendulatum, rorismariniatum dictum, & præter hæc uuatum, ex uuis paßis.

Scillinum. Caput XVI.

Scillinum uinum fit hoc modo: Dissectam, uti dictum est, scillam, & sole siccatam contundito, minam eius tenui cribro incernito, & linteo raro illigatam, in uini cenos sextarios musti recentis ac boni demergito. ubi trimestri spacio maduerit, elutriatum uinum, obstructo diligenter uase, recondito. Licet quoq; sic humida scilla uti: In orbiculos, rapi modo, dissectam duplicato pondere, quadraginta diebus insolari oportet, & ualde inueterascere. Alia parandi ratio: Scillę dissectæ & repurgatæ tres minas, in Italicam metretam musti demittito, & senos menses in uase obstructo macerari finito: post id tempus defæcatum & excolatum uinum recõdito.

Vtile

Vtile est contra cruditates,& ciborum corruptiones:item ijs qui reuomunt cibum, & si pituita in uentre,aut stomacho coierit. prodest lienosis,malè habitis corporibus,aquæ inter cutem,regio morbo,difficili urinæ,torminosis,inflationibus, resolutioni neruorum,horroribus longis,uertiginosis,& uulsis.menses pellit. minimè neruos infestat.Hoc uinum uetustate fit melius. Cauendus in febre usus,aut si interanea ulcus sentiant. A

Marina. Caput XVII.

MArina uariè factitantur. Aliqui enim statim quum decerptæ sunt uuæ, aquā maris admiscent. Alij in area uuas sole siccant: quibus calcatis,marinam adijciunt. Alij passas prius uuas in dolijs marina aqua macerant, mox calcatas exprimunt.id magis pasis generibus adscribitur. Quæ tamen austeriore gustu temperantur,contra febrium aduentantium indicia ualent, si modò meliora non adsint. aluum subducunt, prosunt purulenta extusientibus,aut si dura aluus exerceat. Quæ ex Aminæis uuis fiunt, caput tentant, stomacho aduersantur, flatus creant. Verùm quò plenior habeatur historia, ijs qui huius studio tenerentur, non inutile existimamus uarias uinorum compositiones adferre, non quòd frequens eorum aut necessarius existat usus,sed ne quid omisisse uideremur, quod ad eorum rationem attineret. Sunt autem quædam ex ijs factitia,minoris curæ ac impendij, quæ caduntin usus: uti quæ ex cotoneis malis,pyris,siliquis, item myrti baccis componuntur.

Cydonites. Caput XVIII.

CYdonites,nomine alio melites appellatur, & ita fieri consueuit: Mala cotonea exemptis seminibus, frustatim rapi modo scinduntur,& duodecim minarum pondo,in musti metretam,triginta diebus macerantur, postea defæcatum uinum reponitur. Alia faciendi ratio: B Oportet ad singulos mellis sextarios,denos succi cotoneorum tusorum pressorumq; adijcere, & ita recondere. Vinum hoc adstringit, prodest stomacho,dysenteriæ,hepaticis,renum uitijs,& urinæ difficultati. Melomeli,quod & cydoniomeli nominant, sic fit: Cotonea mala seminibus suis castrata, in quamplurimum mellis,quo penitus demersa contegantur,conijciuntur: id post annum mitescit,mulso non disimile. Præstat eadem quæ superior compositio.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hodie desierunt esse in usu,eorum loco parant Officinæ Syrupum de cydonijs, qui dysenteriam hepaticam mirè sanat,modicè per cassiam aut mannam uacuato corpore. Sed ualentior est ex succo cydoniorum paruorum,quæ mascula uocamus,& quæ acerbiora sunt,quàm ex succo strutiorum seu prægrandium, quæ fœminæ uulgo dicuntur. Hoc recentiores quidam Μηλοξύλαπον,& κυδωνίων χύλισμα uocant: Alijs miua cydoniorum simplex dicitur. Paulus etiam hunc hydromelum uocat.

Hydromelum. Caput XIX.

FIt hydromelon duabus mensuris aquæ coctæ, & sub caniculæ sydus insolatæ, additis ad unam melomelitis,facti ex cotoneis. Vis huius eadem est.

Omphacomelites. Caput XX.

OMphacomelitis faciendi ratio hæc est: Acerbæ uuæ adhuc immaturæ, & tribus diebus insolatæ exprimuntur,& ad ternas succi partes,mellis optimi despumati singulæ partes adijciuntur: & insolatur in uasa transfusum. Vim reprimendi ac refrigerandi habet. stomachicis cœliacisq; conuenit. usus post annum est.

Apijtes. Caput XXI.

A Fit & è pyris, perinde atq; cotoneis, uinum, apijtes nomine, sed ita ut pyra non magnoperè maturescant. Ex siliquis etiam, mespilis, sorbis, simili modo temperatur. Omnia hæc genera acerba sunt, & adstringunt. stomacho utilia sunt, atq; intestinas fluxiones cohibent.

Oenanthinum. Caput XXII.

Fit è feraci uite syluestri, quod uocatur œnanthinum: Sicci flores minis duabus musti cado macerati, post triginta dies mutantur, mox colatum uinum reconditur. Facit aduersus stomachi imbecillitatem, cibi fastidia, cœliacos & dysentericos.

Rhoites. Caput XXIII.

Fit è puniceis malis maturis, quod rhoiten nominãt, succo expresso ab acinis eorum, quibus lignosus nucleus abest, apyrena uocant, ac decocto ad tertias, & ita reposito. Efficax est contra fluxiones internas, & febrim cum alui profluuio exortam. stomacho utile. adstringit aluum, & urinam mouet.

Rhodites. Caput XXIIII.

Rhodites sic fit: Rosarum siccarum tusarumq; minam linteolo deligatam in sextarios octo musti demergito, & post tres menses, defæcatum uinum trãsfundens recondito. Vtile ijs qui febri carent, & ad stomachi coctiones, & dolores à cibo potum, & contra humidas aluos, & dysenterias. Fit quoq; ex succo rosarum, addito melle, quod rhodomeli uocãt, quod arteriæ scabritijs conuenit.

Myrtites. Caput XXV.

Myrtites fit, baccis nigris, quæ maturitatem excesserint, tusis, & organo expressis. Aliqui ad tertias coquunt. Alij baccas prius sole torrẽt, & quaternis
B sextarijs contusarum, ternas aquæ heminas adijciunt, & uini ueteris parem modũ postea exprimunt, & seruant. Magnoperè astringit. stomacho utile. fluxionibus uentris ac stomachi prodest: & contra intestinas ulcerationes, & profluuia. denigrat capillos.

Myrsinites. Caput XXVI.

Myrsinites sic temperatur: Rami nigræ myrti cum suis baccis & folijs tusi, decem minarum pondo, in tribus musti congijs feruescunt, donec duo supersint, aut certè dimidium. id uinum colatum ad usus reconditur. Contra furfures, ulcera in capite manantia, eruptiones papularum, gingiuas, tonsillas, & purulentas aureis efficax est. sudores sistit.

Lentiscinum & terebinthinum. Caput XXVII.

Lentiscinum similiter ut myrsinites temperatur, nec secus terebinthinũ. Nanq; bacciferi eorum rami sumi debent. Similes insunt uires. adstringunt. stomacho accommodantur, & defluxionibus intestinorum, uesicæ, & stomachi, & sanguinis profluuio. ulcera omnia fluxionibus obnoxia, fotu ad cicatricem perducunt. fluxiones uuluæ ac sedis, insessione cohibent.

Palmeum. Caput XXVIII.

Palmulas maturas, quas uocant chydæas, in urceolum imò pertusum, & obstructum picata arundine, demittito: lino foramen sit obturatum, & quadragenis sextarijs ternos aquæ congios infundito. quod si ipsum ita dulce esse non libeat, quinq; congios infudisse satis est. post decem dies detracto ab arundine linteo, assumito uinum crassum & dulce, & reponito. Suaue illud quidem, sed capiti noxium, contra fluxiones, propter adstrictoriam uim, efficax. stomachicis, cœliacis, sanguinem expuentibus conuenit. Aliqui idem addita aqua iterum capiunt, & tertio, quarto, quinto, sextoue faciunt, quod tandem acore uitiatur.

Catorchites.

Catorchites. Caput XXIX.

Catorchites,aliquibus fycites uocatur,in Cypro fit,ita ut palmeum. fed hoc intereft,quoniam pro aqua tantundẽ humoris adijciunt,in quo recenter pref fa uinacea maduerint.Caricæ quæ chelidoniæ aut phœniceæ appellantur,præfer- tim nigræ macerantur,uti diximus, & poft decem dies humor excipitur. atq; iterũ aut tertio,idem modus aquæ in qua uinacea maduerint infunditur. fimili modo in tercedente fpacio,quarto aut quinto affumitur. demaceratarum liquor non fecus acorem contrahit,& aceti ufum præbet.Id tenue eft.flatus gignit, ftomacho aduer fatur.faftidium parit.aluo tamen prodeft.urinam ciet. menfes trahit. lactis uberta- tem facit.uitiofum fanguinem creat,& elephantiafin adfert, ut potio quam xythũ appellamus. Aliqui fex amphoris,decem falis fextarios adijciunt. Alij muriæ am- phoram.quod non facile uitiatur,& aluo idoneum fore cẽfent. Alij thymum & fœ niculum imo fubijciunt,& caricas fuperponunt: & ita uicifsim, donec uas exple- uerint.Fit & è fycomoris eodem modo uinum,fed in acetum acre degenerat, quo- niam non ita præualet uis eorum, ut fluentis liquoris dulcedinem retinere poſsit.

Refinatum. Caput XXX.

Refinatum uinum populatim factitari folet. copiofum in Galatia: quoniam ui num illic coacefcat,uua non maturefcente,ob cœli algorem, nifi picea refina temperetur. Refina autem cum cortice tunditur,& amphoræ dimidiata hemina permifcetur. Aliqui ubi efferbuit,excolant,feparantes refinam: alij relinquunt. Hęc uina uetuftate dulcefcunt.Omnia capitis dolorem,& uertigines faciunt. concoctio- nem tamen adiuuant.urinam cient.tufsientibus, ac deftillatione uexatis conueni- unt.item cœliacis,dyfentericis,& hydropicis, & fœminis fluxione uuluæ laboran tibus.altis exulcerationibus infunditur.In hoc autem genere nigricans magis albo conftringit.

Strobilites. Caput XXXI.

Strobilites fit maceratis in mufto nucibus pineis,recentibus,fractisq;,præbetq; refinati effectus.Si quis madefactas nuces pini mufto decoquat, potum affatim conuenit ijs qui tabitudine conficiuntur. B

Cedrinum. Caput XXXII.

Cedrinum,iuniperinum,cuprefsinum,laurinum,pineum,aut abiegnum, fimili ratione fiunt.Diuifos recenter ramos,cùm fructum ædũt,aut foli,aut balneo, aut igni,admouere oportet,uti confudent,congioq; uini minam unam permifcere, & poft duos menfes transfundere,& antequàm recondantur,infolare. Factitiorũ uinorum uafa impleri debent: nàmq; non plenis uafis,uina in acorem corrumpun- tur.Medicata autem uina,rectè ualentibus infalubria. Omnia excalfaciunt. urinam cient,& fubftringunt.Laurinum tamen uehementius excalfacit. Fit quoq; è fructu cedri maioris uinum,congio mufti adiecta tufarum baccarum felibra, diebus qua- draginta infolari debet,& defœcatum in uafa transferri. Fit etiam uinum è baccis iuniperi,non aliter quàm cedrites,& ad eadem ualens. Cedrites hoc modo fit. Ce- driam dulci aqua lauant,& fingulas amphoras fingulis cyathis diluunt, & ita mu- fto replent.Hoc genus uini excalfacit,extenuat.tufsi antiquæ utile fine febre. pecto- ris laterumq; doloribus,torminibus,uentris & interaneorum ulceribus,purulentis excreationibus,mulieribus uuluæ caufarijs,hydropicisq;.facit aduerfus uentris ti- neas & horrores.contra uenenatos ictus auxiliatur.ferpentes necat. aurium dolo- ribus inftillatum medetur.

Picatum. Caput XXXIII.

Picatum ex liquida pice & mufto temperatur. Picem autem primum marina aut maria tantifper eluere oportet,dum inalbuerit, & fyncera maris aqua defluat, mox aqua dulci proluenda. congijs octo mufti, uncia picis una aut altera adijcitur. ubi efferbuerit & conftiterit,in uafa diffunditur. Hoc genus uini excalfacit, conco

A quit, purgat, abstergit. utile doloribus pectoris, alui, iecinoris, lienis & uuluæ, si sine febre sint, ueteri rheumatismo, exulcerationibus in altum recedentibus, tussi, suspiriis, concoctionibus tardis, inflationibus, & luxatis, præsertim in succida lana impositum.

Absinthites. Caput XXXIIII.

ABsinthitę faciundi ratio euariat. Aliqui enim duodequinquaginta sextariis Italicarum amphorarum, admistam absinthii Pontici libram decoquunt ad tertias: & ubi infuderint sex aceti sextarios, & absinthii selibram, ac diligenter permiscuerint, diffundunt in uas: dumq; conquieuerit, defæcant. Alii absinthii minam in amphoram demittunt, tusamq;, & raro linteo deligatam, in cado musti macerāt, binis mensibus. Alii absinthii quadrantem, alii trientem, & nardi Syriacæ, cinnamomi, casiæ, floris iunci odorati, calami, elatæ, palmarum, singulos sextantes iniici unt in metretam musti, & tundentes prius pila, obstructo uasis spiraculo, binis ternisue mensibus dimittunt: postea defæcatum uinum transfundunt ad usus. Alii addunt in musti cadum, Celticę nardi drachmas quatuordecim, & absinthii drachmas quadraginta linteo inuolutas, & post quadragesimum diem elutriant. Alii in senos sextarios musti, absinthii libram, & siccæ pini resinæ sextantem immittunt, & post decem dies excolant, & recondunt. Vtile est stomacho. urinam cit. tardam concoctionem accelerat. hepaticis, regio morbo, & renum uitiis auxiliatur. fastidia discutit. iis prodest quibus stomachus negocium exhibet. ualet contra longam præcordiorum distentionem, & inflationes, teretesq; uentris tineas, & remoratos menses. contra hausta ixiæ uenena quamplurimum potum, & uomitionibus redditum, auxiliatur.

Hyssopites. Caput XXXV.

HYssopites è Cilicio hyssopo maximè laudatur, sitq; similiter, foliorum hyssopi tusorum libra in amphoram musti coniecta, linteolo raro, cum quibusdam
B lapillis, folia inuoluuntur, ut degrauatus pondusculo fasciculus sidat. uinum post quadraginta dies defæcatum elutriatur. Contra pectoris, laterum, & pulmonis uitia, ueterem tussim, & suspiria prodest. urinam cit. torminibus & horroribus febrium circuitu repetentibus auxiliatur. menses mouet.

Ex diuersis plantis facta. Caput XXXVI.

SImili modo chamædryites fieri solet. Excalfacit, discutit. conuulsis, regio morbo, uuluæ inflationibus, tardæ concoctioni, incipienti aquæ inter cutem, subuenit. Inueterascens melius redditur. Stœchadites non secus temperatur. Congiis sex stœchadis minam addere oportet. Crassitiem, inflationes, laterum, neruorumq; cruciatus, & perfrictiones discutit. comitialibus commodè datur, cum pyrethro & sagapeno. Fit ad eadem acetum è stœchade herba, ut paulò antè diximus, aceto macerato, quod eosdem implet effectus. Fit uinum è betonica, quam cestron psychotrophon appellant. herbam semine maturo prægnantem, cum suis ramulis minæ pondo, congiis duobus uini macerant, & post septimum mensem transfundunt. ad multa interaneorum uitia, ut frutex ipse, pollet. Et ut in uniuersum dicatur, factitia uina sibi misturarum uires adsciscunt. quare non difficile fuerit, iis qui illarum naturas norint, uinorum uires coniectura quadam cōsequi. ueruntamen uinorum usus febricantibus abdicandus. Fit etiamnum è betonica acetum ad eadem uitia utile. Tragoriganites fit quaternis tragorigani drachmis linteolo colligatis, in quaternos musti sextarios coniectis, & post tertium mensem transfusis. Prodest torminibus, uulsis, ruptis, laterum doloribus, spirituum discursationi, ægris concoctionibus. E napis fit uinum, nomine bunites, drachmis duabus tusi napi in sextarios duos musti additis, & cæteris eodem modo factis. Prodest stomachicis, & dimicatione, aut longo equitatu fatigatis. Dictamni drachmas quatuor macerato quaternis musti sextariis. Facit adūersus stomachi fastidia. menses, & purgamentum à partu subducit. Marrubii adulti folia tundito, & sextarios octo in musti metretam demittito, & reliqua consimiliter facito. Conuenit hoc uinum pectoris uitiis, & omnibus, quibus

quibus marrubium. Thymi tusi & cribrati uncias centum linteo colligatas, in amphoram musti adiicito. Valet contra ægras coctiones, fastidia, dysenteriam, neruorum & præcordiorum dolores, hybernos algores, & uenenata animalia, quorum morsus frigus insequitur, aut putrescit locus. Simili modo è satureia uinū fit, quod eadem quæ thymites præstat. Sic quoq; origanites ex heracleotico origano conficitur similiter cum supradicto. Facit eadem quæ thymites. E calamintha, pulegio, & abrotono uina fiunt eodem quo thymites modo. profunt stomachicis, cibum fastidientibus, & regio morbo, quòd urinam moueant. Fit item è conyza uinum, contra uenenata ante alia efficax. A

Aromatites. Caput XXXVII.

ARomatites ita fit: Palmæ, aspalathi, calami, nardi gallici, singulorum quatuor sextarios* fumito, postquam contriueris, passo subigito: coactis ingentibus offis, & in sextarios duodecim austeri musti deiectis, operculato uase, quadraginta diebus quiescere finito: deinde ubi fæce expurgatum fuerit, recondito. Alia eius ratio: Calami uncia, phu drachmæ septem, costi drachmæ duæ, nardi Syriaci drachmæ sex, casiæ uncia, croci drachmæ quatuor, amomi drachmæ quinq;, asari drachmæ quatuor: omnia simul trita & linteo colligata in cadum musti demerguntur, & postquam uinum deferbuerit, transfunditur. Facit ad pectoris, & laterum, & pulmonis dolores, difficili urinæ, horroribus, retardatis mensibus, atq; iis qui per frigora iter faciunt, potum conuenit, pituitæ crassitiem extenuat. colorem alit, somnū conciliat, dolorem finit, renum & uesicæ uitiis auxiliatur.

* Choenicem.

Ex diuersis odoramentis facta. Caput XXXVIII.

FIt & uinum ad destillationes, cruditates, tussim, inflationes, & si humor in stomacho coiit. myrrhæ duæ drachmæ, piperis candidi drachma una, iridis drachmæ sex, anisi drachmæ tres, omnia plenius tusa & linteolo inuoluta in sex uini sextarios coniiciuntur: uinum post triduum colatur, & in lagena reconditur. Datur post deambulationem, meraculum, cyathi unius mensura. Fit quoq; nectarites ex helenio herba, radice sicca pondo quinq; drachmarum linteolo colligata; & in congios sex musti addita, & post tres menses effusa. Facit ad stomachi & pectoris uitia, urinam pellit. E Syriaca nardo, & Celtica, malabathroq; uinum factitatur, hac ratione: Singulorum selibram in binos musti congios mittito, post menses duos colato. datur cyathus unus cum tribus aquæ. Hoc uinum efficax est contra uitia renum, hepaticos, regium morbū, & urinæ difficultatem. prodest stomachicis, atq; iis quos pallor decolorat. Alii unciam aut sextantem acori, & Celticæ nardi quadrantem, in musti amphoram adiiciunt. Asari quadrantem in senos musti sextarios itidem demittito: id uini genus urinam ciet. hydropicis, & regio morbo laborantibus, hepaticis, ischiadicisq; conuenit. Radicis syluestris nardi recentis & tritæ cribrataeq; bessem in congium musti coniicito, duos menses quiescere finito. Vtile est hepaticis, difficili urinæ, inflationibus, stomachicis. B

Ex diuersis herbis facta. Caput XXXIX.

RAdicis dauci contusæ drachmas sex in musti amphoram imponito, & similiter transfundito. Facit ad dolores thoracis, præcordiorum, & uuluæ. menses pellit, ructus ciet, & urinam. prodest tussi, ruptis, uulsisq;. Saluiæ unciam in musti amphoram, quod idem cum ceramio est, mittito. Valet contra renum, uesicæ, & laterum dolores, reiectiones sanguinis, tussim, rupta, uulsa, & suppressos menses. Panacis unciam in musti congium mittito, & transfundito. Prodest ruptis, uulsis, contusis, orthopnϾæ. lienis crassitiem extenuat. contra tormina, coxendicum dolores, efficax est. tardas concoctiones accelerat. menses & partus extrahit, quæ inter cutem, & serpentium ictibus auxiliatur. Vina ex aceto

A & dulci radice consimili modo fiunt. Oportet enim singulorum uncias octo in se-
nos congios mittere, tribus mensibus macerare, mox in uas transferre. Faciunt ad
pectus, & latera, & urinam mouent. Seminis apij recentis, maturi & cribrati unciæ
nouem in linteo colligatæ in musti amphoram demittantur. Appetitum excitat. sto
machicis, & difficili urinæ auxiliatur. faciles spiritus facit. Ex fœniculo, anetho, &
petroselino, uina eodem modo fiunt, & ad eadem efficacia. Fit & è flore salis uinũ,
multò ad purgandum efficacius, quàm uinum aqua marina temperatum. Fauces, ue-
sicam, renes, & stomachum infestat: quare neq; in secunda, neq; aduersa ualetudine
prodest. Fit etiam uinum quod phthorium uocant, quoniam partus necat. & abor-
tus facit, ueratro aut scammonia, aut syluestri cucumere, iuxta radices uitium sato:
siquidem uites sibi illorum uires adsciscunt. Id uinum partus enecat. datur ieiunis
mulieribus, quæ antè uomuerunt, cyathorum octo mensura, dilutum. Ramorum
thymelææ cum suis folijs & fructu triginta* drachmas mittito in congios tres mu- *decem Hermol.
sti, & leui igne coquito, donec congij duo supersint, defæcatumq; recondito. Aquo-
sa purgat excrementa, & lienem absumit.

Chamelæa dum floret, cum folijs tusa & cribrata decem drachmarum pondere,
in musti congium additur. Post duos menses uinum in uas transfertur. aquæ inter
cutem, hepaticis, & lassitudine confractis, efficax est. item mulieribus, quæ à partu
ægrè purgantur. Chamæpityinum simili modo fit, ad eadem conueniens. urinam
quoq; ciet. Libram radicis mandragoræ concidito, segmenta lino traijcito, quod
se libram æquat in musti cadum dimittito, ibiq; esse sinito ad menses treis, deinde
transfundito. Media potio, heminæ dimidium. bibitur, passo in duplum addito. A-
iunt heminam uini congio mistam, potu saporem adferre. cyathus unus cum sexta-
rio uini potus, enecat. mediocris usus eius, doloris sensum adfert. fluxiones incras-
sat. olfactu. potuq;, & cùm inditur, idem præstat. In congium musti aqua marina di-
luti, drachmas duodecim nigri ueratri triti in linteo mundo, mittito: dumq; effer-
buerit, in marinæ aquæ congios quatuordecim aut quindecim, ubi pleniuscule fre-
I geris, inijcito. post aliquot dies colato, & utitor. Dato cyathum unum ex aqua bal-
nei in potu, ad aluum soluendam, ijs qui euomuerunt à cœna. Alia ratio: Veratri
drachmas uiginti, iunci odorati uncias duodecim, spicæ Syriacæ uncias tredecim,
cribratas & linteo colligatas in septem uini Coi sextarios diebus quadraginta ma-
cerandas indito, postmodum colato. dabis in potu sesquiheminam. Aliter: Deco-
ctæ marinæ aquæ ex alto petitæ sextarios duodecim. ueratri candidi libras sex, in
musti amphora quadragesimo die quàm madefeceris, colato, & utitor. Alia ratio:
Veratri drachmas duodenas, & aphronitri quaternas, in senis musti sextarijs, die-
bus quinisdenis macerato, mox colato: & semestri exacto, utitor. Id uini genus ab-
ortus facit, & partus necat. Aut uuas in sole siccatas imponito in musto metretam
(implet autem metreta congios duodecim) & gypsum in uinũ mittito pondo dra
chmarum uiginti, & biduo residere sinito, conijcito ueratri nigri drachmas trigin-
ta, iunci odorati, calami, singulorum drachmas triginta, baccarum iuniperi sexta-
rios duos & trientem, myrrhæ & croci singulorum drachmam, inuoluens linteolo
diebus quadraginta appendito, postea colato, dabis heminas treis aut duas dilu-
tas. Purgat à partu & abortu fœminas. fœtus extrahit. contra strangulatus uuluæ
efficax. Scammonites sic fit: Radicis scammoniæ per messes effossæ, tritæ, & linteo
colligatæ drachmas quinq; in musti congium mittito, ad dies
triginta. Aluum purgat, bilem & pituitam extrahit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Actuario quoq; uinorum uariæ conditurae, ut absinthites, saluiatum, & cæte. Sed hæc longius prosequi superfluum uidetur, cùm partim hodie negligantur, & de his omnibus diligentißimè scripserit Arnoldus Nouicomensis*; cuius libellus de uinis medicatis, propediem à nobis sub incudem reuocatus, ac nouis scholijs illustratus repurgatusq; in lucem prodibit.*

Metallica omnia, & primum cadmia. Ca. XL.

Ex cadmiæ generibus optima est Cypria, botryitis nomi-
ne, densa, modicè grauis, & in leuitatem magis declinans,
racemosa

racemofa facie,colore fpodij,quæ fracta cinerulenta eft, & æruginofa. Proxima A
habetur foris cœrulea,intus candidior, internatis uenarum difcurfibus onychitæ lapidi fimilis,cuiufmodi funt quæ è ueteribus metallis effodiuntur. Quædam etiam placodes,id eft, cruftofa, dicitur,fegmentis quibufdam perinde quafi zonis cincta,ob quod eam zonitin appellauere. Alia oftracitis nominatur,gracilis,& magna ex parte nigra. fed quæ teftaceam faciem habet,terram amplexa eft. Improbatur cã dida. Oculorum medicamentis botryitis nomine, & onychitis,utiles: reliquæ ad emplaftra,& farinas quæ cicatricibus inducendis infparguntur. ad eadem Cypria prodeft. ex Macedonia uerò,Thracia & Hifpania delata, improbantur. Cadmiæ effectus adftringere,caua explere,fordes expurgare,exiccare, corporis meatus infercire,excrefcentia in carne coërcere,cruftas creare,& ulcera quæ cacoëthe uocantur,ad cicatricem perducere. Gignitur cadmia ex ære in fornacibus candente, fuligine egefta flatu,& lateribus camerifq; fornacum inhærente. Prægrandes autem ac ferreæ funt rudes,ab officinis appellatæ aceftides,per fumma faftigia connexæ & concameratæ,ut quæ ab ære iactantur furfum corpufcula cohæreant,& inibi detineantur. quæ cùm fpifsius infident,in corpus concrefcunt, & modo genus unum eius,modo duo,modo omnia perficiunt. Extrahitur & cadmia in Cypro è monte qui Solis incumbit,cremato lapide cui pyritæ cognomen eft, in quo etiam monte quædam quafi uenæ chalcitis,mifyos,foreos, melanteriæ, cærulei,chryfocollæ,atramenti futorij,diphrygifq; inueniuntur. Nec defunt qui cadmiam in lapidum fodinis inueniri tradant,falfi quadam lapidum cognatione. qualis inuenitur & apud Cumas lapis,nullam fui uim oftendens. Ii eo deprehenduntur,quòd funt cadmia leuiores,nullumq; alienum mandentibus faporem exhibent. commanducatus item lapis,dentes offendit. cadmia,utpote cùm cedat,efum non refpuit. Alio autem difcerni poffunt argumento: Cadmia in farinam detrita,& aceto fubacta,atq; in fole ficcata,coit: quod in lapide non accidit. Item tritus & igni appofitus lapis, profilit,& fumum igni fimilem eiaculatur. cadmia uerò quieta manet,fuliginemq; luteo colore aut æreo fplendentem expuit,uario zonarum difcurfu. Infuper lapis ignem expertus,atq; refrigeratus,colorem mutabit,ac leuior multò fiet. fed cadmia B
nihil euariat,nifi quis eam multis diebus cremauerit. Fit & in argenti fornacibus candidior,ac minus ponderofa,fed uiribus nequaquam comparanda ærariæ. Vritur cadmia fuperior carbonibus obruta,donec translucida fpectetur, & ferrei ftercoris modo bullet. mox extinguitur uino Aminæo,quæ ad emplaftra præparatur: fed quæ ad pforarum medicamenta præparatur,aceto. Alij hoc modo exuftam conterunt in uino, rurfumq; fictili crudo torrent, donec pumicofa uideatur: iterumq; tritam ex uino,tertio urunt,donec prorfus in cinerem redigatur,nihil fcabritiæ retinens. hac fpodij uice utuntur. Lauatur autem in mortario trita, effufa fubinde aqua,dum fordidum nihil emergat. dein coacta in paftillos reponitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Metallica (ut Iano Cornario medico doctifsimo placet) appellantur medicis, quæ in metallis, aut fponte naturæ,aut per fornacem gignuntur. Itemq; ea quæ ex his ipfis ab hominibus per quencunq; modum fiunt, ut eft cerufa,pforicon,fandix,fucus,autore Gale.lib.9.de fimp Videntur autem ipfa Metalla, ab inquirendo et perfcrutando,hoc eft, ἀπὸ τοῦ μεταλλᾶν, appellata effe. Eorum enim gratia in uifcera terræ imus, & in fede manium opes quærimus,ut Plinius ait: Quanquam idem Plinius,non inde appellata metalla Græcis putare uideatur,uerùm quòd non folitariè,fed fimul, & cum alijs eorum uenæ reperiuntur, dictaq; ob id μέταλλα, quòd cum alijs,hoc eft, μετ' ἄλλων, uel μετὰ τὰ ἄλλα, id eft, poft alia reperiãtur. Plinij uerba lib. 33.cap.6.hæc funt. Et ubicunq; una inuenta uena eft,non procul inuenitur alia, hoc quidem in omni ferè materia,unde Metalla,Græci uidentur dixiffe: Quanquam uideo ita accipi poffe,ut metalla,ab inueniendo dicta doceat,quod perfcrutando & effodiendo in aliorum uicinitate maximè contingit. Habent autem Metallica uim medicamentofam magna fui parte maximam, quædam etiam deleteriam,ut coniectura fit magna, ex his uapores caloris interni ui elatos plantarum uarietatem non parum iuuare. Ne putes maffam tantam fruftra à Deo Maximo conditam, & ociofam,in quibus facultates naturales etiam omnes meffe foli chimiftæ teftantur,nec meo iudicio malè fentiunt, quod oculus in multis apertè uidet: licet plumbo metallorum foli incrementum concedat Galenus.

Cadmia botryitis hodie dicitur, Tutia Officinis. Germanis Grawer Augfteyn. *quidã corruptè Cadmiam Climiam, & Catimiam uocant.*

Naturalem

A *Naturalem Cadmiam hodie uocant, Lapidem Calaminarem. Germani Galmey/quo æs tingunt, ex rubē do in albidum (Kupffer in Messing) ex quo lebetes fiunt. In præsenti capite uidentur quædam deesse, quæ ex Serapione restitui possunt.*

Pompholyx. Caput XLI.

Pompholyx specie sola, non genere, à spodio distat. Siquidem spodos nigricat, & plerunq; ponderosior est, palearum pilorumq; plena, quasi purgamentū quoddam, quod ab ærariarum officinarum pauimentis & fornacibus euerritur. pompholyx uerò pinguis est, & candida, usq; adeo leuis, ut in auras euolare posit. Cuius duo fluxerunt genera: unum ad aëris colorem uergens, subpingue: alterum magnoperè candidum, summamq; leuitatem nactum. Cādida fit pompholyx, quoties in perficiundo ære, fabri præstantiorem facere uolentes, detritam cadmiam cumulatius insparserint: nanq; tenuissima * fauilla, quæ effertur, in pompholygem coit. Cæterùm pompholyx non ex æris modo materia & fabrili industria factitatur, sed est cadmia quoq;, ad gignendam ipsam, eximiè follibus proflata. Cuius faciundæ ratio hæc est: In domo gemina contignatione operta fornax extruitur, iuxta quam mediocris fenestra ad tabulatum à supernis partibus pateat. domicilij paries fornaci proximus, tenui foramine ad fornacem usq; perforetur, ad excipiendam follis narem. ostium mediocre habeat pro exitu ingressuq; artificis fabricatum. domūcula altera huic coniuncta sit, in qua & folles & flator suo munere fungantur. deinde carbonibus in camino succensis, assidens artifex cadmiam particulatim fractam inspargit, à locis supra infurnibulum extructis. idem negocium obit infernè artificis minister, simulq; carbones adijcit, usq; dum indita cadmię copia prorsus absumatur, itaq; egesta suffitu tenuis pars & leuis materię in summam domum euolat, & parietibus, tectis, fornicíq; adhęrescit: conflatum autem inde corpus, inter initia erumpētibus aquarum bullis simile prodit, postea minus incrementum capessens, glomusculis uellerum simile redditur ponderosius autem in ima loca se recipit. sed hoc

* *candidißima.*

B fornacibus offunditur, illud domus pauimento cohæret: quod tenuiore deterius existimandum est, ideo quod multum terræ collegerit, & spurcitia in aceruatione referciatur. Sunt qui hoc modo tantùm fieri spodium arbitrantur. de qua antedictum est. Optima creditur Cypria, quæ accepto aceto halitum æris præstat, colore aliquantum piceo, sapore cœni horrido, & si fraudem non experta flagranti carbone inferuescit, aëreum colorem contrahit. Antedictis autem notis diligenter attendendum est. Siquidem à nonnullis adulteratur taurino glutine, ouillo pulmone, aut marino, aut crematis grossis, & quibusdam consimilibus. quod facilè cognitu fuerit: quippe nihil in ijs probandis inuenietur eorum quæ antè dicta sunt. Pompholygem in commune ita lauari oportet: Ligatam linteo mundo modiceq; raro, aut siccam, aut aqua resperfam, in labellum demittito, quod imbrem contineat, & huc atq; illuc fasciculū deferens, immergito: ita enim limosa pars eius ac utilis effluet, & omne sedimentum in linteolo remanebit. postea residere sinens, aquam cum cinere colis incernito, & nouam infundens, agitato, & effundito: mutata tātisper aqua, & colata, dum arenosi nihil sidat. demum aquam exprimito, & siccatum cinerem recondito. Alij quantum maximè fieri potest, siccant, & manibus in aqua conterunt, dum mellis crassamentum imitetur. deinde linteo faucibus excepturi uasis obtento, aut laxius illigato, colant, & quo facilius transeat, infusa per linteum largiore aqua, cinerem conturbant. mox spumosum, quod traiectum est, & supernatat uasi, concha excipiunt, & fictili nouo ad usus recondunt. quod uerò resedit, sensim cribratum, in aliud uas transfundunt, relicto arenoso quod pessum ierat. rursus lapidosa sidere patiuntur, & in uas aliud excolant. hoc identidem faciunt, donec cinis merus & arenæ expers inueniatur. Alij paulatim integram in aqua respergunt, arbitrati arenas lapillosq; suo pondusculo degrauatos, pessum ire, pilos autem & paleas leuitate sua in sublime attolli. cæterùm cinerem medium separant, & in pilam cō iectum, ut cadmiam, eluunt. Quinetiam lauatur uino Chio aqua marino diluto, modis quos suprà diximus. & ita redditur adstringentior, quàm aquis elota. Vis pompholygis astringere, refrigerare, explere, purgare, obstruere, & aliquantum exic-

care

ære (* inter medicamenta numeratur, quæ leniter cruſtas obducunt.) Quòd ſi ſpo- A don torrere libet, diligenter tritam & irrigatam aqua, colliges in paſtillos, fictiliq; nouo, ſubiectis leuibus prunis, orbiculos continuò uerſabis, dum aſsiccati fuleſcant. Neq; ignorandum, ex auro, argento, plumboq; fieri ſpodion: uerùm poſt Cyprium, plumbeum maximè commendatur. Quoniam ſpodos ſæpenumero deſideratur, neceſſe eſt oſtendere, quæ ſimili uirtute polleant, ut in ſpodij locum ſuffici poſſint, antiſpoda uocant, quoq; modo ſumi debeant. Folia itaq; myrti, cum floribus & baccis immaturis, in fictile crudum coniecta, indito operculo continua foramina habente, uruntur fornacibus, donec figlinum percoquatur. iterum in fictile aliud crudum transferuntur: quod ubi peraſſatum fuerit, exempta lauantur ad uſus. Idem quoq; fit è termite ſylueſtris oliuæ, ſi habeatur: ſin ſecus, ſatiuæ cum ſuis floribus, aut malis cotoneis diſſectis, & detractis oſsibus, aut gallis, aut laceratis linteolis: item ex moris immaturis, id eſt candidis, in ſole prius arefactis, aut terebintho, aut lentiſco, œnanthe, aut mollibus rubi folijs, uel è buxi coma, uel pſeudocypero cum flore. Alij ficulneas frondes in ſole antea ſiccatas, eodem modo parant. alij taurinum gluten. alij ſuccidas lanas aſperas, pice aut melle irrigatas. quæ omnia in ſpodij uicem uſurpantur.

*Quidam hæc non habent.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Quatenus Pompholyx à ſpodio ſeu ſpodo differat, hoc loco Dioſcorides, Galenus 9. ſimp. phar. docent. Vnius enim generis Dioſcor. eſſe ait, ſpecie tantùm differre. Galenus autem neq; ſpodio neq; antiſpodio, quòd eandem uim habeat, ſe uſum eſſe dicit, propterea quòd ſemper pompholyge abundârit. Oculárij medici hodie uulgo Tutiam uocant, quanquàm alij Cadmiam hac appellatione accipiant, ut ſuprà diximus. Sed in pharmacopolijs Nihil appellatur, unde etiam dictum uulgatum: Nihil oculis commodiſsimum eſſe, quo ambiguè cū pompholyge oculis utilem, tum oculos non multis medicamentis contingendos innuunt. Eſtq; nil album appellatum, uera pompholyx. Sicut gaſcum aut nigrum dictum. Verum ſpodium metallicum à Dioſcoride & Galeno deſcriptum. Nam quod aliàs hodie ſpodium Officinæ uocant, antiſpodium eſt, uulgoq; ebur uſtum eſſe creditur. Auicenna radicum cannarum exuſtarum cinerem ſpodium eſſe dicit. hic animaduertendum Dioſco. Spodium non factitium, ſed metallicum & foßile eſſe, nec intra corpus ſumendum. B

Nihil.

Aes uſtum. Caput XLII.

Aes uſtum probatur rubrum, & quod contritu colore cinnabarim imitetur. nigrum uerò pluſquàm deceat exuſtum eſt. Fit autem è clauis ſolutarum nauium, fictili crudo compoſitis: ſubſperſo ſulphure cum ſale pari, omnibus uicisſim in ſparſis, fictile, circumlito figulari creta ſpiramento, fornacibus inditur, donec figlinum percoquatur. Quidam pro ſulphure & ſale alumen inſpargunt. Alij ſine ſulphure ac ſale, fictili multos dies urunt. Alij ſulphure ſolo utuntur, fuliginem tamen excutiunt. Alij oblitos ſcifsili alumine clauos, cum ſulphure & aceto, fictili crudo cremant. alij in ænea olla aceto reſperſos urunt, & iterum ac tertio idem efficiunt, poſtea recondunt. Principem locum tenet, in Memphide combuſtum: proximum in Cypro. Adſtringit, exiccat, reprimit, extenuat, attrahit, ulcera purgat, & ad cicatricem perducit, uitia oculorum emendat. excreſcentia in carne conſumit. nomas cohibet, uomitus ciet, cum hydromelite potū, aut cum melle delinctum, illitúmue. Lauatur ut cadmia, mutata quater die aqua, donec nulla prorſus ſordes emergat*. Aeris recrementum, ſtercúsue, quam ſcoriam uocant, eodem modo lauatur, & eandem uim, ſed imbecilliorem, habet.

*ſplendor ceſſeat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Aes uſtum Kupfferſteyn/Gebrant ärtz/aſtringit, reprimit, acre eſt: ob id tenuat, ulcera purgat, ſiccat, cicatricem inducit carni duræ, in molli lauandum &c.

Flos. Caput XLIII.

Flos æris, quem nonnulli clauorum ueterū pſegma, quaſi reſegmē aut ſegmentum, nominarunt, optimus eſt friabilis, in attritu fulueſcens, milij effigie, & numero, breuis, ponderoſus, modicè ſplendens, atq; conſtringens, qui delimatā æris ſcobem non recepit, qua ſæpe adulteratur. Sed id facilè deprehenditur, cùm dentiū

illiſu

A illisu dilatantur ramenta. Fit autem, cùm æs fornacibus fusum, in receptacula dilabitur, per cola fistularum ad ea pertinentium. tum huic negocio addicti ministri, sordes expurgantes, aquam clarissimam infundunt, refrigerandi proposito. itaq; repẽtino concretu, ac addensatione, uelut expuitur & erumpit antedictus flos. Adstringit, & excrescentia coërcet. offusam oculis caliginem emendat, sed magnoperè mordet. quaternûm obolorum pondere datus, crassum humorem extrahit. carnosa narium & sedis uitia absumit. eruptiones papularum cum uino cohibet. Candidus contra diuturnas aurium grauitates tritus, in eas per fistulam flatu impellitur. uuam, tõsillasq; reprimit, farina eius cum melle admota.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Turpi errore quidam hodie arbitrantur æris florem esse, nostrum æs uiride, non animaduertentes æris florem, ut hic Dioscorides scribit, cùm æs in fornace fusum, in receptacula delabitur per canales, ministris aquam clarißimam, ut refrigeretur, affundentibus. subitò exilire, milij effigie breuis, grauis, splendescens, cùm nostrum æs uiride potius æris rubigo sit, ut infrà audies. Galeno adulteratur æris squama, aut limatura.

Squamma æris. Caput XLIIII.

SQuamma æris excussa ex Cyprijs Officinarum clauis, crassa quidem ipsa præstantior. quæ helitis, id est clauaris, nominatur. sed ex uili promiscuoq; ære, aut candido, uitiosa intelligitur: quam, utpotè tenuem & inualidam, damnamus, maximè approbantes crassam, rufam, præsertim si aceti resperſu æruginem contrahat. Vim habet adstrictoriam, extenuantem, reprimentem, & erodentem. nomas coërcet. ulcera ad cicatricem perducit. pota ex aqua mulsa, aquam trahit. aliqui farina subactam, dant in catapotio. additur ad oculorum medicamenta. genarum scabritiam absumit, & fluxiones exiccat. Lauatur hoc modo: Siccæ æris squammę expurgatæ selibra, cum nitida aqua in mortario manu diligenter conturbatur, quousque pessum ierit. abijcitur quod subsidit*, & effusa aqua, hemina cœlestis imbris adijcitur, & distenta manu, squamma, quasi destringenda sit, uehementer confricatur, dumq; lentorem emittere cœperit, aqua sensim ad sex heminas usq; superinfunditur, terendo ualidè. squamma ad latus mortarij colligitur, ibiq; apprimitur. quo facto, expressus humor pyxide ex ære rubro facta, excipitur. hoc est enim uelut flos squammæ, ualens uiribus, & ad ocularia medicamenta cum primis efficax. inutile imbecillumq; quod superest, lauatur donec nullam prorsus lentitiam excernat; & linteo apertum biduo conquiescere sinitur, effusaq; extante aqua, ubi siccatum erit, reconditur pyxidicula. Alij ut cadmiam lauant, & reponunt. Squammæ ex acie aut mucronibus decussæ, quam uocant stomoma, eadem uis. Lauatur modo simili, & reconditur: sed ad moliendam alui deiectionem, inefficacior est.

* *quod emersit.* B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Squamma æris, Germa. Hamerschlag/ & Kupfferschlag appellatur, differt ab æris flore, quòd hæc ui & arte excutiatur, alter sponte cadat affusa aqua. Probatur crassa, ruffa, præsertim æruginosa.

Aerugo rasilis. Caput XLV.

AErugo rasa fit ijs modis: In cadum, aut aliud consimile uas acetum quàm acerrimum infunditur. superponitur inde inuersum æneum uas, præsertim concameratum: sin minus, planum. sitq; obstructum, nullumq; habeat spiramentum, exempto, quo doliolum obturaueris operculo. decimum post diem insidens ærugo deraditur. Aut æris lamina in cadis super acetum ita suspenditur, ne ipsum attingat, & totidem post dies raditur. Aut massula ęris, aut lamina una pluresue, uinaceis non recentibus, sed iam acescentibus conduntur, & simili modo uersantur. Quin etiam ex delimata æris scobe æruginem facere licet, necnon è laminis, quibus bracteæ auri conclusæ malleo ducuntur, si quis eas aceto respargat, & ter aut quater uerset, donec æruginem contrahant. Tradunt ęruginem in Cyprijs metallis gigni, lapidibus quibusdã nonnihil æris habentibus, quibus ærugo efflorescit: adduntq; per caniculæ æstus è quodam specu manare: sed illam paucam & optimã esse: hanc speluncis effluentem, copiosam quidem, & boni coloris, sed uitiosam, quod lapides

multos

multos collegerit. Pluribus autem modis adulterant aliqui pumice admisto, alij marmore, alij atramento sutorio. Sed deprehendemus pumicem aut marmor, dum pollice sinistræ manus madefacto, æruginis portiunculam altero atterimus: siquidem eam diffundi constat. marmoris autem pumicisq; partes coëunt non dissipatæ, demumq; tractatione crebra & humoris complexu dealbescunt, quin & dentium appressu: siquidem syncera cedit, læuis, & sine asperitate. Atramentum uerò sutorium igne coarguitur. namq; si fictile, aut lamina adulterata ærugine illinatur, & feruenti cinere aut carbonibus incalescat alterutrum, mutabitur, rubescetq; id quod atramentum sutorium acceperit, quòd id ustum suapte natura talem sortitur colorem. Aeruginis quam uocant scoleciam, duo sunt genera. quædam fossilis est, altera factitia ad hunc modum: In mortario Cyprij æris dimidiam heminam aceti albi acrisq;, pistillo cupreo conterito, donec strigmenti crassitudinem imitetur: deinde aluminis rotundi drachmam unam, cum salis fossitij, translucentis, aut marini quàm albissimi, solidiq;, aut certè cum nitri pari pondere terito in sole, æstuosissimis diebus, sub sydus caniculæ, donec colorem æruginis contrahat, & concretu strigmentosum fiat. ubi autem se in uermiculorum Rhodiacis similium speciem coëgerit, recōdito. Efficax & ualde boni coloris redditur, si duas parteis urinæ ueteris cū una aceti adieceris, & alia quæ dicta sunt peregeris. Sunt qui æruginem rasilem, quę in apparatu non respondit, gummi misto digerant in formas, & ita uendant. quod genus, ut uitiosum, improbatur. Fit & quædam ærugo ab aurificibus, mortario & pistillo Cyprij æris, cum urina pueri impubis, qua aurum ferruminant. Antedicta æruginum genera, usto æri omnino respondent, sed magis effectu ualent. Sciendū fossilem scoleciam præstantissimam esse: derasam sequi, postremo loco factitiam, mordacissima tamen est hæc, & magis adstringens. aurificum autem ærugo rasæ respondet. Aerugines omnes adstringunt, extenuant, excalfaciunt. oculorum cicatrices emendat. lachrymas cient. nomas sistunt. uulnera ab inflammatione tuentur. ulcera ex oleo ceraq; ad cicatricem perducunt. callos & sordida ulcera purgant. cum melle coctæ, callum fistularum erodunt, cum ammoniaco, collyrij modo in eas adactæ. ad gingiuarum autem excrescentias, & extuberationem utiles. magnoperè extenuant genarum crassitiem, cum melle illitæ. uerùm post illitionem spongia ex aqua calida locus fouendus est. resina terebinthina exceptæ, cum ęre & nitro lepras abigunt. Vritur ærugo, quacunq; uelis, minutissimè fracta comminutaq;, in fictili patina, flagrantibus prunis superposita: uersaturq; donec se mutet, & colorem cinereum concipiat. postea refrigerata reponitur ad usum. Sunt qui cruda olla eam urant, uti dictum est: sed non prorsus eundem colorem cremata reddit.

A

B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Aerugo est æris uelut rubigo in æreis uasis, laminis, squamis, scobibus, lapidibus concreta decem diebus aceti acerrimi uapore, aut crescentium uinaceorum contactu, pòst decussa uel derasa. Est acris, mordet, detrahit, liquet carnem, etiam duram, digerit, uehementer siccat. Adulterandi & adulteratam nascendi rationem sciens omitto, quòd larga eius syncere copia toti Galliæ & Germaniæ à mulieribus Monspessulanis suppeditatur. Germani Spangrün. *Galli* uerdegris *appellant.*

Aerugo usta & lota neruo uulnerato prodest, non usta autem iusto est mordacior. Cæterùm ærugo uermiculata à similitudine ad uermiculorum speciem, dicta est, quomodo etiam Græci σκώληχος ἰὸν uocant, quem Plinius scoletiam dixit. Estq; duplex: altera naturalis, & fossilis, altera artificialis, uelut hoc loco Dioscor. & Plinius lib. 34. cap. 13. docent.

Rubigo ferri. Caput XLVI.

RVbigo ferri restringit. sistit fœminarum profluuia admota: potuq; præstat ne concipiant. illita ex aceto, ignibus sacris, & papularum eruptionibus medetur. perquàm utilis ad scabritias genarum, reduuias, & pterygia. condylomatis prodest. gingiuas firmat. podagras illita lenit. alopecias replet. Vinum aquáue, in qua candens ferrum sit restinctum, potu cœliacis, dysentericis, lienosis, cholera laborantibus, & dissolutis stomacho auxiliatur. Stercus ferri, quam scoriam uocant, eadem potest quæ rubigo, sed inefficacius. aconito, ex aceto mulso potum, opitulatur.

A NOMINA ET EXPLICATIO.

Rubigo ferri, Eisen rost. Gallis ruilleure defer dicitur. Scoria est omnium metallorum spurcitia, recrementumq́; & uelut stercus, Germanis Schlacken dicitur: siccat, sed omnium maximè scoria ferri, leuißimè trita.

Plumbum elotum. Caput XLVII.

LOtura plumbi sic fit: In mortarium plumbeum aquam iniiciens, pistillo plumbeo terito, donec nigrescat aqua, & limi modo crassescat, aut lutulenta reddatur. linteolo deinde colato, aquam superinfundens, quo facilius quicquid est resolutum incerni possit. hoc iterum facito, usquedum satis tibi habuisse uideatur. ubi cõsederit, priore aqua effusa, nouam adiiciens, ut cadmiam lauato, donec nulla extet nigritia. postea in pastillos cogens reponito. Quidam scobem mundi plumbi limæ quæsitam, mortario pistilloq́; lapideis terunt, aut manibus cum aqua paulatim adiecta fricant, donec nigrescat. mox ubi id pessum ierit, effusa aqua, colligunt in pastillos. nam tritum uehementer, cerusæ simile redditur. Alii elimatæ scobi modicã plumbaginem adiiciunt, affirmantes ita elotum plumbum præstantius esse. Potest refrigerare, adstringere, inducere, mollire, explere caua, sistere oculorum fluxiones, & ulcerum excrescentia. sanguinem supprimit. prodest contra sedis ulcera, condylomata, & hæmorrhoidas, ex rosaceo. item, ad ea quæ ægrè cicatricem ducunt: & in totum spodii effectus præbet, nisi quòd non obducit crustas. Syncerum plumbum affrictu, marini scorpionis draconisq́; plagis auxiliatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Germanis pley. Gallis plomb. Frigidum humidum, ob id liquor quiuis frigidus (ut oleum omphacinum, rosaceum, melinum, myrtinum, semperuiui, cotyledonis, intybi, lactucæ succus) in mortario plumbeo, pistillo plumbeo ductus dum crassescat, seipso frigidior euadit, optimumq́; fit remedium phlegmonarum incipientium, & fluxionum aliarum, in inguina, pedes, articulos alios, & ulcerum rebellium, & cancrorum. Laminæ plumbi lumbis instrata ueneris insomnia sedat, ganglia dissecat illigata. Plumbum ustum & lotum ulcera rebellia, chironia, cancrosa, carne implet, ac cicatrice tegit.

B

Plumbum ustum. Caput XLVIII.

VRitur plumbum sic: Super quàm tenuissimas plumbi laminas, fictili nouo sub ditas, sulphur inspargito: additisq́; aliis rursus laminis, interiecto semper sulphure, usq; dum uas expleueris, succendito. flagrante autem plumbo, ferrea rude uersato, donec perfectè redigatur in cinerem, nihilq́; è plumbo non ustum hæserit: tum demum, obstructis naribus, eximito: alioquin halitus plumbi noxius sentitur. Aut elimatam plumbi scobem in olla sulphure urito. Alii laminas in fictili crudo, ut dictum est, imponunt fornaci, aut foco, & circumlinentes operculum, dato exili spiramento, urunt. Alii pro sulphure cerusam aut hordeum inspargunt. Alii integras laminas imponentes, acri igne utuntur*, & rudicula ferrea continuè mouent, dum in cinerem soluantur. sed difficilis huiusmodi ustio, & si uehementius uratur, contrahit spumæ argenti colorem. magis tamen nobis placet prima urendi ratio. Plumbum ustum lauatur ut cadmia, & reconditur. Eosdem effectus habet, quos plũbum elotum, sed multò acriores. Recrementum plumbi, quod scoriam uocant, optimum est, densum, fractu contumax, cerusam planè repræsentans, nihil plumbosi habens, quod ad luteum colorem accedit, & uitri splendorem imitatur. Eadem quæ plumbum exustum potest, sed magis adstringit. Lauatur in mortariis infusa aqua, & refusa summa aquæ parte, quæ luteum colorem duxit: idq́; sæpius, dum recrementum absumatur. dein ubi consederit crassamentum, aqua effusa, digeritur in pastillos. Molybdoites lapis à plumbi similitudine dictus, respondentẽ recremento uim habet, & eodem modo lauatur.

*Alii, imponentes aceto, igne urunt.

Stibium. Caput XLIX.

STimmi optimum, quod splendidissimum est, modoq́; nitedularum emicat, confractu crustosum, nihil terræ aut sordidi habens, friabile, quod stibi appellarũt, alii platyophthalmon. Vis eius astringere, meatus obstruere, refrigerare, excrescentia in carne cohibere, ulcera ad cicatricem perducere, sordes & ulcera oculorum expurgare,

expurgare.sistit & sanguinem è cerebri membrana profluentem.&ut in uniuersum A dicatur,uis usto plumbo similis est.priuatim,ambusta igni,in pustulas erumpere nō patitur,cum adipe recenti illitum,crustosas exulcerationes ad cicatricem perducit. cum cera & exigua cerusa. Torretur pinsita farina circumlitum,& carbonibus obrutum,donec carbunculetur crusta,exemptumq́; restinguitur mulieris lacte, quę marem peperit,aut uetere uino. Vritur etiam carbonibus succensis efflatum, quoad igni deflagret.si enim paulò magis concremetur,plumbum fit. Lauatur,ut cadmia & æs.Sunt qui ut plumbi recrementum eluant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Stimmi,id est,Stibium,siccat,astringit,oculorum collyrijs liquidis & siccis miscetur,illotum ualenter astringit,lotum soluitur,& naturam assequitur propè rosionis expertem,fossilium melius. Quod enim ostendunt,igni coctum est,idq́; purius,uel feculentius & scoriosum.Oleum ex stibio preciosissimum. Mulieres oculis gratiam Stibio conciliant,ipsum palpebris specillo inducentes quotidie,sic ne oculi membranam intus contingat.Stibium Officinis Antbimonium.Germanis Spießglaß *dicitur:naturale,* Rohe spießglaß/ *artificiale siue factitium,* Geleutert spießglaß *uocant.*

Molybdæna,seu Plumbago. Caput L.

MOlybdæna optima est flaua,argenteæ spumæ æmula,modicè splendens:cùm teritur,rufa.cocta cum oleo iecinoris colorem trahit.Vitiosa est,quæ aërem aut colorem plumbeum refert.Gignitur ex auro & argento. Est etiam quædam fossilis,ad Sebastiam & Coricum inuenta.Quo in genere probatur,quæ lapidosa non sit,aut recrementosa,sed nitens & flaua. Vim habet spumæ argenti,aut recremento plumbi similem.uritur lauaturq́; eodem modo.miscetur conuenientissimè medicamentis,quæ liparas uocant,atq; emplastris minimè mordentibus. carnem recreat, & ulcera ad cicatricem perducit. glutinantibus tamen medicamentis, aut abstergentibus non conuenit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Molybdæna substantiæ est crassioris,& frigidioris,quàm Lithargyros,non terget tamen, cætera usum B *habet propè eundem in emplastris,licet uarium colorem afferat. Ambo liquantur tardius cum hydrelæo,celerrimè oxelæo.*

Molybdæna naturalis,German. Bwytter *dicitur: factura uerò* Bech.

Argenti recrementum. Caput LI.

REcrementum argenti,quod scoriam uocant,aut helcysma,aut encauma,molybdænæ uim habet.quare emplastris quas phæas appellant,additur, ac medicamentis quæ cicatricem obducunt,utpotè cùm adstringat, extrahatq́;.

Spuma argenti. Caput LII.

SPuma argenti quædam gignitur ex arena,quam molybditin uocant,in fornacibus conflata,donec perfectè igni incandescat. altera ex argento, tertia ex plumbo. Probatissima est Attica.secunda Hispaniensis. has sequitur quæ fit Dicæarchiæ,id est Puteolis,Baijs,in Campania,& Sicilia: plurima enim hisce locis è flagrātibus laminis plumbeis gignitur. Quæ flauo colore splendet, chrysitis appellatur, omnium optima: quæ in Sicilia,argyritis: quæ ex argento,calabritis. Vis autem adstringere,mollire, explere caua, excrescentia in carne reprimere, ad cicatricem ducere,refrigerare,& occludere.Vritur argenti spuma,confractis partibus ad magnitudinem iuglandium,prunæ superpositis: ita accensa follibus, ut conflagret,abstergitur insidens spurcitia,& reconditur. Aliqui ter aceto aut uino restinguentes, rursus urunt,& eadem prosequuti,reponunt.Lauatur ut cadmia. Vt argyritidi nominatæ,aut,si desideretur,alteri candor detur, ea in parteis magnitudine fabarum confracta,chœnicis atticæ mensura,fictili nouo superfusa aqua,addito candidi tritici pari pondere,priuatimq́; pugillo hordei,linteolo puro,raro,ansulis uasis alligato,coquitur,donec hordeum fractum dissiliat: deinde omnia in nouum craterē oris ampli transfunduntur.triticum abijcitur, spuma argenti uehemēter manibus

A affricando infusa aqua lauatur, afsiccataq; in Thebaico mortario teritur, affusa feruente aqua, donec soluta fatiscat. excolata aqua, iterum tota die teritur, & uesperi infusa calida aqua finitur. manè colis excernitur, alia infunditur, atq; ter die excolatur. id septē diebus fieri solet. postea additis ad singulas minas spumæ argenti, quinis salis fossilis drachmis, infusaq; calida aqua, ter die teritur, & addita aqua excolatur: cumq; inalbuerit, calida infusa, idem facito, dum nullam prorsus salsedinem resipiat. demum ardentissimo sole siccata, eiecto prius humore, reconditur. Sin minus, mina spumæ argyritidis diligenter teritur, addito sale fossili trito, triplicato pondere, in fictile nouum conijcitur, aqua infunditur, ita ut supereemineat. mouetur quotidie manè & uesperi, aquaq; superfunditur, priore nequaquam effusa. hoc fit triginta diebus: nanq; nisi moueatur, crassescit, usq; in duritiem testæ. Post hæc effusa leniter muria, in Thebaico mortario spuma argenti teritur, coniectaq; in fictile aquam continens, manibus diligenter agitatur, mutata subinde aqua, donec nullum salsuginis indicium præbeat. deinde quod ex argenti spuma candidum apparet, in uas aliud transfertur, & redactum in pastillos, plumbea pyxide conditur. Alij spumam argenti in fabarum magnitudines confractam, in uentre suillo crudo ex aqua coquunt, dum uiscus eliquefcens contabescat. exemptamq; cum sale pari terunt, & ut suprà dictum est, lauant. Sunt qui salis libram unam, & spumæ argenti tantundē, in sole terant, aqua continuè mutata, dum candor ei detur. Alia ratio: Sumito quantā uis argenti spumā: ubi lana candida inuolueris, fictili nouo indita aqua cū pugillo fabarum recentium repurgatarumq; decoquito. Cumq; fabæ disruptæ dehiscent, lanaq; non denigretur, exemptam argenti spumam, & altera lana inuolutam, iterum coquito, cyathum aquæ & parem fabarum modum adijciens. eadem tertio, quæ suprà, facito. in summa, tantisper, dum lana iam non inficiatur. Insuper transfundens in mortarium, ad singulas salis fossitij libras, adijcito octogenas spumę argenti drachmas Atticas, & terito: intermittensq;, nitri quàm albissimi cum aqua diluti drachmas quadraginta septem indito: iterum terito, donec satis candoris contraxisse uideatur. ita autem fundens eam ex alto in fictile oris ampli, adiecta largiore aqua, ubi considere desierit, colato. tum nouam superadijciens aquam, manibus probè uersatam, finito ut considat, ac rursus per colum adijcito. alternis eadē prosequere, dum pura aqua dulcisq; effluat, & nullam salsedinem præ se ferat. postremò in fictile nouum translatam, colato sensim omni humore, soli quadraginta diebus sub caniculæ sydus exponito, & siccata utitor. Elotam autem constat ad oculorum collyria prodesse, & ad cicatricum fœditates tollendas, ad rugosas facies, & cicatricosas, laceratasq;, & macularum plenas.

Locus ex Plinio restitutus.

B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Lithargyros est purgantis se igni materiæ uitium, siue feruescentis spuma, ut scoria iam purgatæ fæx est, ex plumbo Molybditis seu molybdæna, ex argento ἀργυρῖτις, ex auro χρυσῖτις omnium optima præcipuè quæ foliata est. Lithargyros moderatiß. omnium terreorum siccat sine manifesto calore aut frigore, modicè astringit & terget. Eius usus latißimè patet libris propè omnibus comp phar. genere, maximè 2. & 3. Lythargyros manifestè nec calfacit, nec refrigerat, nec humectat, sed siccat primo absceßu à temperatis: nullam enim qualitatem manifestam gustatu exhibet: nec emplastica est, nec emphractica, nec repellit quod influit, nec digerit quod parti inflammatæ est infixum, nec ulcera terget, nec expurgat euidenter, nec rodit, nec carne implet, nec eam supercrescentem absumit, parum tamen à medijs ad partium craßitiem receßit (licet sit tenuioris essentiæ quàm molybdæna) quam & coctione diuturna deponit fusa ui ignis, & alterata. Ex his enim est medicamentis, quæ tota liquefiunt, ut resina, cera, sed non mox ubi ignem attigerit: quæ uerò multis imponit, etiam non fundi putantibus. Cùm oxelæo autem cocta citius liquescit, & cùm ærugine quàm cum hydrelæo uel œnelæo, & quò plus liquoris ad coquendum habuit, eò glutinantius fit medicamentum. Melius enim fit ex Lithargyro medicamentum, quo magis coctum erit, quòd ex liquidorum, quæ miscentur, copia cōtingit. Expers tamen pulchrarum harum uirium lithargyros, medicamentis miscetur, ut phœnicino, diachalciteos uiribus eius nec commodans, nec incommodans, sed materiæ ad emplastri pharmaci compositionem idoneæ rationem obtinet. Cruda etiam per sefemorum ex itinere attritus iuuat parum fucando. Lithargyros absolutè, interdum tamen ut in melinis à colore cydonij emplastris Lithargyros χρυσῆτις dicitur li. 2. com. phar. gene. Lithargyros Germanis Glett. Gallis Litharge dicitur.

Cerusa. Caput LIII.

Cerusa

CErusa fit hoc modo : Infuso in urceum oris lati, aut fictile labellum quàm acer rimo aceto, laminam plumbeam supra fictilis spiraculum, subiecta prius arũdinea tegete, firmato : superiectisq; uelaminibus, ne halitum expiret acetum, ubi resoluta fuerit, defluensq; deciderit, humorem purum ad summa delatum colato, crassamentumq; transfundito. debet quoq; siccari in sole, mox trusatili mola teri, aut aliàs tritum cribrari. postea quod supereſt duri, in tenues partes redigendum cribrandumq;. uicissim eadem tertio quartoq; facienda. Melior, quæ primò cribrata est, & medicamentis oculorum assumenda. secundum locum tenet sequens, & reliquæ suo ordine. nec desunt qui ligneas rudes in medio uase appendant, & deraso ceu situ imposito, ita ut acetum non contingat, inditoq; operculo circumlinentes dimittunt. post dies decem, laxato obturamento uisunt. cumq; resoluta materia fuerit, reliqua, ut suprà diximus, exequuntur. Si autem quis in pastillos uelit digerere, aceto acri subacta, diuiditur in pastillos, qui in sole siccantur. Aestate tamen supradictum opus obeundum est, ita enim candida atq; efficax redditur. Quinetiam hyeme paratur, urceis supra furnos, balnea, aut fornaces impositis : ascendens enim calor, idem quod sol præstat. Laudatissimam fieri putant Rhodi & Corinthi, aut Lacedæmonæ, proximam Puteolis. Torretur hoc modo : Flagrantibus ignicarbonibus, fictili nouo, maximè Attico tritam cerusam imponito, & assiduè uersato, cũq; cinereum colorem traxit, eximens refrigerato, & utitor. Est & aliud urendi genus : Trita patinis nouis supra prunas imponitur, & ferulacea rude mouetur, donec colore similis sandarachæ fiat : extractaq; ad usus ministratur. quæ uerò ita parata est, sandyx à quibusdam dicitur. Lauatur cerusa cadmiæ modo. uis ei refrigerare, occludere, emollire, explere, extenuareq; : insuper excrescentia leniter reprimere, & ad cicatricem perducere. miscetur ceratis, & emplastris quæ liparæ uocantur, pastillisq;. est autem letalis eius potus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cerusa aceti acris ui ex plumbo soluta refrigerat, siccat, astringit, emplastica est, candefacit, hæc lota plumbo usto loto uiribus proxima : usta transit in Sandyca, fitq; tenuior, nondum calfaciens. Phycos cerussæ frigiditate seruata tenuitatem assumpsit, quæ uis eius adiuta in profundũ corporis penetrat. Cerussa Rhodiaca, uel illi similis ex ciuitate Dicæarchia olim dicta, nunc Puteolis, præfertur, si emplastrum uis eximiè candidum fieri, quia albidior, leuior, tenuiorum partium his, quæ alibi nascuntur. Sal ex cerussa ad multa efficacissimus, & oleum ex Cerussa. Germa. dicitur Bleyweiß. Gallis Ceruse. B

Chrysocolla. Caput LIIII.

CHrysocolla laudatissima Armeniaca, colorem porri quàm simillimè reddẽs. secundum locum sibi uendicat Macedonica, & proximum Cypria, quo in genere præfertur pura, damnatur, quæ terram aut calculos collegerit. Ratio lauandi hæc est : Tusam infusa aqua, mortario expassa manu ad pilam uehementer fricato, & statim quàm consederit, colato. alteram infundens aquam, rursum trito. hæc uicissim prosequere, donec pura syncera q; spectetur. dein siccato in sole, & ad usus recondito. Quòd si utere uolueris, ex ea terens quod satis esse uidebitur, patinis supra carbones adponito, & alia facito quæ suprà diximus. Dos chrysocollæ ad purgandas cicatrices. excrescentem carnem coërcet. adstringit, purgat, excalfacit, & modicè corpus mordendo exedit. inter medicamenta intelligitur, quæ uomitiones concitant, & necem inferre possunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Chrysocolla tam metallica, quàm factitia ualenter digerit, & siccat, carnem liquat sine ualenti morsu. Chrysocolla, Spodium, Pompholyx, Psoricum, metallica sunt admodum tenuis essentiæ citra calorem. Naturalis & fossilis, Germanicè Schiffergrün dicitur, factitia uerò, quæ auri ferrumini fundendo celeritatem addit, Borraß appellatur.

Lapis armenius. Caput LV.

ARmenius lapis præfertur læuis, colore cœruleo, perquàm æquabilis, calculo carens, & friabilis. Eadem quæ chrysocolla præstat, sed inefficacius. Quinetiam usum habet ad pilos in palpebris alendos.

A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Armenius lapis illotus suprà & infrà atram bilem uacuat, datus à drachma una ad scrupulos quatuor: lotus etiam quinquages tutior est, ac tantùm infrà uacuat, à scrupulis quinq; ad scrup. sex. Alexander Trallianus in melancholia, & post eum Mesues in simplicibus.

Cœruleus. Caput LVI.

Cœrulei origo ex ærarijs metallis in Cypro. copiosior ex arena littorali: secundum quosdam sub cauatos specus maris inuenitur, qui magis probatur. Eligi debet inebriatus. Vritur ut chalcitis. lauatur ut cadmia. Vim habet reprimentem, et modicè erodentem. crustas gignit, & exulcerat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cyanus siue Cœruleus, cathareticus, id est, detrahens, digerit potentius quàm Cinnabaris, & subastringit. Vim purgantem melancholiam suprà & infrà, ac melancholicum succum ipsi illoto præbet Mesues commmunem cùm lapide Armeno, ob id ambos ualere censet aduersus omnes melancholicos affectus, maniam, melancholiam, epilepsiam alteram, elephantiam, cancros, alphos nigros, quartanas, hemorrhoidas. Sed & alias ei uires miras tribuit, uocatq; lapidem Lazuli & stellatum, quòd uelut stellæ quædam aureæ in eius fracturis cernantur. Is urendo cœruleus magis euadit, si uerus est, malus uerùm nigricat ustione. Tam hic quàm Armenus Medicis in usu hodie sunt rarißimo. Germani Lasurstein appellant.

Indicum. Caput LVII.

Indici duo genera. unum sua sponte nascitur, tanquam spuma, germinatione Indicis arundinibus exiens. alterum infectoriæ dant Officinæ: & est spuma purpurea innatans cortinis, quam detractam artifices siccant. Optimum existimatur quod cœrulei speciem præbet. succum suum sorbet, & leue. Inter medicamenta est quæ leuiter adstringunt, & inflammationes, tumoresq; rumpunt. purgat & reprimit ulcera.

B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Indicum fossile aliquando & hodie in aurifodinis inuenitur, Germani Ein Bergbloe appellant, facititium uerò ex spuma Isatidis est, ut sup. suo loco diximus. Germani hoc Weydbloe / & Judichbloe. Galli de l'inde fine, ou grosse appellant, hodie in medicina nullius usus.

Ochra. Caput LVIII.

Ochram leuissimam, & omnino luteam eligere oportet, saturatam, non lapidosam, friabilem, natione Atticam. Vritur hæc, & lauatur cadmiæ modo. Vis eius adstringere, erodere, collectiones & tubercula dissipare. excrescentia in carne reprimit caua cum cerato explet, & articulorum tofos comminuit.

Germanicè Oger & Berggel appellant.

Cinnabaris. Caput LIX.

Hallucinantur qui cinnabarin minio eandem esse existimant. Minium enim in Hispanijs ex lapide quodam argenteæ arenæ permisto, temperari solet, alioqui non dignoscitur. fornacibus autem in florentissimum flagrantissimumq; colorem permutatur. in metallis uerò strangulantem halitum eructat. itaq; facies incolæ uesicis obuelant, ut per illas spectent, nec respirando noxium aërem attrahant. eo pictores ad sumptuosa parietum ornamenta utūtur. Cinnabaris uerò ex Aphrica defertur, & magno constat. hactenus inuenitur, ut uix uersicoloribus pictorum lineis satisfaciat. intento colore nec diluto præditum: quare quidam sanguinem esse draconis existimauerunt. Vim habet cinnabaris hæmatitæ lapillo eandem. conuenit ad oculorum medicamenta, uerùm efficacius, magis enim adstringit, & sanguinem cohibet. ambustis igni, & papularum eruptionibus cerato excepta, medetur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sanguis draconis & Cinnabaris uera, hodie ignorantur, uerùm si Iacobo Syluio medico doctiß. credimus, qui credit sanguinem draconis factitium esse, qui hodie ostenditur ex Bolo Armeno, sanguine hirci & succo

ſucco ſorborum,uel alijs.Cùm tamen ille ſanguis draconis,quo uitrarij utuntur atq; aurifabri,ruberrimi coloris gratia uel ſit naturalis & foßilis quum igne liquetur, omnino Dioſcor. delineationi reſpondens : quare hanc ueram eſſe ueterum Cinnabarin crediderim.Cæterùm loco huius ubi eius copia deſit, rectius utemur factitio quàm cinnabari neotericorum,ex ſulphure uiuo, & argento uiuo ſimul uſtis. A

Argentum uiuum. Caput LX.

ARgentum uiuum fit ex minio, quod abuſiuè cinnabaris dicitur. patinis fictilibus,impoſita ferrea concha cinnabarin continente,& calice cooperta, argilla ſuperlita ,carbonibus ſuccendunt. ſiquidem deterſa fuligo, quæ calici inſidet,refrigerata in argentum uiuum coit. Quinetiam inuenitur in argentifodinarum tectis, ſtillatim concretum. Alij per ſeſe in metallis inueniri tradunt. Seruatur in uitreis, aut plumbeis,aut ſtagneis, aut argenteis uaſis : ſiquidem aliam materiam omnem exedit,& defluere facit.Potum uim pernicialem habet: ſuo enim pondere interna exeſt. Remedio eſt lac multum ſubinde potum,& uomitionibus rejectum,aut uinum cum abſinthio,aut apij decoctum , aut ſemen ormini, aut origanum,uel hyſſopum cum uino,auri limati ſcobs, id eſt,ramentum quàm tenuiſsimũ epotum mirabili eſt auxilio.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Argentum à colore,uiuum à motu Latinis dicitur.Germanis Queckſilber/ *à conſiſtentia uerò Græcis* ὑδράργυρος*,ſed hanc arte factam* Gale.*lib.9.ſimp.illud minerale uult* Hermolaus *: cùm tam factitiam ex mineris,quàm minerale,ſeu argentifodinarum tectis ſtillatim concretum,ſiue per ſe in metallis inuentum,* Dioſcorides *hoc loco hydrargyron appellat.*Cui *congener ex aquæ fontibus uomica perpetua ſcatuerit* Plinio*.* Argentum *uiuum eſt metallorum omnium cum ſulphure materia à calore temperatißimo, ſic per minima unitum,ut ſiccum humido,& humidum ſicco æqualiter in eo temperentur.*Vnde *opinor,chymiſtis calore & frigore temperatum quoq; dicitur,non quarto gradu cum quibuſdam frigidum,cum alijs calidum .* Neq; *contra chymiſtarum placitum pugnare uidetur quod ſcribit* Dioſcorides *, potum uim habere pernitialem, ſuo enim pondere interna erodere addit,non qualitate aliqua cauſtica.* Neq; *uerba* Galeni *lib. 4.ſimp.cap.8. quod ſcilicet calore noſtro calidum actu redditum per eroſionem interimit,& lib.5.cap.18. quod tota ſua ſubſtantia nobis contrarium ſit,& uenenum ſi ſumatur : neuter enim id aut calore immodico aut frigore deleterium dicit: ſed ille pondere,hic tota ſubſtantia,ut ſcilicet omnino nos lædat neceſſariò,quantumuis paucum ſit ſumptum : cùm deleteria calore aut frigore ſint ſola quantitate deleteria.*

Geberus chymiſta præclarus. B

Ad hæc Galenus *de ſola hydrargyro factitia loquitur,cuius quòd interimat ſumpta uel admota,ſe periculum feciſſe negat,lib.9.ſimp.*Hodie *uerò uel pueris maximè perſpicuum eſt, maximo mortalium incommodo, quas uires ſumptum uel admotum , uel ſuffitum in ſcabie* Hiſpana *, ſiue* Gallico *morbo, (ut uocant) & eius* Symptomatis*,& multorum artificum uſu uario,habent argentum hoc ſemiuiuum,& crudum , quouis modo paratum & miſtum.*Quod *uerò in metallis perfectius coctum eſt maximè , id longè omnium eſt efficacißimum,uti & præcioſißimum,ſi quis ſecerneret, & ſecreto nouerit uti.*Illud *eſſentiæ eſſet omnium tenuißimæ, indicant apertißimè celerrima eius in uaporem prætenuem abitio,& in corpus quoduis etiam denſißimum penetratio,ut etiam calculum iactilem affrictu non ita multò ſubeat,intusq; dealbet,& fragilem maximè reddat.*Ob *id non probo ipſum enulato unguento,& alijs quibuſdam miſceri.* Argentum *uiuum ſublimatum calore ignis erodente iam præditum,fit eodem quoq; deleterium,ut calx & uini fæx uſta.*Sublimandi *autem(ut chymiſtæ loquuntur) modum docet* Geberus*,ex quo & alijs non contemnenda leges, quæ ad cognoſcendam plenius argenti uiui naturam pertinet.*

Rubrica Sinopica. Caput LXI.

RVbrica Sinopis maximè probatur grauis,denſa,ad iecinoris imaginem uergens,calculorum expers,concolor,cùm diluitur impendiò fuſilis. Effoditur in Cappadocia,ſpeluncis quibuſdam,expurgataq; defertur in Sinopem urbem , in qua uenditur: unde cognomentum accepit.Vim habet exiccatoriam,quaſi inducendo obſtruentem & adſtrictoriam.quapropter uulnerarijs emplaſtris, & paſtillis exiccantibus,& adſtrictorijs commiſceri ſolet.aluum ſiſtit, in ouo ſumpta aut clyſtere infuſa.datur iecinoris uitio laborantibus.

Rubrica fabrilis. Caput LXII.

A RVbrica fabrilis,ad omnia Sinopide inferior eſt.Optima Aegyptia & Carthaginenſis,lapidum expers,friabilis.Gignitur etiã in Iberia,quæ ad occidentem ſpectat,ochra exuſta,& degenerante in rubricam.

Hodie Germanis dicitur Rötelſteyn.

Lemnia terra. Caput LXIII.

LEmnia terra, cuniculoſo in ſpecu nata, è Lemno inſula,paluſtri loco defertur, inibi electa,& caprino ſanguini permiſta : quam incolæ cogunt in paſtillos,et imagine capræ ſignant: unde & ſphragida ægos,hoc eſt,ſigillum capræ, appellaue re.Vim antidoti habet contra pernicioſa uenena ſingularem.pota cum uino,& præ ſumpta,euomi uenena cogit.contra ictus morſusq; animalium , quæ exitiale uirus eiaculantur,prodeſt.antidotis familiaris.ſunt qui hac ad ſacrificia utantur.eſt & dyſenteriæ utilis.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sigillum Lemnium efficacius ſanguinis ex quauis parte eruptiones cohibet,quàm Samius After : hic contra tenax & uiſcoſior,quàm lemnia terra : ambo moderatè tergent. Lemnicæ etiam adſtrictio quædam ineſt. μιλτος λήμνια libro 9.comp.phar.part.in arteriace Andromachi 14. Ea hodie uera Conſtantinopoli affertur. Officinarum falſa eſt.

Atramentum ſutorium, Caput LXIIII.

ATramentum ſutorium genere quidem unum & idem eſt,molle & concretũ: ſed in ſpecie differentias treis habet unum namq; humoribus ſtillatim in cuniculos quoſdam colatis,concreſcit: quare ab ijs qui Cypria metalla perficiunt,ſtillatitium appellatur.Petecſius ipſum pinarion uocat,alij ſtalacticon,id eſt, ſtillatitium.alterum ſimplici ratione fit in ſpeluncis: poſtea transfuſum in excauatos ſcrobes,concrementum capeſsit,quod pecton,id eſt,concretitium,propriè nominatur.
B tertium dicitur coctile,& in Hiſpania fieri ſolet: ſed inutile ac inualidiſsimum eſſe conſtat. Ratio parandi hæc eſt: Aqua madefactum decoquunt, mox in piſcinas transfundunt,& reſidere patiuntur.hoc certis diebus coaleſcit, in complureis formulas digeſtum,teſſerarum ſpeciẽ reddentes,quæ racematim inter ſe cohæreſcunt, Optimum eſſe creditur,cœruleum,graue,concretum,tranſlucens : cuiuſmodi ſtillatitium eſt,ab alijs lonchoton nominatum.proximum,concretitium. coctile uerò ad infectus & denigrationes,aptius cæteris eſſe compertum eſt.ſed ad medicinæ uſum inualidius eſſe,experimenta docent. Valet adſtringere, calfacere, & cruſtas inducere.latas uentris tineas necat,drachmæ pondere deuoratum, aut cum melle linctũ. uomitus ciet.aduerſus hauſta fungorum uenena,ex aqua potum auxiliatur.purgat caput,aqua dilutum,& in uellere naribus inſtillatum. Vritur ut paulò pòſt in mentione chalcitis oſtendemus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Chalcanthum Romani atramentum ſutorium,Germani Victriol & Kupfferwaſſer. Galli coperoſe. Officinæ Vitriolum Romanum uocant,eſſentiæ eſt eiuſdem & naturæ cum Chalciti : hæc autem natura eſt,& Genckel gůt in argentifodinis appellatur,illud ex hac fictitium & in hanc tandem per ſe rediens:uehementiſsimè aſtringit,& calfacit non inſtrenuè,putridis ulceribus congruit , gargareonem etiam ſcirrho tentatum irritat.Adhæc quum medicamentum ,id eſt uehementiſsimum,ualidis utriſq; uiribus aſtringendi & calfaciendi præditum,uitanda eius per ſe uehementia.ſed mitioribus miſtis obtundenda. Vſtum uerò & lotum multò moderatius redditur.

Chalcitis. Caput LXV.

CHalcitis præfertur ſimilis æri, friabilis,nec lapidoſa,nec inueterata,intercurſantibus oblongis uenis,ſplendentibusq;.Huic abſterſoria uis ineſt, excalfaciens,& cruſtas ulceribus obducens.purgat quæ oculis & eorundem angulis hærent. in genere leuiter exedentium eſt.ad ignem factum,& ulcera quæ ſerpunt , efficax eſt ſanguinem è uulua & naribus erumpentem,cum ſucco porri ſiſtit. gingiuarum uitia,depaſcentia ulcera, tonſillasq;,eius farina compeſcit. uſta,& cum melle trita, oculorum

oculorum medicamentis longè utilior redditur. callum genarum & scabritiam ab- A
sumit,abstergetq́;.fistulas tollit,collyrij modo in eas adacta. Fit ex chalcite medicamentum,quod psoricon uocant; duabus eius partibus cum una cadmia additis, & ex aceto tritis,oportet autem in fictili obruere fimo, diebus quadraginta,per caniculæ ardores: sic enim fit acrius.Idem quod chalcitis potest. Alij pares utriusque portiones in uino terunt,& eadem prosequuntur. Vritur chalcitis fictili nouo,uiuis carbonibus superposito. modus autem ustionis in humidioribus est,dum ipsa chalcitis bullas excitare desierit,& perfectè inaruerit: in reliquis uerò,dum mutata in floridum colorem fuerit, & sanguineum aut miniatum colorem contraxerit, tumdemum eximenda est: insidens autem spurcitia flatu expellenda,mox reponenda. Torretur etiamnum perflatis carbonibus usquedum luteo colore pallescat: aut fictili subditis candentibus prunis,subinde uersata, donec igni cõflagret, & colorem mutet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sori,Chalcitis,Misy,acria,urendo escharas excitant,& nonnihil astringunt, essentiæ cõsistentia & situ differunt. Nam sori in fodina infimum ac crassissimum: & quia lapidosius ac uehementius compactum, in humore non liquescit,friando nigrius ceu melanteria apparet, ac scintillitat ut Misy, in multa foramina dehiscit,olfactu & gustatu uirus olet,suppingue est. Misy grumosum & frustulosum magis est durum,auro simile,quod friando auri colorem imitatur,& stellæ modo splendet,summum & tenuissimum, & à colore ingenito magis elaboratum,& siccius. Proinde ægrius liquescit,& corporibus duris admotum ob tenuitatem minus ea mordet,quàm Chalcitis,tametsi æquè calidum. Eadem ratione Chalcitis usta minus mordicat,& minus astringit,non minus tamen siccat. Chalcitis situ & essentia est media,æri similis, friabilis, non lapidosa, promptissimè liquescit. ea usta melior est quàm non usta: quia tenuiore est substantia,ut alia omnia usta,non tamen acriore,quod alijs multis ustis accidit. Vsta autem omnia lauando mitiora & minus mordacia euadunt.

*Soreos pars extima & summa in chalcitim,& chalciteos partes extimæ in Misy tandem transeunt: in metallica fodina,& quo loco seruantur,quomodo æri innascitur ærugo. Hæc Sori,Chalcitis,Misy ualenter tergent,Misy etiam modicè particeps est facultatis exedentis. Chalcitis cruda mordax est, uim autem eius urendo minuimus, idonea est columellæ inflatæ,quando uehementer inueterauit, & curatu contumax est. B
Chalcitis usta est eligenda,quæ urendo cineritia euaserit,non ἀχρόξανθος,qualis ustione fit à multis. Chalcitis usta non minus efficax,sed minus mordax.*

Misy. Caput LXVI.

MIsy assumendum natione Cyprium,auri simile,durum,quod friando auri colorem imitatur,& stellæ modo splendet. Vim habet & ustionem cum chalcitide eandem,præterquàm quòd psoricum ex eo non conficitur, excessus defectusq́; ratione tantùm differens. Aegyptium autem cæteris præstat,utpotè quod efficacius habeatur,sed ad ocularia medicamenta multò supradicto inferius.

Melanteria. Caput. LXVII.

MElanteria geminæ est originis. quædam in faucibus cuniculorum quibus æs eruitur,salis modo concrescit. alia uerò in summa facie supradictorum locorum coit,quæ terrena est. quinetiam inuenitur in Cilicia & alijs quibusdam regionibus,fossilis quædam. Præstat,quæ sulphuris colorem trahit, leuis,pura, æquabilis,& quæ contactu aquæ confestim nigrescit. Vim causticam eam obtinet, quam & misy.

Melanteria Atramentum citrinum,Germanis Gelber bergschwefel *dicitur.*

Sory. Caput LXVIII.

SOry existimarunt aliqui melanteriam esse,aberrantes. siquidem sui generis est sory,ei non absimile.uerùm sorei uirus inest graue,& nauseam mouens. Inuenitur etiam in Aegypto,& alijs quibusdã regionibus,ut in Libya,Hispania,& Cypro: Præfertur Aegyptium,quoq; frianti nigrius apparet, in multa foramina dehiscẽs,suppingue,insuperadstringens, & olfactu deuoratione q́; magnũ uirus olẽs, ita ut stomachus in uomitiones effundatur. quod autem friatum scintillas misyos

modo

A modo non emittit,& alterius generis esse,& inualidum censendum est. Vim & ustionem supradictis similem habet.dolori dentium,cauernis inditum medetur,eosq; labantes firmat.ischiadicis ex uino infusum auxiliatur.illitum cum aqua,uaros extinguit.medicamentis admiscetur,quæ capillos denigrant. Hæc autem ferè omnia & alia quæ ustionem experta non sunt,perustis ualidiora esse existimantur,præter salem & uini fecem,nitrum,calcem,& consimilia,quæ cruda remissiora sunt*, combusta enim,uiribus efficaciora redduntur.

* Dissoluuntur.

Sory Officinis Atramentum rubrum,Germanis Roter bergschwefel appellatur.

Diphryges. Caput LXIX.

DIphrygis tria genera esse creduntur. Quoddam enim metallicum est,quod in Cypro sola gignitur. lutosum nanq; extrahitur,ex luto cuiusdam inibi specus: extractum,sole siccatur,mox circumpositis sarmentis uritur. diphryges ideo uocatum est,quòd & à sole & à sarmentis uratur,arescat,& fermè torreatur. Alterum perfecti æris,quasi subsidens fæx est.siquidem post frigidę aquę offusionem,ut suprà retulimus,cùm de flore æris dissereremus,sublato ære, fornacum ima parte cohærens id genus inuenitur,& adstrictionem & gustum æris habens. Tertium sic fit: Lapidem pyriten,ut calcem multos dies cremant in camino: cumq; colorem rubricæ contraxerit,eximentes recondunt. Quidam tradunt hoc ex sola materia quæ lapidem æris gignit fieri: quando in dictis areis assata & in scrobes translata peruritur: tunc enim ambientem scrobis locum comprehendit,& exemptis lapidibus nihilominus inuenitur. præfertur quod saporem æris reddit, æruginisq;, astringens, & uehementer exiccans linguam. quod sibi exusta ochra non uendicat,quæ cremata,diphrygis uice uænit. Vis eius adstringere, perpurgare,extergere,siccare excrescentia,consumere,ulcera serpentia,& quæ cacoëthe uocant,ad cicatricem perducere.suppurationes terebinthina aut cerato exceptum discutit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

B *Diphryges,quasi bis tostum, est perfecti æris uelut fex subsidens & cohærens imæ fornacum parti, tanquàm ustorum in foco lignorum cinis,ablato ære uisitur. Duobus alijs modis fit hoc loco Dioscoridi & Plinio: modicè & astringit,& acre est,ut æs ustum,uehementer siccat,ulcera rebellia sanat. ochra usta adulteratur. Germani uocant Berggrün/unam diphrygis speciem.*

Auripigmentum. Caput LXX.

AVripigmentum in eisdem metallis, quibus sandaracha,gignitur. Optimum existimatur crustosum, aureo colore micans, nulli materiæ permistum,in squammas fissile: quale in Mysia Hellesponti nascitur. Huius duo genera fluxerunt.unum supradictum est: alterum (*glandis effigie pallidum) & colore sandaracham imitans,glebosum,ex Ponto & Cappadocia defertur: quod etiam secundũ locum tenet. Torretur in testa noua uiuis carbonibus subiectis,assiduoq; uersatur, donec igne flagret, & mutet colorem: deinde refrigeratum,tritumq; reconditur. Vim habet adstrictoriam,& erodentem.crustas cum uehementi uredine, & uiolento morsu excitat.reprimit quæ excrescunt,& capillos euellit.

* Quidam hæc non habent.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Arrhenicon à uetustis Græcis,ab huius ætatis hominibus Arsenicum, Latinis auripigmentum: in iisdem metallis,ut auro, argento,quibus sandaracha gignitur: ob id eadem gleba ambo sæpe mista uidimus: optimum existimatur crustosum, χρυσίζων (sic Galeno quoq; lib.9.& 1.comp.phar.part.) id est, aureo colore micans,nulli materiæ commistum,in squammas tanquàm bracteolas fissile: alterum globosum, pallidum, & colore sandarachon imitans. Vrendo multum sulphur exhalat,in argenti speciem fusum concrescit, sed intus rubet,causticum est nauseasq; cum uehementi uredine & uiolento morsu excitat, hypersarcosin absumit,astringit & rodit, depilat tam non ustum quàm ustum: quod tenuiorum est partium,miscetur digerentibus & tergentibus.

Sandaracha. Caput LXXI.

SAndaracha probatur rufa,& saturatior,& aliena materia uacans,friabilis, cinnabaris colore,sulphuris uirus redolens. Dos eadem & ustio, quæ auripigmento,

to.explet alopecias,reſina excepta.ſcabros ungues cum pice eximit. contra phthiriaſin ex oleo efficax eſt. Tubercula cum adipe diſcutit. prodeſt ad narium oriſq; ulcera,& cæteras papularum eruptiones cum roſaceo : item condylomata. datur ex mulſo,purulenta extuſsientibus . ſuffitur quoq; cum reſina,aduerſus ueterē tuſsim, rapto per fiſtulam nidore.uocem expedit,cum melle delincta, ſuſpirioſis cum reſina in catapotio optimè datur. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sandaracha Arſenico non ſolis natalibus,ſed etiam tota natura affinis, ut coctione ſola naturæ uideatur hæc Arſenicum uincere : id enim uſtione Sandaracha fit,ut Ceruſſa trita,mota,probè uſta, in ſandaracham pictoriam abit Vitruuio lib.7. Ad hæc Sandaracha licet rubra ſit, aqua tamen ſoluta luteum colorem intenſum facit : floridum autem colorem luteum reddit Arſenicum. Dioſcoridi probatur rufa, ſaturatior,cinnabaris colore,ſulphur uiuum redolens,friabilis,materia uacans. Auripigmentum rubrum dicitur Serapioni. Eadem chymiſtis Arſenicum rubrum dicitur,ut Arſenicum croceum eſt auripigmentū . Arſenicum autem abſolutè his eſt album naturale & foſſitium. Riſagalum ſiue Realgar (quod uocant) in genere eſt Arſenici in iiſdem fodinis inuentum. Exedunt ſandarachæ. Petræ Aſiæ flos. Arſenicum & ſandaracha & chalcitis uſta, emplaſtra reddunt flaua uel rufa. Sandarachæ drachm.ſemiſſem,& alumen ſciſſile & rotundum miſcet Andromachus ſtomachicis,lib.6.comp.phar.part.& miſyos Ciprij drachm.8.apud quoſdam legi ſcribit,ibidē. Vide ne cum Arabibus Sandarachen uoces gummi iuniperi,neue uires illius huic attribuas.

Alumen. Caput LXXII.

OMne aluminis genus ferè in Aegypto,& in eiſdem metallis inuenitur.etenim ſciſsile quoddam,quaſi flos gleboſi intelligitur. Gignitur & in aliis quibuſdā locis,in Melo,in Macedonia,in Liparis,Sardinia,Hierapoli Phrygiæ,Aphrica,Armenia,& pleriſq; aliis regionibus,ſicut & rubrica. Plurimæ eius ſpecies uerùm ad medendi uſum,ſciſsile,rotundum,& liquidum expetuntur . Optimum eſt ſciſsile, præſertim recens,candidiſsimum,guſtu perquàm adſtringens,grauè olens,calculorum expers,nec glebuloſè aut aſſuloſè compactum , ſed ſigillatim in capillamenta quædam caneſcentia dehiſcens,quale eſt quod trichites , quaſi capillare nominatur, in Aegypto natum. Reperitur quoq; lapis huic alumini perſimilis, qui guſtus iudicio dignoſcitur,quòd non adſtringat. Damnatur in rotundi genere,quod manu cō fictum eſt : ſed ex figura deprehenditur . Aſſumendum autem ſuapte natura rotundum,bullis turgens,albo propius,atq; ualidius adſtringens,præterea nonnihil palloris cum quadam pinguitudine præ ſe ferens,ſine arenis, friabile, natione Aegyptium,aut ex inſula Melo . Liquidi probatio, ut ſit lympidum, lacteum,æquale,& ſemper ſucco madens,ſine lapidibus , atq; quendam coloris igniculum expirans. Vim habent excalfaciendi,ſtringendi,& expurgandi,quæ caliginem pupillis oculorum offundunt genarum carnem,cæteraſq; excreſcentias extenuant. Sciſsile rotundo efficacius intelligitur. Vri & torreri chalcitidis modo debent. Putreſcentia ulcera compeſcunt. ſanguinis fluxiones inhibent. gingiuas humore prægnantes comprimunt. motus dentium cum aceto & melle firmant. profunt cum melle ulceribus oris, eruptionibus papularum,& fluxionibus aurium; cum ſanguinalis herbæ ſucco . lepris conueniunt cum braſsicæ foliis* aut melle cocta . item pruritui, & unguium ſcabritiis,pterygiis,& pernionibus,aſperſa cum aqua. ualent cum aceti fece,& galla,pari pondere cremata,ad phagedænas ulcerum,& cum ſalis duabus partibus, ad uitia quæ paſcunt. furfures cum eruo & pice illita abſtergunt. ad lendes,pediculos, ambuſta cum aqua illita auxilio ſunt. contra tumores, & graue alarum inguinumq; uirus,illinuntur . ex Melo autem aduectum,mulieribus præſtat ne concipiant,ante coitum ori uuluæ inditum. partus quoq; extrahit. gingiuis, ſi caro excreuit, uuæ ac tonſillis accommodantur. ori,auribus & uerendis cum melle illinuntur. B

* Succo. Alii, accommodatur, & illinitur.

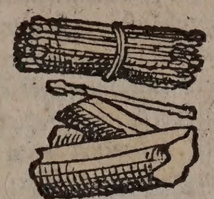
NOMINA ET EXPLICATIO.

Alumen ab aſtrictione uehementiſsima Græcis συπ̄ηρία dicitur. Germanis Alun/craſſarum eſt partium,maximè liquidum,& placites & pleurithes dictum,à cruſtæ & lateris forma : minus ſtrongylon & aſtragalotes,id eſt,rotundum in aſtragali modum: minimum ſchiſtum,id eſt,ſciſsile non in fila,ſed digitis friabile . Omne alumen in aqua ſoluitur, & igni liqueſcit, tardius ſciſsile, quod ſine bullis tandem molleſcit.

idem

A *idem aquæ innatat, linguæ & cuti integræ est mordacißimum, adulteratur ſegmentis lapidis amianthi: ſed hæc acrimonia carent, & ex pingui aliquo ardent rediuiuo corpore, aqua merguntur. & integra manent, in filaq; dißiliunt. Alumen ſcißile colore candidum & præstantißimum, idem tenuius & utilius, lib. 6. comp. phar. par. Et quia rarum inuentu, carius: liquidum contrà, craſſum, & uilißimi precij, quia in omnibus regionibus inuentu est facillimum, lib. eodem ſexto.*

Sulphur. Caput LXXIII.

SVlphur optimum exiſtimatur uiuum, quod apyron uocant, nitedulæ modo ſplendidum, perlucens, minimè lapidoſum. Probatur in genere ſulphuris ignem experti, quod uiret, ac præ pingue ſpectatur. Plurimum in Melo & Lipara gignitur. Supradictum ſulphur calfacit, diſcutit, & celeriter concoquit. prodeſt tuſsibus, ſuſpirioſis, purulenta extuſsientibus, in ouo ſumptũ, aut ſuffitum. præterea partus, uſti nidore extrahit lepras, lichenas, ſcabros ungues, cum reſina terebinthina miſtum, aufert. cum aceto autem illitũ, ad lepras efficax eſt. uitiligines tollit. ſcorpionis ictibus, addita reſina, medetur. cum aceto uerò, draconis marini ſcorpionisq; plagas ſanat. pruritus toto corpore erumpentes, cum nitro deterſum, ſedat. regium morbum emendat, inſparſum fronti cochlearis menſura, aut in ſorbili ouo ſumptum. facit ad grauedinẽ, & deſtillationes. ſudores quoq; conſperſum inhibet. podagricis, cum aqua & nitro illitum, conducit. grauitatem auditus, ſuffiti nidore raptim per fiſtulam hauſto, ſanat. lethargicos ſuffitu excitat. erumpentem undecunq; ſanguinem ſiſtit. contuſis auribus, cum uino aut melle* illitum, medetur.

* *Myrrha.*

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sulphur omne calidum, tenuis eſſentiæ, trahit, terget: ſaliua uel lotio, uel oleo ueteri, uel melle, uel terebinthina exceptum, uenenatis ictibus impoſitum, ſanat. Pſoras, lepras, lichenas cum terebinthina tergendo & dißipando perſanat nobilißimum eſt ἄπυρον, id eſt, uiuum & ignem nondũ expertum, Germanis Lebendiger Schwebel/ *ignem expertum, quò uirentius, oleoſius, pinguius, eò melius. Ex ſulphure oleum chymiſtis efficacißimum, trahitur, fumo eius ardentis in campanam uitream recepto, in oleum concreto, & catmũ* B *ſubiectum deſtillante: ſed quia ex multo ſulphure paucum aſcendit, precioſum eſt. fit & aliter: Sulphur ijdẽ ſublimando (ut illi appellant) purgatißimum & clementißimum efficiunt, etiam precioſum eadem de cauſa. Cuius uſum non eſt quod uereare quorundam imperitorum exemplo: Cùm Galenus uiuum ſulphur impurißimum diamoro ſtomachico medicamento ad digerendum miſceat bis lib. 6. comp. pharm. part. Nocet ſulphur achoribus: quia plus quàm par eſt, eos calfacit atq; digerit.*

Pumex. Caput LXXIIII.

PVmicis probatio, ut magnoperè leuis, ſpongioſus, ſciſsilis, nec arenoſus, item teri facilis, & candidus. Crematur flagrantiſsimis carbonibus obrutus: & ubi canduerit, extractus, uino reſtinguitur odorato: iterumq; incenſus extinguitur: & tertia uſtione exemptus & per ſe refrigeratus, ad uſus conditur. Vis eius adſtringere, gingiuas abſtergere. purgat cum calfactione, quæ caliginem pupillis offundunt. explet ulcera, & ad cicatricem perducit. excreſcentia cohibet. fit ex farina eius dentifricium. corpori cruſtam obducit. auellendis capillis aptus. Theophraſtus autor eſt, ſi quiſquã in bullientem urceum uini pumicem iniecerit, feruorem ſtatim ſedari.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Pumex Germanis Pymſenſteyn/ *ſarcoticis miſcetur, dentes polit, facultate deterſiora, & aſperitate ut ſmiris, teſtæ, cornua animalium uſta: uſtus tenuiorum fit partium, & acrimoniam ſumit, quam lotione deponit. Nunc ſcriptoribus propè ſolis ad papyrum expoliendam cum gummi Iuniperi eſt uſui.*

Sal. Caput LXXV.

SAl foſsilis efficacior eſt. cõmuniter, ſi eſt candidus, calculis uacans, & perſpicuus, denſus, æquali compage. peculiariter Ammoniacus natione laudatur, ſi

modò

modò findi facilè poſsit,& in recta ſegmenta diduci. In marino ſale eligendus eſt candidus,æqualis,denſus. Probatiſsimus in Cypro fit,& Salamine Cypri, & Megaris,in Sicilia & Aphrica.Sed inter dicta ſalis genera lacuſtris præfertur: ſed multò ualidiſsimus eſt Phrygius,nomine tapeus,aut tritæus,aut gantæus. Salis natura in commune perquàm utilis eſt. adſtringit, abſterget,expurgat,diſsipat,reprimit, extenuat,& cruſtas inducit.ſed hoc intereſt,quòd alius alio ſit præſtantior. quin & à putredine uindicat.admiſcetur medicamentis pſoras abſtergentibus, excreſcentia in oculis reprimit, & pterygia conſumit,cæteraſq; carnis extuberationes tollit. clyſteribus infunditur.diſcutit laſsitudines ex oleo illitus. contra hydropicorum tumores auxiliatur.dolores in ſaccis fotu mitigat.& pruritus ſedat, ex oleo & aceto infrictus ad ignem,donec ſudent.item lichenas,lepras,pſoraſq;.anginam ex melle,aceto,& oleo illitus leuat.tonſillis uuæq;,cum melle toſtus: ulceribus in ore manantibus,gingiuis quas humor uexat, & phagadænis ulcerum, cum polenta crematus illinitur.aduerſus ſcorpionum ictus,cum lini ſemine: contra ſerpentiũ* morſus,cum origano,melle,hyſſopo: aduerſus ceraſten, cum pice,aut cedria, aut melle auxiliatur: contra ſcolopendræ morſus,cum melle & aceto: aduerſus ueſparum ictus,& teredines*,albidasq; capitis puſtulas,thymos & tubercula,cum ſeuo uitulino: furunculos cum uua paſſa, aut ſuillo adipe,aut melle diſcutit.teſtium tumores cum origano & fermento maturius concoquit.crocodilorum morſibus auxilia tur,tritus,in linteolo,& intinctus aceto,ita ut uinculis loca conſtringantur. Prodeſt ad beſtiarum morſus,fugillationes in facie,ex melle. Cõtra hauſtum opium & fungos,cum aceto mulſo bibitur.luxatis imponitur cum farina & melle.ambuſtis igni cum oleo impoſitus,puſtulas erumpere non patitur.podagricis itidem imponitur, & aurium doloribus cum aceto.ignes ſacros & ulcera quæ ſerpunt cum aceto aut hyſſopo illitus ſiſtit.Vritur fictili,diligenter opertus ne exiliat,conditusq; prunis, uſquedum efferueſcat.Aliqui foſsilem ſubacto polline obliniũt,& carbonibus ſubijciunt,uſquedum eius cruſta exuratur.Solet & ſal communis hoc modo uri: Aqua ſemel abluitur,& ſiccatus in ollam coopertam mittitur, ſubdito igne, moueturq;, donec iam non exiliat.

A B — *Viperarum. *Crabrones.

Spuma ſalis,ſpumoſi maris lanugo ſiue ramentum eſt,in exilibus petris inuentũ, cui uis eadem quæ ſali.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sal tam foßitius,uulgo ſal gemmæ,quàm marinus,terget,aſtringit modicè,ualidè ſiccat,digerit,lib.6.co. phar.par. Per ſe & cum galla leui attactu gargareonem inflammatum non dureſcentem in ſcirrhum: non autem initio,neq; dum augeſcit,aut cum multo calore uiget: quod ſi corpus ſit plethoricum, aut ſaltem caput plenum,ſi initio adhibetur inflammato gargareoni,extrema laboranti noxa infertur. Sed aſtringit quum terget: ſiccat autem non minus quàm nitrum,aut nitri ſpuma: ſed hæc non aſtringunt, ob id ceratis mixta ulcerum ſordes tergent. Sal ob aſtrictionem id non præſtat. Sal Armeniacus terget,ſubacris eſt,leuißimè aſtringit,humores acres in ſupercilijs inſperſus conſumit,à quibus pili malè triti excidunt. Hammoniaco ſali ſimilem forma ſchiſtum lapidem docet Dioſcorides. Sal Hammoniacus ualenter digerit,lib.6.comp.pharm.part. noſter tamen nigricans,quem Officinæ corruptè Sal armoniacum, Germani Salmiax/tam nigricãs,quàm albicans factitius eſt.

Muria. Caput LXXVI.

MVria effectus ſalis præbet,abſtergitq;.dyſentericis infunditur, etiamſi nome inteſtina corripit.& iſchiadicis ueteribus.ad fotus,aquæ marinæ uſum præſtat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Muria,quam Græci ἅλμην. Germani Saltzbrunn uocant,eſt aqua ſalſa,quæ ſi recoquitur, iterum ad naturam ſuam conſumpto liquore redit,& ſal fit,uti ex Catone liquet libri ſui de re Ruſt. cap.88. ubi candidum ſalem facere docet. Eſt autem nihil aliud muria quàm aqua ſalſa,uelut etiam ipſum mare ſalſum exiſtit, ſed hoc ex natura,illa arte paratur,prout uſus expoſtulat plus aut minus ſalſum eſſe. Quare differt etiam à ſalſugine uel ſalſilagine ſalinarum,quæ etiam ipſa natura ſalſa eſt,magis etiam quàm marina, & ad hoc etiã liquida,quum muria etiam durata fieri poßit,certa quadam ratione prodita à Columella lib.12.cap.6.quanquàm non duram,ſed maturam legendum eſſe credere malim,niſi ſæpe & Columella, & Cornelius Celſus,et Scribonius, & Marcellus ſic appellarent, ut uidelicet duram & maturam pro eadem accipiamus, cui cruda

A *opponatur. Sic autem facere docet* Columella: *Quum salem per aliquot dies uidebis in aqua tepescere, ex eo intelliges nondum esse muriam maturam. itaq; subinde alium salem tamdiu ingeres, donec in sporta permaneat integer, nec minuatur: quòd cùm animaduerteris, scias habere muriam maturitatē suam.* Et *paulò pòst:* Est *aliud muriæ maturæ experimentum. Nam ubi dulcem caseum dimiseris in eam, si pessum ibit, scies esse adhuc crudam: si innatabit, maturam.*

Flos salis. Caput LXXVII.

FLos salis flumine Nilo defluit. lacubus tamen quibusdam innatat. Assumendus qui crocei coloris est, odore ingrato, ceu gari. interdum longè magis uirus olet, gustuq; mordacior, & pinguiter lentus. Fucatus autem rubrica, aut scrupulosus, improbatur. Præterea syncerus non nisi oleo resoluitur: adulteratus nonnulla ex parte, etiam aqua, diluente factitium colorem. ad ulcera quæ cacoēthe uocantur, & phagedænas, genitalium nomas, & purulentas aureis, efficax est. oculorum hebetudines, cicatrices, albuginesq; tollit. emplastris unguentisq; coloris causa, ut rosaceo, miscetur. sudorem cit. aluum turbat, in uino aut aqua sumptus. stomachum malè habet. additur acopis & smegmatis, quæ albandi capilli gratia * componuntur. & in uniuersum acris est, & feruentis naturæ, ut sal.

** Alij, pilos ex palpebris efficaciter detrahit.*

Nitrum. Caput LXXVIII.

PRæfertur nitrum leue, roseo colore, aut candido, in foramina dehiscens, perinde quasi spongiosum quiddam, quale ex Bunis affertur. Humores euocat, qui in alto concreuerunt. Spuma nitri optima esse putatur leuissima, glebosa, friabilis, colore penè purpureo, aut spumosa, & mordens, qualis ex Philadelphia Lydiæ defertur: secunda est Aegyptia. quin & in Magnesia Carię gignitur. Vim & ustionē salis habet, tam nitrum quàm spuma eius: præterea nitrum tormina sedat, si tritum cum cumino bibatur, in hydromelite, aut sapa, aut aliquibus quæ inflationes discutere possunt, uti ruta, uel anetho. febribus circuitu redeuntibus illinitur, ante suspectam accessionem. miscetur emplastris, quæ extrahunt, & discutiunt, extenuant, &
B lepras abstergunt. Cum aqua autem calida, aut uino infusum, inflationes, purulentas aureis, & sonitus earundem sanat. sordes expurgat, cum aceto instillatum, canū morsibus ex asinino adipe aut suillo medetur. resinæ terebinthinæ admistum furūculos aperit. aquæ inter cutem cum fico illinitur: oculis ad claritatem uisus cū mel le succurrit: & uenenis fungorum, ex posca potum: aut si buprestis momorderit, ex aqua: ijs uerò qui taurinum sanguinem biberint, ex laserpitio: ijsq; qui cibum non sentiunt, utiliter obducitur: opisthotonisq; iam remissioribus, & luxatis, cum cerato. in resolutione linguæ, pani commodè permiscetur. Aliqui supradicta carbonibus urunt, subiecta prius testa noua, donec incandescant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Nitrum, spuma nitri, aphronitrum, potenter tergent cuti affricta: sin autem nitrum ex tenuibus partibus constans lapidosum est, urendum ac diligenter læuigandum. ἀφρὸς λίτρου, seu ὕτρου, id est, spuma nitri ab Aphronitro differt, (sic χάλκεως ἄνθος χαλκάνθῳ, & ἀκάνθη λεῦκη ἀ λευκακάνθῃ, & multa alia similiter) illa enim alba est farinæ triticeæ similis, eiusdem cum nitro facultatis & naturæ, sed essentiæ tenuioris: hoc autem in glebas coactum & congelatum, amarum, in balneis sordes terget, & ichoras pruritū excitantes digerit. Nitrum præsertim bernicum seu beroniceum potius lib. 8. metho. siccat, digerit: sumptum autem in corpus incidit, tenuat crassos & lentos humores multò potentius quàm sal, amarum enim est, cap. 1. lib. 4. simpl. ustum uerò tenuitatem substantiæ adeptum spumæ nitri proximum est. Nitrum rubrum lib. 9. comp. phar. part. Aphronitrum magis quàm hæc incidit, stomacho inimicum est, ob id nō deuoratur, nisi grauis urgeat necessitas. Nitrum uerò sumitur, & aluum subducit. Omnia hæc hodie desiderantur, quorum loco supponunt Officinæ salem petræ (quam uulgo Salpeter & Salniter appellant) purgatum, in panes coactum. Id mentiri satius esset cineribus betæ, brassicæ, & aliorum nitrosorum.

Fæx. Caput LXXIX.

ELigenda fæx maximè à uino uetere, Italico: sin minus, ab alio consimili. Fęx aceti uiribus longè acrior est. crematur ut alcyonium, antè diligenter siccata. Sunt qui noua testa igni largo urāt, usquedū penitus incendatur. Alij uiuis carbonibus

bus facis glebam obruunt,& idem opus prosequuntur. Experimentum est legitimæ ustionis,ut aërio nitore inalbescat,linguamq; tactu urere uideatur. Eadem urendæ fæcis aceti ratio. Vis ei supra modum urens, & abstergens. ulcera ad cicatricem perducit.adstringit.uehementer exest,siccatq;. Sed recenti utendum est,quoniam celeriter exanimatur.proinde non nisi in reconditorio,& uase aliquo reponi debet. Lauatur,ut pompholyx.Quæ ustionem experta non est,tumores & per sese,& cum myrto cohibet.uentris stomachiq; fluxiones illita sistit.muliebre profluuium, imo uentri aut genitalibus imposita,mitigat.panos discutit nondum exulceratos, & tubercula.rigentes mammas,suiq; lactis impatientes,cum aceto peruncta extinguit. Cremata uerò,ungues scabros cum resina aufert.addito lentiscino oleo, illita nocte tota,rufat capillum.Elota oculorum medicamentis,ut spodos,adijcitur.cicatrices eorum & caligines eadem abstergit. A

Calx uiua. Caput LXXX.

CAlx uiua hoc modo fit: Marinorum buccinorum testas igni condito, aut feruenti clibano,nocte dimittito: postera die,si candidissimæ fuerint,extrahito: sin aliter,iterum urito,usquedum uehementer inalbuerint.dein ubi in aquam frigidam immersæ fuerint,in fictile nouum conijcito,& exactè pannis operiens,noctem unam conquiescere finito,manè eam extrahens.ubi perfecto omni opere elaborata fuerit calx,recondito.Fit & è littoralibus calculis igne crematis, nec non è uili & fusaneo marmore,quæ cæteris præfertur. Vis omni calci in commune ignea,mordens,adurens,& crustas inducens , quibusdam alijs immista, ut adipi,oleo,concoquendi uim assumit,mollit & dissipat.ulcera ad cicatricem perducit. Efficacior existimatur recens,nec aspersa aquis.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Calx uiua,Germanis Vngeleschter kalck/uehementer urit,adeò ut crustas efficiat, & mox ubi est extincta,iam diu,non est caustica amplius,sed calida sicca: carnem tamē liquat: lota ter quater sine morsu strenuè siccat. B

Gypsum. Caput LXXXI.

GYpsum uim habet adstringendi, obstruendi. sanguinis eruptiones sudoresq; cohibet.sed potum,strangulationis modo iugulat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Gypsum,Germanis Gyps/siccat ut cætera terrea,emplasticum est: cogitur enim,& lapidescit liquore aliquo,ut albumine maceratum,sanguinis eruptionem cohibet , cum tenui farina pilis leporum uel similiter mollibus exceptum: ustum minus est emplasticum, tenuium partium. siccius est,ex oxycrato repellit. Nostrum uerò Gypsum,uti calx,urendo emplasticum magis euadit.

Sarmentitius cinis. Caput LXXXII.

SArmentorum cinis urendi uim habet. cum axungia autem uel oleo illitus, fractis neruis,articulorum collisionibus,& neruorum nodis prodest. cum nitro & aceto,excrescentias carnis in scroto reprimit.serpentium canumq; morsibus illitus ex aceto medetur.crustas obducentibus medicamentis admiscetur. fit ex eo lixiuiū contra præcipitationes,& fungorum uenena,cum aceto,sale & melle.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Latini cinerem,Græci τέφραν.Germani äschen.Galli cendre appellant,quicquid exustis corporibus relinquitur,siue hæc sint lapidum,siue arborum,siue animalium partes. Quare omne lixiuium eius cineris,cuius lotura est,naturam adipiscitur, Vnde sanè cùm non unum temperamentum omnis cinis habeat,neq; etiam lixiuium habebit,ut meritò à Galeno reprehensus Dioscor.uideatur,qui omni lixiuio astringentem naturam tribuit,cùm non omnis cinis hanc naturam habeat,ut Galen.lib.8.simp.docet.

Alcyonium. Caput LXXXIII.

ALcyonij quinq; esse genera compertum est. unum enim spissum, acerbi saporis,spongiosa facie.item tetri odoris,ponderosum,& piscē olens,quod pluri-

A

mum in littoribus inuenitur. alterum pinnulæ oculorum aut spongiæ simile, fistulosum, & leue, odorem algæ referẽs. tertium uermiculi forma, & colore magis purpureum, quod Millesium quidam uocant. quartum succidis uelleribus non dissimile, multis inanitatibus hians, leue. quintũ figura fungi, sine odore, asperum, parte interna quodam modo pumicosum, foris læue, acre, quod plurimũ in Propontide iuxta insulam Besbicon appellatam gignitur, patrio nomine halos achnen uocant. Duo priora in fœminarum smegmata assumuntur. contra lentigines, lichenas, lepras, uitiligines, nigritias, & maculas in facie reliquoq; corpore. Tertium ijs qui difficili urina uexantur, aut arenulas in uesica colligunt, idoneum est. item renibus affectis, aquæ inter cutem, lieni. ustum autem, & ex uino illitum alopecias replet. Postremum dealbandis dentibus aptum est. in alia smegmata, psilothraq; assumitur, cum sale mistum. Si quisquam alcyonium cremare uelit, cum sale in crudum fictile mittat, & oblinens uasis spiraculum luto, ita fornaci mandet, & cùm figlinum percoctum fuerit, extrahens ad usus recondat. Lauatur, ut cadmia.

Officinæ Spumam maris. Germani Merschwamm appellant.

Adarces. Caput LXXXIIII.

F It in Cappadocia* quod adarces appellatur. est autem tanquàm concreta salsilago, humidis & palustribus locis siccitate emergens, & arundinibus ac herbis agglutinata, colore flori lapidis Asij similis, & omni forma molli alcyonio, & aliquantũ cano proxima, ut uideri possit lacustre alcyonium. Ad euellendas lepras, lentigines, lichenas, & uitia cutis in facie, & similia, accommodatur. & in summa, uis ei acris. humorem euocat qui in alto concreuit, & ischiadicis prodest.

*Galatiæ.

B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Plinius adarcæ meminit lib. 16, cap. 27. inter harundines bis uerbis Adarcam numerãs: Est & in Italia nascens adarca nomine, & palustris: lib. uerò 32. cap. 6. quasi antelatorum oblitus, inquit, inter aquatilia dici debet. Calameochus Latinè adarcha appellata, nascitur circa arundines tenues spuma aquæ dulces, & marinæ, ubi se miscent. His uerbis penitus Plinius adarches uidetur historiam confundere. Satisq; incuriosè de hac disseruisse, &c.

Spongiæ. Caput LXXXV.

E Spongijs alias mares appellauere, tenui fistula, spissas: quarum duriores tragos nominarunt, fœminas autem, quæ contrarias dotes habent. Vruntur eæ ut alcyonium. Recentes sine pinguitudine, uulnerariæ sunt, & tumores reprimunt. recentia uulnera ex aqua posca ue conglutinant. ueteres sinus ex decocto melle iungunt. Vetustæ autem inutiles. Aridæ ligatæ lino, si penicilli modo adigantur, occlusa ulcera, callosq; laxant. siccæ recentes & uacuæ senilia ulcera, quæ fluxione laborant, aut cuniculatim excedunt, imposita siccant. sanguinis profluuium sistũt. Crematarum cinis ex aceto, aridæ lippitudini auxiliatur: & ubi quid abstergere, aut adstringere opus est. Vtilius, in oculorum medicamentis lauare cinerem. Omnium cinis cum pice crematarum, profluentem sanguinem sistit. Candidæ curæ fiunt, è mollissimis recentes, per æstus tinctæ salis spuma, quæ petris cohæret: insolantur inuersæ, hoc est, parte caua sursum spectante, & qua abscissæ fuerunt, deorsum. si uerò æstiua serenitate ad lunam sternantur, perfusæ salis spuma, aut maris aqua, maximum candorem referent.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Spongia Germanis Ein Badschwam. Gallis une esponge appellatur. Lapilli in his reperti, triti, ex uino

poti

poti lapides renum erumpunt, non autem uesicæ, quia tenuioris sunt essentiæ, sine insigni calore. Vesicæ tamen calculos rumpere hoc loco scribit Dioscor. si ex uino bibantur. A

Corallium. Caput LXXXVI.

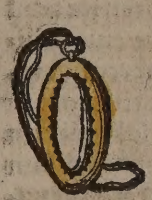

COrallium, quod aliqui lithodendron appellarunt, marinũ esse fruticem constat, qui alto extractus, duratur statim atq; emergit, tanquam offuso aëre protinus concrescat. Plurimum inuenitur ad Syracusas, in promontorio cui Pachyno nomen est. Laudatissimum, rubens, colore anthericiaut sandycis saturatæ, nec secus terenti facilè cedens, æquabili usquequaq; concremento, rursus algæ aut fuci marini odore, quàm ramosissimũ, forma frúticis, cinnamomi æmulum. Quod autem in lapidis duritiam coit, scrupulosum, inane, & lacunosum, uitiosum existimatur. Adstringit, & refrigerat mediocriter, excrescentia coërcet. oculorum cicatrices abstergit. ulcerum caua, & cicatrices explet. contra sanguinis reiectiones magnoperè efficax est. urinæ difficultati auxiliatur, quin & potum ex aqua lienem absumit. Quod antipates uocant, corallium esse arbitrantur, specie tantùm distans, est autem colore nigro, arboris figura, ramosum magis. Vires supradicti habet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Corallus lapis Actuario dicitur, λιθόδενδρον aliqui uocarũt, fruticis forma, cinnamomi æmulus, crescit ad promontoria in mari: astringit & refrigerat, contra sanguinis reiectiones magnoperè efficax. Rubrum *& nigrum tantùm facit* Dioscor. *hoc loco. albißimus tamen hodie etiam uisitur naturalis, & citra ustionem.*

Phrygius lapis. Caput LXXXVII.

PHrygius lapis, quo infectores in Phrygia utuntur, à qua nomen accepit, nascitur in Cappadocia. Optimus habetur pallidus, modicè grauis, non solida corporis compage, intercedentibus albis segmentis, ut in cadmia. Vritur autem uino optimo perfusus, uiuisq; carbonibus obrutus: perflatur assiduè follibus, donec mutato colore rufescat. rursus extractus eodem uino restinguitur. hoc iterum & trinis uicibus faciendum. attendendum tamen, ne minutim confringatur, & in fuliginem euanescat. Vis crudo ustoq; adstrictoria, expurgans. ulceribus crustas quadamtenus inducit. ambustis cum cerato medetur. Lauatur ut cadmia. B

EXPLICATIO.

Phrygius lapis gleba pumicosa est, in medicina, ut Plinius tradit, nullius usus.

Asius lapis. Caput LXXXVIII.

ASius lapis assumi debet pumicis colore, leuis, fungosus, item friabilis, scissiles uenas lutei coloris ad imum actas habens. Eius flos, salsugo subflaua est, summo lapide insidens, compage tenui, colore in aliquibus albo, in alijs pumici simili, ad luteum uergente. admotus linguæ aliquantum mordet. Vim habet uterq; adstrictoriam, & modicè erodentem. admistus liquidæ pici, aut terebinthinæ, tubercula discutit. Longè ualidior flos existimatur. Decætero siccatus flos, uetera ulcera & cicatrici repugnantia sanat. excrescentia cohibet. tetra ulcera & fungis similia, cum melle expurgat. ulcerum caua explet, & expurgat cum melle: depascentiaq; cum cerato sistit. fit cataplasma ex eo podagris, misto fabæ lomento: & lienosis, ex aceto & uiua calce. prodest flos ex melle phthisicis linctu. Podagrici iuuantur, pedibus in folio ex eo lapide excauato inditis. Fiunt quoq; pulueres, qui corpora erodunt, & luxuriantem carnem, & corporum crassitiem absumunt, cum uice nitri in balneo sparguntur. Si lauare libet, cadmiæ modo lauatur.

Ex hoc lapide olim fiebant sarcophagi.

Pyrites. Caput LXXXIX.

A

PYrites lapidis genus eſt,à quo æs conflatur. Eligi debet æris ſimilitudine,facilè ſcintillas ædens.Vritur ſic: Melle irrigatus molli pruna continuò flatur follibus,donec rufeſcat. Alij in multos carbones igni candentes,lapidem copioſo melle perfuſum deijciunt. & ubi ad fuluum colorem uergere cœperit, extrahunt: efflatoq́ cinere,rurſus madefactum cremant, donec æquabiliter aſsiccatus, friabilis reddatur. ſiquidẽ ſæpe facies ſumma ſolum uritur.ita crematus, ſiccatusq́, reconditur.Si eloto opus ſit,lauari debet ut cadmia. Tam crudi quàm uſti uis eſt, excalfacere,abſtergere,offuſam oculis caliginem expurgare, duritias concoquere, & concoctas diſcutere. reſina exceptus excreſcentia in carne cohibet, ſed calorem quendam & adſtrictionem parit.Ita uſtum nonnulli diphryges appellant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Pyrites lapis,de quo æs perficitur,æris aſpectu ſcintillas leui percuſſu edens: crudus & coctus calfacit, terget,digerit. Validæ autem eſt facultatis,Galenus libro 9. ſimpl. Marcaſita æris quibuſdam dicta uidetur, Ertz ſtüff.

Hæmatites. Caput XC.

HAematites optimus habetur friabilis,ſaturato colore niger, durus & ſuopte ingenio æqualis,nulla ſorde admiſta, nulloq́ zonarum diſcurſu. Vim habet adſtringentem,& excalfactoriam aliquantũ, extenuantemq́. oculorum cicatrices & ſcabritiam cum melle purgat. cum lacte autem muliebri,lippitudini, fractis, & oculis cruore ſuffuſis conuenit.bibitur contra difficultatem urinæ,& fluxiones mulierum in uino.& ab. ijs qui ſanguinem reiecerunt,cum ſucco punici mali.fiunt ex eo coticulæ & collyria, oculorum uitijs aptà. Vritur ut Phrygius, ſine uino duntaxat.modus uſtionis eſt,ut modicè leuis fiat,& bullis quibuſdam intumeſcat.Sunt qui hæmatiten ita adulterant.Denſam glebam rotundamq́ ſchiſti lapidis, cuiuſmodi ſunt quæ eius radi-
B ces uocantur,in urceum figlini operis,qui feruentem cinerem contineat, condunt, paucaq́ interiecta mora eximunt,experiunturq́ ſi trita ad cotem hæmatitæ colorẽ reddat.quòd ſi ita res ſe habet,reponunt: ſin minus,iterum obruunt,& ſubinde conſpicientes,periculum faciunt.ſiquidem in cinere diu dimiſſus,colore mutato diffunditur.coarguitur malè confictus,primum ſciſsilibus uenis: quippe in rectos uenarum diſcurſus refringitur, ad hæmatites longè ſecus ſe in colore habet: namq́ hic floridum reddit,hæmatites uerò ſaturatiorem,atq́ cinnabarin imitantem. Inuenitur in Sinopica rubrica. Fit & è magnete lapide,uehementer ambuſto, in Aegypto ſponte naturæ cum metallis enaſcitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hæmatites à ſanguinis colore,Germanis Blůtſteyn *dictus: frigidus,aſtringens, excreſcentia reprimit, oculorum uulnera perſanat,ſanguinis expuitioni ualet,ſiccat humores,ſed minus quàm Cadmia. Nam ex humida ſubſtantia non terreſtri conſtat, & ſuper cotem medicam cum liquore tritus,in ſuccum ſoluitur: per ſe uerò in corpus ſimilare minuitur,ut Schiſtus lapis,non in fragmenta terreſtria, ut cadmia.*

Schiſtus lapis. Caput XCI.

SChiſtos lapis in Iberia Hiſpaniæ gignitur. Probatur maximè qui croci colorẽ æmulatur,friabilis,ſuapte natura fiſsilis,concremento & alterno cohærentium uenarum diſcurſu,pectinum modo,ammoniaco ſali ſimilis. Vim exhibet hæmatite, ſed ad omnia infirmiorem.quin & caua replet muliebri lacte perfuſus. ad procidentia,rupta,item genarum craſsitiem,& uuas oculorum,magnoperè efficax eſt.

Schiſtus lapis hæmatitæ uim habet perſimilem,ſed infirmiorem.

Gagates. Caput XCII.

IN gagatarum lapidum genere,præferendus qui celeriter accenditur, & odorem bituminis reddit.niger eſt plerunq́,& ſqualidus,cruſtoſus,perquàm leuis. Vis ei molliendi,& diſcutiendi.deprehendit ſonticum morbum ſuffitus,recreatq́ ul-

uæ ſtrangulationes. fugat ſerpentes nidore. podagricis medicaminibus, & acopis A additur. In Cilicia naſci ſolet, qua influens amnis in mare effunditur, proximè oppidum quod Plagiopolis dicitur. uocatur autem & locus & amnis Gagas, in cuius faucibus ij lapides inueniuntur.

Gagates lapis colore atro, Germanis Schwartzer Augſteyn/uoce parum deprauata, dicitur. odore diruitur bituminis. ſiccat, glutinat, digerit admotus, in corollis precarijs & ſalinis frequens.

Alij plures lapides. Caput XCIII.

LApis thracias dictus, naſcitur in flumine quodam Scythiæ, cui Ponto nomen eſt. Vis ei gagatæ. Traditur aqua accendi, & oleo reſtingui: quod in bitumine accidit. Magnes lapis optimus eſt, qui ferrũ facilè trahit, colore ad cœruleũ uergente, denſus, nec admodum grauis. Datur cum aqua mulſa, trium obolorum pondere, ut craſſos humores eliciat. Sunt qui magnetem crematũ pro hæmatite uendant. Arabicus lapis maculoſo ebori ſimilis. Is tritus illitu hæmorrhoidas exiccat. eius cinis dentifricio optimus. Galactites appellatur, quòd lacteum ſuccum reſudet, cinerei tamen eſt coloris, ac guſtu dulcis. Ad oculorum fluxiones, ad ulcera conuenienter illinitur. Oportet autem in aqua tritum, pyxide plumbea recondere, propter uim glutini, quod ei obhæret. Melitites omnia galactitæ ſimilis. hoc tantùm intereſt, quòd dulciorem ſuccum remittit. Eiuſdem ut galactites effectus. Morochthus lapis, quem aliqui galaxiam, aut leucographida uocauerunt, in Aegypto B naſcitur: quo, utpotè molli, & facilè liqueſcente, linteones dealbandis ueſtibus utuntur. Spiracula corporis obſtruere uidetur, conueniens ijs qui ſanguinem expuunt, cœliacis, & ueſicæ doloribus, cum aqua potus. itidem fluxionibus uuluæ, & impoſitus uelleri. mollibus oculorum collyrijs miſcetur. explet enim caua, atq; delachrymationes ſiſtit. idem cerato exceptus, ulcera quæ fiunt in teneris partibus corporis, ad cicatricem perducit. Alabaſtrites uocatus onyx, crematus, reſina aut pice aſſumpta duritias diſcutit. ſtomachi dolores cum cerato leuat. gingiuas comprimit. Lapis nomine thyites, in Aethiopia gignitur, ſubuiridi colore iaſpidem imitatus. cùm diuiditur tamen lacteum ſuccum reddit. Vehementer mordet. tenebras, quæ pupillis obuerſantur, expurgat. Iudaicus lapis in Iudæa naſcitur, glandis effigie, candidus, ſcita admodum configuratione, lineis æqualiter inter ſe diſtantibus quaſi induſtria detornatis. ſolutus nullam qualitatem manifeſtam guſtui repræſentat. Poteſt ciceris magnitudine tritus ad cotem, ut collyrium, cum calidæ aquæ cyathis tribus, potu difficultati urinæ auxiliari, & calculos in ueſica comminuere. Amiantus lapis in Cypro naſcitur, ſciſſo alumini ſimilis: quo, utpotè flexili, telas & uela tantùm ſpectaculi gratia* texunt, quę ignibus iniecta ardent quidem, ſed flammis inuicta ſplendidiora exeunt. Sapphirus lapis, percuſsis à ſcorpione, potu prodeſſe exiſtimatur. contra inteſtinas exulcerationes bibitur. excreſcẽtia in oculis, uuasq; & puſtulas inhibet, & ruptas membranas cogit. Memphites in Aegypto iuxta Memphin inuenitur, calculorum magnitudine, pinguis, uerſicolor. Tradũt trito & illito, quę urenda aut ſecanda ſunt, ſine periculo obſtupeſcere, ita ut non ſentiãt cruciatum. Selenites lapis, quem aliqui aphroſelenon appellarunt, quoniã noctu inuenitur lunæ imaginem reddere, quæ cum ea quidem augetur & decreſcit, naſcitur in Arabia, candidus, tranſlucens, leuis. Huius ramenta comitialibus in potu dari iubent. eo ceu geſtamine ad amuleta mulieres utũtur. arbores adalligato eodẽ frugiferæ redduntur. Iaſpidum quædã ſmaragdum imitatur, alia cryſtallũ, colore ſimilis pituitæ; alia nõ diſsimilis aëri, ob id uocatur aërizuſa: alia ueluti fumo infecta,

* theatus Hermol.

Ex Plinio reſtituta.

A quæ capnias ex argumento uocatur. quædam lineis albis & refplendentibus præcingitur, Affyrios appellata. alia terebinthinæ fimilis, quæ terebinthizufa dicitur. alia calore callaida gemmam æmulatur. Omnes amuleta effe traduntur, & accelerare partum fœmoribus appenfæ. Aëtites lapis eft ueluti prægnans, cùm quatitur, alio in utero fonante: Grauidis continet partus, cùm lubricæ funt uuluæ & parum tenaces, finiftro brachio alligatus. fed parturientibus è brachio amoueatur, & feminibus alligetur, ut fine doloribus pariant. furem deprehendit, fi quis in pane conditum offerat, fur enim manfum deuorare non poterit. quin etiam concoctus, furem coarguit: quippe decocta cum eo, deuorare non poterit. tritus, & cerato exceptus, cyprino, aut gleucino, aut excalfaciente, comitiales magnificè iuuat. Ophitæ genera multa. quidam ponderofus & niger, alter cinereo colore fpectatur, punctis diftinctus. tertius lineis quibufdam candidis intercinctus eft. Omnes alligati contra capitis dolores, & ferpentium ictus profunt. feruntur qui lineas habent, lethargo, & capitis doloribus auxiliari. Lapides in fpongijs inueniuntur, qui ueficæ calculos rumpunt, in uino poti. Lithocolla glutinum, quo lapides coniunguntur. conflatur autē ex marmore, lapide Pario, & taurino glutine. Poteft candente fpecillo admotum, incommodos oculis pilos replicare. Oftracites teftæ fimilitudinem habet, cruftofus, & in laminas fifsilis, quo mulieres ad detrahendos pilos, pro pumice utuntur. Menfes drachmæ pondere potus ex uino, fiftit. fi quatuor diebus à purgatione bibitur ficilici pondere, fœminis præftant ne concipiant. cum melle autem impofitus, mammarum inflammationes lenit, & nomas cohibet. Smyris lapis eft, quo annularij fcalptores lapides expurgant, ad erodendum & urendum utilis. gingiuis, quas humor uexat, prodeft. dentifricio commendatur. Arena è littoribus fole ferucfacta, hydropicorum tumores exugit, fi capite tenus in ea obruantur. torreri folet ad aridos fotus, pro milio aut fale. E cote Naxia, quod exacuendo ferro deteritur, illitum alopecias ad pilum reducit. uirginum mammas cohibet, nec increfcere patitur. potum ex aceto, lienem abfumit. & comitialibus prodeft. Geodes lapis adftringit, ficcat, caligines oculorum difcutit. illitus autem ex aqua, teftium mammarumq; in-B flammationes fedat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Magnes ficcat hæmatitæ modo, & aftringit, ad enterocelem utiliter fumitur, & admouetur. Magni eft miraculi, in eo tanquam mundo aliquo polorum cœli rationem ineffe. Germanis Magnet & Segelfteyn appellatur. Plura de Lapidibus & Gemmis, uide in annotationibus noftris in Theophraft. lib. 1, de Gemmis fiue Lapidibus.

Terra. Caput XCIIII.

OMnis terra ad medendi ufum recepta, fummam & primam uim habet refrigerandi, meatusq; obducendi, occludendiq;: fed fpecie diftat. cum alia adiunctis quibufdam ad alia fit utilis. Eretriades duæ funt. una uehementer alba eft, altera cineritia. Optima habetur ad cinereum colorem uergens, perquàm mollis, quæ fi per æramenta tractim ducatur, lineam uiolaceam refert. Lauatur ut cerufa, aut hunc modum: Teritur feorfum*, & cum aqua, & ubi peffum ierit, humor leuiter excolatur: ficcata folibus, iterum teritur interdiu, adiecta aqua, ut uefpere cōfidat. ante lucanis colo excernitur, & demum in fole trita, fi fieri poteft, digeritur in paftillos. Quod fi tofta defideretur, paftilli magnitudine ciceris in fictile perforatum conijciuntur, oreq; uafis diligenter obturato, fupra carbones candentes cōtinenter follibus perflantur. ubi uerò cinis in fauillas fe conuertit, aut aëreum colorem contraxit, exempti reconduntur. Vim habet adftringentem, & refrigeratoriam leuiter, mollientem, caua explet, & fanguinolenta conglutinat. Samia præfertur candida, leuis, tangenti linguæ glutinis modo adhærefcens, mollis, fuccofa, friabilis, cuiufmodi eft quam aliqui collyrion uocant. Duæ enim fpecies eius. unam antè diximus. altera after appellatur, cruftacea, & cotis modo prædenfa. Vritur ac lauatur ut eretria, uimq; confimilem habet. fanguinis reiectiones fiftit. fœminis fluxione uuluæ laborantibus, cùm flore fylueftris punicæ datur. teftium & mammarum* inflammationes, illita ex rofaceo & aqua, refrigerat. fudores arcet. contra ferpentiū morfus

* Interdiu.

* oculorum.

morfus & uenena, pota ex aqua auxiliatur. Samius lapis, in Samia terra inuenitur, A quo aurifices utuntur poliendo auro, ut resplendeat. Probatur candore, & duritia. Vis ei adstrictoria, & refrigerans. prodest stomachicis potus. sensus hebetat. uerùm ad fluxiones oculorum & ulcera, cum lacte efficax est. partus, ut tradunt, adligatus accelerat, & conceptus fœminarum custodit. Chia eligi debet candida, uergens ad cinereum, Samiæ similis. est autem crustosa, albaq; sed fictitijs formis differens. Vis eadem quæ & Samiæ. extendit faciem, & erugat, atq; splendidam reddit, colorem in facie & corpore toto commendat. in balneis pro nitro deterget. Eadem præstat Selinusia maximè laudatur, quæ uehementer resplendet, candida, friabilis, & humore dilui celerrima. Cimoliæ duo genera, candida, & ad purpureum inclinans. Optima existimatur quæ innatam habet pinguitudinẽ, tactuq; frigida sentitur. Vtraq; aceto diluta, parotidas, & alia tubercula discutit. ambusta igni, si statim cimolia oblinantur, pustulas non sentient. testium duritias, & totius corporis collectiones cohibet. igni sacro imponitur. in summa, utraq; multum in medicina commendatur, si incorruptæ originis, nec spuria assumatur. Quæ pinguis dicitur, colore ferè eretriæ similis est, grandioribus tantum glebis: manum si quis admoueat, refrigerabit. tactu linguæ ut queadeo glutinosa, ut pensilis hæreat. cui effectus idẽ qui cimoliæ. paulò tamen infirmior. Hanc aliqui pro eretriade uendunt. Fornaceæ testæ uehementer tostæ, crustas ulceribus obducunt: quare prurigini & papularũ eruptionibus medentur. podagricis prosunt. strumas discutiunt, cerato exceptæ. Fornacum terra quæ retorrida fuluescit, eiusdem cum testa effectus. Melia colore cineream eretriam imitatur, aspera tactu. ea digitis friata, derasi pumicis modo crepitat. Vim habet aluminosam, sed remissiusculam, id quod gustu deprehenditur. modicè linguam siccat, purum corpus reddit, & colorem commendat. pilos extenuat. uitiligines & lepras abstergit. pictoribus usum præbet, ut colores diutius perennent. emplastris uiridibus, quæ chloræ dicuntur, efficaciter infertur. Ex omni Melia terra & omni alia in uniuersum, eligi debet recens, mollis, non lapidosa, friabilis, quæ cùm humorem attigerit, facilè resoluatur. Ex ampelitide terra, quę pharmacitis nomine, in Seleucia Syriæ nascitur, laudatur in primis nigra, picee lon B gos* carbones referens, modicè affusosa, ęquabili splendore, quę detrita, accepto o- * *Parteis.* leo, statim eliquescit. Vitiosa censetur candida, & cinerea, quę in liquorem non resoluitur. Vim dissipandi & refrigerandi habet. ad calliblephara additur, tingendis capillis idonea. ufus eius ad illinendas uites sub germinationis tempus, utpote cùm innascentes uermiculos enecet.

Fuligo pictoria. Caput XCV.

FVligo qua pictores utuntur, ex uitrarijs officinis colligi solet: siquidem ei palma tribuitur. Vis ei ad adstringendum & erodendum efficax. fracta cum rosaceo cerato ad cicatricem perducit.

Atramentum librarium. Caput XCVI.

ATramentum quo scribimus, fuligine è tędis coacta colligitur. in singulas libras gummis, ternæ fuliginis unciæ adijciuntur. Fit etiam è resinarum & pictoria fuligine, de qua paulò antè diximus. Assumitur autem fuliginis mina, gummis sesquilibra, glutinis taurini, atramenti sutorij, singulorum sequiuncia. Additur conuenienter erodentibus medicamentis ambustis, ex aqua commodè crassius illinitur: sed non antè soluatur, quàm cicatricem induxerit. sanatis siquidẽ ulceribus, sua sponte decidit. Cæterum habes, amicissime Aree, ferè qua tradenda duximus pro operis modo, quem destinaue- rimus, & materiæ auxiliorumq; medicinalium copia.

Finis Libri Quinti.

A PEDANII DIOSCORIDIS ANAZARBEI, DE VENENIS, QVOQVE MODO ARCEANTVR, VITENturq́; Liber sextus.

SVPERIORIBVS, amicifsime Aree, libris, tradidimus de aromatibus, oleis, unguentis, arboribus, & earundem fructibus, lachrymisq́; item animalibus, melle, lacte, seuo, frumentis, oleribus, herbis, radicibus, liquamentis, uinis, metallisq́. In hoc uerò totius operis ultimo, facultates medicamentorum recensebimus, quæ prodesse nobis, aut offi cere possunt. Vitata igitur orationis prolixitate, opus institutum prosequamur. Huiusmodi autem tractatus, cùm bifariam distributus sit, in partem uenena præcauentem, ita ut ne fallant sumentes: aut si quando per imprudentiam dentur, ut tū quoq; innoxia fiant, irritaq́: & in rationem ijs succurrendi qui iam noxiam sentiunt: primùm differam de præcauendi modo, quem esse difficillimum pleriq; maiorum arbitrantur, quòd dantes clàm uenena, ita insidias temperant, ut peritissimum quenq; decipiant. Siquidem uenena sua amaritudine, permistis dulcibus, spoliant, & graue odoris uirus mistura odoramentorum eximunt. aut medicamenta immiscent, quæ tuendæ sanitatis gratia dari putantur: & præsertim in ualetudine, ut absinthium, tragoriganum, satureiam, aut hyssopum, quinetiam thymum, irim, origanum, abrotonum, castorium, aut si quid medicamentis purgatorijs cognatam habere qualitatem uideatur. aut potionibus inferunt: ut uinis asperis, iuribus, passo, mulsæ aquæ, musto, succis, ut in cremore lentis, polentis . aut medicaminibus, aut alijs quæ assumuntur, edulij speciem referentibus. Quare qui in eâ suspicione sunt, cōditos cibos uitare debent, omniq́; intenso sapore, dulcium, aut salsorum, aut acidorum, abstinere: nec sitibundi affatim bibere, aut esurientes uoraciter comesse, semperq́; ad sapo-

B rem horum diligenter attendere, præsertimq́; potu frigidam aquam præsumere. Satiatio enim appetitu, qualitates ægerrimè postea concoquantur. In ægris quidem facilè cauemus potiones auxilij prætextu dari solitas, quas offerunt improbi ueneficiorum artifices: itaq; ob id laborantes morbo non perinde audentium iniurijs patent. Et hæc quidem ne facilè incauti seductiq; homines capiantur dolis ueneficorū, ratio est & facultas. Sed alia superest expeditior, ut suspiciosi aliqua præsumāt, quæ uenenorum uires hebetent, & inefficaces irritasq; reddant: cuiusmodi caricæ sunt cum iuglandium nucibus manducatæ, & quæ cedromelauocant, id est, citria, seminisq; napi drachma cum uino, item folia calaminthæ, aut creta, quæ Lemnia sphragis appellatur, pondere pari cum uino, aut rutæ folia & nucis iuglandis nucleum, aut caricas duas, & salis callum ieiuni sumant, & nullo ueneni genere lædentur. Antidota ex uino sumpta eundem effectum præbent: inter quæ intelligitur magnū Mithridatium, & quod scinco, & quod sanguine temperatur . Quin & sæpe uenenis obsistunt peculiares quidam corporum affectus, certo quodam modo constitutorum, cùm quadam cibi potusq; qualitate, tum uini copia ita temperatorum, ut cum uenenis dissentiant. siquidem ingesti ueneni uires frangunt, atq; iam priore alimento farctis præclusisq; meatibus, obstant ne membratim per digestionem insinuetur. Verum enimuero, quoniam fortunæ necessitas interdum similia discrimina peregrè agentibus affert, absq; ullis insidijs hominum, nōnihil differendum mihi de hac re necessarium duco. Iam primùm igitur culinam apparare loco subdiali conuenit, cibosq; & potus in huiuscemodi loco struere. si id fieri commodè nequit, secunda erit conditio hæc, apparandi apponendiq; sub tecto. Sed tùm diligenter laquearia animaduertenda, frequenter enim à superioribus contabulamentis animalia decidunt, exigua quidem, sed quæ non modicam perniciem moliantur, ut phalangia, stelliones, & alia quædam reptilia. Porrò uinaria uasa diligenter intueri oportet: nanq; reptilia odore uini illiciuntur, quæ interdum sorbendo, noxium uirus eructarunt, interdum uerò delapsa immersaq; expirarunt, & exitij causas haurientibus attulerunt. Sed hæc hactenus dicta sint, ne cauti & prouidi insidijs pateant. Quod si qui

qui sua sponte, aut ex quorundam insidijs sumpserunt, auxiliari primo quoq; tem- A pore oportebit: siquidem dum comites singulorum uenenorum notæ expectãtur, immedicabile fit uenenum, & paulisper neglectum, medicamentis ægrè cedit. Quare si qui pro comperto se uirus sumpsisse intelligant, & fateantur, aut eorum qui ad erant testimonio constet, protinus ad idonea remedia transeuntes, facilè peculiari natiuæq; constitutioni restituemus. Neq; enim ijs assentimur, qui prorsus auxilia in huiuscemodi frustra adhiberi contendunt. Quo enim modo morbi, quorum causæ cæcæ latentesq; corporibus insident, medicinam admittunt, & quæ forinsecus in currunt uenena, medendi rationem aspernantur? Aeq; uerò omnes morbi pro causarum ingruentium magnitudine, proq; antecedentibus adfectionibus qualitatibusq;, quibus fit opportunum corpus, uel medicabiles sunt, uel nullis cedunt medicamentis. Quod si qui forsan obtumescentes, aut temulenti, aut nolentes alioqui uenenum à se egeri, nullam nobis eius cognitionem præbeant, tum protinus accedendum ad ea quæ communiter epotis quibuscunq; uenenis opitulari consueuerunt. Atqui nullum magis in omnia ualens auxilium dari potest, quàm ut proximo loco uirus foras exhauriatur, priusquàm inualescat. Quare sine mora, calidum oleum ex aqua, aut seorsum, ut uomitare cogantur, dari conuenit. Aut si oleum natura loci negat, butyrum cum aqua calida, aut malua, aut lini semine, aut trago, urtica, fœnograco, aut halicæ decocto, uicem eius exhibebit. Hæc enim non modò uomitionibus exigent ui illa sua laxatrice, aut nauseam ciente, sed aluum quoq; subducent, & corporum inanitione ita aduersabuntur, ut acrimonias uenenorum hebetent. Id quod euidenter huiuscemodi argumento deprehendere licet: Esto ut quisquam ui ua calce uel fæce, aut cantharidibus, aut alio quouis acri, corpus exulcerare statuerit, is si ipsum oleo leniter illinat, exulcerationem non accipiet. Atqui neq; uehemẽter adstringi corpus, neq; refrigerari poterit, si antea perungatur. Quinetiam uomitus non ob id modò quòd uacuet, & noxium humorem excernat, iuuamentum adfert, sed quòd assumptum uirus nonnunquam odore, coagulatis grumis aut colore, prodat: quippe cum odore & amaritudine, meconiũ: colore, cerusam, gypsúmue: grumis lac aut sanguinem animalis recens iugulati ostendat. Nam grauis odor re- B gestorum, leporis marini, aut rubetæ ueneficia deprehendit, ita ut nõnulla ab ijs remedia peti possint, ad idonea singulorum auxilia transeuntibus. Oleo etiam maluæ decoctum admiscetur, aut glaucium, aut adeps anserinus, aut pinguium carnium iura, lixiuium lignorum cinere factum. Vbi uerò uomitus diligenter citatus fuerit, ne quid in uentre coierit, quæ hæserunt intestinis reliquiæ, clystere acri deuocentur. Facit & nitrum tritum, & cum hydromelite sumptũ, uina uetera liberalius epota, gallinacea iura, præpingues pisces, uetustæ carnes pinguesq;, & quæ adipe aut recenti butyro parantur: aluum nanq; subducunt, uti diximus. & stomachum resoluentia, proniorem ipsum ad uomitionem reddũt, & uenenorum acrimonias hebetãt: atq; meatus obstruentia, celerem uirium penetrationem inhibent. Quinetiã medicamenta dantur, quæ communi dote prosunt: ut Lemnia terra, agaricum, abrotonũ, irio, radyx eryngij, semen pastinacæ, & calaminthæ, nardum gallicum, castorium, ferulę uirentis medulla, flos rhododendri, succus marrubij, laser aut laserpitium, sagapenum, peucedani succus, aut panacis, & radix quam magudarim appellarũt, aristolochia lõga, syluestris rutæ semen, & betonicæ, quam cestron nominant. folia singula cũ uino, drachmæ pondo sumi debent, effectum præbet polij decoctũ, & seseli, & liquida pix lincta. magnificè ferũt opem antidota, quę in calce scripta operis reliquimus. Cõmunis ratio præstandi auxilij ita se habet. Cæterùm ab ijs quæ consueuerũt euenire, cõmunia remedia sumptitari possunt. Ferè enim uires uenenorũ quàm plurimorum, in affectus consimiles corpus tandem redigunt. Quam ob causam plerisq; cõmunia conducunt auxilia. uaria etenim sunt uenenorum genera, communes tamen nec multi ijdem affectus oriuntur. Neq; fieri potest, ut omnes concurrentesq; casus quæ symptomata uocant, unum uenenum sequantur: alioquin superuacanea fuisset uenenorum singulorum traditio cum suis remedijs ab autoribus descripta. Neq; uerò in uno eodemq; promptum est inuenire, ut quis stomachi, alui, intestinorum, iecoris, renum, & uesicæ dolore uehementer crucietur, ut singultiat, erodatur, contremiscat, refrigeretur, obmutescat, conuellatur, pulsus clanguescat, spiritus

difficilis

A difficilis fiat,ueterno prematur,uertigo obuerfetur, caligent fenfus,ftranguletur, fitiat,fanguis erumpat,febre conflictetur,ægrè lotium reddat,torminibus uexetur, crebrò uomitet,naufea prematur,rubefcat,liuore fugilletur,pallefcat,defipiat, fter tat,uiribus deficiat,& pleraq; alia faciat,patiaturq;. fingula enim in generales affectus deducta,pauca numero & communia ea demonftrant, quæ euenire confueuerunt. Quare in fingulis quæ fuprà diximus,non facilè fuerit deuoratum uirus cognofcere.Nam oris & linguæ erofio,ftomachi,uentris,ueficæ ac renum inflammatio,uehemens urinæ difficultas,& interdum cruoris cum eo exitus lancinatio,& in plurimis partibus quidam aduftionis fenfus, non in cantharidibus modò potis reperiuntur,fed in erucis quoq; pinorum,& bupefte,& falamandra. Porrò non modò eos qui meconium haufer unt,ueterno aut fopore premi,ftertere, liuore fugillari,torpere,refrigerari,ftupefcere,toto corpore pruritum fentire,fenfu priuari con ftat,fed eos etiam qui mandragoram aut cicutam deuorarunt. Delirium non hyofcyamus tantùm infert,uerumetiam quæ toxica appellantur. itidem aconitum,& mel quod in Heraclea Pontica gignitur. Strangulatio non minus in fungis,quàm in fanguine taurino,lacte,aconito,cerufa,gypfo confpicitur.In fumma,difficile unũ uni ueneno proprium inuenire fignum, quod hauftum guftatumq; uirus prõdere pofsit: maximè,quod hæc cæterorum etiam uitiorum,quæ in corpore exoriũtur, communia fequi folent.Cæterùm in his quæ celeriter enecant, noxam fignis forfitan indicare pofsis,fi ad ea refpexeris quæ fumus dicturi. Sed in ijs qui ad longas ægritudines fpectant,nihil ad medendi rationem difficile, duntaxat quod pertineat ad indicia noxæ,utpotè cùm uenena ftatim atq; præfentaneam uim illam perdiderunt,tranfmutata in longos adfectus,communia reliquorum uitiorum remedia, compofitionesq; flagitent,cùm uenefica proprietas non amplius infit. Si uerò longa fit affectio, in aliquod diuturnórum morborum genus recidet, à quibus facilè fuerit medendi rationem affumere. Sed de ijs quæ generaliter auxiliantur,hactenus. Confequenter quæ priuatim fingulis profunt, fcriptis mandabimus,fi prius figillatim expofuerimus,quæ ex fingulis ordinibus exitialem aut maleficã uim fortiuntur,ut medicinæ ftudiofi ea cautè obferuent,quæ ad rationem falutis fcripta in B ueniuntur,quòd nonnulla eorum quibus utuntur uenenis fint commifta.Incuria enim magnas adfert noxas,& fępe continuo ufu eorum,homo in perniciem agitur. Proinde animalia quę exitiofam uim habent,hęc funt: cantharides,bupreftis,falamandra,pinorum erucę,lepus marinus,tubera,& rana paluftris muta, deuoratæ hirudines.Semina funt: Hyofcyamus,coriandrum,cicuta,gith, pfyllion. Liquamenta: meconium,opocarpafon,thapfiæ fuccus,elaterium,mandagoras Radices,quas mittit chamæleo,aconitum,thapfia,ueratrum,ixia,agaricum nigrum,ephemerum, quod aliqui Colchicum uocant,quod in Colchide nafcitur. Herbæ oleraq; : fmilax,quam aliqui tithymalum appellant. Romani taxum: folanum manicum,quod & dorycnium dicitur: fardinia herba,quæ ranunculi genus eft: corniculatum pa pauer,pharicum,toxicum,ruta fylueftris,fungi,ab animalibus,taurinus fanguis re cens,coagulatum lac,mel Heracleæ in Ponto genitũ,metalla,gypfum, cerufa, calx, auripigmentum,duo fandarachæ genera,fpuma argenti,adarce,plumbum,& quod argentum uiuum dicitur.E liquoribus domefticis: uinum abundè poft balneas po tum,aut paffum,& frigida aqua fimiliter.

In hunc fextum & ultimum libuit Diofcoridis nihil annotare librum,candide Lector, cùm ea omnia quæ hic liber comprehendit,fufius copiofiusq; teftata fint à nobis in commentarijs noftris de ui & natura animali um,Latinè & Germanicè confcriptis:de uenenis porrò atq; eorum Antidotis leges noftras annotationes in lĩ bellos de uenenis Arnoldi Nouicomenfis & Petri Apponenfis.quos in hac re amplius confulere potes.

Cantharides. Caput I.

Quibus datæ funt cantharides,figna eueniũt grauifsima. Ab ore enim ad ueficam ufq; cuncta erodi fentiuntur. picem aut fimile quiddam cedriæ refipiunt.dextra præcordia inflammantur. urinam ægrè reddunt, & fubinde cum lotio fanguinem emittunt.ftrigmenta non fecus atq; dyfentericis, aluo deferuntur. faftidia urgent,animo linquuntur,abortaq; uertigine concidunt.poftremò mente abalie nantur,

nantur. Ergo antea quàm tale nonnihil accidat,dato oleo,aut supradictorum ali- A quo,uomere cogantur. mox ubi uomitione plurima reiecerunt,halicæ aut orizæ, tragi aut ptisanæ cremor,ad decoctum maluæ,aut seminis lini,aut fœnigræci,aut radicum althææ,quam Latinus sermo ibiscum appellat,clystere infundatur. præterea nitrum eisdem dandum,ex hydromelite,ut quæ stomacho adhuc aut intestinis adhærent,eluendo excernantur,ac descendant. Quæ nisi sic discutiantur,ingesta in alvum ex nitro aqua mulsa,uacuari debent. detur deinde uinum aut passum,in quo pineoli nuclei,aut cucumeris semina cõtrita sint,aut ex lacte,aut mulsa,aut anserinus adeps in passo liquefactus. inflammatæ autem partes,hordei farina cum mulsa decocta perungantur. Ab initio admota cataplasmata nocent,quòd citatus ab eis calor,illapsum uirus ita remoratur,ut in principes se parteis insinuet. ipsa tamen interiecto tempore,molestissimis inflãmationibus opitulantur, utpote quæ dolores & permulceant & leniant. tum ubi corpus calfaciente oleo inunctum fuerit, in solium descendere oportet,ac lauare,ut per cutem summam quæ corpori noxia inhæserunt,etiam excernantur,& deiectiones multifariam moliri oportet,ne affectus infigatur,& stabilitatem capessat. Gallinaceis carnibus & hœdinis,aut suillis catulis maximè pinguibus & tenerrimis,ac cum lini semine coctis uesci debent: siquidem aluum cient,atq; uenenorum acrimonias hebetant. Vinum dulce liberalius ebibatur. Prodest thuris cortex,& Samia terra,quæ aster appellatur,si quaternæ singulorum drachmæ cum passo* sumantur. item pulegium ex aqua tritum. irinum aut rosaceum,cum rutæ decocto: recentes uitis ramuli,cum passo detriti. Longè omniũ potentissimè antidota auxiliantur,cum aqua mulsa,drachmis quatuor pota.

*Passi drachma.

Pinorum erucæ. Caput II.

IIs qui erucas pinorum hauserunt,illico dolor in ore & palato exoritur. uehemẽs alui,linguæ ac stomachi inflãmatio torquet. inteſtina dolor excruciat, ita ut pruriginem sentire uideantur. corpus totum exæstuat. fastidium urget. Quibus est succurrendum remedijs,quæ deuoratis cantharidibus dantur. Peculiariter tamen pro B simplici oleo & irino,melinum,quod è cotoneis pomis & oleo temperatur,accipiemus.

Buprestis. Caput III.

QVi buprestin biberunt,non dissimile nitro uirus sapiũt. stomachi uentrisq; uehemens dolor insequitur. tam uenter quàm stomachus mirum in modũ, ut in aqua inter cutem,difflatus inturgescit. Vniuersa corporis facies contenditur, urina supprimitur. Quibus eadem quæ potis cantharidibus auxiliantur. Priuatim post uomitus & uacuationes,quas clysteribus molimur, aridæ ficus prosunt. item earum decoctum,ex uino. ubi uerò iam ferè pericula inclinantur, Thebaicarũ palmularum cibo,aut earundem tritarum in mulso aut lactis potu,iuuantur. pyrorum etiam num omne genus esse,& lac humanum bibere,conuenit.

Salamandra. Caput IIII.

SI Salamandram hauserunt,linguæ inflammatio consequitur. mens & sermo præpeditur. tremor cum torpore aut horrore quadam ac exolutione accedit. partes nonnullæ corporis liuoribus circunquaq; sugillantur: sæpeq;, diutius immorante ueneno putrescentes defluunt. Quibus præstabimus cuncta quæ potis cantharidibus. Peculiaria uerò remedia,resina pinus,aut galbanum ex melle linctum,& aiugæ decoctum,in quo nuclei pinei conterantur: urticæ quoq; folia, cum lilijs & oleo decocta. prosunt etiam oua testudinis marinæ aut terrestris,cocta: item ranarum ius,cum quibus eryngij radix incocta sit.

Ephemerum. Caput V.

SVmpto ephemero,quod aliqui Colchicon,aut syluestrem bulbum appellãt,pruritus in toto corpore excitatur,non secus atq; ijs qui urtica aut scilla lacessuntur. interna rosionem sentiunt. stomachus cum ingenti grauitate exæstuat. cæterùm inualescẽte morbo,cruor strigmentis admistus,per aluum exigitur. Quibus,ut ijs

A qui salamandram hauserunt, uomitione aut clysteribus auxiliari conueniet. sed antea quàm uenenum inualescat, dandum est decoctum frondium quercus, aut glandium, aut malicorij. lac bibere prodest, in quo serpyllum sit decoctum. item succum sanguinalis herbæ, aut ramorum uitis, aut rubi, aut medullæ recētis ferulæ, aut myrti cum uino: baccæ autem myrti tusæ tritæq;, & aqua maceratæ, ut liquor inde sumatur, opem ferunt. media castanearum tunicula, similem effectum præbet, si cruda in aliquo suprà dictorum succo sumptitetur. origanũ quoq; cum lixiuio epotũ, eximiè iuuantur asinini lactis aut bubuli calidi potu, etiam si in ore contineant: ita ut quibus copia lactis huius adsit, non aliud desideretur.

Dorycnium. Caput VI.

DOrycnion, quod aliqui manicon solanum appellarunt, epotum, lactis saporem in gustu refert. continentes singultus ciet, humor linguam uexat, sanguis confertim reijcitur. mucosa quædam perinde quasi dysentericis, aluo egeruntur. Itaq; antequam aliquid ex ijs eueniat, auxilio sunt antedicta, uomitus, clyster, & quæcunq; potum uenenum expellere possunt. Priuatim ijs opitulatur aqua mulsa, lac caprillum, aut asininum, dulce uinum, quod tepidum cum aniso bibatur, amygdalæ amaræ, gallinacea pectora decocta. quinetiam conchylia omnia, tam crũda quàm tosta esse salutare est. conueniunt & locustæ marinæ, & gammari, & pota eorundem iuscula.

Aconitum. Caput VII.

ACconitum statim in lingua inter bibendum, cum astrictione quadam dulcescit: & subinde, potissimùm cùm exurgere conantur, uertigines offundit. lachrymas ciet. grauitatem pectori, & præcordijs adfert, simulq; crebri spiritus deflantur. Quare uenenum uomitione abigi aut clystere per aluum egeri opus est. utimur inter propinandum, origano, ruta, marrubio, uel absinthij decocto, cum uino absinthite, uel semperuiuo, uel abrotono, uel chamelæa, aut aiuga. prodest etiamnum
B opobalsami drachma, cum melle aut lacte, cum castorio, pipere, & ruta, æquis ponderibus ex uino. coagulum hœdi, leporis, aut hinnuli, cum aceto. ferri quoq; stercus, item uinum in quo aurum, ferrum, argentúmue candens restinguatur, potum. lixiuiaq; cum gallina & uino decocta. aut carnium bubularum præpinguium iura, cũ uino sumpta. fertur & aiuga priuatim ipsis subuenire.

Mel Heracliæ. Caput VIII.

MEl in Heraclia Ponti, ubi aconitum gigni solet, inuenitur, quod qui edũt bibũtue, non secus afflictantur, quàm qui aconitum ebiberunt. Iis eadem quæ poto aconito conueniunt. adiuuantur inprimis continuo uini mulsi potu, cui rutæ folia sint adiecta.

Coriandrum. Caput IX.

COriandrum ob odorem latere non potest. epotum autem uocem exasperat. insaniam adfert, à temulentijs non abhorrentem. qui sumpserunt, pudenda dictu blaterant, totiusq; corporis odore, uenenũm fatentur. Quibus post uomitionem irino oleo concitatam, uti retulimus, merum & per sese, & ex absinthio potum, auxiliatur, item oleum. nec secus oua in eodem exinanita, si liquefacta * in muria sorbeantur. & epota muria, & ius salsum ex gallina & ansere. passum quoq; cum lixiuia sumptum.

* Tepefacta.

Psyllium. Caput X.

PSyllion epotum, corpori toti frigus & torporem cum exolutione & mœrore quodam affert, ita ut animum despondeant. Cui omnia quæ ex haustu coriano auxiliantur.

Cicuta. Caput XI.

Cicuta pota uertiginem excitat,oculisq; caliginem offundit,ita ut ne minimum A cernatur. singultus ciet. mentem turbat. extremi artus gelantur. deniq; conuulsi, suppresso arteriæ spiritu, strangulantur. Quare inter initia, uti in reliquis, cicutam uomitu excutiemus. postmodum deiectionem moliemur, ut quod ad intestina prolapsum sit, excernamus. tum demum in meracam potionem, quæ maximo est auxilio, deueniemus repetendum per interualla, in quibus proderit lac asininum, aut bubulum potui datum, aut absinthium cum pipere & uino, castorio, ruta, mentha cum uino, aut amomi, cardamomi, aut styracis uncia, * aut piperis cum semine urticæ & uino, aut lauri folia. item laser ex oleo & passo, & passum per sese largius potum proficit. * drachma.

Taxus. Caput XII.

Smilax, à quibusdam tithymalum, à Latinis taxus appellatur: frigus uniuerso corpori, strangulatus, & celerem interitum infert. Cui eadem quæ cicutæ conueniunt.

Carpasi succus. Caput XIII.

Epotus carpasi succus soporem, citamq; strangulationem adducit. Adiuuantur autem qui hauserunt, epotæ cicutæ remediis.

Sardonia herba. Caput XIIII.

Sardonia ranunculi herbæ generi assignatur, quæ uescentibus mentem adimit, & quadam neruorum distentione labia in rictum contrahit, ut risus speciem præbeant. à qua quidem affectione, de Sardinio risu adagium in uulgus infausto omine manauit. Post uomitum peculiariter conuenit aqua mulsa & lac, liberalius epota, irrigatio, perunctioq; à pinguibus medicamentis, totum corpus excalfacientibus. in calidam aquam oleumq; descendant. sed tum multum perfricare & inungere expedit. & in summa, curam omnem, quæ conuulsioni neruorum adhibetur, exequi oportet. B

Hyoscyamus. Caput XV.

Hyoscyamum potum aurcomesum, similem ebriis abalienationem mouet, sed facilè medicamentis cedit. Auxiliatur aqua mulsa copiosè data, lacq;, præsertim asininum. si id desideratur, caprillum, uel bubulum, uel aridarum ficuum decoctum. faciunt ad id etiam nuclei pinei, aut cucumis semen ex passo sumptum, & uinum salsum cum adipe suillo recenti, passoq;: itidem urticæ semen, aut nitrum ex aqua, & intubus erraticus, & sinapis, & nasturtium, radix, cepa, & allium. & hæc singula cum uino sumantur: * postea sinendi quiescere, quemadmodum qui uinũ biberunt, ut excoquant. * Alij, postquã quiescant, ut uinum concoquatur.

Mandragora. Caput XVI.

Mandragora si bibatur, confestim sopor insequitur, exolutio, ac uehemens ueternus, nihil temerè distans à lethargo. Cui, antequàm aliquid ex iis accidat, uomitus & aqua mulsa proderit. postea nitrum & absinthium, ex uino dulci aut passo sumãtur. caput rosaceo & aceto perfundatur. proficit excitatio, & motus corporis, & olfactus eupatorij, & piperis, sinapis, castorij, & rutæ, tritorum in aceto: & liquidæ picis, & odor è lucernarum exustione & extinctu. quod si ægrè ij reuocetur, sternutamenta mouere, aliisq; communibus auxiliis ut conueniat.

Meconium. Caput XVII.

Epoto papaueris succo, quem meconion uocant, consequitur ueternus cum perfrictione & pruritu uehementi. ita ut sæpe inualescente ueneno, tanta erumpat prurigo, ut hominem excitet. corpus id medicamentum olet. Post citatam oleo uomitionem, acres clysteres auxiliantur, acetumq; mulsum cum sale potum, aut mel cum rosaceo calido, merum cum absinthio aut cinnamomo copiosum, aut calidum per sese acetum, nitrum ex aqua, & origanum cũ lixiuia aut passo, & rutæ sylucstris

A femen cum pipere,uino,& panace: piperq; cum caftorio & aceto mulfo,uel cum fa- tureiæ aut origani decocto cum uino.hi olfactilibus excitandi.ob enatam prurigi nem in balneas defcendant,& foueantur. poft lauacrum prodeft iurium pinguium ufus,eum uino aut paffo. medulla etiam ex oleo pota.

Corniculatum papauer. Caput XVIII.

QVod corniculatum papauer appellant, & potu & cibo eadem inferre con fueuit,quæ papaueris fuccus: nec alijs expugnatur auxilijs.

Pharicum. Caput XIX.

QVod Pharicon uocant,fapore fylueftre nardum imitatur.Refolutionem ner uorum potum affert,cum conuulfione & delirio. Oportet autem poft uacua tiones uinum abfinthiten potui dare,cum cinnamomo,aut myrrha,aut nardo gal- lico,quod ferinen aliqui uocauerunt: aut fpicæ nardi duas drachmas , & myrrhæ totidem obolos , cum paffo,aut irim cum croco ex uino,derafumq; caput illinire hordeacea farina cum aceto,& trita ruta.

Toxicum. Caput XX.

TOxicum ex eo nominari uidetur , quòd barbarorum fagittæ eo illinebantur. Qui biberint,labiorum & linguæ inflammatione torquentur. incoërcitus fu- ror uarias ijs imagines obferuat: quare uix medicinæ locus eft: raroq;, qui haufe- runt,euadent.Vinculis ergo cohibendi,ut uinum dulce cum rofaceo bibere,& reuo mere cogantur.rapi femen bibendum cum uino.Priuatim ijs conuenit,quinquefo- lij radix,& hircinus fanguis,aut caprillus,eodem modo fumptus.roboris,fagi,aut ilicis cortex cum lacte tritus.malaq; trita effe,aut cum pulegio & aqua bibere, con- ueniet.amomum & balfami femen ex uino Sed qui periculis defuncti funt,diu lecti cis decumbunt,& ubi furrexere,ftupidi reliquum tempus degunt.

B

Ixia. Caput XXI.

IXIa,quæ ulophonon appellatur, inter potandum aliquid ocimo fimile guftu & odore redolet.uehementem linguæ inflammationem excitat,mentem mouet,o- mnes excrementorum exitus fupprimit.ftrepitum cum animi deliquio ciet. ijs inte- ftina latrant,nec egeritur quicquam. Poft uomitionem aluumq; refolutam,auxili- um præftat aqua,in qua abfinthium maduerit,ex uino largiore,aut aceto mulfo po ta.rutæq;fylueftris femẽ,aut laferis radix.item tragorigani decoctum, cum aliqua

* Abiegna. fupradictorum,aut lacte,aut refina terebinthina*, aut nardo,aut caftorio, aut lafer pitio,quorum finguli oboli conueniunt.quin & nuces iuglandes ex uino , cum refi- na,caftorio,& ruta tritæ.ita ut fingula drachmæ pondus æquent. itidem chamelæç aut thapfiæ aut abfinthij fucci ficilicus cum aqua mulfa.& acetum calidum potum.

Cerufa. Caput XXII.

CErufa fuo colore proditur. fumpta enim,mox palatum,gingiuę,lingua,& cõ- miffuræ dentium,candore quodam inficiuntur.fingultus,tuffim, ac linguæ a- riditatem excitat.ijs extrema frigefcunt,mens labat,membra torpefcunt. Quibus dare conuenit aquam mulfam,aut ficuum,aut maluæ decoctum,aut lac calidum,aut fefamam ex uino tritam,uel lixiuiam ex farmentis factam. amaracinum oleum aut

* Lilij. irinum.perficorum offa cum hordei*decocto. columbina oua cum thure,aut hor- dei decocto,aut prunis,aut gummi quod ulmus plorauit, aut humor quem ulmeæ folia reddiderunt,cum tepida aqua.fed tum quoq; uomant. conuenit etiam thapfię fuccus,aut fcammoniæ,cum aqua mulfa potus.

Fungi. Caput XXIII.

FVngorum alij genere,alij copia lædunt. omnes tamen ftrangulatus fufpendio fimiles concitant.Quibus confeftim fuccurrendum , communiter ex oleo uo- mere

mere cogendi.mirificè iuuat lixiuia ex farmentis aut pyraftri furculis, epota cum A
fale,pofca & nitro.fructus,aut folia pyraftri cum fungis decocta,ftrangulantem il
lam uim auferunt;efitataq; eifdem auxiliantur. aduerfus fungos gallinacea oua cũ
pofca proficiunt,adiecta ariftolochię drachma.item abfinthium cum uino melleq;
fumptum,& ex aqua potum.apiaftrum ex nitro.panacis radix & femen in uino.fęx
uini cremata cum aqua.atramentum futorium ex aceto. radix,uel finapis,aut naftur
tium efu profunt.

Gypfum. Caput XXIIII.

LApidefcens gypfum ftrangulationem creat: quare eadẽ proferenda funt,quę manfis fungis,auxilia.ad hæc maluæ decoctum,quod etiam olei uicem penfat. utpote cùm pingue fit,euomendoq; lubricas uias & faciles reddit, deradi corpora non finit.quod ubi duratur in lapidem,gypfum efficit. quinetiã prodeft oleum ex aqua mulfa,aut ficorum decocta.lixiuia è ficulneo cinere, aut farmẽtis facta, cum uino copiofiore pota.origanum aut thymum cum lixiuia,aut aceto,aut paffo.hiq; decocto maluæ proluendi.

Sanguis taurinus. Caput XXV.

TAuri recens iugulati fanguis, epotus, fpirandi difficultatem ftrangulatumq; concitat.faucium tonfillarumq; meatus cum neruorum diftentione* præclu- *Conuulfione.
dit.lingua rubefcit.dentes inficiuntur . quædam concreti fanguinis ueftigia,inter eorum commiffuras reftant.quare uomitum uitabimus . fanguinis enim globi attractu illo in fublime relati,magis gulæ inculcantur. Dari ergo opus eft quæ concretum fanguinem difcutiunt,aluum fubducunt . grofsi lacteo fucco turgentes ex pofca,& nitrum per fefe,auxiliantur.nec fecus coagulum omne cum aceto & laferpitij radice,aut lafere.itidem & brafsicæ femen,è cinere ficulneo lixiuia. conyzę folia* cum pipere,& rubi fuccus ex aceto aluus refoluenda.ijs qui feruantur,ftercorofa & fluida per fedem egeri confueuerunt. ftomachum aluumq; hordeacea farina ex aqua mulfa perungere oportet. *Semina. B

Lac coagulatum. Caput XXVI.

EOs qui coagulatum lac haufernt,frequens illico ftrangulatio inuadit, quòd in globulos quofdam lac coalefcat. Quibus iuuandis pro antidoto,coagulum ex aceto damus,& bibere fæpius cogimus . damus & calaminthæ folia arida,item fuccum.aut laferpitij radicem,aut lafer cum pofca. thymumq; ex uino*, & cum luto fuo lixiuiam.Sed nulla falfilago obijciatur,quoniam magis lac coiret, & in cafeũ denfaretur.Neq; illos uomere conuenit :fiquidem concretum lac fefe in gulæ angu ftias infinuans, ftrangulat. *Aceto.

Argenti fpuma. Caput XXVII.

SPuma argenti pota,ftomacho,uentri,& interaneis grauitatem cum magnis tormínibus adfert,& nonnunquam pondere fuo inteftina uulnerat,urinam fupprimit.corpus intumet,plumbeamq; deformitatem concipit. Quibus fubuenit fecundum uomitionem,potum fylueftris hormini femen,myrrhæ drachmæ octo,abfinthium,hyffopum,apij femen,aut piper, aut liguftri flos ex uino, aridum palumbis fimum,cum nardo & uino.

Argentum uiuum. Caput XXVIII.

ARgentum uiuum potum eadem quæ fpuma argenti infert,eifdemq; utendum auxilijs.lac copiofè potum auxiliari cõftat. fed poftea euomant,qui hauferũt.

Calx,Sandaracha,Auripigmentum. Caput XXIX.

CAlx,Sandaracha,& Auripigmentum, pota aluum & inteftina cum uehementi erofione excruciant. Præbenda cuncta quæ fuo admiftu illorum acrimoniam

A hebetant,ac foluunt,& facilem lubricamq; aluum reddunt,cuiufmodi ibifci & maluæ fuccus eft. natura enim utriq; perlubrica. dandum decoctum feminis lini,uel femen tragi herbæ,uel orizæ,lacq; cum aqua mulfa copiofum,iura pinguia, & boni fucci.

Lepus marinus. Caput XXX.

Qui leporem marinum biberunt, pifcium uirus olent: procedente tempore, aluus dolore afficitur.urina fiftitur.etfi quando eam reddere contingat,pur pureum colorem referet.omne pifcis genus aduerfantur & odio habent. fœtido ac graui fudore manant.biliofus uomitus,interdum fanguini promifcuus, fubfequitur.His dandum lac afininum,uel paffum continuè,aut radicis maluæ foliorumq; decoctum,aut trita cyclamini radix cum uino,aut ueratri nigri, aut fcammonij fucci drachma,cum aqua mulfa,puniciq; mali acinis.cedria contrita cum uino efficax eft. anferinus fanguis,ut tepebit,potus,fed cùm pifces omnes refpuant,afpernenturq;, folis fluuiatilibus crancris uefci poffunt,bibuntq; eos admifto uino,adiutiq; ab his percoquũt: cumq; appetere & comeffe pifces cœperint,fuæ falutis indiciũ habent.

Rubeta & paluftris rana. Caput XXXI.

Rubeta aut rana paluftris affumpta,tumores ciet. pallor corpus uehementer decolorat,ut planè bucceum fpectetur.fpirandi difficultas torquet, & grauis halitus oris,fingultusq;.inuita interdum genituræ profufio confequitur. Adiuuãtur fecundum uomitionem multo meri potu,& arundinis radicis binis drachmis, aut cyperi totidem. breuiter, cogendi funt ut uehementi ambulationi & curfui fe credant,ob torporem quo corripiuntur,quinetiam quotidie lauandi funt.

Hirudo. Caput XXXII.

B

Deuoratæ cum aqua hirudines,fi ori uentriculi adhærent, tractione partium nonnullam fuctionis imaginem præbent: eo enim argumento haufta hirudo deprehenditur. Has muria forbitione excutit,& Cyrenaicus fuccus, aut laferpitij folia,aut betæ,cum aceto,aut pota niuis glebula,cum pofca.nitrum ex aqua gargarizatur,aut atramentum futorium aceto dilutum.Si faucibus hæreant, iniecta lupinorum farina*, aqua frigida ore contineatur,& ad eam hirudines exilient. Prouidendum etiam ijs,quæ etfi ferendi auxilij gratia tradantur,non minora tamen cæteris uenenis pericula fæpius adferunt.Qualia funt album ueratrum,thapfia,elaterium,agaricum nigrum: fiquidem ea ftrangulatus concitant, aut immodicas deiectiones mouent.Quibus ea medentur quæ in fungorum mentione, & fimilibus retulimus.nimios autem deiectionum impetus,medicamentis quæ excrementa fupprimunt,coërcebimus. Neq; negligenda quæ parum quidem nocere uidentur,interim uerò uitam in difcrimina agũt. Quo in numero funt fylueftris ruta, (nouæ glacies*), pappi recentes: flores autem funt eius fpinæ quæ cactos dicitur. Eos qui fumpferint,fola uomitio recreat.

* Alij, defcendẽdum eft in foliũ calfactum.

* Addititia uerba.

Domeftica nobis. Caput XXXIII.

Aqua frigida abundè pota, aut meracum uinum liberalius epotum, aut paffum,præfertim à balneo,aut curfu,aut uehementi exercitatione, ftrangulatus & dolores infert.In quibus fanguinis mifsio protinus,& uacuatio,imminentia foluunt pericula. Sed de notis ueneficiorum,ac remedijs,& cauendi modo,hactenus dicta fint. Subiungeremus etiam antidota neceffaria, quæ præclarè auxiliantur,quibus utimur,quale Mithridatium eft præfertim,& quod fanguine, & quod fcinco

scinco temperatur: uerùm quoniam alijs in locis diligentissimè scripta sunt, hic ab A eorum descriptione supersedemus.

Venena. Caput XXXIIII.

DE bestijs quæ uirus eiaculantur, & exitialibus uenenis, ideo scribere aggredimur, ut tota curationis remediorumq; ratio ad umbilicum perducatur. siquidem pars hæc non minus quàm cæteræ aliæ, necessaria est ijs qui artem medicam exercent, utpotè cum adminiculo eorum quæ inibi traduntur, doloribus, periculis, & cruciatibus, plurimisq; alijs malis homines liberari conueniat. Hæc autem in summa fastigia duo, sicuti ab initio relatum est, distribuitur. Nam qui de feris uirus inspuentibus sermo differit, theriacus dici solet: qui uerò de amoliendis ueneficijs, alexipharmacus: quo prius tradito, simul quæ sequi signa consueuerunt, præmonstrabimus: tum quæ nonnihil auxilij ferunt. Omnia autem in promptu, & ad manum habere artificem oportet, propter urgentem sæpenumero necessitatem. siquidem pauca è uenenis & uirulentis animantibus, tarda & grassantia sensim pericula cient, ita ut dilationem admittant: pleraq; uerò præsentaneam perniciem afferũt. Hominum autem partim malè alijs cogitantes, ingenita prauitate maleficium ita tẽperant, ut spacium curanti liberum non relinquant: partim sceleris admissi conscientia, aut tristi aliquo euentu oppressi, hausto sponte ueneno mortem sibi consciscere conantur, qui postea deprehensi, aut resipientes, & uitæ cupidi, præsentaneam opem poscunt. Non desunt qui hostiles sagittas illinentes, aut fontes aquasq; puteanas hac labe polluentes, certam & ineuitabilem aduersarijs perniciem moliuntur: in quibus ipsis etsi maleficium non subitò, sed aliquanto pòst grassari natura sua comparatum est, tamen nisi primo quoq; tempore coërceatur, & remedijs subinde excipiatur, frustra tandem succurritur, occupatis iam corporibus exitiali ui ueneni. Proinde non uulgari industria diligentiaq; in ea re utendum est, ut quod in alijs incommodis ars consueuit, in his quoq; salutem mortalibus præbeat. Quin & apud priscos genus hoc unum existimabatur esse eius partis, quæ medicamentis pugnat: B sed recentiores ad ipsum discreuerunt, nominantes præcautionem, & modum præcauentem. salubris sanantisq; medium statuentes, parua & leui supra modum persuasione decepti. Siquidem treis in humanis corporibus constitutiones esse contendunt. unam, qua sani degimus: alteram, qua sinistra ualetudine corpora laborant: tertiam, quę medium inter utrasque locum sibi uendicat, in qua positi, sanitatem specie mentiuntur, facileq; in morbos & pericula concidunt, ob uim corruptricem, quæ corporibus nostris incumbit. quemadmodum in ijs uidere licet, quos excandescens rabie canis momorderit, necdum tamen aquam horrent: in ijs quoq; qui cantharidas hauserunt, sed nondum urinæ tormento cruciantur. Tripartitò igitur artem digeri, triplicíq; corporis constitutioni meritò respondere tradunt. Salubrem partem esse uolunt, quæ sanitatem tuetur præcauentem, eandemq; prohibentem, quæ obstat quo minus in morbos incidant: & sanantem, qua uitia discutiuntur. Quibus ita responderi potest, quod primum ex ista ratiocinatione non treis corporis tantùm, sed quatuor haberi constitutiones fatendum esset. quippe ut aliqui sunt, qui necdum morbo laborant, morbo tamẽ maximè ob impendentem causam sunt obnoxij: ita sunt, qui iam priore morbo defuncti, nondum tamen secũdæ ualetudini restituti sunt: id quod in ijs qui à morbo proximè sese recolligunt, cernere licet, qui uirium recreationem & robur desiderant. Sed quemadmodum curandi ratio ad partem medicamentariam pertinet, ita præcautionem eidem subijci par est. Ad arcendas enim ualetudines uehemẽtibus utimur auxilijs, altiore sacrificatu, ustionibus, amputatione, derodentibus epithematis, potionibus perniciei occurrentibus, & plerisq; alijs. Verumenimuerò sunt usq; eò rudes nõnulli, ut ne remedia quidẽ appellent, quæ morbos arceant. Cuius sententiæ inire rationẽ haud promptum est: etenim cũ uerbum ipsum, præcauere, tum agẽdi modus, omnino auxiliarem remediariãq; uim pre se ferunt. Mirum uerò nisi etiã sua illã distributione partiũ eos cõplectuntur, qui in pestilentis cœli statu morbo nondum correpti sunt, pesti tamẽ, propter obuersantis aëris occasionem, opportuni, & in morbum proni reddũtur.

A Dicere forsitan quis posset, salubris institutionis præcepta non aliud esse, quàm arcendorum morborum rationem: quippe cùm firma reddere corpora, & minus uitijs obnoxia nitamur, ut inoffensa ualetudine degant, nec morbis conflictentur. Neque id silentio prætereundum, quod maximè præcipuum, & tanquam caput rei est, non oportere medicinæ partium distributionem, totidem corporis constitutionibus respondere, sed naturas singulorum suis notis seorsum scrutari ac explorare, ut suis locis ostendimus. Cum ijs igitur non pluribus agendum. Illud magis adnotare conuenit, affectus qui à uirulentis animalibus uenenisq; contrahuntur, uocari cæcos, id est, quorum ratio minimè iniri potest. Quin & ea quæ eisdem auxiliantur, nulli pariter sunt addicta causæ: quapropter quæstionibus obseruatoriæ artis, & eius quæ ratione fulciatur, annumerari solent. Neq; prorsus uerum deprehenditur, affectus huiusmodi cæcos esse. Nam quod semper se protrahit, & nullum in quibusdam necessarijs usum exhibet, haud facili coniectura colligi potest: etsi naturæ proprietate prorsus cæcos eos affectus concedimus, qui ab exitialibus uenenis, & animantibus quæ uirulento morsu sæuiunt, contrahuntur. Nam quod ad opus nõnullum usum præbet, datq; medendi occasionem, neq; imperceptibile, neq; cæcum, nullius causæ obnoxium reputatur: sed magis ab ipso quis impulsus, demonstrationẽ se habere, & opinionem de abditorum cognitione confirmare poterit. Nam etsi sæpe minora sunt, quàm ut sensibus percipiantur, euidenter tamen ex ipsis inter se collatis deprehenduntur. Diocles autem in eo commentario, quem Plistarcho dicauit, satis modos perstrinxit, ad uerbum ita scribens: Nosse quis hoc potest cùm in alijs non paucis, tum in uiperis & scorpionibus, & reliquis id genus, se cum animo reputans, ut quamuis exiguo sint corpore, uixq; conspectui subijciantur, magnorum tamen discriminum ac dolorum causas inferunt: quorum nihil præter quandam corporis exiguitatem, uimq; præ cæteris animantibus datam illis, facilè fuerit spectare. quanta enim ea moles corporis est, quæ à scorpij ictu, & aliorum id genus uenenatorum quæ nos morsu conficiunt, attingitur? quorum aliqua uehementes cruciatus excitant, alia erodunt, & putredines cient, nec desunt quæ præsentaneam perniciem

B moliantur. aut quantulum est quod à phalangij morsu ingeritur, & uniuersum corpus excruciat? neq; enim quis magnitudinem ipsorum deprehendere posset, cùm prorsus exigua mole constent. Ergo quòd hæc ad affectus referantur, constitit inter omnes, uerùm quod exactè deprehensum sit, uim quandam ipsis inesse mortiferam, quæ insinuata corporibus molestiarum quæ exoriuntur nobis causa sit, in confesso est, & omnium consensu persuasum. Nec quisquam inuenietur usqueadeo contentionis studio flagrans, qui aliunde exoriri molestias asseueret, quàm à materia mortifera partem corporis attingẽte. Porrò id erat quod inter utilia artis opera in omni opere dicere oportuit, quænam res opus hoc efficiat, ut nihil prorsus nos lædat, incomprehensa communis causæ quæ proprijs inest ratio: quandoquidem tum euidenter indicari posit, cùm dephehẽsa est. Ideo Efistratus Empiricorum pertinaciã graui cauillatione incessens, cæcis affectibus causas assignauit, inficiatus his communem & supremam morborum causam incomprehensibilem esse: & hanc in eo quem de causis scripsit commentario, aptissimè prodidit, candido signatam lapillo. Nec ferendos eos esse censuit, qui se dicant in quibusdam, ut in uenenis, serpentium ictibus, & cæteris id genus trita medendi ratione contentos esse. neq; satis facturam sibi obseruationem eam, quæ à causarum comprehensione separata est. Primum enim genere comprehendi facilè possunt. Quòd autem sit letifera uis, corporaq; permutans, ita ut perimat, ex ijs quę per genus, non per speciem uagantur, curationem indicat, qua hæc hebetare, & prorsus expugnare liceat. Cùm uerò subiungit: Ad aquam dulcem & potui idoneam uenit quis, & ante obseruationem ad uomitum, ad uulneris dilatationem, ad demorsę partis suctum, cucurbitulas adfixit, partem incidit, urentia medicamenta, aut ea quę uim eandem adipiscuntur admouit, postremo partem amputauit: secum reputauit medicamina, quę per summam cutim ferre & applicari solita, immissę ad intima perniciei repugnarent. Hæc itaq; quę disseruit Erasistratus, ueritati consentanea sunt, nec arti refragantur. Sed methodicos demirarilicet, qui mortiferam uim corporibus illapsam, negociorum, quę ipsa facesit, esse causam diffiteantur. uerùm rudiusculè nomini attendunt. Nam apud ipsos palàm

immissa

immissa uis φθοροποιὸς,id est,mortifera,nominatur:φθοροποιὸν autem nullius officij A alius esse potest,quàm causæ. Aiunt hæc nomina,μάρσιππος,& ἀναχαλύπτειν, esse reliquis omnibus similia,in quibus partes quædam dictionum non pro uirtute,sed nuda enunciatione comprehenduntur. Enimuerò quemadmodum in his uocibus μάρσιππος & ἀναλύπτειν,partes neq; certos neq; principes retinent significatus: sic in hoc uerbo φθοροποιεῖν partes productionis gratia, non pro uirtute coaluerunt. Hinc ad causarum differentias transeunt, affirmantq; causarum aliquas euidentes esse,quæ dum aduersam ualetudinem crearunt,separantur. cuiusmodi sunt frigus, labor,æstus,& similia: quasdam continentes,quæ permanent postquàm morbum excitarunt,hoc est,quibus præsentibus,& effectibus eorum adsunt: increscẽtibus, affectus augentur: decrescentibus minuuntur: & cùm desinunt, ijdem finiuntur: quibus solis ac per se manentibus,effectus quoq; ipsi manent. Talia quidem receptissima sunt causarum discrimina,quorum nulli phthoropœon subijci potest. Euidens enim causa non est,quoniam morbus ipse permanet, nec ipsa à corpore separatur. Nec continens causa dici potest,cùm magna ex parte hic adsit. quemadmodum accidit ijs,qui à rabioso cane sunt demorsi. Quod si neq; euidens causa neq; cõtinens fuerit,neq; per se, neq; alterius consortio causa erit: quod si à nulla causarũ differentia phthoropœon deducere possumus,consequitur,ut neq; causam esse fateamur. Quòd autem asserunt,uocabula quædam in se non habere parteis rerum significatrices,sed nuda & simplici pronunciatione ficta esse, fateri necesse est. Verùm non omnia,sed perpauca talem nancisci conditionem existimandum est. neq; enim ποιεῖν in hoc nomine φθοροποιὸν perinde atq; assumptitia profertur, sed longè principem obtinet significationem. Quemadmodum enim φθορᾶς,id est,corruptionis,nomen mutationem in peius significat,sic hoc uerbum ποιεῖν sumi debet, ut nihil amplius ex eo quod hanc dictionem φθορὰ secum habeat declaret, neq; prorsus id significat,quod omnes palàm audiunt,& huic simile redditur, παιδὶ ἔχειν δίψος. Si dant à corruptione sanis,fieri morbum,conceduntutiq; uim in huiuscemodi uerbo ποιεῖν subesse,siquidem aliquid est quod corruptionem efficiat. Omne autem quod aliquid efficit, ostenditur per singulas causas quæ corporibus subijciuntur, B idq; tam in letalibus uenenis,quàm in ijs quæ corporibus ingeruntur. Verùm nonnihil subiacere causarum differentijs produnt. Quinetiam aberrarunt, non exactã diuisionem assumentes. Qui uerò se dogmaticos profitentur,causam esse partim præparantem,partim continentem asserunt: ut inguinum ulcus,& inguinariã febrim, & quæ effectui tum assistat,tum etiam separetur, ut à fractis præcipitatio. In summa,quoties quippiam suapte natura causa fuerit, nec ulla diuisione comprehenditur,uitiosum est,neq; causæ adscribitur, eorum quæ idem genus sortiuntur. Sed quod phthoropœon,causa sit,nomen ipsum argumento est, & in ijs quæ contingunt apertius ostenditur. Quid aliud causæ arbitrantur esse post impressum à serpentibus ictum,quàm ex animante uim,& illapsum in corpora uirus? Neq; enim frigus,neq; æstum,neq; sectionem corporis,neq; cruditatem, neq; aliud quicquam simile causari possunt. Verùm quoniam causarum differentijs gaudent, & aliquas continentes,alias euidentes appellant,ipsis dicendum,utroq; istorum modorum euidentem quidem causam esse,quod affectum præcedit,& quod corporis substantiam præoccupat: continentem uerò,quod morbis præsentibus adest;qua separata recedunt,quæ cum ipsa euenerant. Sed de ijs hactenus. Statuendum itaq; mortiferam uim intrinsecus manifestissimam esse causam,ipsamq; principem facere scopum oportet. Et antequàm ad ima decumbant morbi,uarijs modis est certandum, donec uis tota corporibus excutiatur. modò enim reuocari debet ea parte,qua pestis intrauerit,modò aliqua alia,præsertim principatum non obtinente. antè coërceatur,quàm altius irrepens uiscera tangat,aut eius pernicies eluatur,retundaturq;, cùm iam membratim peruagatura est. Itaq; uenena si hausta sunt, crebris uomitionibus: si morsu impressa, scarificatione,affixis cucurbitulis,exuctu, carnis circumscriptione, nonnunquàm amputatione extremæ partis,euocantur. retinentur uerò infusione, & impositu medicamentorum acrium cohibentur. hæc simul utique arcere uirus & eluere possunt. Restinguuntur & euincuntur meraciore potu,aut passo nulla aqua diluto,uel contrariorum esu,quæ acrimonia sint prædita.

A Poftremò deiectio alui,euocatus fudor, & alia quædam in commune,quæ membratim demonftrabimus,auxiliantur. Verumenimuerò non letiferam modò materiam,fed & magnitudinem,& tempus,pro fcopo confiderare oportet: etenim ab ijs remedia quàmplurimum difcrimen capeffunt. A magnitudine quidem cum nonnulla ex uenenis,& uirofis animalibus pericula minantur.alia putredines altas aut exteriores excitant: alia uehementifsimos dolores aut cæcos cient: alia uix medicamentis cedunt,& magis minúfue moleftias excitant.Oportet autem ea quæ pericula ferũt,peruicacioribus auxilijs expugnari: & minus infefta,mitioribus. Quippe abfurdum fuerit in grauioribus,fegnioribus medicamentis homines in difcrimen adducere: in minoribus uerò,uehementium auxiliorum iniuria corpus laceffere.Finitio à temporibus in promptu eft: hoc enim fubitò in pericula & præfentes moleftias adducit,illud uerò fenfim & dilatas in diem longam aut breuiorem producit.Itaq; in acutis quidem confeftim multa fimul auxilio repræfentari oportet: reliquis,paulatim. Hæc quadam artis formula breuiter definita fint. Iam membratim rem profequamur.

Signa rabiofi canis,& demorforum ab eo.

Caput XXXV.

De rabiofi canis morfu fermonem alijs præpofuimus,quòd id animal domefticum ac frequens effe cõfueuit,& in rabiem fæpius agitur,ac perit, ab eoq; caueri difficile.inde periculum inuitabile hominem manet, nifi multis utatur auxilijs.Canis plerunq; flagrantifsimis æftibus in rabiem efferatur: interdum quoties frigora inceſſerunt. Rabiofus autem potum & efcam auerfatur. largam fpumantemq; pituitam naribus & ore proijcit. toruè & folito triftius intuetur. in omnes pafsim fine latratu irruit.æquè feras hominesq;,tã familiares quàm ignotos mordet.nec protinus infeftum quidquam infligit,nifi,ut uulnus, dolorem. exinde morbus ille,qui ab aquæ metu hydrophobicus gratia eft uoce appellatus, contrahitur. Euenit autem cùm diftentione neruorum,totiusq; corporis rubore,pręfertim faci-
B ei,cum fudore & languore quodam aliqui auræ fplendorem fugiunt, alij fine ulla doloris intercapedine uexantur. Sunt etiam qui canum more latratus ædant, & ob uiam factos morfu adoriuntur,ac mordendo fimili uitio labefactant. Proinde ex ijs qui hoc uitium fenferint,neminem feruatum uidimus,nifi forfitan ex hiftoria unum aut alterum euafiffe audiamus.fiquidem Eudemus fuperaffe quẽdam affirmat. Themifonem aliqui demorfum in hunc furorem incidiffe & euafiffe fatentur. Alij ipfum cùm amico aquam expauefcenti morem gereret,& officium exhiberet, quadam naturarum concordia fimilem contraxiffe affectum: fed poft multos tandem cruciatus feruatum extitiffe.Moleftifsimum itaq; genus morbi,à quo multos,antequàm ipfam experirentur,uindicauimus,& complures ab alijs medicis feruatos nouimus.

Remedia demorforum à cane rabiofo.

Caput XXXVI.

Ratio medendi duplex.una communis, qua utendum in omnes morfus, quos uirulentæ animantes impreſſerunt. alia peculiaris priuataq;, eorum duntaxat,quos rabiofi canes momorderint: quæ nonnullis quidem fummam opem ferre confueuit,alijs uerò inutilis, maximè qui ex multo iam tempore ictum accepe-runt. Quæ ad hanc pertinent,primum exponemus,deinde curfim perftringemus, quæ ad communem medendi rationem pertinent. Cancros itaq; fluuiatiles in farmentis albæ uitis cremare oportet,& cinerem eorum quàm minutifsimè tritum habere reconditum.itidem gentianæ radicem tufam cribratamq; reponere. quoties autem canis rabiofus morfum intulerit,in quaternos cyathos meraci uini, bina cicerris cancrorum cochlearia,unumq; gentianæ conijciantur. hæc in polenta dilutioris modum fubacta, quatriduo bibantur.Inter principia medicamentum hoc modo detur. atqui fi ab illato morfu bini terniue dies fluxerint, curationem aufpicabimur à triplicato pondere,fupra id quod ab initio retulimus. Optimum hoc aduerfus rabioforum morfus auxilium,quod & plerifq; unum fatisfecit,eoq; cum fiducia uti li-

cet,

cet.Sed ut aliis etiamnum auxiliis contra ineuitabile periculum muniamur,nihil cæteris uti prohibet. Satiùs autem multò fuerit,etiamsi in unum recidat,medicamentorum inhumanos tolerare cruciatus, quàm per inertiam ac desidiam in discrimē adduci. Nec ita in demorsis à rabioso animali maiora uulnera uereri oportet,uti minora,& ulcusculis cutis similia.quippe maiori uulnere confertim copiosus sanguis emanans, potest nonnihil uirulenti liquoris exhaurire: quod in minoribus non accidit: quin à minoribus abscedentes carnes hinc auferre,& labia acie scalpelli circunscribere,& prehensam hamulo aut uulsella carnem amputare oportet.In utrisq; circunstantia loca altioribus ulcusculis scarificanda, ut copiosior sanguinis uacuatio arceat,ne uenenum membratim insinuetur. Cucurbitulæ cum multa flamma agglutinatæ id iuuamenti præstant,ut ueneni uis extrahatur.Contra uirulentos ictus,ustio expeditissimum est auxilium,utpotè cùm ignis cætera uiribus præstet,simul quòd uirus domet, & ferri penitius non patiatur: simul quòd pars ignē experta,postea non uulgare fundamentùm curationi futuræ præbeat, manente diutius exulceratione.Animaduertendum ex eo tempore cùm crustæ decident,ne ulceris oræ coalescant, & cicatrice induantur,sed si fieri potest ad multum,idq; præstitutum tempus,ulcerationes & sordidas adhuc & inflammationem minantes, prorogari conuenit.Quod inditum iis salsamentum optimè præstabit,& syluestre allium detritum,item cepe,succusq;,præsertim Cyrenaicus,aut qui Medicus, aut Parthicus appellatur.tritici grana tam mansa quàm non mansa imponantur.siquidem subacta pistàue à perfusione uulnera dilatant. Sunt qui à mandentium ieiunio, sibi aliquid ascisscere arbitrentur,quòd suapte natura resistat. Verùm id certum non est: cæterùm tempestiuus eorum usus minimè est contemnendus: Si uerò,quod per sæpe accidit,ante dies præfinitos cicatrices coirent,committerenturq;,manum po stulabunt: nanq; eas diducere,carnemq; scalpello circinare,aut iterum inurere, expediet. Vbi uerò propositum tempus præteriit, ulcus ad cicatricem ducendum,& emplastro,quod è salibus conficitur, locus comprehendendus, nec multò pòst sinapismo utendum. B

Ratio uictus in morsu rabiosi canis. Caput XXXVII.

QVæ ad partem ictam pertinent præsidia,ita se habent. Cæterùm uictus rationem ex iis quæ ueneno aduersantur,coniectura quadam colligere oportet,simul ut ueneni uires hebetet restinguatq;,simul ut arceat, quo minus ad intimā pernicies illabatur.Etenim assumpta perniciosarum uirium penetrationi resistunt, Quorum utrunq; præstare potest uini meracioris, passi,& lactis potus. quippe qui hec omnia capiunt ad curam,nonnihil ueneno obiiciunt, quod omnem eius acrimoniam obtundat. Simili modo alliorum,porrorum, ceparumq; cibus,quòd ea difficulter conficiantur,uixq; aboleantur. nam multos dies huius cibi qualitates remanent,quo tempore nec euincuntur,nec permutantur à mortifera ui,sed contra riis illa uis expugnatur. Cui rei antidotorum usus accommodatur,& theriaces,Mitridatii,& eius quod eupatorio temperatur, deniq; omnium quæ magnum aromatum partem sibi uendicant.quippe aromata omnia uiribus & substantiis ægrè permutantur: quare in corporibus euincunt. Victus ratio hoc modo se habet: Nosse cōuenit,pauorem aquę non stato definitoq; tempore exoriri,plurimum tamen ad quadragesimum usq; diem neglectis differri consueuit. post semestre etiam nonnullos inuadit. quendam post annum aquam horruisse constat, quæ nobis uisu comperta fuere. Narrant & aliquos post septennium aquę metu fuisse tentatos. Inter principia demorsorum à cane rabioso curandi ratio talis est. Verum enim uerò si ea quę retulimus auxilia,primis diebus prętermissa fuerint,nec scalpro carnem circinare,nec ustionem experiri operępretium est. Non enim quod iam pertransiit,satis euocare possent. Nulla utiq; istius rei occasio aut utilitas,sed incassum corpora doloribus sternentur. Alter uerò curationis modus accedat. deiectio magnum præbet iuuamentum,utpotè cùm mouendo, corporis habitum trāsmutet, & quæ colocynthidem recipit hiera,item lac schistum, quod simul deiectionem mo ueat,& uenenū domare possit. cibi acres,& meraculi potus,quibus uis ueneni uehe

A menter retunditur, quotidie fumi debent. cęterum sudores ante cibos, & pòst etiam ciendi. dropacismi sinapismiq; alternatim per corpus totum adijciendi. Sed longè omnium efficacissimum auxilium helleborismus cognoscitur, quo cum fiducia nō semel atq; iterum, sed frequentius ante quadragesimum diem, uel pòst hoc tempus uti licet. Tantam enim uehementiam hoc auxilium habere fertur, ut quidam qui iā aquæ metum sentirent, sumpto helleboro simul ac primum morbi impetum experirentur, fuerint seruati. Nam & iam uitio tentatos nemo unquā seruare potest. Itaq; primùm curam contra rabiosi canis morsus breui sermone exposuimus. iam ad alia, quæ uenenatis morsibus sæuire consueuerunt, transeundū. notas uno contextu, deinde communem medendi modum, qui omnibus conuenire possit, explicabimus. cursim deinceps subiungemus ea, quæ sua proprietate nonnullis auxilium prę stare possunt. Postremò subnectentur etiam uenenata, quæ nullis cedunt remedijs.

Notæ eorum, qui à uenenatis demorsi sunt. Caput XXXVIII.

* Rubescit.

Demorsis à phalangijs locus quidem ipse, quasi ab impacto aculeo rubet, non intumescens, nec per ambitum calidus est, sed mediocriter humescit*, ubi uerò contrariorum occursu refrixit, consequitur corpore toto tremor, distentiones poplitum & inguinum, conuulsionibus non dissimiles. in lumbis collectio exoritur. perpetua urinæ libido lacessit, multaq; reddendis excrementis colluctatio. uniuersa cute frigidus sudor emanat. collachrymant oculi, offusisq; nebulis caligant. Si scolopendra aut dicta ophioctene, morsum intulit, locus per ambitum liuore suggillatur, & computrescit: interdumq;, licet rarò, fæculentus atq; ruber cernitur. à morsu ipso exulcerari locus incipit. ulcus id negocium exhibet, ferè remedijs inuictum. præterea toto corpore prurigo sentitur. Scorpionis morsu inflammari statim incipit locus, & indurescit, ac intentus rubet, uicissimq; dolore premitur. modò siquidem exæstuat, modò frigore occupatur. labor repentè fatigat. aliquando me B liusculè habet, aliquando recrudescit. consequitur sudor, horroris sensus & tremor. extremæ corporis partes refrigescunt. inguina extolluntur per sedem flatus exeunt. capilli eriguntur. pallor membra decolorat. dolor, tanquam ex pungente acu, per uniuersam cutem sentitur. Si marina pastinaca percussit, protinus accidunt molesti dolores, assiduæ conuulsiones, lassitudo, & imbecillitas. mens percussis labat. postea obtumescunt. oculi caligant. Percussus autem locus in ambitu cum uicinis partibus denigratur, & ita obstupescit, ut tangentem non sentiat. hunc si quis premat, atra sanies, crassa & malè olens cernitur. A mure araneo percussis, circa morsum in orbem inflammatio exoritur, nigraq; pustula, diluta sanie turgens, exurgit. proximæ partes liuent. rupta pustula, depascens ulcus, non ei dissimile quod serpit, occupat. intestinorum quoq; tormina, difficultas urinæ, & frigidæ aspergines offusio consequuntur. Si uipera momordit, corpus intumet, uehementer arescit, subalbidumq; colorem cōcipit. sanies à uulnere profunditur, primùm subpinguis, mox cruenta. pustulæ adustis similes erumpunt: & antea depascens ulcus, quod in proxima repens, non summa modò corporis, sed intima quoq; corripit. gingiuæ ijs cruore suffunduntur. inflammatio circa iecur erumpit. tormina & biliosi uomitus sequuntur. Sopor, tremor, & urinæ difficultas accedit, & frigidus sudor offunditur. Consimilia eueniunt ijs qui à cæcilia nomine, aut amphisbæna demorsi sunt; eademq; ferè auxiliantur. quare hoc uenenum priuatam descriptionem sortitū nō est, neq; uisum est dignum, quod alio generecomprehendatur. A dryino morsis pustulæ molestiq; dolores incidunt, præsertim quà dilutæ saniei emissarium subest: quinetiam erosio, torminaq; consequuntur. Ab hæmorrhoo ictis uehementes cruciatus accidunt, qui angusta contractaq; corpora ex continuo dolore reddunt. ex plaga copiosus cruor effluit, & quacunq; parte corporis cicatrix ulla fuerit, ea sanguine emanat. excrementa per aluum cruenta eijciuntur, profluensq; sanguis in globo coijt. à pulmone sanguinem extussiunt, & in uomitiones effusi sine remedio cōmoriuntur. Quos dipsas percussit, solutus ac non constrictus tumor premit, sitisq; usq; eò pertinax, ut satiari non possint, ac sine ulla intercapedine excruciet: & si

potum

potum pleno ore affatim trahant, illico in eandem sitim relabuntur. proinde toto habitu similes sunt ijs, qui antea potus nihil hauserint. quare propter cõtinuam sitim, & prester, & causon, aut dipsas appellatur. A Ab natrice demorsis ulcus dilatatur, & liuidum ac ingens euadit. sanies ex eo multa, & atra, & malè olens, non secus atque ijs quę serpunt ulceribus, expuitur. Cenchri morsum, qui uiperino ictui similis est, putridum ulcus sequitur. carnes anteà, ut in aqua inter cutem, prætumidę, defluunt. lethargo corripiuntur, & ueterno pressi somnos captant. Erasistratus eos iecinore, intestino, * colòque conflictari autor est. Quippe dissectis ipsis, omnes ferè partes corruptæ reperiuntur. A ceraste percussis locus attollitur, cum duritia pustulosus. è plaga sanies profluit, modò atra, modò pallidior, sed toto concretu uaricosus intumescit. genitale intenditur, mens labat, oculorum caligo exoritur, deniq; rigore distenti commoriuntur. Ab aspide ictis, uulnus exiguum prorsus, quasi ab adacta acu citra tumorem conspicitur. sanguis exiguus ille quidem, sed ater destillat. caligo uelox oculis obnubit, labor in totum corpus multiplex, omnino leuis et non sine uoluptate consequitur. ideo Nicãder perpulchrè cecinit: At uir perit absque labore uirens atq; discolor. mediocris stomachi dolor afficit. frons perpetuò re uellitur. genæ contremiscunt, quasi sine sensu in somno uacillent: hos mors tollit, ad diei trientem non dilata. Erasistratus in libro, quem de medicaminibus & uenenis condidit, de uocato basilisco scitè ita refert: Cùm basiliscus momorderit, uulnus ad auri colorem efflauescit. Itaque in plurimis, quę uirus eiaculantur, comites notæ ita se habent. Transeuntes utique ad medendi rationem, primùm, ut fieri poterit, de communibus differemus.

* Vesica

Communis curatio in omnes ictus uirulentos. Caput XXXIX.

Aduersus quidem omnem animalis ictum, quod uenenum uibrat, oris suctio conuenit, sugentem uerò oportet ieiunum non esse, sed & cibum sumpsisse, & B uino os abluisse. postea exiguum olei in ore continens, plagam exugat. locus ipse spongia fouẽdus, deinde scarificandus. sed ulcuscula altiùs imprimere expedit, quo uirosa materies profundo euocetur. Circinatio autem carnis, & sectio, scarificatio ne longè potentius opitulantur. nanque ab ijs duo peculiaria præsidia fiunt: unum, quòd uirus è loco tollitur: alterum, quòd eius ueneni pars, quæ ad interiora grassatur, cum multo copiosoq; sanguine excernitur. Quòd si locus sectionem nõ admittat, cucurbitulę cum largiori flamma adfigẽdæ sunt. Sed iam de ustione suprà in rabiosorum morsu differuimus. Si uerò icta pars, utpote extrema, eam sectionẽ commodè non respuat, præsertim in omnibus serpentium ictibus, aut aspidis, cerastæ, similiumq;, proculdubiò amputanda est. Conuenientiora supradictis auxilia sunt, quæ epithemata uocant. Imponatur sarmentitius cinis, aut ficulnus, cum lixiuio stillatitio subactus, garo, & acri salsamento. porri, cepæ, & allia modò minutissimè contrita illinuntur, modò crementa uulneribus inijciuntur. quinetiam dissecti gallinarum pulli, cùm maximè tepent, percusso loco applicentur. Nec desunt qui hisce tanquam discordia quadam naturali pugnantibus utantur. uerùm huius rationem inire facilimum fuerit. Gallinæ enim calida natura preditæ sunt, argumento, quòd deuoratum insigne uirus conficiunt, & aridissima quæque semina consumant. Item nonunquàm arenas lapillósque ingluuie sua deuoratos, dissoluunt. Itaque animantis admoti calore adiutus spiritus, ab icta parte impetum capessens, exiliensq; secum uenenum exigit. Nec me fugit quid in Aegypto fieri soleat. Cùm spicas Aegyptij metunt, ollam picis paratam habent, & appensam fasciam: tunc enim maximè serpentium iniurias expauescunt, tum propter spicilegij tempus, tum quòd opacis simul abditæ speluncis & cauernis, densóque aruorum cespite delitescunt. Molestissima enim animalia, & uirus eructãtia, Aegyptus in campis ferre consueuit. ubi ergo aut in pedem, aut partem aliam, morsum intulerunt, quia adsunt, fasciam in ollam picis coniiciunt, & semel aut iterum brachium aut crus paulum supra uulnus obligãt, & arctissimè duo è præsentibus distringunt, locumq; secantes qua circumactus est laqueus, picem instillant, cúmque uulnus satis excepisse uidetur, la

A queum resoluunt,& cepis alijsq; suprà memoratis illiniunt. Praeterea pix liquida cum sale trito, et feruente illita, praesentaneo est auxilio, si iugiter innouetur. Conuenit & cedria,& fimum caprarum ex uino decoctum,locum aceto calido, calaminitha in lotio,maris aqua, aut acida muria decocta,foueri salutare est.Quinetiam nō desunt emplastra uehementissima,& calidissima,quę uenenum elicere,expugnare, & discutere possunt, Cuiusmodi sunt, quę ex sale,aut nitro,sinapi,& cachryecomponūtur.Dequib.cōsequēter erit tractādū. Erasistratus aūt nō iniusta reprehēsiōe eos incessit,qui incognitas ad hūc usum facultates cōscripserūt,ut Elephātisel,crocodiliue sanguinē ouaq; testudinis,& cōsimilia.Nā cū iuuātia quędā literis tradidisse uidentur, planè in hęc sola incidētibus imposuerunt.Quare talia deuitanda sunt, cū difficile,nisi regia facultate peruestigare possint: neq; quò nostra fides ijs obstringatur,frequenti obseruatione,sufficiens experimentum pręstiterint.Quę autem ad cōmunem omnium usum pertinent,quęq; facilè suppeditari,& omnibus à serpente percusis auxiliū ferre queunt,subiungenda uidentur. Intubus itaq;,& erica,& astragalus,cū aceto pota,contra omnes serpentiū morsus auxiliantur.item bitumē,et uirentes platani pilulę in uino diluto coctae, & paliuri decoctum, radix aristolochię,& eryngij,decoctae etiam lauri baccę,& deuoratae,piperq; largiùs esitatum,ruta,anethum,& cyclaminus.coma porrorum priuatim ex pane,aut allium,aut cępe, salsamentaq; quàm acerrima,origani decoctum cum uino potum,foeniculi,pulegij, calaminthę, porrorumq; succus, cum melle desorptus. hęc quidem à plantis conquiruntur. Ab animantibus uerò quędam utiliter peti solent. gallinaceorum cerebella in cibo, leporinum coagulum cum uino,itidem castorij sextans. testes marinae testitudinis sumpti multum prodesse traduntur.mustela sale inueterata inter auxiliaria medicamenta est. Commendatur inprimis exenterata,quę sale siccescens inueteratur:ex qua binas drachmas cum uino bibisse satis est.Sed de simplicibus, quę dari solent hactenus.Percussis à serpente prodest alui deiectio, diffluens sudor,urina copiosè reddita.Sunt & compositę quędam potiones,quę mira remedia polliceri tradūtur,ut et opij & myrrhę singuli oboli,piperis sicilicum.ea melle excipiuntur,& instar Aegyptię fabae dantur cum uino.itidē syluestris rutae seminis, gith,cumini Aethiopici, aristolochiae, galbani, singulorum pares portiones tritae,& cum

B erucae succo subactae,digeruntur in pastillos,qui drachmae pondus aequent. dantur ex ijs terni cyathi cum uino.Haec habui de communibus auxilijs quae dicerem. De peculiaribus remedijs contra bestias, quae uenena uibrant, consequenter est dicendum.

Peculiaria remedia uirulentorum ictuum.
Caput XL.

INter ferientium uenenatorum notas nihil de uespis & apibus articulatim cōgessimus, quòd conspicuę omnibus forent,& nihil excellens aut notatu dignum in his obseruaretur:inter remedia tamen,earum meminisse non fuit alienū.Igitur aduersus utrarumq; ictus prodest illita malua,& hordeacea farina cum aceto,ficulneum lac in uulnus instillatum,à muria,aut maris aqua fotus: Phalangiorum ictibus ficulneum cinerem,adiecto sale trito & uino,imponere oportet,aut radicem syluestris punicae quàm tenuissimè tritā,aut aristolochiam, cum hordei farina & aceto subactam.ulcera aqua maris proluenda,aut aplastri decocto. folia eiusdem illinenda. lauacris perpetim utendum,& propinandum abrotoni semen, anisum, aristolochiam,cicer syluestre,cuminum Aethiopicum,cedrides tritas, platani corticem, & trifoliae herbae semen. priuatim autem , singulorum ex ijs binas drachmas dare cum uini hemina conuenit.item myricae fructus, & chamaepityos, & uiridium cupressi pillularum decoctum,admisto uino.Sunt qui fluuiatilis cācri expressi succū, cū lacte,* assumpto apij semine,confestim molestijs liberare prodāt : Si scolopēdra morsum infixit,sal quā leuissimè tritus ex aceto uulneri inspergendus, aut ruta syluestris superponēda. locus acida muria est fouēdus. dāda in potu aristolochia cū uino,aut serpillū,aut calamintha,aut ruta syluestris. Percussis à scorpione, prȩsenti est auxilio ficulnum lac in uulnus instillatū.scorpius ipse qui ictum uibrauit,tritus, et pcusso loco impositus,suę plagę remediū est, ob caecā quādā naturarū (ut cōstat) discors

*aqua, aut lacte.

discordiam,quæ antipathia appellatur. præterea tritus & impositus cum sale, lini A femine & althæa, scorpius conuenit. fulphur ignem non expertum,resina terebinthina exceptum,& emplastri modo adiectum auxiliatur, itidem galbanum ad splenij formam ductum,& calamintha quæ trita illinatur,& farina hordei in uino parata,in decocto rutæ. semen trifoliæ herbæ tritum, & uulneri iniectum opitulatur. Hæc ad affectum locum pertinent. Post hæc quàm efficacissimis potionibus utendum. cuiusmodi sunt aristolochiæ,præsertim corticis binæ drachmæ uino,tusa gētiana,& pulegium decoctum,& baccę lauri pauco numero tritę, & calamintha cū posca in qua magnoperè discoqui debet. cupressus* cū uino,et ruta. nec secus ficulneum lac,laserpitium,si adsit: sin desideretur,peucedani succo utendum. efficax est *cyperis *parthico potus trifolij,& ocimi semen, horum autem omnium uicem pensat iugis lauacri usus,euocatus sudor,& dilutæ uini potiones. Ei qui marina pastinaca icitur,omnia, quę de uiperarum morsu paulò pòst referemus,simili modo conueniunt. peculiariter autem (ictus à marino scorpione,& dracone inferuntur,qui molestos cruciatus *hæc quidam non habent. cient: interdum autem,sed rarò, nomas excitant. quibus) absinthij, saluiæ aut sulphuris ex aceto triti potio subuenit. Pastinaca diuulsa & uulneri imposita,sui ictus medela est. Si musaraneus momorderit,auxiliatur ex galbano splenium,per se uulneri exterius impositum, ut medicamenti modò aceto tritum, & hordeacea farina cum aceto mulso illita. quinetiam mus ipse qui morsum intulit, si dissectus apponatur,ictus sui ueneficia luit. resistunt quoq; acini dulcis punici decocti, & illiti,item porri,& allia contrita,necnon aquæ calidæ fotus. sed hæc ad locum pertinent. Prodest potum abrotoni decoctum,maximè si in uino detur,præterea serpillum,et galbanū,& eruca uino madefacta,recentes cupressi pilulę cum aceto,& cyclaminus ex aceto mulso, & pyrethrum cum uino & chamæleonis herbæ radix. Nec desunt qui literarum monumentis tradiderunt, tritum murem araneum cōtra suos ictus commodè bibi. Quam historiam apud alios inuentam, dignam duntaxat censuimus quę annotaretur. Alij asseuerant demorsum non aliàs exulcerari,nisi prægnās mus araneus fuerit,tum sanè auxiliari ferunt. Si uipera morsum impresserit,fimū caprinum cum uino,studiosè impositum opitulatur. item laurus,& abrotonū,& galbanum splenij loco superiectum,origanum uiride inditum. pulli gallinarū discerpti,& confestim admoti. erui farina uino subacta. radicis cortex usq; eò tusus, ut in B puluerem solutus abeat,& scilla tosta,detritum chamæmelum,hordeaceę farinæ cataplasma in aceto mulso præparatum: sed locus antè eo calido foueatur. hæc loco imponuntur. Contra uiperinos ictus rubus cum uino prodest. aliqui anchusam tenui folio constantem auxiliari produnt. leporini coaguli in uino terni oboli bibuntur,& porracei succi hemina in mero, & foliorum apiastri succus, & syluestris ruta. hæc in uino potari debent. uinum frequenter bibendum,allia mandenda, & cæpę,& porri recentes,salsamenta acerrima,& opipara. simplicia hęc sunt. Percussis à uipera pręclarè auxiliatur medicamentū,quod myrrhę,piperis,castorij,floris portulacę feminisq́;, dimidio acetabulo constat. hęc omnia in Cretico passo teruntur, aut in alio probato. Erasistratus in eo libro qui περὶ δυνάμεων,id est, de uiribus in scribitur, pleraq; alia tradidit,quę ictis à uipera auxiliua ferre possunt,* inter quæ *Omnia hæc quidam non habent. talia maximè laudantur: gallinacea cerebella cum uino pota, semen satiuę brassicę tritum,& acetabuli mensura cum uino potum. Quinetiam bonum est digitum in liquidam picem intingere,deinde uinum,quo digitus fuerit elutus,bibere.) De amphisbęna mentionem hoc loco fecimus,quoniam ferè remedijs ad uiperas scriptis, percussi ab ea adiuuari soleant. A dryino ictis conuenit aristolochia cum uino pota,trifoliū herba,radix hastulæ regiæ similiter assumpta,& fructus ex omni quercus genere. tusę ilicis radices,& illitę parti ictæ auxiliantur. Hæmorrhoi dipsadisq́; morsus uelut immedicabiles à plerisq; maiorum deplorati relinquebantur. quare si peculiaribus contra dipsadem remedijs egeamus,communia experiri operęprecium erit,protinus autem scarificatione uti,ustionem facere, & si locus patiatur,extremorum amputatione opus erit: consequenter quàm acerrima cataplasmata admouere,de quibus sępenumero diximus. Nec me fugit,acres cibos,maximè à salsamentis,utiles esse. meracæ potiones & lauacra prosunt, quę subinde interiecto breui spacio assumenda sunt, priusquàm morbi genus emerserit, quo semel ir-

A rumpente, opem ferre non potest ulla medici opera. In ictu hæmorrhoi eadem pro sunt. insuper quæ in commune opitulantur, ut scarificationes, ustiones, acres cibi, meraci potus, & quæ nunc in dipsade definiuimus. quinetiam decocta uitis folia, & cum melle trita. Si morsum natrix adegit, prodest origanum tritum, & aqua subactum, lixiuia cum oleo indita, aut aristolochiæ cortex, aut querna radix minutim contrita & hordei farina cum aqua & melle colliquata, bibuntur etiam binæ aristolochię drachmę in potione poscę cyathis duobus, deinceps marrubij succus, uel decoctum alterius cum uino, fauus recens datur in aceto. Morsis à cenchridio auxiliatur lactucę fructus cum lini semine illitus, & satureia trita, & syluestris ruta, & serpyllum cum duabus hastulę regiæ* drachmis, & tribus uini cyathis, aut aristolochię radix. item cardamomum* & gentiana. Si cerastes percusserit, cita partis amputatio suffragatur. quare sine mora ictam partem amputare, aut scalpro confestim circuncidere, et ijs similia cōsequi oportet. urentia insuper reliquijs admouenda, siquidem uirus hoc ueneno basilisci simile est. Iis qui ab aspide feriuntur, quę de ceraste scripta sunt, auxilia dari debent: nam uenenum hoc, quemadmodū basilisci, aut sanguis bubulus celerrimè in arterijs sanguinē cogit. Ad basilisci morsum, ut Erasistratus autor est, auxiliatur castorij drachma in uino pota, item papaueris succus. Ictuum remedia ita se habent.

* centaurij.
* nasturtium.

FINIS.

IN

A IN PEDACII DIOSCO- C
RIDIS ANAZARBAEI, PRIMVM DE MEDICA MATERIA LIBRVM, Annotationes VALERII CORDI SIMESVSII.

IRIS. Caput I.

IRIS, SIVE IREOS, siue Iridis, in genitiuo proferas, eadem est planta. Quapropter inepte distinguunt quidam, quasi diuersæ sint herbæ, Iris & Ireos. Est autem Iris ea radix, quæ à Germanis Violwurtz uocatur: non quòd uerè sit uiolæ radix, sed quòd odore uiolas æmuletur. Et hoc quidem nomen Iridi Illyricæ proprium & peculiare est, quæ omnium optima censetur. Nascitur etiam apud nos, & uulgo Blaw schwerteln/seu Blaw lilien/nominatur: Sed hæc suas habet, quibus ab Illyrica dignoscatur, notas. Est enim horribilior, odore iniucundior, & multò maiore acrimonia, gustanti molestior: fauces enim grani gnidij modo exurit. Quapropter caliditate Illyricam plurimùm superat. Sed
B quantò in hoc illa est superior, tantò etiam in aromatico odore & sapore inferior existit. Porrò uehementiùs etiam aluum quàm Illyrica, purgat.

ACORVS. Caput II.

PErsuasum est omnibus, Acorum eam esse herbam, quæ à nobis Gelb schwerteln appellatur. Quantum uerò hæc à ueritate distet opinio, facilè intelligunt, qui rationem & communes sensus sequuntur. Acorus enim in tertio calefaciendi & siccandi ordine à Galeno ponitur, cum qua facultate etiam iucundum & aromaticum odorem & saporē coniunctos habet. Qui uerò apud nos nascitur, falsò appellatus Acorus, nihil acrimoniæ, nihil item quod aroma oleat aut sapiat, habet, sed austeri & acerbi saporis plurimum. Hinc sequitur necessariò, quòd contrarium Acoro temperamentum habeat. Porrò nec hoc concesserim, eam hîc in nostris terris degenerare. Nam quamuis hic ipse falsò uocitatus Acorus etiā in calidis regionibus nascatur, tamen eandem seruat austeritatem: & ecōtrà uerus Acorus, qui in Illyrico nascitur, eandem habet acrimoniam, quam in Syria multò calidiore terra nascens. Verùs Acorus autem nihil aliud est, quàm illa radix, quæ hodie in Pharmacopolijs Calamus Aromaticus appellatur: quod certißimis argumētis constat, quæ omnia addu cere lōgum foret. Satis sit nobis doctißimi & diligentißimi in hoc studio Viri, Dominici Senni, fides & autoritas, qui in Syria nostrum falsò uocatum Calamum, nasci uidit, ijsdem omnibus notis insignem, quibus Acorus describitur. Porrò quòd nos uero Calamo aromatico careamus, suo loco demonstrabitur.

MEVM. Caput III.

MEon, quod quidam etiam Meum appellant, solo nomine in usu est. Res uerò ipsa hodie incognita penitus est: quāuis Pharmacopolæ radiculas quasdā acres hoc nomine ostendant, nō tamen omnes eandem habent. Quidam enim Struthion, quidam Angelicam, quidam Tordeilon, quidam etiam radiculam ab Agyrtis Olfenick uocatam habent: Tam incertus & inconstans est huius herbæ usus. Verum autem Meon in ipsa Italia, medicamentorum fertilißima regione, non nascitur, nedum in Germania. Propterea quondam Itali medici hanc herbam serere cogebantur, ut testis est Plinius lib. 21. statim in principio cap. 23. ubi sic inquit: Meum in Italia non nisi à Medicis seritur, & ijs admodum paucis. Igitur licet D
nobis pro hac herba aliam æqualis temperamenti accipere. Eam uerò quam pro Meo accipimus, Meon uocare non perinde concessum est.

CYPERVS. Caput IIII.

PLinius inter Cypirum & Cyperum differentiam cōstituit, cùm tamen reuera nulla alia differentia inter eas sit, quàm quæ inter duo eiusdem alitis oua. Quare siue Cyperum, siue Cypirum, pronuncies, eadem tamen res erit. Porrò Cyperus est iuncus odoratus, angulosus, qui cùm longas radices habet, Cyperis uocatur: Cùm uerò oliuæ similes, & sibijpsis cohærētes, Cyperus. Solæ radices in usu sunt Medicis, & priscum nomen retinent, nempe Cyperus Romanus, uel longus, qui Cyperis est: & Cyperus rotundus, qui Cypirus uocatur. Inueniuntur plerunq; simul longæ & oliuæ modo rotundæ radices sub eadē herba: propterea non erit operæprecium, magnam inter Cyperum & Cyperida, differentiam facere.

CARDAMOMVM. Cap. V.

CArdamomi appellatione habentur grana in Pharmacopolijs, ualde aromatica. Manardus uerò & Antonius Musa clamant, nos uero Cardamomo carere, quandoquidem ab autoribus descriptæ notæ, granis uocatis Cardamomum, nullo modo conuenire poßint. Quod uerum esse concedo & ipse,

A Sed tamen non continuò sequitur, nos uero Cardamomo carere. Dioscorides enim & Serapio integros Cardamomi fructus granis confertos, ut olim afferebantur, descripsere. Hodie uerò ipsi cortices, quoniā lignosi & nullius odoris ac saporis sunt, abijciūtur, & sola intus inclusa grana, propter saporis & odoris fragrantiam, ad usum reseruātur. Cardamomi uerò genera hodie duo afferūtur, maius & minus. Maius fructum habet lignosum, iuglandis ferè magnitudine, intus angulosis & aromaticis granis, mali punici modo plenum & confertum, & fractu contumacem. Minus uerò fructum fert Auellana etiam multò minorem, triquetrum, & minoribus granis repletū, eiusdemq; saporis & odoris, sed uehementiùs linguā penetrantibus. Maius parciùs hodie affertur: propterea quidam in eius locū grana Paradisi substituerunt, & Cardamomum maius uocauerūt: impropriè tamen & malè. Nam sapore, quo piperi similia sunt, & odore plurimùm à Cardamomo differūt. Fructus uerò figura aliquam habet cognationem, qui oui columbini magnitudine conspicitur, & Cardamomi modo granis angulosis repletus est. Grana ipsa etiā Melligette uocantur, quòd à regno Melli aduehantur. Illi uerò plurimùm errant, qui Nigellæ citrinæ semen Cardamomi appellatione * dignantur.

* Aliâs, donant.

NARDVM. Caput VI.

CVm simpliciter Nardum, scriptū legimus, semper Syriacam uel Indicā intelligere debemus. **B** Sunt enim multæ differentiæ, ut Indica & Syriaca, quæ nullam aut exiguam differentiā habent. Præter has est Celtica, quæ etiam Saliunca uocatur, Montana, rustica, siue Azaron, Cretica siue Phu, & Malobathrum: de quibus singulis deinceps agemus.

NARDVS SYRIACA.

SYriaca siue Indica Nardus est ea, quæ adhuc in Pharmacopolijs Spica Nardi, uel simpliciter Spica appellatur, Adeò per omnia cōueniunt etiā omnes notæ. Quapropter non rarò mirari eos soleo, qui Nardo nos carere negant. Id tamen uerū est, afferri nardū ualde inueteratā, debili odore & languido sapore, ut satius sit & cōuenientius, Celticam pro Indica accipere.

NARDVS CELTICA. Ca. VII.

CEltica nardus absq; ulla cōtrouersia est ea, quæ hodie à Pharmacopolis Spica Romana dicitur: nulla enim est, quæ nō conueniat, nota. Testatur Diosc. hanc nardum Saliuncam ab Incolis appellari, quā uocem Marcellus Vergilius in Gallicā mutauit: sed malè & ualde frigidis argumētis inductus. Nam Germani eandē herbā adhuc proprio uocabulo Seliungk appellant. Celtica aūt Nardus in Istria, Germaniæ uiciniori quàm Galliæ regione, Pannonia et in Alpib. nascitur. Quare potius Germanica quàm Gallica appellari debet. Nusq̄ enim hæc Nardus in tota etiā Gallia nascitur, Sed adhuc ex Norico, Istria & Pannonia in maxima quātitate affertur. Quare ipse Diosc. huic nardo Gallicæ nomen nō tribuit, sed Celticæ & Saliuncæ. **C** Nā Celtarum appellatione non tam Galli q̄ Germani ab historicis quibusdam indicantur. Adde, quòd Saliuncæ uocabulum Germanicum sapiat etymon. Hāc nardū alijs etiam uocabulis Germani nominant, ut Marien Magdalenen blůmē/Spica nardes: Sed omniū proprijssima & uetustissima est appellatio Seliungk: et si coniectari licet, uidetur mihi à conseruando iuuenili animo facta esse. Illi aūt uehementer impingunt, qui Spicā siue Nardū Celticā eā esse putant, quæ ab alijs Lauendula maior, siue Massiliensis Lauēdula appellatur, unde oleum Spicæ uulgo sic uocatū faciunt. Toto enim cœlo hæ duæ plātæ distāt. Nardus Celtica breuis herbula describitur, quæ propter breuitatē suam in manuales fasciculos nō minus hodie quàm olim ligatur. Lauendula uerò lignosus & longus frutex potius quàm herba est, neq; in fasces uel fasciculos ligatur. Nardi Celticæ folia subflaua describūtur, Lauendulæ uerò intensè uiridia cernuntur. Nardus Celtica luteo describitur flore, lauendula purpureū ferè ostendit. In Celtica nardo solæ radices & caules Medicinā faciunt: Folia enim & flores, quoniā neq; saporem neq; odorem habent, ex omni usu * abdicata sunt. In Lauēdula cōtrà soli flores & folia medica ui pollent: radices aūt & caudices potius quàm caules, quoniā lignosi & odoris & saporis expertes sunt, in nullū usum recipiuntur. Certū igitur est, Lauendulā istam maiorem nō esse Nardū Celticam, sed utraq; diuersa est, & sui generis plāta. **D** Quid aūt hæc Lauendula sit, in Stœchade indicabitur.

* Aliâs, explodunt.

MONTANA NARDVS. Ca. VIII.

MOntana nardus, quæ etiā Niris, Thilacitis et Pyritis appellatur, olim ex Cilicia in coriaceis sacculis (quos Græci θυλάκια uocāt) ad exteras nationes ferebatur: partim ad Medicinæ usum, partim ut ignibus propter iucūdum odorem inijceretur: unde etiam illi nomen Pyritis factum est. Hanc intelligit in Fastis suis Ouid. cùm ait:

> Et sonet accensis spica Cylissa focis.

Nequaquā enim Crocus eo loco intelligendus est, qui igni iniectus fœtet. Nardus uerò Mōtana in flammā iucundi odoris resoluitur. Copiosissimè hæc in Cilicia prouenit. Quapropter potius Pauli Marsi Piscinensis, quàm Antonij Phanensis Cōmentarium in hūc Ouidij locū probauerim. Nā ille Nardi Spicam, & bene: hic uerò Crocum, sed malè, per Cylissam Spicam intelligendū asserit. Hodie uerò nullus illius usus est. Nā non amplius affertur, præterquàm quòd interdum casu cum alijs mercibus adueniat: sed id rarissimè accidit. Hi autem uehementer errant, qui Montanam nardū eam putant esse herbā, quæ à nobis Ratzenleyterle appellatur, muscus potius, funiculi modo per terram serpens, quàm herba: qui etiam nullo neq; sapore neq; odore commendetur.

AZARVM. Caput IX.

Azarum

A AZarum quamuis odore Nardum imitetur, ut etiã propterea sylueſtris nardus nominetur, nullã tamen formam cũ nardo communem habet. Nõ defuerũt, qui etiã hãc Baccharem appellarent, ꝑpter odoris similitudinem. Ambæ enim, scilicet Azaron et Baccharis, odoratæ herbæ sũt, sed diuerſæ. Malè igitur Baccharis caput in Azari caput, & ecõtrà reposítũ eſt, quaſi una eademq; eſſet herba. In correctioribus uerò exemplaribus, seorſim de utraq; agitur. Nã Azarum primo libro inter aromata recenſet. Baccharẽ uerò in tertio inter odoratas & coronarias herbas deſcribit. Azarum à nobis Haſelwurtz nominatur, quòd plerũq;, & ferè ſemper, in Coryletis naſcatur. Antonius Muſa Italus, & Germanicæ linguæ ignarus, à lepore factũ illi nomen eſſe interpretatur, ſed malè. Nã ſi à lepore etymon deriuaretur, nõ Haſelwurtz, ſed Haſenwurtz, pronunciandũ eſſet.

PHV. Caput X.

PHu, ſiue Nardus Cretica, quã quidam agreſtẽ nardũ uocãt, ſolo odore nardum imitatur. Per cætera enim omnino illi diſsimilis exiſtit. Ab omnibus eſſe creditur Valeriana. Quoniam aũt præcipuæ notæ nõ reſpõdent, falſum omnino eſt, quod quidã aiunt: Phu ſine controuerſia eſt Valeriana. Nullo modo tamen negandũ eſt, Valerianam huius Phu ſpeciẽ eſſe agreſtem, & diſsimili radice, & quæ à ueteribus nõ deſcripta ſit. Verum aũt Phu ea eſt herba, quæ à nobis Theriacks kraut / & Garten ſeltingk / B quaſi ſatiua Saliunca, ſiue Nardus appellatur. Radices habet multas digiti craſsitudine, quæ tranſuerſæ in ſuperficie terræ ſerpũt, odore nardi, ſed grauiore. Valerianæ uerò radices uiroſiore odore ſunt, nec in terræ ſuperficie ſerpunt, ſed graciles fibras deorſum agunt.

MALOBATHRVM. Ca. XI.

MAlobathrum multi crediderũt Nardi folium eſſe. Dioſc. uerò & ipſa experientia cõtrarium teſtantur. Hoc Malobathrum antiqui foliũ etiã nominabant, quãdoquidem nihil aliud eſt, quàm foliũ ſine radice paludibus innatans. Hinc unguenta, quæ Malobathro odorabantur, foliata dicta ſunt: eratq; hoc foliũ principale in unguentis, & non nardi foliũ, ut Plinius exiſtimat. Siquidem Nardus ſpica tantùm eſt, præter quam nulla folia habet. Quapropter ſuper uacuũ eſt, quod Plinius dicit lib. 12. ca. 12. Gemina dote Nardi ſpicas & folia celebrant. Hodie aũt hoc aroma amplius non affertur. In eius uerò locũ Caſiæ & Cinnamomi folia ſubſtituta ſunt, quæ pro Malobathro quidẽ in uſum recipere cuilibet licet. Sed eadem Malobathrum, uel ſimpliciter folium appellare, non perinde fas eſt.

CASIA. Caput XII.

CAſia multiplices habet differentias. Eſt enim Caſia aromatica Cinnamomo cognata arbuſcula, cuius ramuli uel baculi, ſi cũ ipſo cortice ligno adhuc inhærente uendãtur, Xylocaſia appellantur. Cùm uerò extruſo ligno ueneãt, Caſia Syringites, uel C Syrinx uocatur, quòd excauati cortices fiſtulæ ſimilitudinem habeãt. Hæc erat antiquis Caſia fiſtula, uel fiſtularis. Arabes aũt aliã Caſiam fiſtulã in uſum Medicinæ introduxerunt, quæ fructus proceræ arboris in India, et nũc in Aegypto etiã naſcentis exiſtit, quem Ariſtobulus Barbarus Fabam Indicã uocat, diuerſæ penitus cum alijs facultatis. Porrò ueterũ Caſia fiſtularis, uel lignea, multis ſeculis nõ in uſu eſt, ſed eius loco cortex radicis cuiuſdã, acerbi & nõ aromatici ſaporis uenditur. Iam uerò quorundam diligentia factũ eſt, ut una eius ſpecies rurſum aſportetur, ſed rarò ac minimè copioſè. Habet autem Caſia tantã cum Cinnamomo ſimilitudinem, ut alterutra in aliam non rarò degeneret.

CINNAMOMVM. Ca. XIII.

CInnamomi non pauciores quàm Caſiæ ſpecies ſunt. Optimum eſt quod Gal. in lib. de Theriaca ad Piſonem & de Antidotis, deſcribit. Tali aũt hodie omnino caremus, & habemus tantùm ex omnibus uix unã ſpeciem, eã ſcilicet, quæ Moſilicæ Caſiæ ſimilis eſt, quæ item omnium max. arboreſcit. Propterea nõ ſine ratione quidã opinãtur, noſtrũ Cinnamomum Caſiæ potius quàm Cinnamomi ſpeciem eſſe. Cum uerò Caſia & Cinnamomum plures habeãt ſpecies, ſintq; inter ſe ualde cognatæ arbuſculæ, temerarium eſſet pronunciare, nos Cinnamomo carere. Cinnamomum autem, ut hodie affertur, eſt cortex tã tùm ſuæ arbuſculæ, quam quidam Canellam uocant, D nos uerò Zimetrinden.

AMOMVM. Ca. XIIII.

AMomum eſt paruus ille et in ſe ipſum cõuolutus frutex, quem monachi roſam ſanctæ Mariæ, & roſam de Hiericho, uocãt. Nihil enim in hac planta quod hiſtoriæ repugnet, inuenitur: quãuis Antonius Muſa id neget, eo argumento utens, quòd roſa Hierichuntis folia Bryoniæ nõ habeat, quæ tamen Amomũ habere debet. Quòd autem hæc ipſa Hierichũtis roſa talia folia non habeat, nemo ſtatuere poteſt, cùm ipſa folia in tanto itinere, & tanto temporis interuallo antequam ad nos perferantur, dilabi poſsint. Quis enim non uidet, ſi apud nos ramus in ſyluis decerpatur, & per longinquũ iter feratur, quòd folia ipſa defluant? Quare frigidiuſculum eſt hoc Muſæ argumentum. In Pharmacopolijs autem uerũ Amomum nõ habent, ſed eius loco duplicis generis ſemina oſtendũt, quorũ unum eſt Syſonis, alterum uerò Botryos, hoc eſt, alterius Ambroſiæ ſemen.

COSTVS Caput XV.

COſtus, qui triplicem habet differentiã, hodie rariſsimè affertur, ſed eius loco quidam adhuc nõ minus quàm olim Comagenæ Enulæ præparatã radicem uendunt, quidam etiam alias diuerſas: ita ut nullum ferè Pharmacopolium ſit, quod nõ propriũ Coſtũ habeat. Nomen eius adhuc in ore omnium fertur, res uerò ipſa è manibus excidit.

A SCHOENVS, QVEM LATINI TEretem seu rotundum odoratum iuncum appellant.
Caput XVI.

IVncus odoratus duplicem habet differentiam. Vnus enim angulosum, alter teretem caulẽ fert. Ille alio etiam uocabulo Cyperus, de quo suprà dictũ est, hic uerò Schœnos simpliciter appellatur, & flores eius σχοίνου ἄνθος, & composita appellatione, σχοίνανθον, quam uocem in squinantum Græcæ linguæ imperiti deflexerunt. Erantq; ex hac planta olim in maximo usu flores, nunc uerò stipites & folia tantùm nobis Arabes mittunt: sibi flores, hoc est, præstantiorem partem reseruantes. Nihilominus tamen hæ partes stipites & folia, Schœnanthi appellatione ueniunt. Porrò hoc aroma Germani Kamelstro appellant.

CALAMVS AROMATICVS.
Caput XVII.

VEro aromatico Calamo omnino hodie caremus, cuius loco uenditur ueri Acori radix. In calamo autem ipsa arundo, & non radix, in usu est: propterea ipse calamus, siue arundo, à Dioscor. & non radix, describitur. Ex Acoro autẽ sola radix medicinam facit, quam nũc pro aromatico Calamo uendunt. Dominicus Senno cũ Acoro Calamum aromaticum in Syria nasci uidit, & nihil differt à uulgari B arundine, quod ad formam attinet, sed sola tantùm uirium diuersitate, & aromatico odore & sapore ab illo distinguitur.

BALSAMVM. Cap. XVIII.

BAlsamum non minus quàm olim adhuc in Aegypto nascitur, sed ad nos liquor eius nõ perfertur: & si adfertur, mille modis adulteratus est. Eius tamen fructus & lignum in omnibus Pharmacopolijs uenduntur, Carpobalsami & Xylobalsami nomine, sed adulterata & ipsa. Nam antequàm ad nos ueniant, in humore aliquo ea macerant incolæ, sibi dilutũ ad medicinam & unguenta reseruantes, nobis uerò sine uiribus lignosam substantiam mittentes.

ASPHALATVS. Cap. XIX.

ASphalatos, siue Aspalatos (nam utrunq; dicitur) multùm ab Asphalto differt. Illa enim aromatici odoris arbuscula est, hæc uerò res pici similis in terra nascẽs, quæ aliàs bitumen appellatur. Asphalati autem arbusculæ non una tantùm species existit, quæ omnino hodie non cognoscitur. Nam neq; nomẽ ampliùs auditur. Ruellius lignum Rhodisium, quod Agallochi species est, Asphalatum esse constanter affirmat. Cùm uerò in Rhodisio ligno ipsum lignum tãtùm medica ui & odore polleat, in Asphalato autem radicis tantùm cortex, non uideo quomodo certò aliquis affirmare poßit, lignum Rhodisium Asphalatum esse.

MVSCVS. Caput XX. C

DIfferunt plurimùm ueterum & recentiorum Muscus. Nam ueteres sic uocant uillosam illã caniciem arborum, quæ propriè etiam in quacunque nascatur arbore, muscus appellatur. Medici autem hoc uocabulo non quemuis arborum muscũ intelligebant, sed eum qui in Cedro, Populo alba, & Quercu nasceretur. Verùm neq; hunc indifferenter, sed eum tantùm, qui aromatum modo odoratus esset. Quapropter à Diosc. in hoc primo Libro inter aromata recẽsetur. Res uerò quæ nunc muscus appellatur, imp propriè nomen hoc accepit. Non enim arborum ullo sa canicies est, sed Indici cuiusdam animalis odoratũ pus. Quapropter peritiores natura res diuersas distinguunt, illum Muscum, hunc uerò Moschum appellantes, ut apud Aëtium uidere est.

AGALLOCHVM. Cap. XXI.

AGallochum sine dubio illud est lignum, quod hodie ab omnibus Medicis & Pharmacopolis Xyloaloës, id est, lignum aloës, & lignum Paradisi uocatur. Huius autem multæ sunt differentiæ, quas periti facilè distinguere possunt. Omnium uilissima eius species est, quæ lignum Rhodisium appellatur. Sed quãuis minori precio, quàm cæteræ species, ueneat, nequaquam tamen contemnendas in Medicina uires habet.

NASCAPHTHVM. Ca. XXII. D

NAscaphthon quid uerè sit, hodie omnino ignoratur, nisi quis Storacem siccã, siue Corzumbrum esse contendat.

CAVCHAMVM. Cap. XXIII.

CAuchamum est gũmi illud, quod hodie omnes Pharmacopolæ Laccam uocant. Si uerò aliquis credere nolit, legat Diosc. de Cauchamo hoc Caput, & Serapionis de Lacca, qui hunc autorem super Lacca adducit, totumq; Cauchami caput de uerbo ad uerbum recenset.

CYPHI. Caput XXIIII.

CYphi thymiamatis cõpositio est, qua Aegyptij sacerdotes in sacrificijs utebantur: eratq; duplicis compositionis, Vna Seleniacum, Altera Heliacum appellabatur: quòd hæc Soli, altera Lunæ consecrata esset. Quomodo autem præparetur, hic ipse autor, & Aëtius in Methridatica compositione, & alij plures, indicant.

CROCVM. Caput XXV.

CRoco olim Lycia, Cilicia, Sicilia & Italia celebrabantur tantùm, nunc uerò copiosus etiã in Germania eius est prouentus. Croci autem appellatione non solùm tota cum radice herba intelligitur, uerùm etiam ipsa tantùm floris stamina, propter excellentiam, crocus simpliciter appellantur, quæ nos cum Arabibus Saffran nominamus.

CROCO.

A CROCOMAGMA.

Crocomagma Crocini unguenti fæx & sedimentum est, cuius compositio paulò post describetur.

DE INVLA. Caput XXVI.

Inula Helenium à Græcis appellatur, quòd ex Helenæ lachrymis enatum sit: quam fabulā pulchrè describit Nicander in Theriacis suis. Est autem duplicis Inula differentiæ. Vna quæ copiosè apud nos prouenit, & quam Germanico uocabulo Alant uocamus. Altera, quæ in Aegypto nascitur serpillo similis, & coronaria herba est. Sed hæc hodie omnino ignota est, præsertim apud nos.

OLEVM. Cap. XXVII.

Oleum, quādo simpliciter scriptum inuenitur, intelligendum id est, quod ex satiuis oliuis exprimitur. Hoc Germanicè Baumöl uocatur, propterea quòd ex fructu in arboribus nascēte exprimatur. Omphacinum uerò oleum est, quod ex immaturis oliuis exprimitur: hoc uiridiorem colorem habet.

OLEVM SYLVESTRIS OLIVÆ. Caput XXVIII.

Hoc oleum ex syluestris oleæ, quæ Oleaster appellatur, fructu exprimitur.

CANDIDVM OLEVM.

B Candidum oleum duplex est. Quoddam enim natiuum, quoddam factitiū habebatur. Quod uerò natura candidum est, adhuc ex Hispania Vlisbona in maritimam Germaniæ oram affertur, & ab incolis Wittöl appellatur.

SICYONIVM OLEVM. Caput XXIX.

Sicyonium ex candido oleo fit eo quo Diosc. docet modo. Nomen uerò inuenit, quòd ad Sicyonem Peloponnesi urbem copiosè præparetur. Hodie autē fieri desijt.

SORDES SIVE STRIGMENTA Balneorum. Caput XXX.

Moris erat ueteribus, corpora in balneis oleo ungere. Sudor uerò qui huic oleo & corporū sordibus miscebatur, strigmenti nomen inuenit.

PALAESTRARVM ET GYMNAsiorum sordes.

Similiter etiam nudi iuuenes in palæstris & gymnasijs se exercentes, oleo ungebantur. Sordes uerò ex hoc oleo & puluere, pauimentis, parietibus & columnis adhærentes, ad suos in Medicina usus colligebantur.

OLEOMEL. Cap. XXXI.

Oleomel non amplius affertur. Huic tamen simile quiddam ex quercuum & betularum uetustis truncis fluit, sapore melli, pinguedine oleo respondens. Hoc similiter ut illud nauseam & uomitum facit, aluumq; soluit. Germani Stockhonig/ siue Speiseym/ appellant. C

RICININVM OLEVM. Caput XXXII.

Ricininum oleum ex fructu ricini exprimitur. Quid autem ricinus sit, in Quarto describetur. Arabes hoc oleum de Kerua appellant.

AMYGDALARVM OLEVM. Caput XXXIII.

Exprimitur adhuc ex dulcibus & amaris amygdalis non minus quàm olim oleum, suosq; habet in Medicina usus.

BALANINVM OLEVM. Caput XXXIIII.

Ex glande unguentaria hoc exprimitur, & ab Arabibus oleum de Ben nominatur. Quid autē sit hæc glans unguētaria, in Quarto declarabitur. Oleum hoc non amplius affertur, imò in Germaniam nunquàm allatum est.

HYOSCYAMINVM OLEVM. Caput XXXV.

Hyoscyaminum oleū ex hyoscyami candidi aqua calida permacerato semine, ut alia multa olim exprimebatur. Nunc uerò inuenta meliori ratione ex eodem trito & calefacto semine sine aqua ui excutitur. Nos Bilsen öl appellamus. Huic similiter hodie præparatur Raphaninū & Sinapinū, quæ olim aqua macerabantur. D

CNIDIVM OLEVM.

Ex Grano cnidio oleum hoc exprimitur, rari hodie in medicina usus. Ceterùm non est, ut Marcellus Vergilius in huius capitis Commentario ait, granum Cnidium Chameleæ semen. Dioscor. enim id negat. Quid uerò sit, in Quarto audiemus.

CNICIVM OLEVM.

Cnicium ex Cnici, qui hodie Cartamus dicitur, semine exprimebatur, Cuius hodie nullus est usus.

RAPHANINVM OLEVM.

Ex Raphani semine nunc quoque non minus quàm olim hoc oleum exprimitur, sed alio, ut in Hyoscyamino præmonuimus, modo. Nos Rettich öl appellamus.

NIGELLINVM OLEVM.

Ex Nigellæ, quæ melanthion Græcis uocatur, semine, hoc oleum exprimebatur. Nunc autem cessauit illius usus. Quid uerò Nigella propriè sit, in Tertio audiemus.

A

SINAPINVM OLEVM.

Sinapinum ex uulgaris sinapis semine exprimitur, alia quàm olim ratione, ut in Hyoscyamino præmonstrauimus.

MYRTEVM OLEVM. Caput XXXVI.

Myrteum siue Myrtinum oleum, alia nunc ratione quàm olim præparatur, propterea easdem uires nemo illi tribuerit. De Myrto autẽ statim pòst hoc ipso libro sermo habebitur.

LAVRINVM OLEVM. Caput XXXVII.

Laurini uaria est cõfectio: Hodie uerò illud tantùm usui est, quod ex oliuæ oleo, & lauri frondibus oleo incoctis præparatur. Quidam, ut iucundiorem acquirat colorem, æruginem miscent, sed malè. Corrumpitur enim, & turbatur ærugine huius olei temperamentum. Verùm si diligenter præparetur, satis hilarem acquirit colorem, ut non sit opus æruginem addere.

LENTISCINVM OLEVM. Caput XXXVIII.

Lentiscinum oleum ex Lentisci maturo fructu oleo incocto fit, quod ad nos non affertur, neq; à nobis præparari potest, cùm ipsa arbore Lẽtisco careamus.

B

MASTICHINVM OLEVM. Caput XXXIX.

Hoc oleum fit ex Lentisci resina, quæ mastiche uocatur. Eius magnus adhuc est in medicina usus. Hodie uerò alia quàm apud Dioscoridem ratione præparatur. Vulgo oleum masticis uocatur.

ODORATA VNGVENTA. Caput XL.

ROSACEVM VNGVENTVM. Cap. XLI.

Rosaceum hodie oleum rosarum à Pharmacopolis uocatur. Verùm secundũ Dioscoridem & ueterum descriptionem non conficitur. Nam rosas tantùm in oleum coniectas ad solem exponunt, & deinde à rosis excolatũ exponunt, & usui reseruant. Estq; hoc simplex rosaceum, quo etiam ueteres interdum utebantur.

ELATINVM VNGVEN. Cap. XLIII.

Ex palmæ nondum florentis operimento, quod Elate uocatur, elatinum olim fiebat unguentum: hodie uerò fieri desijt. Quidam eius loco faciunt unguentum ex abiete, quod elatinum esse putant, creduntq; in huius unguenti compositione abietem elate appellatione significari, sed falsò. Nam elate tam palmæ operimentum, quàm abietem significat.

C

MELINVM VNGVEN. Caput XLIIII.

Melinum ex malis cotoneis adhuc conficitur, non tamen aromatis odoratur, sed simpliciter fit ex maceratis & insolatis in oleo cotoneis malis, uocaturq; oleum cytoniorum à Pharmacopolis.

OENANTHINVM VNGVEN. Caput XLV.

Oenanthinum ex labruscæ, quæ uitis agrestis est, floribus, oenãthe appellatis, cõficiebatur. Nunc uerò eius nullus in hisce terris usus est.

FOENVGRAECINVM VNGVEN. Caput XLVI.

Hoc à quibusdam adhuc præparatur, sed simpliciter ex fœnigræci seminibus oleo incoctis, uel ad solem maceratis. Qui præparant uocant oleum fœnigræci.

SAMPSVCHINVM VNGVEN. Caput XLVII.

Sampsuchinum ex maiorana, quæ Græcis sampsuchum appellatur, fiebat, admixtis alijs aromatibus. Nunc uerò non amplius præparatur. Nam omnia ferè unguenta, quæ olim odoris gratia conficiebantur, hodie in Europa non præparantur.

D

OCIMINVM VNGVEN. Cput XLVIII.

Ex Ocimo hoc quondam conficiebatur. Quid autem ocimum sit, in secundo libro audiemus.

ABROTONINVM VNGVEN. Caput XLIX.

Ex Abrotono nigra seu mascula, hoc olim fiebat unguentum. Nunc quidam in sole cum abrotono maceratum oleum, abrotoni oleum uocant.

ANETHINVM VNGVEN. Caput L.

Hoc hodie simplici ratione ex anethi floribus in oleo ad solem maceratis conficitur. Quidam etiam Pharmacopolæ secundum aliam descriptionem faciunt. Vulgo in Pharmacopolijs oleum anethinum uocatur.

LILINVM VNGVENTVM. Caput LI.

Lilinum adhuc fit, sed tantùm in oleo maceratis candidis lilijs. Vulgo oleum liliorum nominatur.

NARCISSINVM VNGVEN. Caput LII.

Non amplius cõficitur narcissinum, neq; hodie præparari potest, cùm uulgo narcissus non cognoscatur

CRO-

A CROCINVM VNGVENTVM.
Caput LIII.

Crocinum nostris quoq; temporibus fit, non tamen secundum hanc descriptionem. Pharmacopolæ hoc suo more præparatum oleum Croci appellant.

LIGVSTRINVM VNGVEN.
Caput LIIII.

EX Ligustri floribus, quoniam odorati sunt, hoc olim conficiebatur unguentum. Nunc uerò nusquam conficitur. Quid uerò Ligustrum sit, in hoc libro non multò pòst demonstrabitur.

IRINVM VNGVENTVM.
Ca. LV.

EX Illyrica Iride hoc præparabatur unguentũ. Quid autem Iris sit, anteà ostensum est.

GLEVCINVM VNGVEN.
Cap. LVI.

Simplex hæc est Gleucini confectio, quæ à Dioscoride ponitur. A Galeno hæc ipsa etiã κατὰ γένη septimo recẽsetur, & ad Dioscoridẽ refertur. & præter hanc aliæ tres indicantur, quæ plura recipiunt aromata, siue ingredientia, ut uocant. Nomen à musto, quod γλεῦκος à Græcis dicitur, accepit. Hodie non fit.

AMARACINVM VNGVEN.
Caput LVII.

B Diuersum hoc est à Sampsuchino, quamuis utrunq; Sampsuchum siue Amaracum capiat. Alia uerò aromata, quæ ingrediũtur, differunt. Qua re ut distinguantur ab inuicem, hoc Amaracinum, illud Sampsuchinum appellarunt. Nunc uerò & hoc fieri desijt.

MEGALINVM VNGVEN.
Caput LVIII.

HOc hodie non conficitur. Nam Dioscoridis etiam ætate non amplius conficiebatur.

HEDYOCHROVM VNGVEN.
Caput LIX.

HEdyochroon ab hilaritate coloris nomen accepit, hodie uerò non præparatur. Sunt & pastilli qui theriacam Andromachi ingrediuntur, similiter Hedyochroi appellati, qui plurimùm ab hoc unguento differunt. Quapropter ineptè apud Paulũ Aeginetam li. 7. in Theriaces compositione, uocabulo Hedyochroi adiecit unguenis appellationem interpres Albanus Torinus Vitodurensis.

METOPIVM VNGVEN.
Caput LX.

MEtopium Galbanum recipit, propterea à Galbani planta ab Aegyptijs Metopion appellata nomen accepit. Non præparatur hodie.

MENDESIVM VNGVENTVM. G
Caput LXI.

NEq; hoc amplius conficitur in Europa.

STACTE. Cap. LXII.

DIcta est Stacte à stillando. Est autem recentis & expressæ myrrhæ destillans pinguissimus flos. Antonius Musa Styracem liquidam Stactẽ esse constanter affirmat, sed malo iudicio. Sunt enim natura penitus diuersæ Styracis & Myrrhæ arbores, & huius lachryma in aqua resoluitur, Illius uerò in oleo, uel oleo simili humore tantùm. Styrax præterea liquida calamitæ Styracis expressio est, cui antequàm exprimatur, liquida resina & oleum additur, ut liquidior facta magis redoleat, & uiliori precio ueneat. Nam Styrax calamita pluris constat. Si ergo uera habetur & recens Myrrha, non magno labore ex hac Stacte exprimi potest. Hodie apud nos non exprimitur, ob recentis Myrrhæ inopiam, sed in Arabiæ Mecha copiosè adhuc conficitur.

CINNAMOMINVM VNGVEN.
Cap. LXIII.

CInnamominum à Cinnamome, quod basis huius unguenti est, nomen accepit. Hodie nõ præparatur.

NARDINVM VNGVEN.
Caput LXIIII.

NArdinum ex Indicæ Nardi spica, & alijs quæ à Dioscor. recensentur, fiebat. Nunc similiter præparatur quibusdam demptis, aliquibus etiam additis simplicibus. Sed multum illo ignauius est. Quidam uerum Nardinum Vnguentum hoc esse credũt, quod ex Spica Lauendulæ destillatur: sed longè falluntur. D

MALOBATHRINVM VNGVEN.
Caput LXV.

MAlobathrinum unguentum præcipuè Malobathro constabat. Hoc, ut Gal. in κατὰ γένη lib. 3. innuit, Romæ foliatum dicebatur. Nardinum uerò Spicatum.

IASMINVM VNGVENTVM.
Caput LXVI.

IN Persside Iasmini nascuntur flores, Violis quadantenus similes, qui ab Arabibus Iesmini & Zambach appellantur. Ex his unguentum illud conficiebatur, quod ab Arabibus etiam oleũ de Zambach nominatum fuit. Vnde imperiti putant hoc ex Sambuci floribus fieri, maximo, & qui etiam pedibus palpari posit, errore. Iasmini autem flores hodie à quibusdam in Italia feruntur, Iesemini appellatione. Sed I, primam consonantem quasi S, pronunciant. Vnde quidam eo ignorantiæ peruenerunt, ut Sesaminum semen, & Iesseminum appellatum Italis florem, eandẽ rem esse credant, sed malè.

A

MYRRHA. Cap. LXVII.

IAmdudum de Myrrha incidit controuersia, negantibus etiam doctissimis uiris, nos Myrrham ueram habere. Qui uerò res ipsas diligenter inquisiuerit, non poterit non uidere, quòd non tantùm mediocris, uerumetiam optima Myrrha afferatur: quãuis hoc fiat rarius. Quòd autem non frequentiùs fiat, sola in causa est Aromatopolarum, quos hodie Materialistas uocant, ignauia & inscitia. Hi enim cùm partim etiam in Aegypti Alexandriam nauigent, facilè possent optima quæq; eligere & asportare, nisi sumptibus parcere mallent, quàm humani corporis salubritati consulere. Verùm hoc nequaquàm illorum instituti est, sed longè alium finem, ipsas scilicet diuitias & priuatum commodum sequuntur. Myrrha autem adhuc nomen suum in Pharmacopolijs retinet.

BOEOTICA MYRRHA.

BOEoticam myrrham necesse est similiter lachrymam esse. Quemadmodum enim propriè uocitata myrrha eiusdem nominis arboris lachryma est, quæ in aqua dissoluitur (hoc addo, ut à resinosis lachrymis, quæ in aqua minimè resoluuntur, distingui possint) Sic etiam par est, Bœoticam myrrham ex arboris aliqua parte manare. Non enim frustra, sed ob similitudinem substantiæ & qualitatis, quas cum myrrha paulò minus quàm easdem habet, myrrhæ uocabulo appellata fuit. In hoc uerò Diosco. exemplari, quod Marcel. Verg. interpretatus est, clarè

B legitur, Bœoticam myrrham, nascentis cuiusdam in Bœotica arboris, incisam radicẽ esse, sed malè. Neq; hoc interpretis culpa, uerùm exemplaris Græci uitio factum est, in quo sic scriptum reperitur: ἡ δὲ Βοιωτικὴ σμύρνα ὄξι δένδρου τινὸς ἐν Βοιωτίᾳ γενομένου ῥίζα τετμημένη. Correctiora exemplaria uerò sic habent: Bœotica uerò myrrha ex incisa cuiusdam in Bœotia nascentis arboris radice manat &c. Quam lectionem ueram esse, ipse etiam Serapio indicat, cùm in myrrhæ cap. sic ait: Sed myrrha quæ est ex terra, quæ dicitur Laptoteno, id est, Bœotia, abscinditur ex radice arboris, quæ est in terris illis. Sic ille Dioscor. caput hoc reddidit, nec dicit Bœoticam myrrham incisam esse radicem, sed ex radice excindi, quemadmodum solent incisione elici reliqui liquores. Myrrha hæc hodie omnino non cognoscitur.

STYRAX. Cap. LXVIII.

STyracis & Myrrhæ arbores natura penitus esse diuersas, in Stacte præmonui. Quod etiam ad natales attinet, nihil penitus conueniunt. Hæc enim in India & Arabia, illa uerò in Asiæ minoris Pisidia & Cilicia prouenit, multùm secundum latitudinem distantibus regionibus. Si uerò substantiam ipsam earum, quæ ex his emanant, lachrymarum consideraremus, omnino diuersam deprehendemus. Lachryma enim, quæ ex Styrace manat, præter omnes alias no-

C tas quas iam taceo, resinosæ est substantiæ, cuius proprium est, in sibi simili humore aliquo resolui, & minimè in aqua, quippe quæ pinguedinis omnino nihil in se habeat. Quæ uerò è myrrhæ arbore destillauerit lachryma, facilè etiam propter substantiæ similitudinem, in quouis aquoso humore dissoluitur. Hæc latius ideo dico, ut sciamus liquidam Styracem nihil minus esse quàm Stacten: quod pluribus etiam demonstrare argumentis possemus, si huius loci esset falsas doctorum opiniones & iudicia confutare. Styracis autem triplex habetur hodie differentia. Est Styrax calamita, quæ in candicantes et ruffescentes grumos concreuit. Hæc addita resina & oleo expressa, liquida uocatur Styrax. Estq; altera species, quamuis substantia eadem, expressæ huius sedimentum, quam pro bona Calamita Styrace hodie uendere cœperũt, idq; ante paucos annos. Sed facilè fraudem exercitatus deprehendere potest. Talis enim Styrax corticibus & scobe in magnos grumos conformatis constat, qui minimum odoris, minus etiam pinguedinis habeant, & facilè digitis in puluerem fricentur. Tertia Styracis differentia: Styrax rubra est, à quibusdam etiã Thymiama uocata, estq; cortex in ruffo colore nigricans, quem aiunt ex Styracis arbore colligi. Hodie autem Pharmacopolæ non amplius Styrax, sed Storax, pronunciant.

BDELLIVM. Cap. LXIX.

D

SVbstantia & qualitate Bdellium & Myrrha, magnam habent cognationem, suis tamen distingui possunt notis, quas etiam ipsi, ut uocant, Materialistæ ignorant: quo factũ est, ut hactenus aliquot seculis Myrrham pro Bdellio attulerint & uendiderint. Nunc uerò genuinum Bdellium rursus affertur, sed rarò, & in parua quantitate. Nomen suum in Pharmacopolijs retinet.

THVS. Caput LXX.

THus etiam optimum nos habere nemo dubitare debet. Neq; tamen inficias eo, interdum resina & alijs quibusdam adulteratum afferri. Est autem Thus in Arabia nascentis arboris resinosæ substantiæ lachryma candicans, pinguis, & interdum duabus guttis testiculorum modo concrescens, quod optimum est, & masculum uocatur. Pharmacopolarum quidam Thus, quidam uerò Olibanum Græca appellatione uocant. Germanis, quoniam in templis ad sacros suffitus accenditur, Weihrauch/ quasi consecratorius fumus, nominatur.

THVRIS CORTEX. Caput LXXI.

THuris cortex unà cum arefacta lachryma ex arbore auellitur, & cum Thure affertur, maiore astringendi & siccandi ui, quàm Thus ipsum, præditus.

A

THVRIS MANNA.
Caput LXXII.

Frequenter huius Mannæ in libris Gal. Κατὰ γένη inscriptis, mentio habetur, & apud multos alios ueteres scriptores: ubi Interpretes, quoties Manna thuris, scriptum inueniunt, ex una re diuersas faciũt. Si enim inuenerint orationem huic similẽ: Recipe Mastiches, Mannæ thuris, &c. Statim illi Mannam & Thus, diuersas res credentes, distinguunt uirgula, hoc modo, Mannæ, Thuris, &c. sed malè. Est autem hæc Manna tenuis ex masculo thure puluis & pollen, qui in grumorum attritu resoluitur. Huius frequens olim in emplastris fuit usus. Sed hodie hæc res in usu non habetur, sed eius loco trito utuntur Thure. Nomen uerò ipsum ad aëreum & roscidum mel, Manhu ab Israëlitis olim appellatum, transtulerunt. De quo plura secundo Libro in Mellis capite audiemus.

THVRIS FVLIGO.
Cap. LXXIII.

Fuligo etiam ex Thure, quemadmodũ ex omnibus resinosis & oleosis rebus colligi potest, eo quo Dioscorides docet modo. Est autem Fuligo ex incensa quacunq; pingui re resolutus tenuis fumus, qui Germanico uocabulo Rham uocatur.

PINVS ET PICEA.
B
Caput LXXIIII.

Magnam inter autores Græcos controuersiã interpretes mouerunt de uocabulis πίτυς & πεύκη: non quòd ipsi Græci tantùm in horum significatione incõstantes sint, sed ipsi etiam interpretes interdum Pityn, Pinum, πεύκην Piceam: & Ruellius interdum etiam πεύκην Pinum, πίτυν uerò Piceam, interpretati sunt: quæ inconstantia, magnam in demonstrandis & iudicandis rebus difficultatẽ affert. Theodorus Gaza in Theophrasto, præterquàm quòd πεύκην Pinum, et πίτυν Piceam, etiam ipsam πίτυν Laricem interpretatus est: quẽ secutus est Plinius, & Plinium Vergilius Marcellus, qui præterea πεύκην thedam interpretatur, sed malè. Non autem est quòd hanc culpam aliquis ad interpretum ignorantiã reijciat, cùm ipse Verg. Marcel. in suo in hoc caput Cõmentario fateatur, & cõcedat, posse etiam aliter quàm ipse interpretatus sit, horum uocabulorum significationem ex autoribus iudicari. Nec hodie tantùm ista est in uocabulis cõtrouersia. Nam olim quoq; in ipsa Græcia & Macedonia sua nomina permutabant, Pitys & Peuce arbores. Laricem tamen Pityn, & Peucen thedam interpretari, omnino absurdum est. Multùm enim differunt Pitys & Larix, Peuce & Theda. Ego autem potius Ruellium sequor, multis argumentis & rationibus adductus, & πίτυν Pinum, πεύκην Piceã, interpretandam esse censeo. Longum foret, & non est huius instituti, omnia afferre argumenta & rationes. C Meum tamen iudicium de huius generis arboribus hoc esto: Πίτυς est Pinus, quæ cùm sponte prouenit, Pinaster uocatur: nam aliâs etiam in hortis seritur. Hæc in Germania non nascitur.

Πεύκη sit Picea, quæ & ipsa habet duas differentias. Vna est longis setis comosior, deorsum etiam pendentibus ramis. Hæc fructus fert in longo cono Pineis nucibus similes, minores tantùm. Conus à Pini cono differt, quòd Piceæ conus longitudine ferè dodrantem æquat, craßitudine autem manum propemodũ complet. Pini uerò conus multò breuior latiorq; existit, habetq; pyramidalem figuram. Illius etiam squamæ tenues sunt, & ab inuicem resolutæ, ita ut fructus siue nuces sub squamis uideri queant. Huius uerò craßiores lignosioresq; sunt & compactæ, propterea non uideri possunt nuces. Si uerò Pini conus in calido æstuario habeatur, uel ad feruentem solem ponatur, resolutis magno fragore squamis dißilit, nucesq; spargit. Picea autem, quæ Pino similes nuces fert, à Germanis Zirbel / & nuces eius Zirbelnuß uocantur. Hanc arborem in Germania ad Alpes nasci scimus, & à quibusdam etiam Pinũ uocari, sed malè. Picea uerò syluestris, conum huic similem fert, in quo minutum & alatum fructum in minimè duro cortice cõtinet, Hanc Germani ein Fichten uocãt. Abies uerò quæ Græcis ἐλάτη uocatur, ea est sine dubio arbor, quæ à nobis ein Thanne appellatur, similes Piceæ syluestri conos ferens. Huic similis est D Milax arbor, siue Taxus. Sed hæc ex omnibus sola baccifera est, cùm ceteræ omnes conos ferant. Taxus Germanis ein Eibe uocatur, fiuntq; ex ea hodie non minus quàm olim, arcus & scorpiones.

Δᾷς uerò est propriè Theda arbor, quam nos ein Kifer / Kienbaum / & Feuren uocamus, ex qua sumpta pinguißima materia, Theda Græcè, & Kien Germanicè, similiter ut arbor ipsa, nominatur. Unde etiam faces δᾷδες à Græcis dicuntur. Huic similis est Larix Latinis, ein Lerche Germanis appellata, Alpibus etiam iuxta Germaniam peculiaris: quam an Græci habuerint uel cognouerint, uehementer dubito. Non enim uocabulum, quó eam indicent, habent.

PITYIDES.

Pityides sunt fructus, Ponticis nucibus magnitudine & figura similes, oblongiores tantùm enati, in Pini & Piceæ conis sub squamis inuenti. Qui autem ex Piceæ conis sumuntur, Zirbelnusse à Germanis uocantur. Horum rarus iam est usus. Pineæ uerò nuces excorticatæ ad nos ex Italia afferũtur, suumq; adhuc in Pharmacopolijs nomen retinent.

STROBILI.

Strobili priuatim dicuntur in Pineo cono inuentæ nuces, ut à Piceæ fructu distinguantur. To-

A tus etiam Pini conus cum fructibus siue nucibus Strobilus uocatur. Quapropter bis hoc capite Strobili mentionem facit Dioscor. Primùm enim exemptos ex cono & purgatos fructus intelligit: secundò totũ cum nucibus conum.

LENTISCVS. Ca. LXXV.

Lentiscus Σχῖνος à Græcis uocatur. Σχῖνος uerò eidem genti teretem aromaticum iuncũ significat: quæ uocabulorum similitudo quosdam in magnos errores coniecit. Ideo ne quis in similem errorem incidat, utriusq; differẽtiam pono. Est autem Lentiscus procera arbor ex resiniferarum genere, folia tamen dißimilia habens, quæ lentis folijs similia sunt. Nascitur præcipuè in Chio, & alijs Græciæ locis, & in Aegypto etiam. In Italia autem ab admodum paucis in hortis plantatur. Germania uerò omnino hac arbore caret.

LENTISCINA RESINA.

Ex Lentisco resina in guttas concreta fluit, quæ priuato nomine Mastiche appellatur à Græcis. Res ipsa adhuc in usu est. Nomen uerò, χ, Græcorum litera, in x, Latinam mutato, corruptum est, & pro Mastiche, Mastix pronunciatur.

TEREBINTHVS. Ca. LXXVI.

Terebinthus, quam Græci Τέρμινθον uocant, etiam ex resinam ferentiũ arborum genere est, B folia eius eodem, quo in Lentisco ordine in pediculis disposita sunt, multo tamen maiora, & ad laurinorũ magnitudinem accedentia. Nascitur in Græcia, Cycladibus insulis, Petrea Arabia, Iudæa, Syria, Cypro & Aphrica. Nobis omnino est incognita.

RESINAE. Cap. LXXVII.

Resinæ ex multis arboribus fluunt. Quæ autẽ ex Terebintho, Terebinthina Latinis uocatur, Arabibus gluten Albotum. Hæc rarißimè affertur, eius tamen loco Piceæ Resina utimur, similiter Terebinthinã uocantes, sed malè. Quæ uerò ex Lentisco fluit, Lentiscina Latinis, Græcis Mastiche, Arabibus gluten Romanum appellatur. Pinea ex Pino destillat, Abiegna ex abiete. Picea quoq;, ut diximus, resinam fundit. Strobilinam resinam malè interpretatur Pineam Vergil. Marcel. Antea enim eius mentio facta est, sub πιτυίνη uocabulo, & à Pinea resina differt Strobilina. Pityina siue Pinea, est quæ ex arbore & rupto cortice manat. Strobilina uerò, in Strobilis, hoc est, in Pini conis concrescit. Ex Colophone olim ante tempora Dioscor. liquida etiam resina afferebatur, quam uocabant Colophoniam. Ea hodie non est in usu. Ipsi enim liquidam resinam copiosè habemus, ut etiam olim ex Germania in Græciam portaretur. Habent tamen adhuc Colophoniæ nomine siccißimam resinam, quæ potius Pix Brutia est. quidam eam Picem Græcam uocant. Colophonia uerò liquida fuit. Ex Gallia quoq; in Græciam allatam C esse Resinam liquidã testatur Diosco. deinde subiũgit: Affertur Liquida & ex Galatia, quæ ad Alpes est (hoc est, ex Germania) quam gentis suæ uocabulo larignam regionis eius incolæ dicunt. Hæc adhuc à nobis Lerchenhartz uocatur, ab Italis Largatũ. Porrò quòd Larignam resinã ex Germania in Græciam dicit allatam esse, satis indicat in Græcia nullam Laricem, ex qua illic colligi poßit, nasci. Quare mea est opinio, Laricem incognitam arborem Græcis fuisse: nullum enim nomen, quo eam indicent, ostendi potest. Est & aliud resinæ genus, quod Galenus Pityinon phisema uocat, quasi Pineum absceßum. Sed non tantùm in Pinu hic absceßus generatur, uerumetiam in abiete, & alijs huius generis arboribus. Cùm in abiete generatur, à Germanis Ein Thannenblater/eadem significatione uocatur. Est autem extuberans absceßus resina, plenus in resiniferis arboribus enatus. Ex Cupreßo etiam Resina liquida fluit. Huius uerò nostra ætate nullus est in hisce regionibus usus. Coquebatur olim omnis Resina liquida, & cocta caliditatem, acrimoniam, odorem, & partium subtilitatem omnem deponit. Quare sic cocta utebantur ad suffitus, quale Cyphi est, ut sua pinguedine facilè accensa alia etiam accenderet, nulloq; interim suo odore reliquorum aromatum fragrantiam retunderet. Ob eandem causam preciosis unguentis substantiæ & craßitudinis causa addebatur. D

PIX LIQVIDA. Caput LXXVIII.

Liquidæ picis nullus hodie, uel rarus, in Medicina usus existit.

OLEVM PICINVM. Caput LXXIX.

Neq; hoc hodie præparatur. Si autem præparare quis uellet, poterit meliori modo per destillationem ex quacunq; Pice & Resina colligere.

PICIS FVLIGO. Cap. LXXX.

Quid Fuligo sit, & unde colligatur, antea ostensum est in Thuris capite. Quapropter non opus est, ea hic repetere.

SICCA, SIVE SPISSA PIX. Cap. LXXXI.

Sicca Pix omnibus nota est. Germani Bech/siue Pech/uocant. Quomodo autem fiat, Theophrastus docet, noueruntq; omnes, qui Herciniæ syluæ penetralia accolunt.

ZOPISSA. Cap. LXXXII.

Zopissa siue Pix naualis, quam Græci etiam Hypochima uocabant, alia est quàm Pix naualis,

A ualis, quæ in Germaniæ maritimis locis habetur. Græci enim naues suas resina et cera illinebant: nos uerò in Germania ex liquido Bitumine picem naualem coquimus, quemadmodum adhuc etiam in Epyro fieri constat, ubi pisasphaltō, id est, pici bitumē copiosè habetur.

BITVMEN. Cap. LXXXIII.

Bitumen Græci Asphalton uocant, Germani Erdbech, quòd substātia & uiribus pici respondeat, & in terra nascatur. Est autem pinguis ceu terræ adeps, qui picis colorem & substantiam habeat, unde facilimè flagrat, & accenditur. Habet autem multas, ut subsequitur, differentias. Hæc prima eius species Asphaltum, seu bitumen Iudaicum uocatur. Liquidū bitumen, quale in Sicilia reperitur, copiosè etiam in Gotthia gignitur, & in Saxonia iuxta Borchdorfium oppidum, quo ad axium unctionem, iumentorum scabiem, & lucernarum lumina utuntur. Hoc Germanicè Therr/siue Zehr/uocāt. Ab aliquibus etiam à fœtore Teufelsdreck nominatur. Est & aliud liquidæ picis genus, igne ex picei generis arboribus, earumq; pinguißima substantia elicitum, quo similiter curruum axes ungunt, quod nequaquam ad hoc liquidum Bitumen referendum est. Simile quiddam etiam ex Betula arbore igne elicitur, quo coria Liuoni et Rußi ungunt. Hoc à Germanis Deget uocatur, à Plinio bitumē betulæ B arboris, quam nos Ein Bircke uocamus.

PISASPHALTVM, Cap. LXXXIIII.

Pisasphalton tale est, quale Dioscori. describit: in Germaniæ etiā quibusdam locis, ut in Trāssyluania fluminū impetu è montibus defertur: quod incolæ colligentes et à sordibus purgantes, ad ceræ craßitudinem coquunt, & ad faces pro cera utuntur. Vnde etiā à Germanis eius terræ incolis Erdtwachs & Bergwachs/id est, in terra siue montibus genita cera uocatur. Arabes in sua Mumia Dioscо. cap. de Pisasphalto citant. Est igitur Pisasphalton nihil aliud, quàm Mumia. In hoc tamē differūt, quòd Græcorum Pisasphalton natiuum sit, Arabum uerò Mumia, ut hodie affertur, sic fit: Accipiunt natiuum bitumen, & liquefactum in hominis cadauer infundunt, & omnes eius concauas partes replent, craneum scilicet, pectus, uentrem, & omnia peruia ossa: non enim tantùm bitumine integra funera condiuntur, sed arida ossa bitumine complentur, & in humanam formatur effigiem. Talis est Mumia quæ hodie affertur, et non habet aliquam myrrhæ, uel aloës, uel Balsami admixtam portiunculam, quod colore, odore, & sapore manifestè deprehendi potest. Huiusmodi autem corpora quæ sic condiuntur, diuitum sunt, nec afferuntur. Sed ea tantùm quæ Bitumine condita sunt, neq; ea propriè, ut dixi, uerùm aridis oßibus infusum Bitumen pro Mumia affertur. Si uerò quis Mumiæ definitionem nouisse uelit, facilè C eam apud Arabes inueniet, qui eam sic describunt: Mumia est, quæ ex humani cadaueris carne, aloë, Myrrha & Balsamo commixta, in sepulchris inuenitur sanies.

NAPHTA. Ca. LXXXV.

Naphta etiam Bituminis genus est, sed omnium liquidißimum, calidißimum, tenuißimæ substantiæ. Quapropter cùm præterea etiam oleosæ sit substantiæ, facilimè accenditur, & ignis rapacißimus meritò existit.

Duplicem habet Naphta differentiam. Nigra enim quædam, & candida quædam, seu flaua reperitur, illa craßior, hæc uerò aquæ modo liquida. Generatur autem ex Bitumine à seipso in terra & montibus accenso, tenuißimis eius uaporibus sursum elatis, & ad frigidiora saxa in tenuem liquorem resolutis, qui deinde per suos meatus è montibus fontium modo scaturit. Porrò multùm differunt in terra contenta diuersis locis Bituminis genera, quo fit, ut ipsi etiam, unde Naphta generatur, uapores, magnam habeant differentiam. Ex craßo enim & terrestri Bitumine, craßa: ex tenui & puro, pura etiam & tenuis generatur Naphta. Hodie in Pharmacopolijs Oleum petræ, siue Petroleum uocatur. Germanicum eius nomen est Steynöl.

Ad Bituminis aūt genus etiam referri debent lapis Gagates, Thracius, terra ampelitis, succinum tā candidum, quàm fuluum: quæ res forsan omnibus Paradoxon uidebitur. D Verùm nequaquam sine certis argumentis & rationibus id pono.

CVPRESSVS. Ca. LXXXVI.

Cupressus procera & semper uirens arbor est, conos ferens alni conis figura similes, magnitudine uerò ad thedæ conos accedentes, in quibus rubentia & angulosa nascuntur semina, quæ ex arefactorum conorū resolutis squamis, cùm matura facta fuerint, excidunt. Quidam hos integros cupreßi fructus galbulos, pibilas & nuces uocant: posteriore uocabulo hodie Pharmacopolæ utuntur. In Germania arbor hæc non sponte nascitur. In Galliæ uerò calidiori parte, & Italia copiosè prouenit, unde ad nos eius coni feruntur, quos, ut diximus, Pharmacopolæ nuces Cypreßi uocant.

Est & herba Chamæcyparißus à Plinio uocata. Hæc apud nos in hortis & fictilibus seritur, coronarum gratia. Est enim odorata, & semper uiridem seruat comam. Hinc etiam hybernis coronis inseritur. Germani Cypreßen utranq; uocant.

IVNIPERVS. Ca. LXXXVII.

Iuniperum arborem Græci ἄρκευθον uocant: baccæ eius ἀρκευτίδες appellantur. Duo sunt eius genera. Ad iustæ arboris altitudinem ascen-

A dens altera, & minor altera. Hæc paruum fert fructum, Illa uerò maiorem, Auellanæ nuci similem. Minor in Germania copiosè nascitur, Wachholder appellata, cuius fructu in Medicina utimur.

SABINA. Ca. LXXXVIII.

SAbina Græcis Βραθὸς uocatur, Arbustum est semper uirens, parua Ericæ & Tamarici similia habens folia, quæ in una eius specie aculeata sunt. Medici folijs utuntur. A Germanis Sauenbaum/ & Saterbaum appellatur.

CEDRVS. Cap. LXXXIX.

CEdrus ignota est arbor Germaniæ et Galliæ, multisq; alijs Europæ regionibus. Est autem grandis & procera arbor, Iunipero folijs & fructu similis, qui Cedris appellatur. Colligitur etiam ex ea Cedrinus liquor, quem Cedriam Græci uocant, Arabes uerò Kytran. Hoc imbutæ chartæ à tineis non corroduntur. Magnus quondam usus totius arboris fuit, materiæ siue ligni in preciosis structuris, Cedridum & Cedriæ in Medicina. Errant qui Laricem Cedrum esse opinantur: Arabes Cedrum Serbin, & liquorem Kytran, siue Alkytran uocant, ut diximus.

LAVRVS. Caput XC.

B LAurus Græci Daphnen, fructus uerò eius Daphnoides uocant. Germani Lorem/ siue Lorberbaum arborem, & fructus Lorber nominant. Arbor non magna est. In calidioribus regionibus sponte, apud nos uerò uix sata proueniens, ob hyemis sæuitiam. Fructus & folia in promiscuo usu sunt.

PLATANVS. Ca. XCI.

PLatanus peregrina quondã Italiæ arbor fuit. Ab Oriente autem prius in Italiam allata est, ubi in magno honore propter umbræ iucunditatem fuit. In Germania eam nasci nemo speret, cùm in Italia etiam calida regione non sponte nascatur. Apud nos uerò arbor est procera & elegans, quam patrio uocabulo Ahorn nominamus: Hanc doctißimi etiã uiri Platanum esse putant, quibus nequaquam assentior. Ahorn enim Acer est.

FRAXINVS. Caput XCII.

FRaxinus nota arbor est & celebris, quòd hastis & frameis tot exercitus tot seculis armauerit. Duo eius genera Germani statuunt. Vnum Steinaschen/ quasi saxeam & duram Fraxinum dicas, Alterum Büchaschen appellantes, quòd fagi similitudinem aliquam habeat. Fructum utraq; fert auium linguis similem, numerosum in uno pediculo, quem Arabes Lisenhazafir, id est, Linguam auis uocant. Hic solus hodie Medicis in usu est.

POPVLVS ALBA. Caput XCIII. C

POpulus alba nigræ populo per omnia similis est, folia tantùm inferiore parte omnino candida habens. Germani hanc Weissen Alberbaum uocant, siue Weisse Popelweiden. Quidam Albam populum eam arborem esse credunt, quæ à Germanis Aspen nominatur: sed malè.

POPVLVS NIGRA.

INter albam nigramq; populum tria interponuntur capita in uulgaribus Dioscor. exemplaribus: Cùm uerò autor hic non soleat cognatas species diuellere, post Albam populum nigram quoq; recensendam esse iure existimo. Non enim uerisimile apparet, Dioscoridem eam interiectis alijs & minimè cognatis arboribus discreuisse. Est autem Nigra populus arbor, quam Germani Poppel weiden uocant, ex cuius recenter erumpentibus oculis unguentum Acopon fit, quod Pharmacopolæ Populeum uocant. Porrò Albam populum Græci Leucen, nigram uerò Aegiron nominant, & ueteres Latini utranq; farfarum. Non est, ut Poëtæ fabulantur, electrum huius arboris lachryma. Quid uerò sit electrum, lib. 2. cap. de Vrina animalium, ubi de Lyncurio agitur, uidebimus.

MACER. Caput XCIIII.

CErtum est Macer esse corticosum illud aroma, à Pharmacopolis Maces appellatum, quod ipsi Arabes etiam testantur, cùm in descriptione suæ Macis Dioscor. caput de Macere allegant. Nemo autem miretur, cur hic autor suum Macer arboribus immisceat, cùm potius inter aromata de eo agere debuerit. Venia dignus est in hac re Dioscorides. Erat enim eius ætate res noua, & adhuc incognitum, quidnam esset, & unde colligeretur. Credebant tamen arboris corticem esse. Propterea hic inter arbores eius caput legitur. Nostra uerò ætate, quid re uera sit, cognoscere incepimus. Nam Arabes clarè scribunt, quòd sit cortex Nucis Moschatæ. Cùm uerò Nux moschata multos habeat quibus munitur cortices, dubium est quotus sit in ordine cortex Maces. Propterea quidam dicunt: Maces est exterior cortex Nucis moschatæ: quod falsum esse ipsa experientia iam docuit. Possunt tamen & hi, qui hoc scribunt, isto modo tueri: Nuces moschatæ, ut hactenus allatæ ad nos sunt, duobus corticibus circundantur. Illorum unus qui nucleum ipsum propius ambit, durus, lignosus, & insipidus existit. Qui uerò hunc circundat, Maces est, & præter hos duos cortices nulli alij allati sunt. Ideoque non immeritò crediderunt, Macem exteriorem corticem Nucis moschatæ esse. Ego uerò cùm integros Nucis moschatæ fructus uiderim & habeam, non possum non illorum formam indicare.

D

A Est ergo Nux Moschata iuglandi, adhuc in arbore cum omnibus corticibus hærenti, magnitudine & forma omnino similis, corticem habens exteriorem carnosum, crassumq́;, quale est uiride illud & carnosum putamen in iuglande. Sub hoc Macer est, quod deinde lignosum corticem, nucleum ipsum, quem nucem Moschatam uocant, in se continentem, ambit. Indi totos hos fructus non aliter quàm nos iuglandes, purißimo melle condiunt. Tales fuerunt qui proximo anno à nato Christo 1538. Francofordiam ex India ab Hispano quodam ferebantur. Porrò hi maximè errant, qui Cinnamomum credunt Cariophilos & Nuces moschatas ferre. Neutrũ enim fert, sed paruum fructum, glandibus in acetabulis siue caliculis adhuc hærentibus similem, multò tamen minorem.

VLMVS. Cap. XCV.

VLmus magna est arbor, lutosum amans solum. Folia habet Tiliæ & Corylo non dißimilia. Eius duo sunt genera: Vnũ Germani Rüstern/ alterum Ylmen/siue Ilmen appellant. Quid uerò inter utrunq; intersit differentiæ, fabri lignarij nouerunt.

CARIES LIGNORVM. Caput XCVI.

VEtustos arborum truncos, & importuno tẽpore cæsa, uel in ædibus nimia uetustate corB rupta ligna uermes atterunt. Quæ autem farinæ modo è foraminibus excidit, Caries Latinis, Græcis Σαρπρότης, Germanis Wurmmehl uocatur. Differt hæc secundum lignorum diuersitatem.

PAPYRVS. Caput XCVIII.

PApyrus, grandis, triquetra & arborescẽs herba est in Aegypti palustribus locis, iuxta Nilũ iunci modo nascens. Ex hac chartæ olim fiebant, ea qua Plinius docet ratione. Hinc nostris etiam chartis papyri nomen mansit.

TAMARIX. Caput XCIX.

TAmarix à Græcis Μυρίκη appellatur, estq́; duûm generum. Satiua & procera: altera in Aegypto nascens & humilis, altera quæ diminutiua forma, Tamariscus dicitur: cuius folia & radices Pharmacopolæ ad medicinæ usus seruant. Fiunt etiam hodie non minus quàm olim, ex ligno eius circulis doliorum modo circundata pocula. Germani pariter Græcis minorem Thamariscken uocant. Malè hactenus apud Verg. interpretatum est, myricam esse eum fruticem, qui à Germanis Heyden appellatur, è cuius flore in Germania, præsertim in Luneburgensi solitudine, apes mel copiosum colligunt, sed minimè generosum, ut Diosc. proximo cap. manifestè testatur.

ERICA. Cap. C.

C ERica sine dubio est arborescens ille frutex, quẽ Germani Heyden appellant. In Luneburgensi solitudine ultra trium cubitorum altitudinem surgens: hunc myricam hactenus uocarunt, sed malè, ut proximo cap. indicauimus.

ACACALIS. Ca. CI.

NOn cognoscitur in his regionibus Acacalis frutex, cum in Aegypto nascatur, nec fructus eius amplius affertur, nisi aliquis ex Mirabolanis Emblicum seu Bellericum hunc esse existimet.

RHAMNVS. Caput CII.

RHamnus etiam Alba spina Latinis uocatur. Cautos tamen nos esse oportet, ne res diuersas hoc nomine confundamus. Nam præter Rhamnum spinam arborescentem, duæ etiam Albæ spinæ ex herbaceorum & carduorum genere ab hoc autore lib. 3. describentur. Apud Ouid uerò in 6. Fastorum per Spinam albam & uirgam Ianalem Rhamnus eiusq́; uirga intelligenda est. Nec sine causa Ouidius sic de Rhamno scribit:

Sic fatus spinam, qua tristes pellere posset
A foribus noxas, hæc erat alba, dedit.
Et paulò pòst:
Virgaq́; Ianalis de spina sumitur alba,
Qua lucem thalamis parua fenestra dabat.

Cùm ipse Diosc. easdem etiam Rhamno uires, quas Ouid. his uerbis tribuere uideatur. Fertur præterea Rhamnus, appositis pro foribus fenestrisue ramis eius, omnium ueneficiorum arcere maleficia. Ianalis D autem uirga Rhamni uirga dicitur, quòd Ianus eam, Cranæ nymphæ, qua potitus erat, contra strigum noxas pro amuleto dederit. Sunt autem multæ Rhamni species, sed non omnes in Germania nascuntur, & quæ apud nos proueniunt, descriptæ à ueteribus non sunt. Ex hoc genere etiã est quæ nobis Stachdorn/ siue Kreußel/& fructus eius Kreußelber/Italis uerò Vua crispina uocatur. Copiosè hæc in Germania nascitur in hortorum & uinearum sepibus. Veram Rhamnum secum afferebant ex Italia ij, qui religionis causa Romam proficiscebantur, quibus persuadebant sacrificuli, saluatorem nostrum illius spinis coronatum fuisse. Tertiæ Rhamni semen in quibusdam Græcis Dioscor. exemplaribus Spondilio, in quibusdam etiam Asphodelo comparatur, diuersis naturæ plantis.

HALIMVS. Caput CIII.

HAlimus frutex maritimis locis prouenit, gustu salsus, unde & nomen inuenit. Nobis propterea incognitus est in mediterranea regione habitantibus. Confuderunt aliqui hunc fruticem cum Asphodelo, qui etiam albucus dicitur, hinc in hoc cap. quoq; albuci uocabulum legitur, uerùm malè. Non enim à Diosco. sed ab alio quodam imperito adiectum est. Videndum in hac planta erit, quomodo concilien

A tur Diosc. & Serapio. Ille enim ait: Rhamno similē esse Halimum, sed spinas non habere, Hic autem plu resilli quàm Rhamno spinas tribuit. Vocatur autem ab Arabibus hæc planta molochia, & atriplex marinum. Quare hoc nomine apud Serapionē quærendū erit Halimon. Plinius ueterum autoritate plures eius species describit.

PALIVRVS. Caput CIIII.

INconstans & uaria est apud autores Paliuri historia siue descriptio. Sunt enim multæ eius species, uerùm in tanta historiæ diuersitate quicquam certi sine certa ratione iudicare temerarium est.

OXIACANTHA. Cap. CV.

OXiacantha arborescens spina est, quæ Arabibus Berberis, Germanis Saurdorn/ Saurach/ & Versig/ uocatur. Ex fructu eius medicamentum fit, quod Pharmacopolæ Rob de ribes nominant.

CYNOSBATOS, SIVE CYNOrhodos. Caput CVI.

CYnosbatum Canirubum Theod. Gaza apud Theophrastum interpretatus est. Idem frutex alio nomine Cynorhodos, id est, Canina rosa, uocatur. Est autem nihil aliud quàm syluestris & aculeata hamatis spinis arbuscula, quæ Rosas syluestres ubiq; in campis producit. Germani Feldtrosen/ uocant. Suntq; tres eius differentiæ. Procerior una, & B altera hirsutioribus folijs, Cuius frutex totus suauißimum odorem spirat. Tertia omnium minima est, nec multū à terra attollitur. Quapropter à nobis Erdtrosen / quasi Chamerhodos appellatur. Plinius Cynosbatum cum uulgari Rubo cōfundit. Quidam etiā hunc fruticem arbutum esse credunt, sed malè.

LIGVSTRVM. Caput CVII.

LIgustrum sine dubio eadem arbuscula est, quæ Græciæ et Orienti Cypris appellatur. Propterea Plinium idem scripsisse nunquàm pœniteat, Germanicè Wundtweiden/ siue Reinweiden/ appellatur, propterea quòd salici similis sit, orisq; ulceribus medeatur, & in Rheni ripa copiosè nascatur. Malè hactenus interpretatū est apud Vergil. Ligustra Conuoluuli flores esse, qui Germanis Zaunglocken uocantur.

TILIA. Caput CVIII.

QVæ hoc capite à Diosc. describitur Tilia, omnino eadem est cū prædicto Ligustro: quod omnibus palàm erit, si inuicem utriusq; descriptionem conferant. Galeni & Aegnetæ ætate talis Tiliæ historia in Diosc. legebatur. Siue autem Tilia à Diosc. sic descripta sit, siue ab alio, falsa est eius hæc descriptio. Nā nullus neq; ex priscis, neq; recentioribus eā sic depinxit. Sed omnes certißimis notis indicant Tiliæ appellatione eā arborem, quæ Germanis ob ligni lenitatē & mollicië, Ein Linde/ uocatur. C Miror aūt ualde, nullū hactenus hoc animaduertisse. Omnes enim qui post Diosc. scripserunt & interpretati sunt, usq; ad hoc tēpus, eā controuersiā de Tilia inter Diosc. & Theophr. præterierunt. Superuacua igitur est hæc Tiliæ historia, quæ in hoc autore legitur.

CISTVS. Caput CIX.

IAmdudum ostēsum à Leoniceno est, cōfudisse Plinium natura diuersas plantas, Ciston & Cisson: quātumuis frigidis argumentis eum defenderit Colinutius. Cistus in hisce regionibus autem incognita est, propterea ad eius succum transeamus.

HIPOCISTIS.

SVb prædicta Cisto succosa lachryma radicibus adnascitur, quæ propterea Hipocistis uocatur. Hanc non habemus apud nos ueram, cùm ipsa planta, sub qua nascitur, careamus. Habēt tamē Pharmacopolæ ex altera planta coctura eliquatum & densatū succum, quē corrupto uocabulo Hipoquistidos nominant, sed ab Hipocistide penitus diuersum.

LADANVM. Caput CX.

LAdon Cisto similis frutex est, cui lenta & resinosa & odorata pinguedo adhæret, quæ Ladanon dicitur. Hodie uerò in Pharmacopolijs Laudanum. Galenus Ladon nihil penitus à uulgari Cisto differre ait, sed meliorem & calidiorem esse, cùm D in calidioribus regionibus nascatur. quod quàm uerū sit, non uideo, cùm ipse Diosc. Ladanum ex calidioribus locis, ut Arabia & Libya, damnet: Ex Cypro uerò frigidiore quàm Arabia uel Libya regione, probet. Ergo non caliditate regionum uulgaris Cistus diuersas uires nacta est. Porrò substātia utriusq; succi multùm differt. Hipocistis enim in aqua resoluitur, Ladanum in oleoso liquore. Illa etiā in terra ad radices nascitur: hoc uerò ramulis & folijs adhæret.

EBENVS. Caput CXI.

EBenus nulla omnino hodie affertur. Quidam tamen Guaiacum lignum Ebenum esse affirmant, quod speciem quidem eius longinquam esse non nego, sed nullam qui à ueteribus descripta sit. Porrò illi maximè errant, qui Ebenum putant eam esse arborem, quæ à Germanis ein Eibe uocatur: de qua in picea etiam dictum est. Ebenus enim calidißimis nascitur locis, qualis India est: Eibe uerò frigidißimis ferè regionibus, & earum etiam frigidis & gelidis montibus. Qualis autem arbor Eibe sit, in picea dictum est, & in lib. 4. in cap. de Taxo dicetur.

ROSAE. Caput CXII.

ROsæ multiplices habent differentias, quibus ab omnibus dignosci queunt. Rubentes uerò antequàm penitus aperiantur, ad Medicinæ usum utiliores sunt.

A

ROSEI PASTILLI. Caput CXIII.

RHodides Pastilli rosei in Pharmacopolijs Trocisci de Rosis uocantur. Alia tamen est eorum hodie descriptio, et præparandi modus, quàm à Dioscoride ponitur.

LYCIVM. Cap. CXIIII.

LYcium ex Pyxacantha arbuscula, eo quo Dioscor. docet modo conficitur. Conficiebatur & ex Rhamno & ex alijs quibusdam similiter ut Pyxacantha, astringentibus spinis. Copiosè quondam in Lycia fiebat. Quod uerò hodie in Pharmacopolijs habetur Lycium, neq; ex Pyxacantha, neq; è Rhamno, neq; Oxiacantha, (nam ex hac quoq; non contemnendum confici potest) excoquitur, sed ex matrisylua, uocato frutice, qui sepes & arbusta uitis modo ascendit, & ex alijs quibusdam plantis, nihil aut admodum parum astringentibus.

ACACIA. Cap. CXV.

OMnibus hodie persuasum est, Acaciam uerã Prunellorum agrestium esse succũ, quæ Germanis Schleben uocantur, uerùm magno errore. Est enim Acacia, secundum omnes Græcos, Latinos & Arabes scriptores, in Aegypto spinosa nascens arbuscula, quam Theophrastus etiam simpliciter interdum Aegyptiam Acantham uocat. Fert hæc spina lupino similes siliquas, & semina, ex quibus nondum B maturis succus, similiter ut planta Acacia appellatus, exprimitur. Vidi ego spinosos eius Oxiacanthæ modo ramulos, lupino etiam similes siliquas, & semina in Gummi Arabico uocato, quod ex Acacia arbore manat, ut omnes Græci & Arabes testantur, inuenta. Quapropter non est dubium, quin Acacia careamus, & facilè habere possemus, nisi deesset mercatorum diligentia. Si enim Acaciæ Gummi totæ naues onustæ ad nos peruenire queunt, cur non etiam succus ex seminibus expressus?

GVMMI.

GVmmi appellatione intelliguntur omnes lachrymæ arborũ, quæ tamen non resinosa constant substãtia, quamuis interdum promiscuè hãc uocẽ ad omnium arborum & herbarum, tam resinosas quàm aqueæ substãtiæ, lachrymas referamus. Propriè tamen Gummi appellatur, quales ex Acacia, Ceraso, Pruno & Amygdalo lachrymæ fluunt. Ex quibus omnibus lachryma, quæ ex Acacia manat Gũmi simpliciter, propter excellentiã, uocatur. Arabes uerò Arabici appellationem adiecerunt, & ubiq; in Pharmacopolijs sub Arabici gummi nomine uenditur. Errant uehementer, qui Arabicum Gummi Tragacanthæ lachrymam esse putant, uirium similitudine decepti. Est enim longè diuersa ab hac Tragacanthæ lachryma.

AMVRCA.

Amurca ex oleæ fructu expreßi olei fæx est, Cuius hodie in nostris Pharmacopolijs nullus est usus. C

VITEX. Ca. CXVI.

VItex Græcis Agnus à Castitate, quam facit, uocatur. In Germania non temerè nasci crederim. Quatenus enim ego eã peragraui, nullã inuenire potui. In Italia copiosè nascitur: Fructus eius in Pharmacopolijs habetur, quem Agni Casti semen uocant. Differt Vitex multis notis à parua illa salice, quã quidã Viticẽ esse credunt. Theophrastus meminit alterius etiã Agni, quẽ Eleagnum uocant, quòd mediã inter Oleã & Viticem figurã & formam habeat, aitq; nasci circa Orchomenum lacum. Eadẽ arbuscula copiosè in Cauchorum paludibus inuenitur, estq; tota odorata, semen Piperi longo non dißimile habens. Cauchi quoniã lupulum non colunt, huius arbusculæ frõdes & semina suæ cereuisiæ pro lupulo incoquunt, ea somnum cõciliat, & citò inebriat. Vocatur ab illis hæc arbuscula Altseim & Borst.

SALIX. Ca. CXVII.

NOtæ sunt, & ubiq; in aquosis proueniunt Salicis species, quas Germani generali uocabulo Weiden nominant. Recentibus & adhuc uirentibus Salicis frondibus & floribus, Medici acuta febri laborantibus somnum conciliant.

AGRESTIS OLEA. Ca. CXVIII.

OLea arbor est, ex cuius fructu oleũ, quod uulgo uocant oliuarum, exprimitur, Ein ölbaum. Reperitur aũt syluestris etiã olea in calidioribus locis, eam Romani agrestem oleam, & Oleastrum uocant. Satiua uerò Olea copiosè in Italia & Hispania nascitur. D

COLYMBADES OLIVAE.

NOndum maturi oleæ fructus, cùm adhuc flauent, marina aqua & thymo condiuntur, quos ita muriæ innatantes Græci κολυμβάδες uocant. Afferuntur ex Hispania & Italia ad nos, uulgoq; Oliuen appellãtur, quæ grato sapore & salubri stomacho cibo cum aßis carnibus comeduntur.

OLEASTRI OLEVM.

Exprimitur etiam ex Oleastri fructu oleũ, quod ad nos non affertur.

AETHIOPICAE OLEAE LACHRYma. Caput CXIX.

NAscitur & in Aethiopiã Oleaster, calidioris temperamenti, unde hæc lachryma fluit, quæ hodie incognita est. Quidam tamen eam esse credũt Gummi Elemi: quod ut non nego, ita etiam non affirmo.

QVERCVS. Ca. CXXI.

QVercus omnibus nota arbor est, nobis ein Eyche uocata, & glandes eius Eycheln. Sunt tamen multæ eius species, quas omnes suis nominibus indicare difficile est.

A FAGVS ET ILEX.

FAgum quoq; Græci ad Quercus genus referunt. Ea est sine dubio arbor, quæ nobis Ein Büche nominatur. Ilex uerò quercui magis similis quàm Fagus est. Sed difficulter monstrari potest in tanta rerum uarietate.

CASTANEÆ. Caput CXXII.

FAgo non dißimilis est frondibus & fructu arbor, quæ Castaneas fert, uulgo Kestenbaum uocata, & nuces eius Kastanien, siue Kesten.

GALLA. Caput CXXIII.

MVlta fert Quercus & Ilex, Inter ea etiam Gallas quæ in pediculis ut glandes nascuntur. In folijs etiam pilulæ Gallis similes inueniuntur, sed rarioris hæ sunt substantiæ, & aquosiores, quàm Gallæ, eæ quàmprimum deciderunt flaccescunt: decidunt autem citò, nec Gallæ modo in parente sua indurantur. Gallæ Germanis Gallöpffel & Eychöpffel uocantur, suntq; optimæ Asianæ, quas hodie Turcicas nominant.

RHV. Cap. CXXIIII.

RHu planta est ferens latum ut lentes semen, idq; copiosum in racemis, quod Arabico uocabulo hodie in Pharmacopolijs Sumach appellatur. Theodorus Gaza Rhun fluidam interpretatus est apud Theophrastũ, nomen illi à ῥέω factum esse
B existimans.

PALMA. Caput CXXV.

PAlma est arbor paruulos fructus ferens, quæ hodie Caryotæ, olim Carotides & Dactyli uocabantur, ex quibus fit purgans medicamentũ, quod Diaphoinicon nominant, ab ingrediẽtibus Palmulis. Sunt autem multa eius genera. Plinius quasdam Palmulas Nicolaos uocat, quarum quatuor cubiti longitudinem habent. Quæ uerba Hermolaus Barbarus non intelligens in magnum errorem incidit, scribẽs: Nicolaos Palmulas quaternûm cubitorum habere longitudinem. Auxit itaq; Barbarus decies & sexies earum longitudinem. Locus est in Corollario huius cap. Palmulas autem Germani Datteln uocant.

PVNICA MALA. Ca. CXXVII.

MAla Punica hodie granata uocantur, à contentis in se acinis. Habent hæc suas ex sapore differentias. Inueniuntur etiam, & arte sic nasci coguntur, quæ nullum in acinis semen habent. Hæc à Græcis propterea Apirena uocantur. Granatöpffel/ & Marien Magdalenen öpffel / Punicum malum nobis appellatur.

CYTINVS.

CYtinos Punicæ flores ait esse Diosc. & proximo cap. Balaustia quoq; Punicæ flores esse dicit, cùm tamen plurimùm differant Cytini & Balaustia. Eam uerò in hoc autore ambiguitatem sic docti C
etiam uiri diluunt, ut Cytinus sit satiuæ Punicæ flos, Balaustium uerò syluestris. Sed cùm utriusq; Punicæ flos eandem habeat formam, Balaustium uerò & Cytinus diuersam formam, necesse est aliam subesse differentiam, quæ talis est: Cytini sunt Punicæ tenelli fructus, qui statim post flores decidunt, ut in omnibus malis. Balaustium uerò est flos syluestris Punicæ, qui decidit sponte, quoniam inter pediculum & floris folia non habet caput, ex quo fructus fiat. Tales abortiui flores in multis arboribus & herbis uidentur, præsertim in Cucurbitæ & Cucumeris omnibus generibus. Et hæc est uera Balaustij & Cytini distinctio, quam nemo reprehendet, si ea quæ de abortiuis floribus dixi, intellexerit, uiderit & animaduerterit. Possunt autem tam in syluestri, quàm satiua Punica & Cytini & Balaustia generari. Cytinos hodie Pharmacopolæ Balaustia etiam uocant.

SIDIVM.

SIdion, uel in plurali Sidia, Punici mali cortices Græci uocant, Latini Malicorium. Veteres enim Sidam Punicum malum nominabant. Est & herba palustris fructum huic similem ferens, quæ Sida similiter appellatur: Cuius etiam Nicander in Theriacis suis meminit. Sidion uerò hodie corrupto nomine Psidia uocatur in Pharmacopolijs.

BALAVSTIVM.

Repetantur hoc loco, quæ in Cytini cap. de Balau D
stijs dicta sunt.

MYRTVS. Ca. CXXVIII.

MYrtus, siue Mirtus, non est paruus ille frutex, qui Germanis Heydel uocatur, neque Myrtilli, Heydelber. Vera autem Myrthus in Italia seritur, estq; arborescens frutex, folijs Lentisco uel Buxo similibus, acuminatioribus tantùm, gustu aliquid aromatis præ se ferentibus & odoratis, quæ hodie cum fructu ex Italia afferuntur, habentq; ueri Myrtilli insignes differentias, quibus à nostris baccis, quas Heydelber uocamus, dignosci possunt.

MYRTHIDANVM.

MYrthidanum Myrthi adnatum siue accidẽs est. Non affertur amplius, propterea in nullo usu apud nos habetur.

CERASIA. Ca. CXXIX.

CErasi arboris multæ sunt forma & facultate distantes species. Quapropter earum etiam fructus diuersas in cibo & Medicina uires habent. Austera & maiora, quæ non ita in magnis arboribus nascuntur, è Ponto primùm in Italiam à Lucullo allata sunt. Quæ uerò dulcia sunt, & in proceris arboribus nascuntur, sponte sua ubiq; in Germania proueniunt. Nos generali uocabulo omnia Cerasia Kirschen nominamus.

A **SILIQVAE. Caput CXXX.**

ACornuum similitudine Græcis Κεράτια hi fructus uocantur, Latinis uerò Siliquæ, quoniam leguminũ Siliquis similes sint. In Pharmacopolijs corrupto uocabulo Xilocataracta, pro Xilocerratia uocãtur. Germanis autẽ Johansbrot / quoniam credunt D. Ioannem Baptistã hoc fructu loco panis in solitudine se sustinuisse.

MALA. Cap. CXXXI.

PLurimas habent Mala differentias, non tantùm secundum diuersas regiones, uerumetiam in ijsdem regionibus in singulis oppidis differunt. Quare magni esset laboris omnia suis appellare nominibus. Germani generali uocabulo öpffel nominant. Cythonia uerò siue Cothonea, omnibus nota sunt, ex quibus in Pharmacopolijs multa ad Medicinæ usum fiunt, Quitten uel Kütten.

MELIMELA.

MElimela siue Glycymela, à melle & dulcedine nomen habent. Si alia accederet descriptio, crederem ea esse quæ Germanis Honigöpffel & Augstöpffel uocantur.

EPIROTICA MALA.

Qualia Epirotica siue orbiculata Mala sint, hodie non facilè aliquis indicauerit.

AGRESTIA MALA:

B AGrestia mala ubiq; nascuntur, habentq; multas etiam ut satiua differentias. Faciunt ex his & Pyris agrestibus & syluestribus Prunis omnibus contusis, affusa aqua musto similem potum. Qui Hessiam incolunt rustici, uocant eum potum Apffel tranck.

PERSICA MALA.

PErsica mala, quæ Germanis Pfirschken nominãtur, omnibus cognita sunt. Differunt tamen à Persæis.

ARMENIACA MALA.

EX Persicorum genere sunt Armeniaca, minora tamen & ori suauiora, colore subflauo & citò maturescentia. Quapropter præcocia à Romanis uocantur, à Germanis uerò Amarellen/Armenellen/Maletlin/& Goldtpfirsken. Arbor mediam inter Persicam & minorem Cerasum similitudinem habet.

MEDICVM MALVM.

MEdicum malum, Assyrium etiam, Citræum, Cedromelum & Citrinum, siue Citrinatum uocatur. Grande est & oblongum ouata specie malum, lentã habens carnem, & in medio acetosum circa semina succum, ex quo Sirupum de acetositate Citri faciunt. Corticem habet Citrinum, unde & nomẽ inuenit. Porrò hoc Malũ in Cedro nõ nascitur, propterea uidendũ est, ne diuersæ arbores confundãtur.

Sunt etiam huius generis Limones & poma Arãgiana, Germanicè Pomerantzen uocata, quæ mihi etiam Aurea mala esse uidentur. De Medicis siue Citreis malis ænigma factum est illud; Medica mala quidem nec Mala nec Medica: quod quiuis qui prosodiam callet, intelligit. C

PYRA. Caput CXXXII.

Pyra non pauciores quàm mala differentias habent, quod ad formam attinet, facultate tamen omnia ferè astringunt. Germanis Byren uocantur.

MESPILVS. Ca. CXXXIII.

MEspilus arbor, eiusdem nominis parua mala producit. Sunt autem duæ eius species. Prima Tricoccus Græcis, et propriè Mespilus uocatur, Italis etiam cum Arabibus Alzarola, siue Azarola. In Germania hæc arbor cum fructu incognita est. Altera uerò species Mespili Græcis Epimelis & Hamamelis uocatur, quòd iuxta Malum soleat nasci. Hæc copiosè in Germania satiua & spõte prouenit. Cùm uerò sponte, semper uicinam habet agrestẽ Malum, Vnde & nomen à Græcis illi factum esse existimo. Huius fructum Itali etiam unedonem uocarunt, propterea quòd præter unum nemo comedere possit antequàm mollescat, adeò fauces astringit. Non me latet, arbuti etiam fructum à quibusdam unedonem uocari, quòd tantùm unus esitari debeat. Sed ipse Gal. Epimelida unedonem ab Italis rusticis appellari testatur, sed malè illi arbuti uitia assignat, cuius fructus etiam à quibusdã unedon uocatur, stomacho noxius, & capitis dolores generans, quod malè Epimelidi adscribit Gale. Cùm constet experientia, Epimelida, quæ Mespilus etiam in Germania uocatur, stomacho non inimicam esse, nec capitis dolores generare. Porrò quæ à Germanis Mespeln uocantur, Epimelidis fructus, id est, Vnedones sunt. D

LOTVS ARBOR. Ca. CXXXIIII.

LOtus uocabulum est multis plantis commune. Hoc uerò loco de Loto arbore agitur, quæ Latinis Celtis appellatur, quibusdam etiam Faba Græca. Habet hæc Lotus aliquot differentias, quorum an aliqua etiam in Germania nascatur, non ausim dicere, cùm ex Aphrica in Italiam translata sit. Propterea non credo eam apud nos in frigidiore terra sponte prouenire, quamuis Melöpflen quantitate, figura, colore, & saporis iucunditate totam Loti historiam referant. Non desunt etiam qui Sandalum rubeam Lotum esse credant, & Præsilium. Hi autem à ligni colore sua desumunt argumenta.

CORNVS. Cap. CXXXV.

COrnus nequaquã est, ut hactenus creditũ fuit, arborescens illa spina, quam Itali Spinum album uocant: quod quilibet sciet, qui Theophrasti & huius autoris uerba de Corno cum Italorum Spino albo, & Germanorum Hagendorn cõferet. Vera aũt Cornus duplex est: syluestris et satiua. Vtraq;

A in Germania nascitur, & à nobis Latino uocabulo Kornlebaum uocatur. Nam Corna, id est, fructus eius Kornlen uocamus. Habemus & alia nomina præter Latinum, quibus ea indicamus, ut Dirlen/ Hornkerschen/ & Herlitzen. fructum fert oliuæ mediocris quantitate, Cibo & Medicinæ propter suam astringendi uim idoneum. Nascitur syluestris Cornus pinguibus montanis locis.

SORBA. Caput CXXXVI.

Sorba non sunt, ut quidam credunt, syluestria mala, quorum antea ab hoc autore mentio habita est. Suum enim proprium ab his genus habent. In Italia ferè omnibus cognita Sorbus arbor est, eiusq; fructus, qui in una specie ouatus, in altera rotundus est ceu globus. Germani parum deflexo uocabulo & transpositis literis, Spöröpffel/pro Sorböpffel uocant, & Eschrößlen. In nostris Pharmacopolijs tam nullus illorum usus est.

PRVNVS. Caput CXXXVII.

Prunus arbor uaria habet genera, unde etiam fructus diuerso temperamento constare necesse est. Sunt enim quædam aluū sistentia Pruna, sunt & soluentia, quæ nis facilè ex gustu deprehendi potest. Quæcunq; enim dulcia sunt, aluū soluunt. Quæ uerò acerba, acetosa, siue austera, cohibent. Damascena etiam Pruna adhuc in Pharmacopolijs exiccata habentur, quemadmodum etiam magna illa Hū

B garica, quæ Grosse zwecken à Germanis uocātur, & interdum his pro Damascenis quidam utuntur. Pruna autem nobis Pflaumen nominantur, in Hessia quoq; Praumen/quæ uox à Prunno deducta ui detur. Nam sic Gale. syluestrem Coccineleam, id est, syluestrem Prunum, in Asia uocari testatur. Exiccata etiam Pruna ad nos ex Hungaria, Bohemia, Austria & Morauia afferuntur, quæ omnia generali uocabulo Zwetschken nominamus. Sunt & cerea Pruna, quæ Spilling Germanis dicuntur.

ARBVTVS. Cap. CXXXVIII.

Comaron Græci Arbutum uocant. In Germania nondum nasci uidi. Non enim est syluestris Rosæ frutex, qui Cynosbatos est, ut antea dictū fuit. Vera autem Arbutus in Italia nascitur, folium habet crassum, Laurini folij forma, crassius tamen, minus & secundum proportionem latius. Fructum fert mediocris siue parui Pruni magnitudine, sed fragi figura & forma, intus similiter ut fraga, paleacea grana habentem, sed gustu * iniucunda. Respexit autem ad arbuti et fragi similitudinem, quam inuicem habent, Ouid. cum ait:

* Aliás, incūda.

Arbuteos fœtus, montanaq; fraga legebant.

AMYGDALAE. Ca. CXXXIX.

Amygdala duplicis est differētiæ. Fert enim quædam dulces, quædam amaras nuces. Appellatur etiā nux Græca Amygdalus, eiusq; fructus. C Germani Mandelbaum arborem utriusq; uocant, fructus uerò Mandeln. Notæ omnibus nuces eius sunt. Exprimitur ex utriusq; nucibus oleum, quod in suos usus seruatur à Pharmacopolis.

PISTACIA. Caput CXL.

Pistachia, uel Pistacia, uel Phistica, nuces sunt in Syria genitæ, lento putamine munitæ, quæ eodem nomine adhuc in Pharmacopolijs habentur.

IVGLANDES. Cap. CXLI.

Nux regia, siue Persica, uel simpliciter nux, notus omnibus est fructus, in procera & ramosa arbore nascens, quæ lata & odorata habet folia. Germani simpliciter Nusse/uel Welsch nuß uocant. Persica nux hæc uocatur, quoniam ex Persis primum in alias translata est regiones.

PONTICA NVX. Ca. CXLII.

Leptocarya Græci, Latini Ponticas etiam cum Græcis, et Auellanas nuces uocant. Sunt uerò duplicis differentiæ. Quædam sponte ubiq; in Corylo uulgari nascuntur, quæ à Germanis Haselnüsse nominantur. Quædam uerò in hortis plantantur, arbore Corylo simili, sed fructu oblongiore, & toto ceu barbato putamine tecto & uestito. Huius nucleus russa membrana cingitur. Hæ nuces propriè à Græcis & Latinis Ponticæ uocantur, à Germanis uerò Lampertische nüß. D

MORVS. Caput CXLIII.

Morus omnibus nota est arbor, quæ Germanis Maulberbaum nominatur, fructus uerò, id est Mora, Maulber. Quinctiam in rubo Mora nascuntur, his quæ in arbore nascuntur similia, sed minora. Rubus uerò frutex multùm à Moro arbore differt. Conficitur ex utriusq; Mori succo Diamorū medicamentum.

SYCOMORVS. Cap. CXLIIII.

Sycaminus uel Sycomorus, copiosè in Aegypto nascitur, & alijs quibusdam locis: apud nos uerò incognita est arbor, quemadmodum etiam altera Sycomorus, quæ in Cypro gignitur.

FICVS. Caput CXLV.

Ficus uulgaris etiam est arbor, cuius fructus Ficus dicuntur Latinis, Græcis Σῦκα, Germanis Feigen. Multæ ficuum apud ueteres sunt differentiæ. Hodie tantùm tres in hisce regionibus nouimus. Afferuntur enim flauæ quædam in sparteis corbibus compactæ, quas Germani Korbfeigen nominant. Aliæ etiam in cistis, Laurinis folijs cōmixtæ ad nos ueniunt, quas à folijs Lawbfeigen nominamus. Tertium uerò genus ex Maßiliensi prouincia uenit, minutis & turbinatis sparteis corbibus inclusum. Hæ sunt paruæ quidem Ficus, sed magnam dulcedinem

A nem habent, & Germanis Marsilische Feigen dicuntur. Quidam etiam caricas siccatas Ficus nominant: quam uocem Verg. Marcel. malè in Dioscoridis contextum posuit. Habent enim caricæ Ficus suum peculiare genus, ut Hermol. Barb. in Corollario huius cap. scribit. Ficus uerò syluestris caprificus Latinis, & Græcis etiam ἐρινεός uocatur. Germaniæ incognita est arbor.

PERSEA ARBOR.
Caput CXLVII.

Persea hæc differt plurimùm à Persica uulgari arbore, quamuis utraq; ex Perside in alias regiones translata sit: tamen Persica in Septentrionalibus plagis citò & ante frigora maturat fructum: Persea uerò etiam in Rhodo calida regione uix ad C florem peruenire potest. Qui uerò plura de Persea legere student, Theophrastum consulant.

Epilogus.

Hic est finis Primi Libri, quamuis in quibusdam exemplaribus etiam aliquot herbæ sequantur, ut Hiberis & Halicacabus, ab imperitioribus adiectæ. Nam Hiberis idem est cum Lepidio, quod in secundo describitur. In cap. etiam Halicacabi, quod Hiberida sequitur, tres herbæ confusæ sunt, ut Halicacabus, Solanum somnificum, & Dorycnium. Propterea hæc capita impostitia sunt, & non genuina.

FINIS LIBRI I.

IN PRAEFATIVNCVLAM, QVAM DIOSCORIDES SECVNDO LIBRO PRAEPONIT, ANNOTATIVNCVLA.

PROPONIT Autor, quo ordine res in primo libro descripserit, & quo in hoc secundo libro uti uelit ordine. Facit autem nullam mentionem, quòd herbacea quædam, B & acrimoniam habentia (præter aromata) in primo libro recensuerit. In secundo uerò se de oleribus & acrimoniam habentibus herbis scripturum promittit. Cùm ergo Hiberis oleracea sit & acrimoniam habens herba, ut in secundo libro describatur necesse est. Nihil enim commune cum arboribus habet, quare inter has describi debeat. Sed ne quis à dictione, Acrimonia, ansam calumniandi arripiat, necesse est ut indicem, quam acrimoniam cum Diosc. hoc loco intelligam, ne mihi quis hac ratione persuadeat, bene describi in primo libro Hiberida, cùm multa alia acrimoniam habentia in eodem recenseantur, ut Acorus, Meon, Cinnamomum, Costum, & alia quædam manifestam habentia acrimoniam. Verùm ad hanc obiectionem respondemus, Dioscoridem de huiusmodi acrimonia, quam prædicta aromata habēt, hoc loco non locutum esse. Non enim eadem omnibus plantis est acrimonia. Quædam enim solam eam habent, adiuncta interdum amaritudine, dulcedine, & quibusdam alijs saporum differentijs. Talia autem sunt: allium, cæpe, sinapi, nasturtium, eruca, lepidium, siue Hiberis, & quæcunq; his similem præ se ferunt saporis acrimoniam. Hæc simpliciter acria dicūtur, suntq; omnia ista oleraceæ & culinariæ herbæ. De his autem in secundo se scripturum promittit. Longè autem aliam acrimoniam habent Acorus, Costus &c. quæ in primo describuntur. non enim eam in terrestri habent corpore, ut exulcerare ualeant, quemadmodum illa oleracea, sed omnia præter lenem & gratam acrimoniam partium tenuitate constant, qua facilè per corpus penetrare possunt. Non enim sui saporis & facultatis uim uni loco imprimunt, propterea exulcerare minimè sunt aptæ. Partium etiam subtilitati gratum & iucundum odorem coniunctum habent, & quæ talia sunt, D aromata dicuntur. Differunt tamen hæc ipsa secundum diuersorum elementorum non eandem mixturam. Quare facultatem etiam eorum diuersam esse necesse est. Hinc est quòd Costus ferè solus ex aromatis ruborem cuti impositus excitet: quoniam suam acrimoniam magis in terrea substantia, quàm cætera aromata, habet. Porrò quàmuis Piper & Zingiber etiam aromatis adscribantur, tamen cùm horum maior in culina quàm Medicina usus sit, maluit ea acrimoniam habentibus & olerum condimentis, quàm aromatibus adscribere: & bene quidem, cùm hæc duo inter omnia aromata plurimum acrimoniæ, & minimum aromaticitatis (ut ita loquar) habeant. Si quis igitur hæc probè intellexerit, facilè uidere poterit, Hiberida non primo, sed secundo libro describi debere. Simile etiam de Halicacabo intelligendum est, quæ herba est, & ad deleteria refertur. Quare in primum librum non erat ponenda, sed in quartum, ubi ex professo de ea in deleterijs & frigidis simplicibus agit. Antea enim promisit, se forma & facultate cognata coniuncturum.

MARINVS ERINACEVS.
Caput I.

Ἐχῖνος θαλάσσιος, quem Latini Erinaceum marinum, Germani Ein Meer Igel uocant, nouerunt

A *nouerunt qui in maritimis locis habitant. Terrestri similis est, rotundior, minor, & breuioribus aculeis circunuallatus.*

TERRESTRIS ERINACEVS.

EX *terrestrium Erinaceorum genere etiam Histrix est, quod animal* Aphrica et India *gignit, magnitudine semestris porci, pedibus forma ursinis similibus, dentibus & labijs lepori, sed his craßioribus & pinguioribus, fascis longis, & in ceruice erectis setis à collo usq; ad scapulas uestitum. Cætera præter uentrem pede longioribus candicantibus & nigro distinctis aculeis munitum, quos irritatũ contra aduersarium ualli modo prætendit, & nonnunquam eiaculatur tanto impetu, ut sagittarum modo parietibus affigat.* Talis est *histricis forma & proprietas: nec ex aliorum relatione hoc posui, sed ipse animal hoc uidi.* Habet *etiam præter eas quæ enumeratæ sunt, alias proprietates, quas breuitatis causa prætereo.* Nõ *enim huius instituti est, exactam omnium rerum historiam scribere.* Histricem Hispani Porcapit, Germani Stachelsaw *uocant, quasi aculeatum porcum.* De *hoc* Erinaceorum *genere hoc capite non scribit* Diosc. *sed de minoribus qui in cliuorum cauernis latitant.* Horum *aũt* Germani *duplicẽ statuunt differentiam.* Est *enim quidam cui caninum sit caput, quidã etiã cui suillũ.* Hunc *nos* Schwein Jgel, *Illum uerò* Hunds Jgel, *capitum similitudine, uocamus.* Apud *nos* Erinaceorum *nullus est neq;*
B *in sanitate, neq; in Medicina usus.*

HIPPOCAMPVS. Caput II.

NOmen *hoc grandem Erucam insectum scilicet significat, cùm tamen paruum sit animal.* Quoniam *uerò uulgaribus Erucis grandius sit, nomen suum inuenit.* Nobis *in continenti habitantibus est incognitum: quare ij qui ad mare habitant, ut cognoscatur, laborent.*

PVRPVRAE. Ca. III.

PVrpuræ *quas* Græci Πορφύρας *uocant, ex testaceorum sunt genere, quibus olim* Purpura *tingebatur.* Multas *hæ differentias habent.* Est *enim quoddam earum genus, quod* Germani Ostern, Græca *uoce appellant.* Buccinorum *etiam genus* Purpuris *non dißimile est, quod* Pharmacopolæ Matrem perlarum *nominant, & quidam in genere* Buccinorum *uocabulo omnia* Maris *testacea animalia, quæ nos* Muscheln *uocamus, intelligunt.* Est *nobis difficilimum quicquam certi in hisce rebus pronunciare.* Quapropter *nemo expectet, quòd omnes istas Conchas proprijs suis nominibus indicaturus sim.* Exigit *enim hæc res, qui ad mare habitet, & sæpe nauiget.*

MITVLI, TELLINAE, ET HIATVLI, Caput IIII. & V.

MΎακες, Τέλλιναι & Χῆμαι, *omnes Concharum species sunt, sed singulas suis nominibus non facilè aliquis indicabit.* Referuntur *etiã ad* Buccinorum & Hiatulorum *genera, quæ ex* Hispania *à* S. Iacobo *feruntur conchæ.* Item *illæ ex quibus in maritima* Germania Calx *uritur.* Debebant *sanè naturæ studiosi homines uitæ spacio alios luxui deditos excedere, quo melius admirãda diuinæ prouidentiæ sapientia ex uarijs suis operibus cognosceretur.* Verùm *cùm huic studio unius hominis ætas non sufficiat, fortuna potius quàm uitæ breuitas incusanda uidetur, quæ multos naturæ studiosos homines, aut nullis aut admodum tenuibus facultatibus beauit.* Alios *uerò omnium rerum affluentia perfudit.* Sed *hi somnum, crapulam, & luxum potius sectari malunt, quàm admiranda naturæ opera inuestigare.* C

CONCHVLA INDICA. Caput VII.

INdica Conchula *oblongi unguis formam habet, quapropter à* Græcis ὄνυξ *appellata est.* Plures *hæc differentias habet, quarum uilißima hodie in* Pharmacopolijs *habetur, sub* Blaccæ Bizantiæ *nomine.* Erat *olim in* Thimiamatum *confectionibus huius* Conchulæ *usus.* Hinc *est quòd sacræ literæ etiam hanc in eundem usum receperint.*

COCHLEAE TERRESTRES. Caput VIII.

COchleæ *quædam terrestres, quædam marinæ, & quædam fluuiatiles sunt, &* Germanis Schnecken *nominantur.* Omnium *autem generum multiplex differentia existit:* Quare *ex magnitudinis & formæ diuersitate facilè dignosci possunt.* In *quibusdam regionibus terrestres & marinæ eduntur, quæ uerò ex terrestribus fruticibus adhærent, priuatim sesili à* Græcis *uocantur.* Fluuiatiles *uirus habent, quapropter à nullis eduntur.* Quòd *si quis paruas fluuiatiles* Conchas *manu aliquandiu clausas teneat, uehementem urticæ modo excitabit pruritũ.* Porrò *non ab re fuerit,* Concharum, Cochlearum, & Limaciorum *differentiam ostendere.* Quidam *enim hisce uocabulis promiscuè utuntur.* D

Conchæ *igitur tam fluuiatiles quàm marinæ, duas habent leuiter concauas crustas siue testas, quas aperire & claudere possunt.* Inueniuntur *etiam, sed paucæ, quæ unica & latiuscula concha teguntur.* Has *omnes* Germani Muscheln *uocant.*

Cochleæ *uerò omnes unicam & continuam habent, qua se abscondunt, testam, siue testudinem, quam cùm prorepunt in dorso secum ferunt.* Estq; *hæc testudo, siue malis domum appellare, omnibus spiræ modo inuoluta, quibusdam tamen in planum, ut paruis fluuiatilibus* Cochleis, *quibusdam hæc spira conuexa est, aliquibus etiam turbinis modo in longitudinem & acumen desinens; quod tam marinis quàm fluuiatilibus & terrestribus commune est.*

Huius-

A Huiusmodi Cochleas Germani Schnecken uocant. Limaces uerò maioribus Cochleis lentore humoris & forma omnino similes sunt, domibus tamen carēt, & in quibusdam locis nigrū, in quibusdam ruffum colorem habent, uiuuntq; plerunq; in hortis, Non tamen in areis, sed gramine. Inueniuntur etiam in syluis, aut ubicunq; gramen prouenit. Hoc genus Germani Schnegel nominant.

CANCRI FLVVIATILES. Caput IX.

Cancri fluuiatiles nulli non cogniti sunt, & à Germanis Krebs uocantur. Sunt & marini, sed fluuiatilibus multò maiores. Sunt etiam marini admodū exigui, qui Latinis Squillæ, & nobis Krablen uocantur.* Sunt & marini longi sesquicubitos interdum. Inueniuntur & rotundi, à Germanis dicti Merspinne.

*hæc in quibusdam desunt.

SCORPIO TERRESTRIS. Caput X.

Terrestres Scorpiones in Germaniæ calidioribus locis gignuntur quidem, sed admodū pauci. In Italia uerò & similibus regionibus magna illorum copia est. Macerāt eos in oleo Pharmacopolæ, quod postea Oleum scorpionum uocant.

MARINVS SCORPIO. Caput XI.

B In mari omnia nasci traduntur animalia, quæ in terra. Quare non ineptè Plinius ait, mare omnia gignere quæcunq; in natura reperiuntur, & multa etiam quæ nusquam in alijs elementis. Necesse igitur est, & experientia constat, marinos quoq; Scorpiones inueniri, quorum hodie nullus est apud Germanos in Medicina usus.

DRACO MARINVS. Cap. XII.

Qvemadmodum in terra, sic etiam in mari Dracones inueniuntur, qui an hodie cognoscuntur, nescio.

SCOLOPENDRA MARINA. Caput XIII.

Marina Scolopendra an hodie cognoscatur, similiter ignoro. Terrestris uerò Scolopendra sine dubio est utrinq; (triremis modo) multis pedibus ingrediens insectum, colore spadiceum, minimi digiti lōgitudine, quod noctu cùm in humido pauimento repit, ut cicindula lucet: & si digitis attrectetur, pruritū ut marina Scolopendra excitat. Germani ein Ossel/ siue ein Nossel/ nominant. Inueniuntur in humidis domorum partibus, nonnunquam etiam hortorum areis, & æstu siccatis paludibus.

TORPEDO. Cap. XIIII.

Narcen Græci, & Latini Torpedinē uocant: sicitq; utraq; gens illi à torpore nomen, quoniam tantam in se stupefaciendi uim habet, ut etiam G per hamum, setas, & uirgam, stuporem in piscatoris manum transmittat, qui deinde totum corpus occupat. Non autem magnus fertur esse piscis. Quondam eo Medici utebantur. Nunc uerò, quod sciam, nullū in Medicina usum habet.

VIPERAE. Ca. XV.

Vipera qualis sit serpens, & quid differat à reliquis serpentium generibus, copiosè Nicander, Aristoteles, Galenus, Aëtius, & multi alij indicant. Nicolaus Leonicenus in libro, quem de Tyro seu Vipera conscripsit, constanter affirmat, in Italia copiosè inueniri Viperas, & uulgo Marassos, siue scurtiones appellari. Ego uerò eas hactenus in Germania nunquam uidere potui. Carnes eius coctæ in pastillos conformantur, qui in Andromachi Theriacam ingrediuntur.

SENECTA ANGVIVM. Caput XVI.

Pulchra est apud Nicandrum de anguina senecta fabula. Est autem Anguina senectus, siue, ut Plinius nominat, Vernatio, serpentium exterior similis membranæ cutis, quam primo uere inter duos lapides, uel alias huiusmodi res exuunt, Vulgo uocatur ein Schlangenhaut.

LEPVS. Caput XVII.

Dvplex genus Leporum inuenitur. Vnū enim D terram & syluas incolit. Alterum uerò in mari uiuit: qui an cognitus sit ignoro. Terrestris autem omnibus est notißimus, Cuius coagulum aduersus uenena Medicinam facit. Totus uerò exustus Lepus calculos frangere creditur.

PASTINACA MARINA. Caput XVIII.

Τρυγόνα Græci, Latini Pastinacam marinā uocant piscem, qui in nostro mari ein Roch appellatur. Quidam etiam Trigona turturem marinum esse autumant, & nihil à Pastinaca marina differre.

SEPIA. Cap. XIX.

Sepia à putredine nomen habet. Est enim rotundus globi figura piscis, leniter in longitudinem circa caudam desinens, sanguine atro ceu putri tabo plenus, qui à quibusdam Sepiæ atramentum dicitur. Germani Blackfisch/ quasi atramentarium piscem nominant. Habet Sepia in dorso spinæ loco longum, latum, & candidum os, quod facilè in puluerem friatur, eo Aurifabri ad annulorum fusurā, & Medici ad dentifricia utuntur. Hoc uulgò etiam Fischbeyn uocant.

MVLLVS PISCIS. Ca. XX.

Mvllus à quibusdam ille piscis esse creditur, quem Barbum uocamus, quoniam barbam

A habet, quae Mullo tribuitur. Cùm uerò Mulli in mari degant, nec in uinarijs piscinisq; crescant (ut Plinius ait) hoc ipsum non affirmo.

HIPPOPOTAMI TESTICVLI. Caput XXI.

Hippopotamus in magnis fluuijs & calidis regionibus uiuit, qualis in Aegypto Nilus est, hodie Caballus marinus, siue aquaticus uocatur. Est autem equo dorso, iuba, & hinnitu similis, unde & nomen inuenit. Eius testes, quemadmodum & fibri, contra uenena remediũ sunt: apud nos uerò in Pharmacopolijs non habentur.

FIBRORVM TESTICVLI. Cap. XXII.

Castor à Graecis, et Fiber à Latinis, animal id uocatur, quod Germani ein Biber nominãt. Eius uerò testiculi Castoreum Graecis, & Latinis, Germanis Bibergeyln dicuntur. Vbiq; cognitum animal est, eiusq; testiculi frequentem usum habent.

MVSTELA DOMESTICA. Caput XXIII.

γαλῆ Graecis, Mustela Latinis, & Wisel Germanis, hoc animal uocatur. Harum duo genera quidam statuunt. Sunt enim syluestres quaedam, & quaedam in domibus nostris habitantes, gallinis infestae. Graecis unum eius genus Ictis uocatur, quod procul-
B dubio est id, quod in domibus oberrat & gallinas perimit, & à nobis ein Iltis / siue ein Ratz nominatur, non multùm à Graeco abludente uocabulo.

RANAE. Ca. XXIIII.

Ranae omnibus notißimae sunt. Hoc autẽ loco de uiridibus & uocalibus sermo habetur, quae etiam in fluuijs & stagnis uiuunt. Reliqua enim genera uirus habent. In fine uerò huius capitis alias uirides Ranas intelligit, quas Graeci Βρέξαντες, & Germani Laubfrösch / uocant, ut ex Galeno iudicare possumus, qui de simplicium facultatibus lib. 10. ca. de sanguine harum ranarum, idem scribit quod Dioscor. Cùm uerò aliquando harum sanguini adscriptas uires experiri uellet, inuenit falsò tales uires illi adscriptas fuisse.

SILVRVS. Ca. XXV.

Qualis Silurus sit piscis, hodie non cuiusuis est indicare.

SMARIS, MAENA, ET GOBIVS. Ca. XXVI. XXVII. XXVIII.

Quales etiam Smaris, Maena, & Gobius pisciculi sint, cum multis doctis me ignorare ingenuè fateor.

OMOTARICHVS. Ca. XXIX.

Omotarichus salsi Thinni caro est. Qualis autẽ sit Thinnus piscis, illi scire deberent, qui ad mare habi- C tant.

GARVM. Caput XXX.

Garum hoc loco non gelatum elixorum pisciũ ius significat, sed salsorum omnium pisciũ & carnium muriam, Lacke Germanis dicitur.

RECENTIVM PISCIVM IVS Esculentum. Caput XXXI.

Iusculum hoc, ut ipse Dioscor. hoc cap. ait, fit ex recentibus piscibus cum aqua, sale, oleo & anetho coctis.

CIMICES. Cap. XXXII.

Cimices Graeci Κόρεις, Germani Wantzen / siue Wandtleuß, id est, parietinos pediculos uocant. Notum omnibus foetore suo animalculũ est.

MVLTIPEDES. Ca. XXXIII.

Multipedes Graeci κουβαρίδας ὄνους, et ὀνίσκους, Germani Eselchen / Itali nunc Porcelliones uocant. Parua sunt animalcula, colore liuido, multisq; pedibus ingrediuntur. Inueniuntur in humidis muris sub lapidibus & aquarijs uasibus.

Scolopendra etiam Latinis Centipes & Multipes interdum uocatur. Videndum igitur, ne harum significatio confundatur.

BLATTAE. Ca. XXXIIII.

Silphae Graecis, & Latinis Blatta uocatur insectũ, quod Germanis ein Heymchen / siue Grille / nominatur, circa furnos, fornaces & focos ui- D uens, idq; hyeme. Tum enim omnibus molestus est eius perpetuus in clamando tenor. Aestate etiam in campis audiuntur Blattae.

MARINVS PVLMO. Caput XXXV.

Marinus pulmo ex eorũ genere est, quae Graeci ζωόφυτα uocant, nobis autem in continenti habitantibus ignotus.

ANIMALIVM ALIquot pulmones.

Animalia, quorum pulmonibus hoc cap. medicas uires tribuit Dioscorides, omnibus cognita sunt.

ANIMALIVM ALIQVOT Iocinora.

Animalia haec etiam nulli non cognita sunt.

MARIS CERVI GENITALE. Caput XXXVI.

Marium ceruorum genitalia principem etiam hodie ad Medicinae usum custodiunt.

ASINI CAPRARVMQVE ungulae. Ca. XXXVII.

Haec animalia earumq; partes, de quibus hoc loco agitur, omnes nouerunt.

EQVORVM LICHENES. Caput XXXVIII.

Lichen

A Ichen siue impetigo, in superficie cutis serpẽs exulceratio est, quæ à Germanis Flechten uocatur. Simile quiddam his Lichenibus in equorũ cruribus infra genua nascitur, quòd calli speciem et duritiem habeat, & odore uirosum sentiatur. Quidam equites den Ramp uocant. Hos itaq; Lichenes Dioscorides hoc cap. intelligit.

VETERVM CALCEAMENTORVM corium. Caput XL.

Calceamentorum ueius corium & soleæ comburuntur in cinerem, quo ulcera exiccantur.

GALLINACEI. Ca. XLI.

Noti omnibus Gallinacei sunt, quorum non uulgaris in Medicina usus esse posset, si eis similiter ut olim uteremur.

OVVM. Caput XLII.

Ovorum diuersa genera, quemadmodum & alitum, inueniuntur. Hoc tamen loco gallinarum oua intelligenda sunt.

CICADAE. Ca. XLIII.

Cicadas in Germania, quatenus ego eam peragraui, nondum uidi. Nequaquam enim sunt in fœno salientia animalcula, quæ Germani Hewschrecken uocant. In Italia uerò Cicadarũ magna est frequentia.

LOCVSTAE. Cap. XLIIII.

B Quoniam autem Cicadis admodum similes sunt Locustæ, ideo has illis statim subiungit. Sunt autem Locustarũ multa genera, inter quæ etiam, quæ edendo sunt, inueniuntur, quibus nos caremus. Germani in genere omnes Locustas Hewschrecken uocant.

OSSIFRAGVS AVIS. Caput XLV.

Phvis Romanis Ossifragus uocatur, estq; auis ex aquilarũ genere. Quo autem nomine Germanis appelletur, & an in Germania reperiatur, cũ multis ignoro.

GALERITA AVICVLA. Caput XLVI.

Coridalum Græci, Latini Galeritam, & Galli co uocabulo etiam Alaudam hanc auem nominant, Germani ein Lerche. Nulli non cognita est.

HIRVNDO. Ca. XLVII.

Hirundinum species omnibus cognitæ sunt, Germani Schwalben uocant.

EBVR. Cap. XLVIII.

Soli Elephantorum dentes Ebur sunt: suitq; hoc hactenus preciosissimũ. Quapropter nemo speret uulgo in Pharmacopolijs uerum Ebur haberi. Hodie enim marinarum belluarum dentes pro Ebore ostenduntur, è quibus pectines fiunt, qui ubiq; pro eburneis uenduntur. Veruntamen Ebur Germani Helffenbeyn, siue Helffenzan, uocant. C

SVIS TALVS. Ca. XLIX.

Talus os est in iuncturis pedum, quod Germani ein Köte uocant: non tamen quoduis animal talos habet.

CERVI CORNV. Ca. L.

Ceruorum cornua omnibus nota sunt. Plurimùm tamen refert, quo tempore ceruis decidant, si ijs in Medicina uti uoluerimus.

ERVCAE. Cap. LI.

Erucæ nomen insecto & oleri commune est. Hoc aũt loco de herbas erodentibus Erucis sermo habetur, quæ Germanis Raupen uocantur.

CANTHARIDES, BVPRESTES, ET Pineruce. Ca. LII. LIII.

Cantharos scarabeum significat, unde diminutiua forma Cantharides dicuntur: parui, aurei coloris & oblongi scarabei, qui Germanis Gold keser, siue Goldtwürmchen, appellantur, quorũ adhuc est in Medicina usus. Pinerucæ uerò quæ Græcis πιτυοκάμπαι dicuntur, erucæ sunt in Pino genitæ, quarum hodie nullus est usus.

Buprestis uerò sine dubio ille est scarabeolus, qui Germanis ein Qualster uocatur, quo deuorato boues rumpuntur, unde & nomen illi à Græcis factum est. Formam hoc animal scarabeis similem habet, altis ingrediens pedibus, & fœtore ipsos cimices superat, quo etiam frondes & fructus inficit, si quando per eos repat. D

SALAMANDRA. Ca. LIIII.

Salamandra sine dubio est pigrum illud lacertarum genus, quod Germani ein Molch, siue Olm, uocant. Multis hoc probare possem argumentis, nisi breues annotationes, & non integram rerũ historiam scriberem.

ARANEVS. Cap. LV.

Araneorum multa sunt genera. Eum uerò qui retia ad capiendas muscas prætendit, ἀγρώστην, id est, uenatorem Græci uocant. Aliud genus sunt qui non ita artifici labore, rudes telas in domibus texunt. Germani omnes Araneos generali uocabulo Spinnen nominant. Græci etiam Phalangia, interdum Araneos uocant: quamuis præter Araneos etiam diuersum Phalangiorum genus reperiatur, Lacertis paruis potius quàm Araneis simile, quod Tarantula ab Italis uocatur.

LACERTA. Ca. LVI.

Σαῦρος Romani Lacertum & Lacertam, Germani Heydexen uocant. Notum omnibus repens in terra quadrupes animal est, colore utplurimùm uiridi.

CALCIDICA LACERTA. Cap. LVII.

A Calcidicam Lacertam Nicander & Dioscorides Lacertis similem esse dicunt, eamq; Sepa etiam à putrefaciendo uocant. Putrescit enim saniemq; olidam emittit ab illius morsu factum uulnus. Nomen autem inuenit, quòd non uiridis sit, ut cæteræ Lacertæ, sed ærei coloris. Est etiam aliud serpentum genus, quod similiter Seps uocatur, sine pedibus, uiperæ simile, cuius Aëtius meminit: sed diuersum penitus est à Calcidica lacerta.

SCINCVS. Cap. LVIII.

Scincus terrestris Crocodili genus est, magnitudine Lacertæ, quo multis annis caruimus, sed iam quorundam diligentia factum est, ut rursus ex Aegypto ad nos perferatur. Materialistæ, ut uocāt, paruas quasdam aquaticas lacertas Pharmacopolis pro Scinco uendunt, quas Scincos marinos uocant: quibus non temerè uterer, quoniam uirus habent. Quilibet ergo uideat, ne eas alicui intra corpus sumendas offerat.

VERMES TERRAE. Caput LIX.

Terræ uermes Græci terræ intestina, Germani Erdtwürm / siue Regenwürm uocāt.

MVS ARANEVS. Caput LX.

Murem araneum Græci Μυγαλῆν uocant, quòd mediam inter Mustelam & Murem B magnitudinem & formam habeat, non quòd ex Mustela & Mure nascatur, quoniam naturalem inimicitiam hæc duo animalia habent. Quo autem nomine Germanis appelletur, non certò affirmare ausim: quamuis suspicer magnos illos Mures, quos Ratten / siue Rattenmeuß Germani uocant, Μυγαλᾶς esse. Sunt enim uenenati, quapropter à felibus non nisi maxima fame comeduntur.

MVRES. Ca. LXI.

Præter Araneos mures sunt etiam marini, aquatici, & in agris nati Mures. Hoc uerò capite de urbanis siue domesticis muribus sermo habetur.

LAC. Cap. LXII.

Notum est omnibus Lac, non idem tamen habet omnium animalium Lac temperamentū.

CASEVS. Ca. LXIII.

Multæ sunt Casei, secundum lactis qualitatē, differentiæ & facultates.

BVTYRVM, EIVSQVE FVligo. Ca. LXIIII.

Notum omnibus Butyrum est, quod quamuis à bobus nomen habeat, quoniā præcipuè ex bubulo lacte conficiatur, tamen non minus etiam ex ouillo & caprino lacte, eo quo rustici nouerunt modo, conficitur. Quapropter non est quòd Gal. Dioscoridem miretur, ex ouillo lacte Butyrum fieri, dicē C tem: Fuligo etiam ex accenso Butyro colligitur, oculorum Medicinæ utilis.

LANAE ET OESYPVM. Cap. LXV. LXVI.

Lanæ succidæ neq; crudæ neq; ustæ in nostris Pharmacopolijs usum habent. Earū tamen sordida pinguedo adhuc præparatur, quā ueteres Oesypum uocabant. Hodie uerò corrupto uocabulo Yssopus humidus appellatur, ut ab Ysopo distinguatur. Hissopum enim herbam hodie Ysopum uocant: de quo ridiculum carmen in ore omnium Pharmacopolarum habetur, hoc scilicet: Ysopus est herba, sed Esopus dat bona uerba.

COAGVLVM ANIMALIVM aliquot. Ca. LXVII.

Coagulum Græci Πιτυάν, Germani Lab uocant. Est autem Coagulum in hinnulorum siue pullorum animalium uentriculis in caseum densatum lac. Animalia quorum coagula hoc cap. enumerat, partim nota sunt, partim ignota, his præsertim regionibus.

ADEPS. Ca. LXVIII.

Notus est ferè omnium animalium Adeps, quorum hoc capite mentio fit.

MEDVLLA ANIMALIVM. Cap. LXIX.

D Habent Græci duo uocabula, quibus Medullā significāt, nēpe ἐντεριώνη, & μυελός, sed diuersam habent significationē. Illo enim arborū Medulla, & farcta in fructibus quibusdam semina indicantur. Hoc uerò, quæ in spina & oßibus animalium continetur Medulla, quam Germani Marck appellant.

FEL. Ca. LXX.

Quid Fel sit, cuiuis notum est. Hodie autem rarò ad Medicinam utimur.

SANGVIS ANIMALIVM. Caput LXXI.

Præter hircinum sanguinem nullus in Pharmacopolijs ad Medicinæ usum, hoc tempore hisce regionibus seruatur.

FIMVM ANIMALIVM. Cap. LXXII.

Non opus est animalium Fimum in Pharmacopolijs seruari, cùm semper & ubiq; cuiuscunq; animantis (si neceßitas requirat) fimum habere poßimus.

VRINA. Ca. LXXIII.

Notæ uulgo omnibus urinæ sunt, de quibus hoc capite scribit Dioscorides. Lyncis uerò urina quid sit, & an sit in rerum natura, multis

A seculis dubitatum est. Scribunt enim Lyncem proiectam urinam terra obtegere, quæ deinde in lapidē, Lyncurium dictum, indurescat. Sed fabula tantùm est. Quapropter bene Dioscorides quoq; illam damnat, & rectè inquit, idem esse Lyncurium cum electro, id est, succino: quod nisi longum foret, innumeris argumentis & rationibus probare possemus.

Quid uerò re uera succinum sit, hactenus proculdubio uulgo ignoratur. Et si quid dixero, omnibus παράδοξον dicere uidebor. Nullius enim est resina arboris succinum, quod tamen doctißimi quiq; hactenus crediderunt. Eo autem solo argumento ostendere id conantur, quòd culices, formicas, & alia huiuscemodi animalcula complectatur, unde ratiocinantur, liquidam anteà fuisse resinam. Ego quidem succinum rem liquidam fuisse probè scio, propterea hoc libenter concedo, resinam uerò fuisse minimè assentior. Si enim succini materia, qualitas, uirium facultas, odor, & alia eius accidentia considerentur, longißimè à quacunq; resina aberit. Paucis igitur uerbis quid sit expediam. Nam si omnia argumenta afferre studerem, quibus succinum nō esse resinam probare possem, aliquot paginas implere necesse esset. Et si etiam omnes rationes adducerem, quibus quid sit re uera ostendere facilè queo, in iustum librum excresceret oratio. Quare meum de succino iudicium (quod etiam Georg. Agricola, harum rerum diligentißimus sectator & scrutator, adeò non impro-

B bat, ut etiam probet & mecum sentiat) promam. Antequàm aūt id faciā, paucas illis quæstiones proponam, qui succinum resinam esse contendunt, quas si mihi soluerint, cum illis libenter sentiam.

I. Cur succinum ijs locis generatur, ubi densum sine liquidum bitumen inuenitur? II. Cur succinum etiam nigrum inuenitur, cùm nulla eo colore unquam uisa sit resina? III. Cur nigrum succinū suas uenas in montibus ceu bituminosi isti carbones habet? IIII. Cur succinum tot habet colore differentias, quot Bitumen & Naphta?

V. Cur succinum odorem bituminosum carbonibus impositum reddit? VI. Cur succinum bitumini casdem uires habet, imò etiam efficaciores?

VII. Cur succinum quoddam reperitur, quod Naphtæ modo flammam attrahit? VIII. Cur succinum, si resina est, nō in guttas singulas, seu plures coniunctas, ut aliæ resinæ, concrescit?

IX. Cur succinum in paruas & magnas potius glebas quàm in guttas concrescit? X. Cur succinum, si resina est, Piceæ uel huius generis folia non complectitur, cùm aliæ quæ sponte destillant resinæ, ea sibi commixta habeant? Sed non opus est plures afferre quæstiones. Ad rem redeamus. Est autem re uera & sine dubio succinum ex montibus in mare defluens Naphta, quæ marina aqua in solidum corpus densatur, Græcis electrum uocatur, Germanis Bornsteyn & Agtensteyn. Est & electrum metallum, quod ex auro argentoq; constat: cuius Homerus etiam meminit, cùm ait Menelai regiam auro & argento, electro & ebore fulsisse. C

MEL. Caput LXXIIII.

Omnibus notum est mel. Sardinium uerò mel ex absinthio & ranunculi quadam specie colligunt apes. Quapropter intra corpus non sine nocumento sumitur. Quod autem in Ponto uenenatum fit, hoc apes ex aconiti, absinthij & nerij floribus colligunt. Est & aliud mellis genus, quod Sacharon antiqui, recentiores uerò Zuccarum uocant. Sponte hoc in arundinibus generatur, Indicis & Fortunatis Insulis, quas hodie caput S. Thomæ, Canarias, & Maderam uocant. Porrò sunt etiam docti uiri, qui nos antiquorum Sacharon habere negant. Eos autē rem diligentiùs considerasse uelim. Nam nihil differt nostrum Zuccarum ab antiquorum Saccharo. Hodie enim totas illas saccharíferas arundines tundunt, & ex his Zuccarum uulgo notum excoquunt. Olim uerò nondum cognito eo excoquendi modo, illud tantùm colligebant, quod lachrymarum modo ex harundinum illarum oculis & germinibus erumperet.

CERA. Caput LXXV.

Ceram Germani Wachs uocant. Sequitur hæc mellis qualitatem. Quapropter Pontica & Sardinia aliud habet, quàm uulgaris cera, temperamentum & facultatem.

PROPOLIS. Ca. LXXVI. D

Fuit olim magnus Propoleos in Medicina usus, nunc uerò ex omni usu abdicata est. Arabes autem hanc Mum uocant, sed malè eorum interpretes Mum sordes aluearium esse dicunt: multùm enim ab his differt. Sordes enim in fundo reperiuntur, suntq; derasa apum pedibus à fauis ramenta. Propolim uerò ex betulæ foliorum pinguedine & populi lachryma apes colligunt, qua aluearium cauernosas partes exæquant, & foramina contra frigus obturant. Germani Bet et Stopffwachs uocāt. Efficacior uerò Cretica & Pisidica propolis est, cuius maiorem partem apes ex Styracis lachryma, & Ladani pinguedine colligunt.

TRITICVM. Ca. LXXVII.

Notum est omnibus Triticum. Porrò sunt quidam qui Triticum generale omnium frumentorum nomen esse autumant: reuera tamen iuxta omnium fatis certam opinionem Triticum illud est frumentum, quod Germani Weyzen uocant. Habet tamen hoc ipsum suas species & differentias.

HORDEVM. Cap. LXXVIII.

Hordeum notū omnibus frumētum est, ex quo Hordeacea ptisana cōficitur. Germani Gersten Hordeum uocant.

A ZYTHVM ET CVRMI. Cap. LXXIX. LXXX.

Zythum & Curmi ueteres appellabant ex frugibus facta pocula, qualia illa multa sunt ceruisiæ genera in Germania.

ZEA. Caput LXXXI.

Zea Latinis Zea, Germanis Dinckel uocatur.

CRIMNVS. Cap. LXXXII.

Crimnus craßior farina Tritici & Zeæ est, quamuis etiam ex alijs frumentaceis fiat. Vnde puls postea conficitur. Germani Grieß uocant.

OLYRA. Ca. LXXXIII.

Olyra, ni fallor, uulgare illud est frumentum, quod Germani Rocken/siue Roggen/ uocant. Hoc si non fuerit apud ueteres, Olyram non habemus, & quid Rocken sit, ignoramus.

ATHARA. Ca. LXXXIIII.

Athara est ex tenuißima farina liquidior facta pulticula, quam Germani ein Sauffen uocant.

TRAGVS. Ca. LXXXV.

Tragus quale sit frumentum, & quo nomine appelletur, non cuiuis cognitum esse puto.

HAVENA. Ca. LXXXVI.

B Hauena duas habet differentias. Vna enim frumentum est, quod Habbern Germanis dicitur. Altera ab hoc ipso autore in quarto lib. Græcè βρῶμος appellatur, quæ à fruge differt, & à Vergil. Sterilis auena uocatur.

ORYZA. Ca. LXXXVII.

Oryza frumenti genus est, quod à recentioribus Rizum, & Germanis Reiß uocatur: in palustribus & ulignosis locis nasci ὀρύζαν Dioscor. ait. Nostra uerò Oryza ex India in alias terras translata est, & in multis locis Europæ seritur. Quare necesse est aliam quoq; Oryzæ speciem inueniri, quæ etiam in Europa sponte nascatur. Nam Dioscorides simpliciter palustribus locis eam nasci ait, nec adiecit peregrinæ alicuius regionis nomen. Porrò inuenitur apud nos in palustribus & ulignosis locis frumentum, quod Schwaden uocamus. Hoc proculdubio illius species est. Habet enim folia, culmos, spicam, & semen omnino maiori Oryzæ similia, semen tamen quamuis eandem proportionem, saporem & usum habeat, minus est. Sed hoc nihil impedit, quo minus Oryzæ sit species. Hi autem uehementer errant, qui Schwaden Sesamum esse putāt. Quid autem Sesamum sit, statim sequetur.

ALICA. Caput LXXXVIII.

Chondrum Græci Latinorum Alicam uocant. Veteres duas res hoc uocabulo intelligunt, nempe ex Zea, quæ Diazeas uocatur, certo modo factam farinam, & peculiare frumenti genus, quod Latini Far siue Adoreum uocant. Sed quale hoc sit, nondum planè compertum habemus. C

MILIVM. Ca. LXXXIX.

Conchron Latini Milium, Germani Hirsen uocant, notum est frumenti genus, harundineis folijs, & in harundinea iuba semen ferens.

PANICVM. Caput XC.

Ἔλυμος καὶ μελίνη Græcis, Latinis Panicū uocatur. Panicum ab omnibus autoribus Milio simile esse dicitur. Quare in maximo errore uersantur hi, qui Panicum illud frumenti genus esse putāt, quod Germani Heydenkorn appellant. Verùm cùm Heydenkorn hederacea folia, & minimè harundineum caulem habeat, Panicum uerò harundineo culmo & folio constare describatur, Panicum nequaquam Heydenkorn esse poterit. Sed non opus est multis argumentis. Propterea quid reuera Panicum sit, indicabo. Verum itaq; Panicum milio simile est, frumentum, quod Itali adhuc Panigo, & Germani Fuchsschwantz uocant.

SESAMVM. Caput XCI.

Sesamum à multis esse Schwaden creditur, quod in Oryza negauimus: & hoc loco multis certißimis argumentis idipsum demonstrari posset, nisi breuitati consuleremus: propterea unum tantùm afferam. Scribunt autores Sesamum semen suū in uasculis papaueris modo continere, Schwaden uerò in spica siue iuba Miliacea suum semen fert. Ergo Schwaden nequaquam Sesamum esse potest. Miror autem uehementer, quo argumento moti sint, ut illi opinioni tam firmiter adhæreant, cùm adhuc uerum Sesamum ex Aegypto ad nos copiosè afferatur, unà cum oleo ex semine expresso. Nam peregrinum nobis Sesamum est. Schwaden uerò sponte apud nos prouenit. Porrò sunt qui Ieseminos flores, quos Itali Seseminos pronunciant, à Sesamino semine non distinguere ualeant, ob eam causam quam in Iasmino unguento indicauimus. D

LOLIVM. Caput XCII.

Αἶραν Græci, Latini Loliū unumquodq; degenerans frumentum appellant: quod cùm in Hordeo nascitur, Twalch à nobis, propter insaniam quam facit, dicitur. In Olyra uerò Trespe. Est & alia herba paruæ & quinquefoliæ rosæ similem habens florem, eumq; rubentem, & nigrum in uasculo semen, quod nos Raden uocamus. Hoc etiam à quibusdam Lolium esse creditur. Cùm uerò autores Lolio spicam tribuant, Raden uerò uasculum habeat, nihil affirmo. Hi autem magnoperè errarunt, qui Raden Nigellam esse crediderunt.

AMYLVM. Caput XCIII.

Nota

A NOta omnibus res est Amyla, sic dicta, quòd sine mola conficiatur. In Pharmacopolijs, una mutata litera, Amidum uocatur. In Germania uerò Stercke & Krafftmehl.

FOENVGRAECVM.
Caput XCIIII.

FOEnugræcum leguminis genus est, quod Græci Τῆλιν, Germani Zigenhorn / & Sibengezeite uocant. Sunt tamen qui posterius hoc uocabulum ad lotum satiuam etiam referant. Zigenhorn uerò genuinum Fœnugræci nomen est. Nam sic Germani Græcorum Aegoceron interpretantur. Semen autem Fœnugræci eodem nomine in Pharmacopolijs habetur.

LINVM. Cap. XCV.

VEscebantur ueteres Lini etiam ut Fœnugræci semine. Propterea leguminibus coniunguntur. Est autem Linum omnibus nota herba, quam Germani Flachß uocant. Semen uerò solum Lein.

CICER. Cap. XCVI.

Ἐρέβινθος Græcis, Cicer Latinis, Germanis Kichern hoc legumen uocatur. Colore habet triplicem differentiam. Est enim quoddā genus ruffum habens semen, & quoddam candidum, quod columbinum dicitur. Et tertium genus nigrum semen habet, quod priuatim arietinum nominatur, quoniā
B arietino capite semen eius simile sit.

FABA, LEGVMEN.
Caput XCVII.

CYamum Græci, Latini Fabam uocant, Germani Bonen / de quo non opus est dubitare, cùm omnes ab autoribus Fabæ adscriptæ notæ huic legumini conueniant, quod nos Bonen uocamus. Differunt Fabæ secundum colorem & magnitudinem.

FABA AEGYPTIA.
Cap. XCVIII.

AEgyptia Faba in inundatis Nilo campis nascitur, cuius radicem Aegyptij Colocasiam uocant, solo semine hæc nostrati Fabæ similis est. Quod enim ad cæteras eius partes attinet, omnino dissimilis esse cernitur. Nobis aūt hæc est incognita.

LENS. Caput XCIX.

Φακὸς Latinis Lens, Germanis Linsen appellatur. Est autem Lens duplicis differentiæ. Quædam enim legumen est, de qua hoc loco agitur. Altera stagnantibus undis innatat, de qua infrà sermonem habebimus.

PHASELVS. Cap. C.

DIstinxerunt Phaselum à Phasiolo, qui post Dioscoridem scripserunt, Ita ut Phaselus sit legumen simpliciter nunc uocatum ab Italis Phasiolus, Phasiolus uerò idem cum Dolicho. Sed istam differentiam nullus autor adhuc, neq; ipse Dioscorides C
obseruauit. Nam hic Phaseolum uocat id legumen, quod adhuc Itali Phasiolum uocant. Quapropter cùm uideam à multis diuersas has herbas confundi, distinguam eas, & notas quibus ab inuicem dignosci possint, ostendam. Sunt enim ambæ legumina, magnā in folijs, floribus, siliquis & seminibus affinitatem habentia. Hic Phaseolus igitur quem Dioscor. hoc loco recenset, & ab aliquibus etiam distinctionis gratia Phaselus, seu ut Itali dicunt, Phasiolus uocatur, legumen est, absq; adminiculo seu pedamento per se subsistens, folia habet in uno pediculo tria, hederacea, mollia, quarum spina ex interiore parte candicat. Flores profert candidos, & post hos in siliquis teretibus candida & oblonga semina, media inter fabas uulgares & pisas forma & magnitudine, quibus nigrum quiddam eo loco, quo siliquis annectuntur, inest. Hic est Phaseolus siue Phaselus, ut quidam dicunt, de quo hoc loco scribit Dioscorides.

Altera uerò eius species est huic forma foliorum similis. Circunuoluitur hæc arbustis & hastis, fiuntq; ex ea cornæ æstate, longiores hæc quàm prædictus Phasiolus siliquas fert. Propterea ab aliquibus Dolichus appellatur, & fructus eius Lobi, quoniam insignes sunt siliquæ in quibus figura Phaseli semina nascuntur, non tantùm candido colore. Nam inueniuntur nigro, croceo, ruffoq; colore, & mixtus etiam pluribus coloribus simul. Hic Phasiolus Smilax leuis & satiua etiam appellatur. Quoniam uerò hæ D
duæ Phaseolorum species inuicem similes sunt, nomen etiam commune habent. Cùm uerò propriè loqui uolumus, legumen illud priùs descriptum, Phaselū siue Phasiolū uocamus: postremò uerò descriptū Dolichum, Smilacem leuem siue satiuam, & Siliquas eius Lobas. Porrò utrunq; Germaniæ peregrinum fuit legumen, & Phaseolus, siue Phaselus, siue Phasiolus, qui absq; adminiculo erigitur, à paucis in Germania Pharmacopolis & Herbarum studiosis seritur. Dolichus uerò à plurimis non tantùm ciuibus, uerumetiam rusticis umbræ & ostentationis causa. De Dolicho autem statim pòst sequetur proprium caput.

OROBVS SEV ERVVM.
Caput CI.

ORobon Græci, Romani Eruū appellant. Peregrinum hoc Germaniæ hactenus legumen fuit, quamuis omnes Orobum uocent eam leguminis speciem, quæ Germanis Wicken appellatur, sed errore seducti. Nam Wicken est Latinorum Vitia, et Græcorum Aphace, seu βικίον, unde Germanica uox deducta est. Veruntamen Eruum nunc à quibusdam in Germania seritur.

LVPINVS. Cap. CII.

LAtini Θέρμον Lupinum, Germani Feigbone uocant. Notus omnibus Pharmacopolis eodem nomine Lupinus est.

A SATIVA RAPA. Ca. CIII.

Γογγύλην, siue γογγυλίδα, Latini Rapum, Germani Rüben/appellant. Notæ omnibus cum herba radices eius sunt, quibus uescimur. Duplicem habet Rapum differentiam. Sunt enim satiuæ quædam, de quibus hoc capite scribitur, & sponte in aruis prouenientia quædam. Videndum tamen est, ne Raphanum agrestem, cum syluestri Rapo confundamus. Sunt enim ualde similes inuicem herbæ, sed Rapum fruticosius est, & multas alas ramulosq; ad latera spargit, in quibus sunt lutei flores: nascitur pinguibus aruis. Raphanus uerò syluestris pallidiores habet flores, & paruas radices, Rapum uerò pollicem crassas.

NAPVS. Caput CIIII.

Napi rapis congeneres sunt, densiores tamen, acriores, & minores. Inueniuntur etiam luteo & croceo colore Napi in Bordueldiano Brunsuicensis ducatus agro, quibus præcipua laus & autoritas attribuitur. Græci hunc Napum Βουνιάδα uocant, Itali Nauoni, Germani Napen & Stickelrüben/ Saxones uerò Brunsuicenses suos Napos Bordtfeldische Rüben appellant, ab oppidulo Bordtfelt/ubi nascuntur.

RAPHANVS. Ca. CV.

Raphanum Latini radicem, aliqui etiam radiculam, Germani Rettich uocāt, siue Rube
B Rettich. Est & alia herba, quæ à Latinis Lanaria radicula, siue simpliciter etiam radicula dicitur, à Græcis Struthion, sed diuersa à Raphano. Quare uidendum est, ne alteram pro altera accipiamus. Raphani autem duæ sunt species. Vna seritur, & in Turingia cubitali longitudine & craßitudine, quæ utraq; manu amplecti nequeat, prouenit. Quare non inepte Plinius scriptum reliquit, Raphanum in Germania infantiū magnitudine nasci. Altera uerò sponte in aruis prouenit, quam Germani Heyde rettich/ id est, syluestrem Raphanum uocant, Latini Armoraciam. Recentiores Raphano etiam adscripserunt acrem istam radicem, quam nos Merrettich appellamus, & ea utuntur, ubi prædicto Raphano uti debebant: sed malè. Non enim habent aliquem ex ueteribus autorem, qui Merrettich/Raphani speciem esse innuat. Quid tamen Merrettich sit, paulò pòst audiemus.

SISER. Caput CVI.

Σίσαρον Latini Siser uocant. Serebatur hæc herba olim in Germania cibi causa, & optimè in hac frigida regione prouenebat, qua causa eā quotannis à Germanis flagitauit Tiberius Cæsar, ut inquit Plinius. Hodie uerò quid sit Siser, ignoratur. Brunfelsius tamen in tertio Herbarij sui Tomo scribit, quòd Siser sit illud olus, quod Germani Geirlen uocant, cui omnino subscribo. Heßi uocant Alingelmören/alij Grizelmören. Estq; omnium radi- C
cum, quæ uescendo sunt, saluberrima Siseris radix.

RVMEX, SEV LAPATHVM. Caput CVII.

Λάπαθον Latinis Rumex, Germanis Ampfer dicitur. Herba est quinq; sub se habens species. quapropter prædicta trium gentium uocabula in genere omnibus speciebus communia sunt. Quidam Rumex satiuus est, hunc nos Gartenampffer uocamus. Agrestis etiam quidam est, qui à Pharmacopolis Lapathum nūc dicitur, à Germanis Hasenampffer/Gassenwurtz/& Butterampffer, quoniam rustici butyrum eius folijs inuolutum in urbes uenale ferant. Non desunt etiam qui Buglossum eam uocent, Myssenorum & Vitebergensium Saxonum Germanico uocabulo decepti. Tertia species ὀξυλάπαθον Græcis, Latinis Rumex acutus, uel, ut nunc, Lapatium acutum, Germanis Spitzampffer dicitur. Nascitur humentibus, syluestri similis, nisi angustiora & acutiora folia haberet. Quarta ὄξαλις Græcis, Latinis Acetosa, Germanis Saurampffer uocatur. Quinta omnium maxima est. Nascitur aquosis & palustribus locis, unde à Græcis ἱππολάπαθον, siue ὑδρολάπαθον, & à Germanis eadē significatione Roßampffer et Wasserampffer/ nominatur. Hæc sunt Lapathi genera ab antiquis descripta. Est & sextum, acetosæ forma et sapore simile, multò tamen minus, in agris nascens. D

LAPSANA. Caput CVIII.

Lapsana agreste olus est ex braßicæ genere, Germanis Reinköl appellatum. Hoc se apud Dyrrhachium uictitasse milites Cæsari in triumpho exprobrauerunt, ut apud Plinium & Suetonium est uidere.

BLITVM. Caput CX.

Bliton iners & insipidum olus est. Quo autem nomine iam appelletur, superuacuum est inquirere, cùm nullas habeat medicas uires.

MALVA. Caput CXI.

Græcorum Malache, Latinis Malua, et Pappeln Germanis appellatur. Vna eius species, in hortis seritur, quæ à nobis Römische Pappeln, uocatur, sinuosa crispitudine per ambitum foliorum insignis. De hac & syluestri uulgari hoc cap. agitur. Sunt enim & aliæ syluestres Maluæ, ceu Althea & Alcea, de quibus infrà sermo erit.

ATRIPLEX. Ca. CXII.

Ἀτράφαξις Græcis, Atriplex Latinis, Melde Germanis hoc olus uocatur. Duplicem habet differentiam. Est enim syluestris & satiua. Satiua rursus duplex. est enim uiridi & ruffo folio. Syluestris plures habet discriminū notas. Hæc quòd in sterquilinijs nascatur, Wistmelde appellatur.

BRAS-

A BRASSICA. Cap. CXIII. CXIIII. CXV.

Κράμβη Latinis Braßica olim dicebatur, nūc uerò Caulis, unde Germani suum Köl desumpserunt. Multæ sunt Braßicæ species: Est enim uulgaris quædam, quæ simpliciter caulis, & Germanis Bla köl nominatur. Est & crispa quædam, omnibus etiam nota: utriusq; folia ad purpuram colore inclinant. Est etiam alba Braßica, quæ in capita concrescit, unde capitata & seßilis uocatur, à Germanis uerò Cappeskraut / quod nomen ab Italis ad nos uenit. Illi enim caputium seßilem hanc herbam nominant. Habent huius capita in quibusdā regionibus, ut Boëmia, ruffum colorem. Est & marina Braßica, quæ hodie Soldanella in Pharmacopolijs appellatur. Porrò syluestris braßicæ plures sunt differentiæ.

BETA. Caput CXVI.

Τεῦτλον Græci, Betam Romani, Beyßköl / Römisch köl / Romgraß / & Mangolt / Germani hoc olus nominant. Duplicem habet colore differentiam. Est enim nigricantibus in purpurā folijs quædam è ruffa radice. Hæc nigra Latinis dicitur, Germanis Rot mangolt / siue Rote rüben. radices enim rapis magnitudine & forma similes sunt. Candida huic omnino similis est, sed colore differt, quem folia eius in candido uiridem habent.

B Nigræ betæ radices arte incrementum sumere coguntur, quæ condiuntur & assatis carnibus apponuntur. Candidæ uerò Betæ radices minimè curantur.

PORTVLACA. Ca. CXVII.

Ἀνδράχνη Græcis Portulaca uocatur, Germanis Porzel. Notum est acetarium hoc olus. Est et syluestris Portulaca, in asperis littoribus nascens: de qua alibi agemus.

ASPARAGVS. Cap. CXVIII.

Asparagus Pharmacopolis Sparagus, Germanis Spargen appellatur. Fœniculo folijs simile olus est, cuius radices & semina in Pharmacopolijs seruantur. Dicuntur etiam Asparagi omnium olerum tam syluestrium quàm satiuorum, primo ueretenelli & recentes caules, quales in Rapo & Bryonia uidemus.

PLANTAGO. Ca. CXIX.

Ἀρνόγλωσσον Latini Plantaginem, Germani Wegbreyt uocant. Tres habet hæc herba differentias. Est enim latifolia quædam, & angustis oblongisq; folijs quædam, tertia latifoliæ similia habet folia, multò tamen minora, & leuiter hirsuta.

SIVM. Caput CXX.

Sion ex Apij genere olus est, quod Germa. Klein Wassermerck uocant, quoniam Paludapio simile sit, sed minus. Nascitur glaciosis & perennibus riuulis, ut Plinius etiam obseruauit.

C SISYMBRIVM. Ca. CXXI.

Primum Sisymbrium mentæ species est, quam Germani Fischmintz uocant. Estq; hæc duplicis differentiæ. Vna enim nigricantem habet caulē, & ubiq; in aquosis nascitur, Bachmintz Germanis appellata. Altera hirsutioribus est folijs, nec tantùm iuxta riuos, uerumetiam in siccis prouenit. Hæc Balsamita à Pharmacopolis nominatur. Confunduntur tamen ab imperitis hæ duæ Sisymbrij species.

Alterum uerò Sisymbrium solo nomine priori simile. Nam Nasturtij potius quàm illius species est. Quapropter etiam à Græcis Καρδάμινη, quasi nasturtiaria, & à Germanis Brunnkreß uocatur. Notum est & salubre olus, quo Heßi frequenter uescūtur. Recentiores hoc aquaticum nasturtium, maximo errore Senecionem uocant, ut in Senecionis cap. audiemus.

BATIS. Cap. CXXII.

Κρῆθμον Latini Batin dicunt. Marinum est olus, quod etiam in hortis serebatur. Nomen tantùm in Pharmacopolijs nostris habetur. Res enim quæ hodie sic apud nos uocatur à Pharmacopolis, diuersa penitus à Bati est.

CORONOPVS. Ca. CXXIII.

D Pro Coronopode malè hactenus ranūculi quadam specie usi sumus. Nunc autem uera Coronopus à quibusdam seritur. Est enim acetarium olus, folia habens pedibus & unguibus cornicis similia, & hodie ab Italis herba Strella uocatur. Quidam etiam Cornu ceruinum appellant, à foliorum figura.

SONCHVS. Ca. CXXIIII.

Sonchum Latini Cicerbitam & Lactucellā, Germani Sewmelcke / & Hasenköl appellant. Ex intybi genere hæc herba est.

INTYBVS. Ca. CXXV.

Serim Latini Intybum uocant. Multiplex Intybi genus est, hoc tamen cap. duo, satiuum & unum syluestre describit. Satiuum Intybum ab Italis adhuc Endiuia satiua appellatur, estq; per omnia syluestri simile, tenerius tamen & latioribus folij. Syluestre, quod Cichorium & Picris ob amaritudinem uocatur, & Amarago à Gaza in Theophrasto interpretatur, in Pharmacopolijs Cichorea, & à nobis Hindtleufft / Wegwart & Sonnenwirbel nominatur. Flores habet cœruleos, qui ferè semper solem uersus inclinantur, Vnde etiam à quibusdam Solsequium, siue Heliotropium appellatur. quamuis Heliotropium diuersa sit ab Intybo siue Cichorio, & sui generis herba.

CONDRILLA. Ca. CXXVI.

Κονδρίλη

A Κονδρίλλη quoq; intybacea est herba, habetq; duas species: quarum prima Cichorio est similis, multò tamen tenerior & minor, florem interdum cœruleum, interdum etiam candidum ferens. Germani Klein Sonnenwirbel uocant: nascitur in uineis, quæ solidum & gypsosum habent solū, quales sunt in Ienensibus collibus. Altera Condrilla in pinguibus & lutosis agris, præsertim in hordeacea segete nascitur. Luteum habet florem, & à Germanis Sewdistel uocatur: quod nomen ferè omnibus etiam intybi speciebus commune est.

CVCVRBITA. Ca. CXXVII.

Cucurbita, Κολοκύνθα Græcis, Germanis Kürbis appellatur, cuius duæ sunt potiores differentiæ. Vna longos fert fructus, altera latos & sessiles: semine eius Medici utuntur.

CVCVMER SATIVVS. Caput CXXVIII.

Σίκυος, siue Cucumis satiuus, à Germa. Gurcken appellatur: quod nomen ab anguria deductum est. Sic enim Itali quandam Cucumeris speciem uocant. Semina eius in Pharmacopolijs eodem nomine habentur.

LACTVCA. Cap. CXXIX. & CXXX.

B Lactuca, quæ Græcis θρίδαξ appellatur, duplicem habet differentiam. Est enim satiua altera, & agrestis altera. Satiua à Germa. Lattich/ Melchering / & Schmaltzkraut appellatur, præsertim in Hessia, ubi illa in acetarijs cum eliquato butyro, quod pro oleo affundunt, uescuntur homines, Vnde & Schmaltzkraut dicta est.

Agrestis uerò Lactuca ea est, quam Itali Serriolam, uel (ut quidam durius pronunciant) Scarriolam, quoniam dorsum folij serræ modo asperum sit, uocant. Quidam etiam hanc ipsam Endiuiam appellant: nam in hisce regionibus hac herba pro intybo utuntur Medici & Pharmacopolæ. Germani hanc ipsam Gensdistel/ siue Gensszan/ appellant, quòd spinosum folij dorsum anserinis dentibus simile sit. Porrò nemo offendatur, quòd hāc Endiuiam Lactucam agrestem appellem. Nam omnes intybi species ad Lactucæ genus referri debent.

GINGIDIVM. Ca. CXXXI.

Gingidion Syriacum est olus. Nuper etiam ad nos ex Syria allatum, per omnia descriptioni respondens. Quidam Carui de Syria uocant. Porrò eò ignorantiæ quidam peruenerunt, ut Senecionem, qui nobis Creutzkraut appellatur, Cerefolium etiam nominent.

SCANDIX. Ca. CXXXII.

Scandix etiam agresti Pastinacæ simile olus est, sponte in pinguibus aruis proueniens. Candidos C & paruos in exiguis umbellis flosculos habet, ex quibus singuli, & ceu acus longi apices sursum enascuntur. Quapropter à Latinis etiam acicula, & à Germanis Nadel mören uocatur.

CAVCALIS. Ca. CXXXIII.

Caucalis Dauco similis herba est, non tamen cuinis dauco (sunt enim plures eius species) sed illi tantùm, qui in Germania Pimpinella uocatur. Hirsutioribus tamen cōstat caule & folijs, Germani Rauch Bibenellen uocant.

ERVCA. Ca. CXXXIIII.

Εὔζωμον, Latini Erucam, Germani Weissen Senff uocant, quoniam simile per omnia sinapi sit, præterquàm semine, quod sinapi nigricās est, Erucæ uerò candicans.

OZIMVM. Ca. CXXXV.

Ὤκιμον Latini Ozimum, recentiores Basilicon uocant, Germani posterius nomen cum Latinis commune habent. Est autem Ozimum duplicis differentiæ. Quoddam enim altius adolescit, & maioribus nigrioribusq; constat folijs. Quoddam etiam prædicto minus, ramosius, & minoribus folijs inuenitur, & Chariophillos odore imitatur, unde Ozimum Chariophillatum hoc appellare consueuerunt Latini & Pharmacopolæ, Germani uerò Krauss Basilicon.

OROBANCHE. Ca. CXXXVI. D

Orobanchen Theodorus Gaza apud Theophrast. Eruangam interpretatus est. Nomē inuenit ex eo, quòd eruum strangulet: pinguis est & sine folijs herba. Germanis Sommerwurtz appellata.

HIRCI BARBA. Caput CXXXVII.

Τραγοπώγων Latini Hirci barbam, Germani Bocksbart appellant. Nascitur campestribus locis, nonnunquam etiam pratis & aggeribus, pingui solo congestis.

ORNITHOGALVM. Caput CXXXVIII.

Ὀρνιθόγαλον Germani Klein Erdtnuss appellant. Porrò duæ sunt in agris nascentes herbæ, quas Germani hoc nomine indicant. Vna candidum habet, aut luteum, qualem hoc cap. Dioscorides describit, florem. Altera purpureum, quæ an ab hoc autore descripta sit, ignoro.

TVBERA. CXXXIX.

Tubera radices rotūdæ sine germine sunt, quæ fungis similiter in terra nascuntur. Græci ὕδνα uocant. An etiam in Germania proueniant, nō dum comperi. In Italia copiosè proueniunt, ubi etiam Tartofle uocātur. Sunt & tubera quæ ἀράχιδνα

ab

A abarato legumine dicuntur: de quibus huius instituti non est dicere.

HORTENSIS SMILAX. Caput CXL.

SMilax hortensis siue lenis, quem Dolichum etiã Græci appellant, nonnulli etiam Phasiolum, Germani Windt bonen/Welsche bonen/ & Sprenckel bonen uocant. De hoc legumine in Phaseoli capite etiam disseruimus.

MEDICA. Cap. CXLI.

MEdica à Media nomen habet. Nam ex ea regione per bella Persarum in Græciam allata est, unde postea in Italiam translata, ad iumentorum pabulum ferebatur. Propterea nemo speret eam sponte in Germania prouenire, ut ij faciũt, qui se omnes plantas, quas Dioscorides describit, nouisse & indicare posse, uana quadam iactantia & persuasione gloriantur. In Italia autem adhuc à quibusdam seritur. Vidi ego herbam hanc à Georgio Agricola ex Italia allatam.

APHACE. Caput CXLII.

APhace uitia est, quæ spõte in aruis nascitur, quam Germani Feldtwicken appellant. Theophrastus intybacei generis herbã Aphacen nominat, quæ diuersa est ab hac nostra Aphace.

PORRVM. Ca. CXLIII.

B NOtum omnibus Porrũ est, quod Græci Πράσον, Germani Lauch uocant. Porrò sub eodem genere hæc omnia continentur: Allium, Vlpicũ, Scorodoprasum, Ampeloprasum, Porrum, Ophioscorodon, Cepa, Gethyum, & similia.

AMPELOPRASVM.

NAscitur sponte etiam in aruis & uineis, teretibus folijs Porrum, quod Græci Ampeloprason, Germani Wilden lauch appellant.

CEPA. Caput CXLIIII.

Κρόμμυον Latini Cepã, Germani Zwibeln & Zippeln nominant. Notæ omnibus cum germine suo radices sunt.

ALLIVM. Caput CXLV.

Σκόροδον Latini Allium, Germani Knoblauch appellant. Est etiam syluestre Allium Ophioscorodon appellatum, lata habens folia, ut Lilium conuallium. Hoc Germani Rampen/siue Rempsen/& Ramseren nominant. Estq; inuisum pastoribus, quoniam lac allij odorem acquirit, si eo uescantur iumenta.

SCORODOPRASVM.

Σκοροδόπρασον syluestri allij genus est, mediamq; inter Allium & latifolium porrum figuram & temperamentum habet. Vnde ab utroq; nomẽ inuenit, Germani Feldtknoblauch/siue Wilden knoblauch/appellant. Hactenus hac herba eiusq; semine pro scordio usi sunt Pharmacopolæ, & C adhuc magno errore utuntur. Non enim est syluestre siue agreste allium scordium, sed proprij generis herba, ut suo loco indicabimus.

SINAPI HORTENSE. Caput CXLVI.

Σίνηπι Latini Sinapi, Germani Senff appellant. Nota omnibus cũ semine suo herba est.

NASTVRTIVM. Ca. CXLVII.

Κάρδαμον Latini Nasturtiũ, Germani Kressen/& Gartenkressen uocant. Hoc capite de satiuo Nasturtio agitur.

THLASPI. Cap. CXLVIII.

THlaspi minus Germani Daschelkressen uocant. Differt tamen à Bursa pastoris, quæ kleyn Daschelkraut nominatur. Maius uerò Thlaspi sine dubio ea est herba, quam nos Merrettich appellamus, & Arabes Nasturtium album, à candore radicis. Grandibus hoc radicibus & magnifolium describitur. Verg. autem Marcellus in hoc cap. non bene in comparatiuo gradu interpretatus est: maiore radice, & latioribus folijs. Ita enim intelligeretur maius Thlaspi minori secundum proportionem maius esse. Sed Dioscorides hoc non uult, neq; uerba eius hoc indicant. Nam in Græco nulla comparatio legitur, sed simpliciter πλατύφυλλον, καὶ μεγαλόριζον. D

ARABA. Caput CXLIX.

QVædam exemplaria Arabam, quædam etiam Arabida appellant. Est autem Nasturtij genus, quod Arabes orientale uocant, hodie ignotum: quãuis Ruellius id cognouisse uideatur. Verùm nõ temerè Ruellio crediderim, cùm plantas ad historias ui torquere soleat. Cæterùm non malè ait Verg. Marcellus, nullam esse apud alios autores herbã hoc nomine. Plinius tamen eius mentionem facit sub nomine Driophoni.

IRIO. Caput CL.

Ἐρύσιμον Latini Irionem, Germani Schnödsenff appellant. Theophrastus alterius Erysimi genus inter frumentacea recenset, quod diuersum est ab hoc. Imperiti Irionem, qui à Dioscoride hoc loco describitur, fœminam Verbenam etiam uocant, uerùm magno errore. Nam Irio sinapi cognata herba est, propterea hic inter acrimoniam habentia describitur. Verbenaca autem nihil cum sinapi neq; Irione commune habet.

PIPER. Caput CLI.

PIper nouerũt omnes. Habet aũt triplicẽ differentiã. Est enim lõgum, rotundũ seu nigrum, & album. Longum nigro & candido omnino dissimile existit, cùm hæc duo parua & rotunda sint grana, Illud uerò oblongum & betularum grossulis simile.

A simile. An uerò ueteres rectè de eius planta, & quomodo nascatur, scripserint, non est huius loci disputare.

ZINGIBER. Ca. CLII.

Zingiber, quod hodie Zinziber nominant Latini, Germani Jngber. Diuersæ à pipere plãtæ radix est. Cur autem non potius in censu aromatum descriptum sit Piper & Zingiber, in præfatione huius libri indicauimus.

HYDROPIPER. Ca. CLIII.

Hydropiper parens meus in suo Botanologico ait esse mordacem Persicariam, quæ à Germanis Wasserpfeffer / & Schmertzen appellatur, cui sententiæ Musa non aduersatur. Ruellius uerò eam negat esse ueram, quoniam nigram maculam Persicaria in folijs habeat, qualem autores Hydropiperis folijs inesse non dicant. Ait etiam Persicariam exiccatis paludibus emergere, Hydropiper uerò in lacustrium marginibus adolescere. Addit præterea, Hydropiper mentæ folijs describi, sed Persicariam Persici folia habere. Antequàm tamen Persicariam Hydropiper esse neget, indicat Hydropiper eam esse herbam, quæ Eupatorium appellata est hactenus falsò. Cùm igitur antea admonuerim, cautos esse Ruellianos lectores oportere, propterea quòd non rarò inuitas plantas ad historias & descriptiones detorquere soleat, suadeo etiam hoc loco, ne illi contiB nuò fides habeatur, uiro aliàs insigniter docto, & qui non ex industria malè iudicet, sed qui, cùm homo sit, præter opinionem in errores aliquando præcipitetur. Necesse est igitur aut parentem meum, aut Ruellium perperam iudicasse. Quapropter utriusq; iudicium discutiendum, & cum Hydropiperis historia conferendum erit.

Principiò igitur Ruellius negat Persicariam Hydropiper esse, quoniam Persicaria purpurei coloris maculam in folijs habeat, quam si Hydropiper haberet, in descriptione autores non omisissent. Ad hoc argumentum breuiter respondeo: Duplex genus esse Persicariæ. Vna quæ maiora nigrioraq; habet folia, purpureis maculis distincta, quæ nullam omnino acrimoniam in gustu habet. Altera uerò huic similis, candidioribus & minoribus tantùm folijs, quibus nullæ insunt purpurei coloris maculæ: hanc dixit parens meus Hydropiper esse, non illam. Quare nullã uim hoc argumentum habet. Diluendum igitur nunc erit illud, quo infert dissimiles etiam habere natales Hydropiper & Persicariam, quoniam hæc exiccatis paludibus, quod Hydropiper non faciat, emergat. Illud uerò in lacustrium marginibus adolescat, ut historia & descriptio clarè ostendit. Ego uerò Persicariam non tantùm in exiccatis paludibus nasci uidi, uerumetiam iuxta leniter fluentes aquas, idq; sæpissimè: nec ego tantùm, uiderunt etiam plures alij quibus monstrabam, ne fortasse commentum me dicere quidam existiment. Et econtrà, illam herbã quam C Ruel. Hydropiper esse existimat, in palustribus exiccatis non semel nasci uidi. Et quamuis Persicaria exiccatis tantùm paludibus nasceretur, minimè tamen hoc solo argumento negare aliquis posset, eam Hydropiper esse, cùm non omnino siccatis nascatur, sed semper subsit aqua. Nec Dioscorides illi tribuit, quòd tantùm circa leniter fluentes undas proueniat, & non in alijs aquosis. Propterea enim à Græcis Hydropiper appellatur, quòd aquosis locis emergat, siue sint palustres, siue leniter fluentibus undis uicini. Præcipuè tamen & plerunq; huiusmodi natalibus, quales Dioscorides recenset, Hydropiper nasci scribitur: quam notam in mordaci quoq; Persicaria non solus neq; semel obseruaui. Quapropter neq; hoc argumentum negare potest Ruellius, quòd Persicaria mordax Hydropiper sit. Properemus igitur ad illud quo ait, Hydropiper mentæ folijs ab autoribus describi, Persicariam uerò Persici folijs constare. Ad hoc respondemus, nullam similitudinem tam perfectam esse, quæ non habeat aliquam dissimilitudinem. Igitur quamuis Persicariæ folia longiora sint, quàm mentæ, non tamen continuò sequitur, eam Hydropiper non esse. Nam non rarò magnitudo prolõgitudine tantùm, & econtrà accipitur. Si igitur tam strictè hanc notam Ruellius intelligit, illius falsò uocatum Eupatorium multo minus habet folia, Mentæ similia: nam & ipsa etiam nõ proportionaliter maiora sunt, quàm mentæ folia, sed similiter ut Persica- D ria longiora & nigriora quàm mentæ folia, cùm Hydropiperi candidiora quàm mentæ adscribãtur. Igitur neq; hoc argumentum parentis mei sententiã confutabit. Cùm uerò adhuc constet, Hydropiper Persicariam mordacem esse, necessariò sequitur, Ruellium à ueritate aberrare, quòd falsò uocitatum Eupatorium Hydropiper esse iudicauerit. Hoc itaq; probare nunc incipiemus. Principiò igitur uidendum est, quale nã falsò uocatum Eupatorium intelligat. Tres enim sunt plantæ, quibus falsò id nomen inditũ est. Vna scilicet quam Mesue describit, altera quæ dodrantali altitudine inter arbusta nascitur, mentæ folijs, & lupuli odore. Harum nullam intelligere Ruellium certum est, quoniam utraq; siccis nascitur locis. quam uerò ille Eupatorij nomine indicat, circa aquas nascitur, estq; omnino ea, quam nostrates etiam Pharmacopolæ Eupatorium uocant, Germani Wassertosten. Hoc an Hydropiper sit, iam uidendum erit. De Hydropipere itaq; sic Dioscorides scribit: Nascitur plerunq; circa stantes aquas, & leniter fluentes: quæ nota pulcherrimè conuenit. Nolo enim respõdentes notas omittere, ut Ruellius in Persicaria fecit, cuius Piperi similem acrimoniam præterijt. Quamuis igitur hæc unica nota per omnia cõueniat, non tamen sequitur, quòd hæc herba Hydropiper sit. Plures enim plantæ in eodem natali proueniunt, tametsi cæteris notis Hydropiperi minimè respondeat.

A ſpondeat. Cùm igitur ſola hæc nota conueniat hiſtoriæ, fallere poteſt. Si uerò quæ nunc ſequuntur, ſimiliter conuenirent, ipſe non inuitis pedibus in Ruellij ſententiam currerem. Sequitur itaq; in Dioſcoride; Caulem ex ſe mittit geniculatum ſolidum. Quas notas Ruellius malè falſò uocato Eupatorio tribuit. Non enim geniculatum habet caulem, Perſicaria uerò mordax euidenter tumentibus geniculis intercepta eſt. ſolidum etiam caulem eadem Perſicaria qualitate habet. Eupatorij uerò falſò ſic appellati caulis non tam qualitate quàm quantitate ſolidus. Procerus enim eſt, et magnum foliorũ florumq; onus ſuſtinet. Quapropter neceſſe eſt eum robur contra uentorum impetum habere. Perſicariæ autem caulis quamuis paruus ſit, non tamen paruam ſoliditatem adeptus eſt, atq; id qualitate, non quantitate ſeu magnitudine. Nam omnia quæ proceris conſtant caulibus, robuſta etiam à diuina prouidentia facta ſunt. Quæ nunc de foliorum forma & colore dicenda eſſent, paulò antè relata ſunt. Quare ad ſaporem eorum conuertamus orationem, de quo ſic Dioſcorides ſcribit: Δριμέα γοῦν τῇ γεῦσαι ὥσπερ τὸ πέπερι. quod eſt: ſapore acria, ut Piper. Eupatorium autem acrimoniam nullam habet alios ſapores excellẽtem, ſed tantùm amaritudinem magnam. Propterea Ruellius etiam huius Eupatorij folia merum Piperis amaritudinem reſipere ſcribit. Differunt autem plurimùm amarus & acris ſapor, & Piper
B tantùm acre, & minimè amarum eſt. Eupatorium uerò falſum ſic uocatum, ſolam amaritudinem reſipit. Ergo quilibet etiam manibus palpare poteſt, hoc loco Ruellium ſcribere, quod in rerum natura non inueniatur. Si igitur ſapor non conuenit, à quo Hydropiper appellata eſt hæc herba, iam planè iudicandum erit, Eupatorium, de quo hîc agimus, Hydropiper minimè eſſe. Ne tamen alias notas refugere uidear, pergam eas omnes membratim hiſtoriæ conferre. Sequitur autem in textu: Κάρπον δὲ ἔχει ἐπὶ κλωναρίων μακρῶν ἐκφυόμενον παρὰ τὰ φύλλα συνεχῆ καὶ βοτρυώδη δριμὺ καὶ αὐτό: quod eſt, ſi de uerbo ad uerbum uertas: Semen uerò habet in ramulis paruis enaſcens iuxta folia, continuum & racemoſum, acre & ipſum. Ex quibus notis ne una quidem falſò uocato Eupatorio conuenit. Nam hoc in ſummo tantùm caulis uerticæ, non in ramulis iuxta folia latos potius corymbos, & umbellis ſimiles, quàm racemos fert. Hydropiperis uerò caulis circa ſe alarum cauitates, & paruos ramulos habere debet, & non in ſummitate tantùm, quod optimè mordaci Perſicariæ conuenit. Eupatorij etiam ſemen ſenſu deprehendi non poteſt, neque aliquam ſaporis acrimoniam habet, & demum in pappos reſolutum auolat, propterea difficilimè colligi poteſt. Hydropiperis uerò ſemen non minorem quàm folia in guſtu acrimoniam reſipit. Propterea unà cum illis ad Medicinæ uſum olim colligebatur, quæ omnia in Perſicaria acri euidenter appa- C
rent. Conſtat igitur falſò uocatum Eupatorium Hydropiperis hiſtoriæ minimè conuenire, Perſicariam uerò, quæ maculis purpureis caret, per omnia reſpondere: quamuis ſola foliorum ſimilitudo à longin quo petatur. Sed ſine dubio ipſe Dioſcorides hanc foliorum comparationem largo modo intelligi uoluit. Non tamdiu in hac una herba immoratus fuiſſem, ſi Ruellius ſuum de Hydropipere iudicium tantoperè non probauiſſet, & alios, qui hoc uerum eſſe inficiarentur, ueritatis cæcos non appellaſſet. Porrò in Piperitide & Siliquaſtro iudicando, ſimiliter errat Ruellius. Non enim eſt herba ſiue Mentha diuæ Mariæ. Verùm hunc errorem huius loci non eſt confutare, quoniam in Dioſcoridis libros annotationes, et non in Ruellij errores reprehenſiones ſcribimus.

Plinius de Hydopipere nihil ſcripſit, De Piperitide aũt ſiue Siliquaſtro, non pauca. Differt enim plurimùm à Piperitide Hydropiper. Quapropter utranq; plantam (ne ab aliquo confundi poſſint) ſuo nomine indicabo.

Hydropiper eſt, de qua iam diſputauimus, Perſicaria, cuius folia & racemoſum ſemen acrem Piperis ſaporem habent. Piperitis uerò ſine dubio ea eſt herba, quæ in Italia & Germania fictilibus uaſculis ſeritur, caule circa alas rubro, folijs laurinis, flore candido, & poſt hunc ſemine in oblongis uaſculis ceu ſiliquis (unde Siliquaſtrum etiam appellatum eſt) albo & tenui. Itali eam Piper Hiſpanum uocant, D
Germani Schotenpfeffer/ideſt, Siliquaceum Piper, ut ſic interpreter.

PTARMICA. Ca. CLIIII.

PTarmice à ſternutamentis, quæ olfacta prouocat, appellata eſt. Ruellius eam paruum illud ac ſylueſtre Pyrethrum eſſe affirmat, quam herbam probè cognitam habeo. Cùm uerò ne una tantùm ſit quæ reclamet nota, nolo quicquam in hac re affirmare.

RADICVLA, SIVE LANARIA HERba. Caput CLV.

HAnc herbam Græci Struthion, Germani Weyſzerwurtz/ & Aſtrentz/ Pharmacopolæ uerò corrupto nomine Obſtrutium appellant. Quidam etiam Magiſtrantiam, à Germanis tranſlata appellatione. Ferulacea & umbellifera eſt herba: & quamuis etiam radicula à Latinis nominetur, longè tamen diuerſa eſt à Raphano, qui ſimiliter Radicula uocatur, ut antea etiam, cùm de Raphano ageremus, indicauimus.

CYCLAMINVS. Cap. CLVI.

Cyclaminus rotundam habet radicem, & ple-

A rúnq; latiusculam, quam Pharmacopolæ eodem adhuc nomine appellant: quamuis etiã ab aliquibus Panis porcinus nominetur, & à Germanis Erdscheiben.

ALTERA CYCLAMINVS. Caput CLVII.

Altera Cyclaminus in Pharmacopolijs non habetur. Qualis autem sit herba, & quo nomine iam appelletur, ignorare me fateor. Ruellius eam cognouisse uidetur. Verùm illius decreta cum iudicio legenda esse, suprà monui.

DRACVNCVLVS MAIOR. Cap. CLVIII.

Δρακοντία, siue Ἴσαρον, Latinis Dracunculus et Serpentaria uocatur. Hanc magno errore Bistortam esse hactenus credidit tota ferè Medicorum & Pharmacopolarum multitudo. Cùm uerò Bistorta, quam nos Naterwurtz appellamus, frigidum omnino habeat temperamentum, Dracunculus autem calidum uehementer, nullo modo Bistorta Dracunculus esse potest. Veruntamen Dracontia in Italiæ, Galliæ, & Germaniæ locis quibusdam habetur Ari similitudine, cuius etiam species est, ut ueteres omnes tradiderunt.

DRACVNCVLVS MINOR.

B Minor Dracunculus, qualem hîc Dioscorides describit, nescio an cognoscatur. Mihi enim hactenus eum uidere non licuit.

ARVM. Cap. CLIX.

Ἄρον Latini Arum, in secunda declinatione uocant. Hodie usus inualuit, ut in tertia Aron Aronis, flectamus. Est autem herba ubiq; pingui solo in umbrosis & antiquis syluis nascens, quam Germani pariter Græcis, Aron / Pfaffenbindt / & Teutschen Ingwer uocant: Vulgares etiam Herbarij pedem Vituli, propter foliorum similitudinem, dicunt.

ARISARVM. Ca. CLX.

Arisaron ab Aro & Isaro, id est, Dracunculo nomen inuenit. Figura enim Aro, & temperamento Dracunculo simile describitur. Hodie incognita est herba. Dicitur etiam Aris, diminutiua forma, quoniam Aro minor sit.

ASPHODELVS. Ca. CLXI.

Magnus in Asphodelo error commissus est hactenus. Vbiq; enim pro eo syluestre Lilium, quod Hemerocallen Græci, & Germani Goldtwurtz appellant, accipiunt Pharmacopolæ. Verum tamen Asphodelus in quibusdam Italiæ locis habetur. Suntq; radices eius Pæoniæ radicibus similes, ut Autores scribunt, & nos etiam uidimus. Hemerocal- C lis uerò radix, quæ iam pro Asphodelo in usu est, Lilij radicis, & minimè Pæoniæ similitudinem habet.

BVLBVS VOMITORIVS. Cap. CLXII.

Qualis herba uomitorius sit Bulbus, hodie non quiuis dixerit. In quarto libro Narcissus etiam hoc nomine appellatur.

BVLBVS QVI EDENDO EST. Caput CLXIII.

Βόλβος ἐδώδιμος, quemadmodum olim omnibus cognitus fuit, ita hodie omnibus incognitus est.

SCILLA. Cap. CLXIIII.

Σκίλλα Latinis Scilla, Pharmacopolis Squilla uocatur. Cepæ cognata est planta, cuius radices in frequenti sunt usu Medicis.

PANCRATIVM. Cap. CLXV.

Pancration minor Scilla est, quæ hodie raró ad Medicinæ usum affertur.

CAPPARIS. Ca. CLXVI.

Capparis spinosus frutex est, cuius saliti flores & fructus, eodem nomine appellantur, & cũ D assatis carnibus mensæ apponuntur, Germani Kappern uocant.

LEPIDIVM. Ca. CLXVII.

Lepidium Hiberis etiam uocatur, & falsò à quibusdam diuersæ herbæ creduntur. Quapropter malè in fine primi libri caput de Hiberide legitur. Est enim una eademq; herba, quæ tamen duas species habet. Maius Lepidium laurino, sed maiore constat folio, gustu acri. Hoc Arabibus Sitaragi, & Germanis Ingwerskraut uocatur. Minus uerò Lepidium Gauchsblům.

BATRACHIVM. Ca. CLXVIII.

Batrachium Latini Ranunculum, Germani Fröschpfeffer / Hanenfůß / & Spiegelblůmen uocant. Plures eius sunt quàm Dioscorides descripsit species. Omnes tamen flammulæ appellatione hodie ueniunt, ob igneam in gustu acrimoniam sic dictæ. Est etiam frutex quidam, qui similiter à quibusdam flammula appellatur, qui ab his diuersus est.

ANEMONE. Cap. CLXIX.

Anemone agresti Papaueri non dißimile est, hodie autem in nullo usu habetur.

ARGEMONE. Cap. CLXX.

A Duplex est Argemone, sed utraq; etiam Papaueri agresti siue Rhœadi similis est. Neutra hodie cognoscitur, quamuis Ienæ copiosissimè proueniat, ea qua à Dioscoride describitur figura. Nomen eius in Agrimoniam detortum est, qua appellatione uerum Eupatorium hodie indicatur: de quo errore in Eupatorio sermonem faciemus.

ANAGALLIS. Ca. CLXXI.

Latini pariter Græcis Anagallidem uocant. Pharmacopolarum quidam Anagallum, Germani uerò Grundtheyl & Jochheyl. Malè quidam hanc & Auriculam muris confundunt, natura diuersas herbas.

HEDERA. Ca. CLXXII.

Hedera sine dubio est, muros, turres, & arbores scandens frutex seu arbor, quæ à Germanis Ephew uocatur. Quare sine rationibus & argumentis quidam nos Hederam neq; nouisse, neq; habere contendunt.

CHELIDONIVM MAIVS. Caput CLXXIII.

Chelidonium, non Cælidonium, pronunciandum & scribendum est. Nomen inuenit quòd circa hirundinum aduentum erumpat. Germanicè B Schelkraut uocatur.

CHELIDONIVM MINVS. Caput CLXXIIII.

Minus Chelidonium eandem etiam ob causam nomen accepit, forma uerò priori dissimile est. Habet aurei splendoris flores, & in folijs purpureas maculas, quas Dioscorides non descripsit. Vergilius uerò diligenter in quarto Georg. depinxit, cùm Amellum florem his carminibus indicat. (Est enim sine dubio eadem herba Chelidonium minus & Amellus.)

Est etiam flos in pratis, cui nomen Amello
Fecere Agricolæ, facilis quærentibus herba.
Nanq; uno ingentem tollit de cespite syluam
Aureus ipse, sed in folijs, quæ plurima circum
Funduntur, uiolæ sublucet purpura nigræ.
Sæpe Deûm nexis ornatæ torquibus aræ,
Asper in ore sapor, tonsis in uallibus illum
Pastores, & curua legunt prope flumina Mellæ.

OTHONNA. Ca. CLXXV.

Othonna quid fuerit, neq; ueteribus constitit, neque nobis. Hodie nomen cum re amissum est. C

MVRIS AVRICVLA. Cap. CLXXVI.

Quædam exemplaria duo capita de Muris auricula habent, quædam etiam unum tantùm, nempe posterius, quo propriè uocata Muris auricula describitur: de hac etiam hoc loco agimus. Nam quæ priori capite describitur, Alsine est, & in quarto statim Helxinem, in quibusdam exemplaribus hoc loco unum tantùm de Muris auricula caput habentibus, sequitur. Vera itaq; Muris auricula Scolopendrio siue Polypodio similia habet folia, minora tamen, quæ singula murium auribus similia sunt, Germani quoq; Meußöhrlen uocant. Est & alia quæ similiter ab omnibus Auricula muris uocatur, etiam Germanis quibusdam & Italis Pilosella, nostrisq; equitibus Nagelkraut. Sed hæc minima quædam Intybi species est, quod ex floris forma, colore & lacteo foliorum liquore facilè colligimus.

ISATIS SATIVA. Caput CLXXVII.

Isatis satiua copiosè in Thuringia ad tingendas uestes seritur. Germani Weydt uocãt, Latini Luteam & Glastum. In huius herbæ caulis longitudine uariant exemplaria: quædam enim cubito eum altiorem, quædam uerò duobus proceriorem esse indicant. Prior tamen lectio mihi magis placet. Ea enim D altitudine in pingui etiam solo Isatida nasci uidi.

ISATIS AGRESTIS.

Agrestis Isatis eandem cum satiua formam habet, & ab illa nihil differt, præterquàm quòd non seratur. Germani eam Wilden weydt uocant. Nascitur in spisso & gypsoso solo.

TELEPHIVM. Ca. CLXXVIII.

Videtur corruptũ esse hoc caput, & dubitatur an hoc loco legi debeat. Nam in quarto eandem herbam aliter describit, in capite Aizoi minoris, quod Telephium diuersum ab hoc esse, secundum hanc descriptionem, necesse est. Ego nullam hactenus herbam uidere potui, quæ huic historiæ conueniret. Quapropter in minoris Aizoi annotatiunculam sermonem de Telephio reijcimus.

*

FINIS II. LIBRI.

A

LIBER TERTIVS.

C

AGARICVM.
Caput I.

AGARICVS fungi genus est, arboribus adnascens: nomen suum in Pharmacopolijs adhuc retinet, & à Germanis, quoniam plerunq; in Abiete nascatur, Dannenschwam̄ uocatur.

RHA PONTICVM.
Caput II.

Habentur in Pharmacopolijs duæ radices, Quarum unam Rha barbarum, alterā Rha Ponticum uocant. Verùm neutra est ea, quæ hîc à Dioscoride describitur. Nam Rha pōticum, quod hodie sic uocant, huic historiæ minimè conuenire potest. Est enim ponderosa & succosa, nec aliquē croci ex se colorem remittit. Rha ponticum uerò, quod Dioscorides describit, fungosum & leue est, & croci colorem manducatum remittit. Ergo quilibet uidere potest, nequaquam uerum esse Rha ponticum, quod hodie eo nomine uenditur. Neq; enim in Ponto hoc nascitur, sed in Italia, unde ad nos adfertur. Quid autem sit ea radix, quæ hodie pro Rha pontico in usu est, statim pòst audiemus. Nunc uerò quid
B Rha ponticum reuera sit, indicandum puto. Omnes Arabes cùm de suo Rha barbaro seu Rauedsem scribunt, Dioscoridis caput de Rha pontico citant. Vnde necessariò sequitur, Dioscoridis Rha ponticum, quod in Ponto nascitur, idem esse cum Rauedseni Arabum. Cùm uerò Rauedseni ualde odoratum esse ipse sensus testetur, & Rha ponticum sine odore, (hoc enim Græcis ἄοσμον significat) à Dioscoride describatur, necesse est diuersas radices esse, nostrum seu Arabum Rha barbarum, & Græcorū Rha ponticum. Propterea antea à me dictum est, neutram radicem Dioscoridis esse Rha ponticum, quod non simpliciter à quoquā intelligi debet. Nā Rha ponticum, quod in Ponto nascitur, inodorum est: quod uerò in India prouenit, odoratum propter cœli & regionis calorem gignitur. Nam idem genus habent, & eandem formam, Rauedseni & Rha ponticum Græcorum, odore tamen & uirium præstantia Indicum præcellit. Certum igitur est, nostrum Rha barbarum cum Dioscoridis Rha pontico idem esse genere, & tantùm differre natalis loci diuersitate. Propterea minimè errant Arabes, quòd Dioscoridis caput de Rha pontico in recensendo suo Rauedseni adducant. Subscribo itaq; hoc meo de Rha barbaro iudicio Manhardo, qui in Epistolarum lib. 6. Epistola 5. ad Leonicenum scripta, idem quod ego de Rha barbaro iudicat.

Seritur hodie in plurimis Germaniæ locis herba quædam, quam uerum Rha barbarum esse credunt, quoniam luteum colorem radix eius habet: sed magno errore. Est enim nihil aliud, quàm Lapathi uel Rumicis species, quod quilibet ex radicis, caulis, foliorum, florum & seminum figura & uiribus iudicare potest. Nequaquam enim continuò Rha barbarum erit, etsi luteum colorem radix habeat. Nam uulgaris quoq; Rumex similem colorem in radice ostendit. Propterea superuacuum est, quòd tanta cura eā herbam excolant.

GENTIANA. Caput III.

Γεντιανὴ à Germanis Bitterwurtz & Encian appellatur. Nota hoc nomine omnibus Pharmacopolis & Medicis radix est. Nascitur copiosissimè in Sueuiæ & Brisgoiæ montibus.

ARISTOLOCHIA. Cap. IIII.

Tria sunt Aristolochiæ genera. Longa, rotunda, & altera longa, quæ Aristolochia clematitis uocatur. Hanc hodie simpliciter longam uocamus, cùm tamen prior illa sic appellanda erat, quæ incognita nobis hactenus fuit. Iam uerò ex Italia ad nos rursus affertur. Radicem habet dodrante non multò longiorem, ut etiam historia indicat. Quæ uerò hodie longa à nobis appellatur, & ueteribus Aristolochia Clematitis, ab hac diuersa penitus est. Lon- D gissimam enim & uitis sarmento similē radicem habet, unde apud Græcos nomen inuenit. Germani eā Osterlucei uocant.

Rotunda Aristolochia radicem rotundam, instar globi, habet: nonnunquam etiam tuberibus inæqualem. Hac etiam caruimus hactenus, & malè eius loco usi sumus ea radice, quam Germani Holwurtz appellant, quæ nihil habet præter radicis rotunditatem, cur Aristolochia dici possit. Omnes enim Aristolochiæ hederaceo constant folio. Holwurtz uerò Rutæ & Fumo terræ folia similia habet. Omnes etiā Aristolochiæ eundem saporem & odorem habent. Holwurtz autem ab Aristolochia utrāq; diuersum. Porrò malè in omnibus Dioscoridæ exēplaribus Clematitis Aristolochiæ folia, minoris Sedi, id est, Vermicularis folijs cōparantur. Etenim cùm longa & rotūda Aristolochia, hederaceis constet folijs, par est etiam tertiam eius speciem eiusdem formæ folia habere, qualia etiam in ea nasci cernimus. Propterea corruptus est hic locus apud Dioscoridem, cùm ait: φύλλοις ὑποστρογγύλοις ἀειζώου μικροῦ ἐοικός. & pro ἀειζώου, legendum est ἀσάρου. Sic proculdubio etiam Dioscorides scripsit, & ipsa rei natura indicat. Μικροῦ uerò expungendum est. Ipse uerborum contextus uidetur à Dioscoridis stylo & loquendi forma in comparationibus plantarum abhorrere.

A Factum itaq; est quorũdam diligentia, ut omnes tres ueræ Aristolochiæ differentias habere poßimus. Quid autem sit Holwurtz / quam malè rotundam Aristolochiam uocamus, in Fumi terræ capite indicabimus, ne quicquam relinquere uideamur.

DVLCIS RADIX. Ca. V.

GLycyrrhizam Germani Süßholtz et Süß wurtz appellant. Eadem est cum Scythica, qua comesta aliquot diebus sitim famemq; tolerare Scythas posse, autores tradunt. Plãtatur hæc in Germania etiam ad annonam & uectigal. Plinius errauit, quòd dicit sine dubio inter aculeatas esse Glycyrrhizam, folijsq; eam echinatis describat, id est, aculeatis. Decepit Plinium duorum istorum uocabulorũ similitudo, σχίνῳ & ἐχίνῳ. Nam facilis est ex uno in alterutrum lapsus. Dioscorides folia Glycyrrhizæ σχίνῳ, id est, Lentisco comparauit. Vidi autem ego Lentisci & Glycyrrhizæ folia: estq; his mira in figura, positu & ordine similitudo. Quapropter monendi sunt Pliniani Lectores, ne hoc loco Plinij potius autoritatem, quàm naturæ ueritatem, & oculatam fidem sequantur.

CENTAVRIVM MAIVS. Caput VI.

INuenit olim utrunq; Centaurium, & à se appellauit, Chiron Centaurus. Hodie uerò quale sit hoc maius Centaurium, omnino incognitum fuit, & ad-
B huc paucißimis, quid reuera sit, notum est. Porrò si huius historiæ quis conferat radicem istam grandẽ, quam hactenus impropriè Rha ponticum uocarunt Pharmacopolæ, haudquaquam ire inficias potest, idem esse eam cum maiore Centaurio. Neq; uerò radix tantùm descriptioni conuenit, conueniunt etiam caulis, folia, flores & semina. Quapropter nõ opus fuisset Antonium Musam hoc negare.

CENTAVRIVM MINVS. Cap. VII.

MInus Centaurium ob amaritudinem Fel terræ etiam à Latinis appellatur: quam appellationem malè ad maius Centaurium transtulit apud Theophrastum Gaza. Non enim amarum gustu percipitur, ut minus. Est autem minus Centaurium ea herba, quam Germani Tausent gulden / & Aurin uocant. Quidam etiam Fiberkraut. In Pharmacopolijs Centaurea appellatur.

CHAMAELEON ALBVS. Cap. VIII.

CHamæleonem quidam eum Carduum esse dicunt, qui à nobis Vihdistel appellatur. Alij etiam Marianum carduum ueluti lacteis maculis in folijs conspersum Chamæleonem uocant. Sed neutra pars probabile quiddam asserit. Nam Chamæleon duplicem habet differentiam. Est enim candidus & niger. Ille nullum omnino caulem habet: hic uerò tantùm dodrantali longitudine. Sed Vihdistel & Marien distel proceros habet caules, qui interdum supra hominis proceritatem excrescunt. Neq; hac tantùm nota hi Cardui à Chamæleonibus differunt, Carent etiam odoris grauitate, propter quã niger Chamæleon Ozimoides & Cinozolen uocatur. An autem apud nos etiam nascatur albus Chamæleon, non facilè quiuis dixerit. In Italia uerò prouenit, unde alatas radices uidi. Ixia uenenum huius radicibus interdum & in quibusdam locis adnascitur, uisco quo aues capiuntur simile, unde & apud Græcos nomen inuenit. Appellatur etiam ipsa herba Ixine ab hoc uisco, ut apud Theophrastum & Plinium uidere est. Apud Plinium tamen lib. 21. cap. 16. malè Helxine pro Ixine, scriptum inuenitur.

CHAMAELEON NIGER. Caput IX.

CHamæleonem nigrum uulgo ignoramus. Mihi tamen ea cardui species uidetur esse, quæ à Germanis Eberwurtz appellatur: historiæ enim omnes notæ conueniunt, & eosdem habet in curandis malignis ulceribus usus. Sed obijceret quispiam, Nigri Chamæleonis radicem uenenatam esse intra corpus sumptam, ut Galenus ait: radicem uerò, quã nos Eberwurtz nominamus, egregiam uim contra pestem & omnia uenena habere. Nos autem respondemus: Non semper huius Chamæleonis radicem uenenatam esse, neq; in omnibus locis, sed ijs tantùm, quibus uisco simile quiddam, quod Ixiam uocant, in radice producit, quod si non habeat, non est uenenata. Nam albi etiam Chamæleonis radix si sine Ixia sit, intra corpus contra uarios morbos sumitur. Cùm uerò adnatam Ixiam habuerit, uenenata redditur. Sciendum est illud etiam, in nigro Chamæleone Ixiam interdum inueniri, ut Plinius lib. 22. cap. 18. circa finẽ ait, additq; omnium generum Chamæleonis radices scorpionibus aduersari. Quare non sine ratione nos quoq; nigri Chamæleonis radice, quã Eberwurtz uocamus, contra pestem & uenena utimur. Porrò accusare aliquis Plinium posset, quòd nigri etiam Chamæleonis genera uiscum ferre dixerit. Verùm cùm uiderim in ea radice, quam Eberwurtz uocamus, Ixiam nasci, Plinium uera dixisse, & Eberwurtz nigrum Chamæleonem esse, probare possum. Itali nigrum hunc Chamæleonem Carlinam uocant.

CROCODILIVM. Cap. X.

CRocodilion nigro Chamæleoni similimũ est, & sæpe legentes fallit. Germani wild Eberwurtz uocant. In Pharmacopolijs hodie nõ habetur.

LABRVM VENERIS. Caput XI.

LAbrum Veneris Græci Dipsacon, Pharmacopolæ Carduum fullonum, Germani Wolffs strahl / Weber distel / & Weberkarten appellant. Notus est omnibus Carduus, cuius echinatis cap

A pitibus fullones pannum uellicant & exasperant. Duplicis autem est differentiæ. Quædam enim sponte ubiq; prouenit, quædam etiam in agris seritur, qua fullones utuntur. Non desunt qui hanc cardui speciem Virgam pastoris uocent.

SPINA ALBA. Ca. XII.

Spina alba, de qua hic agitur, ex Carduorum censu est, & ab Arabibus Bedegbar appellatur. Nõdum tamen inter doctos cõuenit, quo nomine à nobis appelletur. Quamuis Fuchsius Marianum carduum, cuius folia lacteis maculis distincta sunt, spinam albam esse certò affirmet. Cùm uerò ueteres hanc albam Spinam simpliciter albo colore descripserint, & non candidis maculis conspersam, quales in Mariano carduo uidemus, nihil affirmo.

ARABICA SPINA. Caput XIII.

De Arabica Spina, quam Arabes Succhaba uocant, non parua etiã inter doctos & Pharmacopolas contentio habetur, quam componere non est nostrum.

SCOLYMVS. Ca. XIIII.

Scolymus non est uulgaris ille & incultus Carduus, purpureum habens florem, sed satiuus ille, quem ueteres Rei rusticæ scriptores simpliciter Carduum uocant, Itali hodie & Galli Artecochum. Pulcher est carduus, cuius fructu siue capite in cibis uescuntur. In Germania nuper etiam seri cœpit, non tamen ad libidinis luxum, ut in Italia & Gallia. B

POTERIVM. Ca. XV.

Poterion Cardui species est, quæ hodie non cognoscitur: non, ut quidam putant, arbuscula illa, quæ Germanis Schlehendorn appellatur. Dioscorides Poterion grandem esse fruticem scribit. Schlehendorn uerò frutex non est, quoniam in iustam arboris magnitudinem adolescit, si non præcidatur. Poterion longos, molles, uitilium modo lentos, graciles & hircinæ spinæ similes ramulos producit. Schlehendorn uerò non ramulos à terra mittit, sed crassum, durum, inflexilem, et si flectatur continuò fragilem caudicem erigit. Vidi ego Hircinæ spinæ ramulos, qui graciles mollesq; sunt, ut carduorum & aliarum herbarum ramuli. Sed nihil omnino commune cum hac arbore habebant. Poterion totum multa, tenui, lanosaq; lanugine uestitur. Schlehendorn uerò nulla lanuginis uestigia habet, nisi fortè aliquis in uetustis illius caudicibus muscum & uillosam caniciem lanuginem appellare uelit. Sic autem nequaquam intelligit Dioscorides. Multùm enim differunt Muscus & Lanugo. Muscus etiam in crassis tantùm arborum partibus inuenitur. Poterion uerò totum tam ramulis minimis, quàm maximis lanuginem ostendit. Poterio semen siue fructus odoratus, sed Medicinæ inutilis est. Schlehendorn C uerò inodorum & Medicinæ ualde utilem habet. Postremò Poterio sunt radices neruosæ, quæ in terra sectæ gummi lachrymantur. Schlehendorn uerò ligneas habet radices, quæ in terra sectæ nullum gummi emittunt. Certum igitur est, arborem quam nos Schlehendorn appellamus, Poterion non esse, neq; à Dioscoride describi. At si eam descripsisset, in primo libro, ubi Prunum & alias arbores recenset, quærenda esset, ac minimè inter Carduos in hoc tertio, in quo de radicibus, herbis & seminibus se scripturum in præfatione huius libri pollicitus est.

ACANTHIVM. Ca. XVI.

Acanthion diminutiuum est ab Acantho nomen. Est autem sine dubio Carduus, quem Benedictum uocant, Pharmacopolæ Itali Cardumellum diminuto à Carduo nomine, & Germani pariter Latinis Cardobenedicten/ & proprio uocabulo Spinnendistel/ quasi araneæ carduum, propterea quòd aranearum telis capita ipsius simili septa sunt lanugine.

ACANTHVS. Ca. XVII.

Ex Carduorum etiam genere Acanthus est. Itali eum Brancam ursinam Romanam uocant. In Germania à quibusdam spectaculi causa in hortis colitur. Differt à uulgo hic uocata Brancaursina umbellifera herba plurimùm, quæ à Nicandro & Plinio Bupleuron, & à ueteribus Græcis etiam Buprestis appellatur. Est & Buprestis ex Cantharidum genere, de qua in Secundo dictum est. D

SYLVESTRIS ACANTHVS.

Qualis sit syluestris Acanthus, nondum comperi.

ONONIS. Cap. XVIII.

Ononis ab Italis Remora aratri, Resta bouis, & Acutella, à Germanis uerò Hawhechel & Stallkraut appellatur. Longißimas habet radices, quæ boues & aratra in arando remorantur, unde etiam ab Italis nomen inuenit.

LEVCACANTHA. Ca. XIX.

Antea habuimus Carduum, qui duobus discretis nominibus ἄκανθα λευκή appellabatur. Hic uerò composito ex duobus uocabulis nomine, λευκάκανθα uocatur. Qualis autem Carduus sit, hodie ignoratur.

TRAGACANTHA. Cap. XX.

Tragacantham Latini Hirci spinã uocant, cuius lachryma quæ ex secta manat radice, adhuc in Pharmacopolijs Tragaganthum appellatur. Falluntur aliquot recentiores, qui gummi Arabicum Tragacanthæ lachrymam esse putant.

ERYN-

A

ERYNGIVM. Cap. XXI.

ERyngion, quod hodie quidam Centum capita, & Germani Wallendistel uocant, omnium Carduorum pulcherrimum est, propter foliorum spectabilem formam, & capitulorum posituram, quæ alibi candida, alibi pallida, & in quibusdam locis cœrulea spectantur. Radices eius in Pharmacopolijs siccatæ & zacchаро conditæ seruantur.

ALOE. Caput XXII.

ALoë omnibus Pharmacopolis notus est succus, cuius frequentissimus est in Medicina usus. Affertur autem ex India. Herba ipsa etiam apud nos studiosè in hortis colitur, ea qua à Dioscoride describitur figura. Quidam Semperuiuam Indicã appellant.

ABSINTHIVM. Ca. XXIII.

ABsinthium Germani Wermůt & Elsenn uocant. Multas habet quæ statim insequuntur differentias. Hoc loco tamen de uulgari & ubiq; nascenti agitur. Errant qui album Abrotonum Ponticum Absinthium esse dicunt. Errant etiam qui Cupressum herbam (quam nos Cypressen/Græci Chamæcyparissum nominant) Seriphium, id est, marinum Absinthium esse contendunt.

MARINVM ABSINTHIVM. Caput XXIIII.

B MArinum Absinthium à Seripho insula etiam Seriphium dicitur. Nascitur maritimis locis, unde nomen inuenit. Pharmacopolæ eius semen habent, quod Alexandrinum semen uocant, quidam etiam Sanctum semen, quod nomen à Santonico deductum est. Nam hoc marino Absinthio simile est semine tantùm exiliore. Nascitur hoc in Galliæ & Germaniæ quibusdam locis, & semen eius ab Italis Sandonigo, à Pharmacopolis Zinæ semen, uel semen Sanctum minus appellatur. Germani utrunq; Wurmsamen & Wurmkraut uocant.

ABROTONVM. Ca. XXV.

ABrotonum duplex est, scilicet nigrum & cãdidum. Illud mas, hoc uerò fœmina intelligitur. Mas apud nos in hortis plantatur, & Germanis Stabwurtz/Garthrim/Ebreysz/ candidum similiter in hortis seritur, sed interim multis in locis spõte gignitur, propterea à nobis Wilde stabwurtz/ & Weisse stabwurtz appellatur. Mas apud nos rarò floret, ob nostri cœli frigiditatem.

HYSSOPVS. Ca. XXVI.

HYssopus sine dubio est ea planta, quæ adhuc ab omnibus hoc nomine dicitur: quamuis multis argumentis contendere aliquis posset, nos Hyssopo carere. Sed ea argumenta facilè dilui queunt. Germani Isop uocant.

STICHAS. Ca. XXVII. C

STichas in Stichadibus insulis è regione Massiliæ olim ferebatur, unde & nomen inuenit. Huius loco hodie Arabica Stichade utuntur Pharmacopolæ, quæ omnino eadem est, sed densiorem spicam habet. Porrò omnibus hodie ignotum est, quidnam sit ueteribus illa herba, quam nos Lauendulam maiorem, siue Spicam, appellamus. Quidam tamen Nardum Celticam esse affirmant: quorum opinionem in Celtica Nardo confutaui. Alij Rorismarini genus quoddam existimant, inter quos Leonicenus, Manardus & Parens meus fuerunt. Verùm neq; horum opinioni assentiri possum, Salua tamen semper doctissimorum uirorum autoritate, & chari parentis reuerentia. Cùm uerò ab illorum sententijs omnino recesserim, meam opinionem de Lauendula ista, seu Spica, ut proferam necesse est, ne uidear temerè & absq; ratione à doctissimorum uirorum iudicio recessisse. Mihi autem omnino persuasi, Spicam istam Stichados speciem esse. Nam nascitur & plantatur ijsdem locis, quibus Dioscorides Stichada nasci ait. Sed leue est hoc argumentum. Consulamus ergo omnes alios sensus, qui si integri nobis fuerint, nunquam in iudicandis plantis errare & falli possumus. Iamdudum itaq; in ea opinione hæsitaui, quòd crederem Spicam istam Stichadis speciem esse. Nolui tamen quicquam certi pronunciare, antequàm utranque plantam uiuam uidissem. Curaui igitur Arabicum Stichada, nostro orbi peregrinam plantam, D mihi afferri, allatumq; ex Narbonensi Gallia semen terræ mandaui, aliquoties & è semine prodijt planta ramulis, folijs, odore, sapore, & ramulorum foliorumq; positu Spicæ Lauendulaceæ per omnia similis. Fragrantior tamen est Arabica Stichas, quàm Spica. Neq; tamen his notis contentus fui. Animaduerti etiam flores & semina in utraq; simillima esse, quæ utraq; in oblongis spicis gerit. Arabicæ tamen stichadis Spica breuior est & densior, quàm Lauendulæ siue Spicæ.

Huius etiam generis est uulgaris ista Lauendula, quæ ex maiore illa in eam quam uidemus degenerauit. Porrò Mesue uehementer errat, quòd scribit Arabicam Stichada semen non habere, cùm illi satis manifestum & perspicuum sit.

ORIGANVM OMNE. Cap. XXVIII.

ORigani multæ sunt species, ut Heracleoticum, Onitis, Origanus syluestris, & Hircina origanus. Heracleotica uerò plures adhuc differentias habet, inueniturq; una eius species, quæ forma foliorum & capitulorum Maioranam imitatur. Hæc iam ex Creta à quibusdam allata est, odore iucundissimo. Omnibus illis speciebus nos in nostro orbe caremus, sola Syluestri Origano excepta, quæ copiosè in nostris montibus gignitur, & à nobis

A Toſten & Wolgemůt appellatur. Hæc iam in Pharmacopolijs habetur.

PVLEGIVM. Cap. XXX.

Nouerunt omnes Pulegium, quod humentibus locis sponte gignitur, & à quibusdam in hortis & perforatis fictilibus plantatur, propter miram germinandi facilitatem. Nam etiam minutim incisum satumq; prouenit & germinat. Germani Poley uocant.

DICTAMNVM. Ca. XXXI.

Iamdudum à doctis deprehensum est, nos uera Dictamno carere, & diuersissimam ab ea radicem in eius locum recepisse, quam magno errore Dictamnum nominamus. Constat uera Dictamnus Pulegij folijs, nostra uerò, qua pro Dictamno utimur, Fraxini folia habet, quæ longè à pulegij foliorum similitudine recedunt. Vera Dictamnus etiam folijs Medicinã facit tantum, Radices enim lignosæ sunt, propterea rarus illarum usus fuit. In nostra uerò solæ radices medicam uim habent. Dictamni præterea folia densa lanugine utrinq; uestita sunt, Nostræ autem folia omnino glabra cernuntur. Quapropter in Dictamno hac ualde erramus. Ne autem calumnias & conuicia audire cogar, quòd à communi persuasione recedam, indicabo ubinam uera sit Dictamnus: Georgius Agricola primus in Germaniam Dictamnũ
B ueram attulit, cùm ex Italia rediret. Vidit hic uiuam Dictamnum cum Scordio in fictilibus uasculis Venetias ex Creta allatam. Post hunc magnam illius copiam Olmgerus Norimbergam à Venetijs aduexit, à quo peritiores etiam Pharmacopolæ emunt. Nunc autem quotannis magnæ eius sarcinæ ex Creta Venetias, à Venetijs Francofordiam afferuntur. Et tam graphicè ab omnibus descriptam historiã exprimit, ut non posſit melius. Verùm minimè caule caret, ut Theophrastus scribit. Minimè etiam flore, ut Dioscorides putat. Habet enim purpureum florem. Qua propter hac in parte potius Vergilio, quàm Theophrasto & Dioscoridi crediderim, qui caulem et flores purpureos Dictamno tribuit. Sed uenia dignos illos pronuncio, cùm multæ herbæ quibusdam temporibus & locis neq; caulem neq; flores habeant. Non tamen id à proprietate illis inest. Simile in Cynoglossa Dioscorides commisit, quæ quibusdam locis & temporibus caulem & flores minimè producit, cùm tamen alibi utrunq; producat. Plures sunt herbæ, qui bus neq; caulem, neq; flores, neq; semina Dioscorides esse dicit. Ego tamen multis nunc annis hoc obseruare uolẽs, tale nihil inueni, sed deprehendi eas herbas, quibus ille caules omnino negat, interdum, ut antea dixi, sic nasci. Illud tamen animaduerti, uerum esse, nullam Filicem Filiciq; cognatam herbã, caules, flores & semina ferre. Telipteris autem quamuis caulem ferat, flores tamen & semina minimè gignit.

PSEVDODICTAMNVS.

C Pseudodictamnus antedictæ similis describitur, sed humidioribus locis gignitur. Necesſe igitur est, maiorem priore fieri, quod ad folia & caules attinet. Viribus uerò multò inferior existit. Non affertur hæc. Satius enim est nobis priore uti, quæ uiribus hanc superat.

CRETENSIS DICTAMNVS.

Non apportatur ad nos hoc Dictamni genus. Quidam credunt nostram Dictamnum illud esse. Sed hæc ubiq; nascitur, propterea non opus fuisset, ex Creta eam in Græciam afferri.

SALVIA. Cap. XXXII.

Elelisphacum Latini Saluiam uocant, Germani Salbey. Optima est quæ minora habet folia. Vehementiorem enim saporem remittit. Nota omnibus Saluia est.

MENTHA SATIVA. Caput XXXIII.

Ἡδύοσμον siue Μίνθη, Germani Krauſe mintz appellant, Saxones uerò Kruſe minthen, Pharmacopolæ Menthã crispam. Satiua hæc Mentha est, & nisi sæpe trãsferatur, Sisymbrio similis est.

MENTASTRVM.

Mentastrum agrestis Mentha est. Germanicè Pferdtsmintz appellatur. Serpit per terrã hirsutioribus & grauiùs olentibus folijs, quàm satiua Mentha. Sed nemo aquaticam Mentham me intelligere hoc loco credat. D

NEPETA. Ca. XXXIIII.

Nepeta tres habet species. Est enim montana, agrestis, & fruticosa. Montanam nondum uidi. Agrestis priuatim à Latinis Nepeta uocatur: quod nomen malè nunc tertiæ speciei, quæ omnium ignauisſima est, tribuitur. Habet uera Nepeta Pulegij similitudinem aliquam, & nobis Rozsmintz uocatur. Tertia species fruticosa & procera est, Germanicè Katzenmintz uocatur, quoniam feles ea delectantur. Ob eandem causam ab Italis Mentha cattaria dicitur. Græci omnes has species Calaminthas uocant. Recentiores Pharmacopolæ ueram Nepetam Calamentum & Mentham non odoriferam dicunt, ut distinguatur à satiua & odorata Mentha. Verùm inepta est hæc distinctio, cùm Calamenthum etiam ualde odoratum sit.

THYMVM. Ca. XXXV.

Thymus in multis Germaniæ locis in hortis plantatur, & à nobis Tymchen uocatur. In calidioribus regionibus sponte gignitur. Is uerò qui in Creta nascitur, spicata habet capitula, & fragrãtisſimum spirat odorem. Nonnunquam etiam ad nos affertur,

A affertur, & à Pharmacopolis Thymus aromaticus appellatur.

THYMBRA. Ca. XXXVI.

Thymbra sylueſtris, & ſatiua eſt, utraq; Cunila à Latinis dicitur. Satiua uerò Satureia tantùm. Hæc à nobis Saturey et Gartenkunel dicitur. Nemo credat, Columellam Thymbram à Satureia diuerſam facere herbam, cùm ait: Et Satureia Thymi referens Thymbræq; ſaporem. Satureiæ enim uocabulo ſatiuam Cunilam intelligit, Thymbræ uerò ſylueſtrem. Quaſi dicat: Satureia quæ Thymbra ſatiua eſt, medium habet inter Thymum & ſylueſtrem Thymbram ſaporem. Sylueſtris autem Satureia, quæ propriè Thymbra uocatur, & ipſa iã affertur ex Creta pro Polio, ſed falſo, habetq; circa ſe cuſcutam Epithymi modo, quam Paulus Aegneta, Epithymbrum uocat.

SERPILLVM. Ca. XXXVII.

Serpillum quoddam ſatiuum, quoddam etiam ſylueſtre eſt. Satiuum hodie non temerè cognoſcitur. Errant itaq; qui noſtrum Pulegium illud eſſe credunt. Sylueſtre uerò ubiq; in aſperis naſcitur, & à nobis Quendel kunel/ & Feldtkunel uocatur. Quidã adeò inertes ſunt, ut Feldtkunel & Feldtkümmel eandem rem eſſe credant: cùm hoc uocabulo Caron agreſte, illo uerò Serpillum ſylueſtre Germani intelligant. Porrò magnam ſimilitudinem Cu-

B nila cum Serpillo habet. Propterea hoc illius etiam nomen ſibi apud Germanos adoptauit.

SAMPSYCHVM. Cap. XXXVIII.

Sampſuchus ſiue Amaracus, Latinis Maiorana, Germanis Meyeran uocatur. Omnibus nota eſt herba. Illud tamen reticere nolo, Amaraci nomine etiam aliam herbam Galeno, Dioſcoridi, & alijs Græcis ſignificari. Nam Galenus libro tertio κατὰ γένη Amaracum non boni odoris eſſe indicat, propterea eam delicati cuiuſdam emplaſtro miſcere noluit. Quid uerò ſit Amaracus, quam eo loco intelligit, poſtea eodem hoc libro in Parthenio indicabimus.

MELILOTVS. Ca. XXXIX.

Melilotum Latini Sertulam Campanam uocant. Non idem Melilotum omnes Pharmacopolæ habent. Quidam enim humiſtratam trifolij ſpeciem, quæ luteos habet flores, pro Meliloto accipiunt, ſed malè. Neq; recens enim, neq; ſicca aliquam odoris bonitatem habet, Melilotum uerò fragrantiſſimum habere debet, præſertim ſiccum. Propterea hoc Dioſcorides cum Sampſucho inter alias odoratas herbas deſcribit. Ii tamen melius faciunt, qui Steynklee appellatam Loti ſiue Trifolij ſpeciem, pro Meliloto accipiunt. Odorata enim eſt ualde, præſertim quæ luteos habet flores, hi ſiccati meliùs etiã olent.

MARVM. Caput XL. C

Maron olim omnibus nota fuit herba, propterea (ut in re nota fit) forma eius deſcripta non fuit. Hinc factũ eſt, ut hodie omnino ignoretur.

ACINOS. Caput XLI.

Acinos niſi Ocimum Cariophyllatum fuerit, quod Germani Krauß baſilien uocant, omnino incognita eſt hoc tempore.

BACCHARIS. Ca. XLII.

Bacchar ſiue Baccharis, coronaria eſt herba. Cuius caput in quibuſdam exemplaribus malè Azari capiti commixtum eſt, & ab imperitis additum, ut ſuprà, cùm de Azaro ageremus, dictũ eſt. Bacchar uerò quo nomine iam appelletur, ignoratur. Ruellius eam nouiſſe ſe putat. Ego uerò qualem ille herbam intelligat, non ſcio.

RVTA. Caput XLIII.

Rutam Germani Rauten/ ſiue Weinrauten appellant. Omnibus nota eſt herba. Habet autem ſuas differentias. Vna enim ſatiua eſt, de qua nunc agitur. Altera ſylueſtris, odoris & ſaporis acrimonia ſatiuam ſuperans. Hanc Arabes Harmel ſiue Armel uocant: pro cuius ſemine Cicutæ ſemen magno periculo hactenus in uſu fuit, quem errorem alij ante nos animaduerterunt.

RVTA SYLVESTRIS. Caput XLIIII. D

Parens meus in ſuo Botanologico ait, noſtrum uulgare Hypericum ſiue Perforatam, Aſcyron, id eſt, alteram Hyperici ſpeciem eſſe. Antonius Muſa uerò negat, & ſcribit noſtram Perforatam omnino eam eſſe, quæ hoc loco à Dioſcoride Ruta ſylueſtris uocetur. Miror autem quomodo in tam peruerſum iudicium incidere potuerit, uir ille aliàs acerrimus ſimplicium cenſor. Quòd autem hac in re falſum iudicium tulerit, nunc conabimur oſtendere, à temperamento Rutæ ſumpto initio. Certum eſt ſecundum Galeni, et omnium Medicorum ſententiam, atq; ipſa experientia comprobat, ſatiuam Rutam in tertio iam completo excalfacientium ordine ſiue gradu eſſe, unde etiam tantam exiccandi uim acquiſiuit, ut ipſum genitale ſemen exiccet. Sylueſtris uerò Ruta integro gradu in caliditate & ſiccitate ſatiuam excellit: quo fit, ut non ſine nocumento intra corpus ſumatur. Qui igitur hæc probè conſiderauerit, nullo modo iudicabit Perforatam ſylueſtrem eſſe Rutam: quippe cùm Perforata in ſecundo tantùm calfaciendi & ſiccãdi gradu ſit. Vnde perſpicuũ eſt, eam nõdum ſatiuæ Rutæ, nedum ſylueſtris temperamentum habere. Qui hoc credere noluerit, ipſum Galenũ & certiſſima iudicia, quæ à guſtu & experientia ſumuntur, temerè reprehendit. Sed dicent aduerſarij,

A & errorum eorum aſſectores (ut ſunt ad calumnias prompti) cœli temperamentum in cauſa eſſe, ut Perforata apud nos in calore deficiat. Eos ſuo gladio iugulabo. Nónne idem cœli temperamentum etiã ipſam Rutã in calore deficere cogere deberet? Nónne Ruta præterquàm quòd ſatiua eſt, ex alio etiam orbe ad nos allata fuit, unde neceſſariò ſequeretur eam frigidiorem multo fieri (ſi cœli ratio tantum in mutandis herbarum uiribus ualeret) & tamen adhuc apud nos calida in tertio gradu exiſtit. Cùm uerò Perforata hîc minimè ſeratur, ſed ſpõte ubiq; proueniat, & omnia ſponte genita ſatiuis acriora ſint, etiam in eadem ſpecie, & tamen in calore integri gradus interuallo ſatiuam rutam non aſſequatur, minimè uerum eſſe poteſt, quòd Muſa ait Perforatam rutam ſylueſtrem eſſe. Cuperem igitur Muſam non temerè parentis mei de Perforata iudicium reprehendiſſe. quamuis eum non nominet, ſed tantùm eos reprehendat, qui Perforatã Aſcyron eſſe credant. Cùm uerò hoc ipſum nemo præter patrem meum crediderit, uel ſcriptis prodiderit unquam, facilè intelligi poteſt, eum patrem meum reprehendere. Sed immeritò, cùm huius ſcriptis & inuentis, quibus ille malè utitur, non parum in ſuo examine adiutus ſit. Videamus igitur quid Muſæ impoſuerit, ut tam ineptam ſententiam tulerit. Principiò igitur patri meo inuentum ſuum inuidit, (ſunt enim plerunq; huiuſmodi uirtute prædita Italorum ingenia) quod cùm irritũ
B facere conaretur, in fœdum errorem lapſus eſt ipſe, minimè confutata patris mei ſententia. Hæc inuidia illius oculis caliginem circumfudit, ne uideret Rutæ ſylueſtris caput deprauatiſſimum eſſe in Dioſcoride, de quo nunc uerba faciemus. Duplex & diuerſa ſylueſtris Rutæ hiſtoria hoc capite in quibuſdam exemplaribus legitur, ac malè ſibijpſi totum caput cohæret. Neceſſe igitur eſt unam ex illis notam & adiectitiam eſſe. Quæ autem illa ſit, ipſa ratio et meliorum codicum fides docere poteſt. Siquidem in principio huius capitis tota Hyperici hiſtoria legitur, quæ malè ab imperito quodam huic capiti præpoſita eſt. Quilibet enim hoc, qui legere tantùm Græcas literas poteſt, iudicabit. Nam de uerbo ad uerbum totum Hyperici caput huic loco accreuit.
Hæc itaq; eſt notha & adulterina hiſtoria Rutæ ſylueſtris, cui Muſa ſuam Perforatam contulit, non animaduertens Hyperici deſcriptionem eſſe, neque hoc loco in probatis & ſynceris codicibus legi. Abiecta igitur adulterina hac hiſtoria, uera & genuina ſequetur, quam ille neglexit. Eam autem Rutæ ſpeciem à quibuſdam in Italia ſeri uidit harum rerum diligentiſſimus obſeruator Georg. Agricola, Medicinæ Doctor, qui aliquot cum folijs, floribus & ſeminibus ramulos ſecum ex Italia attulit, eos ego diligenter inſpexi, & hiſtoriæ contuli. Cui poſtquàm per omnia reſpondere ſunt uiſi, ipſa me rei ueritas pronunciare coëgit, ipſos de Ruta ſylueſtri decerptos fuiſſe. Hæc uerò Ruta omnibus ignota eſt Pharmacopolis. Porrò amicis hæc ſcripſimus. Nam ſi cum Muſa congredi neceſſe foret, ualidiora adhuc allaturi eſſemus argumenta. Hæc igitur candidis ingenijs ſufficiant. C

PANACES HERCVLEVM. Cap. XLVI.

PAnaces Herculeum malè apud Theophraſtum Liguſticũ interpretatus eſt Theodorus Gaza. Sunt enim natura diuerſæ, non tamen penitus diſſimiles ferulaceæ plantæ, quod ad radicem, caulem & ſemina attinet. folia uerò plurimùm diſcrepant. Ipſa herba apud nos non naſcitur ſponte, in Italia uerò à quibuſdam oſtentationis gratia eã ſeri audio. Ex radice inciſa liquor manat, qui opoponax & opoponacum uocatur, cuius adhuc eſt frequens in medicina uſus. Atqui non queo ſatis admirari præcoces eos et temerarios in demõſtrãdis plantis iudices, qui quàm primùm unica tantùm nota & ſimilitudo hiſtoriæ ſiue deſcriptioni conuenerit, tam facilè plantam aliquam, hoc uel illud eſſe pronunciant, reclamantibus interim plurimis deſcriptionis notis. In eorum etiam numero Itali quidam ſunt, qui noſtrã uulgarem Brancam urſinam Panaces Herculeũ eſſe putant, nobiſq; Germanis ſemen eius ceu rei exoticæ mittunt, cùm tamen apud nos nihil illa uulgarius ex ferulaceis herbis inueniatur.

PANACES ASCLEPIVM. Caput XLVII. D

Panacis hoc genus ab inuentore ſuo nomen inuenit. Hodie uerò non cognoſcitur.

PANACES CHIRONIVM. Cap. XLVIII.

Inuenit olim Chiron Centaurus, & à ſe nominauit hoc quod nunc ab omnibus ignoratur Panaces.

LIGVSTICVM. Ca. XLIX.

LIguſticum à Liguria, ubi copioſè naſcitur, appellatum eſt. Galenus Libiſticum uocat, Pharmacopolæ Leuiſticum, Germani Liebſtöckel.

PASTINACA ERRATICA. Caput L.

ERratica Paſtinaca à Germanis Wilde mōrē/ & Vogelsneſt / propter umbellæ figuram, appellatur. Græcis Σταφυλῖνος ἄγριος, Pharmacopolis uerò Daucum. Sed omnes autores Daucũ diuerſam herbam ab hac ſylueſtri Paſtinaca faciũt. Propterea hic ſcriptor Daucum ſeorſim etiam deſcripſit, cuius caput ſtatim ſequetur. Sunt igitur diuerſæ herbæ, ſylueſtris Paſtinaca & Daucus.

SESELI. Caput LI.

SEſeleos multæ ſunt ſpecies, ut Maſſilienſe, Aethiopicum & Peloponneſiacum. Eſt etiam Creticum, quod proximè ſequitur. Aethiopicum autem

&

A & Peloponnesiacum, hodie à nobis non cognoscitur. Solius Maßiliensis semen Pharmacopolæ habẽt, Sileris montani appellatione, quod nomen à Sile deduxerunt. Nam Seseli ueteres etiam Sili & Seli uocabant. Siler uerò pumile salicis genus quoddam est, in aquosis proueniens.

TORDYLVM, ID EST, CRETICUM SESELI. Caput LII.

Τορδύλον sunt qui Τορδύλιον uocent. Nicander Tordylon, Aegineta Τόρyυλον, nisi uitium in exemplaribus sit. Herba hæc qualis ueteribus fuerit, nulli hactenus cognitum est ex recentioribus, qui de simplicibus scripserunt. Ego tamen affirmare ausim, eam esse quæ à Germanis Berwurtz appellatur, à quibusdam etiam Meu, sed falsò. Parens noster in Botanologico suo herbam, quam Berwurtz uocamus, Daucum Creticum esse putauit. Semen uerò manifestè historiæ reclamat, quod ille nondum uiderat. Quapropter ab illius sententia libenter recedo, ne charũ alioqui patrem pluris quàm ipsam rei ueritatem æstimare uidear. Non enim is sum, qui suos suiq; parentis errores defendat. Econtrà uerò si iniustè ab aduersarijs reprehendatur, me illum defendere uis naturæ iubet.

SISON. Caput LIII.

Sison siue Sinon, exiguum semen est. Hoc tamen nomine à Pharmacopolis non cognoscitur, qui
B duo semina Amomi appellatione ostendũt. Vnum rotundum & Papauere minus, neq; acre, neq; odoratum, quod Botryos semen est. Alterum uerò Apij siue Petroselini semen figura & quantitate æmulatur, colore nigrum, cùm tunditur odoratum, & in gustu aromatica acrimonia linguã pungens (ut ferè omnia in umbellis genita semina.) Posterius hoc sine dubio est illud semen, quod Dioscorides alijq; ueteres Sison siue Sinona appellarunt. Recẽtiores Medici, qui barbaro illo seculo uixerunt, & Pharmacorum compositiones in luminaribus suis, ut uocant, conscripserunt, malè Petroselinum Olusatrum (quod illi corruptè Olixatrum uocant) & Sinon (quod Sinonum appellant) idem esse putant.

ANISVM. Ca. LIIII.

Anisum omnibus notum est semen, quod in Pharmacopolijs nomen suum retinet. Quidam etiam Fœniculum Romanum illud appellant, cùm tamen Romæ idem habeant Fœniculum, quod nos. Semine uerò nostro dißimile Fœniculo est. Seritur in Germaniæ multis locis ad uectigal, & à nobis Aniß uel Eniß/ appellatur.

CARVM. Ca. LV.

Κάρος siue Caron, Latini Carum uel Careon, Pharmacopolæ Carui, Germani Wisenkümel/ siue Feldtkümel/ uocant. Nascitur in pratis & campestribus pinguibus (non tamen uliginosis,) locis. Semine eius quotidie in cibis utimur. C

ANETHVM. Ca. LVI.

Anethum umbelliferum olus est, Fœniculo simile, latiore tantùm semine. Pharmacopolæ herbã eodem nomine appellant, Germani uerò Dill.

CYMINVM SATIVVM. Cap. LVII.

Cyminum sunt qui Cuminum appellant, Pharmacopolæ Cyminum, siue Cyminum Romanũ, Germani Kramkümel.

CYMINVM SYLVESTRE. Caput LVIII.

Duplex sylueſtris Cymini genus hoc capite describitur. Vnum satiuo simile semen, sed glumosum ferens, quod Haberkümel à Germanis uocatur, quoniam auenæ modo glumosum sit. Apportatur hoc aliunde cum satiuo in Germaniam. Alterum Nigellæ potius quàm Cymino simile est. Cùm uerò Nigella quoq; à quibusdam Cyminum nigrum uocetur, potuit etiam ad hanc herbam Cymini appellatio trãsferri. Vidimus eam sæpe in agris, & hîc quoq; in Vuitebergensi agro Medicinæ studiosis ostẽdimus. Est autem ueræ Nigellæ omnino similis foliorum incisuris, florum figura & colore, seminum colore & odore: fruticosior tantùm, & semen non uasculo continuo ut Nigella, sed in corniculis pluribus ex uno principio sine flore sursum crescentibus. Hoc Germani Hornkümmel/ id est, cornutum Cyminum uocant. Ruellius libro 3. cap. 44. ait, ad alterius syluestris Cymini descriptionem satis accedere uideri herbam, quam sua rura Cornutam (à Corniculis) uocant. Qua in re bene iudicat Ruellius, propterea nequeo non illius iudicium probare. Atq; utinam ubiq; similiter iudicaret. D

AMMI. Ca. LIX.

Ammi Latini Ammium, Pharmacopolæ Ameos nominant. Peregrinum nobis semen est, et interdum eius loco Petroselini semen Materialistæ Pharmacopolis uendunt. Seui aliquoties mihi missum recens Ameos semen, & nostrum cœlum minimè respuit, habetq; mediam inter Apium & satiuum Petroselinum figuram.

CORIANDRVM. Ca. LX.

Κόριον ἢ Κορίανον, Latini Coriandrũ, Germani Wandtzkentill & Coriander uocant. Nomen inuenit à fœdo odore, quo, cùm uiride adhuc est, Cimices imitatur. Anto. Musa Brasauolus in suo examine scribit in hunc modum: Germani Latinũ nomen imitantur, Coriander proferentes, nã apud ipsos non extat. Putans nos non habere proprium nomen, quo Coriandrum appellemus, Cùm tamen Germani nomen illi indiderint, quo indicant Anetho cognatum, et Cimicum odore Coriandrũ esse.

Dicit

A Dicit etiam apud nos non extare, manifesto errore, (ne dicam mendacio) Nam pluribus Germaniæ locis ad uectigal ab helitoribus seritur.

HIERACIVM MAIVS. Cap. LXI.

NOn reor Dioscoridem hoc loco inter umbelliferas plantas Hieracium descripsisse. Cùm enim sint Intybaceæ & oleraceæ herbæ, eas in secundo lib. ubi de Lactuca & Intybo agitur, describi oportuit. Est autem Hieracium maius Intybi agrestis species, quæ à Germanis Wilde Sewdistel uocatur.

HIERACEA PARVA.

HIeracea parua à Germanis Pippaw/ Pfaffenblatten/ & Sommerdohr uocatur. Coliculum breuem, tenerum, concauum, & glabrum sine ramulis & folijs à terra ex circunstratis folijs erigit, in summo luteum orbiculatum & latum florem sustinēs, qui postquàm in pappos resolutus fuerit, uestigium relinquit sacrificulorum rasuris simile. Porrò utrunq; Hieracium nomen ab accipitribus accepit, qui eius lacteo liquore oculorum suorum aciem acuere existimantur. Idem etiam de Aquila quidam tradunt. Pharmacopolæ rarò has herbas colligunt.

APIVM SATIVVM. Caput LXII.

B OMnibus cognitum est satiuum Apium, quod Germanis Eppe/ deducto ab Apio nomine, & Merck/ uocatur. Apium etiam sponte in nigro & pingui solo circa pagorum fossas ac riuulos nascitur, satiuo per omnia simile, & idem, præterquàm quòd non colatur. Copiosè autem hoc inter Lypsiam & Merseburgum urbes circa pagos crescit.

PALVSTRE APIVM.

Ελεοσέλινον apud Theophrastum Paludapiū non indoctè uertit Theodorus Gaza. Qui quāuis Græcus natione esset, primus tamen fuit, qui in Latina lingua Græcarum dictionum compositiones imitari auderet, nec infeliciter Latinam linguam in rerum appellationibus auxisse uidetur. Est autem palustre, siue rusticum Apium, grandis herba, Apio satiuo similis, in palustribus proueniens, quæ à Germanis Wassermerck appellatur. Nullus eius apud nos est in Medicina usus. Cùm tamen eadem omnia quæ satiuum possit.

MONTANVM APIVM.

MOntanum Apium quid sit, hodie omnino ignoratur. Nolo tamen præterire, uehementer errasse interpretem Virg. Marc. quòd capitula huius Apij Papaueris capitibus comparauerit. Ruellius autem Cicutæ capitibus illa similia uertit, & hoc quidem optimè, ut nunc ostendemus. Magna enim est ineptia, umbelliferæ plantæ capitula, id est, ipsas umbellas papauerinis capitibus cōparare, cùm C nulla sit inter utrasq; illas partes proportio uel similitudo. Græci tamen exemplaris culpa est, quòd Verg. Marcell. in uertenda hac nota peccauerit. Nā in illo legitur: Κεφαλία μηκωνίῳ παρεμφερῆ. ubi ille μηκωνιὼν Papauer uertit, cùm tamen μηκὸν Papauer, μηκώνων uerò ex Papauere expressum succum significet. Quis igitur herbarum partes succo alicui conferret? Verùm abundat in ea dictione μη, syllaba, & simpliciter κωνίου legendum, quod est Cicutæ. Et sic etiā uertit Barbarus. Omnes enim Apij species in umbellis flores & semina ferūt, & minimè in papauerinis uasculis. Propterea sine dubio ipse Dioscorides huius montani Apij capitula siue umbellas Cicutæ capitulis cōparauit, quæ etiam umbellas & minimè papauerina uascula fert. Venia dignum Marcellum pronunciarem, si non ipse etiam omnia argumenta, quæ pro nobis sunt, probè sciuisset, & pro sua uersione contra Barbarum Apologiam scripsisset, in huius capitis Commentario.

PETROSELINVM.

QVamuis Petroselinon quoq; similiter in mōtibus ut Oreoselinum nascatur, tamen diuersæ sunt herbæ. Petroselinum enim non tantùm in montibus gignitur, sed præruptis illorum petris, unde nomen inuenit. In Macedonia optimum nascitur, unde Macedonicum etiam appellatur. Ostendunt eodem nomine grande & nigrū quoddam semen Pharmacopolæ, quod Ruellius etiā uerum Macedonicum D Petroselinum esse credit, lib. 3. cap. 47. Cùm uerò Petroselini semen Ammio candido & minimo semini comparetur, nequaquam uulgo uocati Petroselinī Macedonici semen, uerùm Petroselinum esse potest. Hoc enim nigrum & grande est. Quod autem hoc semen Petroselinum Macedonicum non rectè uocetur, eorum culpa est, qui in suis luminaribus docent, Petroselinum Macedonicum & Olusatrum, siue Olixatrum, (ut illi pronunciant) idem esse: sed magna errore. Habet enim Olusatrum proprium & à Petroselino diuersum genus, eiusq; semen est, quod falsò Macedonicum uocatur Petroselinum, ut sequentī cap. indicabimus. Porrò uero Macedonico caremus. Quod uerò eodem nomine apud nos in hortis seritur, illius speciem cultura mansuefactam esse minimè inficias eo. Hoc à nobis Petersilien appellatur.

OLVSATRVM.

HIpposelinum Theodorus Gaza apud Theophrastum Equapium uertit, propter magnitudinem sic à Græcis uocatum. Est autem Olusatrū sine dubio ea Apij species, cuius semen hodie in Pharmacopolijs Petroselinum Macedonicum appellant. Omnes enim notæ descriptioni conueniunt. Idem etiam Musa sentit, nec refert, an ille à seipso hoc inuenerit, uel ab alio didicerit, modò rem ipsam cognoscamus.

A scamus. Ruellius Olusatrum non cognouit, cùm huius semen antea Petroselinum esse dixerit.

SMYRNIVM. Cap. LXIII.

Smyrnion à Myrrha nomen habet, quoniam radicis lachryma & semen Myrrhæ aliquem odorem & saporem habeant. Hanc herbam pater Angelicam esse dixit, non uulgarem tamen, sed quæ in Pomerania & Brisgoia nascitur, nigra foris radice: & hæc in re dubium non est. Ruellius non sciuit, Smyrnium hodie Angelicam uocari, alioqui non affirmaret, Angelicam Laserpitium Gallicum esse. Inuenit enim in quibusdam artis ueterinariæ compositionibus Laserpitium Gallicum requiri. Postquàm igitur satiuam Angelicam in Gallia uidisset, statim, (sed temerè) iudicauit, eam Laserpitium Gallicum esse. Cùm uerò à nullo unquàm probato autore aliqua Laserpitij species in Gallia nasci scribatur, nec eius historia à quoquam ponatur, uana hæc est coniectura, qua patriã suam celebrare conatur, ut similiter Laserpiciferæ appellentur Galliæ, quemadmodum Cyrenæ, quas Catullus Laserpiciferas carmine suo appellat. Sed esto (quod non est) Angelica Laserpitium Gallicum uocetur, tamen etiam Smyrnium esse potest. Quapropter ipse Ruellius Smyrniũ quoq; non cognouit, quamuis herbam uiderit. Ille Smyrnium eam esse herbam dicit, quæ Gallis Leuechia, siue Leueche, siue Leuesche, ut in Indice legitur, appellatur. Cùm uerò ego compertum habeam, B Leuesche à Leuistico deductum & corruptum uocabulũ esse, & sic Gallos satiuum Ligusticum appellare, minimè uerũ est quòd scribit, Leuechæ Smyrnium Gallis uocari. Porrò uerum Smyrnium, id est, Angelica, à Germanis Heilig geyst wurtz/ Brustwurtz/ & Angelick uocatur: quibus nominibus ea est intelligenda, quæ ex Pomerania & Brisgoia affertur radice nigra. Nam aliud etiam genus ubiq; in uliginosis circa paludes & profluentes, & in humidis petris prouenit, quod multis notis à priore discerni potest.

ELAPHOBOSCVM. Ca. LXIIII.

Ad Elaphobosci descriptionem satis accedere uidetur herba, quæ Germanis Girschke appellatur.

FOENICVLVM. Cap. LXV.

Marathrum Germani Fenchel appellant. Notũ omnibus est, ferulaceam & umbelliferam herbam esse Fœniculum.

HIPPOMARATHRVM. Cap. LXVI.

Hippomarathrum grande & syluestre est Fœniculum. Describitur & alia syluestris Fœniculi species, sed utraq; hodie ignoratur, quamuis Ruellius sibi Hippomarathrum cognitũ esse uideatur.

DAVCVM. Ca. LXVII.

Hic Daucus à syluestri Pastinaca plurimùm differt, habetq; multas species. Omnium uerò maxima C Pastinaca Gallica à Plinio uocatur, cui aliæ similes sunt, sed multò minores. Omnes hæ in Germania Pimpinellæ uocãtur, uulgo Bibenelle, quarum radices & semina ualde acrem habent saporem. Itali, inter quos etiam Musa est, aliam herbam Pimpinellam uocant, eam scilicet quam nos Blůtströpfflin appellamus: cuius duæ sunt species. Vna purpureo, altera pallido, cùm floret, capitulo. Hæc in æditis et asperis nascitur, Illa in pinguibus & lutosis pratis: utraq; Italis ad cibos expetitur, habetq; Dauco, id est, Pimpinellæ nostræ similia folia, minimè tamen umbellas. Temperamento uerò contrario constat, uulnera capitis mira efficacia sanat, quas uires uulgares Herbarij magno errore nostræ Pimpinellæ tribuũt. Porrò minimè est negandum, quòd etiam Pastinaca syluestris à ueteribus, & ab hoc ipso autore interdum Daucus uocetur. Propterea non meritò aliquis Pharmacopolas reprehendet, quòd Pastinacam syluestrẽ Daucum nominent.

DELPHINIVM. Ca. LXVIII.

Suspicor Dioscoridem nullum Delphinium, præsertim hoc loco, descripsisse. Neq; enim Galenus, neq; Aegineta huius mentionem in simplicium censu faciunt, cùm tamen aliàs de omnibus quæ in Dioscoride scribuntur simplicibus, ipsi quoq; agant. Neq; hoc caput in antiquis codicibus legitur, neq; hoc loco inter umbelliferas herbas siliquas ferens describi debuit. Est enim hoc contra autoris huius institutum & D ordinem. Non tamen nego fuisse Delphinij appellatione ueteribus herbã, sed à Dioscoride non depictam.

PYRETHRVM. Ca. LXIX.

Pyrethrum Latini etiam Saliuarem appellarunt. Radices eius in Pharmacopolijs habentur eodẽ nomine. Seritur in Germaniæ multis locis ad uectigal, & à nobis Græco uocabulo corrupto Perthrã/ proprijs uerò nominibus Gemeurwurtz/ siue Geyferwurtz/ id est, gustu feruida, & Saliuaris uocatur. Ruellius malè folia eius Gallicæ Pastinacæ cõparauit, cùm tamen Dioscorides simpliciter ea syluestri Dauco comparauerit. Hoc autem loco per syluestrẽ Daucum Pastinacam syluestrem intelligit. Nã huic similia folia Pyrethrũ habere ipse inspexi. Gallica uerò Pastinaca ualde lata habet, & Pyrethro dissimilima folia. Atqui Ruellius malè Gallicam Pastinacam idem cum syluestri Pastinaca, siue Carota esse putat. Quamuis autem Gallus fuerit Ruellius, minimè tamẽ Gallicam Pastinacam cognouit, neq; ipsum Pyrethrum nasci uidit: quod ex Plinio & illius uerbis facilè demonstrare possem.

LIBANOTIS. Cap. LXX.

Libanotidis species, quæ hoc loco describuntur, nobis hodie omnino incognitæ sunt, & plurimùm differunt à nostro uulgari Rosmarino. Quidã tamen putant nostratem Rosmarinum hanc ueram

A Libanotida esse, sed apud nos degenerare. Verùm hi toto cœlo aberrant. Sunt enim diuersissimæ plantæ. Illæ enim, de quibus hic agitur, umbelliferæ & Fœniculo similes sunt: quæ similitudo nullam habet cũ nostrate Rosmarino proportionem. Nam quoties degenerant plantæ, minores aut maiores, aut debiliores euadunt, seruata semper eadem proportione. Hanc autem Libanotida in Theriacis suis intelligit Nicander, & minimè nostratem, quæ proprium ab illo genus habet, ut proximo Capite sequetur.

LIBANOTIS CORONARIA. Caput LXXI.

Quæ hoc loco describitur coronaria Libanotis, à Romanis & Germanis Rosmarinus uocatur: & hæc est quæ ubiq; ad coronas plantatur, habetq; diuersum genus à priore. In Italia & quibusdam Galliæ tractibus copiosè nascitur sponte, apud nos uerò satiua est tantùm.

SPONDYLIVM. Cap. LXXII.

Spondylium Latini Verticillarẽ uocãt. Hodie nobis incognita est planta. Ruellius eã cognouisse uidetur, ait enim à Gallis Panacum syluestrem uocari. Videndũ igitur est, quámnam ille herbã intelligat.

FERVLA. Ca. LXXIII.

Νάρθηξ Latinis Ferula appellatur. Grandis hæc est & Fœniculo similis planta, Pharmacopolis hodie incognita. In Italia sponte quibusdam B locis prouenit. In Germania uerò à paucissimis seritur ostentationis gratia. Omnes umbelliferæ plantæ ab hac ferulaceæ dicuntur, ceu Fœniculum, Peucedanum, Anethum, &c.

PEVCEDANVM. Ca. LXXIIII.

Πευκέδανος Latinis Peucedanum, Germanis Harstrangk uocatur. Notum est Medicis & Pharmacopolis Peucedanum.

NIGELLA. Ca. LXXV.

Μελάνθιον Latini Nigellam, Germani Schwartzen Kümmel appellant. Errant uehementer, qui in segetibus lõgis hirsutisq; folijs, & rubente flore nascentem herbam Nigellam uocant, quæ à nobis Raden appellatur.

LASERPITIVM. Ca. LXXVI.

Σίλφιον Latini Laserpitium, Pharmacopolæ Asam fœtidam, Arabes Aniuden, Germani Teufelsdreck appellant. Multi opinantur (inter quos etiam pater meus fuit) Asam fœtidam minimè esse Silphij liquorem, solo odore rem æstimantes. Verum ij falluntur. Differt enim secundum regionis diuersitatem Silphium. Optimum est Cyrenaicum, quo hodie caremus. Quod uerò nos habemus, ex Media & Syria affertur, cui Dioscorides uirosum odorem tribuit, quem in Asa fœtida apertè sentimus. Certũ igitur est, nos eam saltem Silphij speciem habere. Illi autem uehementer errant, qui Asam dulcem siue Benzoi, uerum Laserpitium esse putant, in quorũ numero etiã est Ruellius, qui Beniuinum pro Benzuinum scripsit, & interpretatur prolẽ Iudeæ parentis, cùm C tamen Benzoi non in Iudæa nascatur, sed ex India afferatur. Porrò non erit inutile, differentiam ostendere inter Laserpitiũ & Benzoi, ne aliquis ad falsam illorum opinionem inclinet. Certum est Silphij liquorem ex ferulacea & Apio simili plãta manare. Qui uerò Benzoi ex India afferunt, uidisse se dicunt prò ceram arborẽ, ex qua resinæ modo destillet, quod incolæ Benzoi nominent, ex hoc pinguissimum florem exprimi, quem sibi reseruent, ac potentissimis regibus pro magno dono mittant, oleum Benzuinum uocantes, & quo Dijs suis supplicent. Sedimentum uerò quod superfuerit, siccæ resinæ simile aduenis mercatoribus uendi, et demum ad nos etiam afferri. Lignũ etiam huius arboris in sacrificijs iucundissimo odore accendi, haberiq; in maximo precio & honore.

SAGAPENVM. Ca. LXXVII.

Σαγάπηνον Pharmacopolæ corrupto uocabulo Serapinum dicunt. Herbæ ferulaceæ in Media nascentis liquor est.

EVPHORBIVM. Ca. LXXVIII.

Euphorbium acerrimus est liquor, qui codẽ nomine in Pharmacopolijs uocatur. Nomen uerò ab Euphorbio, Iubæ regis Lybiæ Medico, & fratre Musæ, Augusti Cæsaris Medici, inuenit.

GALBANVM. Ca. LXXIX. D

Galbanum uerum eodem nomine à Pharmacopolis cognoscitur. Et hoc ferulaceæ cuiusdã plantæ, Metopium appellatæ, liquor est.

GVTTA AMMONIACA. Cap. LXXX.

In Lybia circa Hammonis Iouis delubrum, ex ferulacea planta colligitur Hammoniacus liquor, qui & Hammoniacum Thymiama à Græcis Medicis appellatur. Quidam aũt Interpretes cùm apud Galenum legunt: Ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος, duas dictiones uirgula distinguunt, diuersas res intelligentes, sed falsò.

SARCOCOLLA. Ca. LXXXI.

Sarcocolla notum est in Pharmacopolijs gummi, quod in Perside ex arbore quadam destillat, & in minimos grumulos concrescit.

GLVTINVM. Ca. LXXXII.

Glutinũ siue Gluten, Κόλλα Græcis, Germanis Leim uocatur. Ligna eo conglutinantur, propterea etiam à Græcis Ξυλόκολλα: & quod ex taurino corio excoquitur, Ταυρόκολλα, uocatur.

GLAVCIVM. Cap. LXXXIII.

Malè quidã credunt, Glaucium (Arabes Memithe uocant) cornuti Papaueris succum esse.

A esse. Nam ex sui generis herba colligitur. Hodie uerò ad nos non amplius affertur.

ICHTHYOCOLLA. Ca. LXXXIIII.

Ichthyocolla à Pharmacopolis colla, siue gluten piscium, à Germanis Hausenblasen uocatur, quòd scilicet piscis illius ex aluo sumpta membrana fit. Vtimur ea in gelandis croceis piscium iusculis. Excoquitur etiam ex membranis illis, quemadmodū ex boum corijs pulchrum, flauum et translucidū gluten, Germanis Mundtleim uocatum, quòd eius ma defactis in ore frustis chartæ glutinari soleant.

VISCVM. Caput LXXXV.

Ixos Germanis Vogelleim appellatur. Ex multis arboribus Viscum fit, quales sunt Mixæ fructus, Aquifolia, & ea quā nos Wadich appellamus. Hoc uerò loco Dioscorides Viscum intelligit, quod ex fruticeillo fit, qui à Germanis Mistel appellatur, nunquam per se è terra crescente, sed alijs arboribus ceu accidens adnascente. Inueniutur hic fructus in quercu, syluestri mâlo & pyro, salice, betulâ, corylo, abiete, & nonnunquam etiam in uite.

APARINE. Cap. LXXXVI.

Aparine à quibusdam Lappa etiam uocatur, quòd tota herba cum semine propter asperitatem suam prætereuntium uestibus adhæreat, Germani eam Klebekraut nominant.

B

ALYSSVM. Ca. LXXXVII.

Alysson hic autor, & alij, rotundis folijs descripserūt, Plinius uerò Rubiæ similibus, sed malè. Qualis uerò sit hodie, ignoratur.

ASCLEPIAS. Ca. LXXXVIII.

Asclepias ea est herba, quæ à quibusdam Vincetoxicum, à Germanis Schwalbenwurtz uocatur, quoniam cùm maturuit semen in Siliquis, Siliquæ ipsæ dehiscunt, & hirundinibus uolantibus similes fiunt. Eandem ob causam ab aliquibus recentioribus Hirundinaria dicitur. Sed alia est Hirundinaria, quæ 2. libro Chelidonium uocatur.

COLVS RVSTICA. Cap. LXXXIX.

Ἀτρακτυλὶς, Cnici, quem hodie Cartamum uocant, agrestior quædam species est, quæ hodie non temerè à quouis cognoscitur.

POLYCNEMVM. Caput XC.

Polycnemon qualis sit, hodie omnino ignoratur. Nomen à multis suris siue internodijs inuenit.

CLINOPODIVM. Caput XCI.

Clinopodium Germanis Werbeldost appellatur, multos habet, ut Marrubium, circa caules uerticillos, lectorum rotundis pedibus similes, à quibus Græci & Germani nomen illi indidere.

LEONTOPODIVM. Ca. XCII. C

Leontopodium omnino est incognita hoc tempore planta.

TEVCRION. Caput XCIII.

Teucrium à Germanis Kummertrost uocatur. Huius etiam species est, quæ hodie dicitur & nobis pro Chamædry in usu Germaniæ Pharmacopolis habetur.

TRIXAGO. Ca. XCIIII.

Χαμαίδρυς Germanicè Erdeiche uocatur. Non cognoscitur hæc à Germaniæ Pharmacopolis. Eius tamen loco Teucrij speciem habent, quam omnes etiam uulgares Herbarij Chamædryos appellatione indicant. Differunt autem plurimùm inter se. Hæc enim ubiq; in campestribus nascitur, cœruleo flore, & minimo semine in compreßis pericarpijs clauso. Sed uera Chamædrys asperis & caluis exit montibus, flore purpureo, & semine nigro et rotundo in denticulatis caliculis, Hyoscyami uasculis similibus, multò tamen minoribus. Affertur iam ex Italia & Creta ad nos. Ego autem maximam eius copiam in Germania Ihenæ inueni. Brunfelsius eam in tertio Tomo sub Chamæpyteos nomine depinxit.

LEVCAS. Cap. XCV.

Leucadis Nicander etiam meminit. Quo uerò nomine nunc appelletur, nulli cognitum est.

LYCHNIS CORONARIA ET Agrestis. Ca. XCVI. D

Vtraq; Lychnis hodie incognita est. Ruellius tamen eam cognouisse uidetur.

LILIVM. Cap. XCVII.

Multæ sunt Liliorum differentiæ. Hoc tamen loco candida Lilia intelligenda sunt, quæ nobis Lilien uocantur.

BALLOTE. Ca. XCVIII.

Ballote Latinis nigrum, siue cantherinum Marrubium, & Vlceraria, Germanis Schwartzer Andorn uocatur.

APIASTRVM. Ca. XCIX.

Duplex est Apiastrum. Vnum sic appellatur, quòd Apio simile sit. Hoc alio nomine Ranūculus uocatur, & in Sardinia uenenatum est. Alterū ab Apibus Apiastrum uocatur, quæ hac herba delectantur. Melissophyllon hoc à Græcis uocatur. Plinius hanc distinctionem non cognouit, ut lib. 20. cap. 11. uidere est. Vbi dicit: Apiastrum Higinus quidā Melissophyllon appellat, sed in confeßa damnatione est uenenatum in Sardinia. Apiastrum uerò, id est, Melissophyllon, quod Higinus intelligit, nequaquam est uenenatum. Pharmacopolæ hanc herbam Melissam, Germani Binenkraut dicunt.

MARRVBIVM. Cap. C.

A Prasion Latini Marrubium, Germani Andorn & Gots vergiß uocant. Nota est omnibus herba.

STACHYS. Cap. CI.

Stachys spicata herba est, & Marrubio similis, candidior tamen, & ob eam causam Germanis Weisser Andorn/ & Stein Andorn uocatur.

PHYLLITIS. Ca. CII.

Omnibus persuasum, & Pharmacopolarum animis altiùs infixum est, Scolopendrion esse Linguam ceruinam, quæ Germanis Hirschzung uocatur. Cùm uerò Scolopendrium Polipodij modo incisis folijs describatur ab omnibus, Lingua ceruina uerò nullas omnino incisuras habeat, necesse est differre plurimùm Scolopendrium & Linguam ceruinam. Quid autem reuera Lingua ceruina sit, hoc loco indicabimus. Posthac etiam quid uerum Scolopendrium sit, indicaturi. Lingua ceruina igitur sine dubio est, quæ hîc describitur, Phyllitis, tam graphicè omnes notæ descriptioni conueniunt.

PHALANGIVM. Cap. CIII.

Phalangium hoc nomine omnino hodie ignoratur.

TRIFOLIVM. Ca. CIIII.

Multæ sunt Trifolij species in campis & pratis nascentes. Hoc autem loco diuersum ab illis Trifolij genus intelligit Dioscorides, quod priua-
B tim Oxitriphyllon & Asphaltion ab odore uocatur. Quale autem Trifolium hoc sit, nondum compertum est.

POLIVM. Caput CV.

Duplex est montani Polij genus, sed neutrum Pharmacopolis in Germania cognitũ. Quod enim hi Polium uocant, asperis locis exit, Serpyllo syluestri simile, deinceps per ramulos nascente semine, non iniucundè uiride hoc olet: siccatum uerò nullum habet odorem, hyeme etiam perit. Sed uerum Polium altis & caluis exit montibus, in summis ramulis corymbi figura capitula, & in his semina ferens. Viride & siccum suauiter olet, & hyeme tota uiret. Sic describitur Polium à ueteribus. Huius minor species ex Creta, Lugduno, & Maßilia, Galliæ urbibus ad paucos nostrates Pharmacopolas affertur. Maius uerò in Germania copiosè nascitur, præsertim Ihenæ, & ab incolis Wilder Rosmarin uocatur, impropriè tamen.

SCORDIVM. Ca. CVI.

Scordion hæc herba appellatur, quòd odore tantùm Allium imitetur. Forma enim omnino Allij dißimilis est. Pharmacopolæ magno errore syluestre Allium Scordium appellant. Veruntamen Scordium in Germania multis locis nascitur, ut Rundenbergi, Peynæ in Brunsuicensi Saxonia, ut in Cheruscorum agris, necnon Vuitenbergæ. Herba est Chamædry similis, odore Allij, nascitur palustribus lo- C
cis, unde etiam Romanis palustris Trixago appellata est. Germanicum nomen nondum audire licuit. Scordium quod in Creta, Italia & Gallia nascitur, eandem habet cum nostrate figuram.

TVSSILAGO. Cap. CVII.

Βήχιον καὶ χαμαιλεύκη, sine χαμαίγειρος, Latinis Tußilago, Farfarella, Farfarago, & Vngula caballina, Germanis Hüfflattich et Brandtlattich appellatur.

ARTEMISIA. Cap. CVIII.

Artemisiæ duo cognouimus genera, Alterũ rubente, & alterum candicante caule. Pharmacopolæ eodem utrunq; adhuc nomine appellant. Germani Muggart & Beifüß.

TENVIFOLIA ARTEMISIA.

Huius Artemisiæ caput genuinũ non uidetur, quoniã antea etiã tenuioris Artemisiæ mentionem fecit. Præterea in antiquis exemplaribus nusquã legitur.

AMBROSIA. Ca. CIX.

Ambrosiam recentiores Tanacetum, id est, Reinfar esse putant, quidam etiã Hirschwurtz: Sed utrunq; falsum est. Nam Ambrosia Artemisiæ speciebus annumeratur. Hodie uerò non cognoscitur.

BOTRYS, HERBA. Ca. CX.

Et hæc Botrys altera Ambrosiæ species est, cu- D
ius semen ab aliquibus Pharmacopolis Amomum uocatur. Seritur à paucis in Germania. Herba est admodum odorata, & ab holitoribus, qui eam serunt, Türckischer Beifüß uocatur. Nomen à copioso semine illi Græci indiderunt, quod in racemulis paruis circa totos ramulos nascitur.

GERANIVM. Ca. CXI.

Geranium siue Gruina, Germanicè Kranchschnabel & Storckenschnabel uocatur, quoniam semina gruinis rostris similia ferat. Habet hæc herba aliquot differentias, quæ à foliorũ & florum diuersitate cognoscuntur.

TOMENTVM, SIVE CENTVNculus. Caput CXII.

Γναφάλιον Latini Centunculum & Albinum, Germani Rhürkraut appellant, mollis est & lanuginosa herba, qua pauperes olim culcitras farciebãt. Vnde à Græcis & Latinis nomen inuenit.

TYPHA. Caput CXIII.

Typha palustris siue lacustris est planta, quæ à Germanis Kolben/ siue Narrenkolben uocatur, florem in summo densum, copiosum & claue similem habens.

CIRCAEA. Ca. CXIIII.

Circæa quo nomine iam appelletur, omnino incognitum est.

ŒNAN-

A

OENANTHE. Ca. CXV.

OEnanthen Theodorus Gaza uitis florem apud Theophrastum interpretatus est. Satis huic descriptioni respōdet herba, quæ Filipendula iam uocatur, quòd glandibus similes radices à longis & tenuibus fibris ceu filis pendeant. Germani proprio uocabulo Erdeycheln / quasi terrestrem glandem, à radicum similitudine, appellant. Videndum tamen est, ne cum hac Chamædryn confundamus, quæ nobis Erdeyche / id est, terrestris Quercus uocatur.

CONYZA. Caput CXVI.

COnfundit Plinius cum Origano & Cunila Conyzam, diuersas natura plantas, quas hic Dioscorides & alij ueteres seorsim diuersis etiam capitibus descripserunt. Nihil enim commune inter se habent. Sunt autem plures Conyzæ species, quæ magnitudine, natali solo, & odoris grauitate dignosci possunt. Germani generali uocabulo omnes eius species Hundsaugen uocant.

HEMEROCALLIS. Ca. CXVII.

HEmerocallis syluestre Lilium est, quod Germani Goldtpoln / siue Goldtwurtz appellant. Pharmacopolæ uerò Asphodelum, sed falsò, ut antea dictum est, cùm de Asphodelo sermonem haberemus.

VIOLAE. Cap. CXVIII.

B Λευκόϊον Romani Violam albam, Arabes Cheiri, Germani Gelbe violen uocant. Inueniuntur albo, luteo, cœruleo & purpureo colore. Ad Medicinam tamen utilissimæ sunt luteæ.

CRATAEOGONVM. Ca. CXIX.

NOn cognoscitur hoc nomine aliqua herba. Est etiam arbor apud ueteres eiusdem nominis. Porrò si quis ea probè intellexerit, quæ proximo capite de Phyllo dicturus sum, manifestum erit Ruellium errare, quòd Theligonon & Arrenogonon Persicariæ species esse scribit.

PHYLLVM, HERBA, Caput CXX.

PHyllon superuacuam habet in hoc autore historiam. Nulla enim per se est herba, quæ propriè Phyllon appelletur. Neq; Dioscorides eius historiam quasi suam posuit, sed ex Crateia Herbario, ut ipse fatetur, descripsit. Non tamen inutile futurum existimo, si quid sit Phyllon indicauero. Theophrastus lib. 9. cap. 19. de historia plantarum, herbam posuit, quæ duas habet species. Vnam appellat Arrenogonon, quod masculinum sexum concipi faciat: alteram θηλύγονον, quòd fœmininus sexus ea pota concipiatur. Ex quibus constat, hanc Theophrasti herbam cum Dioscoridis Arrenogono & Theligono, (quas etiam Phyllon uocat) eandem esse. Descriptio enim, nomen, et attributæ uires conueniunt. Quoniā uerò antè dixi, Phyllon non habere proprium genus, C & tamen est herba quæ Arrenogonon uocetur, necesse eam sub alio nomine latere: quod manifestum fiet, si quis Mercurialis historiam & uires ab hoc autore descriptas, cum Theophrasti Arrenogono & Theligono contulerit. Sunt enim sine dubio Arrenogonon & Theligonon, Phyllon et Mercurialis, una eademq; herba, quæ duas habet species, ut suo loco indicabimus. Propterea nemo existimet, Folium, herbā, hoc loco descriptum, diuersum à Mercuriali esse. Deprehensum à nullo hactenus est hoc in Dioscoride uitium. Nemo tamen hanc ob causam minus fidei Dioscoridi habere debet. Non enim ipse proprium Phyllo genus à Mercuriali diuersum constituit, sed hæc ex Herbario Crateia descripsit, ad quem etiam ea reijcit.

TESTICVLVS. Ca. CXXI.

ὌΡχις Latinis Testiculus, siue Canis testiculus, Germanis Ragwurtz / Standthart / Stendelwurtz / Geylwurtz / & Erdgeyln uocatur. Pharmacopolæ omnes eius species Satyriones nominant, cùm tamen Satyrion diuersum ab Orchi genus habeat.

ALTER TESTICVLVS.

ORchis Serapias priori similis est, maiora tamen folia, & minores testiculos habet. Germani iisdem hanc quibus illam nominibus appellant. Porrò plures hodie Testiculorum species, quàm à ueteribus descriptæ sunt, cognoscimus. D

SATYRIVM, HERBA. Cap. CXXII.

Qualis hæc prima Satyrij species sit, non facilè quis dixerit.

ALTERVM SATYRIVM.

ALterum siue Erythron Satyrion, Germani Rot knabenkraut uocant. Hodie non in secunda Satyrium declinatione, sed Satyrion, in tertia declinant.

ORMINIVM SATIVVM. Caput CXXIII.

ORminij duo sunt genera. Satiuum unum & syluestre unum. Vtrunq; hodie Centrū galli, & malè etiam Gallitricum uocant. Quidam etiā Scarleam, unde Germanicum nomen Scarley deductum est.

HEDYSARVM. Cap. CXXIIII.

Hedysaron siue Pelecinus, quem Latini Securidacam uocant, in nullo usu est, quoniam non cognoscitur.

ONOSMA. Ca. CXXV.

Onosma ex Anchusarum genere est. Hodie uerò quo nomine appellctur, non constat.

A NYMPHAEA. Ca. CXXVI.

NYmphæa ea est herba, quam Arabes Nenuphar, Germani Seekenneken / Seeblůmen / & Keulenwurtz uocant. Prior hæc species grandem & candidum florem habet, multis oblõgis folijs constantem.

ALTERA NYMPHAEA.

Altera Nymphæa priori omnino folijs & fructu similis est. Flore differt, quem luteum & Rosæ similem habet.

ANDROSACES. Ca. CXXVII.

Androsacen parens meus suspicabatur Cuscutam esse, nihil tamen certi pronunciauit, quoniam descriptioni Androsaces nõ per omnia respõderet Cuscuta.

ASPLENVM. Cap. CXXVIII.

ASplenion, siue Asplenon, eadem est cum Scolopendrio. Scolopendrium uerò, ut in Phyllitide dictum fuit, non est Lingua ceruina. Propterea errant omnes, qui adhuc Linguam ceruinam Scolopendrium uocant. Verum autem Scolopendrium Arabes, & quidam Pharmacopolæ Ceterach uocant, Germani Nösselfahrn / id est, Scolopendræ similẽ Filicem. Est enim Scolopendrium siue Asplenum, herba ex Filicis genere, Polipodij, et Scolopẽdræ uermis modo utrinq; incisa, habens folia ex una parte glabra & uiridia, ex altera flaua & aspera. Quidam Germani Scolopendrium etiam Klein Spicant uo-
B cant. Dictum itaq; iam est quid sit uerum Scolopendrion, siue Asplenum, & quid etiam sit Lingua ceruina, quæ hactenus falsò Scolopendrium est nominata. Sufficere igitur hæc puto ijs, qui præteriti et barbari seculi erroribus adhæserunt.

HEMIONITIS. Ca. CXXIX.

HEmionitida Theodorus Inulã in Theophrasto uertit, propterea quòd in Theophrasto non Hemionitis, sed ἥμιον& legitur. Quo autem nomine iam appelletur, nondum constat. Ruellius tamen putat Linguam ceruinam, quæ hodie falsò Scolopendria uocatur, Hemionitida esse, sed antea ostensum à patre meo & me fuit, Ceruinam linguam sine dubio esse Phyllitida, quæ seorsim ab Hemionitide describitur. Illud tamen fateor, me sæpe suspicatum esse, & adhuc suspicari, quòd Hemionitis & Phyllitis una eademq; sit herba. Descriptio enim & uires conueniunt. Quod si fuerit, nemo Ruellium accusare poterit, quòd Hemionitida Linguam ceruinam esse dixerit. Porrò Verg. Marc. maximè errat, quòd Asplenon & Hemionitida eandem esse herbam suspicatur: in quam suspitionem ideo incidit, quòd Asplenon etiam secundum uulgatum errorem Ceruinam linguam esse crediderit. Plinium Teucrium & Hemionion, diuersas natura plantas, confundere, sciant Pliniani lectores.

ANTHYLLIS. Ca. CXXX.

DVæ sunt Anthyllidis species. Vna lẽti, altera C
Chamæpity similis: utraq; salso est gustu. Propterea ab Italis Salsolæ appellantur, & stercus passerum. Priorem nondum uidi, Altera uerò quæ Chamæpity similis est (licet malè in quibusdam Dioscoridis exemplaribus Chamædry, scriptum reperiatur) in apricis Herciniæ syluæ locis nascitur, & à Germanis Saltzkraut appellatur, tam manifesto salis sapore, ut etiam ex utraq; usta & non usta Sal ex coqui poßit, quem salem Alkali uocant Arabes. Propterea neq; Aristotelem, neq; Plinium rectè sensisse constat, quòd scribant omnes sapores præter salsum plantis inesse. Nec enim sola Anthyllis excipitur, cùm aliæ etiam plures huiusmodi inueniantur.

ANTHEMIS. Ca. CXXXI.

ANθεμὶς, siue χαμαίμηλον, corrupto nomine Pharmacopolis Camomilla uocatur. Germanicè Camillen / Hermelen / & Meydblůmẽ. Prior species, quæ foris candidum, intus luteum habet florẽ, hodie in omnibus Pharmacopolijs ad usum Medicinæ seruatur.

PARTHENIVM. Ca. CXXXII.

PArthenium hoc à Pharmacopolis Matricaria uocatur, quod Arabum quoq; Interpretes minimè latuit. Galenus hanc herbam Amaracum uocat, ut in Sampsucho dictum est. Propterea magno errore in 6. libro Gal. de Simplicib. Amaracum Ma- D
ioranam uertit Theodoricus Gerhardus Gaudanus. Nam Maioranæ Galenus postea in 8. meminit, sub nomine Sampsychi, & diuersum ei ab Amaraco temperamentum tribuit. Quinetiam ab hoc autore Parthenium Amaracus dicitur.

BVPHTHALMVM. Caput CXXXIII.

SVnt aliqui qui Buphthalmum & Chrysanthemon eandem herbam esse credant, quibus non uehementer repugnabo. Illud tamen nouisse oportet, plures esse Buphthalmi species: Sunt enim quibusdã candidi simulq; lutei flores, quarum maiorem nos Kůtille / minorem uerò Hundstille / & Hundsblůmen appellamus, Pharmacopolæ Cotulam fœtidam. Quædam etiã species omnino luteos flores habet, & his Chrysanthemi nomen Græci indiderunt, Germani uerò, idem significante uocabulo, Goldtblůmen.

PAEONIA, SIVE GLYCYside. Caput CXXXIIII.

INsignis est herba Pæonia, & omnibus cognita: habet tamen duas species sexu distinctas. Fœminam nos habemus, cui radices numerosæ ceu gracilibus Isthmis cohærent. Masculam uerò in Germania haberi nondum comperi, cuius semen aliunde mihi missum terræ mandaui, sed nulla cura mulceri po

[illegible]

A tuit ut exiret. Quamuis enim autores scribant ex omnibus seminibus nasci plantas, & Paeonia utraq; in signe semen habeat, nullum tamen audiui, qui ex facto semine germen nasci uidisset, tametsi plures periculum fecerint, atq; ipse etiam saepius. Oportere igitur adesse certum serendi tempus & modum, quidā uolunt, & illud etiam curari, ne unquā semina, cùm è corniculis eximuntur, digitis attrectentur. Quibus an assentiri debeam, nescio. Quoniam etsi quotannis semen sponte è corniculis in terram excidat, & seipsum serat (ubi magnam Paeoniae copiam holitores habent) minimè tamen enascitur: quod diligenter ipse animaduerti, & hortulanos huius rei causa interrogaui, qui simile se deprehendisse responderunt. Paeoniam itaq; Germani Peonien & Freysam rosen uocant. Pharmacopolae Latino siue Graeco nomine utuntur.

LITHOSPERMVM. Cap. CXXXV.

Lithospermon Germani Steinsamen & Merhirsen, Pharmacopolae Milium solis uocant. Nullam herbam usq; adeò admiratus est Plinius, atq; hanc.

PHALARIS. Ca. CXXXVI.

Phalaris Pharmacopolis incognita est herba, nec cuiquam adhuc cōstat, quo nomine iam appelletur. Mihi uerò ante paucos annos semen è Norimberga missum est, à Gallis Milium syluestre uocatum: quod cùm seuissem, Phalaris ipsa, quam Dioscorides hoc loco describit, erupit, optimè descriptioni B respondent notae omnes. Germanicum eius nomen ignoro, quoniam apud nos adhuc neq; satiuam, neq; sponte nascentem uidi.

RVBIA. Caput CXXXVII.

Ερυθρόδανον Theophrastus Εφευθέδανον appellat, qui eam longè aliter quàm hic autor describit: quàm bene autem, non uideo. Siquidem nos cùm omnibus antiquis & recentioribus Medicis optimè Rubiam cognoscimus, ea qua Dioscorides eā describit figura. Seritur haec in multis Germaniae locis ad uectigal. Pharmacopolae Rubeam tinctorum uocant, Germani Röten. Ii autem uehementer errant, qui Anchusae, id est, Buglossae asperae siue rubētis radices pro Rubia accipiūt, quales noui multos.

LONCHITIS. Ca. CXXXVIII.

Lonchitis haec mihi adhuc incognita est. Hodie in Pharmacopolijs habetur nusquam. Ruellius tamen nouisse uidetur. Cùm uerò nesciam qualem ille herbam nigros Capetos Gallicè uocet, eidem assentiri non possum.

ALTERA LONCHITIS.

Altera Lonchitis sine dubio ea mihi uidetur esse, quae Germanis Groß Spicant appellatur. Mediam figuram inter Scolopendrium & Polipodium habet. Scabrae sunt foliorum incisurae. Vn- C de eam asperam Lonchitida cognominauerunt.

ALTHAEA. Ca. CXXXIX.

Althaea syluestris Maluae genus est, in uliginosis & palustribus locis nascens. Plantatur à quibusdam etiam in hortis. Pharmacopolae eam eodem & Bismaluae nomine nouerunt. Latinis Hibiscum olim dicebatur. Germani Eibisch/ Sammetbappeln/ & Stockwurtz appellant.

ALCEA. Caput CXL.

Et haec syluestris Maluae species est. Folia profundiùs Verbenae modo incisa habet, florem uerò & semen ut Althaea. Germani eam Hochleuchten & Sigmarswurtz uocant. Nascitur plerūq; in pratis, quae fluuij tumescentes attingere possunt, et non procul ab horum ripis. Pharmacopolae hanc herbam non habent.

CANNABIS SYLVESTRIS. Caput CXLI.

Syluestris Cannabis omnibus nota est. Nullum habet apud nos in Medicina usum.

CANNABIS SATIVA.

Satiua Cannabis à nullo non cognoscitur. Rarus & huius est in Medicina usus. Malè huius folia Malo similia Verg. Marcellus interpretatus est. In Graeco enim textu Μελίᾳ, id est Fraxino, legitur. D

ANAGYRIS. Ca. CXLII.

Anagyris, quae ob foetorem suum in prouerbiorū censu habetur, hodie non temerè à quouis cognoscitur.

CEPAEA HERBA. Caput CXLIII.

Κηπαία quamuis ab hortis nomen habeat, tamen in arenosis littoribus, & minimè in hortis nascitur. Est autem eadem herba cum Portulaca, praeterquàm quòd Cepaea sponte in asperis littoribus nascatur, cùm Portulaca in hortis feratur. Apparet igitur permutasse inuicem nomina sua has herbas. Germani Cepaeam Wilde Borzel uocant.

ALISMA. Ca. CXLIIII.

Alisma siue Damasoniū, hodie Herbarij corrupto uocabulo Almeam uocant, Germani wilden Wegerich. Hic autor unum tantùm Damasonij genus ponit. Plinius uerò duo. Nos autem plures eius differentias nouimus. Nullus est hodie in Pharmacopolijs Damasonij usus.

ONOBRYCHIS. Ca. CXLV.

Qualis Onobrychis sit herba, hodie omnino ignotum est.

A HYPERICVM. Ca. CXLVI.

TRes sunt reuera Hyperici species. Prima proprie & simpliciter Hypericum uocatur. Altera priuatim suo nomine Ascyron & Ascyroides nominatur. Tertia etiam peculiari nomine Androsæmon appellatur: quamuis etiam omnes tres species Androsæmi appellatione ueniant, propterea quod digitis confricatæ earum comæ & flores, sanguineo colore succum remittant. Prima igitur species, quæ priuatim Hypericum dicitur, nondum mihi cognita est. In nostris autem Pharmacopolijs loco eius Ascyro utimur, quod altera est, ut antea indicauimus, Hyperici species. Demonstrauimus etiam malè ab aliquo Hyperici caput, syluestris Rutæ capiti commixtum esse, & quod Ruta syluestris differat à Perforata. Ruellius in tertio de natura stirpium libro ca. 74. scribit, Dioscoridem in Hyperico mentione floris digitorum attritu cruentati non meminisse. Concederem ego hoc (quoniam sunt quædam Dioscoridis exemplaria, quibus ea nota deest, quale etiam Verg. Marcellus habuit) nisi in probatis codicibus, ubi de Hyperico agitur, manifestè hæc uerba legerētur: Ἀνθος ἔχει μέλινον ὃ διατριβὲν τοῖς δακτύλοις αἱματώδη τὸν χυλὸν ἐκκρίνει, ὅθεν καὶ ἀνδρόσαιμον ἐκλήθη. Quæ sic uerti possunt: Florem habet luteum, qui digitis attritus sanguineum succum excernit, unde & Androsæmon, id est, Humanus sanguis appellatur.

B

ASCYRON. Ca. CXLVII.

ASκυρὸν, quod aliqui Ascyroides uocant, secunda est Hyperici species, quam Pharmacopolæ etiam simpliciter Hypericon & Perforatam, Germani Harthaw & Sanct Johans kraut appellant. Folia eius inter lucem & oculos nostros posita crebris punctis ceu Perforata uidentur, Vnde etiam Perforatæ nomen inuenit. Hanc herbam Anto. Musa in suo simplicium examine Rutam syluestrem esse contendit, cuius sententiam antea confutauimus.

ANDROSAEMVM. Caput CXLVIII.

ANδρόσαιμον, quod Διονυσιάδα etiam uocant Græci, in nullo usu hodie habetur. Herba est rubente caule, cuius cortex ita striatur, ut quadrangulum reddat caulem. Ramulos & alas Ascyro similes, folia tantùm maiora & minores flores quàm Ascyron habet. Nascitur circa profluentes riuulos, & à Germanis Rot harthaw appellatur. C

CORIS. Caput CXLIX.

COris à graui & cimicibus simili odore nomē inuenit. Fruticulus dodrantalis est, folijs Ericæ similibus, profert etiam baccas Iuniperi baccis similes, sed minores, quæ cum folijs attritæ medium inter Iuniperum, Pinum, & Cimices odorem remittūt. Estq; hic minimè ingratus. Germani Cozin Erdkiuer / quasi paruam & terrestrem Thedam appellant, quoniam odore etiam Thedam arborem imitatur. Dioscorides fructus siue baccas eius non descripsit, quas tamen urinam & menses trahere dixit.

CHAMAEPITYS. Caput CL.

CHamæpityn Græci uocant herbam, Pini odorem aliquem habentem, cuius tres ponunt species, quæ olim omnes à Latinis Aiuga & Ibiga dicebantur. Hodie uerò quid re uera Chamæpitys sit, nō omnibus est notum: quamuis à parente meo, & quibusdam alijs scriptis sit proditum. Quidam Pharmacopolæ Chamepeuzen, à Germanis Zeitheyde appellatam, Chamæpityn uocant. Quidam eius loco primam Syderitis speciem, quam Germani Teißkraut appellant, ostendunt. Et hæc herba etiam à Venetis nobis huc transmittitur, cùm tamen ubiq; apud nos in montibus nascatur. Sunt etiam qui ueram Chamædryn Chamæpityn uocent. Alij quoq; alias herbas eo nomine indicant, sed omnes illi errant. Nam uera Chamæpitys est herba illa, quæ à Pharmacopolis Iua dicitur, quod à patre meo, Musa & Ruellio satis ostensum est, & nos etiam approbamus, quoniam omnes notæ adamussim descriptioni conueniunt. Doctiores autem & peritiores Pharmacopolæ non inuitis pedibus in eam sententiam eunt. Contumaces uerò sic contra nos argumentantur: Si Iua est Chamæpityos (nam ita hodie Chamæpitys à Pharmacopolis appellatur) ostendatur alia Iua. Non intelligentes Iuam proprium & à Chamæpity diuersum genus non habere. Sed his suum relinquendum est ingenium, donec aliquando sponte ueritatem agnoscant. D

FINIS LIBRI III.

IN LIBRVM IIII.

VETONICA. Caput I.

VETONICA, Pharmacopolis Betonica, Germanis Bethonien uocatur. Nota est omnibus herba. Sequitur in quibusdam exemplaribus aliud Betonicæ caput, uerùm illud non est Dioscoridis, quod superstitiosa uerba indicant, quibus totum caput constat. Neq; etiam in antiquis Scriptoribus legitur. Negandum tamen minimè est, aliud quoq; Vetonicæ genus esse, quod Aegineta Pulegij similitudine describit. Cuius Galenus etiam lib. 4. de sanitate tuenda meminit, aitq; eam

Sarxifagon

A Sarxifagon uocari: de qua in proprio loco dicturi sumus.

BRITANNICA. Cap. II.

Certum est copiosè nasci in Germania Britannicam, cùm olim uires eius Phrysijs etiam cognitæ fuerint, qui eam Romanis contra Stomacacem demonstrarunt. Quo uerò nomine iam appelletur, non constat, nisi quis Bistortam, seu herbam paralyseos eam esse dixerit: quorum neutrū adhuc neq; affirmo, neq; nego.

LYSIMACHIA. Cap. III.

Lysimachiam Leonicenus Corneolam esse putat, qua tinctores uiridem colorem inficiunt. Huic subscribit Ruellius lib.3.cap.78. Quãuis post aliam herbam Lysimachion esse putet, quam Galli Pelliboßam uocant. Ego autem nullo modo illis assentiri possum, qui Corneolam Lysimachion esse putant. Quoniam Corneola est fruticosa herba, quæ à Germanis Gilbekraut appellatur, in æditis nec aquosis nascens, neq; gustu magnoperè astringens.

Hanc Corneolam Georgius Agricola, Medicinæ doctor, secum ex Italia attulit, sibi à Leoniceno pro Lysimachia demonstratam, sed plures notæ non cõueniunt. Vera tamen Lysimachia in aquosis nascitur, & à Germanis Weiderich appellatur. Ruellius eodem quo antea de Lysimachia eum scribere loco dixi, putat Lytri uocabulum corruptum esse à B Luteo. Nam ut Victruuius est autor, qui nō possunt Chrysocolla propter raritatem uti, herba Luteū appellata, cœruleum inficiunt. Verùm nequaquam ibi Victruuius per Luteum Lysimachiā intelligit (quod Lytron etiam appellatur) sed sui generis herbam, quæ Græcis Isatis, Germanis Weydt / Latinis Lutea, siue Glastum appellatur.

SANGVINALIS, MASCVLA. Caput IIII.

Polygonon mas, Latinis Sanguinalis mascula, & Proserpinaca, Pharmacopolis Lingua passerina, siue Corrigiola, Germanis Wegedritt & Denngraß uocatur.

SANGVINALIS, FOEMINA.

Πολύγονον θῆλυ, quæ Romanis Sanguinalis fœmina, Germanis Schafftenhew appellatur, masculæ omnino dißimilis est. Habet enim idem cum Hippuri genus, specie tantùm differt. Nascitur in stagnantibus & lacustribus pratis, caulibus geniculatis, in se farctis, & folijs Hippuri (id est, Roßzagel) similis, equi mirum in modū eius pabulo delectantur. Huic etiam similis alia est, sed asperior, quam Germani Schabrauß appellant, quòd ea sculptores in poliendis ligneis operibus uti soleant.

POLYGONATVM. Ca. V.

Polygonatum sine dubio ea est herba, quam Pharmacopolæ Sigillum Salomonis, Germani Weißwurtz & Gelenckwurtz appellant. Vtraq; gens ab articulata radice illi nomen indidit. Vulgares Germanici Herbarij hanc herbā cum Dictamno & Helleboro albo confundunt, detestabili, & digno ut confutetur errore. C

CLEMATIS. Ca. VI.

Clematis hæc Peruincæ species est, quæ astringendi uires habet. Est enim alia quoq; Peruinca, quæ aluū ducit: de qua hoc loco non agitur. Germani hanc Clematida Wilden Singrün uocant.

ALTERA CLEMATIS.

Alteram hanc Clematida, ut Galenus refert, Dioscorides in fine 4. libri descripsit. Nunc uerò in principio Libri quarti utraq; describitur, sed malè. Priorē enim in principio huius libri astringentibus herbis, ceu Britannicæ, Lysimachiæ, & utriq; Sanguinali, propter uirium similitudinem, coniunxit. Hanc uerò quoniam aluum semen eius ducere, in 4. libri fine, ubi de purgantibus agitur, describi psit. Est autem Clematis hæc duplicis differentiæ. Vna enim grandis frutex est, proceras arbores scandens, & singulis annis incrementum sumens, quoniā caudex & uiticulæ illi aliarum arborū modo durant. Altera uerò per omnia huic similis est, breuior tamē (quamuis & hæc interdum 15. pedum longitudine adolescat) & autumno caules siue uiticulas amittit. Nascitur hæc in pratis circa arbusta, quò fluuiorum inundationes peruenire queunt. Illa uerò in mōtibus arbores & uinearū sepes adscēdit. Vtraq; Germanis Rebling uocatur. Arborescens tamen maioris, & herbacea minoris cognomen habet. Saxones etiam Wilde Wintrancken nominant, quòd sarmentis uitem æmulentur. D

POLEMONIA. Ca. VII.

Polemonia quo nomine iā uocetur, nulli cognitum est. Ruellius tamen Polemoniam eam esse credit, quam Gallica rura Boscisaluiā uocant quod nomen cum Germanis commune habent Galli. Nos enim sic eam herbam uocamus, quòd Saluiæ similitudinem aliquam habeat, & in dumosis locis nascatur, quæ nos Busche appellamus. Vulgo apud nos Buschsalbey herba hæc uocatur. Sed Ruellius eam ui ad historiam torquet. Neq; folia enim, neq; radix conueniunt, quas ille conuenire dicit, contra oculis perspectam experientiam & testimonium.

PETRAEVM SYMPHYTVM. Cap. VIII.

Σύμφυτον πετραῖον, Latini petræam Consolidam uocant, Germani Steingunsel. Nascitur petrosis & in petris. In Pharmacopolijs autem hoc tempore non habetur, præsertim in Germania, quāuis in petrosis locis nascatur, quales sunt Asciburgi, duobus à Brunsuico miliaribus.

ALTERVM SYMPHYTVM.

Alterum

A Alterum Symphytum sine dubio est aspera illa in uliginosis locis nascens herba, quam Pharmacopolæ maiorem Consolidam, Germani uerò Beynwelle / Schmeerwurtz / Schwartzwurtz / & Walwurtz uocant, quæ nomina Musa ex patris mei Botanologico desumpsit, & eorum Etymologiam miserè corrupit, uir Germanicæ linguæ omnino ignarus.

HOLOSTHEVM. Ca. IX.

Olostheum mollißima dicitur esse herba, quæ propter ex aduerso sic appellata est. Quo nomine iam dicatur, ignotum est. Ruellius eam à Gallis Denticulum canis appellari scribit. Cùm uerò idem autor alibi gramen, alibi Coronopum dentẽ canis esse dicat, parum sibijpsi constat. Propterea illius opinioni astipulari non possum.

STOEBE. Ca. X.

Stœbe quo nomine iam appelletur, nondum cõperi. Sunt tamen aliqui qui eam Scabiosam esse credant. Cùm uerò ab hoc autore nulla eius descriptio ponatur, nihil affirmo.

CLYMENVM. Ca. XI.

Qualis Clymenon herba sit, nondum scio. Ruellius eam cognouisse uidetur.

PERICLYMENVM. Caput XII.

B Periclymenon omnium doctorum consensu frutex est arbusta scandens, quem Itali & Pharmacopolæ Matris syluam, Germani Geyßblat / id est, Caprifolium appellant. Porrò cauendum est ne diuersas res confundamus. Nam quidam Itali & nostrates etiam Pharmacopolæ, pedali altitudine herbã quandam folijs oblongis per interualla quinis plerunq; in uno geniculo stellæ modo dispositis, similiter Matris syluam uocant. Ea Germanis Waldtmeyster dicitur, & est Aparinæ syluestris quædã species.

TRIBVLVS. Cap. XIII.

Tribuli duplex est genus. Terrestre unum, & aquaticum alterum. Terrestrem in Germania nasci nondum uidi. Aridum tamen à Georgio Agricola ex Italia allatum conspexi, habetq; eam figuram, quam Dioscorides illi tribuit. Vehementer errant qui Tribulos in Georg. Vergilij uulgares Carduos, id est, Disteln interpretantur. Nihil enim commune cum his habent. Aquaticus uerò Tribulus sine controuersia est, quã nos Wassernüß / Stachelnüß / & Spitznüsse / appellamus, cuius miram in germinando proprietatem obseruauimus. Nascitur in limosis & stagnantibus fluuijs, ut apud nos est inferior Mildæ pars circa Dieben. Elister in Misnia, Albis, & alij quidam.

SARXIPHAGON, SIVE Saxifraga.

C Credunt nonnulli non esse hoc caput Dioscoridis, eo solo argumento persuasi, quòd Latina uox, Saxifraga, in principio capitis loco Græci nominis legatur, quam Græci in Sarxiphagon corruperunt, ut fit in alterius linguæ uocabulis non intellectis. Nullius autem est id argumentum ualoris: Nam ipsi Græci Latina quædam uocabula in suam linguam receperunt, quales sunt ὀξύγγια, id est, Axungia, & hæc Saxifraga, & alia quædam. Porrò hoc Sarxiphagon est quod Galenus Cestron etiam dici testatur, quodq; Aegneta Pulegio simile esse dicit, sed minus. In Cestri, id est, Betonicæ capite, Dioscorides eum Epithymo cõparat. Ego uerò suspicor non legendum esse Epithymum, quoniam nulla est inter Pulegum & Epithymum similitudo. Praeterea in quibusdam Græcis exemplaribus non habetur hoc uocabulum. Quare Thymum pro Epithymo legendum esse non sine ratione conijcio, quoniam magna est affinitas inter paruum Pulegium & Thymum. Nascitur apud nos herba quædam in asperis locis, mediam figuram inter Serpyllum, Thymum & Pulegium habens, qua apud nos Pharmacopolæ pro Polio utuntur. Hæc an Saxifraga sit animaduertam. Errat Ruellius, quòd hanc Saxifragam esse putat Saluiam uitam. Nam Saluia uita idem est cum Adiantho & Capillo Veneris, de quo seorsim, ferè in fine huius libri aget Dioscorides. Porrò mira est hodie in appellandis herbis inconstantia. D Quicquid enim sanguinem sistit, Sanguinariam uocant: et quicquid calculosis medetur, Saxifragam, nimis latè patente significatione & uocabulo.

LIMONIVM. Caput XIIII.

Limonium nomen inuenit, quòd in palustribus pratis nascatur: pediculos ex una radice emittit tres uel quatuor, dodrantali longitudine, & in singulis terna sunt Betæ similia folia, quo fit, ut decem aut pluribus folijs à Dioscoride describatur. Flores habet candidos, quorum nullam mentionem Dioscorides facit, Germani hanc herbam Wisenmangolt / & Biberklee appellant. Nullus est eius in Pharmacopolijs usus. Sunt & alia duo syluestris Betæ genera, quæ ab Italis & Pharmacopolis Pirulæ, à Germanis Waldtmangolt / id est, syluestres Betæ, & Wintergrün appellantur, quorum Dioscorides nõ meminit.

LEPORINVS PES, HERBA. Caput XV.

Λαγώπους qualis sit, uel quo nomine iam uocetur, uulgo incognitum est, quamuis ubiq; in agris nascatur, estq; Trifolij species, quã Germani Katzenklee uocant.

MEDIVM. Cap. XVI.

A Medion ut minus cognoscamus, diuersæ eius apud autores descriptiones faciunt. Plinius enim Iridi satiuæ folia eius comparat, Dioscorides uerò Seridi. Sunt etiã Græca Dioscoridis exempla ria, in quibus Iridi, manifestè pro Seride, legitur. Quare uidendum est, & rationibus & coniecturis artificiosis scrutandũ, utrùm Iridi, uel Seridi, legendum sit.

EPIMEDIVM. Ca. XVII.

Epimedion suo nomine similiter ut Medion hodie incognitum est. Sed nunc aliud habet nomen, nempe Trinitas, à tribus foliorum partibus. Vnde etiam Græcis Trias uocatur.

GLADIOLVS. Ca. XVIII.

Non temerè cognoscitur hodie uerus Gladiolus. Veteres omnes herbas, quæ Gladio similia haberent folia, Gladiolos cognominabant, quales sunt Acorus, Sparganeum, Xyris, Iris, &c. Quos hodie nos quoq; imitamur, sed maiori quàm par erat licentia. Est enim sui generis herba, quæ Gladiolus Latinis, & Græcis Ξίφιον, φάσγανον, & μαχαιρώνιον appellatur. Eam apud Theophrastum Gaza interdum pugionem, interdum ensem, interdũ etiam Gladiolum interpretatus est. Quinetiam Ciperum sui generis Iuncum, Gladiolum uertit, sed malè. Verus autem Gladiolus in pinguibus & humentibus locis nascitur, quæ fluuiorum inundationes obte- B gere possunt. Caulem habet insigni leuore, ut Theophrastus ait. Propterea Ruellius contra Theophrastum & ipsam experientiam, scabrum caulem illi tribuit. In summo caule ceu umbellam habet, purpureis & ab inuicem distantibus floribus plenam. Hoc enim sibi uult in Græco Dioscoridis textu στιχιδόν. Germani hunc Gladiolum Schwertel appellant. Videndum tamen est, ne aliam herbam pro hac aliquis intelligat. Nam Germani quoq;, ut Græci & Latini, Gladioli nomen ad Iridis & Acori species transferunt.

SPARGANIVM. Ca. XIX.

Sparganium semen suum in pilulis fert: nascitur humentibus locis, & Germanis Degenkraut uocatur. Nullus est huius, quemadmodum & ueri Gladioli, in nostris regionibus usus.

XYRIS. Caput XX.

Xyris sine dubio est illa Iridis species, quæ ab Italis Spatula fœtida nominatur.

ANCHVSA. Caput XXI.

Anchusæ prima species, quæ Onochlea dicitur, non temerè apud nos prouenit. Herba est ex syluestris Buglossæ genere, cuius radix usque ad interiorem medullam siue neruum rubenti turget succo. Affertur radix eius ex alijs regionibus ad maritimæ Germaniæ urbes, ubi eãm Alkannam impropriè uocant Pharmacopolæ. Nam Arabes Ligustrũ Alkannam appellant, ut in primo libro diximus. C

ALTERA ANCHVSA.

Nullus adhuc ex recentioribus scriptis certi aliquid de Anchusa prodidit, præter patrem meum, qui suo studio inuenit, Anchusam alterã hanc esse in sabulosis nascentem, rubente radice, Buglossam. Nihil enim est quod descriptioni repugnet. Germani eam Wilde Ochsenzungen uocant. Radicis superficies per messem sanguineo succo manat. Malè hæc à quibusdam Cynoglossã dicitur.

LYCOPSIS. Ca. XXII.

Lycopsis à florum figura dicta est, qui (scilicet flores) hiante suo rictu, patulas luporum fauces imitantur. Alteræ Anchusæ similis est, longiorem tantùm & asperiorem caulem habens. Germani Scharpff Ochsenzungen appellant. Nascitur in sabulosis campis, nonnunquam etiã in muris & circa arces in montibus sitas. Malè & hæc ab aliquibus Cynoglossa appellatur.

ECHIVM. Caput XXIII.

Echion absq; controuersia est illa syluestris Buglossa, quam hodie Pharmacopolæ simpliciter Buglossam uocant, Germani Ochsenzungen. Leonicenus, uir alioqui doctissimus, & qui primus cõmissos in plantis errores corrigere conatus est, non satis certis & sufficientibus rationibus, hanc Buglossam Cyrsion siue Cryssion esse putat: quem secutus etiam est Ruellius, propterea diligentius illos hãc herbam considerasse optarem. D

Ne autem aliquem turbet ista autorum controuersia, illa adscripsi. Porrò cùm iam dixerim, nostram uulgo uocatam Buglossam, non esse ueram Buglossam, sed Echion, necesse est in eius locum ueram Buglossam substituere, ne in calumniatorum cauillationes incidam. Hoc autem in suum locum differemus. Est & alterum Echion prædicto minus, nigrioribus in purpura floribus. Nascitur hoc in pinguibus aruis. Nicander quoq; duas Echij species cognouisse uidetur.

OCIMASTRVM. Cap. XXIIII.

Ωκυμοειδὲς Ruellius Iaceam albam esse putat, ubiq; in agris nascentem herbam: quàm uerè autem, nondum uideo: Quandoquidem notæ, quas tamen Ruellius conuenire dicit, descriptioni nõ respondeant.

ERINVS. Ca. XXV.

Erinos hæc herba appellata est, quòd caprifici modo lacteum liquorem remittat. Hodie autẽ incognita est: quamuis Ruellius eam cognouisse uideatur.

GRA-

A

GRAMEN. Caput XXVI.

Ἄγρωστις, siue Gramen, quod Germani Graß appellant, hoc loco non quoduis fœnum significat, sed eam herbam, quæ ubiq; in cultis nascitur, geniculatis & dulcibus per terram serpens radicibus ceu uiticulis: folijs arũdini similibus, sed multò minoribus. Hanc Germani singulari etiam uocabulo, Queckē/ Queckgraß/ & Graß à iumentis appellant, quæ ea herba delectantur. Queck enim Saxonica lingua utentibus populis iumenta significat. Quapropter hoc uocabulo Germani ἀμαξίτιν interpretantur. Nam sic etiam Gramen à Græcis dicitur. Parnasium uerò Gramen nobis incognitum est, quoniam in Parnaso monte gignitur.

SYDERITIS. Ca. XXVII.

PRima Syderitis à Germanis Zeyßkraut appellatur. Omnes enim notæ conueniunt descriptioni. Hanc herbam quidam Chamæpityn appellãt, sed falsò, ut in fine tertij Libri demonstrauimus. Ruellius herbã Iudaicam, siue Tetrahit Syderitida primam esse putat: quam uerò ipse Iudaicam herbam intelligat, non scio. Nam illi qui autores huius nominis sunt, sibijpsis non constant, quam herbam Tetrahit, siue Iudaicam appellent.

Alteram Syderitida & tertiam, quæ Heraclea uocatur, ignorare me ingenuè fateor. Ruellius tamẽ utranq; cognouisse sibi uidetur.

B

ACHILLEIA. Ca. XXVIII.

Ἀχίλλεια qualis sit, hodie omnino ignorant. Ruellius tamen hoc ἀχίλλειον Millefolium esse dicit. Intelligit autem Millefolium uulgare siue terrestre: sed magno errore. Nam nostrum Millefolium est Stratiotes Millefolia, siue terrestris, apud ueteres autores. Hic autem error in grauiorem illũ errorem coniecit, ubi Stratioten terrestrem indicare conatur: de qua re suo loco dicemus. Reuera autem Achilleia est terrestri Millefolio cognata planta, quam Germani Feldtgarbe uocant. Copiosißimè nascitur in pinguibus & quiescentibus aruis.

RVBVS. Caput XXIX.

Βάτος, sunt etiã qui κυνόσβατον appellent: quãuis κυνόσβατος in primo inter arbores describatur, sitq; diuersus ab hoc Rubo. Hæc igitur nominum permutatio in causa est, quòd diuersas κυνοσβάτου descriptiones apud autores legamus. Rubus uerò, de quo hic agitur, triplicem differentiam habet. Quidam enim frutices & arbusta ascendit, Quidam etiam paruus omnino est, & in opacis montibus gignitur, rarò cubitum excedente longitudine, fructum post Solstitium maturum ostendens, spinis horret caulis eius, quem singularem plerunq; erigit. Tertius humi in aruis & alibi repit in terra, aculeatos ramos siue uiticulas spargens, hanc χαμαίβατον Theophrastus uocat, & à Theodoro Gaza nõ C ineptè Humirubus interpretatur. Omnes hæ species à nobis Bramen & Kratzen appellantur. Fructus uerò eius, qui mora Rubi sunt, Bramber et Kratzber appellantur. Malè quidam mora bacci pro bati, id est, Rubi, pronunciant.

RVBVS IDAEVS. Caput XXX.

RVbus hic in Ida, Troadis monte, non tantùm gignitur, unde nomen illi Græci indiderunt: Nascitur apud nos etiam in montibus & syluis, sine adminiculis per se uirgis recta ascendentibus subsistens, tenuibus & exilibus spinis. quamuis frequentißimus etiam sine spinis, omnino glabris inueniatur uirgis. Folia à tergo candidiora habens, quàm su prædictus. Fructus quoq; solstitio maturescere incipit, qui rufus & leniter hirsutus est. Germani hunc Rubũ priuatim Himper/ & Mora eius Himpern uocant, quæ gustu iucũdiora quàm prioris Rubi fructus percipiuntur. Ruellius sine dubio cognouit hunc Idæum Rubũ, aitq; à Gallis Framboſciam appellari. Idem Ruellius fraga Idæi rubi speciem quandam esse putat, nec malè, si non Idæus rubus frutex, & fragaria exilis herbula esset, quæ tota folijs, floribus & fructibus constat: neq; enim statu dignos caules, neq; ramos aliarum herbarum modo habet.

HELXINE. Ca. XXXI.

DVæ sunt herbæ Helxinæ appellatæ. Vna Cyssampelus Græcis, Latinis Conuoluulus uocatur, Altera uerò Parietaria Latinis dicitur. Vergilius autem Marcellus malè Cyssampeli Helxines caput è Dioscoride quasi adulterinum reijcit, Nihilominus tamen nomina eius in Helxines (quæ Parietaria est) capite relinquens, ut sunt Cittampelon, Cyssampelon, Melampelon, & Cysanthemon. Helxine igitur, quæ Cyssampelos uocatur, à Germanis Winden/ Wedewinden/ & Zaunwinden appellatur, cuius flores hactenus Ligustrum interpretati sunt apud Verg. magno errore, ut in primo libro indicauimus. Nascitur etiam in segetibus Helxine, gracilibus & oblongis folijs, flore prædicti floribus simili, sed secundum proportionem minore. Vtraq; lacteum liquorem confracta remittit, hæc Kornwinden Germanis appellatur. Huic Helxinæ Elatine similis est, propterea Serapio statim post Conuoluulum Elatinen (Dioscoridem citans) describit. Idem tamen Serapio Cyssampelon Ascui, Elatinen uerò Athin, corruptis ab Helxine & Elatine nominibus, appellat. Altera uerò Helxine, quæ Parietaria, Perditium & Muratium dicitur, in parietibus & muris sub stillicidijs nascitur, unde à Germanis Tzeuwoffkraut uocatur. Huic similis est Alsine, cuius caput in secundum librum ante Auriculam muris ab aliquo transpositum est. Nam hoc loco omnes quatuor illæ herbæ describi debent, scilicet Helxine duplex,

id

A id eſt, Cyſſampelos & Parietaria, illisq; ſimiles Elatine & Alſine. Hunc enim ordinem ipſe Dioſcorides in deſcribendis his herbis ſeruauit. In multis hodie Pharmacopolijs Alſinen (id eſt, Tag vñ nacht) Parietariam uocant, ſed magno errore. Nam Parietaria tantùm in ſtillicidijs circa muros & parietes naſcitur, Alſine uerò in ſyluis, plurimùm à parietibus diſtante natali, à quo utraq; nomen ſuum inuenit. Cùm autem hoc loco de Alſine mihi ſermo ſit, ne quaquam omittere poſſum, magno errore apud Plinium Helxines appellatione Carduum quendam deſcribi. Verba Plinij ex lib. 21. cap. 16. hæc ſunt: Helxine rara uiſu eſt, neq; in omnibus terris: eſt radice foliosa, ex qua media ueluti malum extuberat, contectũ ſua fronde. Huius uertex ſummus lachrymam continet iucundi ſaporis, Acanthicen Maſtichen appellatam. Hæc autem de uerbo ad uerbum ex Theophraſti libro 6. cap. 4. de plantarum hiſtoria, deſumpſit Plinius. Theophraſtus uerò hoc loco non Helxine habet, ſed ἰξίνη, quæ carduus pinea à Theodoro interpretatur. Plinium ſecutus eſt Hermolaus Barbarus, qui eadem in Corollario huius cap. ſcribit. Hunc autem errorem facilè in librarios & ſcriptores reijceret aliquis Collinutius, niſi ipſe Plin. lib. 22. cap. 17. (ubi Dioſcoridis Helxinem, id eſt, Parietariam, ſiue Perditium deſcribit) ſcriberet, ſe, qualis uera eſſet Helxine, in priori libro dixiſſe, hoc eſt, ubi Helxinen pro Ixine apud Theophraſtum legit, ut ſuprà demonB ſtraui. Grauem hunc errorem nullus adhuc in Plinio animaduertit, quamuis toties emendatus, & reprehẽſus ſit. Sed ſatis eſſet, ſi quis eos errores corrigeret, qui poſt uitam Plinij librariorum incuria irrepſerunt. Nam omnes ipſius autoris errores corrigere, onus eſſet ualde impar uniusuiri humeris.

ELATINE. Ca. XXXII.

E Latine, ut iam diximus, Helxine Cyſſampelo ſimilis eſt, florem habet ualde exilem, & triquetrum ſemen lacteum liquorem non remittit, qua ſola nota à Cyſſampelo diſtingui poteſt. Naſcitur in aruis & cultis locis, Germanis Erdwinden appellatur. Hodie nullus illius eſt in Medicina uſus.

EVPATORIVM. Ca. XXXIII.

E Vpatorij nomine non omnes Pharmacopolæ eandem herbam oſtendunt. Vt autem breuiter dicam: Nullus uerùm Eupatorium cognouit, præter eos qui hodie Agrimoniam uocatam herbam Eupatorium uocant. Nam reuera Eupatorium eſt ea quæ nunc falſò appellatur Agrimonia: qui error Dioſcoridis etiam ætate fuit. Propterea illius autores à Dioſcoride in hoc cap. iure reprehenduntur. Sed tanta fuit hactenus barbaries, ut nullus eam reprehenſionem animaduerterit. Dudum de hac re ſcripſerunt Leonicenus, parens meus, & alij plures, quibus etiã ipſe Ruellius ſubſcribit. Germani Odermenig / & Leberklettẽ Eupatorium uocant.

QVINQVEFOLIVM. C
Cap. XXXIIII.

Q Vinquefolium Græci Πεντάφυλλον, Germani Fünffblat / & Fünffingerkraut appellant. Serpit per terram multis & longis uiticulis, ex geniculis ſingulis radices in terram demittentibus. Eſt etiam ſine dubio Pentaphylli ſpecies, quæ Tormentilla appellatur: quod ex foliorum & florũ figura, & totius herbæ ſapore, temperamento & uiribus iudicare quiuis poteſt. Quapropter illi minimè ſunt accuſandi, qui Tormentillam πενταφυλλον eſſe ſcripſerunt. Hi autem qui omnino nos uero Pentaphyllo carere ſcriptis prodiderunt, nullo modo probandi ſunt. Vbiq; enim in Pharmacopolijs uerum habetur πενταφυλλον.

PHOENIX. Ca. XXXV.

P Hœnix hæc herba à puniceĩ coloris ſemine dicta fuit. Eſt autem frumentacea & ſpicata plãta, in aruis & recenter illitis luto macerijs naſcens, & Germanis Meuſe korn / ſiue Meuſegerſten appellatur.

IDAEA RADIX.
Cap. XXXVI.

I Dæa radix qualis ſit, hodie omnino ignoratur. Nomen inuenit ab Ida monte, in quo fortè copioſè naſcitur. Quapropter non credo ubiq; eam apud nos prouenire.

RHODIA RADIX. D
Caput XXXVII.

E X Macedonia olim Rhodia radix in Græciam ferebatur, propterea radicem tantùm deſcripſit Dioſcorides: folia uerò, caules, & alias eius partes quales ſint, nullus unquam ſcriptor prodidit. Radicis tamen tam certæ à Dioſcoride afferuntur notæ, ut facilimè deprehendi poßit, ſi modò aliquis in eam incidat. Ego cùm præterito anno apud circũforaneum Herbarium radicem quandam uiderem omnes notas habere, quas Dioſcorides Rhodiæ tribuit, ſtatim iudicaui eam Rhodiam ſiue Rhodiadã radicem eſſe, ſimulq; nomen ab eo quærens, quod Roſaria erat. Cùm autem audirem ipſum quoq; nomen cõuenire, nihil dubitabam. Emptam itaq; radicem terræ mandaui, quæ proxima æſtate caules, folia, flores, & ſemina maiori Craſſulæ ſimilia protulit. Eandem radicem cùm in Italia uidiſſet Georgius Agricola Medicus, harum rerum ſtudioſißimus ſectator, ſtatim ipſe quoq; iudicauerat eam Rhodiam eſſe, cuius partem apud illũ uidimus, eſtq; omnino cum noſtra hac eadem. Idem Agricola Portulacæ ſiue Craſſulæ folia Rhodiam radicem habere in Italia obſeruauit, qualia etiam in noſtra domum ab illo reuerſi inuenimus. Cùm igitur diuerſorum hominum iudicia in eadem re conueniant, reſpondentibus etiã omnibus deſcriptioni notis, nihil eſt, quòd aliquis dubitet, Ro-

A sariam esse Rhodiam radicem, quam Germani Rosenwurtz appellant. Nascitur copiosè in Alpibus circa Saltzburgum. Porrò illud constanter dicere ausim, Galenum hanc radicem non cognouisse, quoniam eam calidam in secundo, siue in principio tertij esse scribit. Quod temperamentum ex uiribus, quas Dioscorides illi tribuit, collegit. Verùm cùm ipsæ quoq; Rosæ similiter ut Rhodia radix, capitis doloribus medeãtur, nec tamen calidæ sint, falsa est hæc ratiocinatio. Galenus autem Rhodiam radicem tantùm digerendo capitis dolores pellere credidit, cùm tamen id partim propter repercutiendi uim, partim etiam propter aliquam partium tenuitatem faciat. Constat enim ex contrarijs qualitatibus, humida ac calida, scilicet terrea & frigida, quemadmodum ipsæ etiam Rosæ, quod ij qui plantarum odoribus nares, & saporibus linguam exercuerunt, facilè percipere possunt. Nam odore, sapore, & colore omnino rosas imitatur Rhodia radix.

EQVISETVM. Ca. XXXVIII.

Hippuris, Cauda equina, siue Equisetum, à Germanis Katzenkraut/Roßzagel/Schafftenhäw/& Taubenrocken/id est, Columbina colus, appellatur, quoniam præludium quoddam ante germinationem colo in torulos tornatæ simile, ceu pẽso inuolutum, primo uere emittit. Longiora folia & B teneriorem habet caulem, quàm Polygonon fœmina, nec in aquis, ut illud, prouenit. Facilè igitur ab inuicem discerni possunt.

EQVISETVM ALTERVM.

Alterum Equisetum priori simile est, breuioribus tantùm folijs. Quapropter non existimo hoc genere ab illa differre, quoniam primam etiam Hippurim multùm mutari secundum diuersos natales obseruauimus.

TRAGIVM. Cap. XL.

Si (ut Dioscorides scribit) sola Creta Tragium gignit, nulla nobis spes est, quòd in nostris regionibus inueniatur.

ALIVD TRAGIVM.

Aliud Tragium quo iam nomine appelletur, uel an apud nos proueniat, nondum compertum est.

TRAGVM, HERBA. Caput XLI.

De Trago hac parens meus in Botanologico suo disseruit, qui primus eam in lucem rursum restituit, Germani Hünerber/siue Hünertrauben uocant, quidam etiam Katzentreublin: Sed hoc nomen latiùs patet. Itali Pegnollam dicunt, quòd oblongi eius acini, quos pro folijs habet, Pineis nucleis similes sint. Nascitur maritimis littoribus fluminibus imminentibus apricis petris, & in muris, C aliquando etiam in tegulis. Antonius Musa errat longè, quòd Italorum Pegnollam Aizoon minus dicat esse. Sunt enim tam similes inuicem herbæ, ut non facilè à quouis discerni poßint, minus Aizoon & Tragus. Propterea utriusq; differentias ponere non erit inutile. Dioscorides Aizoo minori ἄνθη χλωρὰ tribuit. Significat autem hoc loco χλωρὸν non simpliciter uiridem, sed luteum & modicè ad uiridem inclinatum colorem. Theophrastus etiam per χλωρὸν simpliciter luteũ intelligit li. 7. de hist. plantarum in fine capi. 13. Vbi Anthæmi, id est, Chamæmeli florem foris candidum, intus uerò χλωρὸν esse scribit. Eo loco Gaza malè uiridem, interpretatus est. Nam omnes uidemus, Chamæmeli florem in medio non uiridem, sed luteum colorem habere. Et ipse Dioscorides medium floris Anthemidis ad aureum colorem inclinare scribit, qui plurimùm à uiridi differt. Quapropter cùm Aizoon minus ἄνθη χλωρὰ, id est, luteos flores habeat, quos sæpißimè etiam nos in ea herba uidimus, nullo modo Pegnolla minus Aizoon esse poterit. Habet enim Pegnolla, id est, Tragus, non luteos, sed candidißimos flores, quos in omnibus locis producit. Hinc est quòd nullos flores in Trago describit Dioscorides.

IVNCVS. Ca. XLII.

Σχοῖνος Græcis in genere omnis Iuncus dicitur. Germanis Bintzen & Sempten. D Habet autem multas species Iuncus. Est enim molli acumine quidam, qui ubiq; apud nos in aquosis nascitur, & priuatim à Græcis σχοῖνος λεῖα, id est, leuis siue lenis Iuncus appellatur. Qui uerò maritimis nascitur locis, acuto & ad uulnus infesto est acumine, ὀξύσχοινος uocatus. Grandis uerò Iuncus in lacubus & stagnis nascens, quæ Græcis ὁλόσχοινος, Germanis Roßbintzen/siue Pferdsbintzen, Latinis Mariscus nominatur. Est & quartus Iuncus Euripici nomine, quamuis quædam exemplaria Dioscoridis Aethiopicum cùm appellent. Sed ut meam opinionem dicam, nullus est hoc nomine apud omnes alios autores Iuncus. Quapropter necesse est huic loco subesse mendam, & neq; Aethiopicus, neq; Euripicus legendum. Nam Galenus, qui Iuncorum species & uires ex Dioscoride collegit, nullam facit Euripici siue Aethiopici Iunci mentionem. Et quod hic de Euripico legitur, ille de Holoschœno scribit. Serapio etiam qui de uerbo ad uerbum Dioscoridis caput de Iunco interpretatur, nullum Aethiopicum siue Euripicum Iuncum habet, sed similiter ut Galenus de tertio Iunco, id est, Holoschœno eadem scribit, quæ nunc in exemplaribus Dioscoridis Euripico siue Aethiopico tribuuntur. Quapropter audacter ex Dioscoride hæ duæ dictiones reijciendæ sunt, Aethiopicus siue Euripicus, & in locum ὁλοσχοῖνος substituenda.

A **LICHEN, HERBA.**
Caput XLIII.

Lichenen Græci hanc herbam appellarunt, quòd more Lichenis, id est, impetignis in humidis et umbrosis petris serperet. Serapio eam Hazez Al sacher appellat, interpres uerò Epaticam reddidit. Vulgo enim Epatica herba uocatur, quam Lichena ueteres dixerunt. Sed præter hanc innumeras alias habent Epaticas, qui uulgaribus & à nullis autoribus traditis nominibus delectantur. Lichen autem (ut ad rem nostram redeamus) herba est in humidis & umbrosis petris, nonnunquam etiam in gelidorum puteorum lapidibus serpens, quam quidam Epaticam, Germani Steinflechten & Mößflechten appellant, neq; caulem, neq; flores, neq; semen habet, quamuis interdum breuißimos quosdam pediculos, parua ceu acetabula ferentia protrudat, Sed hæc neque flores, neq; caules, neq; semina propriè dici possunt.

PARONYCHIA. Cap. XLIIII.

Paronychia quo nomine iam appelletur, non quiuis dixerit.

CHRYSOCOME. Ca. XLV.

Similiter etiã ignoramus, quid Chrysocome sit, cui nomen aurei coloris corymbi indiderunt. Saracenica tamen Mentha, quàm recentiores Græci
B Costum herbam, Germani uerò Marien müntze appellant, sine dubio est Chrysocomæ cognata. Habet enim in summis caulibus aurei splendoris corymbos, & Veratro nigro similes radices. Estq; herba tota cum radicibus admodum odorata.

CHRYSOGONVM. Ca. XLVI.

Chrysogonon ab aurei coloris semine nomen suũ inuenit. Quo uerò nomine hodie uocetur, et an apud nos proueniat, omnibus adhuc ignotum est.

HELIOCHRYSVM.
Cap. XLVII.

Heliochryson apud Theophrastum Aureliam interpretatur Theodorus Gaza. Est autem herba quæ in Pharmacopolijs Stichados citrinum, & Germanis Reinblům/Steinblům/Winterblům/& Jüngling uocatur. Malè in hoc capite aquosis conuallibus interpretatus est Verg. Marcel. Nã in Græcis codicibus χαραδρώδεσι τόποις legitur: quibus uocabulis significantur torrentibus & imbribus abrupta loca, quæ aliàs sicca sunt, præterquàm cùm per ea imbrium torrentes delabuntur. Huiusmodi enim locis in aspero sabulo Heliochrysum nascitur, & nunquam in aquosis uallibus. Nam aspero, arenoso & sicco solo gaudet. Apud Gal. & Aeginetam per Amaranthum Heliochryson est intelligendum. Nam huius etiam flores, quemadmodum purpurei Amaranthi, non marcescunt, ut nomen indicat.

Si quis autem illorum autorum capita de Amarantho Dioscoridis Heliochryso conferat, omnino eandem herbam esse pronunciare cogetur. Purpurea uerò Amaranthus nullam facit Medicinam, propterea ab hoc autore non descripta est. Ruellius minimè uerum Heliochryson indicat, qui lib. 3. cap. 24. Stechados citrinum ueram Stechada esse dixit, magno & ipsum errore. Nam Stechas uera longè alia est herba, quàm quæ Sticados citrinum uocatur. C

CHRYSANTHEMVM.
Caput XLVIII.

De Chrysanthemo in Buphthalmo differuimus, ubi eam à Germanis Goldtblůmen appellari indicauimus.

AGERATVM. Ca. XLIX.

Ageraton quo nomine iam appelletur, & an in nostris etiam regionibus nascatur, nulli cognitũ est.

VERBENACA RECTA.
Caput L.

Verbenaca hæc recta dicitur, quòd rectis surgat caulibus. Germani hanc Hanenkamp appellant. Nascitur aquosis locis.

VERBENACA SVPINA.
Cap. LI.

HAEc autẽ Verbenaca resupinatos erigit caules, & ubiq; adhuc in Pharmacopolijs Ver- D
bena, & à Germanis Eisenkraut/siue Eisenhart appellatur. Columbæ utraq; Verbena delectantur, unde illi περιστερεῶνος nomen Græci indiderunt, qui eam ἱερὰμ βοτάνην etiam, id est, Sacram herbam uocant. Sunt hodie aliqui qui luteis & paruis floribus herbam quandam Verbenacam fœminam uocant, sed eam Irionem esse secundo lib. docuimus: nihil enim cum Verbenaca commune habet.

ASTRAGALVS. Cap. LII.

Astragalus herba à radicum, cum talis, similitudine appellata est, hodie autem quid sit, ignorant omnes. Ruellius tamen cognoscere uisus est sibi, cui cum ratione est adhibenda fides. Nascitur ubiq; æditis fruticosisq; locis. Germanis Knollenkraut uocatur, quibusdam Christianwurtz.

HYACINTHVS. Ca. LIII.

Quantum ex poëtis & alijs Rei rusticæ scriptoribus intelligere possumus, non unius tã tùm herbæ nomen Hyacinthus fuit. Nam Irim quoq; Hyacinthum aliqui nominarunt, & poëtæ lilio similem Hyacinthum esse dicunt, colore tamen differre, quoniam Lilio insit argenteus candor, Hyacintho uero purpureus color. Porrò Hyacinthus quem Medici intelligunt, parua herba describitur, multis & purpureis in coma gibbosa constitutis floribus. Hunc licet hodie omnino ignoremus, spero tamen

A me, quid reuera sit, non ita post longum tempus asse-cuturum. Nascitur in Comitatu Mansfeldensi iuxta montem Petri copiosè, & Germanis Breunling uocatur.

PAPAVER ERRATICVM.
Caput LIIII.

Μήκων ῥοιὰς, Latinis Papaueralis, & Papauer erraticum, Pharmacopolis Papauer rubeum, Germanis Wilder mahn/ Feldtmahn/ Kornmahn/ Kornrosen/ Klapper rosen / & Klitschen dicitur. Notum omnibus erraticum Papauer est, nascitur in aruis & segetibus. Sciendum est in hoc cap. improuidè comparari huius Rhœadis Papaueris folia Origani & Thymi folijs, Non posset dissimilior esse horum proportio. Habet enim Rhœas Erucæ siue Cichorij modo incisa folia, à qua similitudine longissimè recedunt Thymi & Origani folia. Abundant igitur & ab aliquo malè adiecta sunt uocabula ista. Vehementer errant, qui hoc Papauer cornutū Papauer & Memythen, id est, Glaucion esse putant. Est enim quælibet illarum ab alijs diuersa, & proprij generis herba.

SATIVVM PAPAVER.
Caput LV.

Μήκων ἥμερος, id est, satiuum Papauer, quod Germani Mahn/ siue Magen uo-
B cāt, duo prima diuisione genera habet. Thylacite ab oblongo & utriculis simile capite nominatur, habet hoc candidum semen, quod hodie Papauer album dicitur. Alterum uerò nigrum semen in lato sessili & doliolo simili capite, unde etiam à Græcis Pythite nominatū est, uulgo hoc nigrum Papauer à Pharmacopolis nuncupatur. Ex nigro hoc Papauere lacteus liquor leniter incisis uasculis colligitur, quem Opium in omnibus adhuc Pharmacopolijs nominãt. Exprimitur etiam ex tusis folijs & uasculis succus, & exiccatur. Eum priuatim Græci Μηκώνειον uocant, sed uiribus multo est liquore imbecillior, propter inconcoctam & aqueam substantiam, eandem ob causam facilimè putrescit & teredines sentit. Quidam interpretes cùm apud Græcos autores Opon, siue Opium legunt, succum Papaueris interpretantur: sed magno errore. Nam Μηκώνιον succus est Papaueris, Opos uerò siue Opium, est liquor eiusdem.

PAPAVER CORNVTVM.
Caput LVI.

Μήκων κερατῖτις, Latinis Corniculare, siue Cornutum papauer, Germanis Hornmahn appellatur. Non habetur hoc in nostris Pharmacopolijs. A quibusdam tamen in hortis seritur. Siliquam habet longam Fœnugræci siliquæ æqualem. In Dioscoridis exemplaribus malè legitur καρπὸν δὲ μικρὸν, id est, fructum breuem, ut Vergilius Mar- C
cellus interpretatus est. Cùm uerò eundem fructum cornu modo inflexum, & Fœnugræci siliquæ similem esse dicat, nequaquam μικρὸν sed μακρὸν legendum est, quod ipsius fructus oculis subiecta forma manifestè indicat. Serapio quoq;, ubi hoc Papauer de uerbo ad uerbum ex Dioscoride descripsit, dicit, Illud habere semen minutum in subtilibus & longis uaginis. Errant qui cornutum Papauer esse putant in segete nascens Papauer, quod antea Rhœada nominauimus. Differt etiam ab hoc Papauere cornuto Memythe, id est, Glaucium, ut priùs aliquoties indicauimus.

PAPAVER SPVMEVM.
Caput LVII.

Μήκων ἀφρώδης, quod quidam etiam Herculeum, siue Heraclion uocant, ignota omnibus nunc est herba, neq; ipse Plinius eam cognouit. Nam libro 20. capi. 19. de hoc Papauere sic scribit: Alterum è syluestribus genus Heraclion uocatur, ab alijs Aphron, folijs (si procul intuearis) speciem passerum repræsentantibus, radice in summa terræ cute, semine spumeo, ex hoc lina splendorem trahunt æstate. Hæc autem de uerbo ad uerbum ex Theophrasti de Hist. plant. libro 9. cap. 13. desumpsit Plinius. Sed nequaquam Theophrasti mentem intellexit. Nam hic Papaueris huius folia Struthi siue Struthij herbæ folijs comparauit, quæ lanaria radi- D
cula etiam appellatur, quòd scilicet radice eius lanæ & lintea candorem acquirant. De Struthio hoc in secundo libro differuimus. Commisit itaq; hoc loco Plinius duplicem errorem, utrunq; satis magnum. Primus est, quòd pro herba Struthio passerem animal interpretatus sit. Alter uerò, quòd dixerit, Papauere lina candorem trahere. Cùm igitur Struthos passerem etiam significet, facilis esset prior error, nisi ipse Theophrastus apertè indicaret, se non passerem, sed herbam Struthi appellatione intelligere. Dicit enim Heraclion Papauer folio constare Struthi, quo splendorem linteis tribuant. Candorem autem linteis non passere, sed herba lanaria, quæ Struthos siue Struthion Græcè dicitur, tribuunt. Potuisset etiam ex hoc colligere Plinius, Theophrastum herbam & non auem intelligere, cùm sic de Papauere Herculeo scribat: Constat folio Struthi. Quibus uerbis apertè indicatur, Struthon folia habere, quod plantis & non animalibus proprium esse omnes nouerunt. Ne autem alicui incredibile uideretur, herbæ huius folia passeris speciē habere, Theophrasti uerbis hanc parenthesin adiecit Plinius: Si procul intuearis.

HYPECOVM. Ca. LVIII.

Ὑπήκοον quo iam nomine appelletur, nullus adhuc

A adhuc scriptis prodidit, neq; aliquis ex doctis nouit. Propterea mihi quoq; ueniam dari non est iniquum, quòd ipsum non nouerim.

APOLLINARIS. Ca. LIX.

Υοσκύαμος Latinis Altercum, Apollinaris, Symphoniaca, & Hyoscyamus, Germanis Bilsenkraut uocatur. Tres habet differentias. Est enim purpureo flore & nigro semine quædam. Altera florem luteum & semen subflauum habet: utraq; apud nos non nascitur, & quoniam uenenatæ sint, nihil refert quòd ijs careamus. Tertia omnium est innocentissima, quæ flore constat albo, sed in medio purpureo, & semine candido. Nascitur hæc apud nos ubiq; in ruderibus, fossis, & circa oppida pagosq;.

PSYLLIVM, SIVE PVLICARIS. Caput LX.

Ψύλλιον & Pulicaris dicta hæc herba est, quòd semen eius colore & quãtitate pulicibus simile sit. Notum hoc est eodem nomine omnibus Pharmacopolis, Herba ipsa sponte apud nos etiam & copiosissimè nascitur, præsertim Iuterboci, & uicinis locis.

SOLANVM QVOD EDENDO EST. Cap. LXI.

B Στρύχνος κηπαῖος, Latinis Solanum & Cucubalum, Pharmacopolis Solatrum, Germanis Nachtschatte uocatur. Multa sunt Solani genera, quæ deinceps enarrabimus:

Hoc loco Dioscorides uulgare Solanum intelligit, quod nos simpliciter Nachtschatten/ & Pharmacopolæ Solatrum appellant. Serebatur olim cibi gratia. Nos uerò illud in cibo uitamus. Theodorus Gaza omnes Solani species Vesicarias apud Theophrastum interpretatur, sed malè. Nam Vesicaria speciale nomen est, & uni tantùm Solani speciei proprium, quæ fructus uesicis similes fert, unde & nomen inuenit.

VESICARIA.

Ἀλικάκαβος, quod φυσαλὶς etiam hic autor & Aëtius uocat, Arabibus & Pharmacopolis corrupto ab Halicacabo nomine Alkekengi dicitur, Germanis uerò Juden kirssen/ Blasenber/ Blasenkirssen/ & Schlutten. Nascitur circa uineas sponte, in quibusdam etiam locis in hortis seritur: fructum habet in rubenti & leniter turbinato folliculo ceu uesica, croceum, & Ceraso magnitudine æqualem.

SOMNIFICVM SOLANVM. Caput LXII.

Στρύχνον ὑπνωτικὸν hodie ignoramus. Id tamen certum est, Amarum dulcem, id est, Je lenger ie lieber/ huic ualde cognatam esse. Folijs enim florum forma, fructu & uiribus (quas in me ipso expertus sum) Solanum refert. C

SOLANVM FVRIOSVM. Caput LXIII.

Στρύχνον μανικὸν in Aegypto copiosè nascitur, unde ad nos fructus eius afferuntur, quos Pharmacopolæ Cuculos de Leuante, id est, Solanum orientale uocant. Nam Cuculus idem est quod Cacubalus siue Solanum, Leuante uerò Itali orientẽ à leuando uocant. Antequàm autem ad nos perferãtur hi Cuculi, omnino exiccantur interiores nuclei, & succosa caro quæ corticem ambit. Semel satis recentes uidimus. Pisces quàmprimum eos deglutierint, uertigine corripiuntur, & supini aquis innatant, ita ut facilimè manibus apprehendi poßint.

DORYCNIVM. Ca. LXIIII.

Nullus ex ueteribus tum Græcis tum Latinis, hanc herbam descripsit, præter Dioscoridẽ, qui historiam eius ex Crateia desumpsit. Plinius & alij quidam crediderunt, Dorycnium idem esse cum Solano furioso, quod falsum esse Nicander, Dioscorides, & plures alij testantur. Reuera autem sui generis herba est Dorycnium, de quo meam opinionem paucis proferam: Seritur à Venetis monachis, & à paucis in Germania Medicis herba, quam Grana cordis & Halicacabum alterum uocant, ab Halicacabi fructus similitudine. Habet hæc herba omnes notas & uires, quas Nicander & Dioscorides Dorycnio tribuunt, sola tamen folia non conueniunt, quæ D Dioscorides oleæ folijs similia esse dixit. Sed hoc me nihil mouet, Desumpta ex Crateia est historia, potuitq; corrumpi locus iste, ubi de folijs agitur. Respondent candidi flores, folliculi, unde etiam Halicacabus à ueteribus & nostris appellatur. Conueniunt etiam adamußim in folliculis contenta, rotunda, dura, leuia & colore uaria semina. Conuenit etiam eorum numerus, & commanducata lacteum habent colorem & saporem, quas notas Dorycnio Nicander tribuit. Quinetiam somnifica sunt eius semina, nec sine periculo uitæ intra corpus sumuntur. Quapropter cùm omnes aliæ notæ conueniant, uerisimile est in foliorum comparatione mendam esse. Seuimus hãc herbam, uidimus & gustauimus. Propterea non ex aliorum relatione ista de Dorycnio scripsimus. Grana eius comesta suauiorẽ somnum quàm Opium afferunt: Sed cauendus est magnus illorum numerus.

MANDRAGORA. Ca. LXV.

Non sine causa turbabitur, qui Theophrasti & Dioscoridis de Mandragora uerba considerabit. Dioscorides enim Mandragoræ primi fructus sorbi magnitudine, & luteo colore esse dixit, quamuis Marcellus malè uitellis ouorum interpretatus sit, rarus ὠοῖς legi oportere, quæ uox oua, non ouorum uitellos significat. Probati codices ὄυας, id

A est, sorbis, habent, ubi Serapio Mespilum interpretatus est, sed malè. Hoc autem peccatum potius interpretati, quàm Serapioni adscripserim. Alterius uerò mala, siue fructus, duplo maiora, & crocco colore depinxit, utriq; etiam caulem negat. Sed Theophrastus Mandragoræ caulem esse manifestè indicat, de histo. plant. lib. 6. cap. 2. Vbi fructus eiusdem niger & acino uuæ similis describitur. Sed malè ῥαγώδης racemosus reddidit Gaza. Nam ῥὰξ ῥαγός, uuæ acinum significat, unde deriuatur ῥαγώδης, quo uocabulo acino uuæ simile quiddam Græci intelligunt. Ruellius non racemum, sed ouum legi oportere apud Theophrastum censet, sed magno errore. Non enim corruptus est iste apud Theophrastum locus. Cùm uerò contraria omnino sit Mandragoræ historia apud Theophrastum & Dioscoridem, facilè temerarius quidam alterutrum autorem mentitũ esse pronunciaret: quod ne aliquis faciat, moneo & suadeo. Nam uterq; satis exquisitè & optimè Mandragoræ historiam executus est, (quod fortasse Paradoxon alicui uidebitur.) Sed illud nunc demonstrare incipiam: Dioscorides tres Mandragoræ species enumerat, Theophrastus autem unum tantùm. Dioscorides autem marem & fœminam Mandragorã, id est, priores duas species, quas solas uiderat, descripsit ea forma, qua adhuc in Italia cognoscuntur. Quin & ego fructus & semina uidi, plantaui & enata folia historiæ conuenire animaduerti. Hos duos B Mandragoras Theophrastus non cognouit, neq; aliquam eorum mentionem facit. Tertiam uerò Mandragoræ speciem, quæ Morion priuatim dicitur, Dioscorides non uidit, ut ex uerbis illius apertè colligimus, & hæc est quam Theophrastus describit Mandragoras: grandem habet radicem, caulem procerũ, folia Solani & Mandragoræ prioris foliorum mediã habent figuram, flores profert nigros, & post hos nigros fructus grandi uuæ acino æquales (id est, wie ein grosse Weinber) qui uinosum succum gustatus emittit. Vidimus eam plantam in Hessiæ umbrosis & antiquis syluis iuxta speluncas nasci, Hessis Dollkraut dicitur, quo nomine Græcorum Morion interpretantur, Alij etiam Schlaffber eam uocant, quoniam soporem fructus eius faciunt. Porrò nullũ tam stupidum esse existimo, qui credat in humanam formam sculptas illas radices, quas Agyrthæ ostentant, Mandragoram esse. Veri Mandragoræ radicis cortex in Pharmacopolijs suo genuino nomine habetur.

ACONITVM PARDALIANCHES. Cap. LXVI.

Pardalianches Aconitum, quo pantheras uenatores necant, hodie nulli cognoscitur. Si tamen huius historiæ cõferamus herbam, quam nos ab uno fructu, quem solum fert, Einber uocamus, uiresq; consideremus, manifestè uidebimus eam hoc Aconitum esse, quod Theophrastus alibi Teliphonon, alibi Μυόφονον, alibi etiam Scorpionem uocat, quoniam C radicem habet graminis modo geniculatam, & scorpionis caudæ similem.

ALTERVM ACONITVM, ID EST, Lycoctonon, siue Cynoctonon.

Aconitum quod Lycoctonon & Cynoctonon dicitur, quoniam lupos & canes interimat, tres habet differentias: quarum una, quæ est efficacissima, à Pharmacopolis habetur, & ab his radix Aconiti dicitur. Germani uerò Græcum nomen Lycoctonon interpretantur, Nam Wolffswurtz à nobis appellatur, quòd uenatores Lupos & Vulpes eius radice necent.

CICVTA. Ca. LXVII.

Κώνειον Latini Cicutã, Germani Wüterich & Wütscherling uocant. Nõ cognoscitur ab omnibus Cicuta. Nàm aliam herbam minimè uenenatam hoc nomine habent Pharmacopolæ, cuius semen longum & gracile existit, ideoq; creditur apud nos non esse uenenata Cicuta. In causa est, quòd ueram Cicutam non nouerunt, quæ in nostris etiã terris præsens est uenenum: quod manifestißimis exemplis probari potest. Non enim rarò contingit pueros radice & semine eius, quod Aniso æquale est, uesci & intermori. Habet Cicuta fœdißimum odorem, quo solo statim abominabile eius uirus percipitur. Sunt autem plures eius species. D

TAXVS, ARBOR: Caput LXVIII.

Taxus arbor, quæ à Græcis Σμῖλαξ appellatur, uenenum est. Ideoq; oportet, ut diligenter animaduertamus, quam rem intelligant scriptores, cùm Smilacem apud eos legimus. Nam præter hanc arborem duæ sunt adhuc plantæ, quæ Smilaces appellantur. Vna lenis siue satiua dicitur Smilax, id est, Dolichus. Altera aspera est Smilax, siue Hedera Cylissa. Est autem Taxus arbor sine dubio ea, quam nos ein Eiben uocamus, è cuius ligno adhuc arcus & scorpiones fiunt, quos optimos ex Taxo fieri autores tradunt. Hi autem maximè errant, qui Eiben Ebenum esse credunt, sola nominis similitudine decepti. Noluit in primo libro inter arbores describere Taxum Dioscorides, ne cognata facultate prædite res distraherentur. Cùm igitur Taxus uenenum sit, non immeritò hoc loco inter uenenatas plantas recensetur.

APOCYNVM. Ca. LXIX.

Apocynon qualis sit herba, hodie omninò ignoramus. Cognominatur hæc etiam Cynocrambe, quoniam canes interimat. Porrò alia est etiam quæ proprio nomine Cynocrambe uocatur, ut suo loco ostendemus. Quapropter uidendum est, ne diuersæ naturæ res confundamus.

NERIVM.

A

NERIVM. Ca. LXX.

NErion quod aliqui Rhododaphnen & Rhododendron, à rosæ simili flore uocant, arbor est quibusdam temporibus uenenata, è cuius & Aconiti floribus in Ponto uenenatum mel apes colligunt. Arbuscula hæc in nostris regionibus non nascitur, In Italia à quibusdam in hortis ostentationis causa plantatur, & nos ipsius semina seuimus: fructum habet longum, intus ceu carduorum pappis refertum, qui in quibusdam Dioscoridis exemplaribus malè Hyacinthi pappis similes esse leguntur. Cùm autem Hyacinthus nullos omnino pappos habeat, legendum est Acanthi, id est, Spinæ siue Cardui alicuius, ut probati codices & ipsa experientia testãtur. Monendi etiam Medicinæ studiosi sunt, apud Aëtium in compositione Esdræ malè seorsim legi Flores Nerij & Rosarum Rhododaphnes, Nam eadem arbor Nerion & Rhododaphne est. Rosæ itaq; Rhododaphnes nihil aliud sunt, quàm flores Nerij. Videtur itaq; flos Nerij interpretatio esse Rosarum Rhododaphnes ad marginem signata, quæ postea ab aliquo indocto in ipsum uerborum contextum posita est. Porrò ipse Galenus & Dioscorides diuersas Nerio uires adscribunt. Ille enim Nerion homini quoq; uenenum esse dicit: Hic uerò homini contra uenena remedium facere. Possent autem hi autores conciliari hoc modo, si intra corpus sumatur Nerion uenenum esse, Si uerò foris imponatur, contra uenenatorum

B morsum Medicinam facere. Sed sic se rei ueritas habet. Nam probata exemplaria addunt, σὺν οἴνῳ πινόμενα, id est, cum uino pota, uidelicet flores & folia. Sic etiam in Plinio manifestè legitur, qui proculdubio hoc ex Dioscoride transcripsit. Quinetiam in Esdræ Antidotum, cuius præcipuus usus est contra uenenata animalia, Nerij flores recipiuntur, ceu medicamentum contra uenena efficax. Id tamen uerum est, florem eius insaniam facere, sed non semper. Accidit enim hoc quibusdam locis, & quibusdã temporibus.

FVNGI. Caput LXXI.

FVngorum multiplex est differentia. Quidam enim edendo sunt, quidam uerò intra corpus sumpti strangulant. Germani omnes generali uocabulo Schwem̃e uocant. Qui autem edendo sunt, suis etiam distinguuntur generibus. Sunt enim quidam Piperis sapore, & lacteo liquore manant, hos Germani Pfifferlinge uocant. Sunt & Boleti, quos Bölze eadem nostra gens appellat, uenenati Fungi. Multa habent genera, sed omnia Poggenstůl, id est, Bufonum cathedræ siue sellæ Saxonibus dicuntur. Sub Betulis arboribus in candido & ruso colore uarij nascuntur Fungi, quos Fliegenschwemme, id est, Muscarios fungos uocamus, quoniam muscas lacte intriti occidunt. Pharmacopolæ etiam in suis Officinis Fungos habent, quos Boletos & Fungos ceruinos uocant. Ferũt eos in syluis ex semine ceruorum enasci, C et propterea Venerem stimulare: sed falsum hoc est. Inueni enim hos Ceruinos fungos in præruptissimis montium syluis, quò ne Damæ & Rupicapræ quidem peruenire possent, nedum cerui. Nec uerisimile est eos uenerem stimulare, cùm frigidũ, pituitosum, crudum, & malignum succum in humano corpore gignant. Quæ enim Venerem accendere debent, cõtrarias facultates & qualitates habere necesse est.

COLCHICVM. Ca. LXXII.

COlchicon copiosè in Colchide nascitur, unde etiam nomen inuenit. Estq; in illis regionibus uenenata herba. Quod uerò apud nos prouenit, amarius est, quo sapore ueneni aliqua pars diluitur, nec tamen omnino innoxium redditur. Homines enim quos eo purgauerimus, seuissima incurrunt accidentia. Pharmacopolæ hanc herbã Hermodactylum, Germani Herbstblůmen/Wisensaffran/et Zeitlosen appellant. Quidam huius florem Narcissum esse crediderunt, sed reuera Narcissus plurimùm ab hac herba differt. Colchicum aliqui etiam Ephemerum appellarunt, quòd eadem die qua sumatur, hominem occidat.

EPHEMERVM. Ca. LXXIII.

EPhemeron hoc solo nomine Colchico simile est: uiribus enim & forma multùm ab illo differt. Alio nomine etiam Iris agrestis uocatur. Hodie autem ignotum est. D

PALVSTRIS LENS. Cap. LXXVI.

ΦΑκὸς ὁ ἐπὶ τῶν τελμάτων, id est, Lens in lacustribus locis genita. Differt hæc à lente legumine. Nam aquis stagnantibus innatat ceu muscus, minimis & compressis folijs constat. Figuram Lentis semina repræsentant. Vnde & nomen inuenit. Germanis eadem significatione Wasserlinsen uocatur.

SEDVM MAIVS. Cap. LXXVII.

Ἀείζωον τὸ μέγα Latini Semperuiuam, siue Vitalem maiorem, Pharmacopolæ Barbam Iouis, Germani groß Haußwurtz/groß Donnerkraut/ groß Immergrün/ & Haußlauch appellant. Plinius Gramen & Aizoon diuersas natura plantas confudit, lib. 24. cap. ult. errore manifesto. Plinium secuti sunt Hermolaus Barbarus & Ruellius, qui ferè de uerbo ad uerbum illius errorem exscripserunt. Miror autem uehementer, hos doctissimos alioquin uiros, istum insignem Plinij errorem non obseruasse.

AIZOON MINVS.

SEmperuiua minor non est Italis uocata Pegnola, ut antea in Trago demonstrauimus.

A Habet autem alterũ Aizoon duas species. Prior Germanicè klein Haußwurtz/ klein Donnerkraut/ & klein Immergrün uocatur. Oblonga, pinguia, & acuminata habet folia, caulem gracilem altitudine dodrãtalem, in summo luteos flores, paululum ad uiridem colorem inclinatos, ferentem. Flores huic tribuit Verg. Marcellus Interpres colore pallidos: in Græco uerò χλωρὰ legitur, quæ uox etiam luteum colorem significat, ut antea quoque dictum est. Serapio uerò eiusque interpretes citrinum interpretati sunt, & hoc optimè quidem. Recentiores minus Aizoon Vermicularem uocãt, estque frigida herba, ut maius Aizoon, pro qua nostri aliam similem herbulam, sed contrario temperamento, accipiunt.

Altera minoris Aizoi species incertam habet apud hunc autorem historiam. Corruptus enim uerborum contextus est, quod quilibet in hoc studio exercitatus facilimè uidere potest. Plinius uerò optimè eã describit, & uidentur omnia eius uerba, quæ facit de tribus Aizoi generibus, ex hoc autore desumpta esse. Eius autoris uerba ex libro 25. cap. 13. hæc sunt: Quod minus est in muris parietibusque nascitur, et tegulis, fruticosum à radice & sursumusque ad cacumen, folijs angustis, mucronatis, succosis, palmo alto caule, radix inutilis. His uerbis egregiè describit primam minoris Aizoi speciem, cui deinde alterum minus Aizoon comparat, dicens: Huic similis est quam Græci Andrachnen agriam uocant, Itali Illecebram, pusillis, latioribus folijs, breuiore cacumine. B Quibus uerbis euidenter indicat eam herbulam, quã Germani Erdpfeffer/ Steinpfeffer/ & Maurpfeffer appellant. Hæc sola ex omnibus Aizoi generibus calidum habet temperamentum. Propterea cũ magno errore pro Vermiculari accipiunt. Distinximus itaque ab Aizoi speciebus Tragum, & omnes tres Aizoi differentias indicauimus, & scio me in hac re non errare.

ACETABVLVM. Ca. LXXVIII.

PRimam κοτυληδόνα, quam Cimbalion, Scitalion, Acetabulum & Vmbilicum Veneris uocant, in nostris regionibus nondum nasci uidimus. Quidam tamen hoc nomine herbam quandam rotundo folio, cui in medio est pediculus, indicant, quam ego probè noui. Nascitur in humentibus & putridis arenosis locis: sed plurimùm ab Acetabuli descriptione differt, radicem enim habet tenuißimam, Acetabulum uerò oliuæ similem, et grandem. Quapropter qui herbis ignotis ex hoc autore nomina indere uolunt, ut omnes descriptionum notas considerent necesse est.

ALTERVM ACETABVLVM.

ALterum Acetabulum sine dubio mihi esse uidetur pinguis illa herba, quam recentiores Crassulam maiorem. Germani Fettehene & Donnerbonen appellant. Crassa & carnosa habet folia, ut Aizoon maius, quæ hyeme unà cum caule exarescunt. C

VRTICA. Cap LXXIX.

AΚαλύφη, siue Κνίδη, Germanis Nessel appellatur. Nota omnibus herba est. Plures eius inueniuntur species, quàm ueteres descripserunt. Semen eius in Pharmacopolijs seruatur.

GALIOPSIS. Ca. LXXX.

A Florum figura nomen hæc herba inuenit, qui hiantibus mustelæ faucibus similes sunt. Nota omnibus est, Germani eam Biensaug, & Todt nesseln/ siue Tawbe nesseln appellant. Videndum tamen est ne quis eã cum Balote, id est, Marrubio nigro, simili herba, cõfundat. Quod ne fiat, foliorum creber intuitus faciet. Galiopsis enim longiora & acuminata Vrticæ modo folia habet. Balote uerò rotundiora. Inueniuntur etiam Galiopsis species aliæ, candido, luteo & uario flore. Nam Dioscorides unam tantùm speciem descripsit, quæ purpurascentes habet flores.

GALION. Ca. LXXXI.

GAlion hoc à coagulando lacte nomen inuenit. Duplicis est differẽtiæ. Vna enim cãdidum, altera luteum florem habet: utrique Aparines sunt folia. Flores quamuis parui sunt, multitudine tamen herbam ex longinquo conspicuam reddunt. Germani Raynritzen & Labkraut appellant. Recentiores D quidam Aspergulam. Sed latè patet hoc nomen, neque in aliquo probato autore legitur.

SENECIO. Ca. LXXXII.

EΡιγέρων & Senecio hæc herba dicitur, quòd flores eius citò in ipsa iuuentute canescant. Magnus hodie in hac herba error committitur, ne dicam maximus. Senecion enim refrigerandi uim habet. Hodie uerò Senecionem alij Carduum benedictum, alij Nasturtium aquaticum uocant, herbas in tertio gradu calidas. Verum autem Erigeron siue Senecion, ubique cultis & incultis circa oppida, & in muris nascitur. Itali eam Petrellam, Germani Baldgreise & Creutzkraut appellant. Sunt & huius plures species.

TALICTRVM. Ca. LXXXIII.

TAlictron non est Argentina siue Argentilla, ut Ruellius opinatur, neque hoc ille certò affirmat. Verum autem Talictrum est ea herba, quã Germani Heyleblat appellant, qua rustici in Saxonia maxima curant uulnera, sine aliquo adiutore Medico. Nascitur in campestribus & in pratis, non ita humentibus. Sunt autem tres ipsius species, quæ suis differentijs distingui possunt.

MVSCVS MARINVS.
Caput LXXXIIII.

Ἐριγέρων

A Βρύον θαλάσσιον, Muscus marinus, Plinio Lactucae similibus constat folijs, ijsq; rugosis & contractis, sine caule ab ima radice exeuntibus. Sed malè ista de Marino musco scribit. Intelligit enim eam herbam, quam antea Lichena esse ostendi. Muscus uerò marinus multis capillamentis tenuior est, quàm ut Lactucae folijs constare possit. Mihi sine dubio Marinus muscus esse uidetur Muscus ille salsus, quem Pharmacopolae hodie Corallum herbam, siue Corallinam appellant. Idem etiam Antonius Musa iudicat. Affertur ex maritimis locis, unà cum adhaerentibus marinis testis. Est alia etiam herba nomine Carolina siue Carlina, cuius in Chamaeleone mentionem fecimus.

MARINVS PHYCVS, SIVE ALGA. Caput LXXXV.

Nobis in mediterraneis locis habitantibus, omnino incognita est marina Alga.

POTAMOGETON. Cap. LXXXVI.

Potamogetona bellè nouisse se credit Vergilius Marcellus. Interim tamen ait, nomen inuenisse à uicinitate fluminum, prope quae nascatur. Quae uerba indicant, cum nullo modo herbam hanc cognouisse. Nam Potamogeton in ipsis aquis nascitur, & tantùm folia paulùm extra aquas eminentia ostendit. Quae uerò reuera sit Potamogeton, nondum constat.
B Noui ego herbam Betae folio, sed longiore, quae spicatum florem extra aquam erigit. Ipsa uerò longis uiticulis in aqua spargitur, & gustu uehementer astringit. Nascitur stagnantibus & limosis fluuiorum partibus, & in aqua repletis urbium fossis. Est & alia huic omnino similis, sed rotundiore folio. Quamuis autem omnes huius herbae notae Potamogetoni conueniant, nullam certam tamen sententiam de ea ferre ausim.

AQVATICVS STRATIOTES. Caput LXXXVII.

Si in Aegypto & Nili inundatione tantùm hic Stratiotes nascitur, ut Plinius scribit, cum in nostris regionibus quaerere superuacuus esset labor. Cùm uerò Dioscorides illum indefinitè aquis innatare & sine radice uiuere scribat, soli Plinio non credo. Quis enim omnium regionum fluuios & paludes uidit, ut certò affirmare ausit, nusquam nisi in Aegypto nasci hunc Stratioten? Hodie uerò quid sit ignoramus. Nomen inuenit, quòd milites uulnerati se hoc curarent. Sed malè cum illis ageretur, si ex Ageypti Nilo eum toties petere deberēt, quoties uulnerarentur. Propterea eam in nostris quoq; fluuijs inueniri non despero. Innatat enim stagnantium undarum superficiei ubiq; herba quaedam pinguibus folijs, nec ullam è terra habet assurgentem radicem, fibras tamen in aquam spargit, ut lentes aquaticae, per quas nutritur. Folium tamen Aizoi folijs simile non est, sed Asari. Propterea saepe suspicatus sum, ánne Azari pro Aizoi legendum sit. Non parum certa est Aizoi foliorum comparatio, cùm duae potiores species Aizoi sint diuersae figurae folia habentes, nec adiecta sit distinctio, cuius nam Aizoi folijs Stratiotis huius folia similia essent. Habet autem haec herba, quae apud nos prouenit, refrigerandi & astringendi uim, ut ipse Stratiotes. C

MILLEFOLIA STRATIOTES. Cap. LXXXVIII.

Χυλιόφυλλος ὁ στρατιώτης, id est, Millefolius Stratiotes sine dubio est illa herba, quae hodie ubiq; Millefolium uocatur, à Germanis Garben & Relcken. Hanc herbam Ruellius antea Achilleam esse credidit, sed magno errore. Propterea nunc etiam non minus in indicando Stratiote terrestri siue Millefolio errat. Nam ferulaceam quandam herbam, & Dauci speciem Millefolium Stratioten esse dicit, quae Daucus asininus, Anethum syluestre, & Cuminum syluaticum à quibusdam appellatur. Quamuis autem Stratiotes hic Millefolius umbellae similes corymbos habeat, minimè tamen ex ferulacearum siue umbelliferarum genere est. Porrò haec herba, quam Ruellius Stratioten Millefolium esse falsò dicit, à Theophrasto Pastinaca Patrensis uocatur, nigram habet radicem, sapore & odore Pastinacae. D

VERBASCVM. Cap. LXXXIX.

Φλόμος, id est, Verbascus multas habet species, quas Germani omnes generali uocabulo Königs kertzen/Feldtkertzen/et Wullenkraut appellant. Pharmacopolae uerò corrupto nomine Tapsum barbatum, Barbassum siue Barbatum dicunt. Est etiam ferulacea planta Tapsia, ut suo loco audiemus, sed à Verbasco diuersa.

Porrò coronarium Verbascum Graecis Lychnitis & Δρυάλλις nominatur: quoniam ramulis illius & conuolutis folijs pro funiculis siue conuolutis linteolis in lucernis quidam utuntur. Seritur hoc in hortis, folijs constat oblongis & hirsutis, floribus purpureis rosae simplici similibus: quamuis etiam candido colore inueniantur, hos Germani Campeloseen/Marien rosen/Sammet rosen/ & Damasten rosen appellant.

AETHIOPIS. Ca. XC.

Aethiopis quae sit herba, nulli hodie ex doctis cognitum est, quoniam in peregrino & alio quàm nostro orbe nascitur.

ARCTION. Ca. XCI.

Arction

A Arction quo nomine iam appelletur, non constat, quamuis Ruellius hoc cognouisse uideatur.

ARCION. Ca. XCII.

Ἀρκεῖον, siue προσωπὶς, Latinis Personatia & Lappa grandis, Pharmacopolis Bardana, Germanis Butzenkletten & Roßkletten uocatur. Confundunt quidam Arction cum Arcio, ut Brunfelsius & Ruellius, magno tamen errore. Sunt enim diuersæ herbæ, sed facilè hoc Librariorum & Chalcographorum incuria accidere potest. Brunfelsius uehementer errat, quòd Vngulam caballinam Arcion siue Personatiam esse dixerit.

PETASITES. Ca. XCIII.

Πεταςίτης à petaso, id est, galero nomen habet. Grande enim illi est folium, quod caput humanum à Solis æstu, uice galeri defendere potest impositum. Mediam habet hæc herba inter Personatiam & Bechion figuram, folia tamen huic rotundiora quàm Personatiæ sunt. Primo uere spicam longã purpurascentibus floribus plenam protrudit, qui lappularum aliquam habent similitudinem, sed reuera lappæ non sunt. Germani Petasiten heublen uocant. Nascitur uliginosis & pinguibus locis.

EPIPACTIS. Ca. XCIIII.

Epipactis quæ sit herba, hodie omnino ignoratur, nec facilè erit eam inuenire, quoniam nul-
B lus ex ueteribus, ut in re nota fit, totam eius historiam posuit.

CAPNOS, ID EST, FVMARIA. Caput XCV.

Καπνὸς Latinis Fumaria & Fumus terræ, Germanis Erdtrauch/Nunnenkraut/& Daubenkropff dicitur. Sunt etiam qui Wilderautẽ appellant, sed malè. Capnos hæc, quã Dioscorides describit, ubiq; in Pharmacopolijs Fumi terræ appellatione habetur. Nascitur in agris. Est & alia Capni species, cuius Plinius & Aëtius meminerunt. Vocatur hæc Capnos siue Capnium phragmites, quòd in dumosis sepibus nascatur, & Capnos Chelidonia, quòd Hirundinum aduentu erumpat. Cauliculo eius, ubi è terra erumpit, gallinaceorum calcaribus simile quiddam adiacet, à quo etiam Romanis pedes gallinacei dicta fuit hæc herba, ut apud Plinium legitur. Hæc Capni species proculdubio est ea herba, quam Germani Holwurtz & Hanensporn appellant, quam ubiq; per Germaniam Aristolochiam rotundam uocant, sed magno errore, ut in tertio libro diximus. Habent enim huius herbæ folia Rutæ & Fumi terræ foliorum mediam similitudinem. Aristolochiæ uerò omnes hederaceo constant folio.

SATIVA LOTVS. Caput XCVI.

Græci Loti appellatione eas herbas indicant, quas ipsi alio nomine τρίφυλλα, & Latini Trifo- C
lia uocant, Germani Klee. Has omnes Arabes Andagogæ appellatione comprehendunt. Loti species omnes sponte nascuntur, sola satiua excepta, quæ in hortis seritur. Propterea quamuis hæc nullam habeat apud autores descriptionem, cùm sola in hortis seratur, ex omnibus alijs loti generibus, facilè erit eã cognoscere. Est itaq; hæc sine dubio Trifolium illud satiuum, quod Germani Gartenklee / aliqui etiam ab autore, Nardes, id est, Nardum uocant. Spirat enim iucundum odorem siccata. Flores habet in capitulis ferè cœruleos, quibus in ijsdem capitulis semina succrescunt Fœnugræci seminibus similia, sed multò minora, in leniter aculeatis utriculis inclusa. Quoties igitur apud Arabes simpliciter Andagogam scriptum inuenerimus, hæc herba accipienda est. Nam hodie ex Trifolij uulgaris genere sine odore herbulã hirsutam, nullas uires præter astringendi habentẽ, et ubiq; in agris nascentem, Andagogam uocant, sed magno errore.

SYLVESTRIS LOTVS. Cap. XCVII.

Syluestris Lotus hoc nomine nulli hodie cognita est, propterea nihil adhuc certi de ea pronunciare ausim.

MILLEFOLIVM. Ca. C.

Μυριόφυλλον, quod Latini Millefolium uocant, plurimùm differt ab ubiq; uocato Mille D
folio, quod antea Stratioten Millefolium esse indicauimus. Nam Stratiotes asperis & siccis locis nascitur, hoc uerò Millefolium palustribus. Porrò Germani hanc herbam Wasserfenchel/& Wassertannen appellant, quoniam folia eius Fœniculo similia sunt, & tota herba nuper natam abietem figura imitatur.

MYRRHIS. Ca. CI.

Myrrhis umbellifera est herba, Cicutæ ualdè similis. Nascitur iuxta arbusta, & Germanis Buschmören uocatur. Sunt etiam qui Kelberkernen appellant. Sed hoc nomine eam indicare non satis tutum est. Nam & Cicuta palustris etiam Germanis Kelber uocatur. Et non rarò accidit, pueros nominum uicinitate deceptos, hanc pro illa cibi gratia tempore famis eruere, & comesta mori. Cuius rei aliquot exempla uidi.

MYAGRVM. Ca. CII.

Myagros hoc nomine ignota hodie est. Ruellius tamen eam cognouisse uidetur, sed sibijpsi non constat. Nam lib.3. cap.26. semen eius Fœnugræco comparat, & bene. In quibusdam tamen Dioscoridis exemplaribus non τῆλιδι, id est, Fœnugræco, sed τραχήλῳ, id est, ceruici, magno errore cõparat. Quam enim figuram Fœnugræci semen cum collo siue ceruice habet? Ruellius uerò in lib.2. cap. 30. ubi

A 30. ubi quid sit Μύαγρον indicat, & deinceps notas eius descriptioni confert etiam, dicit semen eius in colli speciem exporrigi. Quo loco manifestè uidemus, quomodo cogat etiam falsam notam descriptioni respondere.

OENAGRA. Ca. CIII.

Οἰνάγρα, siue οἰνόθηρα, uel ὄναγρα, ut quædā exemplaria habent, hodie ignota est planta.

CIRSIVM. Cap. CIIII.

Cirsion, quod aliqui transpositis literis Crißion uocant, nequaquam est uulgo uocata Buglossa, ut Leonicenus & Ruellius scribunt, salua tamen doctißimorum uirorum autoritate. Certum enim est uerum Buglossen esse Boraginem. Cirsion uerò quoniam Buglosso siue Boragine grandius est, grande etiam Buglossum appellabatur. Vulgaris autem Buglossa, siue Hircina barba uel lingua, Boragine multo minor existit, Ergo nequaquam Cirsion esse potest. Altea etiam uulgarem Buglossam Echion esse indicauimus. Sed uerum Cirsium grandis est herba, latis & multo longioribus quàm Borago folijs, proceriore etiam caule. Seritur à quibusdam apud nos in hortis, et maius siue Italicum Buglossum uocatur.

ASTER ATTICVS, Cap. CV.

B Astera Atticum Arabum interpretes, & Pandectarum autor Matthæus Syluaticus, cum Eryngio confundunt, sed fœdo errore. Sunt enim diuersißimi generis herbæ. Ruellius quoq; Astera Atticum non rectè indicat, quamuis non suam, sed aliorum de hac herba opinionem ponit. Ego autem scio me uerum Astera Atticum in montibus circa Ienam inuenisse. Non enim meliùs historiæ conuenire posset, tam exquisitè respondent descriptioni omnes eius herbæ partes. Nascitur in petrosis montibus, ut quædam etiam Dioscoridis exemplaria indicant. In quibusdam etiam exemplaribus de floribus eius legitur ἄνθος πορφυροῦν ἢ μήλινον, id est, florē purpureum aut luteum, sed falsò. Non enim in quibusdā locis purpureos, & in quibusdam luteos habet. Sed utrunq; colorem simul ijdem flores ostendunt. Quapropter πορφυροῦν καὶ μήλινον, id est, purpureum & luteum legendum est. Hoc enim alia exemplaria & ipsa floris figura testantur. Media nanq; floris pars luteum habet colorem, circa quam parua & purpurea foliola, ut in Chamæmeli floribus uidemus, disposita sunt, quo fit ut purpureo & luteo simul colore Asteris flos describatur.

ISOPYRVM, HERBA. Caput CVI.

Quæ sit Isopyron herba, hodie nulli incognitum est, neq; aliquis adhuc ex recētioribus eam inuenit.

VIOLA NIGRA. Ca. CVII.

Ἴον ἄγριον Romani Violam purpuream uocant, Germani Violen/siue Veieln. Nota omnibus hæc herba est, quæ primo uere ubiq; in hortis & uepribus emicat, coliculo gracili, & ualde odorato flore. Herba eius in Pharmacopolijs Violaria uocatur. C

CACALIA. Ca. CVIII.

Cacalia non est agreste Carui, ut quidā apud Ruellium opinantur. Hodie enim omnino incognita est.

BVNIVM. Ca. CIX.

Bunion nulli hodie hoc nomine notum est. In secundo libro sermo de Buniade etiam habebatur, quæ plurimùm ab hoc Bunio differt.

PSEVDOBVNIVM.

Pseudobunium in Creta nasci Dioscorides scriptum reliquit. Quapropter nescio an apud nos etiā nascatur. Hodie uerò quid sit, omnes ignorant.

HEDERA TERRESTRIS. Caput CX.

Terrestris hedera, quam Græci χαμαικισσὸν uocant, non est herba illa, quæ Germanis Grundelrebe dicitur: de qua re parēs meus in Botanologico suo disseruit.

CHAMAEPEVCE. Ca. CXI.

Quædam exemplaria pro χαμαιπεύκη, χαμαιλεύκη habent, sed malè. Nam Chamæleuce diuersa est ab hac herba, et eadem cum Bechio, id est, Tußilagini. Correctiores uerò codices et Plinius Chamæpeuce habent, id est, pumila picea. Est enim paruus frutex Chamæpeuce, folijs uirentibus, & piceæ similibus, odore admodum graui, & Germanis Sewtannen / Gichtannen / & Zeitheyde appellatur. Quidam hunc fruticem etiam Chamæpityn uocant, sed malè: ut suo loco indicauimus. D

BVGLOSSVM. Ca. CXII.

Verum Buglossum, quod ueteres Medici intelligunt, sine dubio est omnibus nota Borago. Nam Apuleius dicit Corraginem à Lucanis appellari Buglosson, B, litera in C, mutata. Folia Buglossi ueteres dixerunt animi uoluptates & lætitiam facere, si uino inijciantur. Idem nos Boraginis floribus tribuimus.

CYNOGLOSSA. Ca. CXIII.

In hisce regionibus malè asperam Anchusam illam quam Lycopsin esse diximus, Cynoglosson uocant. Veram autem Cynoglossam omnes aliæ Germaniæ gentes Hundszünge/ id est, Caninam linguam uocant: quam etiam Pharmacopolia habent. Dioscorides ei caulem negat, & nos etiam sine caule eam nasci ubiq; uidemus, quibusdam tamē tēporibus eadem caulē, purpureos flores, et post hos

minutas

A minutas lappas producit, quas Plinius etiam illi tribuit. Ergo imprudenter Ruellius scribit, non esse Cynoglosson quod in Officinis habeatur, quoniam caules & lappas ferat. Multis enim nunc annis obseruauimus Cynoglossam interdum sine caule nasci, ut Dioscorides eam depingit, reuera tamen caulē fert. Duplex inuenitur Cynoglossa, maior & minor. Hæc Dioscoridi non fuit cognita, & folijs, caulibus, floribus & lappulis maiori similis est, Sed minora hæc omnia habet. Quinetiam natales & odoris uires cum illa communia habet.

PHYTEVMA. Ca. CXIIII.

PHyteuma hodie omnino incognita est herba, neq; opus ea magnoperè habemus, si amatorijs tantùm ueneficijs est utilis.

LEONTOPODIVM. Caput CXV.

LEontopodion similiter ut Phyteuma incognita nobis est, nec alias habet in Medicina uires, quàm quòd amatorijs ueneficijs utilis sit. Quædam tamen exemplaria eam corpori foris impositam abscessus discutere addunt.

HIPPOGLOTTON. Caput CXVI.

QVædam exemplaria Hippoglosson habēt, sed malè. Nam nomen suum ab Hippoglot
B tide inuenit. Habet enim, ut Plinius etiam ait, parua foliola linguularum forma ex folijs exeuntia. Propterea Vergilius Marcellus malè Hippoglosson legi censet, qui nequaquam etiam uerū Hippoglosson in suo Commentario indicat. Nescio enim quam spicatam lanuginem introducere conatur, cùm tamen nullus unquā autor alicuius lanuginis uel spicæ in hac herba mentionem faciat. Mihi profectò hoc Hippoglosson, siue Hippoglossidion, siue Hippoglotton eadem esse uidetur cum Lauro Alexandrina. Vtrunq; enim Hippoglossum ab hoc autore & alijs omnibus uocatur, utrūq; Rusci folio describitur. In Lauro Alexandrina tamen paruorum foliorum ex folijs nascentiū non meminit: ècontra etiam in huius Hippoglossi historia, folijs adnati fructus mentionem non facit. Sed hoc meam opinionem magis confirmat. Quod enim utriusq; descriptioni deest, id etiam ex utriusq; descriptione sarciri potest. Quo fiet, ut unam tantùm herbam Hippoglosson & Alexandrinam Laurum esse cognoscamus. Nam habemus in Pharmacopolijs herbā Vuulariæ nomine, è cuius folijs alia minora nascūtur folia, quæ omnia Rusci modo aculeata sunt, sed molliora. In medijs uerò folijs iuxta parua foliola rubentem fert fructum, Ciceris magnitudine. Hæc itaq; Vuularia Hippoglossi & Alexandrinæ Lauri descriptioni optimè conuenit. Ruellius hoc loco laudandus est, quòd Hippoglosson Bonifaciam, siue Paganam linguam ab Italis uocari scribit, Est enim Bonifacia eadē herba, quæ Pharmacopolis Vuularia, C
& Germanis Zepfflinkraut / Zungenblat / & Beerblat appellatur. Nec me mouet, quòd Galenus & Aegineta diuersis locis de Hippoglosso & Alexandrina Lauro agant. Aegineta enim ex Galeno, Galenus ex Dioscoride earum uires transcripsit. At certò scio, Galenum Hippoglossi nomine ab Alexandrina Lauro diuersam herbam non cognouisse. Potuit itaq; hæc una herba ab alio Hippoglossum, ab alio uerò autore daphne Alexandrina appellari. Nam Theophrastus Alexandrinæ lauri tantùm meminit, proculdubio sub hac etiam Hippoglosson intelligens, cuius alibi nusquam mentionem facit. Vnde Dioscorides etiam, & qui Dioscoridem secuti sunt scriptores, occasionem nacti sunt credendi Hippoglossum ab Alexandrina Lauro differre. Talis quoq; error ipsi Dioscoridi in Phyllo & Mercuriali accidit. Similes etiam innumeros in Plinio inuenias. Alexandrina laurus etiam Idæa dicitur, quod si aliquis ignorauerit, & nomen illud solum apud autorem aliquem inuenerit, statim opinabitur, eam sui generis esse herbam, sed falsò. Constat etiam certissimis uulgi experimentis, Vuulariæ radicem etiam sic cam bubones in peste maturare. Hinc est quòd masculicam uim Hippoglossi radici autores tribuant. Quinetiam Vuularia difficulter parientes epota adiuuat, menses cit, & calculos pellit, quæ licet omnia uulgi experimenta sint, tamen easdem etiam facultates Lauro Alexandrinæ autores adscribunt. Cùm igitur Vuularia utriusq; descriptioni respondeat, & D
utriq; etiam attributis uiribus polleat, ac Alexandrina laurus & Hippoglosson etiam eandem historiam & idem nomen habeant, sine dubio Vuularia eadē est cum Alexandrina lauro, & Alexandrina laurus eadem cum Hippoglosso. Possemus hoc loco plura argumenta afferre, si non breuitatis causa illud omitteremus.

ANTIRRHINVM. Caput CXVII.

ANtirrhinon, siue Anarrhinum, quod alio nomine Cynocephalea & Bucranion appellatur, fructum fert canino siue uitulino capiti similem, tam exquisita similitudine, ut etiā os & nares in eo appareant, quæ in maturitate aperiuntur, ut per eas maturum semen excidere posit. Nascitur ubiq; in agris & hortis. Germanicum eius nomen est Brackenhaupt, Heßis etiam Orant uocatur. Quod uocabulū pluribus herbis tribuitur, quæ à ueneficijs hominem tueri superstitiosè creduntur. Idem etiam de Antirrhino ueteres tradiderunt.

CATANANCE. Ca. CXVIII.

CAtanances duæ sunt species. Cùm uerò utriusq; ad amatoria tantùm usus sit, nihil refert eam non cognosci. Mirum in modum autem errat Ruellius, quòd Bistortam alteram Catananceen esse credit.

A credit. Atq; in hac sola herba uidere possumus, quomodo ad descriptiones torqueat plantarum partes. Catanance enim folia figura & colore oleæ folijs similia describuntur. At oleæ folia minimi hominis digiti longitudinem & latitudinem non habent. Bistortæ uerò folia dimidij ferè pedis latitudinem habent, & sesquipede etiam longiora sunt, quæ nullam cum oleagineis folijs proportionem habent. Cætera taceo.

TRIPOLIVM. Ca. CXIX.

Tripolium (si Arabibus, & ex his in simplicibus exercitatißimo Serapioni credimus,) nihil aliud est quàm Turbith Arabicè dicta herba, cuius radices in Pharmacopolijs habentur. Serapio in sui Turbith descriptione, totum Dioscoridis caput de Tripolio recenset. Dioscorides certè Tripolij radicem per aluum aquam & urinam pellere scribit, quas uires omnes Medici Turbith habere nouerunt. Illi uerò uehementer errant, qui Pityusam Turbith esse dicunt. Nam Arabes seorsum etiam à Turbith Pityusam describunt.

ADIANTVM. Cap. CXX.

Duplex est Adianti genus, candidum & nigrum. Vtrunq; tamen Polytrichon, Callitrichon & Capillus Veneris uocatur. Recentiores inexcusabili errore Scarleam Callitrichon uocãt, quæ diuersißima est herba ab Adianto. Hunc errorem Ruellius quoq; animaduertit, qui Scarleam saluiam
B transmarinam appellat. Est autem Adiantum ex Filicum genere ferè minima. Dioscorides nigrum tantummodo describit, quo diu caruimus, nunc uerò copiosè affertur, & à Pharmacopolis Capillus Veneris uocatur. Habet hoc nigros, splendentes & extremæ gracilitatis coliculos. Malè autem in eius historia legitur: φύλλα ὅμοια πτέριδι, quæ uerba ab aliquo adiecta sunt. Nam antea eius folia diligenter descripsit, cùm ait: φυλλάρια ἔχει κοριάνδρῳ ὅμοια. Impostitia & adulterina igitur sunt ista uocabula: Folia Filici similia. Nam ipse etiã Serapio ea non habet, quamuis totam Adianti historiam ex Dioscoride transscripserit. Candidum aliud Adiantum dicitur, quòd respectu nigri candidiores habeat coliculos, qui aliàs reuera in uiridi pallent. Hoc à Germanis Maurrauten / & Eselfarlin dicitur, quoniam onisci animalia in humidis muris, iuxta illius cespites agunt.

TRICHOMANES. Ca. CXXI.

Et Trichomanes quoq; à capillo similibus coliculis nomen inuenit. In Pharmacopolijs Polytrichon uocatur, quãuis hoc omniũ Adianti specierũ cognomen potius sit. Germanicum eius nomen est Steinfarlin / & Steinfeder. Sunt etiam qui Saxifragiam illud uocant, sed nimis latè patet hoc uocabulum.

XANTHIVM. Cap. CXXII.

Xanthion inde nomen habet, quòd flauos faciat capillos. Nascitur ubiq; in ijsdem in quibus Dioscorides ait locis, & Germanis Betlerslëuse / & Igelkletten appellatur. C

AEGILOPS. Ca. CXXIII.

Facilè quidem est dictu, Aegilopem sterilem esse Auenam, & Hordeum necare, sed eam indicare non est cuiusuis.

BROMVS.

Bromos quoq; sterilis Auenæ species est. Cùm autem eius generis plures in aruis reperiantur herbæ, non facilè indicari potest.

GLAVX. Ca. CXXIIII.

Glaux non tantùm in maritimis locis nascitur. Nam apud nos etiam in siccis apricis montibus & abruptis uijs inuenitur.

POLYGALA. Ca. CXXV.

Ab effectu nomen suum hæc herba inuenit. Lactis enim generandi facultatem poßidet. Germanis Wilde Süßwurtz appellatur.

OSYRIS. Ca. CXXVI.

Osyris sine dubio est ea herba, quam nunc Linariam recentiores uocant, Germani uerò Krottenflachs / & Harnkraut. De qua re etiam parens meus in suo Botanologico scripsit. D

SMILAX ASPERA. Caput CXXVII.

Asperam Smilacem, quam Theophrastus etiã Cylissam hederam uocat, in Germania non nasci puto, Quoniam ex Cilicia in Græciam translata sit. Et nunc in Italiæ quibusdam locis in hortis ostentationis causa colitur. Florem habet odoratum, cuius Ouid. meminit, cùm ait: Et Crocon in paruos uersum cum Smilace flores. Ramulos & folia eius uidi, quæ Georgius Agricola (cuius antea memini) secum ex Italia attulit.

LENIS SMILAX. Caput CXXVIII.

Lenis Smilax eadem est cum satiua, quæ Dolychus etiam appellatur: quod palàm fiet, si quis alios autores de Smilace legat, qui eandem herbam lenem & satiuam esse indicant, & duo tantùm Smilacis genera esse dicunt, scilicet asperũ, & lene, quod in hortis nascitur. Ad hæc si utriusq; descriptio & uires in hoc autore considerentur, quilibet iudicabit eandem esse herbam, lenem & hortensem Smilacẽ. Propterea ipse Dioscorides errauit, quòd crediderit lenem Smilacem proprium genus à satiuo habere. Dioscoridem in hac re secutus est Galenus, qui ait, lenem Smilacem asperæ similes uires obtinere, quod falsum est. Nam Lenis Smilax terrestri con-

A ſtat ſubſtantia, ut omnia ferè legumina: propterea etiam grauia & tumultuoſa facit inſomnia. Aſper uerò Smilax longè alio cõſtat temperamento, quod ex guſtu percipi poteſt. Sapore enim nihil commune cum leni Smilace habet. Cùm autem plantarum tẽperamenta & facultates (ipſo Galeno teſte) ex ſapore iudicentur, neceſſe etiam eſt, aſperam Smilacem nihil in uiribus cum leni Smilace commune habere, ut Dioſcorides etiam indicat, qui Smilacem lenem tumultuoſa inſomnia facere dicit, Aſperam uerò contra letalia uenena antidotum eſſe. Cùm igitur tam breuiter Galenus lenis Smilacis uires perſtringat, & minimè uerum temperamentum illi aſsignet, facilè colligitur, ipſum neſciuiſſe quid lenis Smilax eſſet.

RVSCVS. Ca. CXXIX

MYρσίνη ἀγρία, ſiue ὀξυμυρσίνη, Latinis Ruſcus appellatur. In Germania eam naſci nondum uidi, uel ab alijs naſci audiui. Propterea nullum eius Germanicum nomen expiſcari potui. Quidam cùm mihi locum in Germania deſcriberet, ubi copioſè Ruſcus naſceretur, eò ut uiderem uiuam plantam profectus ſum. Ruſcum minimè inueni, ſed aliam herbam graminis folijs ijſq; molliſsimis, quorum figura non poſſet magis à Ruſci folijs differre, radices tamen Ruſco ſimilimas, quod ad figuram attinet, habentem, quarum in plurimis Pharmacopolijs pro Ruſco uſus eſt, & Ruſci radices appellantur, Sed magno errore. B Nam uerum Ruſcum uidi aridum ex Italia allatum, dura & aculeata folia habentem: quam ob cauſam Vergilius quoq; horridum eum appellat.

Huius Oxymyrſinæ fructus plurimùm differunt à Cubebis aromaticis granis, quos duos fructus Serapio eoſdem eſſe credidit: quem errorem iamdudum deprehendit & ſcriptis mandauit, doctiſsimus uir Nicolaus Leonicenus, cuius inuentum alij etiam ſibi adſcripſerunt.

LAVRVS ALEXANDRINA. Cap. CXXX.

DE Lauro Alexandrina, ſiue Idæa, in Hippogloſſo ſatis dictum eſt. Serapio huius quoq; in Lauri capite meminit, Hippogloſsi uerò nuſquã, procuidubio intelligens Hippogloſſon à Lauro Alexandrina nihil differre. Porrò quod ad capitis huius emendationem faciat, etiã proſequamur. Omnia exemplaria folia Lauri Alexandrinæ, Ruſci folijs comparant, quædam tamen minora eſſe indicant. Ruſci autem folia multò minora ſunt, quàm Vuulariæ. Ergo dicet aliquis, Vuulariam Laurum Alexandrinam non eſſe, Cuius uenia dico, locum in Dioſcoride corruptum eſſe, nec minora ſed maiora legi debere, quod Plinius & Serapio claris uerbis oſtendunt. Hic enim de uerbo ad uerbum eius hiſtoriam ex Dioſcoride tranſſcripſit. Teſtantur idem correctiora exemplaria, in quibus manifeſtè Μείζονα, id eſt, maiora legitur. C Huius autem erroris cauſa & origo eſt, uocabulorum contrariam ſignificationem habentium ſimilitudo. Μεῖον enim minus, μεῖζον uerò maius ſignificat. Facilis itaq; & lubricus eſt ex alterutro in alterutrum lapſus. Fallitur Ruellius in indicanda hac herba. Non enim cognouit eam cũ Hippogloſſo eandem eſſe.

DAPHNOIDES. Cap. CXXXI.

ΔΑφνοειδὲς recentiores Laureolam uocãt, quæ in noſtris Pharmacopolijs nõ habetur, nec ego quæ ſit compertum habeo.

CHAMAEDAPHNE. Cap. CXXXII.

CHamædaphne, ut à Dioſcoride deſcribitur, non multùm ab Alexandrina Lauro differt. Hodie non cognoſcitur, ſi alia & diuerſa eſt ab Alexandrina Lauro.

VERATRVM ALBVM. Caput CXXXIII.

EΛλέβορος λευκὸς, id eſt, Album ueratrum, ſiue albus Helleborus, Germanis weiß Nieß wurtz uocatur, ubiq; in Pharmacopolijs habetur. Vulgares Herbarij confundunt Dictamnum, Helleborum album, & Sigillum Salomonis, id eſt, Polygonaton, ut antea etiam dictum fuit. D Albus Helleborus copioſè in Germaniæ Alpibus iuxta Heluetios naſci dicitur.

VERATRVM NIGRVM. Cap. CXXXIIII.

EΛλέβορος μέλας, id eſt, nigrum Veratrum, apud nos in hortis plantatur: quamuis quibuſdam in locis ſponte proueniat. Naſcitur ad Herciniam ſyluam Seſamoidis genus, cuius radices Radicarij Agyrthæ Pharmacopolis pro Helleboro hoc uendunt. Sunt enim illi ſimilimæ, ſed multò inefficaciores, quoniam non tam uehementer ut illæ purgãt. Hinc eſt quòd aliqui temerè pronuncient, nos uero Helleboro carere. Porrò Hellebori huius flores à Dioſcoride in candido purpuraſcentes, & figura racemoſi deſcribuntur, quod ex minori Seſamoide huc adſcriptum eſt. Aliqui enim hunc Helleborum cum Seſamoide confundunt. Sed uerus niger Helleborus uiridem in pallido florem habet, & minimè racemoſum, Germanicè ſchwartz Nießwurtz/ & Chriſtwurtz appellatur. Folia habet Platano, ſiue Aceri ſimilia, profundiùs tamen & uſq; ad pediculum per ambitum ſecta, & quælibet eius diuiſuræ ſeu partes undiq; ſerræ modo aſperis inciſuris horrent. Quæ uerò ab Agyrthis pro Helleboro iam uenditur, Nigellæ conſtat folijs.

SSS 4

A SESAMOIDES MAIVS. Caput CXXXV.

SEsamoides dicitur, quòd Sesamo simile semen habeat. Hoc in Anticyra nasci dicitur. Vires quas Dioscorides huic adscripsit, Plinius Sesamo aßignauit, malè Sesamum pro Sesamoides, in hoc autore legens. Plinium secutus est Ruellius, Sed miror hunc tam crassum errorem adeò non animaduertisse, ut etiam ipse in eum inciderit.

SESAMOIDES MINVS.

MInus Sesamoides folijs priori dißimile existit. Ab huius historia non multùm abludit ea herba, quam Agyrthæ Pharmacopolis pro Helleboro nigro uendunt. Vires enim easdem habet, nec radicum descriptio dißidet, quæ tenues, graciles & nigri Hellebori radicibus similes sunt. Germanis hæc herba Klein Christwurtz appellatur.

CVCVMER AGRESTIS, ET ELAterium. Ca. CXXXVI.

Σίκυς ἄγριος, Latinis Cucumis agrestis, siue anguinus, & à recentioribus Asininus appellatur. In Germaniæ quibusdam locis ad Medicinæ usum seritur, & ab holitoribus Pompen uocatur, propterea quòd semen & humorem eiaculetur, quemadmodum machinæ quædam aquam, quas nos Pompen appellamus. Elaterion uerò est exiccatus
B & in pastillos conformatus fructuum succus. Dißident autem in eius electione grauißimi autores, Aegineta, Dioscorides, & alij. Ego autem Aeginetæ sententiam magis laudauerim, qui illud probat, quod ad uiridē colorem inclinat, Dioscorides uerò candidum. Sed impoßibile est uiridem per se succum, cùm exiccatur, candidum fieri. Quod uerò ex radicibus fit Elaterion, candidum colorem acquirit. Nam ipse succus etiam lacteus est. Sunt & alia quædam in hoc capite absurda, ubi Elaterij conficiendi modus traditur. Sed huius instituti non est, omnes errores discutere.

PEDICVLARIS HERBA, Caput CXXXVII.

Staphis agria, siue Phthyrostonon, Latinis Pedicularis herba, & Pharmacopolis adhuc Staphis agria uocatur. In Germania eam nondum nasci uidi.

THAPSIA Ca. CXXXVIII.

THapsia à Thapso insula, in qua primùm inuenta est, appellatur: rarò afferuntur ad nos radices eius, interdum tamen pro Turbith aduehuntur. Est autem ferulacea & Fœniculo similis planta. Nicander Trinacriam Thapsiam probat. In Sicilia enim efficacißima nasci creditur.

GENISTA. Cap. CXXXIX.

SParton Latini Genistam, Germani Ginster uocant. Copiosißimè nascitur in Heßiæ montibus, ubi etiam arborescit. Semina eius in Pharmacopolijs habentur. Est autem duplicis differentiæ. Quædam in funes torquetur, ex qua etiam corbes Vuis paßis & ficubus seruandis texuntur. Altera non tam lentas habet uirgulas, ut simile quiddam ex ijs fieri poßit. C

SILLYBVM. Ca. CXL.

Sillybum quid sit, nemo adhuc compertum habet. Serapio illud Hacub Alkandec uocat.

GLANS VNGVENTARIA. Cap. CXLI.

Βάλανος μυρεψική, ab Arabibus granū Ben appellatur. Sunt etiam radices Been uocatæ, sed ab Vnguentaria glande diuersæ. Videndum igitur est, ne res eas confundamus, ut quidam faciunt. Affertur rursus ad nos ex Aegypto fructus hic. Theophrastus eum simpliciter etiam βάλανον uocat, nulla adiecta differentiæ nota, Martialis quoq; in Apoph. Mirabolanum, cùm ait:

Quod neq; Vergilius, neq; Carmine dixit Homerus,
Hoc ex unguento constat, & ex Balano.

NARCISSVS. Cap. CXLII.

NArcißi plura sunt genera. Ex his purpurei serò florere feruntur. Candidi uerò Narcißi (de quibus Dioscorides scribit) genus est, flos ille quem Germani Mertzen blůmen / & Josephs ståbe appellant. Nascitur Lipsiæ in syluis. Et sponte in hortis & sepibus in Heßia. Hodie nullus est huius in Medicina usus. D

HIPPOPHAES, HERBA. Caput CXLIII.

Hippophaës quid sit, hodie omnino ignoramus. Herba autem est ex aculeatarum genere.

HIPPOPHAESTVM. Cap. CXLIIII.

Hippophæston quoq; nulli hodie hoc nomine cognitum est.

RICINVS. Ca. CXLV.

CRoton siue Cici, Latinis Ricinus dicitur, quoniam semen habeat Ricino insecto simile. Est autem Ricinus animal paruum, quod ouium, canū et boum feminibus ac cuti adhæret, exitu carens, propterea eo usq; sugendo se implet, donec rumpatur. Germanis ein Zecke appellatur. Porrò ipsam plantam Pharmacopolæ Cataputiam maiorem, Arabes Kerua, & Germani Wundelbaum / & Römisch en Hanff appellant. Seritur à quibusdam ostentationis causa in hortis. Platano & Aceri similibus folijs, sed maioribus. Agyrthæ eū Türckischen hanff uocant: quod nomen uulgus etiam retinet.

TITHYMALI. Cap. CXLVI.

TIthymalum Latini Lactariam herbam appellant. Est autē omnibus illius speciebus lacteus

A liquor, qui ex abrupta herba emanat. Cùm uerò plures sint herbæ præter Tithymalos, quæ lacteum habent liquorem, necesse est earum differentias ponere, ne aliquis error committatur, qui in his herbis cõmitti possunt maximi. Sunt enim quædam lacteum liquorem habentes frigidæ, quædam etiam in summo caliditatis gradu constitutæ. Constituamus igitur tres illarum differentias. Prima Tithymalorum esto, Altera Intybaceorum, Tertiæ uerò adscribamus eas plantas, quæ neq; ex Tithymali neq; ex Intybaceorum genere sunt. Quomodo autem illæ ab inuicem dignosci poßint, nunc ostendemus. Tithymalus quamuis in multas species diuidatur, omnes tamen oblongo & nullis incisuris diuiso folio constant. Intybaceæ uerò herbæ omnes circumroso & inciso per ambitum constant folio. Tithymalorum maxima pars umbellas habet. Quibus uerò hæ non sunt, illæ loco earum in medio duorum foliorum singulos flores & fructus ferunt. Intybacea uerò in singulis pediculis singulos habent flores, ex minimis foliolis cõpactos, colore luteos, sola Condrilla minore & Cichorio excepto, quæ interdum cœruleos, interdum candidos flores producunt. Intybaceorum omnium flores in lanuginem uocatam pappos resoluuntur. Tithymalorum uerò minimè, qui omnes fructus habent tribus loculamentis distinctos, & in his singulis singulos nucleos. Intybaceorum semina cum pappis leniter per auram auolant. Tithymali cum impetu et

B crepitu suum semen eiaculantur. Intybaceorum lacteus liquor amaro gustu statim in lingua percipitur, Tithymalorum liquor à bubuli lactis sapore non multùm recedit, dum primò gustatur, deinde paulatim totum os & fauces accendit, & Coccognidij modo urit, & foris cuti impositus exulcerat, quod Intybaceorum liquor minimè facit, propter temperamẽti frigiditatem. Hæ igitur herbæ quas iam ab Intybaceis suis notis distinxi, omnes Tithymali appellatione ueniunt, estq; hoc generale eorum nomen. Intybaceæ uerò herbæ sunt omnes Lactucæ species, utraq; Condrilla, utrunq; Hieracion, Intybum satiuum & agreste, quod Cichorion uocant, & quæcunq; his similes sunt, & lacteo liquore manant. Tertia uerò lactariarum plantarum differentia ad neutrum genus illorum referri potest, neq; simul unum proprium reuera genus habet, ut Tithymali & Intybacea. Non enim sibijpsis, ut illa, similes sunt. At huiusmodi pauca inueniuntur, ut Ficus, Erinos herba, Scammonia, Cyssampelus utraq;, & tenella minoris Clematidis germina, quæ singulæ proprium habent genus, nec omnes sub eodem genere contineri possunt, ut Tithymali & Intybacea.

Tithymalorum autem, quas Latini priuatim lactarias herbas uocant, plures sunt species, sed nobis non perinde cognitæ: quamuis nos non pauciores etiã cognitas habeamus. Sed eæ quas nos habemus, partim à ueteribus non descriptæ sunt, & ècontra nos non habemus aliquot, quæ apud illos descriptæ C sunt.

Prima itaq; Lactaria herba, quæ Characias, id est, Vallaris appellatur, & mas existimatur, nulli hodie hoc uocabulo cognita est. Secunda, fœmina est, & Caryites Myrsinitesq; appellatur, fructus ferens ceu nuces, & hæc uulgo non cognoscitur. Quidam tamen Nucem uomicam Pharmacopolis dictũ fructum, cornea soliditate, in hac lactaria nasci credunt. Tertia paralius est, in maritimis nascens, quam nemo adhuc ex recentioribus indicauit. Quarta Helioscopius dicitur, quòd comam suam cum sole circumagat. Hæc proculdubio mihi esse uidetur, quæ à Germanis Hundsmilch uocatur. Cyparißias quinta in ordine recensetur, ad quam refertur etiam Pityusa, quæ specie tantùm ab hac differt. Miror autem cur Cyparißias appelletur, cùm tamen Dioscorides eam nuper natæ pinu similem esse, & inde nomen accepisse dicat. Vnde necessariò sequitur, eã Pityusæ nomẽ habere. Nam Pitys pinus est, cui nuper è semine enatæ similis esse Cyparißias dicitur. Cyparissus uerò Cupressus est. Eadem igitur genere est Cyparißias & Pityusa. Porrò duæ sunt Pityusæ, minor & maior, propterea etiam post septem hos Tithymalos priuatim describuntur. Sine dubio autem Cyparißias & minor Pityusa, eadem herba mihi uidetur, quam Arabes Scobram, Pharmacopolæ uerò & recentiores Medici Esulam minorem, & Germani Wolffsmilch appellant. Sextum locum Den- D droides habet, arboris modo ramosa & fruticosa, hæc mihi esse uidetur sine controuersia, quam Germani Steynmilch uocant. Nascitur in petris. Septima est Platiphyllos, à latitudine foliorum dicta, quam non facilè hodie aliquis demonstrauerit.

PITYVSA. Ca. CXLVII.

Pityusa, ut antea dictũ fuit, duplicem habet differentiam. Minor genere à Cyparißia nihil differt. Maior uerò in pinguibus & ulignosis nascitur locis, recentioribus Esula maior, & Germanis Teufelsmilch appellatur.

LATHYRIS. Ca. CXLVIII.

Λαθύρις quoq; ex Tithymalorum genere est, forma & fruticosis ramulis insignis. Recentiores et Pharmacopolæ eam priuatim etiam Tithymalum uocant, & Cataputiam minorem, quoniam fructus & semina maiori Cataputiæ, id est, Ricino similia habeat. Germanicè Springkörner/Springsamen/ & Fuchsmilch uocatur.

PEPLVS, HERBA. Cap. CXLIX.

Peplus parua est herba, ex Tithymali genere, ubiq; in hortis & uineis nascens, Germanicè kleyn Hundsmilch dicitur.

PEPLIS.

A

PEPLIS. Caput CL.

Peplis genere Peplo cognata est, sed quo nomine iam appelletur, nulli cognitum esse puto.

CHAMAESYCE. Ca. CLI.

Chamesyce dicitur hæc herba, quòd ficus modo lacteo liquore abundet. Hodie uerò incognita est.

SCAMMONIA. Ca. CLII.

Scammonia herba est nostro Cyssampelo, id est, Conuoluulo similis, lacteo liquore etiam similiter plena, maiore tamen radice. Hinc est quòd Cyssampelus tenuis Scammonia uocatur, quoniam multò tenuiorem radicem quàm Scammonia habeat. Comparantur apud Dioscoridem Scammoniæ folia Helxines folijs, quo loco Helxine non Parietariam, sed Cyssampelum, id est, Conuoluulum significat. Colligitur ex Scammoniæ radice liquor, qui exiccatus ad nos perfertur, & similiter ut planta, ex qua fit, Scammonea uel Scammonium uocatur.

CHAMELAEA. Ca. CLIII.

Chameleæ est planta oleæ folijs, unde & nomẽ inuenit, quæ ab Arabibus & Pharmacopolis Mezereon appellatur. Huic similis est Thymelea, id est, frutex in quo coccongnidion nascitur. Confundunt hodie diuersas has plantas. Nam Thymeleam quoq; Mezereon, & Coccongnidium grana Mezereon uocant, quantumuis admonuerit Dioscorides

B Coccognidion non esse Chameleæ, id est Mezerij, sed Thymeleæ semen.

THYMELAEA. Ca. CLIIII.

Thymelea frutex est, quem Germani Sebast/ & Zellershalß appellant, ex quo colligitur granum gnidium, quod composito nomine etiã coccognidium appellatur. Nascitur pinguibus montanis & opacis locis.

SAMBVCVS. Ca. CLV.

Ἀκτῆ Latinis Sambucus, Germanis Holun der/ & Alhern appellatur. Nota omnibus Sambucus est, flores candidos, & nigras baccas in latis umbellis ferens. Inuenitur etiam aliud Sambuci genus prædicto minus, floribus & baccis non in umbella, sed racemo constitutis. Baccæ rubentem habẽt colorem. Hoc à ueteribus non est descriptum. Nascitur pinguibus montanis locis.

EBVLVS.

Χαμαιάκτη, id est, parua Sambucus, herba est. Autumno enim caules illi omnino pereunt, uirgas habet quadrangulas, Sambuci modo inanes, folia, flores, umbellas & baccas Sambuco similes & æquales, quamuis baccæ nõ nigrum habeant, sed rufum colorem. Germani eam Attich appellant.

PICNOCOMVM. Ca. CLVI.

Picnocomon quid sit omnino ignoramus. Brunfelsius in tertio Tomo nequaquam ueram huius imaginem pingi curauit. Malè Vergilius Marcellus semen eius porro simile interpretatus est. Correctiores enim codices πρασίου, id est, Marrubij, habent, non πράσου. Necesse enim est hanc herbam Marrubij semen habere, si ozimo similes flores fert: quod si opus esset demonstrare, possemus ex plantarum constitutione, sumptis rationibus & argumentis. C

APIOS. Caput CLVII.

Ἄπιος, quam ἰσχάδα etiam uocant, herba hæc dicitur, quod pyro similem radicẽ habeat. Quidam etiam Raphanum syluestrem appellãt. Videndum tamen est ne cum agresti Raphano, id est Armoracia confundatur. Quædam exemplaria radicem eius Asphodeli radici similem faciunt, quædam Spondylij, sed facilis est ex altero in alterum lapsus. Ea uerò exemplaria quæ radicẽ huius herbæ Asphodeli radici comparant, deprauata sunt, siue ea Theophrasti, siue Dioscoridis fuerint. Asphodelus enim multas oblongis glandibus similes radices habet, ut Pæonia fœmina, quibus nulla est cum pyro similitudo. Spondylion uerò rotundam habet, & pyro conformem radicem. Ruellius se ueram hanc Ischiada inuenisse putat, sed fallitur: quod ex diuersis facultatibus colligere possumus. Nam Ischiadis siue Apij huius una tantũ radix intra corpus sumpta, utrinq;, id est, per aluum & uomitum purgat, ciusq; liquor sesquioboli pondere, id est, scrup. s. & gra. v. idem D præstat. Eius uerò herbæ radice (quã Ruell. Hischiada esse putat) famis tempore pauperes in Gallia uescuntur, quod uidisse se Ruellius testatur. Cùm uerò Apij radix una tantùm tam uehementer purget, & corpus inaniat, minimè cibus & alimentum esse potest, neq; aliquis ea sine periculo uitæ uescetur. Illa autem cuius Ruellius meminit, alimentum est, Ergo minimè Hischias appellãda erit. Fateri autem omnes cogimur, nos hanc herbam ignorare.

COLOCYNTHIS. Ca. CLVIII.

Colocynthis diminutiuum est à Colocyntha, id est, Cucurbita. Est autem Colocynthis Cucurbitæ syluestris genus, quam Pharmacopolæ Cucurbitam deserti, & Coloquintidam uocant.

EPITHYMVM. Ca. CLIX.

Epithymum, quo nos hodie utimur, uerùm Epithymum esse negat Antonius Musa, infirmis ad modum argumentis nitens, nos uerò in utranq; partem prolixè disputare possemus, si cum aduersarijs res nobis esset. Cùm uerò hæc amicis scribamus, satis sit eos nouisse, uerum Epithymum in Pharmacopolijs haberi, & reuera nihil aliud esse quàm Cuscutam in Thymo nascentem. Adnascitur etiam Thymbræ Cuscuta, quæ Epithymbrũ appellatur. Cuscuta enim aliarum herbarum accidens est, è quarum cau-

A libus non aliter quàm uiſcum ex arboribus, erumpit, quod nos diligenter obſeruauimus. Propterea bene legitur apud Plinium, Epithymum ſine radicibus naſci. Nam proprias radices minimè in terram agit, ſed herbarum abundanti ſucco uiuit & nutritur.

ALYPVM. Ca. CLX.

Alypum herbam qui cognoſceret, nullum adhuc uidere uel audire mihi licuit.

EMPETRVM. Ca. CLXI.

EMpetron hoc an idem ſit cum Sarxiphago ſuperius deſcripto, uel diuerſum, non facilè aliquis indicabit. Vtcunq; fuerit, nulla iam hoc nomine extat herba.

VITIS SYLVESTRIS. Cap. CLXII.

ALiquam planta hæc cum Vite ſimilitudinẽ habet. Ideoq; hoc nomen inuenit, impropriè tamen. Non enim idem genus cum Vite ſatiua habet, ut ſatiua cultura tantùm ab hac diſtinguatur, ſed ſuum genus à Vite diuerſum habet. Germanis hæc ſylueſtris Vitis Speckreben appellatur, & flores eius Specklilien/ Periclymeno ualde ſimilis eſt. Videndum ergo erit, ne cum eo confundatur.

VITIS ALBA. Cap. CLXIII.

B AΜπελ@ λόυκη, uiticulas, folia, & capreolos ſatiuæ Viti ſimilia habet, & candidam radicem, propterea albæ Vitis nomen inuenit. Herba eſt ſepes aſcendens, quam Pharmacopolæ Bryoniam, Germani Zaunreben/ Gichtrüben/ Gichtwurtz/ Hundsreben/ & Stickwurtz appellant. Baccas fert rubentes.

VITIS NIGRA. Cap. CLXIIII.

Αμπελος μέλαινα in quibuſdam ſimilis eſt Albæ uiti, Radicem tamen nigram habet. Hæc eodem nomine iam appellatur. Habet autem nigras baccas.

FILIX. Caput CLXV.

Filix ſiue πτέρις hæc, maſcula appellatur, folia ab una radice multa emittit, magnarum auium alis ſimilia, unde etiam nomen acquiſiuit. Caulem nunquam producit, Germanicè Faren, ſiue Farenkraut uocatur, propterea quòd latos uentris lumbricos expellat, quos Faren Germani nominant.

THELYPTERIS.

Θηλύπτερις fœmina eſt Filix, proceris conſtat caulibus, et folijs pluribus, maſcula Filice latioribus & breuioribus. Germani hanc Roßfarn appellant.

POLYPODIVM. Ca. CLXVI.

EX Filicum etiam genere eſt Polypodiũ, quod Latini Filiculam, ſiue Filicularem, & Germani Engelſüß/ & Süßfarn appellant. Pharmacopolis Polypodij nomen cognitum eſt. Sunt etiam Germani qui Polypodium Steinfarn appellant, quoniã plerunq; in muſcoſis petris naſcitur. Hoc tamen nomen differt à Steinfarlin, id eſt, Trichomane. C

DRYOPTERIS. Ca. CLXVII.

ΔΡυόπτερις Phthelipteri diſſimilis eſt, multò tamen minor. Naſcitur in uetuſtarum quercuum muſcoſis partibus. Germanis, quoniam parua ſit Filix, Erdfaren/ Windtfaren/ Baumfarẽ/ et Eychfaren appellatur. Vulnerarias habet uires, ruſticis non incognitas. Quærenda eſt in antiquis et umbroſis ſyluis, in quibus annoſæ Quercus fuerint. In piceis & abiegnis ſyluis minimè prouenit.

CNICVS. Ca. CLXVIII.

CNicon Pharmacopolæ & recentiores Medici Carthamum appellant. Germani Diſtelſaffran/ ſiue Feldtſaffran. Theophraſtus de Hiſtoria plant. lib. 6. cap. 4. tria genera Cnici ſiue Cneci deſcribit. Vnum ſatiuum, quod Carthamum appellari iam diximus. Et duo ſylueſtria. Ex his primum eſt quod à Dioſcoride Atractylis libro tertio uocatur. Alterum uerò ſylueſtre Cnicum, Dioſcorides & alij Græci Acanthij nomine indicant. Propterea minimè errat Ruellius, quòd alterum ſylueſtre Cnicum, Carduum benedictum appellari ſcribit, quẽ nos Acanthum eſſe in tertio libro diximus. Porrò Cnici flores à Dioſcoride Croco comparantur, quo loco non ipſius Croci flores, ſed in medio flore naſcentia rubro colore ſtamina, quæ Crocus appellantur, intelligenda ſunt. D Nam Dioſcorides non dicit, quòd Cnici flores Croci floribus ſimiles ſint, ſed ſimpliciter Croco. Quilibet autem nouit Crocum non ipſum florem, ſed floris ſtamina, ut iam diximus, ſignificare. Igitur nullum turbare uel in dubitationem rapere poteſt florum Cnici cum Croco comparatio.

MERCVRIALIS. Ca. CLXIX.

Λινόζωστις Latinis Mercurialis, Germanis Bingelkraut appellatur. Duplex illius genus ſexu diſtinguitur. Maſcula appellatur, quæ bina ſemper, & teſticulorum figura iuncta ſemina habet. Fœmina racemoſos flores & ſemina producit. Repetantur hoc loco quæ ſuperius de Phyllo herba dicta ſunt, ubi indicauimus Phyllon proprium genus, & à Mercuriali hac diuerſum non habere, ſed idem eſſe Phyllon & Mercurialem Dioſcoridis cum Theophraſti Arrhenogono, & Thyligono. Pharmacopolis hæc herba Latino nomine cognita eſt.

CANINA BRASSICA. Caput CLXX.

KΥνικὴ, ſiue Cynocrambe, ſine dubio eſt Mercurialis maſcula ſylueſtris: quod ipſe Dioſcorides etiam indicat. Herba eſt Mercuriali maſculæ ſimilis, ſemina uerò quàm Mercurialis maiora habet,

A bet. Foemina in hoc genere nō inuenitur. Nascitur in syluis, & Germanicè Wild Bingelkraut appellatur. Ruellius in hac herba indicanda errauit.

HELIOTROPIVM MAIVS. Cap. CLXXI.

Ἡλιοτρόπιον τὸ μέγα, id est, Heliotropion maius, qualis sit herba, & quomodo iam uocetur, ignoro cum omnibus. Solus Ruellius eam sibi cognouisse uidetur, qui herbā Cancri appellari scribit: ubi diligenter animaduertendum est, Ruellium lōgè aliam herbam intelligere quàm Millegranū, quae apud nos herba Cancri uocatur. Nam haec tam exigua habet foliola, ut uix conspici possint, & in arenosis areis nascitur. Quam uerò Ruellius sic uocat, pinguisolo prouenit, & Ozimi folia habet, ut ille scribit. Vulgo creditur Heliotropium esse ea herba, quae à Germanis Wegwart appellatur, sed falsò. Nam Wegwart Cichorium est, id est, Intybum agreste, cuius Dioscorides 2. libro meminit. Hoc autem loco Heliotropium seorsum ab illo describitur. Erroris causam protulit Plinius, qui coeruleum florem Heliotropio tribuit, qualem Cichorium habet, quem etiā cum sole circumagit. Quamuis igitur multae sint herbae, quae solis cursum sequantur, una tamen est, quae propriè Heliotropium dicitur, estq; duplex, maior & minor. De illa iam egimus, Haec uerò iam sequetur. C

HELIOTROPIVM MINVS.

Ἡλιοτρόπιον τὸ μικρὸν quae sit, hodie omnino ignoramus. Neq; aliquis adhuc eam scriptis ex recentioribus indicauit.

SCORPIOIDES.

Scorpioides hoc plurimùm differt ab herba, quā Theophrastus Scorpionem appellat. Nam Scorpioides hoc semina habet, Scorpionum caudis similia. Scorpio uerò apud Theophrastum radice Scorpionis caudae simili describitur. Theophrastus autē Scorpionis appellatione primùm Aconiti genus intelligit, quod aliàs Telyphonon & Pardalianches appellatur. Porrò Scorpioides quae sit herba, hodie ignoramus.

FINIS LIBRI IIII.

IN LIBRVM V.

VINIFERA VITIS. Caput I.

B NOTA omnibus est quae in uineis colitur Vitis, Germanicè Weinstock appellatur. Plurimas habet haec diuersis regionibus differentias.

LABRVSCA.

Ἄμπελος ἀγρία, Latinè Labrusca, Germanicè Wilder Weinstock appellatur, eadē est cum praedicta Vite, praeterquàm quòd non colatur. Sola igitur hac nota ab illa differt. Nascitur apud nos circa uineas, & in uinearum sepibus.

VVA. Cap. II.

Σταφυλή, Latinè Vua, Germanicè Weintraub uocatur. Intelligitur autem hac appellatione totus in Vite racemus multis acinis cōstans. Ipse acinus Vuae à Graecis ῥάξ, à Germanis ein Weinber appellatur. Passa uerò Vua σταφὶς Graecis, & Rosein Germanis appellatur, Cuius in Pharmacopolijs tres sunt differentiae. Omnium maximae sunt, quas hodie Cybebas appellant, anteriori pollicis articulo magnitudine ferè aequales, Arabibus Vua Cibib dictae. Secunda differentia continentur uulgares, quas simpliciter Vuas passas uocamus. Tertia uerò omnium minimè, nullo intus nucleo. Afferuntur hae non in racemis, sed ab his decerptae, & in grandes massas compactae. Pharmacopolae eas Corinthiacas siue minores Passulas uocant. Germanicè klein Rosein. D

LABRVSCAE FLOS. Caput III.

Οἰνάνθη syluestris Vitis, quam Labruscā uocant, flos est. Habetur eodem nomine herba etiam, quae in 3. lib. descripta est. Verg. Marc. Interpres in huius capitis Commentario scribit, se non meminisse, quòd in aliquo loco apud Dioscoridem eo nomine herbā legerit, cùm tamen illius caput interpretatus sit, & adiectis etiam Scholijs illustrauerit.

OMPHACIVM. Ca. IIII.

Ὀμφάκιον immaturae Vuae, quae ὄμφαξ Graecè dicitur, succus est: ab Italis nūc Agresta appellatus.

VINVM. Ca. V.

Notum est omnibus Vinum, Cuius natura uariè diuersis locis genitarum temperamentum sequitur.

LORA.

Δευτερίας, siue πότιμος, Latinis Lora, Germanis Lauer uocatur. Fit ex pressis Vuis, affusa aqua, & iterum calcatis.

VINVM MELITITES.

Οἶνος μελιτίτης ex austero musto & melle cōficitur. Hodie uerò an conficiatur, nescio.

MVLSVM. Cap. VII.

Οἰνόμελι, id est, Mulsum, ex ueteri austero uino & melle conficitur, apud nos non praeparatur.

A

AQVA MVLSA. Ca. VIII.

Μελίκρατον Latini Aquam mulsam, Germani Honigſchrauff uocant. Differt Melicraton ab Hydromele, quòd Melicraton ex melle & aqua ſimpliciter fiat, eſtq; ſubitanea & temporanea confectio. Hydromeli uerò ſimiliter ex aqua & melle conficitur, ſed præparatur ut ſeruari & uetuſtatem ferre poßit. Cuiuſmodi eſt quod in Germania Medt appellatur, quo præter Germanos etiam alij Septentrionales populi pro uino & ceruiſia utūtur.

AQVA. Caput IX.

Nota eſt omnibus Aqua. Cuius qualitas ſecundū loca in quibus ſcaturit, uel per quæ fluit, uariatur.

MARINA AQVA.

Nota omnibus ad mare habitantibus Marina aqua exiſtit, pro qua nos in mediterraneis habitantes ſalinarum muriam, uel ex aqua & ſale confectam aquam, accipere oportet.

THALASSOMELI. Ca. X.

Purgationum cauſa conficiebatur olim Θαλασσόμελι, nunc nuſquam, quod ego ſciam, conficitur.

ACETVM. Caput XI.

Ὄξος Latinè Acetum, Germanicè Eſſig appellatur. Quoties Acetum apud Medicos ſcriptum inuenerimus, ſemper uini Acetum intelligere
B oportet, & nequaquam ceruiſiæ. Eſt autem Acetum uinum uel ceruiſia uetuſtate corruptum, & in acidi liquoris ſaporem conuerſum. Saxones qui Brunſuicenſem Saxoniam incolunt, ex induſtria etiam Acetum, quemadmodum ceruiſiam coquunt, quod non fit ceruiſia, ſed ſtatim muſteum illud decoctum, refrigeratum in Acetum tranſit, quo illis finitimæ gentes ferè omnes pro Aceto in cibis utuntur.

ACETVM MVLSVM. Caput XII.

Ὀξύμελι Pharmacopolæ adhuc conficiunt, Oximel ſimplex uocantes.

OXHALME. Cap. XIII.

Ὀξάλμη ex aceto & muria conficiebatur, Iam uerò nullus reſtat eius uſus.

THYMOXALME. Ca. XIIII.

Θυμοξάλμη etiam Dioſcoridis ætate non amplius conficiebatur, eius tamen præparandi rationem Dioſcorides tradit.

ACETVM SCYLLITICVM. Caput XV.

Acetum Scylliticum adhuc in Pharmacopolijs conficitur, & Acetum Squilliticum uocatur. Quid autem Scylla ſit, in ſecundo libro dictum eſt.

VINVM SCYLLITICVM. Caput XVI.

Scylliticum uinum nuſquam in Germania confici uidi. C

MARINA AQVA CONCINNATA uina. Caput XVII.

Non conficiuntur apud nos eiuſmodi uina.

VINVM EX COTONEIS MALIS confectum. Caput XVIII.

Duplex eſt apud Dioſcoridem huius confectio, ſed altera tantum apud nos fit.

MELOMELI.

Μηλόμελι ex malo Cotoneo & melle conficitur. Rarus hodie eſt illius uſus.

HYDROMALVM. Ca. XIX.

Ὑδρόμηλον nuſquam in Germania præparatur, neq; alibi confici exiſtimo.

OMPHACOMELITES. Caput XX.

Ὀμφακόμελι ex acerbæ uuæ ſucco & melle cōficitur. Sed huius non ita frequens eſt in Germania confectio.

VINVM EX PYRIS CONFEctum. Caput XXI.

Conficitur hoc quemadmodum Cydonite, Sed rarus eſt eius uſus in Medicina. Heßi ruſtici ex Pyris ſylueſtribus ſuccum exprimunt, qui uini ſaporem habet, ſed ob frigidius temperamentum, et humiditatis inconcoctæ abundantiam ſtatim aceſcit, ideoq; muſteum ebibitur. D

VINVM E LABRVSCAE FLORIbus confectum. Cap. XXII.

Huius conficiendi rationem Dioſcorides docet, ſed nuſquam apud nos conficitur.

VINVM EX PVNICIS. Caput XXIII.

Ex Punicis malis exprimitur hoc uinum. Seruatur in Pharmacopolijs, & uinum Granatorum appellatur.

ROSACEVM VINVM. Cap. XXIIII.

Roſaceum uinum in Germania nuſquam uidi præparari, Acetum uerò Roſaceum ubiq; fit.

VINVM EX MYRTI BACCIS confectum. Ca. XXV.

Ex contuſis & expreßis Myrti baccis conficitur Myrtite uinum, In noſtris uerò regionibus nuſquam præparatur.

VINVM MYRTEVM. Cap. XXVI.

Vinum cui contuſæ Myrti baccæ & ramuli cū folijs inijciūtur, Græcis Μυρτίτης, Latinis Myrteum appellatur.

LENTI-

A

LENTISCINVM ET TEREBINthinum uinum. Ca. XXVII.

Lentiscum & Terebinthum arborem, nusquam in Germania habemus. Ideoq; hoc uinum apud nos non confici potest.

PALMEVM VINVM. Caput XXVIII.

Ex uulgaribus palmulis conficiebatur hoc uinum. Nos illud nunc non præparamus. Arabibus Nabith uocatur.

FICATVM VINVM. Cap. XXIX.

In Cypro olim ex Ficubus conficiebatur, eo quo Dioscorides docet modo, hoc uinum.

VINVM RESINATVM. Caput XXX.

Resina in frigidis regionibus uino adijcitur, ne acescat.

PINEIS NVCLEIS CONDITVM uinum. Caput XXXI.

Non præparatur hoc apud nos, nisi quis ex industria & Medicinæ causa conficiat.

CEDRINVM VINVM. Cap. XXXII.

Cedrus arbor apud nos non prouenit. Quapropter illius baccis uinum condire non possumus.

B

VINVM PICATVM. Cap. XXXIII.

Picatum uinum nusquam adhuc confici uidi.

VINVM ABSINTHITE. Cap. XXXIIII.

Ex Absinthio ubiq; conficitur Vinum & Ceruisia, quod nulli incognitum esse existimo.

VINVM HYSSOPITE. Cap. XXXV.

Hyssopo etiam uinum, quemadmodum Absinthio, conditur, & in multis Germaniæ locis conficitur.

MVLTIS ALIIS PLANTIS CONdita uina. Cap. XXXVI.

Plantæ quibus sequentia uina condiuntur, omnes antea descriptæ sunt. Ipsa uerò uina nondum confici uidi.

VINVM AROMATITE. Cap. XXXVII.

Conficitur hodie multiplex Aromatite uinum, præsertim in maritima Germania & Saxonia, quæ Claretum, & Lautertranck appellant. Sed secundum Dioscoridis descriptionem non conficiuntur.

PLVRIBVS DIVERSISQVE ODOramentis condita uina. Ca. XXXVIII.

Sequentia uina apud nos non præparãtur, solo Nectarite excepto, quod ex Inulæ etiam, Nectarion appellatæ, radicibus cõficitur. Vbiq; uulgo Alantwein uocatur. C

PLVRIBVS HERBIS CONDITA uina. Ca. XXXIX.

Herbæ quibus sequentia uina condiuntur, antea explicatæ sunt. Satis igitur sit nouisse, nullam ex illis apud nos confici præter Saluiacum. Conficitur tamen in quibusdam locis etiam ex Dauco, quem syluestrem Pastinacam in 3. lib. nominauimus. Ihenæ in Thuringia ex Polio etiam uinum præparant, cuius Dioscorides nullam facit mentionem. Sequitur etiam uinum ex salis flore confectum. Quid uerò sit salis flos, ipse Dioscorides hoc eodẽ lib. scribit in Metallicis medicamentis, quæ nunc sequuntur.

DE METALLICIS MEDICAMENTIS.

CADMIA. Caput XL.

Multæ sunt Cadmiæ species, nos tantùm duas in Pharmacopolijs habemus. Vnam ex fossilium genere, Alteram factitiam. Illam Germani Galmey, & Pharmacopolæ Lapidem calaminarem. Hanc uerò Thutiam appellant, quæ omnium efficacissima est. Thutia autem Arabica est dictio, qua metallicum Spodium & Pompholyga indicat Serapio. Posteriores uerò Botryiten Cadmiam minorem sic appellarunt, sed malè. Est autem Botryites Cadmia minor, ex accenso & liquefacto ærosolapide fuligo quædam sursum in caminos euolans, & ferreis hastis undiq; eminentibus tuberculis ceu racemus adhærens. Cadmiæ uocabulum recentiores in Cmaiam & Chniam corruperunt. Reliquum autem Cadmiæ genus in multas diuiditur species, à Galeno & Dioscoride descriptas, quarum maximus olim erat in Chirurgia usus. Verùm hæ omnes hodie ubiq; incognitæ sunt, quamuis in nostris metallicis fornacibus, maximè Goslariæ, omnes species gignantur. Diuiditur autem omnis Cadmia in Natiuam & factitiam. Natiua duplex est. Vna cuius Galenus meminit, quæ in Cypri montibus & torrentibus inuenitur, Galeni ætate omnibus alijs à quibusdam Medicis prælata, cuius magna copia in Vuestphaliæ montibus & torrentibus reperitur. Aspectu racemosa, et mixtis ueluti cubis constans, foris spadiceo, intus autem æreo aut argenteo colore. Altera lapis est ponderosus, scaber & uersicolor, quem antea lapidem Calaminarem appellauimus. D

Factitia autem Cadmia in plures species conciditur. Prima Botryitis dicitur, quòd grandis racemi instar, à fornacum lateribus pendeat. Hæc rursum duplex est. Vna qualem iam demonstrauimus, sponte & casu inter liquefaciendum genita. Altera

minor

A minor est, & ferreis bastis ex industria fornacibus insertis, undiq; tuberosa, & racemosa facie adhærens. Secunda Cadmiæ species Placodes appellatur, quòd ueluti latis crustis compacta sit, quæ & ipsa duplicem habet differentiam. Vna craßioribus constat crustis, altera multo tenuioribus, & sibijpsi inuicem superiacentibus compacta est, quarum commissuras candicantes aut pallidæ lineæ cingulorum modo intersecant, quā ob causam Zonitis nominatur. Tertia uerò Ostracitis dicitur, quæ testaceā & terrestrem habet substantiā, cōcretione tenuis, et colore plerūq; nigricans, in ima fornace nascens, cùm cæteræ in medijs fornacibus gignantur. Omnes prædictæ Cadmiæ duræ & pōderosæ sunt. Quarta aūt puluerulenta leuißimaq; est, Pompholygi, id est, Bullæ, substantia et pondere simillima, colore ut plurimùm ex candido in æreum aut cœruleum modicè degenerans. Inuenitur et subfusca, quæ prædictæ plurimùm bonitate cedit, Capnitis uerò uocatur, quòd fuliginis & fumi modo leuis sit. Gignitur hæc non ut reliquæ in ipsis fornacibus, sed in earum ore, quo flammæ eluctantur.

SPODIVM ET POMPHOLYX. Caput XLI.

MAgno errore Spodium in Pharmacopolijs uocatur Ebur ustum, siue Canna, id est, arūdo combusta. Est enim hoc Arabum commentum. Adscribunt huic suo Spodio maximas in confortando e- B pate uires, sed quas neq; ratione neq; aliqua experientia illi inesse cognoscere possumus. Verùm tamen Spodium nihil aliud est, quàm extinstæ metallorum fauillæ, quæ propter pondus rursum decidunt, & circa fornacem eiusq; pauimentum colliguntur. Hoc hodie in Pharmacopolijs Nihiligrisium, & à Germanis Grawnicht appellatur. Pompholyx uerò tenuißimis & leuißimis fauillis constat, quæ summis fornacum caminis adhærent, atq; in magnum corpus accrescunt, sed principio cùm fit, in aqua surgentibus bullis similis est, unde etiam nomen inuenit. Pharmacopolæ eam Nihilialbum, Germani Weiß nicht appellant. Probatur apud nos quæ Norimbergæ conficitur. Antispodia ueteribus dicebantur arborum quarundam frondes & chartæ exustæ, quibus utebantur pro Spodio, cùm huius non esset copia. Tale etiam est Arabum Spodium. Nullum tamen Spodion, siue Antispodium intra corpus sumitur. Quapropter nemo credat Arabum Spodium eas uires in confortando epate habere, quas illi adscripserunt.

CREMATVM AES. Caput XLII.

INualuit hodie consuetudo, ut cuiusuis metalli rudem adhuc materiam, quam Germani Metallici Ertz uocant, æris uocabulo significent. Quidam etiam hoc omnium metallorum generale nomen esse existimant: sed falsò. Nam nullus unquam autor, siue Græcus, siue Latinus, qui de metallis scripsit, hoc te- C status est, sed omnes æris appellatione, quod Græcis χαλκὸς dicitur, peculiare metallum significant, quod Germani Kupffer / & Latini recentiores Cuprum appellant, cuius laminæ uruntur, & in Pharmacopolijs Aes ustum uocantur.

FLOS AERIS. Ca. XLIII.

XΑλκοῦ ἄνθος, id est, Aeris flos, plurimùm differt à re metallica, cōposito nomine χάλκανθον appellata. Est autem propriè Flos æris, tenuißima æris liquefacti substantia, quæ ex repentina frigidæ aquæ affusione in milij magnitudine colore purpureo ceu grana densatur & expuitur. Nullum hodie in Medicina usum habet, quoniam ferè omnia metallica ignota hactenus fuerunt. Errant aliqui ex recentioribus, qui æruginem, id est, Spangrün / florem esse æris existimant.

SQVAMA AERIS. Caput XLIIII.

Λεπὶς χαλκοῦ, id est, Squama æris, est æris superficies, quæ malleorū ictu in squamas resoluitur. Duplex eius genus est, crassa, & farinæ modo tenuis. Crassa Kupfferschlag Germanis dicitur. Subtilior uerò Kupfferbraun / siue Kesselbraun. Tenuiorem Plinius etiam Stomoma appellat, quòd ex summa lanugine excuciatur. Porrò Stomomatis squama, de qua hoc loco Dioscorides agit, à tenui illa plurimùm differt. Nam tenuis squama ex ære fit. D Stomomatis uerò Squama ex optimo ferro, quod ueteres Stomoma appellabant, quoniam cultellorum et gladiorum acies (quas ora etiam appellat sacra scriptura) ex illo fierent. Stomoma ferrum hodie etiā Chalybs, & Germanicè Stahel uocatur. Vergilius Marcellus errat, quòd Stomomatis squamam, æris squamam uocat. Nam ipse Dioscorides aliter scribit.

AERVGO. Ca. XLV.

IΟν Græci æruginem uocant, quoniam florida sit æris rubigo, quæ priuatim in ære ærugo, ut in ferro ferrugo, uocatur. Pharmacopolis uiride æris, Germanis Kupffergrün / Spangrün / & Grünspan appellatur. Qui barbaris & improprijs uocabulis delectantur, Aeruginem Prasion uiride uocant, ut simpliciter Prasion appellatam herbam ab ea distinguant. sed ridicula hæc est distinctio. Sunt autē duo potiora æruginis genera. Vnum ἰὸν ξυστὸν, à Græco uerbo ξέω, quod rado significat, dicunt. Hoc ex industria & arte præparatur, & laminis æris deraditur, unde nomen inuenit. Derasum in massas formatur, & hæc est quæ ubiq; habetur ærugo. Alterū eius genus sponte in ærarijs metallis siue fodinis gignitur, & interdum in uermiculorum formam concrescit, quapropter ἰὸς σκώληξ nominatum est. Hoc autem hodie in nullo usu Medicis est. Inuenitur

tamen

A tamen non rarò in nostris ærarijs fodinis.

FERRVGO. Cap. XLVI.

Iòς σιδήρου, Latinis Rubigo ferri, siue ferrugo, Germanis Eisen rost appellatur. Nota omnibus res est.

RECREMENTVM FERRI.

OMnium metallorum recrementũ Græci σκώριαν, Germani Schlacken appellant. Hoc uerò capite de ferri tantùm recremento agit Dioscorides, quod nos Eisen schlacken appellamus. Quidam ex recentioribus ferri squamam impropriè etiã σκώριαν uocant, ex qua pilulas præparant, à calore resoluto uentriculo salutares.

PLVMBVM ELOTVM.
Cap. XLVII.

PLumbũ Græcis Μόλυβδος, Germanis Blei uocatur. Duo habet genera Plumbum. Vnum nigrum, Alterum candidũ dicitur. Illud est quod hodie simpliciter Plumbum, & à nobis Blei appellatur. Hoc uerò iam stannum tantùm Latini, & Zin Germani nominant. Porrò elotum plumbum ex nigro fit, estq; nihil aliud quàm ipsum Plumbum, cum liquore aliquo in craßiusculam substantiam detritũ, quod siccatum in puluerem transit. Malignis & calidis ulceribus curandis utilißimum.

CREMATVM, SIVE VSTVM
B Plumbum. Cap. XLVIII.

Plumbum usq; in cinerem crematum hoc loco intelligit Dioscorides. Rarus hodie eius est usus.

RECREMENTVM PLVMBI.

Plumbi σκώριαν, siue recrementum, Germani Bleischlacken appellant.

PLVMBARIVS LAPIS.

λίθος μολυβδοειδὴς lapis est metallicus, colore plumbi, ex quo etiam Plumbum excoquitur. Germani Metallici illum Glantz appellant, Plinius etiam galenam. Estq; pariter argenti & plumbi ferax uena.

STIBIVM. Caput XLIX.

STibium Græci στίμμι & στίβι, Pharmacopolæ Antimonium, Germani Spießglaß appellant, quod Plinius etiam Alabastrum & Larbasum uocari scribit. Est autem scißile metallum, colore plumbi, cùm prunis inijcitur, sulphuris modo liquefit, & fœdum odorem remittit. Si diutius cremetur, tandem in plumbum transit.

PLVMBAGO. Ca. L.

PLumbaginem Græci μολύβδαιναν uocant, Cuius duplex est genus. Fit enim quædam cũ plumbo aurum, siue argentum purgatur. Estq; horũ metallorum fæx, quæ ablata maßa in fundo catini reperitur. Hæc Germanicè Test appellatur. Altera C foßilis est, colore prædictæ non dißimilis, quæ plumbiferax uena est: nonnunquam etiam argenti. Eam Germani Bleischweyß uocant. Plinius utranq; hãc plumbaginem galenam etiam uocat. Vtebantur ueteres in emplastris Molybdæna. Iam uerò à Metallicis tantùm cognoscitur.

ARGENTI RECREMENTVM.
Cap. LI.

Argenti recrementum priuatim Græci Ἐλκύσμα, Germani Silberschlacken uocant.

SPVMA ARGENTI.
Caput LII.

ARgenti spuma Græcis λιθάργυρος, Pharmacopolis Lithargyrium, Germanis Silberschaum / & Gledt uocatur. Duplex eius genus colore distinguitur. Quoddam enim aureo est colore, ideoq; Græcis χρυσῖτις, Pharmacopolis Lithargyrium auri, Germanis Goldtgledt dicitur. Alterum colore argenteum candorem imitatur, quod Græcis ἀργυρῖτις, Pharmacopolis Lithargyrium argenti, Germanis Silbergledt nominatur. Est autem Lithargyrium plumbum nigrum, quod purgationis causa argento additur, cum argenti sordibus in spumam concretum.

CERVSSA. Ca. LIII.

Ψιμμύθιον Græci, Cerussam Latini, Bleiweiß Germani uocant. Et hæc plumbum est D aceti acerrimi halitu in candidum pollinem resolutum. Hæc si uratur, donec rufum contrahat colorẽ, colorem facit, qui Sandix appellatur. Quem Vergilius intelligit, cùm ait:

Sponte sua Sandix pascentes uestiet agnos.

Quo loco aliqui Sandicem herbam esse interpretatĩ sunt, quæ lanas inficiat: sed malè. quamuis ipse Plinius etiam crediderit Vergilium herbã intellexisse: quod tamen ex uerbis illius nullo modo colligi potest.

CHRYSOCOLLA. Ca. LIIII.

CHrysocolla Germanis Schifergrün appellatur, qua olim pictores & aurifabri utebantur. Illi, quoniam iucundum haberet colorem: hi uerò ut aurũ ferruminarent, unde etiam nomen inuenit. Hodie nullum habet in Medicina usum.

ARMENIVS LAPIS.
Caput LV.

ARmenium, siue Armenius lapis, æruginosam habet substantiam, ideò ærugini quoq; secundum proportionem in uiribus respondet. Paucißimi Pharmacopolæ hunc lapidem habent. quidam tamen eundem Smaragdi nomine ostendunt, sed magno errore.

COERVLEVS. Ca. LVI.

KYανος, siue Cœruleum, Arabibus Lapis lazuli, Germanis Lasurstein uocatur.

Duplex

A Duplex illius genus est. Vnum in aurifodinis inuenitur, uenis eius per lapidum commissuras in diuersas partes tendentibus. Alterum in maritimis quibusdam litteribus gignitur, crasso sabulo simile. Est etiam factitium, quo pictores tantum utuntur. In Pharmacopolijs ex cœruleo pilulæ fiunt, quas de Lapide lazuli cognominant.

INDICVM. Ca. LVII.

Malè lapidis appellatio Indico præponitur, nequaquam enim lapis est, sed color in purpura cœruleus, propterea Dioscorides eum cœruleo coniungit. Est autem duplicis differentiæ. Vna in India arundinibus adnascitur, ut scribit Dioscorides. Altera infectiuum, siue βαπτικὸν appellatur, quæ apud nos à tinctoribus ex Isatide herba præparatur, cuius florida spuma est, unde à Germanis Weydtblům/ & Indich appellatur.

OCHRA. Ca. LVIII.

Ochra lutei coloris terra est, quam Germani Ochergel uocant, Cuius tres sunt differentiæ. Quoties Ochræ colore plantarum flores à Dioscoride describuntur, non pallidus color tantùm, sed luteus etiam intelligendus est.

CINNABARIS. Ca. LIX.

Cinnabaris sine dubio est gummi siue exiccatus ille rubeus succus, qui in Pharmacopolijs san B guis Draconis appellatur. Plinius ex Elephanto & Dracone pugna elisum & commixtum sanguinem esse credidit, Verùm falsò, & mercatorum fabulis deceptus. Nostra ætate inuentum est, proceræ cuiusdam arboris in Aphrica genitæ gummi, siue lachrymam esse. Fallitur Anto. Musa, dum putat nostrum Draconis sanguinem diuersum esse ab eo, qui à Serapione describitur, quoniam Serapio Sideritidis esse succum scribat. Qua in re errauit Serapio, Propterea non sequitur, quòd sint res diuersæ.

MINIVM.

Minium, cuius hoc capite meminit Dioscorides, uena est, ex qua Argentum uiuum conficitur, & alio uocabulo etiam ἄνθραξ, à colore uocatur, Germanis Bergzinober/ & Queckfilber ertz nominatur. Quod hodie ubiq; Minium à Pharmacopolis, et Germanis Menge dicitur, minimè uerum est Minium, sed sandicis species, neq; unquam ex eo Argentum uiuum fieri potest, quod Minio proprium est.

ARGENTVM VIVVM. Caput LX.

Argentum uiuum, siue Vena eius in marmore, siue per se inueniatur, idem est. Plinius Hydrargyron ab Argento uiuo distinguit, sed malè. Germanis Queckfilber/Pharmacopolis Chimistis Mercurius appellatur.

RVBRICA SINOPICA. Caput LXI. C

Μίλτος Σινωπικὴ in Cappadocia olim effodiebatur, nunc uerò in nullis Pharmacopolijs habetur.

FABRILIS RVBRICA. Caput LXII.

Fabrilis rubrica est rufa gleba, quam hodie Bolum appellamus. Huic etiam cognata est lapidosa ista terra, quam nos Rötel/ siue Rötelsteyn uocamus.

LEMNIA TERRA. Caput LXIII.

Rarißimè hodie Lemnia terra affertur. Mirum enim in modum adulteratur. Olim hæc Lemnia sphragis, id est, Sigillum appellabatur. Nūc uerò Terræ sigillatæ appellatione in Pharmacopolijs habetur, sed quæ minimè uera sit.

ATRAMENTVM SVTORIVM. Caput LXIIII.

Atramentum sutorium Græci χάλκανθον. Pharmacopolæ Vitriolum, Germani Kupffer wasser appellant, multas habet differentias. Quoddam in stirias destillando concrescit, unde σταλακτὶς σταλακτικὸν, & λογχωτὸν appellatur. Quoddam in glebas cōcrescit, quod πηκτὸν, id est, gelatum uocatur. Tertium coquitur donec refrigeratum geletur, hoc ἑφθὸν nominatur, & ubiq; habetur. Colore etiam distinguitur Chalcanthum. Est enim cœruleum, uiride, & candidum. Posterioris Dioscorides non meminit. Mirum in modum errat Antonius Musa, quòd scribit Vitriolum Romanum nunc appellatum, ueterum Mysi esse. Olim coria sutores Chalcantho tingebant, unde apud Latinos nomen inuenit. D

CHALCITIS. Ca. LXV.

Quantum ex Galeno cōijcere possumus, duplex est Chalcitis. Vna quæ in fodinis cōcreta inuenitur, Altera quæ ex Chalcātho fit. Vtraq; hodie ignota est, quamuis in nostris ærarijs fodinis reperiatur. Galenus cùm scribit Chalcanthum etiam in Chalcitida paulatim mutari, incepta foris à superficie mutatione, non intelligit in superficie cuiusuis Chalcanthi colore in candidam seu pallidam substantiam resolutam materiam, ut Musa falsò putat. Quapropter idem Musa immeritò reprehendit Galenum, qui ipse metallicas fodinas inspexit, & diligenter Chalcanthi in Chalcitida mutationem obseruauit, Musæ uerò nulla omnino in metallicis fides habenda est, cùm in fœdos errores incidat, utpotè homo qui nullas unquam metallorum fodinas inspexerit. Nihilominus tamen ipsum Galenum & Georgium Agricolam, metallicarum rerum diligentißimos scrutatores, inscitiæ arguere non erubescit. Sed impunè nequaquam hoc fecerit. Quandoquidem pro

pediem

A pediem temeritatis suæ pœnas luet, ubi Georgius Agricola suas de rebus metallicis lucubrationes ædiderit.

PSORICVM.

Ψωρικὸν compositio est, ex metallicis quibusdã medicamentis, contra scabiem, facta, unde & nomen inuenit.

MISY. Caput LXVI.

Misy non minus quàm Chalcanthum, congelatus est humor, qui per commissuras Pyritidis, id est, ærarij lapidis, fluxit: Ibidem aliquãdiu cõtentus in duram, sed interim friabilem, substantiam concreuit. Est autem Misy gleba, substantia, sapore & uiribus Chalcantho similis aspectu, atq; in friando arenosæ naturæ, colore aureo, stellarum & scintillarum ignis modo splendens. Fuit hoc medicamentum olim Galeni ætate in frequenti usu, à quo tempore usq; ad nostram ætatem omnino incognitum fuit, nec adhuc à quoquam cognoscitur, uno atq; altero excepto. Antonius Musa in suo de Simplicibus examine scribit, Vitriolum uulgo appellatum in Pharmacopolijs Romanum, uerum esse Misy, magno, fœdo & pudendo errore. Siquidem Vitriolum Romanum uiridissimum habet colorem, Misy aureum: nec est ulla in aspectu nota, quæ conueniat. Non animaduertit temerarius ille homo, Vitriolum Romanum illam esse Chalcanthi speciem, quæ Pecton uocatur, ui B ridi aut cœruleo colore, & sponte in fodinis concrescens, unde nomen inuenit. Huiusmodi sanè homines Herculi mihi similes esse uidentur, Lernæ hydræ capita amputanti. Nam cùm unum errorem tollere nituntur, quod tamen incassum conantur, multò plures & periculosiores substituunt, eosq; stabiliunt. Habetur enim scriptis eorum non parua fides. Verum autem Misy in maxima copia inueni Goslariæ, cùm in metallicas fodinas ibidem descendissem, omnino ea facie, colore, substantia & facultate, quibus à Dioscoride, Galeno & Plinio describitur. Cuius magnam quantitatem mecum huc Vuitenbergam attuli, sperans posse fieri, ut rursus in usum recipiatur.

ATRAMENTVM METALLICVM, Caput LXVII.

Μελαντηρίαν Pharmacopolæ adhuc Atramentum nigrum, siue griseum, Germani Atrament appellant.

SORY. Caput LXVIII.

Σῶρυ Melanteriæ cognata res esset, nisi rufum magis colorem haberet. Pharmacopolæ Sory ostendunt sub Atramenti rubei nomine, Germani rot Atrament uocant. Sciendum est Chalcanthũ, Chalcitida, Misy, Melanteriam, & Sory, omnia ex una materia constare, nempe gelato humore, qui per lapides æs in se habentes, fluxit & destillauit, C sed differre, secundum admixtam illi terræ diuersitatem, quo fit ut omnia illa in aqua cocta Chalcanthũ remittant.

DIPHRYGES. Ca. LXIX.

Triplex est Diphrygis genus. Primum luto simile quiddam est, & in cuniculis è terra eructatur, quod Dioscorides in sola Cypro gigni testatur. Sed hoc certò affirmare difficilimum est, cùm tam spaciosum terrarum orbis, multa habeat loca omnium metallicorum medicamentorum feracia, quibus olim Cyprus nobilitata fuit. Inter quæ Germania iamdiu principatum obtinet. Ipsum natiuũ Diphryges non minus quàm Cyprus gignens. Eructatur nanq; Goslariæ è terra in cuniculis colore luteũ, substantia lentum glutinosumq;, figulinæ cretæ modo tanto impetu, sed paulatim expuitur, ut lapillos etiã prodiens sursum attollat: natura & facultatibus Misy respondet. Secundum fæx æris est, quemadmodum Molybdæna auri & argenti. Tertium ex Pyrite lapide usto præparatur. Omnium tamen optimum est secundum, quod Germani Offenbruch uocant, hodie nullum habet in Medicina usum. Pandectarius uehementer errat, quòd Diphryga & lapidem Phrygiũ eandem rem esse scribit. Confundit enim hæc duo.

AVRIPIGMENTVM. Caput LXX.

Auripigmentum Græci Ἀρσενικὸν uocant, Germani Auripigment/siue Operment. D Chimistæ & Pharmacopolæ Arsenicon ab Auripigmento hodie distinguunt. Nam Arsenici appellatione facta quædam ex metallicis quibusdam uenena intelligunt. Est autem apud Græcos & Latinos duplex Auripigmenti genus. Vnum in glebas concretum & lapidosum. Alterum in laminas, fissile & purũ. Hoc uerò optimum est.

SANDARACHA. Ca. LXXI.

Sandaracha eandem habet cũ Auripigmento materiam, & in iisdem fodinis, & in iisdem glebis inueniuntur. Differentia est quòd flammeo colore, ut Cinnabaris metallica, fulgeat, propterea ab Arabibus Auripigmentũ rubeum uocatur. Hodie in Pharmacopolijs gummi Iuniperi Sandaracha uocatur, maximo errore, & qui ab Arabum interpretibus originem duxerit. Antonius Musa, Georgium Agricolam in Sandaracha reprehendit immeritò, quoniam ipsius Agricolæ uerba de Sandaracha nullo modo intellexit.

ALVMEN. Ca. LXXII.

Alumen Græcis Στυπτηρία, Germanis Alaun uocatur. Multæ olim eius erant differentiæ. Nos uerò illud habemus, quod Græci βολῖτιδα, id est, glebosum, atq; hoc factitium. Nam ex natiuo gleboso scissile Alumen gignitur, quod flos ueluti illius est, uiribus efficacissimum omnium. Antonius

A Musa turpiter errat, quòd scribit Alumen scißile esse illud, quod hodie Alumen plumosum, siue de pluma uocatur. Nam omne Alumen in aqua resoluitur, & in igne exuritur. Plumosum uerò in aqua nunquam dissoluitur, neq; in igne mutatur, etiam si pluribus diebus cremaretur. Alumen scißile omnium efficacissimè totum os astringit, Alumen uerò plumosum nihil omnino præter quòd exiccet. Quid uerò Alumē de pluma sit, statim indicabitur, ubi ad lapides peruentum erit.

SVLPHVR. Ca. LXXIII.

Θεῖον Græci Sulphur, Germani Schwefel appellant. Viuum Sulphur appellatur Græcis ἄπυρον, quoniam ignem nondum expertum est. Tale existit omne foßile Sulphur, quod nondum liquefactum & in frustula fusum est.

PVMEX. Ca. LXXIIII.

Pumex lapis omnibus est notus, quem Græci Κίσσηρυ, Germani Bims appellant. Est autem lapis in ardentibus montibus natus, qualis in Melo, Lypara, Sicilia, & alijs quibusdam locis sunt, è quibus insulis & montibus mari expositis, nonnunquam in mare præcipitantur, cui postea innatant propter substantiæ raritatem, quod uidentes nautæ & mercatores, spumam maris esse pumicem credūt: sed falsò.

SAL. Caput LXXV.

B Salis genera plurima sunt. Prima tamen diuisione in duo genera diuiditur. Quidam enim foßilis est, & quidam factitius. Ex foßili olim maximè probabatur ad Medicinam Hammoniacus, pro quo alius factitius eiusdem nominis irrepsit, aurifabris & ærarijs fabris quàm Medicis utilior.

Nunc uerò ex foßili primam bonitatis notam habet, qui lucem transmittit, & in cubos dum frangitur se diuidit, quem gemmæ salem Pharmacopolæ uocant.

SALIS SPVMA, AVT LANVGO.

Ἁλὸς ἄχνη, id est, Salis spuma, qua hodie omnino in nostris Pharmacopolijs caremus, quamuis etiam in nostri maris cautibus gignatur, ut in Suecia, Dania, & Noriuuegia.

MVRIA. Ca. LXXVI.

Alme, id est, Muria duplex est, Natiua & factitia. Natiua ex salinarum fontibus hauritur. Factitia eo modo præparatur, quo Columella docet. Germani Muriam factitiam Salzlacken. Natiuam uerò Sahl appellant.

SALIS FLOS. Ca. LXXVII.

Ἁλὸς ἄνθος in Aegypto Nili gignitur, & in alijs quibusdā locis. Quapropter nobis ignotus est.

NITRVM. Ca. LXXVIII. C

Nitri multæ sunt differentiæ. Ex quibus etiam est quod hodie Salpetræ appellatur. Hoc substantiæ tenuitate omne aliud Nitrum antecellit, differtq; à ueterum, id est, uero nitro, quod salis modo candentibus testis prunisq; impositum, primùm paucas bullas emittit, quibus cessantibus ipsum nitrū remanet, nec ab ipso igne accendi aut consumi potest, sed salis modo tostum igni resistit. Nostrum uerò nitrum, quod ex nitrosæ terræ diluto coquitur, contactum igne ocyßimè flammam concipit, totumq; in aërem resoluitur. Hinc colligimus ualde esse tenuiū partium. Nam gustatum quoq; cum maxima tenuitate pungit, atq; copiosam ex alto saliuā prouocat. Errant igitur, qui nitrum frigidum esse pronunciant.

SPVMA NITRI.

Dupliciter huius medicamenti nomen profertur. Aut enim duobus separatis uocabulis Ἀφρὸς νίτρου nominatur, aut ex utroq; composito nomine ἀφρόνιτρον. Hinc Martialis in Apophoretis utrunq; illi nomen hoc distycho tribuit:

Rusticus es, nescis quid Græco nomine dicas,
Spuma uocor Nitri, dicor & Aphronitrum.

Gignitur autē duobus modis. Primum per se in cautibus cauernosis, nullo iuxtà nascente nitro. Secūdo autem, in ueri nitri, quale in Aegypto habetur, aceruis superficietenus in spumosam substantiam resolutis eius glebis, quod ad nos omnino nō adfertur, neq; D apud nos hactenus inuentum est. Primum uerò in petris & antiquis muris ex nitroso tenuiq; humore in illis concepto gignitur, habetq; hoc duas ab inuicem diuersas species. Quod enim in petris nascitur, substantiam habet magis terrestrem, ideoq; in testa prunis impositum, donec ipsa testa excāduerit, primùm bullas agit, quibus attolli desinentibus, id quod aqueum in eo erat, consumptum esse cognoscimus, quo consumpto quod terrestre est, salis & ueri nitri modo remanet. Hinc dicit Dioscorides, paulò post principium, quòd utrunq; tam nitrum quàm spuma nitri, salis modo torreantur, uel crementur. Porrò Aphronitrum in antiquis muris nascens, iam dictæ aspectu simile est, colore candidißimum, substantia uerò multo tenuiore, quàm in petris natum constat. Ideoq; factitij nostratis nitri instar prunis inspersum, facilimè flammam concipit, totumq; in flammam, fumum & aërem resoluitur: capellæ uehementer huius linctu delectantur.

Nouisse autem oportet, omne nitrum quod accendi potest, non esse illud nitrum quod ueteres describunt. Color uerò tam nitro quàm Aphronitro non ubiq; terrarum idem est. Alibi enim rubent, alibi ad purpuram inclinant. At Aphronitrum quod Ibenæ cauernosis cautibus adnascitur, partim cinereo, partim candidißimo cōficitur colore, atq; hoc triticeæ farinæ aspectu simile est, ut etiam Galenus scribit.

Quod

A Quod autem antiquis muris efflorescit, nunquã alio quàm candido conspexi colore.

FAEX. Cap. LXXIX.

Faecis appellatione hoc loco Vini & Aceti faecẽ intelligit Dioscorides. Est autem Faex horum liquorum sedimentum, quod Germani Hefen appellant.

CALX. Ca. LXXX.

Ἄσβεστος Graecè inextincta Calx appellatur, Germanicè Ungeleschter Kalck. Crematur et Calx ex marinis buccinis, ut in maritima Germaniae ora, ubi omnia aedificia, tam publica quàm priuata, huiusmodi calce extruuntur. In mediterraneis locis ex albo lapide & marmoris genere quodã viliore paratur.

GYPSVM. Cap. LXXXI.

Gypsum in multa genera diuiditur. Quoddam in longos & rectos pectines finditur, quoddã uerò in laminas, quod idem est cum Aphoselino, siue speculari lapide. Quoddam etiam in glebas magnas concrevit. Omnia haec genera Germani Gips uocant.

SARMENTORVM VITIVM Cinis. Cap. LXXXII.

Sarmenta uitis omnibus nota sunt, ex quibus Cinis lixiuiae causa uritur: quamuis ipse etiã Cinis per B se Medicinam faciat.

HALCYONIVM. Ca. LXXXIII.

Ἀλκυόνιον marinae spumae species est, propterea in Pharmacopolijs spuma maris uocatur, cuius quinq; habentur differentiae.

ADARCES. Ca. LXXXIIII.

Ἀδάρκης quoq; spumosum quiddam est, quod Itali Pallam marinam uocant.

SPONGIAE. Ca. LXXXV.

Spongiae omnibus notae sunt, quibus mensae & alia quaedam exterguntur, Germanicè Schwemme uocantur: quo nomine etiam Fungi continentur.

CORALLIVM. Ca. LXXXVI.

Corallium lapideus frutex est in mari natus, cuius tres species triplici colore distinguuntur. Est enim nigrum, candidũ & rufum. Omnes Germanicè Corallen appellantur. Vulgatius est rufum, & preciosius candidum. Nigrum raro inuenitur, et priuatim ἀντιπαθὲς uocatur.

PHRYGIVS LAPIS. Caput LXXXVII.

Qualis sit lapis Phrygius, hodie omnino incognitum est, quãuis in omnibus ferè Pharmacopolijs habeatur sub lapide Lyncis nomine. At cùm duo sint lapides Lyncis appellatione uenientes, necesse est ut indicem, uter horum Phrygius sit. Pri- C mus itaq; instar digiti oblongus atq; teres est, & in mucronem desinit. Alter uerò aspectu terrae glebam imitatur, mediamq; inter lapidem & terram substantiam habet: colore est pallidus aut subfuscus, candidisq; maculis & lineis ueluti situm contraxisset, distinguitur. Posteriorem hunc Phrygium lapidem esse censemus. Autor Pandectarum atq; Serapio Diphryges & Phrygium lapidem confuderunt, eandẽ rem esse falsò existimantes.

LAPIS ASSIVS. Ca. LXXXVIII.

Assius lapis in Asso Troadis promontorio inuenitur, unde nomen inuenit. Hodie uerò ignotus est.

PYRITES LAPIS. Cap. LXXXIX.

Pyrites lapis Arabibus Marchasita, Germanis Kiß uocatur, cuius multae sunt species, metallicae rei peritis cognitae.

HAEMATITES. Cap. XC.

Haematites lapis nomen suum in Pharmacopolijs retinet, & Germanicè Blůtstein appellatur, cuius multae species à Plinio enumerantur, quae omnes in Herciniae Saxoniae montibus gignitur, una tantùm excepta.

SCHISTVS. Cap. XCI.

Σχιστὸς scissilis est lapis, substãtia & uiribus Hae D matiti similis, colore tamen magis pallido, & uiribus secundum proportionem debilioribus ab illo dignoscitur.

GAGATES. Ca. XCII.

Gagates & Thracius lapis substantia & uiribus ualde similes sunt. Vtraq; enim ex bituminosa materia constat. Distinguuntur inuicem forma diuersitate. Gagates enim crustaceus est. Thracius uerò sibijpsi undiq; aequalis. Porrò lapidis Gagatae species est, qui copiosè in Germaniae montibus inuenitur, & quo fabri aerarij & ferrarij pro carbonibus utuntur, quod ex substantia, odore, uiribus & forma demonstrari potest. Germanicè hi lapides Steynkolen appellantur. Hoc Gagatae genus Theophrastus ἄνθρακας γεώδεις uocat.

THRACIVS LAPIS. Caput XCIII.

Thracius lapis idem est cum succino nigro, quod nos Schwartz Augsteyn appellamus.

MAGNES LAPIS.

Magnes lapis in multis Germaniae locis inuenitur, propterea omnibus notus est, Germanicè Magneth/ & Eisenbrant uocatur. Nasci-

A tur in Miſniæ montibus, & in Hercinia Saxoniæ, prope Harziburgum, miliare Germanicum à Goslaria diſtantem arcem, & ab eius loci incolis Segelſteyn appellatur, quòd nautæ eo utantur.

ARABICVS, GALACTITES, MElitites, Marochtus, Alabaſtrites, & Thyites, lapides.

ARabicus, Galactites, Melitites, Marochtus, Alabaſtrites, & Thyites, hodie omnino incogniti ſunt lapides: quamuis ad Thyiten etiam referri poßit lapis, qui Stolpæ naſcitur, duritie ſua etiam ferrum durißimum reſpuens. Ex hoc olim mortaria fiebant, unde & nomen inuenit. Porrò Galactites Hildenshemij gignitur, iiſdem forma, ſubſtantia & uiribus, quas illi Dioſcorides tribuit. Arabicus quoq; quamuis non cognoſcatur, Hildenshemij in montibus inuenitur, partim candidißimo, partim maculoſo ebori ſimilis. Vſtus exaſperatur, ideoq; optimum dentifricium exiſtit.

IVDAICVS LAPIS.

IVdaicus, qui etiam Palamites, Phœnicites, Thocolites & Eurios appellatur, adhuc in Pharmacopolijs Iudaici nomine habetur. Plinius ex eo lapide quatuor fecit lapides, nominũ diuerſitate deceptus. Eſt autem inſigni & mirabili forma lapis, in quo ſolo naturæ artificium cognoſci poteſt.

B AMIANTVS LAPIS.

AMiantus lapis ſine dubio eſt ſcißilis ille & friabilis lapis, quem Pharmacopolæ Alumen plumoſum uocant, qui eam habet naturam, ut igne nunquam conſumatur, etiamſi aliquot diebus cremetur. Multæ eius differentiæ ſunt. Inuenitur interdũ flexilis, ut fila & tela ex eo fieri poßint. Agyrthæ pilos Salamandræ eſſe dicunt, ſed falſò. Eſt enim lapis qui ex montibus effoditur. Plinius Indici cuiuſdã lini meminit, quod igne conſumi non poßit: ſed mercatorum fabulis deceptus. Nam idem eſt cum Amianto linum illud. Germanicè hic lapis Federweiß/ Steinflachs/ Steindacht/ vñ das Ewig liecht appellatur. Eſt & aliud Amiantum, quod in laminas finditur, ut lapis ſpecularis, ſed huius nullam facit mentionem Dioſcorides.

SAPPHIRVS.

Sapphirus gemma eſt omnibus nota, cuius plures ſunt ſpecies, uulgo Saphir uocatur.

MEMPHITES.

Memphites circa Memphim urbem Aegypti inuenitur. Hodie uerò omnino incognitus eſt.

SELENITES.

SElenites qui alio nomine Aphroſelinus uocatur, idem eſt cum ſpeculari lapide, quem Germani vnſer Frawen Eiß/ & Erdtglaß appellant. Fin- C ditur in laminas, ex quibus olim feneſtræ fiebant, quales adhuc in uetuſtis templis & ædificijs uidemus.

IASPIS.

IAſpis multas habet ſpecies, quæ colore diſtinguuntur, hodie tantùm notus eſt qui ad rufum colorem inclinat, Ienæ pluribusq; alijs locis in Germania naſcens.

AETITES.

Aëtites non in aquilarum nidis gignitur, ſed in montibus & ſaxorum commiſſuris inuenitur. Germanicè Adlers ſtein uocatur.

OPHITES.

OPhites multas habet differentias. Qui uerò cinereo eſt colore, & maculis diſtinctus, in Germania etiam inuenitur, & uulgo Schlangenſtein appellatur, è quo cochlearia & pocula fiunt, quæ contra uenena uim habere creduntur. Diui Bennonis monumentum quatuor columnis ex Ophite factis ſuſtentabatur Miſnæ in arcis templo, quod hoc anno deſtructum eſt.

Porrò Ophites, cui grauitatem Dioſcorides tribuit, hodie omnino non cognoſcitur, dubiumq; eſt utrum ea uox βαρύς, id eſt, grauis, ad pondus an ad odoris grauitatem referenda ſit. Porrò Hildenshe- D mij marmor planum ceditur, maculis atq; etiã ſquamis ſerpentinis ſimilibus conſtans, odore cùm teritur graui uſtum cornu, ſimulq; putrida oua referenti, qui etiam eo odore alioquin ſaluberrimum fontem ſub huius marmoris petra largis undis ſcaturientem inficit. Nam ieiuno ſtomacho hauſtus, ructus cit odorem & ſaporem ipſius lapidis referentes. Porrò hoc marmor ſine dubio eſt Ophitis ſpecies. Hinc colligitur, grauitatem non ad pondus, ſed ad odorem referendam eſſe, cùm aliàs ferè omnes lapides ponderoſi ſint.

SPONGIARVM LAPIDES.

In Spongijs teſtacei inueniuntur lapides, qui in Pharmacopolijs adhuc habentur.

LITHOCOLLA.

LIthocolla gluten eſt, quo lapicidæ lapides fractos conglutinant. Germanicè Steinleim uocatur, cuius plures ſunt confectiones.

OSTRACITES.

OStracites Hildenshemij naſcitur ſubſtantia & aſperitate teſtas lateresq; imitatur, atq; percuſſus eorum modo reſonat, concretione planus eſt, ſibijpſi crebris ceu lateribus interpoſitus.

SMYRIS

A

SMYRIS LAPIS.

Smyris duritia Adamanti proximus est, ideoq; Gemmarij utroq; gemmas poliunt. Vitrum etiã co finditur. Germanicè Schmirgel/ siue Schmirgel uocatur.

ARENA LITTORALIS.

Hoc loco intelligenda est Harena, quæ in marinis littoribus inuenitur.

COS NAXIA.

Naxiæ cotes in Cypro olim inueniebantur, nobis pro eis alias accipere licet, quæ simile habeant temperamentum.

GEODES LAPIS.

Geodes lapis Aëtite cognatus est. Quemadmodum enim Aëtites lapidem, Ita Geodes terram in se complectitur, propterea à Græcis γεώδης, & à Germanis Erdstein uocatur. Gignitur in Misnia non procul à Dresda, & in Saxonia prope Hildenshemiam urbem.

TERRA. Caput XCIIII.

B

Eretria, Samia, lapis in Samia terra repertus, Chia & Selenusia terræ hodie omnino non afferuntur. Cimolia uerò Creta etiam appellatur, cuius duplex genus colore distinguitur. Est enim purpurascens altera, & candida altera, hanc Cretam Latini, & Germani Kreiden/ siue Tnit appellãt. Affertur ex Anglia.

MARINAE TESTAE.

In maritimis locis & littoribus ex salis aspersione, terra & calculis testacea corpora concrescunt, quæ Dioscorides hoc loco intelligit.

TERRA EX FORNACIBVS.

Fornacum terra omnibus nota est, quam Germani Ofen leymen/ siue Backofen leymen uocant. Non tamen intelligenda est terra, siue lutum ex quo fornaces fiunt, sed ea quæ iam in fornacibus longo tempore exusta est. C

MELIA TERRA.

Ex Melo insula olim terra hæc in alias terras ferebatur. Nunc illi cognata quædam alia ex Tripoli Aphricæ affertur, temperamento, uiribus et substantia Meliam referens, qua Barbitonsores in extergendis peluibus utuntur. Ipsa tamen Hildeshemij inuenitur, ea substantia, colore, strepitu, & abstergendi ui, quibus hic describitur. Plinius candidæ etiam meminit, quæ Melini nomine & ipsa ibidem reperitur.

AMPELITIS TERRA.

Ampelitis, siue Pharmacitis terra, Bituminosam habet substantiam, & gagatis modo crustacea est, & in assulas finditur. Scissilis talis apud nos etiam cum fossilibus carbonibus (quos gagatis speciem esse dixi) ex montibus eruitur Zuicauiæ in Misniæ finibus, & Aquisgrani in inferiori Germania à fabris lignarijs Schwartze kreide/ id est, Nigra creta appellatur.

FVLIGO. Caput XCV.

Ἀσβόλη Græcis, Fuligo dicitur, Schmitze Germanis. In primo libro de Fuligne dictũ est, quæ ex pinguibus rebus conficitur. Hoc uerò loco eam Fulignem intelligit Dioscorides, quæ in Vitrarijs Officinis ex siccis lignis flamma resolutis gignitur. Inuenitur etiam pinguis, lenta, & in nigras massas pici similes concreta Fuligo, maximè in rusticis ædibus, trabibus supra focum adhærens, quæ ex humidis lignis fit, & Germanis Růß appellatur, acrimonia prædictam superans. D

ATRAMENTVM LIBRARIVM. Caput XCVI.

Omnibus notum est quo scribimus Atramentum. Hodie tamen alia ratione fit, quàm qua Dioscorides docet.

Finis Annotationum Valerij Cordi in Dioscoridem.

EVRICII CORDI SIMESVSII, IVDICIVM DE HERBIS ET SIMPLICIBVS MEDICINAE: AC EORVM, QVAE APVD Medicos controuertuntur, decisio & explicatio.

A.

Acacia uera non est agrestium Prunellorum succus, sed nascentis in Aegyptia cuiusdã spinæ fructus.

Acanthus, Branca ursina Romana, hodie ab Italis dicitur.

Aconitum alterum, id est, Lycoctonon, Wolffskraut.

Acorus non est Gladiolus ille nostrâs, luteis Lilijs.

Acutella, Dioscoridis est Ononis, Germanicè Hawhechel/ & Stallkraut.

Adianton, nõ est muraria Rutha, Germanicè Maurrauten.

Aegylops non est dicta Aquileia herba, sed fortè Auena, quam Virgilius sterilẽ cognominat. Festucago à Gaza uertitur.

Agrimonia hodie dicta, uerum est antiquorum Eupatorium.

Aiuga, id est, Chamepitys, quæ hodie Iua moschata dicitur, corrupto scilicet ab ibiga (quod item ab abiga est corruptum) nomine.

Alcæa fortè, quæ Germanicè Hochleuchten / & Sigmarskraut nominatur.

Alcibiadium fortè syluestris Buglossa: habet enim semen quasi uiperinum caput.

Alibium, id est, Inguinalis & stellaria Buboniumq́;.

Alsine duplex, maior quæ Caprifolium & Matersyluia: Minor, quæ altera Auricula muris dicitur.

Alysma, quod uulgares Herbarij Alineam corruptè uocant, Aquatica plantago est, alia tamen à Barba syluana.

Amarãthos duplex, purpurei scilicet et aurei floris: hæc Stechas citrina hodie dicta, illa Flos amoris.

Amaracus in Galeni simplicibus eadem Matricariæ, Meter/ Mütterkraut. Sic & Sampsychon cognominatur.

Ambubeia, agreste Cichorium, Wegwart/ Wegweise/ & Hindtleuff.

Amianton, uide Salamandra.

Amomum, Hierichuntis rosa, quæ ut sacrum spectaculum in natali Christi nocte, quasi tunc aperiatur, hactenus in Templis ostensa est.

Ampeloprason, uineale Porrum, Wild lauch.

Androsaces, fortè quæ hodie Cuscuta dicitur.

Androsæmon, ultima Hyperici species propriè dicitur.

Angelica apud Dioscoridem Smyrnion.

Antyrrhinon, herba quæ aliàs iam Orant dicitur. Et fortè eadem Cynocephaleæ.

Aparine Germanicè Klebkraut.

Apios, herba quæ et Raphanus agrestis, rotunda radice.

Apium palustre, fortè Giersca, uel Angelicæ species.

Arbutum, id est, Vnedo, quo etiam nomine Epimelis; id est, Sitanium, Mespilum dicitur.

Argallicum apud Aurelianum Symphytum est, id est, Walwurtz.

Aristolochia rotunda, non est quæ Germanicè Holwurtz appellatur, quòd historiæ minimè respondeat.

Armeniaca mala Germanicè Amarellen.

Aron omnibus eodem uulgo nomine cognita, cui Serpentaria in uiribus similis: non habet, ut Plinius tradit, magnam radicem.

Asa non est, ut hodie Medici putant, Laser seu Laserpitiũ, sed alius ueteribus fortè ignotus succus.

Asclepias falsò à quibusdam ea herba, quam uulgo Gundelreb dicunt, creditur.

Ascyron, est secũda species Hyperici, Perforata, quã uulgo Kunrat/ Harthaw/ & Vnserfrawen betstro nominant.

Aspalathos, arbor ignota, quam Arabes Darsciscahan, seu Darsisahan uocant.

Asperula Germanicè Liddegenge.

Asphodelo carent Germani Seplasiarij.

Asplenos, id est, Scolopendria, non tamen Ceruina lingua, sed quæ Arabicè Ceterach, et Germanicè Steinfarn uocatur.

Aster Atticus, est Inguinalis, quam malè apud Serapionem pro Eryngio accipiunt, nomine decepti Herbarij.

Auena Græcè Aegylops à Plinio dicitur.

Auricula muris, quæ Græcis, idem significante nomine, Myosotis dicitur, non est Pilosella, quam Germanicè Meußohr uocamus.

B.

Barocus fortè Galiopsis, Daube nesseln/ Binsaugen.

Bechion, Tußilago Latinè, Farfarella, & Vngula equina terrestris, Germanicè Eselshüff/ Brandlattich.

Behen, ignota antiquis Græcis radix.

Berwurtz fortè Daucus Creticus.

Ben apud Arabes idem Mirabolano, quam Dioscorides Myrepsicam cognominat.

Berberi fructus Spinæ, quæ Græcis Oxyacantha, id est, Acida spina dicitur, Germanicè Surich/ Erbsel.

Betlersleuse/ fortè Græcorum Xanthium.

Bitorta, quæ & Bistorta, nõ est, ut creditur, Serpentaria,

taria, imò plus ad Britannicam accedit.

Blattaria, species est Verbasci, non ita hirsutis, sed uiridioribus folijs.

Blitum Germanicè Benet: & est hæc uox à Latina uoce benedicta corrupta, Alia tamen est à Benedicta illa, quæ Cariophyllata dicitur.

Branca ursina, Romana herba est Topiaria, quæ Acanthus Græcè uocatur, & Pæderates: de qua Virgilius in Bucolicis.

Braßica uulgare olus, Germanicè Kôl.

Braßica marina, quæ à Medicis hodie Soldanella uocatur.

Britannica credi posset fortè eadem Bistortæ, quam falsò Serpentariam dicunt.

Bubonium, id est, Alibium, Inguinalis, Aster Atticus, Stellaria.

Bucranion à Galeno dicta, Antyrrhinos est.

Buglossæ hodie plures uocantur, uix tamen uera hîc cognoscitur, quã Leonicenus Cirsion putat, Syluestris fortè Echion, id est, Alcibiadion est.

Bulbus agrestis, Græcè Colchicon, Germa. Herbstblůmen.

Buphthalmus nõ est eadem cum Chrysanthemo, sed quæ uulgo Rûtill/id est, Vaccinum anethum dicitur, aliâs Cotula non fœtida.

C.

CAcalia eadem Cancano, & nõ diuersa, ut Aegineta putauit.

Calamus odoratus, fortè non hîc habetur, & qui sic hodie dicitur, fortè Acorus est.

Capsia, est quæ Zinziberina & Piperina dicitur, et fortè inter Nasturtij genera referenda.

Caputium hodie dictum olus, Germanicè Caputz/ Braßicæ genus est, quod Cumanum Plinius uocat, Seßile, folio & capite paululum, non tamen ubiq;, similiter prouenit.

Cardiaca, fortè Melissophyllo adnumerãda, uel Marrubij species.

Cardus panis, Eryngij species creditur.

Cariophylli flores antiquis ignoti.

Cataputia minor, Germanicè Lathyris: maior Cici siue Croton, Arabicè Cherua seu Kerua.

Catanance nõ est altera species Tormentillæ, seu Bistortæ.

Celtica nardus, non est illa Lauendula, quod quidam uolunt.

Centaurium maius est, quod Rha ponticum hodie putant. Ita uerum Rha ponticum hîc non habetur.

Centum capita etiam Arabicè, fortè Bubonium seu Aster Atticus dicitur. Vnde error, quod Aster Atticus in Serapione pro Eryngio credatur.

Centunculus, uulgaris herba, qua contra Tormina uetulæ utuntur, hinc Rodekraut/ uel Rhûrkraut/id est, Torminalis, Græcè Gnaphalium: quamuis Plinius difficilem eius historiam faciat.

Ceruina lingua, non est Scolopendria, sed ea herba, quam Dioscor. Phyllitida dicit: quamuis Leonicenus Ceruinam linguam Hemionitida putet.

Ceterach, uide Scolopendria.

Chamædrys, nõ alia est à Chamærope, ut putauit Aegineta, nec à Gamandrea, ut uulgares ostendunt Herbarij: Herba notißima, quæ Germanicè Loge uel Gamanderlin uocatur.

Chamæleones non sunt, ut quidã putant, duo isti Cardui, quorum alter Vihdistel/alter Mariendistel uocatur.

Chamæcissus, non uidetur esse, quæ uulgo Gundelreben dicitur.

Chamæcyparissus non est Cupreßina, sed quæ Germanicè Cypressenkraut dicitur. Coronaria est herba.

Chamæpitys, id est, Aiuga, Abiga, Ibiga. Vnde Ibica, & dehinc paulatim Iua ab odore moschata dicta. In quo errant uulgares Herbarij.

Cheiri non sunt frigidæ, nec inter Murarias uiolas computari debent.

Chelidonion minus, uulgaris herba, in humidis locis in Maio tantùm conspicitur. Hinc Germanicè Meykraut. Saxones Scorbockskraut/ Hieronymus Feigwartzenkraut appellat.

Chrysanthæmon malè ab Hermolao Barbaro Buphthalmus creditur, est ea herba, quæ Germanicè Johans blůmen/ & Pferdsaug dicitur.

Cicerbita, id est, Sonchus Græcè, Germanicè Hasen kôl/quidam & Taraxacon putant.

Cichorium, intybum syluestre, Wegweiß/Hindtleuff.

Cici, uide Kerua.

Cicutæ semine malè hodie Medici pro Ruthæ syluestris semine utuntur: quamuis à Leoniceno erroris admoneantur.

Cirsion Græcè, quasi Varitaria creditur à Leoniceno esse, quæ Buglossa hodie.

Cissampelus, altera species Helxines, quæ Latinè Cõuoluulus, & Germa. Zaunglocken dicuntur.

Citrago, dubitatur an ea herba sit, quam aliâs Melissophyllon, & iam ubiq; Melissa creditur. Quoniam Apes ea non delectantur.

Colchicon, Bulbus agrestis, Germanicè Herbstblůmen/nõ est Narcissus, ut Brunfelsius putat, nec fortè Hermodactylus, licet id Serapio credat.

Columbinus pes, herba Rupertiana, species gruinæ herbæ, Germanicè Schartenkraut. Alia species Acus muschata dicitur, quæ maximo errore pro Amomo creditur.

Conuoluulus Zaunglocken/Græcè Cissampelus, & Helxine altera.

Conyza nõ est, ut Brunfelsij Tomi pingunt, quæ Germanicè Flôhekraut dicitur, nec Thymbra, ut putat Iacobus Manlius.

Cordumeni, Cardamomum, & Carui agreste.

Cornus, arbor, cuius fructus Dirlas uocant.

Coronopus non eſt hodie dicta Pes coruinus.

Corrigiola, Proſerpinaca.

Cirenaicus ſuccus, id eſt, Laſer.

Criſſon non eſt Senecio, ut totum fermè Medicorum uulgus credit, ſed altera Siſymbrij ſpecies, quæ Cardamine, id eſt, Naſturciaria dicitur.

Croton, uide Kerua.

Cucumis agreſtis, unde Elaterium, de quo autores uariant quod optimum ſit.

Cunila fortè quæ hodie Serpyllum ſylueſtre creditur, altera ſcilicet Thymbræ ſpecies.

Cupreßina, non eſt Chamæcypariſſus, ſed Chamæpitys.

Cuſcuta, fortè eſt Dioſcoridæ Androſaces.

D.

DAmaſonium, id eſt, Alyſma, aquatica Plantago: non tamen quæ Barba ſyluana dicitur.

Darſiſaban Arabum, Dioſcoridæ eſt Aſpalathus, & non Sylueſtris punica.

Darſiſaban, id eſt, Aſpalathos. Manardus Sandali ſpeciem putat.

Daucus Creticus, fortè Berwurtz/ quæ hodie Meum creditur.

Delphinion dubitatur an ſit Sene, ut quidam putant.

Dictamno uera caremus.

Dracunculus quæ Dracontia & Serpentaria & Colubrina, non eſt Biſtorta, ſed Aro ſimilis.

E.

EBerwurtz/ id eſt, Carduus panis, Eryngij ſpecies.

Echion, id eſt, Alcibiadiū, ſylueſtris Bugloſſa fortè.

Elaterium quod optimum & peßimum ſit, autores uariant.

Endiuia corruptum ab Intybo eſt, nomen multarum Herbarū, quæ omnes Seridis appellatione à Græcis comprehenduntur.

Epimelis Meſpili ſpecies, Vnedo, teſte Galeno, etiam Latinè dicta.

Equiſetum fortè pro altera Sanguinali poſſet intelligi, cùm creditum hodie Equiſetum hiſtoriæ non undiquaq; reſpondeat.

Erigeron non eſt Carduus benedictus, ſed herba uulgaris, quæ Germanicè Creutzwurtz dicitur, Latinè Senecio, quo nomine malè Criſſonem Medici uocant.

Erinos eadem Echino, ex quibus tamē Aegineta duas facit herbas.

Eryca, uulgaris frutex eſt, qui Heyde Germanicè uocatur.

Eryngij ſpecies non facilè nec temerè ab omnibus cognoſcuntur, nec ubiq; inueniuntur.

Euphragia malè picta eſt in Brunfelſio, alia enim eſt quàm illa apparet.

Eupatorium antiquorum eſt ea, quæ hodie Agrimonia & inuerſa Lappa dicitur.

F.

FAba noſtrâs quid ſit, multis argumentis dubitatur.

Faba inuerſa, Solanum ſomnificum creditur.

Flos amoris, alterum Amaranthum, purpureo ſcilicet flore.

Flos autumnalis, Colchicon, Bulbus agreſtis.

Fraxinus malè à Pandectario uertitur, cùm Vlmus eo capite intelligi debeat.

Frugem, quæ Rocken dicitur, nō rectè nominamus.

G.

GAliopſis fortè Barocum, quæ Germanicè Binſaugen dicitur, Eadem fortè Vrtica fatua.

Galion herba uulgaris, minor quàm Aparine.

Gladiolus Dioſcoridis in Germania non temerè naſcitur, & non eſt aquatica illa herba, quæ hîc Schwertlen appellatur, ſed in aruis inuenitur.

Gnaphalium, Latinè Centūculus, Germanicè Rode kraut/ uel Rhůrkraut/ uulgaris in hortis & alijs laboratis locis herba, Albinus etiam dicta.

Gorgilon, quæ aliàs Tordylon, & Hordylon, Carui agreſte, & à quibuſdam Cordumeni dicitur, quo tamen nomine Cardamomum ab Arabibus uocatur.

Goßipium, hodie cum Arabibus Coton dicunt & Bōbacem, uulgo Baumwoll.

Gramen Græcis Agroſtis aliud eſt à Polygonio, quod tamen etiam Gramen dicitur à Latinis.

Gummi Arabicum, Serapio Acaciæ ſuccum putat, cùm Græci id non affirment. Imò apparet Gummi Arabicum fortè idem eſſe cum Tragacantha, quantum ad uires attinet.

H.

HAlicacabus ſpecies Solani, quæ Arabicè Alkekengi, Germanicè Boberellen/ Judenkirſſen uocatur.

Heliochryſos à Galeno Amaranthus dicitur, licet Aegineta duas has herbas putet. Eſtq; illa, quæ hodie Stichas citrina, & Germanicè Reinblůmē/ & Můtterkraut uocatur. Malè quidam hanc inter Abſynthij genera referunt.

Helxine, Parietaria, Vitrago, Vrceolaris eſt, non tamen ea herba, quæ luteis & ſimilibus purpureis floribus inſignis, Tag vnd nacht dicitur.

Hemionitis à Leoniceno Ceruina lingua creditur, cùm tamen Ceruina lingua Phyllitis ſit, & non Scolopendria.

Herba Flaura, id eſt, Planta leonis, Græcè Oxytriphyllon, uel ſimpliciter Triphyllon, hoc eſt, Trifolium acutum, uel ſimpliciter Trifolium dicitur. Non eſt uulgare illud pratenſe, ut hactenus erratum eſt, Trifolium.

Herba Tunici à Magno Mediolanenſi Polemonion Dioſcoridis dicitur. Sunt tamen qui dictos Cariophyllos flores putent.

Herbſt

Herbstblůmen Colchicon, Bulbus agrestis, non est Narcissus.
Hermodactylus, fortè alia est à Colchico, licet in Serapione hoc caput, Surugen scilicet, Hermodactylum in lemmate habeat.
Hawhechel uel Stallkraut/id est, Ononis, Acutella, Resta bouis, Remora aratri.
Hieracium duplex, Soncho similis herba, quæ à quibusdam Hasenkől & Gensdistel putatur, quas tamen ego Sonchos seu Cicerbitas puto.
Hippice herba famem sitimq; sedare dicitur.
Hipposelinon, grande Apium, species Angelicæ, uel Gierscа maior.
Hippuris, id est, Equina cauda, seu Equisetum, quasi ignorari uidetur.
Hordylon, uide Tordylon.
Hyacinthus non est, ut poëtæ fabulantur, Regum nomine inscriptus flos, sed quod Latinis Vaccinium dicitur: Vaccinium uerò non est Heydelber.
Hydropiper fortè eadem, quæ Persicaria mordax, quæ non habet maculas, à Plinio Piperitis & Siliquastrum dicta. Dubitatur an Piper aquæ, & Piper caninum idem sint: certè Auicenna separat.
Hypericon propriè dictum non est Perforata, seu herba Ioannis, seu Fuga dæmonis, licet & hæc Hypericon cognominatur, cùm proprio nomine Ascyros uocetur.
Hyssopus nostrâs non congruit descriptioni apud Dioscoridem, ut uidere est in capite Origani, & alibi. Nam in proprio capite non describitur.

I.

Indicus succus pro Asa accipi alicubi uidetur.
Inguinalis, id est, Aster Atticus, Bubonium, Alibium, stellaria, Sternkraut.
Intybum, commune est nomen omnium Herbarum, quæ Græcè Serides appellatione comprehenduntur. Id uocabulum paulatim in Endiuiam deprauatum est.
Iua corruptum est ab Ibica (quod ab Ibiga, & id ipsum ab Abiga deductum est) nomen, & est Chamæpitys: cognominatur hodie moschata, à bono scilicet odore. Sic nescientes quidam Medici Chamæpityn norunt: pro qua tamen hodie uarias alias herbas non rectè accipiunt.

K.

Kerua seu Cherua, apud Serapionem, quæ Cataputia & Pentadactylus dicitur, Græcè Cici & Croton, Germanicè Wunderbaum. Hinc oleum Cicinum, & de Kerua.

L.

Acerta alia bestiola est in Italia, quàm quæ hîc sic uocatur, quæ fortè Seps est.
Lamium, id est, Vrtica mortua cum albis floribus, fortè Galiopsis species.
Laser, Mumia Arabica uideri posset.
Latacen herbam qui habet, omnium rerum copia abundare creditur.
Lathyris, Cataputia minor, Germanicè Springwurtz/Saxonicè Creuceboum.
Latiua corruptè legitur apud Pandectarium, quasi alia à proxima sit, eadem enim ei est.
Lauandula non est, ut quidam putant, Nardus Celtica.
Laurus Alexandrina, id est, Vuularia, Bislingua, Germanicè Hauchblat.
Letura etiam ex Lathyride corrupta uox est apud Pandectarium, & eadem ei res est.
Lepidion, idem Seitaragi apud Serapionem.
Libanotis quidam Rosmarinus est, sed non quæ hodie sic dicitur. Altera Libanotis, coronaria scilicet, est nostrâs Rosmarinus, cuius species est Lauendula.
Lichnitis Verbasci species, quæ & Thryallis Græcè, Germanicè uerò Campulosen/ seu Marien rosen uocatur.
Ligustrum nõ significat Conuoluulum, id est, Zaunglocken / ut literatores putant, sed frutex qui Rheinweiden/& Mundtholtz dicitur, Græcè Cypros: quamuis Leonicenus Cypron similem Ligustro fruticem dicat.
Limonium fortè ea est, quam hodie Pirolam Latini, Germani uerò Waldtmangolt / & Wintergrün uocant.
Linaria eadem est Vrinali, quã tamen uulgares Herbarij ab ea disiungunt. Eadem quoq; est Osiris, apud Dioscoridem Krottenflachs.
Lini genus apud Plinium, unde inextinguibilis tela fit, fortè Amianton est, lapis unde huiusmodi fila ducuntur.
Lysimachion, herba quæ Germanicè Weyderich/ id est, Salicaria dicitur, credi poßit, si acer eius fumus muscas necaret.
Lolium, ignotum fortè nostratibus, non enim est quã uulgo Dorth appellant.
Lonchitis altera, similis Scolopendriæ, ex cuius figura, quæ Polypodio similis, apparet Scolopendriam non esse Ceruinam linguam.
Lunariam Fabam inuersam, id est, Somnificum solanum quidam dicunt.
Lycoctonon, id est, alterum Aconitum, Wolffskraut.

M.

Aiorana eadem Sampsycho ab omnibus dicitur, Germanicè Meyeran. Cognominatur etiam Amaracus: quo nomine tamen Matricaria dicitur à Galeno.
Malua hortulana hîc non ubiq; nascitur, sed rara usu & quasi ignota est, Romana Malua dicitur, Rőmische Bappeln.
Mandragoras nõ est radix illa, quæ humana effigie

formata, ab Agyrthis non citra dolum magno uenditur.

Maron ignota hodie herba, Origano ferè congener.

Marrubium dicit Nicander etiam Melissophyllon seu Meliphyllon.

Matersyluia, id est, Periclymenon Græcorum, Latinè Caprifolium, Germanicè Lienenblůmen/ Speckilien.

Melilotus uera ignoratur apud Seplasiarios nostros.

Melissophyllon, Apiastrum est. Sed an eadē sit, quæ hic pro Melissa & Citragine ostenditur & creditur, dubitari potest: cùm Apes ea nihil oblectētur, ei etiam florenti non insideant.

Mentha non est frigida, nec absumit humanam genituram, ut Aristoteles falsò tradidit.

Millefolium, non est herba illa, quam hodie sic appellamus in Germania.

Milium solis, id est, Lithospermon, Germa. Steinsame/ Merhirß.

Mirabolanus apud Dioscoridem alia est ab hodie uocatis Mirabolanis, quæ inter palmulas fortè referri possunt.

Mumiæ capite Serapio Pissasphalton describit ex Dioscoride.

Myaros & Myagros, malè ab Aegineta pro diuersis herbis creduntur, cùm eadem res sit.

Myrica, non est frutex quæ uulgo Heyde dicitur, sed eadem Tamarici, quam hodie Tamariscum dicunt. Eryca uerò Heyde uocatur.

N.

Narcissus non est autumnalis ille flos, ut Brunfelsius putat.

Nenufar, id est, Nymphæa, non habet Cicoreæ foliū, ut Apuleius tradit.

Neuras & Poterion idem est, quamuis Aegineta diuersas herbas crediderit.

Nigella non est herba, quæ Germanicè Raden dicitur, sed schwartz Kümmich/ uel schwartz Coriander Nigella est.

Nymphæa Nenufar hodie dicitur, Germanicè See blůmē/ Wassermahn/ Saxonicè Seekenken.

O.

Oenagra Græcis à uino dicta herba, quòd eius odore homines exhilaret, & quasi gaudio inebriet.

Oenanthe, creditur à Brunfelsio Philipendula, sed historia non per omnia respondet. Hanc herbam dicit Vergilius Marcellus se nusquam apud Dioscoridem legisse, cùm tamen eius caput interpretatus etiam scholijs suis ornârit. Est & Oenanthe Labruscæ flos.

Ononis, quæ Latinè Acutella, Resta bouis, & Remora aratri, Germanicè Hawhechel / & ab equitibus Stallkraut dicitur.

Ophthalmica, id est, Eufragia, seu Ocularia, Arabicè Adhil, Germanicè Augentrost/ Wegeleuchtē.

Non ueram Icona habet in Brunfelsianis Tomis.

Osiris respondet dictæ hodie Linariæ, quæ eadē Vrinalis est, Germanicè Wildflachs/ Krottenflachs.

P.

PAEderotes Græcis alter Acanthus, Latinè iam Branca ursina Romana.

Pæonia duplex est, mascula et fœmina, altera Mennwenwurtzel/ altera Peonien. Vana est quorundam opinio, Pioniam & Pæoniam diuersas putantium.

Paliurus non est arbor illa, quam Germani Holsch uocant, si semen suū in siliquis fert, ut Theophrastus ait.

Papauer erraticum, Germanicè Wild mōn/ Klapperrosen/ Kornrosen/ in segetibus nascitur.

Parietaria etiam Parthenion cognominatur, & Helxine Græcis, Latinis etiam Vitraria: sed Vitrago & Vrceolaris dicta, non est herba quæ à luteis & simul purpureis floribus Tag vnd nacht appellatur.

Parthenion, commune multis herbis est nomen, quo hic Amaracus, id est, Matricaria significatur.

Pentaphyllon non est quam hodie sic uocant, imò eadem Tormentillæ, Germanicè Burckwurtz/ Blůtwurtz/ Saxonicè Heydeckern.

Perfoliata ueteribus fortè ignota, German. Durchwachs, non sua effigie apud Brunfelsiū picta est.

Persica & Persæa, diuersa sunt diuersarum arborū mala.

Persicaria mordax caret lituris, & est Piper aquaticū, Piperitis & Siliquastrum. Dioscorides Hydropiper uocat. Maximo errore pro Græcorum Conysa, id est, Pulicari accipitur.

Pes coruinus hodie dicta, & Pes cornicis ueterū, diuersæ herbæ sunt.

Petalitis idem significat Græcis, quod Phyllitis, & est reuera Ceruina lingua, quam hodie malè Scolopendriam putant.

Philipendula creditur à Brunfelsio Oenanthe herba Dioscoridis, sed foliorum historia non respōdet.

Phu nostrum, id est, Valeriana, non respondet historiæ Phu apud Dioscoridem, imò alia quædam magis, quæ Theriacaria, Theriackskraut in Hessia nominatur.

Phyllitis, reuera est Ceruina lingua. Alia à Scolopendria.

Piperitis dicta est in Persicaria, cui eadem est.

Pirola recentiorum, fortè Limonium Dioscoridis est.

Pisum non est quod uulgo Erbes dicitur.

Pityusa non uidetur Tripolium esse.

Planta Leonis & Trifolium uerum, de quo Medici intelligunt: aliter herba Plaura, seu Maura dicta.

Platanus fortè peregrina est Germaniæ arbor, quod si uerum est, tunc alia ab ea est, quæ Ahorn uulgo dicitur.

Polium

Polium malè Teucria, quæ Stœchas citrina, id est, Heliochrysus est, à quibusdã creditur, nisi ipsum Polium etiam Tinearia herba sit.

Polygonatum, est quæ hodie Sigillum Salomonis seu Mariæ dicitur, Germanicè Weißwurtz.

Polygonion esse putant eam, quæ Germanicè Wegegraß / & Wegdritt uocatur.

Poterion & Neuras eadem est herba, diuersas tamen Aegineta credidit.

Pulegium nostrâs pro hortulano Serpyllo credi poßit.

Pulegium syluestre, Wilde poley.

Pulicaria conyza, pro qua malè Persicariam suprà dictam accipiunt.

Pyrgitis dicitur etiam Phyllitis, id est, Lingua ceruina, quòd ad radices turrium etiam nasci soleat. Malè admiscet Pandectarius huic Asplenii historiam.

Q.

QVinquefolium, Græcorum Pentaphyllum, Tormentill / Birckwurtz / & non ea quam hodie Medici Quinquefolium uocant.

R.

RHa barbarum posuit Arabes, ubi antiqui Rha ponticum habent: recentior & fortè alia à Rha pontico res est, de qua tamen expectantur Leoniceni & Manhardi disputationes.

Raphanus syluestris, etiam Apios Græcorum dicitur.

Rha ponticum uerum hîc non habetur, sed quæ pro eo uenditur radix, Centaurium maius est.

Remora aratri iam dicta, est Resta bouis, Remora aratri, Ononis Dioscoridis, Germanicè Hawhechel / Stallkraut.

Rhœas Papauer, Kornrosen / Klapperrosen.

Rorippen Saxonicè dicta herba, aliàs Accipitrina.

Rosmarinus, quam Dioscorides & ueteres Medici intelligunt, longè alia ab ea herba, quam nos Germani sic uocamus. Est tamen eadem herba prioris cognominis, & Rosmarinus coronaria.

Rubus caninus, Hagendorn / Hagenbutten.

Rubus simpliciter, quem Græci Batum uocant, Bramber.

Rumex, herba quam uulgo Lapatium, doctiores uerò Lapathon uocant.

Ruscus, est quem medicorum tabernæ hodie Bruscũ uocant.

Ruthæ syluestris semen accipiendum est, ubi hodie Cicutæ semen accipiunt, periculoso errore.

S.

SAlamandra non continuò nec semper in igne uiuit, sed aliquantulum in eo durare potest, nec est adeò ignotũ animans: Imò illud quod Germanicè ein Olm uel Molch appellatur. Et falsum est ex eius pilis, quos nullos habet, inextinguibilem telam fieri. Nam huiusmodi materia est, uel ex Amiantho, uel ex quodam apud Plinium lini genere, si non & id Amiantho lapidi idem fuerit.

Saluia maior, seu syluestris, apud Theophrastum Spacelos.

Saluia uita, fortè muraria Rutha.

Sambucus Græcis rectè dicta, Germanicè Holunder / in quo frutice Hieronymus Brunſ. errauit, & Iasminos flores Leucoia putans, cum ea miscuit, deceptus nominum uicinitate. Nam Iasminæ Violæ Leucoijs similes, Arabicè Zambac uel Zambach dicuntur.

Sanguinalis fœminæ historia, uidetur putato Equiseto etiam conuenire.

Sanguinalis, id est, Polygonion, Wegdritt / Wegegraß.

Sanicula fortè ignota ueteribus, & à recentioribus inuenta uulneraria herba, Germanicè Sanickel. Hanc falsò putauit Collinutius, contra Leonicenum, Pentaphyllon esse.

Sanct peters kraut / si intelligitur quæ aliàs Tag vnd nacht uocatur, tunc erratur in hoc, quòd Parietaria sit.

Satureia, Cunila hortulana, nota herba, Germanicè Saturey.

Scarlea ignota fortè ueteribus herba.

Scincus, id est, Crocodilus terrestris, quem Stincum uocant. Non est aquatica Lacerta, ut Seplasiarij putant.

Scolopendria non est Lingua ceruina, quod tamen omnes ferè Medici putant, sed ea herba quæ olim Latinis Calcifraga, & iam Arabicè in tabernis Ceterach, Germanicè Steinfarn / Spicant. Non omnes tamen Seplasiarij ueterum Ceterach habent.

Scordion, id est, Allium syluestre, fortè ea quæ Ramp Germanicè dicitur. Nascitur in saxosis montibus, odore Allij fortißimo. In hoc errant Seplasiarij, uel Scorodoprasum, uel Ampeloprasum accipientes.

Scorodoprason, Porrum alliatum, Wild lauch.

Scrophularia à Brunfelsio Galiopsis creditur: quàm uerè autem, dubitatur.

Secacul seu Sæcacul, aliud ab Eryngio esse uidetur.

Seitaragi quid sit, uariant autores, Lepidion tamen creditur.

Sene fortè ueteribus ignota, quamuis Delphinion apud Dioscoridem credatur: quod tamen caput in antiquißimis codicibus non legitur, neq; apud Galenum neq; Aeginetam inuenitur.

Senecio non est Cresson, quæ aliàs in Sysymbrij capite Cardamine dicitur: sed ea quæ uulgo Creutzwurtz uocatur, uulgaris & contempta herba.

Serpentaria, quæ hodie sic dicitur, omnino non est Dracontia (quod nomen in Draganteam corruptum est) apud Dioscoridem, sed altera species Tormentillæ, Bistorta scilicet.

Serpyllum hortense non facilè hic noscitur.

Sideritis non est Verbena, licet sic cognominetur.

Sigillum Salomonis, id est, Polygonatum.

Siliquastrum Plinij idem Hydropiperi Dioscoridis, Persicariam mordacem illam esse credibile est.

Sium, id est, Lauer, fortè Wasserpungen/ Saxonicè Lemmike.

Solanum furiosum dubitatur an sit herba, quæ Toll kraut dicitur, cuius grana Schlaffber uocant.

Soldanella hodie uocata, est Braßica marina apud Dioscoridem.

Sorba non sunt syluestria illa mala, quæ Germanicè Holtzöpffel dicimus, sed aliud genus.

Sparganion Dioscoridis non est Tormentilla, ut credidit Alexander Benedictus.

Spartaniam herbam in ore ferentes famem & sitim sentire negantur.

Spacelus apud Theophrastum Saliua magna, seu agrestis.

Spinacia non est Blitum, ut quidam putant, sed à recentioribus inuenta fortè herba.

Stallkraut/ id est, Ononis, Resta bouis, Remora aratri, Hawhechel.

Stellio non est bestiola, quæ Germanicè Olm/ seu Molch dicitur, nam hæc est Salamandra: Stellio uerò similis lacertis, sed ab Italis Tarantula dicta bestia.

Stœchas citrina hodie dicta, est Amaranthum Galeni, Dioscoridis uerò Heliochrysos, Rheinblůmen/ Mottenkraut/ Aurelia à Gaza uertitur. Malè à quibusdam inter Absinthij genera refertur.

Stratiotes herba illa, quæ hodie ubiq; hic Millefoliũ dicitur, quod quidem cognomen est, sed uerũ Millefolium alia est herba. Stratiotes autem Germanicè Garbe/ Schaffsgarbe/ Schaffsripp/ Saxonicè Relike.

Superbiam interpretatur herba, cùm aliud non sit nomen, quàm Germani Hochmůt dicunt, congener fortè alteri Aconito, id est, Lycoctono.

Symphyton maius, Solidago maior, Walwurtz/ Schmerwurtz / Schwartzwurtz / grosse Beynwel.

T.

TAg vnd nacht non est Parietaria.

Tamarix frutex ille, qui & Tamariscus hodie dicitur, Græcè Myrica: quo nomine non uerè fruticem Heyde uocant.

Tarantula, id est, Stellio, qui falsò apud nos Olm/ & Molch dicitur, cùm Salamandra sit. Est & aliud genus Tarantulæ.

Theriacaria, uulgo hic Theriacks/ magis respondet historiæ Phu quàm Valeriana.

Thryallis Verbasci species, quam Germanicè Campelosen/ & Marien rosen dicimus.

Thymbra propriè Cunila rustica, quæ fortè eadem quæ hodie syluestre Serpillum dicitur, Germanicè Cunel/ Quenel/ Quendel/ corrupto scilicet à Cunila nomine. Tamen & Satureia sic uocatur, sed hortulana.

Tilia Dioscoridis, non est arbor quam nos Tiliam uocamus. Et dubitatur an eadem sit, quæ Ligustrum creditur, tam simili historia pingitur. Est & apud Theophrastum Tilia, cuius materia fabricæ expetitur, & ex cortice funes torquentur, quæ magis Tiliæ nostrati accedit, si non eadem est.

Tinearia à plerisq; dicta, citrina Stœchas.

Tordylon, quod & Hordylon gorgylónue, id est, Carui agreste.

Torminalis, id est, Centunculus, Albinus, Roderkraut/ Rhůrkraut/ Græcè Gnaphalium.

Tragus apud Dioscoridem, fortè quam mulierculæ Hůnerber uocant.

Tribulus marinus, seu Aquaticus, uulgo Wassernuß: terrestris ferè ignoratur. Trichomanes altera species Capilli Veneris, Widdertodt.

Trifolium quando scribunt Medici, non intelligunt illud uulgare ac pratense, longè enim alia ac rarior inuẽtu est herba, quæ aliâs hodie Planta Leonis, herba Flaura uel Maura dicitur, cuius recentis odor Rutham, consistentis bitumen olet.

Turbith fortè antiquis Græcis non cognita herba, quam quidam Pityusam, Serapio Tripolion Dioscoridis credidit, cùm fortè neutra, sed alia quædam sit.

Tußilago, id est, Farfarella, Græcorum Bechion, nõ est, ut Iacobus Manlius tradit, Vngula caballina aquatica. Nam hæc Nymphæa est: Tußilago uerò Germanicè Hůfflattich / Brandtlattich/ Eselshůff.

Typha, Dioscoridæ herba palustris, quæ Germanicè Narrenkolben dicitur.

V.

VAccinia non sunt Heydelber/ ut literatores apud Virgilium interpretantur, sed Vacinium Hyacinthus est.

Veratrum album malè in uulgaribus Herbarijs pingitur, cùm ea effigies magis Polygonato conueniat.

Veratrum nigrum dubitatur an Christwurtz sit, quod tamen omnes uolunt Herbarij.

Vermicularis si est, quæ hic apud nos Maurpfeffer dicitur, ut uolunt, non est frigida herba, ut tamen de Vermiculari traditur.

Vernilagines, id est, Chamæleones herbæ. In quibus utrisq; turpiter erratur.

Verucaria, Scorpiuron, Heliotropium, non est, ut hodie creditur, Calendula. Dubitatur item quæ eadem Calendula sit.

Vetonica duplex. Altera quæ & Cestron dicitur, ubiq; uulgaris & nota. Altera non item.

Violæ quæ Græcis Leucoia, non bene cum nigris seu murarijs uiolis miscentur, quasi easdem qualitates & facultates habeant. Nam illæ calidæ, hæ uerò frigidæ sunt.

Viticella eadem Bryoniæ, contra uulgares Herbarios, qui eas separant.

Vitraria, seu Vitrago, id est, Parietaria.

Vnedo, id est, Arbutum, quãuis & Epimelida, id est, Setanium mespilum, Galenus sic à Latinis uocari testetur.

Vngula asinina, id est, Tußilago, Farfarella, Eselshůff/ De qua in Tußilagine.

Vrceolaris eadem Parietariæ creditur.

Vrinalis, id est, Linaria, contra uulgares herbarios, qui has quasi duas disiungunt: Græcè Osiris dicitur.

Vuularia, bislingua herba est, quam Græci Laurum Alexandrinam uocant, Germanicè Hauchblat.

Waldtmeyster/ herbula quæ malè pro Capriofolio apud Brunfelsium pingitur, cùm Caprifolium longè alia herba, imò quasi frutex sit, hodie Lienenblůmen/ Speckliien dictus.

Walwurtz/ Symphyton maius, Solidago maior.

Wasserdost/ quædam herba quæ pro Eupatorio non rectè accipitur, cùm uerum Eupatorium Agrimonia iam dicta herba sit.

Wasserpungen/ uel quod idẽ est, Bachpungen/ Sium uocatur, & Lauer.

Wundelbaum/ Cataputia maior, Cici, Croton, Ricinus, Kerua.

X.

XAnthion, fortè ex minoribus lappis herba illa (Betlersleuse dicimus) echinatum adeoq; retinacem fructum fert.

Z.

ZInziberina, Jngwerskraut/ quam Arnoldus etiam Tapsiam (Capsiam fortè lege debet) uocari dicit. De qua dubitatur, an Seitaragi eadem uel congener sit.

FINIS.

HERBARVM NOMENCLATVRAE VARIARVM GENTIVM, DIOSCORIDI ADSCRIPTAE, SECVNDVM LITErarum ordinem expositæ.

CONRAD. GESNERVS TIGVRINVS Lectori S.

OCCVRRVNT aliquando apud quosdam Medicinæ scriptores, Herbarum nomina inusitatiora, quorum multa intelligi posse in spem adducebar, si quis Dioscoridi adscripta uariarum gentium nomina per alphabeti ordinem cum interpretatione distribueret. Itaq; laborem illum mihi ipsi imposui, ut tibi candide Lector, quicquid in eo posset emolumenti cõtingere, communicarem. Certus quidem maximam partem huius nominum syluæ apud autores non extare: si quæ tamen uel pauca hinc disceres olim, labori te meo gratiam habiturum mihi pollicitus. Nam & in sterquilinio gemmas repertas contemptui habere non oportet. Exempli gratia: Πολύνευρον à Scribonio Largo ad Epilepsiam & crapulam commendatur, eam ex hoc Elencho plantaginem esse deprehendes. Vale.

A.

ABiblabon, Hemerocalles.
Abiblabon Aphris, Lilium.
Abioton, Cicuta.
Absinthium, Abrotonum.
Absinthiomenon, Abrotonum.
Absinthium Ponticum Romanis, Abrotonum.
Abutonon, Abrotonum.
Acaron, Ruscus.
Acalyphe, Vrtica.
Acantha, Acanthium.
Acantha Romanis, Chrysanthemõ.
Acanthis, Spina Arabica.
Acapnon, Sampsuchum.
Acatalis, Iuniperus parua.
Acatera, Iuniperus magna.
Acaulon, Phyllitis.
Accyseton, Alyssum.
Achæosim Aphris, Tragon alterum.
Achamenin, Polium.
Achillion, Millefolium.
Achnepyros, Chamelæa, & Thymelæa.
Acidoton, Poterion.
Acontion, Capparis.
Acopon, Anagyris.
Acron syluaticum, Achillea.
Acrospelon, Bromos.
Acte agria, Ebulus.
Acte, Sambucus.
Actine, Bunium.
Acula Romanis, Scandix.
Acylonion, Lychnis coronaria.
Acyron, Alisma.
Adamas, Hyoscyamus.
Adamenon, Hyoscyamus.
Adceton, Alyssum.

Adianton etiam Trichomanes significat.
Adice, Vrtica.
Adipsos, Glycyrrhiza.
Adocetos, Paronychia.
Adorium Syris, Gingidium.
Aegicon, Gramen.
Aegina, Periclymenum.
Aegitis, Anagallis purpurea.
Aegoceron, Fœnumgræcum.
Aegonychon, Lithospermon.
Aegynos, Cicuta.
Aeluri sanguis Magis, Stratiotes aquaticus.
Aeluri gonos Magis, Buglossus.
Aeonion, Sedum maius.
Aëritis, Anagallis purpurea.
Aëtonychon, Leontopodium.
Aetopi Aeg. Galeopsis.
Aeura Phœnicos Magis, Abrotonum.
Agathides, Sampsuchum.
Agaxyllon, herba ex qua Ammonia cum fit Thymiama.
Ageomoron, Cicuta.
Aglaophotis, Pæonia.
Agnacopon, Anagyris.
Agon Aeg. Intybum syluestre.
Agonon, Clymenum.
Agonon, Ruscus.
Agreste intubum Romanis, Lychnis syluestris.
Agria, Anemone.
Agria, Helxine.
Agria phacos, Lens palustris.
Agriocinnara, Spina alba.
Agrion, Peucedanum.
Agriophyllon, Peucedanum.
Agrioselinum, Hipposelinum.
Agrostis, Vitis alba.
Agrostis, Gramen.
Agynos, Agnos.
Aichryson, Sedum maius.
Aithales, Sedum maius.
Aiuga Latinis, Chamæpitys.
Aizoon syluestre, Portulaca syluestre.
Aizoon, Sedum.
Alba spina. Vide Spina alba.
Alba spina Romanis, Rhamnus.
Albinum, Gnaphalion.
Albucium Latinis, Halimus.
Albucum Latinis, Halimus.
Albucum Roma. Hastula Regia.
Album Helleborum, Sesamoides magnum.
Alcea, Alisma.
Alcibiacum Romanis, Echium.
Alcibiadion, Anchusa.
Alcibiadion, Echium.
Allelo Aegyp. Solanum hortense.
Alexandrina, Chamædaphne.
Alexandrina cucurbita, Colocynthis.
Alimon, Aron.
Aloetes, Mandragoras.
Aloschorodon, Capparis, quæ & Ophioscorodon.
Alsine, Auricula muris.
Althiocon, Althæa.
Althæa, Ocimastrum.
Aluolum Gall. Pulegium.
Amaracus, Sampsuchum.
Amaranthis, Ocimastrum.
Amarantos, Centaurium minus.
Amarantos, Chrysocome.
Amaurosis, Cicuta.
Amaxitis, Gramen.
Ambrosion, Sedum maius.
Ambuxum Roma. Clematis altera.
Iasyphyllion, Gramen.
Amelxine, Helxine.
Ametros, Rubus.
Amictomiænon, Agnos.
Ammonos, Coronopus.
Amorgine, Helxine.
Ampelos Chironios, Vitis nigra.
Ampelocarpos uel potius Amphalocarpos, Aparine.
Ampetoron, Gnaphalion.
Amphibion, Aloë.
Amyros, Atractylis.
Anabasion, Hippuris.
Anabasis, Hippuris.
Anactorion, Gladiolus.
Anactorios, Artemisia.
Anagallis aquatilis, Lauer.
Anagyron, Anagyris.
Anangelos, Ruscus.
Anaphalim, Gnaphalion.
Anaphyston, Veratrum album.
Anarrhinon, Hippoglossum.
Anasphoron, Filix.
Anatctamenon, Helxine.
Anatolicon, Smilax aspera.
Anatolicon, Clymenum.
Anaxiton, Gnaphalion.
Ancetum Rom. Cucumer syluestris.
Anchinopa, Phœnix.
Anconglycys, Abrotonum.
Androsæmon, Hypericon siue syluestris Ruta.
Aneciaton Romanis, Anagallis.
Anemone, Leontopetalum.
Anemosphoron, Bunium.
Anepsa, Veratrum album.
Aniassexe Dacis, Onobrychis.
Aniceton, Smilax aspera.
Anicetum, Anethum.
Annon, Linum.
Annonis Aeg. Oreoselinon.
Ansanaph Pœnis, Buglossus.
Anthema Pythagoræ, Malua.
Anthemis, Anthyllis, & Parthenium.
Anthemis, Argemoë.
Anthemis, Chamæmelon.
Anthenor Pythagoræ, Halimus.
Anthyllion, Auricula muris.
Anthyllon, Anthyllis.
Anthropomorphos Pythagoræ, Mandragoras.
Antiminon, Ocimastrum.
Anticantharos, Hemerocalles.
Antimion, uel Antimnion, Mandragoras.
Antirrhinon, Hippoglossum.
Antithesion, Xanthium.
Anubias, Conyza magna.
Anuphi Aeg. Gramen.
Anydron, Solanum furiosum.
Anydros, Narcissus.
Apanthropos, Staphis agria.
Apap Aegyptijs, Helxine.
Aparia Hispanis, Gramen.
Aparina, Xanthium.
Aparine, Personata.
Apemphi Aegy. Cicuta.
Apemum Aegy. Mandragoras.
Aphedron, Marrubium.
Aphedron Magis, Atractylis.
Aphlopho Aeg. Mercurialis.
Apho Aeg. Scordion.
Aphrodisias choros, Acorus.
Aphros, Cicuta.
Aphrodes mecon, Peplus.
Aphthitis semen, Buphthalmus.
Apiastrum Lat. Melissophyllon.
Apium rusticum, Artemisia.
Apium rusticum Rom. Eleoselinon.
Apium Romanis, Fumaria.
Apium syluestre, Ranunculus.
Apium, syluestris Raphanus.
Apnium Roma. Ballote.
Apocathemenes sanguis Magis, Lychnis coronaria.
Apocathemenes taurus Magis, Lychnis syluestris.

Apole-

Apolegusa, Cicuta.
Apoleium Aphris, Pulegium.
Apolinum Syris, Thymelæa.
Apollinaris Rom. Hyoscyamus.
Apollinaris minor Rom. Solanum somniferum.
Apopleumonos Magis, Scammonium.
Aprus Dacis, Xyris.
Apsapher Aegyptijs, Sphondylion.
Apseudes, Cicuta.
Arachu Aeg. Anethum.
Aracton, Atramenti sutorij genus alterum.
Arange, Sphondylion,
Arcar, Cyclaminus.
Arceuthis Græcis, Iuniperus parua.
Archaras, Catanance.
Archezostis, Vitis alba.
Archibellion, Anchusa.
Archine, Mandragoras.
Arcion, Personata.
Arcophthalmos, Chrysogonum.
Arcopus, Catanance.
Arctudendron, Sambucus.
Argemonia Romanis, Argemone altera.
Argion, Adiantum.
Argyron, Mercurialis.
Arida, Echium,
Arilaria Rom. Chrysogonum,
Arion, Gladiolus.
Aritrillis, Mercurialis.
Armas Aphris, Cynocrambe.
Armiagrion, Dracunculus.
Armoracia Romanis, sylvestris Raphanus.
Arnion, Plantago,
Arnoglosson, Plantago.
Arnos pyrites, Pyrethrum.
Aron, Dracunculus.
Arsela, Argemone altera.
Arsenicanthon, Pulegium.
Arsenote, Staphis agria.
Artemedeion, Dictamnus.
Artemone, Argemone altera.
Arusion Magis, Isatis satiua.
Asa Beßis, Tußilago.
Asariphen, Halimus.
Ascaluri, Halimus.
Ascaucau Aphris, Elaphoboscum.
Ascis, Veratrum album.
Ascyron, Androsæmon.
Asini sanguis Aeg. Filix.
Asinus ichrei Magis, Sampsuchū.
Asirrisæ Aphris, Anagallis.
Asonth Aeg. Plantago.
Asontiri Aeg. Halimus.
Asphalton, Polygonum.
Asphen, Halimus.
Aspho Osthani, Cyclaminus.
Asphodelus Græcis, Albucum.
Asphon Aeg. Ballote.
Aspidion, Atractylis.
Aspidion, Alyssum.
Asplenos, Hedera.
Astaphis, Staphis agria.
Asterion, Aster Atticus.
Asterion, Cannabis.
Asterion, Sphondylion.
Asteriscos, Aster Atticus.
Asterope Aeg. Marrubium.
Astertiphen Aphris, Chamæmelon.
Astrisnunim Aphris, Solanum hortense.
Astrion, Coronopus.
Asumes Aphris, Mercurialis.
Asumeslabon, Cynocrambe.
Asuric Pœnis, Eruca.
Asyntrophos, Rubus.
Atadim Aphris, Rhamnus.
Athanaton, Lychnis coronaria.
Athnon Aeg. Phœnix.
Atierberziam Aphris, Marrubium.
Atijrcon Pœnis, Plantago.
Atirsite Pœnis, Coronop.
Atractylis Pythagoræ, Anemone.
Atraphaxis Græcis, Atriplex.
Atocion, Lychnis sylvestris.
Atomos, Veratrum album.
Atomos, Hyoscyamus.
Aton, Bunium.
Aturion, Asplenum.
Aubion, Chelidonium magnum.
Auena, Bromos, aut Aegilops.
Augion, Isatis satiua.
Augion, Ocimastrum.
Augustia, Leucoion.
Aura, Centaurium minus.
Aura crocodili Osthani, Lilium.
Autuenrimbesor Aegyptijs, Buglossus.
Autogenes, Narcissus.
Autogenes Osthani, Colocynthis.
Axina maior, Periclymenum.

B.

BAbathy Osthani, Cicuta.
Babibyron Aegyptijs, Pastinaca.
Bacchar, Asarum Gallis.
Bæden Pœnis, Thapsia.
Balis, Cucumis sylvester.
Ballarion, Lychnis coronaria.
Ballaria Romanis, Lychnis coronaria.
Ballaris, Muscus marinus.
Balsamena, Buphthalmus.
Barbyla, Anemone.
Baron, Sabina herba.
Baryton, herba Sabina.
Basilicon crinon, Lilium.
Basilicum sylvestre, Acinos.
Basilion, Leucoion.
Basilion, Halimum.
Batanuta, Vitis nigra.
Baticana mora, Fructus rubi.
Batos idæa, Helenium.
Batos, Rubus.
Bdodyra, Chamelæa.
Becion Aeg. Saluia.
Beliocandas Gall. Millefolium.
Belion, Polium.
Belotocos, Dictamnus.
Belouacos, Dictamnus.
Berilion Osthani, Anemone.
Besasa, Ruta hortensis.
Betisalca, Vitis nigra.
Biaron, Dracunculus.
Bilinuntia Gall. Hyoscyamus.
Bisacutum Roma. Gingidium.
Bitron, Thlaspi.
Bituensa, Tragion alterum.
Blenchnon Filix.
Blechron, Pulegium.
Bles Dacis, Blitum.
Boëphthalmon Osthani, Sideritis.
Bolos, Sparganion.
Bombochylon, Mandragoras.
Bonus dæmon Magis, Peucedanum.
Borion, Epipactis.
Boron, Sedum maius.
Botrys, Artemisia.
Bouinalis Rom. Paronychia.
Braßica canina Romanis, Apocynon.
Braßica rustica Romanis, Apocynon.
Brathy, herba Sabina.
Brechon Aeg. Lupinum.
Brephoctonos Magis, Conyza magna.
Brichilata, Onobrychis.
Brion Democrito, Caucalis.
Brionia sylvestris, Chamæpitys.
Britanica, Halimum.
Bromos, Aegilops. & Auena.
Brotion, Sedum minus.
Bryon, Muscus.

Bryon thalaßion, Muſcus marinus.
Bubalion, Cucumis ſyluester.
Bubonion, Aster Atticus.
Bubophthalmos, Sedum maius.
Bubula lingua, Bugloſſus.
Bucephalos, Tribulus.
Buccinus minor Romanis, Delphinion.
Buccron, Fœnumgræcum.
Bucranion, Vitis nigra.
Bugloſſus magna, Cirſium.
Buineſath Aphris, Anchuſa.
Bulbos hæmaticos, Hemerocalles.
Bulbus morbitarius Romanis, Narciſſus.
Bulbus emeticos, Narciſſus.
Bulbus Romanus, Hemerocalles.
Bunion, Verbenaca.
Burchumath Aphris, Chryſocome.

C.

Cabellation, Cynogloſſum.
Cacabum Pœnis, Solanum ſomniferum.
Caciatrix Rom. Coronopus.
Cacos, Xyris.
Cacubalum, Solanum hortenſe.
Calabotis Magis, Cepa.
Calabrina, Lonchitis altera.
Calamintha ſylueſtris, Scordion.
Calamintha, Mentha.
Calumaris Romanis, Tripolium.
Callesin, Verbenaca altera.
Callia, Anthemis.
Callias, Solanum ſomniferum.
Callipetalon, Quinqfolium.
Callitrichon, Adiantum.
Calycanthemon, Clymenum, & Periclymenon.
Camarus, Delphinium.
Cammaros, Mandragoras.
Camelopodion, Marrubium.
Campeſtris flos, Anthyllis, & Parthenium.
Campſanenia, Roſmarinus.
Canina braßica Romanis, Apocynum.
Caninum malum Romanis, Mandragoras.
Canis aut Canina lingua, Cynogloſſum.
Canmabion, Cannabis.
Canocerſea, Helxine.
Canopicon, Pityuſa.
Canthurinum, Ballote.
Caper ſyluaticus, Artemiſia.
Capillaris Rom. Trichomanes.
Capillus terræ, Adiantum.
Capitulum Martis Romanis, Eryngium.
Capnites, Fumaria.
Capnogorgion, Fumaria.
Capnos, Fumaria.
Capnos in hordeis, Fumaria.
Cappacorania Romanis, Buphthalmus.
Capræ lien Magis, Malua.
Capria, Capparis.
Capſella, Thlaſpi.
Carcinethron, Polygonum.
Cardamon Græcis, Naſturtium.
Cardaminaca, Naſturtium.
Cardamomon, Geranium alterum.
Carduus ramptarius, Spina alba.
Carduus Veneris, Dipſacus.
Carduus uarius Romanis, Chamæleo albus.
Carduus niger Latinis, Chamæleo niger.
Caropithla Dacis, Catanance.
Carota, paſtinaca.
Carpathon, Periclymenon.
Carpos, Fœnumgræcum.
Caryon, Eryngium.
Caßialam, Hyſſopus.
Caſta Rom. Pæonia.
Caſtor, Crocum.
Catanchuſa, Anchuſa.
Catangelos, Ruſcus.
Cataphyſis, Pſyllion.
Catapſyxis, Cicuta.
Catharſis, Struthium.
Catechomenion, Cicuta.
Catheron, Iris.
Caucum, Caucalis.
Caulis Iouis, Sedum maius.
Calis ſacer, Halimus.
Cauta Hetruſcis, Parthenium.
Cedæs, Epithymum.
Cedroſtin, Vitis alba.
Cemeleg, Nigrum ueratrum.
Cemos, Hedera.
Cemos, Leontopodion, & Catanance.
Centonalis ſylueſtris Ruta, quæ & Hypericon.
Centum capita Hiſpan. Eryngium.
Centunculus, Gnaphalion.
Cephalotos, Calamintha.
Ceraitis, Fœnumgræcum.
Ceranion, Anemone.
Ceraſcome, Paſtinaca.
Ceraſcomion, Oenanthe.
Ceraunia, Sedum maius.
Cerceraphron Dacis, Anagallis purpurea.
Cerdon, Struthium.
Cerea Aeg. Aſarum.
Ceria Cuſpia Rom. Sedum maius.
Cerualis ſpina Roma. Rhamnus.
Ceruiocellus Roma. Elaphobos.
Ceſtron, Lonchitis.
Ceſtron uel potius Cneſtron, Thymelæa.
Ceti Aeg. Conyza magna.
Cibus Saturni Magis, Hippuris.
Cicerbita aſpera, Sonchus aſper.
Cichorium, Sonchus aſper.
Cicotria, Geranium alterum.
Cincinnalis Roma. Adiantum.
Cincinnalis Ro. Verbenaca altera.
Cine, Ruſcus.
Cinnabaris, Rubia.
Cioſmin, Saluia.
Ciſſanthemon, Cyclaminus.
Ciſſanthemos, Helxine.
Ciſſaros, Hedera.
Cißion, Aſclepias.
Ciſſophyllon, Aſclepias.
Ciſſophyllon, Cyclaminus.
Ciſſos acarpos, Chamæciſſus.
Citharos, Hedera.
Citocatium Rom. Chamelæa.
Citrago Lat. Meliſſophyllon.
Cittampelos, Helxine.
Calcanthemon, Chryſanthemon.
Chalcanthon, Chryſanthemum.
Chalcedonion, Stibi.
Chalcitis, Chryſanthemum.
Chalcocri, Fumaria.
Challirrython Magis, Struthium.
Chamæacte Græc. Ebulus.
Chamæbalanus agria, Apios.
Chamæbalanus, ſylueſtris Raphanus.
Chamædaphne, Daphnoides.
Chamædrys, Scordion.
Chamægeron, Tußilago.
Chamelæa ſui generis herba, item Thymelæa.
Chamæleon, Dipſacus.
Chamæleuce, Tußilago.
Chamælycos, Verbenaca altera.
Chamæleuce, Chamæciſſus.
Chamæmelon, Anthemis, & Parthenium.
Chamæmyrte, Ruſcus.
Chamæplion, Eryſimon.

Chamæ-

Cynocbalam, Polygonum.
Cynoctonon, Apocynum.
Cynogloſſon, Plantago.
Cynomazon, Chamæleo niger.
Cynomorion, Orobanche.
Cynomorphos, Crocum.
Cynomoron, Apocynum.
Cynomyia, Pſyllion.
Cynoſbatos, Rubus.
Cynoſbatos, Capparis.
Cynoſbatos, Smilax aſpera.
Cynoxylon, Chamæleo niger.
Cynozematitis, Conyza magna.
Cyonumphricem Aegyptijs, Seſeli Aethiopicum.
Cyperis, Dracunculus.
Cypripum Lat. Chamæpitys.
Cyßion, Hedera.

D.

DActylion, Scammonium.
Dacina Dacis, Limonium.
Dæmon bonus Magis, Peucedanum.
Damaſonion, Halimum.
Damnamete, Catanance.
Damnamene, Leontopodion.
Danac, Laurus Alexandrina.
Danais, Conyza magna.
Daphnos, Laurus Alexandrina.
Daphnæne Aegy. Leontopodion.
Daphnites, Chamædaphne.
Dapnoides, Clematis.
Dardanis, Cicuta.
Darenion, Lauer.
Daſmophon, Thlaſpi.
Daſpis, Chryſogonum.
Daſyclonon, Filix.
Daſypodion, Viola purpurea.
Datiſca, Catanance.
Deliarium, Conyza magna.
Delphinias, Delphinium.
Demetrias, Verbenaca altera.
Demos, Catanance.
Dendron arctu, Sambucus.
Diachyſis, Delphinium.
Diachyton, Delphinium.
Diadema Oſyridis Magis, Halimum.
Diadema Zoroaſtri, Malua.
Diamonon Zoroaſt. Mandragoras.
Diaxylon Syris, Aſpalathus.
Dialion, Heliotropium.
Dichromos, Verbenaca altera.
Dielia Dacis, Hyoſcyamus.
Dinoſmos, Conyza magna.
Dioſcyamos, Hyoſcyamus.
Dionyſia, Hedera.
Dionyſias, Androſæmon.
Dionyſias, Catanance.
Dioſpogon, Chryſocome.
Dioſporos, Lithoſpermon.
Dircion, Solanum ſomniferum.
Dithiambrion, Hyoſcyamus.
Dochela Dacis, Chamæpitys.
Dolia, Cicuta.
Donacitis, Spina alba.
Dorcidion, Dictamnus.
Doricteris, Leontopetalum.
Doris, Leonotpetalum, & Pſeudanchuſa.
Dorycnion, Pyrethrum.
Dorycnion, Solanum ſomniferum.
Doryſatrum Aeg. Gingidium.
Dracanon, Rubia.
Dracontia, Aron.
Dubath Aphris, Chryſocome.
Ducone Gall. Ebulus.
Dulcisradix Roma. Glycyrrhiza.
Dyn Dacis, Vrtica.
Dyticon, Smilax aſpera.
Dyticon, Clymenum.

E.

EBenitis, Polium.
Ebenotrichon, Adiantum.
Ebulus Rom. Græcis Chamæacte.
Echeonymon, Polycnemon.
Echinion, Hippophaës.
Echion, Ocimaſtrum.
Echlotoripa Aeg. Blitum.
Ecſtomon, Nigrum ueratrum.
Egne, Iſatis ſatiua.
Elaphicon, Elaphoboſcon.
Elaphine, Nigrum ueratrum.
Elaphion, Ocimaſtrum.
Elaphoboſcon, Allium.
Elaphoboſcon, Saluia.
Elaphoſcorodon, Apocynum.
Elaterion, Cucumis ſylueſter.
Eldia, Dictamnus.
Eleoſelinon Græcis, Apium paluſtre.
Elitis, Helxine.
Elyſtephanos, halimus.
Embactron, Dictamnus.
Embroſi Aeg. Lactuca ſatiua.
Emmanes, Hyoſcyamus.
Empetron, Sarxiphagon.
Enemios, Anemone.
Enoron, Solanum ſurioſum.
Enotron, Quinqꝫfolium.
Entaticon, Satyrium alterum.
Entimon agrion, Hieracium paruũ.
Malim Entibon: nam & Romæ Intybum ſylueſtre uocant.
Enula campana, Helenium.
Enygron corion, Adiantum.
Epapitis, Smilax aſpera.
Epaphon Aeg. Medium.
Epher Aeg. Chamæleo albus.
Ephemeron, Dictamnus.
Epheſia, Artemiſia.
Ephthoſechin, Chamæleo albus.
Ephydron, Hippuris.
Epier Aeg. Adiantum.
Epigetis, Clematis altera.
Epipetron, Lens paluſtris.
Epithymis, Calamintha.
Epnubum Aeg. Ruta hortenſis.
Epatitis, Periclymenum.
Equinalis Roma. Hippuris.
Equina ſalix, Hippuris altera.
Equi ſalix, Hippuris.
Equiſetum, Hippuris.
Equition, Hippuris altera.
Eranthemon, Anthemis.
Eranthemis, Anthyllis.
Erechthites, Senecio.
Erigenon, Verbenaca altera.
Erigeron, Senecio.
Erineos, Epimedium.
Erxoe Aeg. Bunium.
Erynere, Eryngium.
Erymon, Halimum.
Erynge, Eryngium.
Eryngium, Raphanus, & Aloë.
Eryſiſceptrum, Spina alba.
Eryſiſceptron Pythago. Verbenaca altera.
Erythra, Meliſſophyllon.
Eſchaſmene, Onobrychis.
Ethenchis Aeg. Potamogeton.
Ethrericem Aegyptijs, Eruca.
Ethuſa, Cicuta.
Etijcelta Aeg. Sedum paruum.
Euboica, Ebulus.
Eupatorion, Marrubium.
Eupetalon, Daphnoides.
Eurechnemon Magis, Plantago.
Euſine, Helxine.
Euſteralis, Siſymbrium.
Euzomos, Eruca.
Exupera, Verbenaca.

F.

FAbium Romanis, Chelidonium magnum.
Fabulum Hetruſc. Hyoſcyamus.
Fabulum marinum Romanis, Papauer corniculatum.

Holocleros in Heraclea Ponti, Chamæpitys.
Hominis sanguis Magis, Artemisia.
Homœnomœon, Glycyrrhiza.
Homonœa, Argemone.
Hori genitura, Marrubium.
Hormia Dacis, Horminum.
Hyacinthus, Delphinium.
Hyenopsolon, Ocimastrum.
Hydragogon, Chamædaphne.
Hydrastina, Cannabis syluestris.
Hydreros, Erinus.
Hydroselinon, Eleoselinon.
Hyophthalmos, Aster Atticus.
Hypericon, Onobrychis.
Hypnoticon, Hyoscyamus.
Hypoglosson, Laurus Alexandrina.
Hypopion, Thapsia.
Hysobrium, Marum.

I.

IAron, Dracunculus.
Ibasacedem Aeg. Staphis agria.
Iberis, Nasturtium.
Ibidis sanguis, Rubus.
Ibidis penna, Quinquefolium.
Ibidis unguis Magis, Quinquefolium.
Iceosmigdonon, Lens palustris.
Ichrei asinus Magis, Sampsuchum.
Ichthyotheron, Cyclaminus.
Iemanen Lucanis, Rododendron.
Iconis rosa, Lilium.
Idæa batos, Helenium.
Idæa, Laurus Alexandrina.
Idæi dactyli, Pæonia.
Idæus philomus, Helenium.
Idiophyton, Leontopodion.
Iebal Aphris, Gramen.
Iescen Aphris, Geranium.
Illecebra, Aizoon syluestre.
Illyrica, Iris.
Inananoentaria Roman. Hyoscyamus.
Inguinalis, Aster Atticus.
Inturis Roma. Capparis.
Intybum syluestre Romanis, Hieracium paruum.
Intybum Rom. Conyza magna.
Inuolucrum Rom. Epithymum.
Iocinalis, Onobrychis.
Iocri Aeg. Hemerocalles.
Ion syluestre, Viola purpurea.
Ionia Athenis, Chamæpitys.
Ionites, Capparis, quæ & Inturis.
Iouis barba Roma. Chrysocome.
Iouis colus, Verbenaca altera.
Iouis colus, Polycnemum.
Iouis caulis, Sedum maius.
Irane, muscus marinus.
Iris agrestis, Xyris.
Iris agria, Xyris.
Isæa, Nigrum ueratrum.
Isaron, Dracunculus.
Ischas, syluestris Raphanus.
Ischias, Leucacantha.
Ischias, Apios.
Ischys, Conyza magna.
Isionis sanguis Magis, Ballote.
Itiandendron, Hippuris.
Itasis Aegyptijs, Fœnumgræcum.
Ithyterion, Hedera.
Iumbarum Gall. Limonium.
Iunci radix, Iuncus, Cyperus.
Iuncus marinus Roma. Oxyschœnos.
Iunonis lachryma Magis, Verbanaca.
Iupicellus, Iuniperus parua.
Ixia, Chamæleo albus, & niger.

L.

LAbatholabat Aphris, Auricula muris.
Labatholabat Pœnis, Alsine.
Labeonia, Marrubium.
Labeo urtica Lati. Galeopsis.
Labrum Veneris, Dipsacus.
Lactago, Chamædaphne.
Lacula, Filix.
Laginum Gall. Veratrum album.
Lampas, Lychnis syluestris.
Lampuca Roman. Hieracium magnum.
Lanaria herba, Struthium.
Laparon uolutum Romanis, Helxine.
Lapathum syluestre, Phyllitis.
Lappa Lati. Personata.
Lappa Latinis, Xanthium.
Lappago Roma. Hippophaës.
Larbason, Stibi.
Later, Hyssopus.
Lauacrum Veneris, Dipsacus.
Lauer, Sium.
Lauothen Aphris, Vitis nigra.
Laureola Roma. Chamædaphne.
Lax Dacis, Illecebra.
Leapetes, Sedum maius.
Leeristicum, Agnos.
Leia, Artemisia.
Lenen Aegyptijs, Helenium.
Leo, Orobanche.
Leoninum semen Roma. Leontopetalum.
Leontica, Glycyrrhiza.
Leontion, Leontopetalum.
Leontocharon, Polium.
Leontopodion, Leontopetalum.
Leucacantha, Rhamnus.
Leucanthon, Oenanthe.
Leucanthemon, Anthyllis, & Parthenium.
Leuceoron, Leontopetalum.
Leuce, Androsaces.
Leucoion syluestre, Moly.
Libanium, Buglossus.
Libanotis, Conyza tertia.
Liburnia, Argemone.
Libyestason, Glycyrrhiza.
Libyon, Syluestris lotus.
Libyum Aegyptijs, Iuniperus parua.
Licophryx, Artemisia.
Lion capræ Magis, Malua.
Lilium syluestre, Hemerocalles.
Lilium marinum, Hemerocalles.
Limnesion, Centaurium magnum & paruum.
Limnestim, Centaurium magnum.
Lingua canis aut canina Roma. Cynoglossum.
Lingua ceruina Romanis, Filix fœmina.
Lingua bubula, Buglossus.
Linocalamis, Linum.
Linon agrion, Linum.
Linozostis, Apios.
Linozostis, Mercurialis & Cynocrambe.
Lirion, Narcissus.
Lupa, Ricinus.
Lupi cor, Capparis.
Lycanthemon, Smilax aspera.
Lychnis agria, Leontopetalon.
Lychnis agria, Hippoglossum, & Antirrhinon.
Lycos, Orobanche.
Lycoscytalion, Sesamoides magnum.
Lygos, Agnos.
Lygos, Thapsia.
Lysithe Aeg. Smilax aspera.
Lyme, Elaphoboscon.
Lobos, Thapsia.
Lonchitis, Asplenum.
Lonchoton, Atramenti sutorij genus alterum.
Lotus magnus, Cytisus.

Mace-

M.

MAcetho, Mentha.
Macheronion, Xiphion.
Macia Rom. Anagallis purpurea.
Maemoe Aphris, Illecebra.
Magnum, Ballote.
Maiorana Latinis, Sampsuchum.
Maius uolucrum Romanis, Eupatorium.
Malium Roman. Anthemis.
Maloion, Lychnis coronaria.
Malum caninum Roma. Mandragoras.
Malum terrestre, Mandragoras.
Mamolaria, Acanthium.
Mantia Dacis, Rubus.
Manualis, Iuncus marinus.
Maratin, Hippomarathrum.
Marathrum agrion, Hippomarat.
Marica radix Romanis, Iris.
Marmarites, Fumaria.
Maro, Centaurium magnum.
Martis capitulum Romanis, Eryngium.
Marrubium nigrum, Ballote.
Martis sanguis Magis, est Asarum.
Masytipos Hetrusc. Anagallis purpurea.
Matersylue Roma. Hedera.
Mecium Aeg. Anagallis.
Mecon aphrodes, Peplus.
Mecon, Papauer.
Mecon agrios, Gith.
Meconion, Anemone.
Medata, Ballote.
Medica, Helenium.
Medica, Medium.
Medusa, Lonchitis.
Melabathrum, Parthenium.
Melampelos, Helxine.
Melamphyllon, Acanthium.
Melampodion, Veratrum nigrum.
Melanorrhizon, Veratrum nigrũ.
Melion aqucum, Satyrion alterum.
Meliphyllon, Melissophyllon.
Meliteon, Melissophyllon.
Melanthemon, Anthemis.
Melanthion, Gith.
Meleta, Dipsacus.
Melophyllon, Millefolium.
Melosmos, Polium.
Melothron, Vitis alba.
Mendruta Mysijs, Limonium.
Menion, Paeonia.
Mercurij basis Magis, Halimum.
Mergo, Clymenon.
Mercurij genitura, Buphthalmus.
Mercurij sanguis, Verbenaca.
Mercurij semen, Anethum.
Mergina Roma. Smilax aspera.
Meris, Tripolion.
Merismorion Gallis, Melissophyllon.
Merseon Aeg. Ambrosia.
Mertryx, Geranium alterum.
Meruopyum Aeg. Serpyllum.
Methrion, Chamaedaphne.
Meuda Syris, Limonium.
Miaspho Magis, Cyclaminus.
Milax, Clymenon.
Militaris, Achillea.
Militaris, Conyza magna.
Millefolium, Achillea.
Millefolium, Parthenium.
Mineruae sanguis Magis, Chamaepitys.
Minercium Roma. Leontopodium.
Minon, Mandragoras.
Mintha, Mentha.
Mintha, Ruscus.
Mion, Hippomarathrum.
Misopathos, Ocimastrum.
Mithridanion, uel Mithridation, Scordion.
Mnesitheum, Buphthalmus.
Mnesitheum, Iuniperus parua: item magna.
Mochmutim Aeg. Illecebra.
Mohoth Aegyptijs, Chelidonium magnum.
Molorticulus Veneris, Satyrion alterum.
Moly, Eryngium.
Monoclonos, Artemisia.
Monogenion, Paeonia.
Mora baticana, Fructus rubi.
Mosula Dacis, Calamintha.
Multiradix, Centaurium minus.
Muraria, Viola purpurea.
Muris auricula Roma. Alsine.
Muris unguis, Polygonum.
Muris urina Magis, Malua.
Mustelae sanguis Magis, Asplenum.
Mustelae sanguis, Verbenaca.
Musteros, Conyza magna.
Myacantha, Corruda.
Myacantha, Ruscus.
Mydusa, Anchusa.
Myites, Thlaspi.
Myopteron, Thlaspi.
Myitis, Caucalis.
Myon, Corruda.
Myortochon, Alsine.
Myorthochon, Auricula muris.
Myortosplenon, Alsine.
Myracanthon, Eryngium.
Myriomorphon, Achillea.
Myrrha, Myrrhis.
Myrrhis, Geranium alterum.
Myrsine, Periclymenum.
Myrtopetalon, Polygonum.
Myrtosplenon, Auricula muris.
Myuros Armenijs, Sampsuchum.

N.

NAnti Aeg. Papauer erraticum, item satiuum quoque.
Napium Romanis, Lampsana.
Nar, Iris Aegyptijs.
Narat Aphris, Buphthalmus.
Narce, Centaurium magnum.
Nardus rustica, Asarum.
Narthecion, Asphodelos.
Nautica radix, Acorus Romanis.
Nectarion, Helenium.
Nemesion, Ocimastrum.
Nepeta, Mentha.
Neriadion, Delphinium.
Nerion, Rhododendrum.
Nesyris, Spondylion.
Neumatum, Leontopodium.
Neuras, Paronychia.
Neuroides, Limonium.
Nigra, Anemone.
Nigrum Marrubium, Ballote.
Nigrum Papauer Romanis, Gith.
Nigrum uiartum Romanis, Limonium.
Nochelim, Ballote.
Nonaria, Astragalus.
Nonea, Anchusa.
Nophryn, Ballote.
Nophthan, Ballote.
Nosprasson, Ballote.
Nostellim, Ballote.
Nothera, Ballote.
Notianoscemin, Ballote.
Notion, Cucumis syluester.
Notion, Sedum maius.
Nycteritis Magis, Anagallis.
Nymphaea pteris, Cnicus, sed rectius Filix foemina.

O.

OBlamenia Romanis, Vitis nigra.
Ocellus cerui Romanis, Elaphoboscon.
Ochi Aeg. Atriplex.

Ochion Aegy. Coriandrum.
Ocimastrum Latinis, Acinos.
Ocimoides, Chamæleo niger.
Ocimoides, Clinopodion.
Ocimoides, Erinus.
Ocneron, Ruscus.
Oculus pythonis Magis, Stœchas.
Oenanthe, Spondylion.
Oeno Aegy. Struthium.
Oenone, Argemone.
Oleago, Chamelæa.
Oleastellus, Chamelæa.
Oligochloron, Capparis:
Oligoron, Apocynum.
Olina Dacis, Ebulus.
Olocyron Chamæpityn uocant qui Pontum incolunt.
Olophyton, capparis.
Omphalocarpos, Aparine.
Onistin, Apocynum.
Onobrochilon, Onobrychis.
Onocardion, Dipsacus.
Ononis, Onosma.
Onophyllon, Anchusa.
Onyx, Astragalus.
Opaca Roma. Onobrychis.
Opertritos, Iris.
Ophigenion, Elaphobos.
Ophioctonon, Elaphobos.
Ophioscorodon, Apocynum.
Ophioscorodon, Capparis.
Ophiostaphylos, Vitis alba.
Opsago, Solanum somniferum.
Opteron, Fidicula.
Orcitunica Roma. Anemone.
Orestion, Helenion.
Orestium, Helenium.
Oriachloe, Eryngium.
Origanis, Nearum.
Origanum, Chrysogonum.
Origanum, Eryngium.
Origanum, Geranium alterum.
Orizelon, Chamæpitys.
Ornios, Anemone.
Orobelion, Pæonia.
Orobax, Pæonia.
Orphitebeoten Aegyp. Quinquefolium.
Orthogyion, Solanum furiosum.
Osmada, Onosma.
Osmon, Medium.
Osthale, Phœnix.
Osiris Magis, Sphondylion.
Osyris diadema Magis, Halimum.
Othonion, Chelidonium magnum.
Oxyphyllon, Geranium alterum.
Oxypternos, Oxyschœnus.
Oxyschœnos, Iuncus acutus.
Oxytonon, Papauer erratticum & satiuum quoq;.
Oxytriphyllon, Trifolium.
Oxyui Aegy. Clymenum.

P.

PAEonia, Chelidonium magnũ. Pæonion, Pæonia.
Pæsæden, Pæonia.
Pogonaton, Tußilago.
Palladium, Leontopodion.
Pamphanes Aeg. Sedum maius.
Panacia, Centaurium magnum.
Pancarpos, Chamæleo niger.
Pancranos, Thapsia.
Pancration, Stœchas.
Pandios radix, Chelidonium magnum.
Panion, Conyza tertia.
Panthiceratos, Pæonia.
Papauer cornutũ, Leontopetalon.
Papauer nigrum Roma. Gith.
Papauer spumosum, Chamæsyce.
Papauer syluestre, quod & corniculatum.
Papaueralis Roma. Papauer erraticum.
Paradacri Magis, Bunium.
Paralion, Papauer corniculatum.
Paralion, Pityusa.
Paralysis, Cicuta, & Apocynum.
Paralysis, Delphinium.
Pardale, Leontopetalon.
Pardalianches, Apocynum.
Parme terræ, Anemone.
Parmiron Pythagoræ, Sideritis.
Paronychia Magis, Sedum maius.
Parthenion, Helxine.
Passarina, Leucoion.
Patabelclon Roman. Leontopetalon.
Pecton, Atramenti sutorij genus alterum.
Pedalium, Polygonum.
Pedicularia herba Roman. Staphis agria.
Pedinon, Eleoselinon.
Peenthaomœon, Glycyrrhiza.
Peganon, Tußilago.
Pegrina, Vitis nigra.
Pelecinos, Hippophaes.
Pelonitis, Geranium.
Pempedula Gall. Quinq;folium.
Pempthemphtham Aegy. Verbenaca altera.
Pempsempte Aeg. Verbenaca.
Penna ibidis, Quinquefolium.
Pentacœnon, Quinq;folium.
Pentadactylos, Quinq;folium.
Pentadryon, Solanum furiosum.
Pentapetes, Quinq;folium.
Pentaphyllon, Quinq;folium.
Pentatomos, Quinq;folium.
Penthoron, Capparis.
Peplion, Daphnoides.
Pergalia, Argemone.
Periclymenon, Clymenum.
Peristereon, Fumaria.
Perpensa Lati. Asarum.
Persephonion, Verbenaca altera.
Persephonion, Rhamnus.
Persica, Helenium.
Persicum sinapi Romanis, Capparis.
Persis, Hedera.
Personata Lati. Arcion.
Perxo, Mentha.
Pes gallinaceus Rom. Caucalis.
Pes gallinaceus, Thlaspi.
Pes pulli Roma. Caucalis.
Pesalem Aegy. Hyssopus.
Petræa, Capparis.
Petræon, Corruda.
Petrina, Tußilago.
Petrophyes, Sedum primum, quod secundum: & minus, quod tertium.
Petroselinon syluestre, Oreoselinon.
Peucedanon, Cucumis syluester.
Phacon, Saluia.
Phædra, Hippuris.
Phagnon, Saluia.
Phalangion, Sphondylion.
Phaleon, Apocynum.
Pharpharia, Tußilago.
Phasganon, Aspalathus.
Phasganon, Xanthium.
Phasganon, Xiphion.
Pheminalis, Verbascum.
Pheria, Verbenaca.
Pherombron, syluestris Cucumis.
Pherphra Aeg. Hippuris.
Pherthrum crthiunonthu, Mentha.
Pherumbrum Zoroastri, Lactuca syluestris.
Pherusa, Carduus.
Pheuxaspidion, Polium.
Phieri Romanis, Centaurium magnum.
Philacuon Aeg. Clematis altera.

Philan-

R.

S.

Sanguis

Sanguis apocathemenes Magis, Lychnis coronaria.
Sanguis asini Aeg. Filix.
Sanguis crocodili, Leontopodion.
Sanguis febris Magis, Ricinus.
Sanguis Herculis, Veratrum album.
Sanguis hominis Magis, Artemisia.
Sanguis ibidis, Rubus.
Sanguis Isionis Magis, Ballote.
Sanguis Mercurij, Verbenaca.
Sanguis Mineruæ Magis, Chamæpitys.
Sanguis mustelæ Magis, Asplenum.
Sanguis mustelæ, Verbenaca.
Sanguis podotis, Scordium.
Sanguis oculi Magis, Anagallis purpurea.
Sanguis tauri.
Sanguis Titani Magis, Lactuca syluestris.
Sanguis Titani, Rubus.
Sanguis Titani Magis, Sideritis.
Sanulum Aeg. Scammonia.
Santonicum Lat. Seriphium.
Sapana Gallis, Anagallis purpurea.
Saphtho Aeg. Hyoscyamus.
Saraca, Nigrum ueratrum.
Sarcocolla, Argemone altera.
Sarxiphagon, Saxifragia.
Sarxiphrangon, Sarxiphagon.
Sasa Syris, Lilium.
Sataria, uel Statarìa Roma. Peucedanum.
Saturni cibus Magis, Hippuris.
Satyri testiculus, Satyrion alterum.
Satyriscos, Satyrion alterum.
Sauritis, Anagallis purpurea.
Saxifraga Roma. Sarxiphagon.
Scambonia radix, Scammonia.
Scammonion, Thapsia.
Scanaria herba Roma. Scandix.
Scandulacium Roma. Thlaspi.
Sceptrum, Lychnis coronaria.
Schinos aromaticos, Lauer.
Schinostrophon, Cannabis.
Schœnos, Iuncus.
Schœniostrophon, Hippuris.
Sciara Dacis, Dipsacus.
Scimphen Aegyptijs, Rhododendron.
Scincos, Ruscus.
Sciolebina Rom. Stœchas.
Scobiem Gall. Sambucus.
Scolopendrion sui generis herba, & Polypodion.
Scolymos, Cynoglossum.
Scopa regia Ro. Bunium.
Scopion, Cucumis syluester.
Scorbion, Scordium.
Scorodon Græcis, Allium.
Scorpioctonos, Heliotropium.
Scorpionis urina, Sideritis.
Scorpios, Tragon alterum.
Scorpiuros, Ocimastrum.
Scorpiuros, uel Scorpij urina, Heliotropium maius & minus.
Scubulum Gallis, Solanum hortense.
Scyllion, Limonium.
Scytalion, Vmbilicus Veneris.
Sebam Dacis, Sambucus.
Selenion, Pæonia.
Selenogonon, Pæonia.
Selepsion Aeg. Vrtica.
Selinitis, Chamæcissus.
Selinoritiori, Rubus.
Semeon Aeg. Gnaphalion.
Semen leoninum Roma. Leontopetalon.
Semeon Aegyptijs, Lychnis coronaria.
Semeth Aegyp. Nasturtium.
Seminalis, Polygonum.
Semmaced diurna Aphris, syluestris Ruta, quæ & Hypericon.
Semnon Magis, Agnos.
Semperuiuum Romanis, Sedum minus.
Semperuiuum minus, quod & syluestre, & tertium.
Sendionor Aeg. Sideritis.
Semura Aeg. Lychnis syluestris.
Senecio Lati. Erigeron.
Serpyllum, Artemisia.
Sesamis, & Sesamites, Sesamoides magnum.
Sesamon syluestre, Ricinus.
Sesamon syluestre, Sesamoides paruum.
Sesamon agrion, Heliotropium.
Seseli Aegy. Caucalis.
Seseli Cyprion, Ricinus.
Sesencor Aegyp. Dipsacus.
Sicciriam Aphris, Anethum.
Sicelioticon, Psyllium.
Sicham Aphr. Pastinaca.
Sicupnoex Dacis, Eryngium.
Sicya picra, Colocynthis.
Sideritis, Helxine.
Sideritis, Verbenaca altera.
Sideritis Eboicis, Chamæpitys.
Silbacium Roma. Psyllium.
Silene, Cyclaminus.
Sinapi persicum Romanis, Cappa-ris.
Sinapi persicum, Thlaspi.
Sinapi syluestre, Thlaspi.
Siphon, Aegilops.
Siphonion, Bromos.
Siserton Magis, Eryngion.
Sisimaca Aphris, Papauer corniculatum.
Sistramear Gallis, Hippomarathrū.
Sithileas Pœnis, Hieracium magnum.
Sitospelos, Aegilops.
Smyrnoides, Clematis.
Sobel Aeg. Chamæleo niger.
Sober Aegy. Tragon alterum.
Solastrum Rom. Anthyllis.
Soldago Romanis, Symphyton alterum.
Soleastrum, Sideritis.
Solis seculum Romanis, Parthenium.
Solis supercilium, Oxyschœnos.
Somi Aegyptijs, Absinthium, Seriphium.
Somphias Aegyptijs, Veratrum album.
Sonchites, Hieracium magnum & paruum.
Sopho Aeg. Sampsuchum.
Sophobi Aegy. Rubia.
Soranthin, Anthyllis.
Sosandron, Delphinium.
Sozusa, Artemisia.
Sparganon, Ocimastrum.
Sphagnos, Seseli.
Sphondylis, Spondylion.
Splineion, Cynoglossum.
Spina alba Romanis, Leucacantha.
Spina alba Romanis, Rhamnus.
Spina cerualis Roma. Rhamnus.
Spina mollis Rom. Cirsium.
Sphagnon, Aspalathus.
Spina regia uel alba Romanis, Acantha leuce.
Splenion, Periclymenum.
Spongos, Rhododendron.
Spumosum papauer, Chamæsyce.
Stachyites, Potamogeton.
Stachyites, Tripolium.
Stachyos rhus uel rhon, Phœnix.
Stemphin, Polygonum.

Stephane, Chamædaphne.
Stephane, Calamintha.
Stergethron, Sedum maius.
Stergethron, Vmbilicus Veneris.
Stesion, Staphis agria.
Stilago, uel potius Silago, Coronopus.
Stipa Roma. Stœbe.
Stœchis, Vmbilicus Veneris.
Stratiotice, Millefolium.
Stratioticon, Achillea.
Strychnos, Solanum.
Strychnos manicos, Solanum furiosum, item Somniferum.
Strumus Romanis, Solanum hortense.
Struthocamelus, Struthium.
Styphonia, Stœchas.
Succinum Hetrusc. Asarum.
Sucotachos, Helxine.
Suibites Gallis, Hedera.
Suitempsum Aeg. Thlaspi.
Sum Aeg. Agnos.
Supercilium solis, Oxyschœnos.
Supercilium terræ, Adiantum.
Supercilium Veneris, Achillea, & Millefolium.
Suphlo Aeg. Stœchas.
Syce, Peplus.
Sylithra, Glycyrrhiza.
Syluæ mater Rom. Hedera.
Syluaticum acron, Achillea.
Syluaticus caper, Artemisia.
Syluestre Lapathum, Phyllitis.
Syluestris calamintha, Scordion.
Syluestris radix Lat. Apios.
Symphephon Aeg. Lilium.
Symphyton, Glycyrrhiza.
Symphyton, Helenium.
Syncliopa, Stœchas.
Syncrisis, Cucumis syluester.
Syris Pœnis, Struthium.
Systhana Aeg. Ricinus.

T.

Tarachion, Conyza magna.
Tantalitis, Lithospermon.
Taurion, Lychnis coronaria.
Tauri sanguis Magis, Marrubium.
Tauroceros, Tribulus.
Taurus apocathemenes Magis, Lychnis syluestris.
Telephion, Portulaca syluestris.
Teline, Cytisus.
Temele, Melissophyllon.
Terminalis, Cannabis syluestris.
Terminalium Lat. Helenium.
Terræ capillus, Adiantum.
Terræ corona, Chamæcissus.
Terræ supercilium, Adiantum.
Terræ parine, Anemone.
Terræ Tintinabulum, Limonium.
Tertana, Artemisia.
Tesseculata, Cynocrambe.
Tetradix Atticis, Erice, Autore Plinio.
Teuthalis, Polygonum.
Teuthrion, Polium.
Teuthrion, Rubia.
Thalaßia, Androsaces.
Thalaßion, Papauer corniculatum.
Thallia, Capparis.
Ahamath Aphris, Parthenium.
Thaumastos, Iris.
Thelpide, Iris.
Thelyphthorion, Abrotonum.
Thelyteris, Thapsia.
Thelythamnum, Abrotonum.
Theobrotion, Sedum minus.
Theodonion, Pæonia.
Tephim Aeg. Polygonum.
Thepso, Bunium.
Thermos, Lupinum.
Thermutis, Ocimastrum.
Thesam Osthanes uocat Asarum.
Thesce Aeg. Cyclaminus.
Thonan Gallis, Chelidonium magnum.
Thorphathsadæ Pœnis, Apios.
Thorybethron, Leontopetalon.
Thesarica Hispanis, Plantago.
Thrambe Pythagoræ, Sampsuchum.
Thridacias, Mandragoras.
Thridax Græcis, Lactuca.
Thryas, Epimedium.
Thymarnolion Magis, Hippomarathrum.
Thymbra Zoroastri, Colocynthis.
Thymiatitis, Quinq; folium.
Thymus Lat. Calamintha.
Thyrsine Cyprijs, Orobanche.
Thyrsion, Catanance.
Thyrsion, Calamintha.
Thyrsitis, Ocimastrum.
Tialon, Lilium.
Tibus Aegyptijs, Stratiotes Aquaticus.
Timoros, Cicuta.
Tintinabulum terræ, Limonium.
Tiphonion Zoroast. Hyoscyamus.
Tiricta Aphris, Gingidium.
Tis Aeg. Mentha.
Titani genitura, uel Sanguis Magis, Sideritis.
Titani sanguis, Rubus.
Titani sanguis Magis, Lactuca syluestris.
Tium, Astragalus.
Tobion, Stœbe.
Topiaria, Acanthium.
Thorphat Aphris, Raphanus.
Toxitesia, Artemisia.
Tragoceros, Anemone, & Aloë.
Tragonaton, Lychnis syluestris.
Tribolion, Lotus urbana.
Trica, Geranium.
Trichomanes, Adiantum.
Trichomanes, Capparis.
Tridactylos, Agnos.
Trifolium odoratum Romanis, Medium.
Trifolium maius Romanis, Cytisus.
Trigonon, Medium.
Trigonion, Verbena.
Trimachion, Hippuris.
Trimphalites Zoroastri, Cyclaminus.
Tripedilon, Marrubium.
Triphyllon, Staphis agria.
Triphyllon, Medium.
Tripyllon, Sampsuchum.
Triphyllon, Lotus syluestris, & Cytisus.
Tripodion, Lotus urbana.
Trisago palustris, uel Trixago palustris, Scordion.
Trixalis, Verbenaca.
Trixin, Ricinus.
Tucin, Fumaria.
Tutularis, Gnaphalion.
Tulbella Dacis, Centaurium minus.
Tunica orci Romanis, Anemone.
Turcon Aegyptijs, Periclymenum.
Tutrastra Dacis, Colocynthis.
Tzaunchi Osthani, Buglossus.
Thymon, Aron.

V.

Vaccinium Romanis, Hyacinthus.
Valentia Romanis, Artemisia.
Vargugum Aphris, Psyllion.
Vchinastrum, Geranium.
Vdedonin Aphr. Sideritis.
Venerea Romanis, Acorus.
Venerea, Lonchitiss.

Venerea,

Venerea, Sisymbrium.
Veneris carduus, Dipsacus.
Veneris corona, Sisymbrium.
Veneris hortus, Vmbilicus Veneris.
Veneris labrum, Dipsacus.
Veneris lauacrum, Dipsacus.
Veneris Polion Magis, Periclymenum.
Veneris supercilium, Achillea, & Millefolium.
Verbascum Lati. Phlomos.
Vernilago Latinis, Chamæleo niger.
Vertemnum Rom. Sideritis.
Viartum nigrum Romanis, Limonium.
Vindicta Rom. Epimedium.
Viola alba Lat. Leucoion.
Viola matronalis, Leucoion.
Viperalis Romanis, Lens palustris.
Vitalis Roma. Sedum minus.
Vlceraria, Ballote.
Vlcinum, Hyacinthus.
Vlophonon, Chamæleo niger.
Vlticana herba, Solanum somniferum.
Vmbilicus terræ, Cyclaminus.
Vmbilicus terræ, Vmbilicus Veneris.
Vnæfera Romanis, Centaurium magnum.
Vnguis ibidis Magis, Quinquefolium.
Vnguis muris, Polygonum.
Vniola, Gramen.
Vnre, Veratrum album.
Volucrum Lat. Clymenum.
Volucrum maius, Clymenum, & Periclymenum.
Volucrum maius Roman. Eupatorium.
Volutum laparon Roma. Helxine.
Vrania, Iris
Vrina muris Magis, Malua.
Vrina scorpionis, Sideritis.
Vrtica labeo Lat. Galeopsis.
Vstilago rustica Romanis, Dictamnos.
Vsubim Gallis, Chamædaphne.

X.

Xantophanea Andreæ, Sideritis.
Xeleo Magis, Pythagoræ, & Osthani, Hyoscyamus.
Xeranthes, Mandragoras.
Xylolotos, Quinq;folium.
Xylopetalon, Quinq;folium.
Xyphion, Gladiolus.
Xyris, Iris agrestis.

Z.

Zalia, Chamædaphne.
Zarithea, Polygonum.
Zea, Rosmarinus.
Zeliaurus, Anagallis.
Zeraphoës Pœnis, Linum.
Zigar Aphris, Bunium.
Zomarition, Nigrum ueratrum.
Zoonychon, Leontopodion.
Zoophthalmos, Sedum maius.
Zopyros, Clinopodium.
Zuorinsipet Aphris, Iuniperus parua.
Zuoste Dacis, Artemisia.
Zygis syluestris, Serpyllum.

FINIS.

Fol. 80. Iuglandium pictura pro Pistacijs posita est, quæ mox subsequenti folio habentur.

FRANCOFORTI, Apud Chr. Egenolphum Hadamarium. Anno 1549. Mense Aprili.

PIETAS

AD OMNIA

VTILIS EST.

2. Timot. 4.